

॥ श्री सद्गुरुयचरणार्पणमस्तु ॥

ભજ રે મના

(ભાગ - ૨)

: પ્રકાશક :

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર સાધના કેન્દ્ર

રાજનગર (કુકમા) જિ. કચ્છ

પ્રથમ આવૃત્તિ : ઓક્ટોબર, ૨૦૧૧

૧૫૦૦ નકલ

મૂલ્ય : રૂ.

: પ્રાપ્તિસ્થાન :

• **શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર સાધના કેન્દ્ર**

રાજનગર (કુકમા) જિ. કચ્છ.

ફોન : ૦૨૮૩૨-૩૨૪૮૦૪

Email : rajkukma@gmail.com

• **મહેન્દ્રભાઈ લખમશી શાહ**

ગુણોદયા કન્સ્ટ્રક્શન - ૨૧, શાંતિનિકેતન,

ડો. બાબાસાહેબ આંબેડકર રોડ,

માટુંગા (સેન્ટ્રલ રેલ્વે), મુંબઈ-૪૦૦૦૧૯.

ફોન : ૦૨૨-૨૪૧૭૩૪૨૫

• **શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આધ્યાત્મિક સાધના કેન્દ્ર**

કોબા, જિ. ગાંધીનગર - ૩૮૨૦૦૭.

ફોન : ૦૭૯-૨૩૨૭૬૨૧૯/૪૮૩/૪૮૪

• **Dev Dedhia**

37 - E, Black Horse Pike

Collings Lake

NJ - 08094 (USA)

Tel.: 609 567 2331

• **Dilipbhai Shah**

(Ex. President - Jaina Org.)

1902, Chestnut Street,

Philadelphia pa - 19103

(USA)

Tel.: 215 561 0581

• **Sujit Nagda**

55, Lords View

St. Johos Wood Road

London, NW 87 HQ

Tel.: 0044-782 480 8904

અક્ષરાંકન :

ડ્રીમ ડીઝાઇન

અમીત બી. શાહ

સાબરમતી, અમદાવાદ.

મુદ્રક :

કારીગરી

લીનાબેન આર. મહેતા

ઘાટકોપર, મુંબઈ.

ભજ રે મના

I - ૨

પ્રકાશકીય નિવેદન

વિરલ સ્વરૂપનિષ્ઠ તત્ત્વવેતા પરમકૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજીએ ભક્તિ સંબંધિત સ્વરૂપેલ વચનો ભક્તિનો એક અલૌકિક અમૂલ્ય વારસો છે.

“ભક્તિ સર્વોત્કૃષ્ટ માર્ગ છે. ભક્તિથી અહંકાર મટે, સ્વછંદ ટળે અને સીધા માર્ગે ચાલ્યું જવાય. અન્ય વિકલ્પો મટે, માટે ભક્તિમાર્ગ શ્રેષ્ઠ છે.”

“ભક્તિ જ્ઞાનનો હેતુ છે. જ્ઞાન મોક્ષનો હેતુ છે. જીવમાત્ર જ્ઞાનસ્વભાવી છે. ભક્તિના બળે જ્ઞાન નિર્મળ થાય છે. નિર્મળ જ્ઞાન મોક્ષનો હેતુ થાય છે.”

“સકામ ભક્તિથી જ્ઞાન થાય નહીં. નિષ્કામ ભક્તિથી જ્ઞાન થાય.”

“ભક્તિ પ્રેમરૂપ વિના જ્ઞાન શૂન્ય જ છે.”

“જ્ઞાની પાસે જ્ઞાન ઈચ્છવું તે કરતાં બોધસ્વરૂપ સમજી ભક્તિ ઈચ્છવી એ પરમજ્ઞ છે.”

“ભગવત્ મુક્તિ આપવામાં કૃપણ નથી, પણ ભક્તિ આપવામાં કૃપણ છે.”

“ઘણા ઘણા પ્રકારથી મનન કરતાં અમારો દ્રઢ નિશ્ચય છે કે ભક્તિ એ સર્વોપરી માર્ગ છે. અને તે સત્યુચ્ચના ચરણ સમીપે રહીને થાય તો ક્ષણવારમાં મોક્ષ કરી દે તેવો પદાર્થ છે.”

ખરેખર ભક્તિ એ પરમ હાર્દિક ભાવ છે અને આવા ભાવસહિતનું કોઈ પણ શુભ કાર્ય વિશિષ્ટ બની જાય છે. જેમ પ્રવાસમાં ભક્તિ ઉમેરાય તો એ યાત્રા બની જાય છે, સેવામાં ભક્તિ ઉમેરાય તો એ સદાચાર બની જાય છે, ભોજનમાં ભક્તિ ઉમેરાય તો એ પ્રસાદ બની જાય છે, ત્યાગમાં ભક્તિ ઉમેરાય તો એ આનંદ બની જાય છે, શબ્દોમાં ભક્તિ ઉમેરાય તો પ્રાર્થના બની જાય છે, તેમ ભાવમાં ભક્તિ ઉમેરાય ત્યારે ભગવાન બની જવાય - એવું ભક્તિનું વ્યાપક સ્વરૂપ છે.

રોમ રોમમાં ‘રાજ’ નામનો રણકાર છે એવા પરમોપકારી આત્મમગ્ન

I - 3

ભજ રે મના

જ્ઞાનાનંદી પરમ પૂજ્ય સાહેબશ્રી ગાંગુભાઈ મોતા (શ્રીજી પ્રભુ)ના શુભાશિષ્ય પ્રાપ્ત કરી શ્રી હર્ષદભાઈ પંચાલે આ 'ભજ રે મના' નામક ભક્તિપૂજને પરમ કૃપાળુ સદ્ગુરુદેવ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજીના ચરણમાં અર્પણ કરેલ છે.

પોતાપણું પ્રગટાવી એની સુવાસને ભજન, ભક્તિ, ધૂન, સ્તુતિ અને પ્રાર્થના રૂપે શબ્દાંકિત કરનારા અનેક નામી-અનામી ભક્ત-કવિ, સંત આદિ મહાનુભાવોની કાવ્ય-કૃતિઓમાં પ્રગટ થયેલ ઉર્મીને, આપણા જેવા ભાવિકોના લાભાર્થે સંકલિત કરવાનો આ પ્રેમપરિશ્રમ કરનાર વિરક્ત સાધક શ્રી હર્ષદભાઈ પંચાલને ખૂબ ખૂબ ધન્યવાદ.

વિદ્યાવ્યાસંગી શ્રી હર્ષદભાઈએ અત્યંત મૌલિકપણાથી અને તાત્વિક લક્ષ સહિત, ૧૫૦થી પણ વધુ શાસ્ત્રીય રાગોથી નિબદ્ધ ૨૨૨૨ ભાવવાહી ભક્તિપદ્ય રચનાઓનું સંપાદન, તેની વિભાગીય ગોઠવણ, રચનાકારોનો સચિત્ર ટૂંક પરિચય પ્રસ્તુત કર્યો છે. ૧૩૫૦ જેટલા પૃષ્ઠમાં ૩૪૫ ઉપરાંત પરમપ્રેમી-અધ્યાત્મરસિક રચનાકારોની પદ્ય રચનાઓ આ બે વિભાગમાં સંગઠીત કરી, નિષ્કામ સેવા કરી છે. અધ્યાત્મરચિની પ્રેમપુષ્ટિ કરતી આ રચનાઓની તાજગીસભર પસંદગીમાં સંકલનકારનો ઊંડો ભક્તિરસ અને રુચિ પ્રગટ થતાં જણાય છે.

પરમકૃપાળુ દેવ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજીના વાસ્તવિક ચરણસ્પર્શનું સૌભાગ્ય પામેલ ઘરા એટલે, પરમપૂજ્ય શ્રીજી પ્રભુની પરમ સ્ફુરણાથી નિર્મિત કચ્છનું કુકમા ગામની નજીક આવેલ રાજનગર (શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર સાધના કેન્દ્ર). “૨૪-૨૪માં અને કણ-કણમાં દિવ્ય સંપદનો ફેલાવતું, ઐતિહાસિક કૃતિ પામે એવું શ્વેતવર્ણી પિરામીડ આકારનું બેબેડ સ્વાધ્યાય મંદિર તેમજ દેવવિમાન સમાજિનમંદિરથી શોભિત ક્ષેત્ર.”

આવી પવિત્ર ભૂમિમાં ભક્તિપદોના આ પુસ્તક પ્રકાશનના ઉપક્રમે આશ્રયભક્તિ સિંદુમાં સંસ્થા વતીથી આ છઠ્ઠું પ્રકાશન સમર્પિત કરતાં ટ્રસ્ટીગણ અતિ આનંદ અનુભવે છે.

આ ભક્તિસંગ્રહની સુંદર શબ્દસ્થિતિ (ટાઈપસેટીંગ) કરી આપનાર ભાઈશ્રી

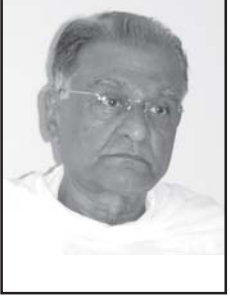
અમીત શાહ (ડ્રીમ ડીઝાઈન), સમગ્ર પ્રુફ રીડીંગ કરનાર શ્રી હર્ષદભાઈ પંચાલ તેમજ મુખપૃષ્ઠ સજાવટ અને મુદ્રણ-પ્રસિદ્ધિ કરી આપનાર કુ. લીનાબેન આર. મહેતા (કારીગરી)ના પ્રેમપરિશ્રમનું અનુમોદન કરતાં અતિ પ્રસન્નતા અનુભવીએ છીએ.

જય પ્રભુ ! જય જિનેન્દ્ર !

સંવત ૨૦૬૭,
આસો વદ - ૧, ગુરુવાર
તા. ૧૩-૧૦-૨૦૧૧

વિનીત, ટ્રસ્ટીગણ
શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર સાધના કેન્દ્ર
રાજનગર (કુકમા)
જિ. કચ્છ

ભજ રે મના...

અધ્યાત્મગાનમાં ઝળકી રહેલ અદ્ભૂત જ્ઞાનજ્યોતિ, જ્ઞાનભાસ્કર, જ્ઞાનમૂર્તિ પરમકૃપાળુદેવ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી પ્રભુએ સમર્પણભાવ - લઘુત્વભાવને જ ભક્તિ કહેલ છે અને આ ભાવોનો ક્રમશઃ વિકાસ એટલે નવધા ભક્તિ.

“શ્રવણ, કીર્તન, ચિંતવન, વંદન, સેવન, ધ્યાન; લઘુતા, સમતા, એકતા, નવધા ભક્તિ પ્રમાણ.”

- બનારસીદાસજી

આવી નવધા ભક્તિની ઉપાસના અને ગુણગાન સદ્ગુરૂ અનુગ્રહથી શીઘ્ર ફળે છે. તેનો મહિમા વધારનારા અનેક પદો આ ‘ભજ રે મના...’ નામક પદ્યસંગ્રહમાં નિબદ્ધ છે. તેનું સંકલન એક ભક્તહૃદયી ચેતનાએ કર્યું છે અને તે ચેતના એટલે શ્રી હર્ષદભાઈ.

ભક્તિરંગથી રંગાયેલ હર્ષદભાઈ સ્વયં શાસ્ત્રીય સંગીતના અભ્યાસી છે. તાલ-સૂર-લયની સુસંગતિ સહિત સુમધુર કંઠે ગવાયેલ એમની નિર્દોષ ભાવવાહી ભક્તિ નિબાનંદની સમીપતા કરાવે એવી છે. ‘સાખી’ દ્વારા ઉત્કૃષ્ટ ભાવમય જગતમાં પ્રવેશ કરાવી ગંભીર ગૂઢ રહસ્યોનું સમન્વય કરતાં તેમની ભાવવિભોર પારદર્શી ભક્તિરસની લહેરોને સૌ મુમુક્ષુઓએ ઘણા વર્ષોથી માણી છે.

પ્રેમ અને ભક્તિ બીજાને માટે જેમ જેમ વપરાય, તેમ તેમ આપણામાં તે વિસ્તૃતપણે પ્રગટ થતાં રહે છે. આ ભક્તિરસના વિપુલ સંગ્રહનું બે ભાગમાં થતું પ્રકાશન સાહિત્યજગતમાં અમરત્વ પામે કે ન પામે પણ આત્માર્થ સાધવામાં પરમ નિમિત્તરૂપ બની શકશે એવો અંતરનાદ આનંદની અભિવૃદ્ધિ કરાવે છે.

પરમકૃપાળુદેવ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજીએ કહ્યા મુજબ ભક્તિ સર્વોત્કૃષ્ટ માર્ગ છે એ વચનમાં શ્રદ્ધા રાખી સાધકવર્ગ નિષ્કામ ભક્તિથી ઉજવળ પરિણામોમાં સંલગ્ન રહી જ્ઞાનાનંદ અનુભવે એ જ અંતરભિલાષા સહ આ નૂતન પ્રકાશનને શુભેચ્છા.

સર્વ મુમુક્ષુઓને જય સદ્ગુરૂ વંદન !

- ગાંગજીભાઈ (શ્રીજી પ્રભુ)

અધિષ્ઠાતા : શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર સાધના કેન્દ્ર, કુકમા

આર્શીવચન

મોક્ષમાર્ગના સાધનોમાં ચિત્તની શુદ્ધિ તથા દેવ-ગુરુ-ધર્મ પ્રત્યેની સમજણપૂર્વકની આત્મચિત્ત ભક્તિ કારણરૂપ બની રહે છે. આવા જ આશયથી શ્રી હર્ષદભાઈ, કે જેઓ બાળપણથી જ સંત-સમાગમ અને ભક્તિરસના રસિક હતા, ખૂબ પ્રેમ-પરિશ્રમ લઈ સ્વપર કલ્યાણ અર્થે ભક્તિ-રસનો આ સંપુટ તૈયાર કરેલ છે. આ કાર્ય કરતાં તેઓએ સ્વયં પ્રેરિત પુરુષાર્થ કર્યો છે, જે સ્પષ્ટપણે સમજી શકાય છે. કારણકે આ સંકલનની તૈયારી ઘણા વર્ષોથી તેમના હૃદયમાં આકાર લઈ રહી હતી, જે ‘ભજ રે મના...’ નામથી સાકાર થઈ છે.

વર્ષોનું સંશોધન, અનેક પ્રાચીન ગ્રંથોનું સંશોધન અને અપૂર્વ પ્રેમ-પરિશ્રમ દ્વારા આ ભક્તિમાર્ગના પદોનું વિશાળ, સંપ્રદાયાતીત, બહુ આયામી અને ભક્તિમાર્ગના સંશોધકને પણ ઉપયોગી થાય એવું સુંદર સંકલન છે.

હર્ષદભાઈ વિગત ઘણાં વર્ષોથી કોબામાં રહી સેવા-સાધના કરે છે અને પ્રસંગોપાત ભક્તિરસ મુમુક્ષુજનોને પીરસતા રહે છે. ધર્મના ઊંડા અભ્યાસની ઝંખનાએ, કોબાના મુમુક્ષુઓની પ્રેરણાથી તેઓએ જયપુરમાં અભ્યાસ કરી શાસ્ત્રીની પદવી પણ પ્રાપ્ત કરેલ છે.

આ ભક્તિપદની અપૂર્વ અસાધારણ સંશોધનચુક્ત કૃતિ માટે શ્રી હર્ષદભાઈને અનેકશઃ ધન્યવાદ અને મોક્ષમાર્ગમાં વધુ અને વધુ પ્રગતિ સાધે એવી ભાવના અને શુભાશિષ સહિત...

- હિતચિંતક ઊં

સ્વામીજી

અધિષ્ઠાતા - શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આધ્યાત્મિક સાધના કેન્દ્ર, કોબા

ઉપાસનાનું અર્થ

ઈશ્વરપ્રાપ્તિ માટેના સર્વોત્કૃષ્ટ માર્ગ એવા ભક્તિમાર્ગના સમગ્ર આકાશને વ્યાપી વળવાનો શ્રી હર્ષદભાઈ પંચાલે 'ભજ રે મના' નામના આ બે ભાગના સંકલનનો પ્રેમપુરુષાર્થ કર્યો તે સમગ્ર ભારતીય સમાજ માટે ઉમદા કાર્ય થયું છે. એમણે પ્રથમ ભાગમાં ૧૧૦૧ અને દ્વિતીય ભાગમાં ૧૧૨૧ જેટલાં પદો સંગ્રહિત કર્યા છે. વળી, પોતાને હસ્તગત એવી શાસ્ત્રીય સંગીત કલાનો યોગ્ય ઉપયોગ કરી આ પદોને અનેક રાગોમાં નિબદ્ધ કરી ભાવ સમૃદ્ધ કરવાનો સંનિષ્ઠ પ્રયત્ન કરેલ છે. જેમાં એમના હૃદયની ભક્તિનો રંગ પણ નીખરી આવ્યો છે.

છેલ્લા કેટલાક વર્ષોથી આ પ્રેમરસભર્યા ભક્તિપદોનું અમૃત આચમન કરાવનાર વિદ્યાવિશારદ શ્રી હર્ષદભાઈના ભક્તહૃદય પાસેથી સાંપડેલો આ સંચય છે. તત્વાભ્યાસની વિશેષ રૂચિને યોગ્ય દિશા આપવા તેઓએ જયપુરમાં પાંચ વર્ષ રહી, પદ્ધતિસર શાસ્ત્રાભ્યાસ કર્યો અને શાસ્ત્રી થયા. હવે, આત્મશ્રેયાર્થે ગુરૂનિશ્રામાં પ્રગતિરત છે.

અહીં સંગ્રહાયેલાં ભક્તિપદો મનની સ્થિરતાથી મોક્ષ પ્રાપ્તિના માર્ગ સુધી લઈ જવા સક્ષમ છે. ભક્તિ સૌપ્રથમ સહજતાથી અહંકારનાશનું મહાકાર્ય કરે છે અને એ પછી દ્રષ્ટિ પરિવર્તન દ્વારા જીવન પરિવર્તન સાધે છે. જીવનનાં સ્થૂળ આનંદ-પ્રમોદમાં ડૂબેલી દ્રષ્ટિને ભક્તિઆરાધના ઉર્ધ્વ માર્ગે વાળે છે અને સાધકનો દેહ, ચિત્ત અને આત્મા - એમ સમગ્ર અસ્તિત્વ શુભ ભાવ અને શુભ કાર્યમાં પરોવાય છે. એની સ્વાભાવિક આત્મદશા ધીરે ધીરે સ્વરૂપલીનતા પામતી જાય છે. દર્પણ સમક્ષ ઊભા રહેતાં જેમ વ્યક્તિને પોતાની મુખાકૃતિ દેખાય છે, એમ ભક્તિભાવમાં લીન બનીને ગાનારને એના મનઃચક્ષુ સમક્ષ સ્વયં ભગવાન દ્રષ્ટિગોચર થાય છે.

ભક્તિનું ગાન કરતાં જ ભક્તહૃદયને આપોઆપ કેટલીક પ્રાપ્તિ થતી હોય છે. એને આત્મઓળખ, આત્મસુધારણા, આત્મવિશ્લેષણથી માંડીને છેક આત્મસાક્ષાત્કાર સુધીનો પંથ પ્રાપ્ત થાય છે. પરમાત્માના ગુણોની ઓળખ એના

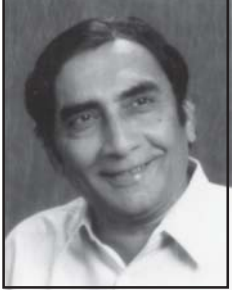
જીવનમાં આચારની સુગંધ અને ચારિત્ર્યની શુદ્ધતા આણે છે. જેમ શ્રીકૃષ્ણની વાંસળીના નાદે ગોપીઓ સઘળું ભૂલીને, એમાં ઘેલી થઈને ડૂબી જતી હતી, તે જ રીતે ભક્તિના રસપાન સમયે વ્યક્તિનો આત્મા મોહ-નિંદ્રામાંથી જાગૃત થઈને આસપાસનું સઘળું ભૂલી જઈને મસ્તીમાં ડોલવા લાગે છે અને પછી પ્રભુ પ્રત્યક્ષ હોય કે ન હોય, પણ એને જીવનની પ્રત્યેક ક્ષણે વાંસળીના ભક્તિસૂર સંભળાતા રહે છે. આવો અનુભવ સૌ અધ્યાત્મ-ભક્તિ રસિકોને થશે જ.

વિશેષ તો આ પ્રકાશન માટે કુકુમા સ્થિત શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમના પ્રણેતા પૂજ્ય સાહેબશ્રી ગાંગજીભાઈ મોતા (શ્રીજી પ્રભુ) અને કોબા સ્થિત શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આધ્યાત્મિક સાધના કેન્દ્રના અધિષ્ઠાતા એવા પૂજ્યશ્રી આત્માનંદજી સાહેબના વિશેષ આશીર્વાદ સાંપડ્યા છે.

આ પદ્યસંગ્રહમાં આવતાં પદોના રચયિતાઓનો એમણે વિશેષ પરિચય આપ્યો છે, તેમજ કેટલીક એવી રચનાઓ પણ સમાવિષ્ટ કરી છે, જે સામાન્ય રીતે સાધકને મેળવવી મુશ્કેલ બનતી હોય છે. શ્રી હર્ષદભાઈએ આ કાર્ય પાછળ લીધેલી અથાગ જહેમત એ પણ એમની પ્રભુ ઉપાસનાનું એક અર્થ છે.

- પદ્મશ્રી ડૉ. કુમારપાળ દેસાઈ

પદ્મશ્રી ડો. કુમારપાળ દેસાઈનો સંક્ષિપ્ત પરિચય

છેલ્લાં ચાળીસ વર્ષથી પ્રેરક, મૂલ્યનિષ્ઠ અને આધ્યાત્મિક સાહિત્યસર્જન કરીને ડો. કુમારપાળ દેસાઈએ માત્ર રાજ્ય કે રાષ્ટ્રમાં જ નહીં, બલ્કે આંતરરાષ્ટ્રીય ક્ષેત્રે આગવી પ્રતિષ્ઠા સંપાદિત કરી છે. સાહિત્ય, શિક્ષણ, પત્રકારત્વ, સમાજસેવા અને સંસ્કૃતિવિચારક તરીકેનું એમનું વ્યક્તિત્વ ચોપાસ માનવીય ભાવનાઓ અને આધ્યાત્મિક અભિપ્સાઓની સુવાસ ફેલાવતું રહ્યું છે. સાહિત્યમાં ચરિત્ર, વિવેચન, સંશોધન, ચિંતન, અનુવાદ, શ્રૌટ સાહિત્ય, નવલિકા, ધર્મદર્શન વગેરે વિશે એકસોથી વધુ ગ્રંથો લખનાર ડો. કુમારપાળ દેસાઈનાં પાંચ પુસ્તકોને કેન્દ્ર સરકારનાં અને ચાર પુસ્તકોને ગુજરાત સરકારના પારિતોષિકો પ્રાપ્ત થયાં છે. એમના અંગ્રેજીમાં લખાયેલાં દસ પુસ્તકોમાંથી 'Glory of Jainism', 'Tirthankar Mahavira', 'Pinnacle of spirituality' મહત્વનાં છે. 'મહાયોગી આનંદઘન' વિશે ચારસો હસ્તપ્રતોનું સંશોધન કરીને મહાનિબંધ લખી, પીએચ.ડી.ની પદવી મેળવનાર ડો. કુમારપાળ દેસાઈએ આ વિશે ત્રણ પુસ્તકો લખ્યાં છે. અત્યારે ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદના પ્રમુખ તરીકે તેઓ કાર્યરત છે. ગુજરાતી ભાષામાં તૈયાર થતાં સર્વપ્રથમ જનરલ એન્સાયકલોપીડિયા ગુજરાતી વિશ્વકોશના એ ટ્રસ્ટી અને રાહબર છે.

ગુજરાત યુનિવર્સિટીના ગુજરાતી વિભાગના અધ્યક્ષ, ભાષાસાહિત્ય ભવનના ડિરેક્ટર અને આર્ટ્સ ફેકલ્ટીના ડીન તરીકે નિવૃત્ત થયેલા ડો. કુમારપાળ દેસાઈ ૩૮ વર્ષ સુધી અધ્યાપનકાર્ય કર્યું. એમના માર્ગદર્શન હેઠળ પંદર વિદ્યાર્થીઓએ ડોક્ટરેટની પદવી મેળવી છે. ડો. કુમારપાળ દેસાઈ ગુજરાતી સાહિત્ય, પત્રકારત્વ અને જૈનદર્શન એમ જુદા જુદા ત્રણ વિષયોમાં પીએચ.ડી.ના માર્ગદર્શક તરીકે કાર્ય કરે છે. છેલ્લાં ચાળીસ વર્ષથી તેઓ પત્રકારત્વક્ષેત્રે પણ આગવું પ્રદાન કરી રહ્યા છે.

ભારતીય સંસ્કૃતિ અને જૈનદર્શન વિશેનાં એમનાં પ્રવચનોએ આંતરરાષ્ટ્રીય ક્ષેત્રે ગુજરાતને ગૌરવ અપાવ્યું છે. ઈંગ્લેન્ડ, અમેરિકા, પૂર્વ આફ્રિકા, કેનેડા,

સિંગાપુર, બેલ્જિયમ, હોગકોગ વગેરે દેશોમાં પર્યુષણ નિમિત્તે તેમનાં વ્યાખ્યાનોએ વ્યાપક જિજ્ઞાસા જગાડી છે. ઈન્ટિટ્યૂટ ઓફ જૈનોલોજી નામની વિશ્વવ્યાપી સંસ્થાના તેઓ ભારત ખાતેના ટ્રસ્ટી અને કો-ઓર્ડિનેટર છે, સમાજ, ધર્મ અને રાષ્ટ્રને ઉપયોગી કામગીરી કરતા ડો. કુમારપાળ દેસાઈ શ્રી જયભિખ્ખુ સાહિત્ય ટ્રસ્ટ દ્વારા સાહિત્યિક અને સંસ્કારલક્ષી પ્રવૃત્તિઓ કરી રહ્યા છે.

મુંબઈમાં ભારતના વડાપ્રધાન શ્રી અટલ બિહારી વાજપેયીના હસ્તે સમગ્ર વિશ્વના રફ પ્રતિભાવાન જૈનોને એવોર્ડ મળ્યા હતા. તેમાંના એક ડો. કુમારપાળ દેસાઈને 'જૈન રત્ન'ના એવોર્ડથી સન્માનિત કર્યા છે. તેઓને હ્યુમન સોસાયટી ઓફ ઈન્ડિયા દ્વારા લાઈફ ટાઈમ એચિવમેન્ટ એવોર્ડ એનાયત કરવામાં આવ્યો છે. વિખ્યાત સાહિત્યકાર શ્રી જયભિખ્ખુના સુપુત્ર ડો. કુમારપાળ દેસાઈએ એમની બહુમુખી પ્રતિભા દ્વારા અનેકવિધ ક્ષેત્રોમાં આગવી નામના અને ચાહના સંપાદિત કરી છે. પ્રજાસત્તાક પર્વના દિવસે ભારત સરકાર તરફથી ડો. કુમારપાળ દેસાઈને શિક્ષણ, સાહિત્ય અને સંસ્કૃતિને અનુલક્ષીને કરેલાં કાર્યો માટે 'પદ્મશ્રી'નો ખિતાબ એનાયત કરવામાં આવ્યો છે. ઘણાં વર્ષો બાદ ભારત સરકારે શિક્ષણ અને સાહિત્યમાં કાર્ય કરતી ગુજરાતની પ્રતિભાને 'પદ્મશ્રી'થી પોંખી છે. આ રીતે અનેક ક્ષેત્રોમાં જવલંત પ્રગતિ સાધનાર અને સમાજને સાહિત્યસર્જન, પત્રકારત્વ તથા સામાજિક અને સાંસ્કૃતિક કાર્યોથી આદર્શ પૂરો પાડનાર આ વ્યક્તિને હૃદયથી અભિનંદીએ.

- મુકુંદ શાહ
તંત્રી : નવચેતન

શુભેચ્છા સંદેશ

સ્નેહી શ્રી હર્ષદભાઈ,

સપ્રેમ નમસ્કાર,

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમમાં સેવા-સાધનામાં સમર્પિત રહી, આપણા સાંસ્કૃતિક ભજન-વારસાને સંગ્રહ સ્વરૂપમાં ઉપલબ્ધ કરાવવાનો આપનો પાવન ઉમંગ પ્રશંસનીય છે.

ભારતીય સંત-કવિ-મહાત્માઓના અંતર આનંદની પ્રસાદીરૂપ આ ભજનો આટલી વિપુલ માત્રામાં સંકલિત કરીને તમે ભક્તિસરિતામાં પૂર લાવી દીધાં છે.

પુસ્તક પ્રકાશનના દિને શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ દ્વારા પ્રગટ થનાર આ 'ભજ રે મના' ભક્તિ પદ સંગ્રહ માટે શુભેચ્છા પાઠવું છું.

મહાત્મા મંદિર બાબતે આપના સહકાર પ્રદાન નિવેદન માટે ધન્યવાદ.

સૌનો,

(નરેન્દ્ર મોદી)

પ્રતિ

શ્રી હર્ષદભાઈ લીલાચંદભાઈ પંચાલ,
શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આધ્યાત્મિક સાધના કેન્દ્ર,
કોબા સર્કલ પાસે,
ગાંધીનગર ૩૮૨ ૦૦૭

નરેન્દ્ર મોદી

મુખ્યમંત્રી, ગુજરાત રાજ્ય

હેયાની વાત...

ભક્તિ એ અંતરની એક પવિત્ર યાત્રા છે, ભીતરમાં સમાઈ જવાની એક કલા છે, અંતરનો એક હાર્દિક ભાવ છે અને આવા ભાવસહિત શબ્દ અને સૂરનું જ્યારે અદ્વૈત રચાય છે, ત્યારે એક અજબ પ્રકારની ભાવ સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન થાય છે. જે વ્યક્તિમાત્રની ચેતનામાં પ્રેમાનંદનો સંચાર કરી દે છે અને એવો સંતોની કૃપાપ્રસાદીરૂપ આનંદ નાનપણથી જ મને મળતો રહ્યો છે. ગુઢ રહસ્યોથી ભરેલા એ ભજનોના ભેદક સૂર આજે પણ હૃદયને ઝંકૂત કરી દે છે, પ્રેમ અને ઉલ્લાસથી ભરી દે છે.

મિત્રો ! 'ભજ રે મના' નામક આ દળદાર ભક્તિપદસંગ્રહના સંકલનમાં હું તો માત્ર નિમિત્ત જ છું. આ ઉન્નત કાર્યમાં ઘણાં સંતોના આશીર્વાદ અને સજ્જનોની પ્રેરણા ભળેલી છે. અનેક ભજનિકોના સાશ્નિધ્યમાં ભક્તિરસ માણ્યા પછી ઉમેરવા જેવી ઘણી માહિતી આમાં એકત્રિત કરી છે અને એ જ આ નૂતન ભક્તિપદસંગ્રહની વિશેષતા અને હેતુ છે.

સામાન્યતઃ 'બહુરત્ના વસુંધરાઃ'થી સુશોભિત ભારતની આ પવિત્ર ભૂમિ પર અનેક જ્ઞાની-ભક્ત-કવિઓનું અવતરણ થતું જ રહ્યું છે. તેમની અનવરત વહેતી અનુભવવાણીનો પ્રકાશ કરતી કાવ્ય-પદ્ય રચનાઓને સંગઠિત કરવામાં આવે તો કદાચિત્ સાગરની ઉપમા પણ ઓછી પડે - એમ સંકલન દરમિયાન અન્વેષણ કરતા મને જણાયું છે. અહીં તો મારી અલ્પ શક્તિ-ભક્તિ પ્રમાણે તે હૃદયંગમ પદ્ય રચનાઓ પૈકી કિંચિત્ માત્ર રચનાઓનું સંકલન કરી ગાગરમાં સાગર ભરવાની બાળચેષ્ટા કરી છે.

પરમાર્થ માર્ગમાં અંતરવિશુદ્ધિ અનિવાર્ય છે અને તે વિશુદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય તો જ અંતરસ્થિરતા પ્રાપ્ત થઈ શકે અને ક્રમશઃ પરાભક્તિ પરિણામે, માટે આવા પરમકલ્યાણને કેન્દ્રમાં રાખી, મધ્યસ્થભાવે આ ભક્તિપદોની પસંદગી કરી છે. જેમાં રચનાકાળ તેમજ ભાષાની દૃષ્ટિએ પણ ગુણવત્તા જાળવવાનો પ્રયાસ કર્યો છે. વર્તમાન દેશકાળને ધ્યાનમાં રાખી આ સંકલન સર્વગ્રાહ્ય અને લાભદાયી થાય એવા પ્રયત્ન સહિત આનું વિભાજન દેવ-ગુરુ-ધર્મની આશ્રયભક્તિ, પ્રેમભક્તિ, વૈરાગ્ય અને તત્ત્વપ્રેરકભક્તિ આદિ અનેક પ્રકારે કર્યું છે.

સંગીતપ્રેમી ભક્તિરસિકોને ઉપયોગી થાય તે માટે અનેક શાસ્ત્રીય રાગોથી આ રચનાઓને બદ્ધ કરી, ભાવ સમૃદ્ધ કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે. આ વિપુલ સંગ્રહમાંથી કોઈક એક ચોક્કસ પદને સરળતાથી શોધી શકાય તે માટે અલગ અલગ રીતે ત્રણ પ્રકારે, કક્કાવારી પ્રમાણે અનુક્રમણિકાનો સમાવેશ કર્યો છે, જેમાં રચનાકાર, પદરચનાઓ તેમજ ભાગ-રના સમગ્ર પદોની વિશેષ માહિતી સહિત યાદી આપી છે. દ્વિતીય ભાગ અતિરિક્ત પ્રથમ ભાગના પદોની પણ કક્કાવારી પ્રમાણે અનુક્રમણિકા આપેલ છે. પદોની ગોઠવણી પણ મુખ્યતઃ એવી રીતે કરી છે કે એક પદ માટે બીજું પૃષ્ઠ ખોલવું ન પડે. જે પદમાં આવશ્યકતા જણાઈ તે પદની નીચે હાથની નિશાની દ્વારા વિશેષાર્થ પણ જણાવ્યો છે. બંને ભાગોમાં પૃષ્ઠ સંખ્યા વધુ હોવાથી રચનાકારોને શીઘ્ર અને સરળતાથી શોધી શકાય તે માટે દરેક નવા લેખકની શરૂઆત ડાબા પૃષ્ઠથી જ કરી છે. સાથે પ્રત્યેક જમણા પૃષ્ઠની નીચે તે લેખકનું નામ અંકિત કરેલ છે. આ ભક્તિસંપુટમાં દરેક પૃષ્ઠની નીચે એક-એક દોહો લખેલ છે, એવા કબીરાદિ ઘણા સંતકવિઓના, વિવિધ પ્રકારનો બોધ કરાવતા લગભગ ૧૩૨૫ દોહાઓ તથા ૧૦૦ થી પણ વધુ સવૈયાઓ આદિની યથાસ્થાને ગોઠવણી કરી છે. ભાવવિભોર કરી શકે એવી અનેક ધૂનો અને સ્તુતિઓ પણ પુસ્તકના અંતમાં આવરી લીધેલ છે.

ભક્તિપદોનું ગુણગાન કરતા ભાવવેદનની સમવૃદ્ધિ અર્થે રચનાકારોનો સચિત્ર પરિચય અત્યંત આવશ્યક લાગવાથી વિગત ૫૦૦ વર્ષમાં, ભારતના વિભિન્ન પ્રાંતમાં થયેલ ભક્ત-કવિ-સંતોની શક્ય એટલી માહિતી પ્રાપ્તને કરી, આ પ્રકાશનમાં સમાવિષ્ટ કરી મારા ભાવની પૂર્તિ કરી છે. રચનાકારોનાં આંશિક પરિચય માટે મુખ્યતઃ ‘વિશ્વકોષ’ તેમજ ‘ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ’ સંસ્થાઓના પ્રકાશનોનો આધાર લીધો છે. રચનાની પ્રામાણિકતા અને રચનાકારોની માહિતી માટે અત્યંત સાવધાની રાખી છે, છતાં કાળદોષને લીધે અજાણતા ક્યાંય પણ, શબ્દો કે ભાવમાં મારી કોઈ ક્ષતિ રહી જવા પામી હોય તો તે બદલ હું ક્ષમાપ્રાર્થી છું.

જ્ઞાની સંત-કવિઓની અનુભવમુલક આ અંતરવાણી સર્વમાં ભક્તિભાવનું વિશેષ ઉત્થાન કરી પરમભાવમાં સ્થિર કરે એ જ અભ્યર્થના...

- સંકલનકાર

સંતચરણરજ હર્ષદ પંચાલ ‘હર્ષ’

આભારી છું...

મારા સર્વોચ્ચ ઉપકારી એવા પરમકૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી સદ્ગુરુદેવના યોગબળથી અનુગ્રહિત, એક ઉમદા ભાવનાના ફળસ્વરૂપ સાકાર થયેલ ‘ભજ રે મના...’ નામક આ યુગલ-ભક્તિપદસંગ્રહને ભક્તિભાવથી શ્રીગુરુચરણમાં અર્પણ કરતાં અહોભાવ વ્યક્ત કરૂં છું. આ સમગ્ર કાર્ય ગુરુકૃપાથી જ સંપન્ન થયું છે.

‘ભજ રે મના’ નામક આ ભક્તિસંગ્રહ પુસ્તક રૂપે પ્રકાશિત થવામાં મારા અનેક કલ્યાણમિત્રો અને શુભેચ્છકોનો હું આભારી છું.

આ પુસ્તકમાં લેવામાં આવેલ કૃતિઓના જ્ઞાત-અજ્ઞાત રચયિતા એવા જ્ઞાની-ભક્ત-સંત-કવિ આદિ મહાનુભાવોનો, પરોક્ષ-અપરોક્ષપણે નતમસ્તકે વિનયપૂર્વક વંદન કરી, હું ભક્તિભાવથી આભાર માનું છું.

છેલ્લા ઘણાં વર્ષોથી કોબા સ્થિત શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આધ્યાત્મિક સાધના કેન્દ્રના અધિષ્ઠાતા પરમ ઉપકારી પૂજ્યશ્રી આત્માનંદજી સાહેબની નિશ્રામાં સાધનાર્થે રહેવાનું સૌભાગ્ય રહ્યું છે. એમના પ્રેમાર્શીવાદથી આ પુસ્તકનું સમગ્ર કાર્ય કોબામાં રહીને જ પૂર્ણ કરી શક્યો છું, તે બદલ સમગ્ર કોબા પરિવારનો હું શ્રદ્ધા છું અને હૃદયપૂર્વક આભાર વ્યક્ત કરૂં છું.

કુકમા સ્થિત શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર સાધના કેન્દ્રના અધિષ્ઠાતા અને પરમ ધર્મસ્નેહી પૂજ્યશ્રી ગાંગાજીભાઈ સાહેબના પ્રેમાનુરોધથી આ યુગલ ભક્તિપદસંગ્રહને પુસ્તક રૂપે પ્રકાશિત કરવાની પ્રેરણા અને પ્રોત્સાહન મળ્યું, તે બદલ અહોભાવપૂર્વક આભાર વ્યક્ત કરૂં છું તેમજ આ પુસ્તકના પ્રકાશન માટે ઉત્સાહપૂર્વક આર્થિક સહયોગ આપનાર સર્વ મુમુક્ષુબંધુઓનો હું ખૂબ ખૂબ આભાર વ્યક્ત કરૂં છું.

આ સમગ્ર ભક્તિસંગ્રહને કોમ્પ્યુટરાઈઝ કરી સુંદર ગોઠવણી કરી આપનાર અમિતભાઈ શાહ (ડ્રીમ ડીઝાઈન, અમદાવાદ)નો હૃદયપૂર્વક આભાર માનું છું.

- હર્ષદ પંચાલ

અનુક્રમણિકા

પૃષ્ઠ સંખ્યા	પૃષ્ઠ સંખ્યા		
અચલરામ	૬૮૬	કહાન	૭૨૯
અત્તરશાહ	૬૯૦	કાયમ	૭૩૦
અનિકેત	૧૨૯૯	કાલિદાસભાઈ	૭૩૧
પં. અભયકુમાર જૈન	૬૯૧	કુંભનદાસ	૭૩૧
અમર	૬૯૩	કૃપાલ્લાનંદજી	૭૩૨
અમરદાસ	૬૯૪	કૃષ્ણરાજ મહારાજ	૭૩૨
અમરસંગ	૬૯૪	કૃષ્ણલાલ શ્રીધરણી	૭૩૩
અરજણ મહારાજ	૬૯૫	કેવલ	૭૩૪
અવિનાશ વ્યાસ	૬૯૬	કેશવ	૧૧૭૭
આનંદઘન	૬૯૮	ખબરદાર	૭૩૫
આપ કવિ	૬૯૯	ખાલસ	૭૩૭
એકનાથ	૭૦૦	ખુશાલ	૭૩૮
ઓઘવરામ	૭૦૧	ગણપતરામ	૭૩૮
અંબારામ ભગત	૭૦૨	ગણેશલાલ (ગનેશી)	૭૪૭
ઈન્દુબેન ધાનક	૭૦૪	ગદાધર ભટ્ટ	૭૪૮
ઈન્દુલાલ ગાંધી	૭૦૯	ગરીબદાસ	૭૪૯
ઉકાભગત	૭૧૦	ગીરધર સાહેબ	૭૫૦
ઉદયરત્ન	૭૧૧	ગુલાબનાથ	૭૫૧
ઉમાશંકર જોષી	૭૧૨	ગેમલ	૭૫૧
શ્રદ્ધિરાજ	૭૧૪	ગોરખનાથ	૭૫૨
કડવો ભગત	૭૨૧	ગંગા કવિ	૭૬૭
કનુભાઈ ગાંધી	૭૨૨	ગંગદાસ	૭૬૮
કમલ	૮૮૫	ગંગારામ	૭૫૭
કરક	૭૨૩	ગંગાસતી	૭૫૮
કરમાબાઈ	૭૨૪	ચરનદાસ	૭૬૯
કરસનદાસ માણેક	૭૨૫	ચિતચંદ્ર	૭૭૧
કલ્યાણદાસ	૭૨૮	ચિદાનંદ	૭૭૩
કલાપી	૭૨૮	ચિત્રભાનુજી	૭૮૬

ચોથમલ	૭૮૭
ચંદ્રસખી	૭૮૮
ચંપા	૭૮૮
છોટાલાલ	૭૯૦
જયકૃષ્ણ	૭૯૧
જયમલ	૭૯૨
જ્યોતિ	૭૯૨
જયંતિલાલ આચાર્ય	૭૯૪
જાદવ	૭૯૩
જાહનવી	૭૯૪
જિનરંગ	૭૯૫
જીવણદાસ	૭૯૫
જંબુવિજયજી મ.સા.	૭૯૬
ઝવેરચંદ મેઘાણી	૭૯૭
ડુંગરપુરી ભગત	૭૯૯
ડોસા ભગત	૮૦૦
તદ્રુપાનંદજી	૮૦૩
તીર્થશિવોમ્	૮૦૪
તુકારામ	૮૧૯
દયાનંદ	૮૨૦
દરિયા સાહેબ	૮૨૨
દલપતરામ	૮૨૫
દાદ કવિ	૮૩૦
દાદૂ	૮૩૨
દાસ	૮૩૪
દાસ રતન	૯૭૨
દાસીજીવણ	૮૩૬
દિવ્યાનંદ	૮૩૭
દીન ભગત	૮૩૭
દીપ	૮૩૯

દેવકૃષ્ણ	૮૪૦
દેવચંદ્ર	૮૪૨
દેવાનંદ	૮૪૩
દેવો સાહેબ	૮૪૫
ધનો ભગત	૮૪૯
ધર્મદાસ	૮૫૦
નર્મદ કવિ	૮૫૧
નરભેરામ	૮૫૨
નરસિંહ મહેતા	૮૫૬
નરસિંહ શર્મા	૮૫૬
નવલ	૮૫૭
નાગરિદાસ	૮૫૯
નામદેવ	૮૫૮
નારણસિંગ	૮૬૦
નારાયણ	૮૬૧
નાથાલાલ દવે	૮૬૨
નિત્યાનંદ	૮૬૩
અવધૂત નિત્યાનંદજી	૮૯૦
નિતાનંદ	૮૬૪
નિર્ભયરામ	૮૬૪
નિર્મલ	૮૬૬
નિર્મલદાસ	૮૬૬
નંદલાલ	૮૬૭
નંદુ	૮૬૮
પથીક	૮૬૮
પદ્મનંદિમુનિ	૮૬૯
પદ્મરેખા	૮૭૩
પદ્મવિજયજી	૮૭૬
પલટુ સાહેબ	૧૦૪૪
પ્રતાપબાલાજી	૮૭૭

પ્રદીપજી	૮૭૭
પ્રભાશંકર કવિ	૮૭૮
પ્રભુલાલ દ્વિવેદી	૮૭૯
પ્રહલાદ પારેખ	૮૮૦
પાનબાઈ	૮૮૦
પ્રિયકાંત મણીયાર	૮૮૧
પીંગળશી	૧૨૮૭
પ્રીતમ	૧૩૨૭
પુરુષોત્તમ	૮૮૨
પુષ્પા જૈન	૮૮૪
પ્રેમ	૮૮૪
પ્રેમળદાસ	૮૮૬
પ્રેમસખી	૮૮૫
પ્રેમા	૮૮૯
પ્રેમાનંદ	૮૮૭
બનારસી (દેવીસિંહ)	૮૯૦
બનારસીદાસ	૮૯૮
બરકત વીરાણી 'બેફામ'	૯૦૧
બ્રહ્મચારીજી	૯૦૨
બ્રહ્માનંદ (બીજા)	૯૦૪
બાપુ	૯૦૬
બાબા આનંદ	૯૦૯
બાલમુકુન્દ દવે	૯૧૦
બિન્દુ	૯૧૦
બુદ્ધિસાગરજી	૯૧૧
બુલાખીરામ	૯૧૨
બૈદિલ	૯૧૨
બોટાદકર	૯૧૩
બંકિમચંદ્ર	૯૧૪
ભગવત રસિક	૯૧૬

ભગવાન	૯૧૫
ભગો ચારણ	૯૧૬
બ્રજલાલ	૯૧૭
ભવાનીદાસ	૯૧૭
ભાઈજી (હનુમાનપ્રસાદ) ...	૯૧૮
ભાણસાહેબ	૯૨૨
ભાદુદાસ	૯૨૩
ભીમસાહેબ	૯૨૪
ભૂદરદાસ	૯૨૪
ભૈયા ભગવતીદાસ	૯૨૫
ભૈરવનાથ સાધુ	૯૨૬
ભંવર	૯૨૬
મકરંદ દવે	૯૨૭
મખ્ખન	૯૨૮
મચ્છેન્દ્રનાથ	૯૨૯
મનસુખલાલ જોબનપુત્રા	૯૩૧
મનસુખલાલ ઝવેરી	૯૩૧
મનહર મોદી	૯૩૩
મનોહરદાસ	૯૩૨
મનોહરવર્ણી	૯૩૪
(સહજાનંદવર્ણી)	
મલુકદાસ	૯૪૬
ડો. મહેન્દ્ર સાગર	૯૪૮
મહેશ શાહ	૯૪૮
માનસિંહ	૯૪૫
માનિક	૯૫૦
માલીબાઈ	૯૪૯
મીનપિયાસી	૯૫૦
મીનુ દેસાઈ	૯૫૨
મીરાં (ઈન્દીરાદેવી)	૯૫૩

મીરાંબાઈ	૧૩૨૮
મૂળદાસ	૯૫૪
મુક્તાનંદ	૯૫૭
(નિત્યાનંદના શિષ્ય)	
મુક્તાનંદ સ્વામી	૭૬૪
મુકુંદરાય પારાશર્ય	૯૫૮
મેઘ ઘારવો	૯૫૩
મોરાર સાહેબ	૯૫૯
મોહન	૯૬૦
મંગતૂરામ	૯૬૩
મંજુલ	૯૬૪
રઘુનાથદાસ	૯૬૫
રણછોડદાસ	૯૬૫
ડો. રણજિત પટેલ	૯૭૧
રત્નપ્રથ સ્વામી	૯૬૭
રતન દાસ	૮૨૦
રતનો ભગત	૯૭૩
બ્ર. રવિન્દ્રકુમાર જૈન	૯૭૮
રવિન્દ્રનાથ ટાગોર	૯૮૦
રવિ સાહેબ	૯૮૫
રસિક	૯૯૩
પં. રાજેન્દ્ર જૈન	૯૯૪
ડો. રાજેન્દ્ર શાહ	૯૯૬
રાજેશ્વર	૯૯૪
રાઠો ભગત	૯૯૭
રાની રૂપકુંવરજી	૯૯૭
રામદાસ	૧૦૦૦
રામનરેશ ત્રિપાઠી	૧૦૦૦
રામનારાયણ પાઠક	૧૦૦૧
રામભક્ત	૧૦૦૨

રામલાલ	૧૦૧૦
રામસખી	૧૦૧૧
રાવજીભાઈ દેસાઈ	૧૦૧૧
રૂપા બાવરી	૧૦૧૩
રેહાના તેયબજી	૧૦૧૩
રંગીનદાસ	૮૩૫
યશવંતી	૧૦૧૪
યશોવિજયજી	૧૦૧૪
ચારી સાહેબ	૧૦૨૩
ચક્રરંગ	૧૧૦૩
લખમાજી	૧૦૨૪
લતીફ હુસેન	૧૦૨૫
લાખો	૧૦૨૮
લાખો લોચણ	૧૦૨૬
લાલ (બીજા)	૧૦૨૯
લાલદાસ	૧૦૨૯
લાલા (ગંગારામ)	૧૦૩૦
લીલબાઈ	૧૦૩૦
લીલમબાઈ મહાસતી	૧૦૩૧
વ્યાસદાસજી	૧૦૩૧
વલ્લભાચાર્ય (શ્રીમદ્)	૧૦૩૨
વિનય	૧૦૩૪
વિમલ	૧૦૩૫
વિલાયત	૧૦૩૬
વિશ્રામ	૧૦૩૬
વિષ્ણુદાસ	૧૦૩૭
વિસનજી નાગડા	૧૦૩૮
વિજ્ઞાનાનંદ	૧૦૪૦
વેણીભાઈ પુરોહિત	૧૦૩૯
વેરોસાહેબ	૧૦૪૧

વૈરાગીબાબા	૧૦૪૧
શ્યામ	૧૦૪૨
શ્યામલાલ પાર્ષદ	૧૦૪૫
શ્યામસુંદર	૧૦૪૫
શ્યામળ ભટ્ટ કવિ	૧૦૪૬
શક્તીલ	૧૨૭૮
શાંતિલાલ શાહ	૧૦૫૨
શિવકુમાર નાકર	૧૦૬૮
સંત શિવનારાયણજી	૧૧૫૨
શિવરામ	૧૦૭૨
શિવશંકર	૧૦૭૬
સ્વયં જ્યોતિ	૧૦૭૬
સ્વામી જગદીશતીર્થ	૧૦૭૭
સખીમણિ	૧૦૭૮
સચ્ચિદાનંદ	૧૦૭૯
સચ્ચિદાનંદ બ્રહ્મ	૧૦૭૯
સત્યમિત્રાનંદજી	૧૦૮૪
સત્યાનંદ	૧૦૮૫
સન્મુદા	૧૦૮૫
સખિતા	૧૦૮૬
સમરથ	૧૦૮૬
સરભંગી	૧૦૮૭
સરસમાધુરી	૧૩૧૩
સહજાનંદ (ભદ્રમુનિ)	૧૦૮૦
સાગર મહારાજ	૧૦૮૭
સાજન	૧૦૯૯
સુખસાગર	૧૧૦૪
સુંદરજી	૧૧૦૩
સુંદરદાસ	૧૦૯૮
સુંદરમ્	૧૧૦૦

સુમત પ્રકાશ જૈન	૧૧૦૪
સુરેશ દલાલ	૧૧૦૫
સેવક	૧૧૦૬
સેવક (દ્વિતીય)	૧૧૦૭
સૌભાગ્ય	૧૧૧૦
સંતબાલજી	૧૧૦૮
સંતરામ	૧૧૧૦
હરિ ઝૂં	૧૧૧૧
હરિપ્રિય	૧૧૧૨
હરિ બ્રહ્મિજી મહારાજ(શ્રી)૧૧૧૨	
હરિદાસ	૧૧૧૩
હરિન્દ્ર દવે	૧૧૧૭
હરિસિંહ	૧૧૧૬
હરિહર ભટ્ટ	૧૧૧૮
હુકમચંદ ભારિલ્લ	૧૧૩૫
હૃદયયોગી	૧૧૩૬
હંસ	૧૧૩૭
શ્રી મોટા (નડિયાદ)	૧૧૩૮
ત્રિકમ	૧૧૩૮
જ્ઞાનવિમળ સૂરી	૧૧૩૯
પ્રકીર્ણ પદો	૧૧૪૦
પ્રકીર્ણ સવૈયા	૧૨૨૮

શાંતિપાઠ:

ૐ શં નો મિત્ર: શં વરુણ: । શં નો ભવત્વર્યમા । શં ન ઇન્દ્રો બૃહસ્પતિ: ।
શં નો વિષ્ણુ-રુરુક્રમ: । નમો બ્રહ્મણે । નમસ્તે વાયો । ત્વમેવ પ્રત્યક્ષં બ્રહ્માસિ ।
ત્વામેવ પ્રત્યક્ષં બ્રહ્મ વદિષ્યામિ । બ્રહ્મં વદિષ્યામિ । સત્યં વદિષ્યામિ । તન્મામવતુ ।
તદ્વક્તારમવતુ । અવતુ મામ્ । અવતુ વક્તારમ્ । ૐ શાન્તિ: શાન્તિ: શાન્તિ: ॥

- તેતિરીયોપનિષદ્

(રાગ : યમન કલ્યાણ)

ૐ તત્સત્ શ્રી નારાયણ તૂ, પુરુષોત્તમ ગુરુ તુ;
સિદ્ધ બુદ્ધ તૂ, સ્કંદ વિનાયક, સવિતા પાવક તૂ.
બ્રહ્મ મજદ તૂ, યજ્ઞશક્તિ તૂ, ઈશુ પિતા પ્રભુ તૂ;
રૂદ્ર વિષ્ણુ તૂ, રામકૃષ્ણ તૂ, રહીમ તાઓ તૂ.
વાસુદેવ ગો વિશ્વરૂપ તૂ, ચિદાનંદ હરી તૂ;
અજ્ઞૈતીય તૂ, અકાલ નિર્ભય આત્મલિંગ શિવ તૂ.

- વિનોબા ભાવે

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર કૃપાળુ, અરહંત પ્રભુ તૂ;
વૃષભદેવ મહાવીર જિનેશ્વર, સચ્ચિદાનંદઘન તૂ.

अचलराम

११०२ (राग : मांस)

अद्भुत रास टिपाया मेरे सतगुरु, अद्भुत रास टिपाया री. ध्रुव
जग्रत व्रज स्वप्न वृन्दावन, सुषुप्ति गोकुल थाया री;
धनमें कृष्ण लीला करें नित ही, देर्षे कोर्ष मुनि राया री. सतगुरु०
वृत्ति गोपी और बुद्धि राधिका, साक्षी कृष्ण कन्हैया री;
स्वयं प्रकाश संधि में जेले, नटवर नाच नचैया री. सतगुरु०
बिन वाजंति पभावज जाजे, टूटा ताल मिलाया री;
पग बिन निरत करे जूज नारी, बिन मुज अंसी जजाया री. सतगुरु०
सोहं अंसी जजाई मोहन, सभियों के मन लुभाया री;
ब्रह्माकार जही अके धारा, आपा द्वैत भुलाया री. सतगुरु०
विषयानन्द आनन्द सज भूली, अजर अमर वर पाया री;
प्रीतम संग अंग रंग रायी, अद्रय प्रेम रिजाया री. सतगुरु०
गोपियां संग असंग मुरारी, रमे अचरज मोहि आया री;
निर्विकार निर्लेप निरंतर, साक्षी रूप निर्माया री. सतगुरु०
ऐसी रासलीला होय घट में, सतगुरु मोहि जताया री;
'अचलराम' लज कृष्णलीला यह, अहुरि जन्म नहिं पाया री. सतगुरु०

११०३ (राग : आशावरी)

अज कोर्ष चलो हमारे साथ;
गाडी भाडा कछु ना लागे सीधो कटा देउ पास. ध्रुव
धर्म हमारा जाबु कहिये ज्ञान हमारा गार्ड;
अनहद रेल जगत की माता सतगुरु मुळ की लाठ. चलो०
दस अवतार र्धश्चरी माया जन्दे ज्वालीस घाट;
कोर्ष अनजारा उतर गया है लगन ना पार्थ हाट. चलो०

॥ भोग कीजे ते विषयका, शांति कजहु न होय; ॥
॥ जयुं पावकमें धृत पडे, जठता जवे सोय. ॥

कोर्ष कोर्ष उलगा तीर्थ जरत में, कोर्ष गीता के पाठ;
कोर्ष कोर्ष उलगा नेम धरम में कोर्ष सरगावे काठ. चलो०

'अचल राम' गुरु भजन जनाया जूठा जग का ठाठ;
चलना हो तो चलो मुसाफिर, जोलो हिल की गौंठ. चलो०

११०४ (राग : तिलंग)

ऐसे गुरु दुर्लभ जगमांही, यथार्थ ज्ञान सुनानेवाले;
सत्ज्ञान सुनानेवाले, जगसे पार लगानेवाले. ध्रुव
क्षोत्रिय ब्रह्मनिष्ठ गुरुसोर्ष, रहते निःस्पृह और निर्भय;
जुनके पक्षपात ना कोर्ष, सत्यासत्य टिपानेवाले. जैसे०
सो है समदृष्टि कृपाल, कर दे अके पलकमें न्याल;
जिनके वाक्य जडे रसाल, हृदय का तिमिर भीटानेवाले. जैसे०
सो है ज्ञान मुक्ति का दाता, रजते अके लज्जिका नाता;
जो कोर्ष शरणे उनकी आता, उसको पार लगानेवाले. जैसे०
सो गुरु सुरनर मुनि सिरताज, योगिजनो में योगीराज;
'अचलराम' सारे वोही सज काज, आवागमन भीटानेवाले. जैसे०

११०५ (राग : सूर मल्लार)

चलो सजी दर्शन करिये, सतगुरु नित ज्ञान सुनावत है. ध्रुव
अज्ञान नींद में सोये जुव को, दे उपदेश भगावत हैं. चलो०
मोह माया में भूले हुआं को, मोक्ष का पंथ जतावत है. चलो०
कर्म उपासना ज्ञान योग विधि, भिन्न भिन्न समजावत है. चलो०
'अचलराम' गुरु परम कृपालु, नित सजका हित चाहत हैं. चलो०

॥ कष्ट सहन करी जोग को, साधन कीयो न होय; ॥
॥ केवल मनकु वश कीयो, लहे सिद्धि सज सोय. ॥

૧૧૦૬ (રાગ : નટનારાયણ)

તુમ દેખો રે સાધો આતમરામ હૈ ઘટ માંઠી. ધ્રુવ
બિન વિશ્વાસ કે બાહર ભટકે ચારોં ધામ ફિર આઈ;
ચૈતન્યદેવ કો લીયા ડોલે વિરથા ગોતા ખાઈ. તુમ૦
સબ તીરથ મેં જાકર ન્હાવે મન કા મૈલ ન જાઈ;
બિન સત્સંગ ગુરુ કી કિરપા ભરમ મિટે નહિં ભાઈ. તુમ૦
ચૌરાસી ધુનિયાં તપ કર વૃથા બદન જલાઈ;
આગ લગા ચાહે ઉલટે લટકો મિલે નહીં રઘુરાઈ. તુમ૦
લાખ ઉપાય કરો બહુતેરે આયૂ સભી બિતાઈ;
'અચલરામ' પ્રભુ જ્ઞાન સે મિલતા એસે વેદ મેં ગાઈ. તુમ૦

૧૧૦૭ (રાગ : ભૈરવી)

તૂ સબકા સરદાર હૈ ફિર, ગુલામ કૈસે ? હો રહા;
ભૂલ કર અપને કો પ્યારે, પેટ ખાતિર રો રહા. ધ્રુવ
તું સબકા સિરતાજ હૈ, મહારાજ સબ સંસારકા;
ચૈતન્ય રૂપ વિસરાય કે, ઈન્દ્રિયો કે વશ ક્યું ? હો રહા. ભૂલ૦
ફસ ગયા મોહબાલમેં અબ, નિકલના મુશ્કિલ હુઆ;
કુટુંબકી ચિંતા મેં નિશદિન, જુંદગી ક્યું ? ખો રહા. ભૂલ૦
તૃષ્ણા ચુડેલ લગી તુઝે, ભટકા રહી ધન કે લિયે;
દીનોંકા દીન બના દિયા, અબ પરાધીન તું હો રહા. ભૂલ૦
દીન ગુલામી છોડ સબ, પહચાન લે નિજરૂપકો;
'અચલરામ' તું બ્રહ્મ હૈ, ગફલતમેં કૈસે ? સો રહા. ભૂલ૦

|| સિરમેં પળિયાં દેખ કે, વૃદ્ધ કહે મત કોય; ||
|| જયામેં વિદ્યા જ્ઞાન હૈ, વૃદ્ધ જાનિયે સોય. ||

૧૧૦૮ (રાગ : કાલિંગડા)

મન રે, સદ્ગુરુ કર મેરા ભાઈ,
ગુરુ બિન કોઈ સંગી નહીં તેરો, અંત સમય કે માંઈ. ધ્રુવ
જબ મહાકષ્ટ પડેગો તેરે, કોઈ નહીં આડો આઈ;
માત પિતા તિરિયા સુત બંધુ, સબહી મુંઢોં છીપાઈ. મન૦
ધન દૌલત અરુ મહેલે મારિયા, સબ ઘરિયા રહ જાઈ;
યમ કે દૂત પકડ લે જાવે, જુતા ખાતો જાઈ. મન૦
રાજ તેજ કી ઘરી હીમાયતી, દેવોરી ચાલે નાહી;
ગુરુ કો દેખે દુર ખડા હો, ભાગ જાય યમરાઈ. મન૦
સદ્ગુરુ મીલે તો બંધ છુડાવે, ફીર નિર્ભય કરે તાંઈ;
'અચલરામ' તજ સકલ આશરા, ચરણ શરણ સુખદાઈ. મન૦

૧૧૦૯ (રાગ : હેમકલ્યાણ)

મુઝકો ક્યા ટૂંદે ? બન બનમેં, મેં તો ખેલ રહા હર તનમેં. ધ્રુવ
વ્યોમ વાયુ તેજ જલ પૃથ્વી ધન પાંચો ભૂતનમેં;
પિંડ બ્રહ્માણ્ડમેં વ્યાપ રહા હૂં ચૌદહ લોક ભુવનમેં. મેં તો
સૂર્ય ચંદ્ર બિજલી તારોંમેં રહા પ્રકાશ મેં ધનમેં;
ચૌદહ ભુવનમેં કરૂં ઉજાલા બના પ્રકાશ સબ જનમેં. મેં તો
સબમેં પૂર્ણ એક બરાબર, પહાડ, રાઈ તિલમેં;
કમતી જાદા નહીં કિસીમેં, એક સાર હૂં સબમેં. મેં તો
રોમ રોમ રગ રગમેં ઈશ્વર, ઈન્દ્રીય પ્રાણ તન મનમેં;
'અચલરામ' સતગુરુ કી કિરપા બિન નહિં આવે દેખનમેં. મેં તો

|| ઊંચે કુલમેં નીચ નર, ઉપજી કરે બિગાર; ||
|| ઉપજે અગ્નિ વાંસ મેં, કરે સકળ વન ઘાર. ||

૧૧૧૦ (રાગ : રાગેશ્વરી)

મુરખ ગર્વ કરે ક્યા મનમે ? તેરા નાશ હોય એક પલમે. ધ્રુવ
હસ્તિયોકો પકડ ફગાતે, જયમ ગોલા ગોફનમેં;
એક બાણમેં પાતાલ ફોડતે, રહા નહિ કોઈ ઉનમેં. મુરખ૦
હાર્થો ઉપર પર્વત ઉઠાકર, ફીરાતે લક્ષ યોજનમેં;
એસે પરાક્રમી સ્વાહા હો ગયે, મહાબલી વિરનમેં. મુરખ૦
એક ચુલુમેં સમંદર પી ગયે, શ્રેષ્ઠ બડે મુનિજન મેં;
સો મણ ખાતે, અલ્પાહારી, રહા ન જીનકે વતન મેં. મુરખ૦
એસે હજરો હુએ પૃથ્વી પર, બચા નહિ કોઈ જિનમેં;
'અચલરામ' તું કિસ ગિનતીમેં ? નાશ હોય એક ક્ષણમેં. મુરખ૦

અતરશાહ

૧૧૧૧ (રાગ : સોરઠ ચલતી)

નામરૂપ ગુણ ગાઈ, અલખ મારી જંતરી તે ખૂબ બનાઈ રે હો જી. ધ્રુવ
જલકી રે બુંદ જુગતસે જમાઈ ને, તા બીચ પવન ઠેરાઈ રે હો જી;
હાડ ગુડા ઓર લોહી જ માંસા, તા પર ચમડી ચડાઈ. અલખ૦
સજન સુતારીએ ઘડી જંતરી, પાંચ તત્ત્વ સંગ લાઈ રે હો જી;
નવ માસમાં પૂર્ણ કરી ભાઈ, નખ-શીખ રોમ ને રાઈ. અલખ૦
સાત સાયર ને નવસેં નદીઓ, ત્રિવેણી ઘાટ પર લાઈ રે હો જી;
શૂન્યમંડળમાં મારો સૌં બિરાજે, ઝળહળ જ્યોતું દર્શાઈ. અલખ૦
છત્રીસ વાજાં માંહી રાસ રચ્યો હૈ, અનભે નોબત બજાઈ રે હો જી;
બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહેશ્વર માંહી, જેણે અવિચળ પદવી પાઈ. અલખ૦
ગુરુ ભોળાનાથ મારા માથામુગટ, જેણે ઠામ ઠામ દર્શાઈ રે હો જી;
સૂરજગર-શરણે ભણે 'અતરશાહ' પ્રેમ પ્રીતસે ગાઈ. અલખ૦

॥ દશ દુર્ગુણ હે કામમેં, ક્રોધમહી હે આઠ; ॥
॥ પહિલા સુખ જેસા લગે, અંતે દુઃખકા ઠાઠ. ॥

પં. અભયકુમાર જૈન

૧૧૧૨ (રાગ : ભટિહાર)

અશરીરી સિદ્ધ ભગવાન આદર્શ તુમ્હી મેરે;
અવિરૂદ્ધ શુદ્ધ ચિદ્ધન ઉત્કર્ષ તુમ્હી મેરે. ધ્રુવ
સમ્યક્ત્વ સુદર્શન જ્ઞાન અગુરૂલઘુ અવગાહન,
સૂક્ષ્મત્વ વીર્ય ગુણખાન, નિર્બાધિત સુખવેદન;
હે ગુણ અનંત કે ધામ, વંદન અગણિત મેરે. અશરીરી૦
રાગાદિ રહિત નિર્મલ, જન્માદિ રહિત અવિકલ,
કુલ ગોત્ર રહિત નિઃકુલ, માયાદિ રહિત નિશ્ચલ;
રહતે નિજ મેં નિશ્ચલ, નિષ્કર્ષ સાધ્ય મેરે. અશરીરી૦
રાગાદિ રહિત ઉપયોગ, જ્ઞાયક પ્રતિભાસી હો,
સ્વાશ્રિત શાશ્વત-સુખ ભોગ, શુદ્ધાત્મ વિલાસી હો;
હે સ્વયં સિદ્ધ ભગવાન, તુમ સાધ્ય બને મેરે. અશરીરી૦
ભવિજન તુમ સમ નિજરૂપ ધ્યાકર તુમ સમ હોતે,
ચૈતન્ય પિંડ શિવભૂત, હોકર સખ દુઃખ ખોતે;
ચૈતન્યરાજ સુખખાન, દુઃખ દૂર કરો મેરે. અશરીરી૦

૧૧૧૩ (રાગ : જંગલા)

તૂ જાગ રે ચેતન પ્રાણી, કર આતમકી અગવાની;
જો આતમકો લખતે હૈ, ઉનકી હૈ અમર કહાની. ધ્રુવ
હે વીર પ્રભુજી હમ પર, અનુપમ ઉપકાર તુમ્હારા,
તુમને દિખલાયા હમકો, શુદ્ધાતમ તત્ત્વ હમારા;
હમ ભૂલે નિજ વૈભવ કો, જડ વૈભવ અપના માના,
અબ મોહ હુવા ક્ષય મેરા, સુનકર ઉપદેશ તુમ્હારા. તૂ જાગ૦
હે જ્ઞાન માત્ર નિજ જ્ઞાયક, જિસમેં હૈ જ્ઞેય ઝલકતે,
યહ ઝલકન ભી જ્ઞાયક હૈ, જિસમેં નહી જ્ઞેય મહકતે;
મેં દર્શન જ્ઞાન સ્વરૂપી, મેરી ચૈતન્ય નિશાની,
જો આતમકો લખતે હૈ, ઉનકી હૈ અમર કહાની. તૂ જાગ૦

॥ ગીત નૃત્ય વાજિંત્ર પ્રિય, મૃગયા ઓર જુગાર; ॥
॥ દોષ દરસ હોય ઓર કે, દિવા શયન વ્યભિચાર. ॥

અખ સમકિત સાવન આયા, ચિન્મય આનંદ બરસતા,
ભીગા હૈ કણ-કણ મેરા, હો ગઈ અખંડ સરસતા;
સમકિત મધુ ચિંતવન મેં, ઝલકી હૈ મુક્તિ નિશાની,
જો આતમકો લખતે હૈ, ઉનકી હૈ અમર કહાની. તૂ જાગો
યે શાશ્વત ભવ્ય જિનાલય હૈ શાન્તિ બરસતી ઘનમેં,
માનો આયા સિદ્ધાલય, મેરી બસ્તી હો ઉસમેં;
મેં હું શિવપુરકા વાસી ભવ ભવકી ખતમ કહાની,
જો આતમકો લખતે હૈ, ઉનકી હૈ અમર કહાની. તૂ જાગો

૧૧૧૪ (રાગ : પૂર્વકલ્યાન)

ઘન્ય ઘન્ય વીતરાગ વાણી, અમર તેરી જગ મેં કહાની;
ચિદાનન્દ કી રાજધાની, અમર તેરી જગ મેં કહાની. ધ્રુવ
ઉત્પાદ-વ્યય અરૂ ધ્રીવ્ય સ્વરુપ, વસ્તુ બખાની સર્વજ્ઞ ભૂપ;
સ્થાદ્વાદ તેરી નિશાની, અમર તેરી જગ મેં કહાની. અમરો
નિત્ય-અનિત્ય અરૂ એક-અનેક, વસ્તુ કથંચિત્ ભેદ-અભેદ;
અનેકાન્તરૂપા બખાની, અમર તેરી જગ મેં કહાની. અમરો
ભાવ શુભાશુભ બંધસ્વરૂપ, શુદ્ધ ચિદાનંદમય મુક્તિરૂપ;
મારગ દિખાતી હૈ વાણી, અમર તેરી જગ મેં કહાની. અમરો
ચિદાનંદ ચૈતન્ય આનંદ ધામ, જ્ઞાનસ્વભાવી નિખતમ રામ;
સ્વાશ્રય સે મુક્તિ બખાની, અમર તેરી જગ મેં કહાની. અમરો

૧૧૧૫ (રાગ : બિલાવલ)

નિરખો અંગ-અંગ જિનવરકે, જિનસે ઝલકે શાન્તિ અપાર. ધ્રુવ
ચરણકમલ જિનવર કહે, ઘૂમા સબ સંસાર,
પર દ્વાણભંગુર જગતમેં, નિજ આત્મ તત્ત્વ હી સાર,
ચાર્તે પદ્માસન વિરાજે જિનવર, ઝલકે શાન્તિ અપાર. નિરખો

॥ લોભ જાનીએ મનુજમેં, મહા ઔગુનકો મૂલ; ॥
ઉપજે તૃષ્ણા લોભ સે, કરે ધર્મ પ્રતિકૂળ. ॥

હસ્તયુગલ જિનવર કહે, પર કા કરતા હોય,
એસી મિથ્યાબુદ્ધિ તેં હી ભ્રમણ ચતુર્ગતિ હોય,
ચાર્તે નિજપદ વિરાજે જિનવર, ઝલકે શાન્તિ અપાર. નિરખો
લોચન દ્વય જિનવર કહે, દેખા સબ સંસાર,
પર દુઃખમય ગતિ ચાર મેં, ધ્રુવ આત્મ તત્ત્વ હી સાર,
ચાર્તે નાશા દૃષ્ટિ વિરાજે જિનવર, ઝલકે શાન્તિ અપાર. નિરખો
અન્તર્મુખ મુદ્રા અહો, આત્મ તત્ત્વ દરશાય,
જિનદર્શન કર નિજદર્શન પા, સદ્ગુરુ વચન સુહાય,
ચાર્તે અન્તર્દૃષ્ટિ વિરાજે જિનવર, ઝલકે શાન્તિ અપાર. નિરખો

અમર

૧૧૧૬ (રાગ : દેશકાર)

તમે ભાવે ભજુ લ્યો ભગવાન, જીવન થોડું રહ્યું,
કંઈક આત્માનું કરવા કલ્યાણ, જીવન થોડું રહ્યું. ધ્રુવ
એને દીઘેલા કોલને ભૂલી ગયા, જૂઠી માયા ને મોહમાં શું ઘેલા થયા ?
ચેતો ચેતો, શું ભૂલ્યા છો ભાન ? જીવન થોડું રહ્યું. તમે
બાળપણ ને જીવાનીમાં અળદું ગયું, નહિ ભક્તિના મારગમાં ડગલું ભર્યું;
હવે બાકી છે એમાં ઘો ધ્યાન, જીવન થોડું રહ્યું. તમે
પછી ઘડપણમાં ગોવિંદ ભજાશે નહિં; લોભ, વૈભવ ને ઘનને તજાશે નહિં;
બનો આજથી પ્રભુમાં મસ્તાન, જીવન થોડું રહ્યું. તમે
જરા ચેતીને ભક્તિનું ભાતું ભરો, કંઈક ડર તો પ્રભુજીનો દિલમાં ઘરો;
છીએ થોડા દિવસના મહેમાન, જીવન થોડું રહ્યું. તમે
બધા આળસમાં દિન આમ વીતી જાશે, પછી ઓચિંતુ જમડાનું તેડું થાશે;
નહિ ચાલે તમારું તોજાન, જીવન થોડું રહ્યું. તમે
એ જ કહેવું 'અમર'નું દિલમાં ઘરો, ચિત રાખી પ્રભુજીને ભાવે ભજો;
ઝાલો ઝાલો ભક્તિનું સુકાન, જીવન થોડું રહ્યું. તમે

॥ સર્પ કૂર સબ જંતમેં, મંત્રનતે વશ હોય; ॥
દુરીજન સબસે દુષ્ટ હૈ, વશ કરી શકે ન કોય. ॥

અમરદાસ

અમરદાસજીનો જન્મ વિ.સં. ૧૫૩૬ વૈશાખ શુકલ ૧૪ ના રોજ અમૃતસરના પાસે બસરકા ગામમાં થયો હતો. પિતાનું નામ તેજમાન અને માતાનું નામ બખતકૌર હતું. તેમનો દેહવિલય ૯૫ વર્ષની ઊંમરે વિ.સં. ૧૬૩૧ ભાદ્ર પૂર્ણિમાના દિવસે થયો હતો.

૧૧૧૭ (રાગ : સારંગ)

જો કોઈ નામ અમીરસ પીતા. ધ્રુવ
જનમ જનમકી તૃષા બુઝાવે, હરદમ રહે નચિંતા. જો કોઈ
પ્રેમકે પ્યાલે ભરભર પીવે, જમસે બાજુ જુતા. જો કોઈ
નિશદિન પીએ, નહિ મુખ મોડે, સો અવધૂત અતીતા. જો કોઈ
નામભજન બિન પાર ન પાવે, કહે ભાગવત ગીતા. જો કોઈ
‘અમરદાસ’ જો પીએ નામરસ, સો સત્ગુરુકા મીતા. જો કોઈ

અમરસંગ

૧૧૧૮ (રાગ : માંડ)

રાજુ કર કિરતાર, મનખો ના’વે વારંવાર હે જીવ ! ધ્રુવ
નિશદિન સંતો રાજુ રાજુ, જ્યાં પ્રેમ અપરંપારજી;
દોર ન ચૂકે નામનો ભાઈ (૨), ત્યાં મે’ર કરે મહારાજ. હે જીવ
અડસઠ તીરથ આંગણે, જ્યાં અલખનો આરાધજી;
અલખના આરાધ વિના (૨), જીવ ન લહે નિર્વાણ. હે જીવ
આરાધ સુણી એવા સંતનો (૨), અલખ કરે પરકાશજી;
ભક્તજનની ભક્તિ જોઈ (૨), પ્રભુ પદારે એને દ્વાર. હે જીવ
અસલ ઘરમને ઓળખે, કોઈ વીરલા નરને નારજી;
દાસ ‘અમરસંગ’ બોલિયા, એના પુણ્ય તણો નહિ પાર. હે જીવ

|| દુરીજન કબલુ ન સહી શકે, પરકો બડો પ્રતાપ; ||
|| ધ્રુવડ ભાનુપ્રકાશમેં, દ્રગ મીચન હૈ આપ. ||

અરજણ મહારાજ

૧૧૧૯ (રાગ : માંડ)

એવા અગમ ઘર આવે, સંતો એવા અગમ ઘર આવે. ધ્રુવ
જાપ અજપા જપે ઘટ ભીતર, ઉન્મુન ધ્યાન લગાવે;
ત્રિકુટી મહેલમાં તાળી લાગે, તારમે તાર મિલાવે. સંતો
સૂરતા રાખીને સાંભળે, તો અનહદ નાદ સુનાવે;
વિના ઘડીએ નોબત વાગે, ઝળહળ જ્યોત જગાવે. સંતો
‘ઓમ્-સોડહમ્’ કી સીડી પકડકે, નૈનમાં નૈન મિલાવે;
હરદમ સાહેબ નયણે નીરખે, નહીં આવે નહીં જાવે. સંતો
નાથ નિરંજન ભેટે જ્યારે, સદ્ગુરુ સાન બતાવે;
ગુરુ અમર ચરણે બોલ્યા દાસ ‘અરજણ’ આપમાં આપ સમાવે. સંતો

૧૧૨૦ (રાગ : આશાવરી)

મેરી નજરે મોતી આયા, ભેદ બ્રહ્મકા પાયા રે. ધ્રુવ
‘સોડહ-સોડહ’ કા જાપ અજંપા, ત્રિકુટી તકિયા ઠેરાયા;
ચલી સૂરતા કિયા સમાગમ, સુખમન સેજ બિછાયા રે. ભેદ
અક્ષરાતીતથી ઊતર્યા મોતી, શૂન્યમેં જઈ સમાયાં;
વાકા રંગ અલૌકિક સુનખે, ગુરુગમસે સૂઝ પાયા રે. ભેદ
મોતન મણિમેં, મણિ મોતનમેં, જ્યોતે જ્યોત મિલાયા;
એસા અચરજ ! ખેલ અગમ કા ! દિલ ખોજત દરસાયા રે. ભેદ
અરસપરસ અંતર નહિ આણી, પરખ નીરખ ગુણ ગાયા;
દાસ ‘અરજણ’ જીવણકે ચરણે, પરા-પારમેં પાયા રે. ભેદ

|| સુખસંપતિ પાયકે, દુરિજન નમે ન કોય; ||
|| જયું એરંડે ફળ ભયા, ત્યું ત્યું ઊંચા જોય. ||

અવિનાશ વ્યાસ

૧૧૨૧ (રાગ : ભૈરવી)

ધૂણી રે ઘખાવી બેલી, અમે તારા નામની,
અમે તારા નામની રે, પ્રભુ તારા નામની રે. ધ્રુવ
ભૂલો રે પડ્યો રે હંસો, આંગણે ઊડીને આવ્યો,
તનમનથી તરછોડાયો, મારગ મારગ અથડાયો;
ગમ ના પડે રે એને, ઠાકુર તારા ગામની રે. ધૂણી૦
કોને રે કાજે રે જીવડા ? ઝંખના તને રે જાગી,
કોની રે વાટ્યું રે જોતાં ? ભવની આ ભાવટ ભાગી;
તરસ્યું રે જાગી જીવને, ભક્તિના જામની રે. ધૂણી૦
એક રે તાતી તલવાર, ને બીજો તંબૂરનો તાર,
એક જ વજ્રરમાંથી ઊપજ્યાં, તોયે મેળ મળે ના લગાર;
કદી કદી આવતી રે આંધી હોય કામની રે. ધૂણી૦

૧૧૨૨ (રાગ : આશાવરી)

પંખીડાને આ પિંજરું, જૂનું જૂનું લાગે;
બહુએ સમજાવ્યું તોયે પંખી, નવું પિંજરું માંગે. ધ્રુવ
ઊમટયો અજંપો એને, પંડના રે પ્રાણનો,
અણધાર્યો કર્યો મનોરથ, દૂરના પ્રયાણનો;
અણદીઠે દેશ જાવા, લગન એને લાગી. બહુએ૦
માન માન ઓ પંખીડા, આ નથી રાજવીની રીત,
આવું જો કરવું હતું તો, નહોતી કરવી પ્રીત;
પાગલ ના બનીએ ભેરૂ, કોઈના રંગરાગે રે. બહુએ૦
સોને મટેલ બાજઠિયો ને, સોને મટેલો ઝૂલો,
હીરે જડેલો વીંઝણો મોતીનો, મોંઘો અણમૂલો;
ઓછું શું આવ્યું સાથી ? કે સથવારો ત્યાગે. બહુએ૦

|| પરનિંદામ્ દુષ્ટ નર, કાઢત સારા કાલ; ||
|| હરિયા તરૂ તજુ કાગ જયું, બેઠત સૂકે સાલ. ||

જન્મ ઘરીને પિંજરે, જીવ્યા હારોહાર,
જ્યાં રવિ મંડયો ડૂબવા, ત્યાં તૂટ્યો તંબૂરાનો તાર;
અધૂરું ભજન સંગાથી, ઉમળકો ભાગે. બહુએ૦
પણ પંખી વાણી ઊચરે, કે જાવું એક દહાડે,
આ નથી નિજનું ખોળિયું, આ તો મકાન ભાડે;
પોઢવાને કાજે પાગલ, આખી રાત જાગે. બહુએ૦

૧૧૨૩ (રાગ : ચલતી)

રાખનાં રમકડાં, મહારા રામે રમતાં રાખ્યાં રે;
મૃત્યુલોકની માટી માથે માનવ કહીને ભાખ્યાં રે. ધ્રુવ
બોલે ડોલે રોજ રમકડાં, નિત નિત રમત્યું માંડે;
આ મહારું, આ ત્હારું, કહીને એકબીજાને ભાંડે રે. રાખ૦
કાચી માટીની કાચા માથે માયા કેરા રંગ લગાયા;
ઢીંગલા ઢીંગલી એ ઘર માંડ્યાં, ત્યાં તો વીંઝણલા વીંઝાયા રે. રાખ૦
અંત અનંતનો તંત ન તૂટ્યો, ને રમત અધૂરી રહી;
તનડા ને મનડાની વાતો, આવી તેવી ગઈ. રાખ૦

૧૧૨૪ (રાગ : ધોળ)

મારે પાલવડે બંધાયો જશોદાનો જાયો,
આખા રે મલકનો માણિગર મોહન,
એક નાની શી ગાંઠે ગંઠાયો. ધ્રુવ
એવો રે બાંધું કે છુટ્યો ન છૂટે,
આંખ્યુંના આંસુ ભલે ખૂટ્યા ના ખૂટે,
આજ ઠીક નાથ મારે હાથ આવ્યો. જશોદા૦

|| દુરીજનકી ઓર સર્પકી, રીતિ રહી સમાન; ||
|| આહાર ન હોવે આપકો, પરકો લેવે પ્રાણ. ||

સ્તંભ વિના આખું આકાશ લટકાવ્યું,
મહીં ચંદ્ર સૂરજ તારાનું તોરણ ટીંગાડ્યું,
સૌને ટીંગાડનાર લટકંતો લાલ,
મારા પાલવની કોરે ટીંગાયો. જશોદા૦

મારે કાંકરિયા ને મટુકી ફૂટે,
મારગ આવી મારા મહીડા નિત લૂંટે,
મને લૂંટતા એ પોતે લૂંટાયો. જશોદા૦

૧૧૨૫ (રાગ : પૂર્વકલ્યાન)

મારા રામના રખવાળાં ઓછાં હોય નહિં;
એના ઘોચેલાં ધાવણમાં ધાબાં હોય નહિં. ધ્રુવ
એનું ઢોલ અગમથી વાગે, અગમ નિગમની વાણી ભાષે;
એની આંખોના અણસારા ઓછા હોય નહિ. મારા૦
કાયા જ્યારે કરવટ બદલે, પરખાયે એ પગલે પગલે;
એની જ્યોતિના ઝબકારા, ઓછા હોય નહિ. મારા૦
સુખ દુઃખમાં સૌનો સાથી, એની ટાળી ટળે ઉપાધિ;
એની પાંપણના પલકારા, ઓછા હોય નહી. મારા૦

આનંદઘન

૧૧૨૬ (રાગ : અસંત બહાર)

જ્ઞાન વસંતની બહાર આવી, સખી ! - ધ્રુવ
દિવસ વૈરાગ્ય થયો ઘણો મ્હોટો, અજ્ઞાન નિશા ઘટતી,
સુરચિ વેલ ઘણી ફૂલી ફાલી સમતા, જ્ઞાતાની કેલિ વધતી;
ટાટ જડતાની હવે હઠતી.

|| દુરીજન જબ બૂટા ભયા, રાખે ભક્તિભાવ; ||
|| જેસા બૂટા વાંદરા, તજે ન ચપલ સ્વભાવ. ||

કોકિલા મધુર ભાવ રૂપ રટતી, નરતન આંખાની ડાળી,
પ્રેમ ભાવના ભરી ભરી ગોરસ, પ્રીતમની પાતી રૂપાળી;
'આનંદઘન' સ્વરૂપ નિહાળી.

કવિ આપ

૧૧૨૭ (રાગ : ભૈરવી)

માનવ નડે છે માનવીને મોટો થયા પછી;
ચાવી મળે ગુન્હાની જ્ઞાની થયા પછી. ધ્રુવ
માનવી જાણે કે મુજ વિના નહીં ચાલે આ સંસાર;
વિચારી જો કે સૌ ગયા તોયે ચાલે છે આ સંસાર. માનવ૦
માતા-પિતાની ગોદમાં મમતા હતી ઘણી;
બદલી ગયો એ પરણીને ચૌવન મળ્યા પછી. માનવ૦
પ્રગતિ જીવનની કરવા માટે ભણતર ભણી ગયો;
પડતી હવે તે નોતરી અનુભવ મળ્યા પછી. માનવ૦
ગાતો હતો તું ગીતડા કાયમ પ્રભુ તણાં;
ભૂલી ગયો એ ભાવના પૈસો મળ્યા પછી. માનવ૦
નમતો હતો તું સર્વને નિર્ઘન પણાં મહીં;
ઝઘડા કરે હવે બદે કૃપા મળ્યા પછી. માનવ૦
હું પણ પ્રભુ બનીને પૂજાઉં છું ઘણે;
'આપે' કહ્યું કે આપની સિદ્ધિ મળ્યા પછી. માનવ૦

|| દુરીજન સાધુ સંગમે, ગાન તાન બહુ ગાય; ||
|| કરુતા તજે ન તુંબડી, નિત્યે ગંગામે ન્હાય. ||

સંત એકનાથ

(ઈ. સ. ૧૫૩૨ - ૧૫૯૯)

સંત એકનાથનો જન્મ મહારાષ્ટ્રના તીર્થક્ષેત્ર પૈઠણ ખાતે શક સંવત ૧૪૫૫માં થયો હતો. તેમનું બીજું નામ 'એકા જનાર્દન' હતું. જેમાં 'એકા' તેમનું તખલ્લુસ હતું. તેમના દ્વારા રચિત દરેક અભંગમાં અંતિમ લીટીમાં 'એકા જનાર્દની' આવો ઉલ્લેખ હોય છે. તેમના પિતાનું નામ સૂર્યનારાયણ અને માતાનું નામ રુકિમણી હતું. તેમના વડાદા પણ સંત હતા. જેમનું નામ ભાનુદાસ હતું. કર્ણાટકના દેવગિરિના જનાર્દન સ્વામી એકનાથના ગુરૂ હતા. તેઓ દત્ત ભગવાનના સંનિષ્ઠ ઉપાસક હતા. નાનપણમાં માતા-પિતાની છત્રછાયા ગુમાવનાર એકનાથનો ઉછેર તેમના દાદા ચક્રપાણી દ્વારા થયો હતો. તે પણ વિદ્વાન અને ભગવતભક્ત હતા. જનાર્દનસ્વામીની નિશ્રામાં એકનાથે છ વર્ષ સુધી સંસ્કૃત, શાસ્ત્રપુરાણ તથા જ્ઞાનેશ્વરી જેવા અનેક અધ્યાત્મગ્રંથોનું અધ્યયન કર્યું હતું. અને તેમાં પારંગત થઈ પછી ગૃહસ્થાશ્રમમાં પદાર્પણ કર્યું હતું. તેમની પત્નીનું નામ ગિરિજા હતું. જે એક અત્યંત સાત્વિક અને સત્ત્વશીલ સ્ત્રી હતાં. એકનાથ અને ગિરિજા આ બે મહારાષ્ટ્રના પ્રથમ સંત દંપતી હતા. ગિરિજાના કૂખે એક પુત્ર થયો હતો. જેનું નામ હરિપંડિત હતું અને બે પુત્રીઓ થઈ હતી જેમનું નામ ગોદા અને ગંગા હતું. ગદેડાને ગંગાજળ પીવાની પ્રસિદ્ધ ઘટના તેમના જીવનમાં ઘટી હતી.

૧૧૨૮ (રાગ : ભૂપાલી)

કેશવા માધવા તુજ્યા નામાં તરિ ગોડવા. ધ્રુવ
તુજ્યા સારખા તૂંચ દેવા, તુલા કુણાચા નાહી હેવા (૨);
વેળાવેળી સંકટાતુની, તારીસી માનવા. કેશવા૦
વેળા હોઉન ભક્તિ સાહી, ગોપગઠ્યાંસહ ચમુનાકાંઠી (૨);
નંદાઘરાચ્યા ગાઈ હાકશી, ગોકુળી ચાદવા. કેશવા૦
વીર ધનુર્ધર પાથાસાહી, ચક્રસુદર્શન ઘેઉની હાતી (૨);
રથ હાકુનિયાં પાંડવાચ્યા, પળવિશી કૌરવા. કેશવા૦

॥ નાહતા ધોતા નિત્ય રહે, પૂજા પાઠ પ્રમાણ; ॥
દુરીજન તજે ન દુષ્ટતા, જયું ગંગા કો શ્વાન. ॥

૧૧૨૯ (રાગ : પીલુ)

ગુરુ કૃપાંજન પાયો મેરે ભાઈ, રામ બિના કછુ દિસત નાહી. ધ્રુવ
અંતર રામ હિ, બાહિર રામ હિ, જહૈં દેખો તહં રામ હી રામ. ગુરુ૦
જાગત રામ હિ, સોવત રામ હિ, સપનેમેં દેખોં રાજા રામ હિ. ગુરુ૦
એકા જનાર્દની, ભાવ હી નીકા, જોં દેખોં સો રામ સરીખા. ગુરુ૦

૧૧૩૦ (રાગ : યમન)

માહેર માઝે પંડરી આહે, ભીવરીચે તીરે. ધ્રુવ
બાપ આણી આઈ માઝી, વિહલ, રખુમાઈ (૨);
પુંડરીક આહે ભાઉ કાય ત્યાંચી ખ્યાતી સાંગુ. માહેર૦
બહીણ માઝી ચંદ્રભાગા, કરી તસે પાપ ભંગા;
એકા જનાર્દની શરણ, કરી માહેરાચી આઠવણ. માહેર૦

ઓઘવરામ

૧૧૩૧ (રાગ : દેશી ઢાળ)

ઘરજે ઘરજે હરિનું ધ્યાન, ધીરજ મન આણી રે;
મૃગજળ જેવો છે આ સંસાર, એવું નિશ્ચય જાણી રે. ધ્રુવ
સ્વાર્થ સારુ કરે સૌ સ્નેહ, જગતની એ રીતી રે;
વિશ્વનાથ વિષે ચિતધાર, પૂરણ કર પ્રીતી રે. ઘરજે૦
સમજી લેવું ચતુર સુજાણ, માયા ઠાઠ ખોટા રે;
એને જાતાં ન લાગે વાર, પાણી પરપોટા રે. ઘરજે૦
આ છે ચંચળ ચપળા જેમ, આયું અસ્થિર તારી રે;
અંતે જાવું એકાએક, હરિ લે સંભાળી રે. ઘરજે૦
એવું સમજી ચેત અચેત, પ્રભુ સ્મરણ કરવું રે;
એમ કહે છે 'ઓઘવરામ', બીજું પરિહરવું રે. ઘરજે૦

॥ ખાક લગાવે અંગ પર, સિર પર રાખે બાલ; ॥
દુરીજનકો અરૂ સર્પકી, મીટે ન ટેઠી ચાલ. ॥

અંબારામ ભગત

૧૧૩૨ (રાગ : સોરઠ ચલતી)

બૂડતાં કોણ બચાવે ? ગુરુજી બિન બૂડતાં કોણ બચાવે ? ધ્રુવ
ભવસાગર તો મહાજળ ભરિયો, તાકો પાર ન પાવે;
વિવિધ ભાત કી લહર ઊઠત હૈ, બહુ નર ગોથાં ખાવે. ગુરુજી
બડે બડે માંઠી મચ્છ રહત હૈ, સો સબકુ ગલ જાવે;
નામ-નાવકુ જો નર પકડે, સો નર તીરે આવે. ગુરુજી
પૂરણ પુણ્ય જો હોય પાછલાં, સદ્ગુરુ સંગત પાવે;
તાકો કર ગ્રહી લે ગુરુદેવા, ભવજળભરમ મિટાવે. ગુરુજી
જાકુ સદ્ગુરુ પૂરા મિલિયા, સંશયજાળ જલાવે;
ભિન્ન ભિન્ન કર ભેદ સુનાવે, અગમ દેશ લે જાવે. ગુરુજી
ક્ષર-અક્ષરકી ખોજ કરે, તો આનંદ-ઘન મિલ જાવે;
'અંબારામ' કહે સતકા સંગી, સત સમરથકું ધાવે. ગુરુજી

૧૧૩૩ (રાગ : દેશી ઢાળ)

મુખે શાં રે કરું રે વખાણ ? ધન્ય-ધન્ય ગુરુદેવને ! ધ્રુવ
અખિલ ભુવનથી ઊતર્યા ને, આવ્યા ભવની માંઠ્ય રે;
સેવકજનને તારવા રે વા'લે, આવી ઝાલી મારી બાંઠ્ય. મુખે
અગાધ ગતિ ગુરુદેવની, તે કોઈ ન પામે પાર રે,
દાસ ઉપર દયા કરી રે, મારી સે'જે મટાડી જંજાળ. મુખે
મહાશૂન્ય મધ્યે મંડપ રચિયો, પોતે કર્યો પ્રકાશ રે;
શોભા તેની શી વર્ણવું રે ? મુખે કહી ન શકે નિજ દાસ. મુખે
પરિબ્રહ્મને પરખાવિયા રે, દર્શાવ્યા નિજ દિદાર રે;
ગુરુ ભગવાન ! ભવમાં પ્રગટિયા રે, મુન વચને મળ્યા કિરતાર. મુખે

॥ દુરીજન હોય કુસંગ તેં, કો પૂરવ કે પાપ; ॥
છોટમ સજ્જન હોય હૈ, અગણિત પુણ્ય પ્રતાપ. ॥

જાત-વરણ અભિમાન નહિ, ને નહિ આવરણ નહિ આડ રે;
'અંબારામ' કહે એવા અનુભવી રે, પ્રભુ વારંવાર ભેટાડ. મુખે

૧૧૩૪ (રાગ : નારાયણી)

સાચા હરિ ગુરુ સંત ! મારે મંદિરે પધારો. ધ્રુવ
મંદિરે પધારો સેવક ચરણોમાં વાળો; અપરાધ ક્ષમા કરી ભવજલથી તારો. હરિ
હરિનાં દર્શનની મને મોટી છે આશા; ઝાંખી કરવાને નિત્ય તલસે છે શ્વાસા ! હરિ
દર્શનવિજેગે દિલ રહે છે ઉદાસી-નજરે ન આવે મને સ્વયંપ્રકાશી. હરિ
ચકોર પક્ષી રે જેમ ચંદ્ર નિહાળે; એમ સેવક નિત્ય હૃદિયામાં ધારે. હરિ
કૃષ્ણઅવતારી દુર્વાસા ગુરુ સેવે; રામ વસિષ્ઠની ચરણરજ લેવે. હરિ
વસુદાની રેતીની જો શંખા રે થાય; પ્રગટ હરિ-ગુરુના ગુણ કહ્યા નવ જાય. હરિ
ગુરુ-ઉપમાની તોલે નથી કંઈ જડતું; જ્યાં જ્યાં નિહાળું તેથી ગુરુવચન ચડતું. હરિ
બેઉ કર જોડી દાસ 'અંબારામ' કહે છે; ગુરુકૃપાથી અવિચળ પદ રહે છે. હરિ

૧૧૩૫ (રાગ : ગરબી)

હું તો ગુરુને સામૈયે સામી જઈશ, મારા મનના મહેરામણ પધારિયા! ધ્રુવ
મેં તો થાળ ભર્યો પુષ્પ-પ્રેમથી, કુમકુમ કેસર ચંદન બરાસ. મારા
આપણ સર્વે હરિજન ભેગાં મળ્યાં, હું તો મનગમતાં મંગળ ગાઈશ. મારા
હું તો વાજાં વગડાવું વિધવિધ ભાતનાં, અનહદ નાદ શબ્દના ઉલ્લાસ. મારા
અખંડાનંદ આવ્યા છે મારે આંગણે, જ્ઞાનદીપક કરું પ્રકાશ. મારા
ગુલાલ, અબીલ, ઉડાવું ઉત્સાહનો, વધાવું વિશ્વપતિ અવિનાશ. મારા
શિરે તોરો ખોસું સ્વામીનાથને, નિશાન ફરકે મહદ્ આકાશ. મારા
ગુરુ ભગવાનજી આવ્યા ભવદુઃખ ભાંગવા, વિનતિ કરે 'અંબારામ'. મારા

॥ દેત જગાઈ જગતકો, હરે તિમિર અજ્ઞાન; ॥
સાર અસાર દેખાવહી, સજ્જન સૂરજ સમાન. ॥

ઈન્દુબેન ધાનક

૧૧૩૬ (રાગ : મેઘ)

જતી હતી હું વાટમાં, સદ્ગુરૂ મળીયા સાથમાં;
શુદ્ધ ચારિત્ર જોઈ, હું તો થંભી ગઈ થંભી ગઈ. ધ્રુવ
નીચી નજરે ચાલતાં, પહેલું મહાવ્રત પાળતાં;
ઈર્થા સમિતિ જોઈ, હું તો થંભી ગઈ થંભી ગઈ. જતી
અમૃત વચનો બોલતાં, શાંત રસમાં ઝૂલતાં;
પ્રેમમૂર્તિ જોઈ, હું તો થંભી ગઈ થંભી ગઈ. જતી
પંચ મહાવ્રત પાળતાં, અંતરને અજવાળતાં;
શુદ્ધ જીવન જોઈ, હું તો થંભી ગઈ થંભી ગઈ. જતી
સંસારી સંગ છોડતાં, સ્વરૂપમાં મન જોડતાં;
નિઃસંગ ભાવને જોઈ, હું તો થંભી ગઈ થંભી ગઈ. જતી
દેહભાવને ભૂલતાં, આત્મભાવમાં ડોલતાં;
એવા પ્રતાપી જોઈ, હું તો થંભી ગઈ થંભી ગઈ. જતી
શુદ્ધ ચારિત્ર પાળતાં, આત્મ ભાવના ભાવતાં;
એવા મુનિશ્રીને જોઈ, હું તો થંભી ગઈ થંભી ગઈ. જતી
પાંચ સમિતિ પાળતાં, પ્રણ ગુહિને ધારતાં;
શુદ્ધ સંયમને જોઈ, હું તો થંભી ગઈ થંભી ગઈ. જતી
અંતર સંયમ પાળતાં, મહાવીર પંથે ચાલતાં;
રાજચંદ્ર પ્રભુજી જોઈ, હું તો જાગી ગઈ જાગી ગઈ. જતી
વંદના સ્વીકારજો, રાજચંદ્ર પ્રભુજી તારજો;
તારક પ્રભુજીને જોઈ, હું તો શરણે ગઈ શરણે ગઈ. જતી

॥ બુદ્ધિવંત જન કરી શકે, જગજનકો ઉપદેશ; ॥
ધર્મ બ્રહ્મકી બાતમેં, શઠ જાને નહિ લેશ. ॥

૧૧૩૭ (રાગ : બાગેશ્રી)

બહુ આશ ધરીને રાજ ! તમારે શરણે આવી છું;
મુજ પાસ નથી કંઈ નાથ ! આંસુ લઈને આવી છું. ધ્રુવ
મેં શા અપરાધ જ કીધા ! મારા રાજે અબોલા લીધા;
નથી વિરહ ખમાતો નાથ, તમારે શરણે આવી છું. મુજ
તમે છોડી ગયા ભરદસ્ત્રિયે, હવે ધીરજ ન રહેતી હૈયે;
મન કરતું બહુ કલ્પાંત, તમારે શરણે આવી છું. મુજ
દર્શન વિણ સાંજ ટળે છે, જીવ ધૂપ બનીને જલે છે;
હવે ના તલસાવો નાથ, તમારે શરણે આવી છું. મુજ
રડી રડીને આંખો થાકી, હજુ સજા છે કેટલી બાકી ?
મારા માફ કરો અપરાધ, તમારે શરણ આવી છું. મુજ
હવે અળગા નથી રહેવાતું, દુઃખ વિરહનું નથી સહેવાતું;
સ્વીકાર કરો હે નાથ ! તમારે શરણે આવી છું. મુજ

૧૧૩૮ (રાગ : મિશ્ર આશાવરી)

મંદિરના શિખરે બોલે છે મોરલા, આવો સલૂણા રાજ;
તારા વિરહે પીડિત છે આંખડી, બોલાવે સાદ દઈ આજ. ધ્રુવ
પિયુ વિના ઘટમાં ઝૂટે છે હંસલો, ઘડી નવ ઘરતો ધીર;
પળ પળ વધતી હૈયાની વેદના, વસમી વિરહની પ્રીત. મંદિરના
કહેજો સંદેશ કોઈ રાજચંદ્રને એક, રાંકડી જુવે તમારી વાટ;
પંથે બિછાવી પ્રાણ, આશભરી ઊભી, હૈયે છવાયો ઉચાટ. મંદિરના
નેહ લગાડી મને ઘેલી કરીને હવે, રાજે વિસારી યાદ;
પાસે બોલાવી રહે છે અજાણ્યાએ, નિર્મોહી દેવમાના લાલ. મંદિરના

॥ સજજન સબ કો સુખ કરે, બસે કદાપિ દૂર; ॥
સૂરજ બસે અકાશમેં, તેજ કરે ભરપૂર. ॥

૧૧૩૯ (રાગ : ગુર્જરી તોડી)

વીતરાગી ! તારી માયા લાગી રે, તારી માયા લાગી. ધ્રુવ
કોણ તમે છો? ક્યાંથી આવ્યા ? જાગો ! આતમ ઉદાસી,
નથી તમારો આ દેશ તમે છો, અલખલોકના વાસી;
સુષુપ્ત ચેતનને જાગૃત કરતી, તારી ખંસરી વાગી રે. તારી૦
આતમ ભાવના ભાવતાં, જીવ લહે કેવળજ્ઞાન રે,
સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરૂ, એનું ધરું એક ધ્યાન રે;
મંત્રનું અમૃત પીતાં પીતાં, મનની ભ્રાંતિ ભાંગી રે. તારી૦
હેયું મારું તેં હરી લીધું, સાચી પ્રીત ખતાવી,
જીવન વિરહાશ્રુથી ભરી દે, સ્વામી ! કરૂણા લાવી;
દર્શન જ્યોતિ જલાવે એવી, ભક્તિની ઝંખના જાગી રે. તારી૦
દૃષ્ટિ ઠરે જ્યાં ત્યાં તને નિરખું, લયલીન થાઉં તુજમાં,
બાહ્ય સૃષ્ટિને વીસરી જાઉં, સહેજે સમાઉં તુજમાં;
રાજેશ્વર તારાં ચરણકમળની ઉમદા બની અનુરાગી રે. તારી૦

૧૧૪૦ (રાગ : માલકૌંઘ)

સખીરી ક્રુણાધન આયો, મેરો પ્રાણદુલારો આયો. ધ્રુવ
બરસે કૃપાંજલ તનમન ભીંજે, પિયુકે મિલનમેં આતમ રીઝે;
હર્ષ વિભોર હુઈ હૈ ધરતી, આનંદ મંગલ છાયો. સખીરી૦
મિલન સંદેશ સુનાએ બાદલ, દેખ રી ધૂલ ગયા દુઃખકા કાજલ;
ચમક ઉઠી ચેતનકી બિજલી, પ્રભુ મુખ ચંદ્ર સુહાયો. સખીરી૦
બની હૈ દિવાની રાજકી મીરાં, બસ ગયો ઘટમેં જ્ઞાન ગંભીરા;
ધન્ય ચે ધરતી શ્રી દેવલાલી, મેં શ્રી રાયચંદ્રકો પાયો. સખીરી૦

॥ સુધરે જીવ સંસાર કે, જો રહે સજ્જન પાસ; ॥
ચંદન તરૂકે સંગતે, સબ તરૂ લહે સુવાસ. ॥

૧૧૪૧ (રાગ : કાલિંગડા)

હે દીનવત્સલ રાજ ! મારો જીવ જલે તુજ કાજ.
તારી અવિચલ ભક્તિ વિણ મુજ જીવન એળે જાય,
દાણ દાણ ભયંકર મૃત્યુ શી વ્યાધિથી પ્રાણ પીડાય;
હે નાથ ! છું તુજ આશરે, પત રાખજે શિરતાજ,
મારો જીવ જલે તુજ કાજ. હે૦
મને પ્રાણથી પ્યારી પ્રભુ તારા વિયોગ તણી વ્યથા,
મને શાંત કરતી એક મારા રાજની વ્હાલી કથા;
મને ઝંખના છે એક વેળા દે તું મુજને અવાજ,
મારો જીવ જલે તુજ કાજ. હે૦
હું છું અહલ્યા, રામ તારી વાટડી જોઈ રહી,
તારા સુકોમલ ચરણસ્પર્શની આશમાં જીવી રહી;
મને તારજે, હે અલખના દરબારના અધિરાજ !
મારો જીવ જલે તુજ કાજ. હે૦
હે શાંતિના સુખધામને આનંદના ઉદયિ મહા,
તુજ શાંત ગંભીર મુખકમલ, અમીથી ભર્યા નયનો અહા;
જીવ્યા લગી જોયા કરૂં, હે રાજ! મારા રાજ ! ! !
મારો જીવ જલે તુજ કાજ. હે૦
ભયભીત છું સંસારથી, હે ભક્તવત્સલ રાજ !
મને લઈ જા તારા ધામમાં, હે વ્હાલસોયા રાજ !
તું પ્રગટ થા મુજ પ્રાણમાં, હે પતિતપાવન રાજ !
મારો આત્મદીપ જલાવી દે, જ્યોતિસ્વરૂપ હે રાજ !
તુજ સ્વરૂપમાં સમાવી દે, સહજાત્મરૂપી રાજ !
હે દીનવત્સલ રાજ ! મારો જીવ જલે તુજ કાજ.

॥ સજ્જન દુરીજન સંગતે, સજ્જનતા નહિ જાય; ॥
રહે કોકિલા કાગમેં, સ્વર ન તાહી પલટાય. ॥

૧૧૪૨ (રાગ : મલ્હાર)

હે નાથ ઝાઝી ના લગાડ હવે વાર,
જીવ મારો ઝૂરે મળવા તુજને;
મારી અટકી છે નેચા મઝધાર. ધ્રુવ
દર્શનની ઝંખનામાં રોતી આ આંખડી,
આશ ભરી જોઈ રહી વ્હાલા તારી વાટડી;
તને બોલાવે આંસુડાની ધાર. હે
એક એક આંસુમાં છે દર્શનની માંગણી,
તુજને બોલાવી રહી હૈયાની લાગણી;
દુઃખી દિલડાની વિનતી સ્વીકાર. હે
શરણે લીધી તો હવે અંતર રાખીશ ના,
રાજ તારી રાંકડીને અળગી રાખીશ ના;
તારો નહિ રે વિસારૂં ઉપકાર. હે
કરૂણાના મેઘ આવ કરૂણા વરસાવવા,
દિલનાં મંદિરિયામાં દીવડો પ્રગટાવવા;
તારૂં મુખડું નિહાળું સુકુમાર. હે
કર જોડી વીનવે છે રાયચંદાને માઘવી,
રાખજે કૃપાળુ તારાં સ્વરૂપે સમાવી;
રહું ભક્તિમાં તારી એકતાર. હે

॥ સંપત્તિ વા બિપત્તિમેં, બડા ન ચૂકે ચાલ; ॥
॥ ઊગતા સૂરજ લાલ હૈ, અસ્ત ભયા પુની લાલ. ॥

ભજ રે મના

૭૦૮

ઈન્દુલાલ ગાંધી

(ઈ. સ. ૧૯૦૫ - ૧૯૮૬)

ઈન્દુલાલ ગાંધીનો જન્મ તા. ૮-૧૨-૧૯૦૫ ના રોજ થયો હતો. 'આંધળીમાંનો કાગળ' કાવ્યના રચયિતા શ્રી ઈન્દુલાલ ગાંધીનું ઉપનામ 'પિનાકપાણિ' હતું. તેમનો દેહવિલય તા. ૧૦-૧-૧૯૮૬ના રોજ થયો હતો.

૧૧૪૩ (રાગ : ધોળ)

અમૃત ભરેલું અંતર જેનું, સાગર જેવડું સત,
પુનમચંદના પાનિયા આગળ ડોશી લખાવતી ખત;
ગગો એનો મુંબઈ કામે, ગીગુભાઈ નાગજી નામે.(૧)
લખ્ય કે માડી ! પાંચ વરસમાં પહોંચી નથી એક પાઈ,
કાગળની એક ચબરખી પણ, તને મળી નથી ભાઈ !
સમાચાર સાંભળી તારા, રોવું મારે કેટલા દા'ડા ?(૨)
ભાણાનો ભાણિયો લખે છે કે, ગગુ રોજ તને ભેળો થાય,
દન આપો જાય દા'ડિયું ખેંચવા, રાતે હોટલમાં ખાય;
નિત નવા લૂગડાં પે'રે, પાણી જેમ પઈસા વેરે.(૩)
હોટલનું ઝાઝુ ખાઈશ મા, રાખજે ખરચી ખૂટનું માપ,
દવાદારૂના દોકડા આપણે કાઢશું ક્યાંથી બાપ ?
કાયા તારી રાખજે રૂડી, ગરીબની ઈ જ છે મૂડી.(૪)
ખોરડું વેચ્યું ને ખેતર વેચ્યું, કૂબામાં કર્યો છે વાસ,
જારનો રોટલો જડે નહિ, તે દિ પીઉં છું એકલી છાશ;
તારે પકવાનનું ભાણું, મારે નિત જારનું ખાણું.(૫)
દેખતી તે દિ' દળણાં પાણી કરતી ઠામોઠામ,
આંખ વિનાનાં આંધળાને હવે કોઈ ન આપે કામ;
તારે ગામ વીજળી દીવા, મારે અહીં અંધારાં પીવાં.(૬)
લિપિતંગ તારી આંધળી માના વાંચજે ઝાઝા જુહાર,
એકે રહ્યું નથી અંગનું ઢાંકણું ખૂટી છે કોઠીએ જાર;
હવે નથી જીવવા આરો, આવ્યો ભીખ માંગવા વારો.(૭)

॥ એક સિંહ બનમેં બસે, સો જાહર સખ દેશ; ॥
॥ ઓર પશુ અગણિત બસે, કોય ન જાણે લેશ. ॥

ભજ રે મના

૭૦૯

૧૧૪૪ (રાગ : ચલતી)

પ્રભુજીને પડદામાં રાખમાં... રે રાખમાં,

પુજારી તારા આતમને ઓઝલમાં રાખમા. ધ્રુવ

વાયુ વીઝાશને દીવડો બુઝાશે (૨) એની ભીતી વંટોળોની વાટમાં;
આડે ઊભો તારો દેહ અડીખમ બાપુ, ભળી જાસે એ રાખમાં. પુજારી
ઉડી ઉડી પંખી આવ્યા હેમાળેથી (૨) થાક ભરેલો એની પાંખમાં;
સાત સમુંદર પાર કર્યા એનું, નથી રે ગુમાન એની આંખમાં. પુજારી
લાખના રતન તારા છોને ચોરાય (૨) છોને હીરા લુંટાય તારા લાખના;
હેયાનો હીરો તારો લુંટાયના કોઈથી, ખોટા હીરાને ખેંચી રાખમાં. પુજારી

ઉકા ભગત

૧૧૪૫ (રાગ : શિવભૈરવ)

તન ભીતરકો રંગ લગાઈ લિયો, તો બહાર રંગસે કયા મતલબ ?
એક વાસના પુષ્પ ચડાઈ લિયો, તો બહાર ફૂલસે કયા મતલબ ? ધ્રુવ
સંતો કો અમલ હે રામકા, બાજે ડંકા હરનામકા;
ચટના હે બૈકુંઠ-દામકા, તો ઓર અમલસે કયા મતલબ ? તન
મનમાલા તનમેં ફિરાઈ લઈ, મમતાકી માલા બચાઈ દઈ;
સદ્ગુરુને સત્ ઉપદેશ કહી, તો લકડમાળાસે કયા મતલબ ? તન
જીને આપ હિરદેકું દેખ લિયા, સત અમર નગર કી ખેપ કિયા;
હરિ-અમૃતરસકું ખેંચ પીયા, તો કંકર-પથ્થરસે કયા મતલબ ? તન
જો મસ્ત ફકીરી દિલસે ઘરે, તો ગુરુશબ્દકું સિદ્ધ કરે;
તબ જુલમી જમસે જાય લટે, અરમાની 'ઉકાસે' કયા મતલબ ? તન

|| સજ્જન સંપત્તિ પાય કે, દેવે ગર્વ બહાય; ||
|| જયું આંબા કો ફળ ભયા, ત્યું ત્યું નમતા જાય. ||

ભજ રે મના

૭૧૦

ઉદયરત્ન

૧૧૪૬ (રાગ : માંડ)

સુણો શાંતિ જિહંદ સોભાગી, હું તો થયો છું તુજ ગુણરાગી;
તુમે નીરાગી ભગવંત, જોતાં કેમ મલશે તંત ? ધ્રુવ
હું તો ક્રોધ કષાયનો ભરિયો, તું તો ઉપશમ રસનો દરિયો;
હું તો અજ્ઞાને આવરિયો, તું તો કેવલ કમલા વરિયો. સુણો
હું તો વિષયારસનો આશી, તેં તો વિષયા કીધી નિરાશી;
હું તો કર્મને ભારે ભાર્યો, તે તો પ્રભુ ભાર ઉતાર્યો. સુણો
હું તો મોહ તણે વશ પડિયો, તું તો સઘળા મોહને નડિયો;
હું તો ભવ સમુદ્રમાં ખૂંતો, તું તો શિવ મંદિર પહોતો. સુણો
મારે જન્મ મરણનો જોરો, તેં તો તોડયો તેહનો દોરો;
મારો પાસો ન મેલે રાગ, તમે પ્રભુજી થયા વીતરાગ. સુણો
મુને માયાએ મૂક્યો પાશી, તું તો નિરબંધન અવિનાશી;
હું તો સમકિતથી અધૂરો, તું તો સકલ પદારથે પૂરો. સુણો
મારે છો તું હી પ્રભુ એક, ત્હારે મુજ સરીખા અનેક;
હું તો મનથી ન મૂકું માન, તું તો માનરહિત ભગવાન. સુણો
મારું કીધું તે શું થાય ? તું તો રંકને કરે રાય;
એક કરો મુજ મહેરબાની, મ્હારો મુજરો લેજો માની. સુણો
એક વાર જો નજરે નીરખો, તો કરો મુજને તુમ સરીખો;
જો સેવક તુમ સરીખો થાશે, તો ગુણ તમારા ગાશે. સુણો
ભવોભવ તુજ ચરણની સેવા, હું તો માંગું છું દેવાધિદેવા;
સામું જુઓને સેવક જાણી, એવી 'ઉદયરત્ન'ની વાણી. સુણો

|| ક્ષમા દયા ઔર સત્યતા, ધીરજ ધર્મ વિવેક; ||
|| સજ્જન કે ઉરમેં બસે, સદ્ગુણ ઔર અનેક. ||

ભજ રે મના

૭૧૧

ઉમાશંકર જોશી

(ઈ. સ. ૧૯૧૧-૧૯૮૮)

ઉમાશંકર જેઠાલાલ જોશીનો જન્મ સાબરકાંઠા જિલ્લાના ઇડર પાસેના બામણા ગામે તા. ૨૧-૭-૧૯૧૧ના રોજ થયો હતો. મૂર્ધન્ય કવિ, વાર્તાકાર, નવલકથાકાર, નિબંધકાર, પ્રવાસલેખક, વિવેચક, સંશોધક, અનુવાદક અને સંપાદક તરીકે ખ્યાત છે. 'સમગ્ર કવિતા' નામના કાવ્યસંગ્રહમાં તેમની તમામ કવિતા સમાવિષ્ટ થઈ છે. પ્રકૃતિનું રમ્ય-રૌદ્ર સૌંદર્ય, માનવપ્રેમ, વિશ્વશાંતિ અને ધર્મસંસ્કૃતિ જેવા જીવનના ગહન-ગંભીર વિષયોનું દર્શન એમણે પોતાનાં કાવ્યોમાં રજૂ કર્યું છે. તેમને ૧૯૩૯ના વર્ષનો રણજિતરામ સુવર્ણચંદ્રક એનાયત થયો હતો. ભાષા સાહિત્યના અધ્યાપકથી લઈને યુનિવર્સિટીના કુલપતિ, રાજ્યસભાના સભ્ય તથા સાહિત્ય અકાદમી, દિલ્હીના અધ્યક્ષ તરીકેની એમણે સેવાઓ આપી હતી. તેમણે 'વિશ્વભારતી'નું કુલપતિપદ પણ શોભાવેલું. 'નિશીથ' કાવ્યસંગ્રહ માટે એમને ભારતીય જ્ઞાનપીઠ પુરસ્કાર મળ્યો હતો. તા. ૧૯-૧૨-૧૯૮૮ના દિને ૭૭ વર્ષની વયે તેમનો દેહવિલય થયો હતો.

૧૧૪૭ (રાગ : ઝૂલણા)

ભોમીયા વિના મારે ભમવાતા ડુંગરા, જંગલની કુંજ કુંજ જોવી હતી;
જોવીતી કોતરો રે જોવીતી કંદરા, રોતાં ઝરણાની આંખ લોવી હતી. ધ્રુવ
સુના સરવરીયાની સોનેરી પાખે, હંસોની હાર મારે ગણવી હતી;
કાળે ઝૂલંત કોઈ કોકિલાને માળે, અંતરની વેદના વણવી હતી. ભોમીયા
એકલા આકાશ તળે, ઉભીને એકલો, પડઘા ઊર બોલના ઝીલવા ગયો;
વેરાયા બોલ મારા ફેલાયા આભમાં, એકલો અટૂલો ઝાંખો પડ્યો. ભોમીયા
આખો અવતાર મારે ભમવાતા ડુંગરા, જંગલની કુંજ કુંજ જોવી હતી;
ભોમીયા ભૂલે એવી ભમવી એ કંદરા, અંતરની આંખડી લોવી હતી. ભોમીયા

૧૧૪૮ (રાગ : પૂરિયા)

મૂઠ્ઠી જેવડું મંદિર માંડું ને મૂરતિ તારી વિરાટ;
વામન બનીને આવવું હોય તો આવજે હૈયાને ઘાટ. ધ્રુવ

|| સજ્જન કે ગુણ પરખીકે, રખીએ આપને પાસ;
|| છોટમ પારસમણિ સમા, સરખા બારે માસ. ||

હું જો પાવલિયે ચંપાવા તારે આવડો થાઉં અઘીર;
તો તને તારું માન જરીક છોડતાં શેની પીડ ? મૂઠ્ઠી
પહેલે પગલે દબાવજે મારા હૈયાના હીણા રાગ;
બીજે દબાવજે દ્રેષ દાવાનળ, ત્રીજે તૃષ્ણાના ડાઘ. મૂઠ્ઠી
અડધો ઉપાડી પગ તું થંભીશ કે તને વાગશે શૂળ;
વાસના તો મારી ત્યાં તને જોઈ ઉખડશે એ સમૂળ. મૂઠ્ઠી
બલિ થાવું મારે આજ બરાબર, આવ તું આણી વાટ;
મૂઠ્ઠી જેવડે મંદિર મારે હો મૂરતિ તારી વિરાટ. મૂઠ્ઠી

૧૧૪૯ (રાગ : દેશી ઢાળ)

સૂરજ ટૂંટે ને ટૂંટે ચાંદાની આંખડી,
નવલખ તારાનાં ટોળાં ટળવળે રે જી;
પૃથ્વી પગથારે ભમતા અવધૂત કોઈ,
વિશ્વંભર ભરવા નયણે રે હોજી. ધ્રુવ
મહેરામણ ભૈરવ નાદે અલખ પુકારે,
મુંગા ગિરિઓનાં મસ્તક ઊંચે ઝંખતાં રે જી;
તલખે પંખી ને પ્રાણી, સરવર નદીઓનાં પાણી,
રાતે ડુંગરિયા દવ ન જંપતા રે હોજી. સૂરજ
તરણાંની છાયા હેઠે કાયા ઢંકાય તારી,
આભનાં આભૂષણ તોયે ઓછાં પડે રે જી;
બ્રહ્માંડ ભરીને પોટ્યા, કીકીમાં માશો શેણે ?
જોવા તોયે લોચનિયાં ઘેલાં રડે રે હોજી. સૂરજ
ગગન ઘેરીને આજે દર્શન વરસો રે વહાલા,
ઉર ઝૂરે રે મારો પ્રાણબપૈયો રે હોજી. સૂરજ

|| માયા માયા સબ કહે, મર્મ ન જાને કોય;
|| જેતી ઉપજે કલ્પના, માયા કહીએ સોય. ||

રૂઢિરાજ

૧૧૫૦ (રાગ : ઝૂલણાં છંદ)

અનંત જન્મનું અજ્ઞાન વળગ્યું, દેખ્યા દુઃખના દહાડા રે;
સ્વપ્ને સાચા સદ્ગુરૂ ન મળ્યા, વંઠલ મળીયા વાડા રે.
રસ્તે જાતાં મળ્યું ચિંતામણિ, પુરણ જેમાં પાણી રે;
ભિખારણ થઈ સ્વપ્ને ભોગી, રાજા કેરી રાણી રે.
જાગી જુએ તો ઝુંપડી દીઠી, ઓઝલ ન મળે એકે રે;
મનખા ટાણું મટી જશે તો, દુઃખના દરિયા દેખે રે.
અક્કરમીને અમૃત લાઘ્યું, પીતાં આળસ આણી રે;
ઢળી ગયું ને રૂવે ધૂસકે, કામ થયું ધૂળ ધાણી રે.
દમડા માટે દેશ વિદેશે; ચિંતા લઈને ચાલે રે;
ઉંટ હોઠની આશા જેવી, શિયાળવાને સાલે રે.
સાધન કરતાં છયાસી વિત્યાં, સમજણ રહી ગઈ છેટે રે;
અંતર ટુચ્છિ જરા ન આવી, ભગવત ક્યાંથી ભેટે રે ?
રામ ચરણમાં રટ નવ લાગી, ફાંફાં માર્યા ફોક રે;
રૂઢિરાજની શીખ રાખજે, સમાઈ જાશે શોક રે.

૧૧૫૧ (રાગ : ધોળ)

અરે જીવ શું કરવા આથડે ? પ્રભુની ગમ ગુરૂ વિણ નહિ પડે. ધ્રુવ
ખોજ કરી નહિ ખેવટીયાની, નવ ખેઠો નાવડે;
તુંબડું લઈને હાથે તરતાં, અરણવ કેમ આવડે. અરે
શિષ્ય થયો નહિ શિલાટનો તે, થોર વિના થાપડે;
ઔષધ દે ઉસ્તાદ વિના તો, શરીર આખું સડે. અરે

॥ કેતેક દેખે રેનમેં, દિનમેં દેખે કોય; ॥
કેતક દિન અરૂ રેનમેં, દેખે દ્રગસે સોય. ॥

અખાડામાં અભ્યાસ કર્યા વિણ, મલની સાથે મળે;
દાવ પેચમાં દિલ દીઘા વિણ, લાતમ લાતા લડે. અરે
ગાન કળાના ગુરૂ મળ્યા વિણ, તાલ ચુકે તાકડે;
રાગ તણું ઘર છેટે રહેશે, ઉંટ જેમ આરડે. અરે
વગર ભણે વાદીની વિઘા, રોપે પગ રાફડે;
મણિ ખોળતાં ફણી મળે તો, ઉછળીને આભડે. અરે
રૂઢિરાજ ભણતાં રસનાયે, ચૌદે વિઘા ચટે;
ગુરૂ વિના ભણી સર્વ ગયો પણ, જાણ કુંચી નવ જડે. અરે

૧૧૫૨ (રાગ : પ્રભાતી)

જીવે તેને જરૂર જડે નહિ, મરજીવા રસ માણેરે. ધ્રુવ
અટાર ભારમાં અમર બૂટી, ખોગી વિરલા જાણેરે;
આંખે અંધો કંઠે કોચલી, ભૂખ્યો રહે ભરેભાણે રે. જીવે
મરણધારીને મહાજળ જાય તે, અમૂલ્ય મોતીડાં આણેરે;
એરણ હોય તો હીરો જણાશે, પરખાશે નહિ પહાણે રે. જીવે
દોર ઉપર નટ ખાંડે ખેલે, મોજ મળે તે ટાણેરે;
તેલ ભરેલી ત્રાંસળી જાળવી, શહેર તપાશ્યું શાણેરે. જીવે
મુવા વિના એ ફળ નથી મળતું, વળે ન કોઈના વખાણેરે;
રૂઢિરાજ આનંદ ઉભરાશે, સત્ય વાત સમજાણે રે. જીવે

૧૧૫૩ (રાગ : મંદાકાંતા છંદ)

દીરજ ધરને, અરે અદીરા, ઈશ્વર દેશે અન્ન જોને;
ખલકતણો છે પ્રભુને ખટકો, માને સાચું મન જોને. ધ્રુવ
જન્મ્યા પહેલાં જગના નાથે, ઉપાય શોધ્યો શુદ્ધ જોને;
હાડ-માંસના હૈયામધ્યે, દેવે સરજ્યું દૂધ જોને. દીરજ

॥ પરછાયા પરભાતકા, લંબા બડા દિખાય; ॥
જ્યું જ્યું રવિ આતા ગયા, ત્યું ત્યું ઘટતા જાય. ॥

કોશેટામાં કીટ વસે છે, ઈશ્વર પૂરે આહાર જોને;
કીડીને કણ હાથીને મણ, ચારપગાંને ચાર જોને. ધીરજ૦
મસીદ કેરા કેલ (ચૂનો) મિનારા, ઉપર ઊગ્યાં ઝાડ જોને;
પથરા ઉપર પાણી સામે, પરમેશ્વરનો પા'ડ જોને. ધીરજ૦
અજગર સૂતો અરણ્યમધ્યે, ડગલું નવ દે દોટ જોને;
વિશ્વંબરનું વિરદ વિચારે, ખાવાની શી ખોટ જોને? ધીરજ૦
અનળ જનાવર રહે આકાશે, મદઝર ભરખે મોટા જોને;
જગને માટે હરિએ જમાવ્યા, ગગને જળના ગોટા જોને. ધીરજ૦
મરાલ કેરો ચારો મોતી, વખતે આપે વહેલો જોને;
'ઋષિરાજ' કહે રામભરોસો રાખી મગને મા'લો જોને. ધીરજ૦

૧૧૫૪ (રાગ : હંસ નારાયણી)

નંદલાલા ! અમે તો તારા દાસડિયા, પ્રજવ્હાલા ! અમે તો તારા દાસડિયા.
હરિ હરિ, દાસડિયા પૂરો આશડિયા. નંદલાલા !
જે મુખે નામ નહિ પ્રભુ ! તારૂં, તે મુખ ઉપર પડે ખાસડિયાં. નંદલાલા
રટણ કરતાં વીતે દિન-રજની, દિન દિન કરતાં માસડિયા. નંદલાલા
નામ ભુલાવે ભેળાં થઈ નુગરાં, તો અમને પડે ત્રાસડિયા. નંદલાલા
પ્રેમને વશ થઈ બોલો પાતળિયા, પ્રેમને વશ રમો રાસડિયા. નંદલાલા
નવધામાં લાગી પૂરણ લગની, આઠે પહોર અભ્યાસડિયા. નંદલાલા
જનમોજનમ 'ઋષિરાજ'ના જીવન, વૈષ્ણવમાં દેજો વાસડિયા. નંદલાલા

૧૧૫૫ (રાગ : લાવણી)

નિશ્ચે રહેવું નથી રે માથે, મોત ઝપાટો મારે. ધ્રુવ
ફાલ્યા ફૂલ્યા શું રે ફરો છો ? જુવો વિચાર જગમાં;
વણસતાં કંઈ વાર ન લાગે, રોગ ભર્યો રગરગમાં. નિશ્ચે

|| સૂરજ આયા શીશ પર, છાયા ગઈ સમાય; ||
ત્યું જીવ માને બ્રહ્મકો, માયા નહીં રહાય. ||

હાટ ભરો ધન માટ ભરો મન, ઘાટ કરો ભલે મ્હોટા;
પાઠ ઠાઠ સહુ ઘાટ આઠ પળ, પાણી તણા પરપોટા. નિશ્ચે
ઝગ ઝગ ઝગ મેવાડી મોળિયા, ઝગ ઝગ દીપે ડગલા;
લાકડાંની ચેહો લાગી, થયા ધૂળના ઢગલા. નિશ્ચે
ડા'પણ ડાહ્યા કોમળ કાયા, ઉડ્યા પલકમાં એતો;
કેડામ્હોરે વાર નથી કાંઈ, ચોપ કરીને ચેતો. નિશ્ચે
કાશી વાસી અતિ ઉદાસી, જંગલવાસી જોગી;
કાળ ઝપટમાં ચપટ થયા કઈ, ભાત ભાતના ભોગી. નિશ્ચે
મીઠી વાણી પુરા પુરાણી, જાણી વાતો ઝાજી;
કાળ કોળિયા કરી ગયો કુંણ, કિતાબ વાળા કાજી. નિશ્ચે
સગાં સંબંધી રૂવે સ્વારથે, વિનતા રૂવે વરેલી;
રૂષિરાજ રઘુનાથ વિના નથી, કોઈ બરાબર બેલી. નિશ્ચે

૧૧૫૬ (રાગ : હીંચ)

માથે કોપી રહ્યો છે કાળ રે, ઊંઘ તને કેમ આવે?
પાણી પહેલાં બાંધી લેને પાળ રે, ઊંઘ તને કેમ આવે? ધ્રુવ
નથી એક ઘડી નિરદાર રે, ઊંઘ તને કેમ આવે?
આ તો સ્વપ્ના જેવો સંસાર રે, ઊંઘ તને કેમ આવે? માથે
અલ્યા ! એળે ખોયો અવતાર રે, ઊંઘ તને કેમ આવે?
તારે માથે છે જમનો માર રે, ઊંઘ તને કેમ આવે? માથે
તારા મનનું ધાર્યું થાશે ધૂળ રે, ઊંઘ તને કેમ આવે?
ચાર તોલા છે મણમાં ભૂલ રે, ઊંઘ તને કેમ આવે? માથે
જોતાં જોતાં આયુષ્ય ખૂટી જાય રે, ઊંઘ તને કેમ આવે?
તારા ડહાપણમાં લાગી લ્હાય રે, ઊંઘ તને કેમ આવે? માથે
કાંઠે આવેલું ડૂબશે જહાજ રે, ઊંઘ તને કેમ આવે?
તારે કાજે કહે છે 'ઋષિરાજ' રે, ઊંઘ તને કેમ આવે? માથે

|| ક્ષમા ઔર સંતોષ એ, દુર્ગુણ જામે હોય; ||
છોટમ આ સંસારમે, સદા સુખી રહે સોય. ||

૧૧૫૭ (રાગ : બહાર)

માયા માયા કરતો મૂરખ, ઠામ ઠરી નવ બેઠો રે;
સંત સભામાં સ્નેહ ન રાખ્યો, પાપ સભામાં પેઠો રે. ધ્રુવ
અલ્પ જીવનની આશા લાંબી, કૌતુક આતે કેવું રે;
ફાંસી દેતાં ચડ્યું કુલેકું, આ જુગનું સુખ એવું રે. માયા
તરવર ઉપર મધનું ટીપું, જીભડી જુદી થાશે રે;
વરણાગીમાં વાંકો ચાલે, જમડા ઝાલી જાશે રે. માયા
કલાલ કેરા ઘરનો ઉંદર, દારૂ પીને ડોલે રે;
ઝડપ કરીને મનીએ ઝાલ્યો, ફાડી કાળજ ફોલે રે. માયા
ભાદરવાનો ભીંડો તેતો, વિલાઈ જાશે વ્હેલો રે;
ધન જોબનના ઇમદમાટમાં, ગર્વ કરે તે ઘેલોરે. માયા
માથા ઉપર મોત ભમે છે, પડાક પકડી જાશેરે;
મનનાં ધાર્યાં મનમાં રહેશે, અવળા પડશે આશે રે. માયા
ક્યાંથી આવ્યો ક્યાં જાવાનો ? તપાસ કરને તેનો રે;
શોધી કાઢને સદ્ગુરૂ જોશી, ઉકેલ પાડે એનો રે. માયા
સોમણ તેલે સુઝ પડે નહિ, અણદીવે અંધારું રે;
જ્ઞાન વિના બહુ ગોથાં ખાધાં, વળગ્યાં હું ને માઈં રે. માયા
શ્વાન પુંછડી સોયે વરસે, કાઠી તોયે વાંકી રે;
ટીલું કરતાં પ્રેપન વિત્યાં, ભૂંડી વાણી ભાંખી રે. માયા
કાશી જાત્રા કરી કાગડે, વિષ્ટા રહી ગઈ વ્હાલી રે;
રૂષિરાજની શીખ ન માની, ખોયો મનખો ખાલી રે. માયા

૧૧૫૮ (રાગ : ઝૂલણા છંદ)

સદા સુખીયા જગતમાં સંત, દુષ્ટિજન દુખીયા રે;
નાવે અકળામણનો અંત, મૂરખમાં મુખીયા રે. ધ્રુવ

॥ ક્રોધ ઔર તૃષ્ણા બહુ, એ દુર્ગુણ જો હોય; ॥
છોટમ આ સંસારમેં દુખીયા રહેવે સોય. ॥

રૂવે રાત દિવસ સહુ રાંક, ભુખે મન ભટકે રે;
વડો પૂર્વ જનમનો વાંક, ખરેખર ખટકે રે.
તાલેવંતને અંતરે ત્રાસ, ઘાખના છે ધનની રે;
રખે થઈ જાય નાણાનો નાશ, મહા વ્યાધિ મનની રે.
સુવાસણને ઘણીનો સંતાપ, હુકમ કરે હાળી રે;
વિધવાનાં તો પૂરણ પાપ, ઉમર ઓશીયાળી રે.
વણ પરણેલા મનમાં મુંઝાય, ફોકટ જેવાં ફરીએ રે;
પરણેલા મનમાં પસ્તાય, હવે શું કરીએ રે ?
ભોગ લાગ્યા ને લીધો ભેખ, બોલે એવું બાવા રે;
પડી રાખમાં રાબડ રેખ, એથી થયા આવા રે.
ડાહ્યા દીલમાં દાડી દુભાય, ભોગે થયા ડાહ્યા રે;
ઘડી જખ્યા નહિ ઘરમાંય, કુટી કુટી કાહ્યા રે.
મૂરખા મનમાંહિ મુંઝાય, પશુ જેવા પાક્યા રે;
ખુણે જઈને નિશાસા ખાય, ઝુરી ઝુરી થાક્યા રે.
જેને પ્રપંચ ઉપર પ્રીત, ઝુરે એતો ઝાઝું રે;
રૂષિરાજની સમજે રીત, તેને સુખ તાજું રે.

૧૧૫૯ (રાગ : દુર્ગા)

હરિગુણ ગાવામાં હોંશીલા, જગમાં હરિના રે જન,
ખર શું ખાઈ જાણે ખીરને, મલકે ઉકરડે મન;
પામર પ્રભુ રસ તે શું પીએ ? ધ્રુવ
કાગ મોતીને શું કરે, મોતી ભરખે મરાળ;
પાડાને બીડાં શાં પાનનાં ? પાડો શોધે પરાળ. પામર
અંધા આગળ શી આરશી ? સમજે છાણાં સમાન;
બહેરા આગળ શું બોલવું, કેમ કરી ઉઘડશે કાન ? પામર

॥ નિજ મત નીકો સખ કહે, ઔર કરે સંવાદ; ॥
કાગ કહે નહિ કોકિલા, તેરો સુંદિર નાદ. ॥

ભમરે ગંગાને ભોળવી, બધો દેખાડ્યો બાગ;
જોતાં વાડીનાં ઝાડવાં, ભાળ્યો વિષ્ટાનો ભાગ. પામરો
શ્વાન ન સમજે રે સંપમાં, અગણિત દેતાં ઉપદેશ;
નજરે નાતીલા વ્યાહ્ણીને, દિલમાં દાખવશે દ્રેષ. પામરો
અખ્તનાં ભોજન શાં ઉંટને ? રીઝે ઝાંખરને જોઈ;
ઈંતરડી વળગી અડાણમાં, પીશે પય છાંડી લોહી. પામરો
પુરૂષાતન ઈચ્છેરે પાવૈયો, એકે ન મળે ઈલાજ;
કાળી કાંબલને કર્મજનો, રંગ ન લાગે રૂષિરાજ. પામરો

૧૧૬૦ (રાગ : બિહાગ)

જ્ઞાનમાં ગુરૂ દયાથી ગળે, ભજનમાં તેની સુરતા ભળે. ધ્રુવ
ગ્રામ કથાના ઘાટ ઉછે પણ, વિચારી પાછા વળે;
પરદન ને પરનાર પેખતાં, ચિત્ત જરા નવ ચળે. જ્ઞાનમાં
હરતાં ફરતાં હરેક કામે, રામ નામ ધન રળે;
કાયાનું ગુજરાન ટકે પણ, તનની મમતા ટળે. જ્ઞાનમાં
સંતતણી સુખદાઈ શિખામણ, સુરત ઘરી સાંભળે;
આતમરૂપ તણો નિત આનંદ, અંતરમાં ઉછળે. જ્ઞાનમાં
હરિજન થઈ હેતે હરિજનને, માન મુકીને મળે;
અંતરમાંથી ટળે અક્કડતા, લાવણ્યતાથી લળે. જ્ઞાનમાં
લીલાં સૂકાં સકળ લાકડાં, પાવકથી પરજળે;
પ્રભુ પ્રતાપે પાપ કરમનાં, બીજ બધાં એમ બળે. જ્ઞાનમાં
ખેતીવાડી ખલક કરે પણ, ખબર પડે છે ખળે;
ઉદમમાંથી ફળ આવ્યાનું કારણ કર્મો જ કળે. જ્ઞાનમાં

॥ મલ ભોગી કે મક્ષિકા, ચંદન પાસ ન જાય; ॥
ત્યું વિષયી તજુ જ્ઞાનકો, ગીત જાર કે ગાય. ॥

ગોવિંદ ગુણ તણી ઘંટીમાં, દોષ ભીતરના દળે;
રૂષિરાજ રૂષિયો કૃત રૂટી, પ્રેમ થકી જો પળે. જ્ઞાનમાં

કડવો ભગત

૧૧૬૧ (રાગ : દેશી ચલતી)

અલ્યા ઊંઘણશી ! જોને જાગી;
આજ તારી ઝૂંપડીએ ઝાળ જો લાગી. ધ્રુવ

ઉડી ચિંનગારી નિભાડામાંથી, ઘાસની ગંજીયે લાગી;
પ્રચંડ ઝાળે લીધી ઝપટમાં, સળગી વાડી પરાગી. અલ્યા
વધતા દવમાં વાયુ ભળ્યો ને જોરથી ભભૂકે જવાળા;
પડખેવાળા નાઠા પડોશીઓ, ભેરૂ ગયા સ્થળ ભાગી. અલ્યા
પ્રસરે પાવક, થડકે દિલડું, સમસમતી સોહાગી;
સુખ ને દુઃખની સાથી ગણાતી અર્ધાગિના પણ ભાગી. અલ્યા
ભડકે ઝૂંપડી માંડી ભરખવા, ઝાળમાં મોક્ષ ઝડપાણો;
'કડવો ભગત' કે ઊંઘે અભાગિયો, કાળની નોખત વાગી. અલ્યા

૧૧૬૨ (રાગ : માંડ)

જગતમાં એ જન જાયે જીતી, જેની પ્રભુજી સંગાયે પ્રીતિ રે.
લોભ, લાલચ કે ક્રોધ ન મનમાં, નિર્મળ જેની છે નીતિ;
બુરુ ન ઈચ્છે કોઈ જનોનું (૨), સમદૃષ્ટિની સ્થિતિ રે.
ઈશ્વર સ્મરણ ભાવભજનમાં, સમાનતાની જેની રીતિ;
સુખ કે દુઃખ ન તેને સ્પર્શતા (૨), નવ હોય કાળની ભીતી રે.
સંતના સંત એ સાધુ કહેવાયે, અવની પર આવ્યા અતિથી;
'કડવો ભગત' કહે ધન્ય એ જનને (૨), જુંદગી ભક્તિમાં વીતી રે.

॥ શેરી મિત્રો સો મળે, તાળી મિત્ર અનેક; ॥
જેમાં સુખદુઃખ પામીયે, તે લાખોમાં એક. ॥

૧૧૬૩ (રાગ : સોરઠ)

તજુ દે, તજુ દે તું નેડો રે, કેડો એ છે કાળનો રે જુ;
લાગ્યો તને એવો હેવાનીનો હેડો રે, કેડો એ છે કાળનો. ધ્રુવ
અડધી ઉંમર તેં વિતાવી ઊંઘમાં રે (૨);
અડધીમાં આદર્યો બપેડો રે, કેડો એ છે કાળનો. લાગ્યો
માંડી ધમાલ તેં ઘનને મેળવવા રે (૨);
આશા-તૃષ્ણાનો નાવ્યો છેડો રે, કેડો એ છે કાળનો. લાગ્યો
મિંદા ને ચેષ્ટામાં વિતાવી જિંદગી રે (૨);
શિરે કર્યો પાપનો થયેડો રે, કેડો એ તો કાળનો. લાગ્યો
ઘડપણમાં રે થયાં ગાતર ટીલાં રે (૨);
બળભજ્યો હાડનો બપેડો રે, કેડો એ છે કાળનો. લાગ્યો
થોડો સમય લઈ રામ ભજુ લે ભાઈ ! રે (૨);
આવે અવતારનો નિવેડો રે, કેડો એ છે કાળનો. લાગ્યો
'કડવો ભગત' કહે જાગી જા જીવડા ! (૨);
તારો થઈ જાય પાર બેડો રે, કેડો રે છૂટે કાળનો. લાગ્યો

કનુભાઈ ગાંધી

૧૧૬૪ (રાગ : અસંત ભૈરવી)

પ્રભુ લાગે તું પ્યારો પ્યારો, પ્રભુ માંગું હું તુજ પ્રેમ કુવારો. ધ્રુવ
તુજ પ્રેમ બિન હું લાગું એકલવાયો;
તુજ પ્રેમ બિન નહીં આવે આરોવારો. પ્રભુ
નંદનવનમાં પ્રભુ તું છે નંદુલારો;
ગોપી-વૃંદમાં પ્રેમ રાસમાં પ્રભુ તું ખોવાયો. પ્રભુ
અંતરયામી અંતર ખોલી પિવરાવો પ્રેમનો પ્યાલો;
પ્રેમ લક્ષણા, ભક્તિરસમાં તું ન્યારો ન્યારો. પ્રભુ

॥ હીરા પડેલ પડે દીપે, દીપે ઘાટ ઘડાય; ॥
ધૂપ જલે દીપક બળે, જીવન એમ જીવાય. ॥

ઉરના વનમાં પ્રીત બનીને અંસીનાદ બજાવો;
રૂંવે રૂંવે પ્રેમભરીને, પ્રેમ દીપ પ્રગટાવો. પ્રભુ

કરક

૧૧૬૫ (રાગ : આશાવરી)

પીએ કોઈ જ્ઞાન ગાંજેકી કલી, દેખે તબ પરમેશ્વરકી ગલી ? ધ્રુવ
મહાવાક્યકી કલી ચાર જીને, હસ્તકમલ કર મલી;
માયા-બીજ અસર નિકાલા, ભાગત્યાગ કર ભલી. પીએ
ગુરુ શબ્દકા ગાંજા સંતો, સોહંગ ચીલમ ઘર દલી;
બ્રહ્માગ્નિકી આગ જલાઈ, કર્મ-વાસના ગલી. પીએ
સોહં સૂકા રગડ મિલાવો, તબ ઊઠે ગલગલી;
જીવન્મુક્ત પીએ જન જોગી, બ્રહ્માનંદ રસ રલી. પીએ
હરનિશ રહે ચક્રૂર નિશાર્મે, આવાગમન જાય ટલી;
'કરક' સદા મન મગન ફિરત હૈ, જૈસે કમલ પર અલી. પીએ

૧૧૬૬ (રાગ : હિંદોલ)

પીઓ કોઈ જ્ઞાન ઘૂંટકે ભંગ, લગે જબ જગતપતિસે રંગ.
તનકર કૂંડી મન કર સોટા, શુદ્ધ બુદ્ધિ જલ ગંગ;
ઓહંગ સોહંગકા રગડ લગાવે, પ્રેમ પ્રીત પ્રસંગ.
કાલી મિરચી મમતા પીસો, વિષય-વાસના સંગ;
સાર અસાર સાફીસે છાણો, આત્મતત્ત્વ અસંગ.
ભરી કટોરા 'તત્ત્વમસિ' કા પીઓ સદ્ગુરુ કે સંગ;
ચડે ખુમારી બ્રહ્મજ્ઞાનસે, શીતલ હોય સબ અંગ.
ચાર બેદકો ભેદ પાઈ કોઈ, પીવે કરે સત્સંગ;
'કરક' લહેર એ ગુરુ દયાકી, ચડે ન દૂબો રંગ.

॥ વિદ્યા વિનય વિવેક ગુણ, સુખ સંપત્તિ સ્નેહ; ॥
લેશ કલેશ જેમાં નહી, સ્વર્ગ બરાબર તેહ. ॥

૧૧૬૭ (રાગ : ચલતી)

શિવ થતાં શી વાર છે? જીવ તને શિવ થતાં શી વાર છે ? ધ્રુવ
હું મારું તજવું ને પ્રભુ પ્રભુ ભજવું, જૂઠો સકળ સંસાર છે. જીવ તને
વૈરાગ્ય રાખવો ને બ્રહ્મરસ ચાખવો, રહેવું પરાની પાર છે. જીવ તને
સાર અસાર વિચાર કરી લેવો, એમાં શું મોટો ભાર છે ? જીવ તને
સત્-ચિત્-આનંદ જોવો સરવમાં, જડ દુઃખ મિથ્યા માર છે. જીવ તને
સહજ ઉપાય પણ રહેવું સીધા, માર્ગ ખાંડાની ધાર છે. જીવ તને
નિજ સ્વરૂપ માની નિર્ભય થવું, ત્યાંથી તે કોણ કાઢનાર છે ? જીવ તને
'કરક' રહેવું બેઘડક થઈને, શિવ સહુનો સરદાર છે. જીવ તને

કરમાબાઈ

૧૧૬૮ (રાગ : ધોળ)

વહેલા વહેલા આવો મારા શામળા, ગરીબ ઘરનો લેવાને પ્રસાદ જો;
ગામને પછવાડે મારું ઝુંપડું, આંગણીયામાં તુલસીનો છોડ જો. ધ્રુવ
આપેલી ઝેંઘાણીયે વહેલા આવજો, ભૂલે ચૂકે નવ જાશો બીજે ઘેર જો;
ખાંડીને, ખૂંદીને રાંધ્યો ખીચડો, ખીચડામાં નાખ્યા તલના તેલ જો. વહેલા
મીઠો રે લાગે તો ફરીવાર માંગજો, જરાય ન શરમાતા મારા શ્યામ જો;
જળ રે જમનાની ઝારી ભરી લાવીયા, આચમન કરોને દીનાનાથ જો. વહેલા
બીડલાં મંગાવ્યા નાગરવેલના, મુખવાસ કરોને મારા શ્યામ જો;
'કરમાબાઈ'ની વિનંતી હરી સાંભળો, દેજો દેજો સંત ચરણમાં વાસ જો. વહેલા

|| ગૃહસ્થાશ્રમીને શીખવું, નીતિ ધર્મનું જ્ઞાન; ||
|| વિદ્યા વિનય વિવેક ગુણ, શીખી થવું ગુણવાન. ||

ભજ રે મના

૭૨૪

કરસનદાસ માણેક

કરસનદાસ માણેકનો જન્મ તા. ૨૮-૧૧-૧૯૦૧ના રોજ કરાંચીમાં થયો
હતો. તેમના પિતાનું નામ નરસિંહભાઈ હતું. તેમનું મૂળ વતન જામનગર જિલ્લામાં
હડિયાણા ગામ છે. 'હરિના લોચનિયા' અને 'માલિની' તેમનાં જાણીતા કાવ્યો
છે. તેમનું અવસાન તા. ૧૮-૧-૧૯૭૮ના રોજ વડોદરામાં થયું હતું.

૧૧૬૯ (રાગ : ભૈરવી)

જીવન અંજલિ થાજો, માંડું જીવન અંજલિ થાજો. ધ્રુવ
ભૂખ્યાં કાજે ભોજન બનજો, તરસ્યાનું જળ થાજો;
દીન-દુખિયાનાં આંસુ લ્હોતાં, અંતર કદી ન ધરાજો. માંડું
સત્ની કાંટાળી કેડી પર, પુષ્પ બની પથરાજો;
ઝેર જગતનાં જીરવી જીરવી, અમૃત ઉરનાં પાજો. માંડું
વણથાક્યાં ચરણો મારાં નિત, તારી સમીપે ધાજો;
ઠૈયાના પ્રત્યેક સ્પંદને, તારું નામ રટાજો. માંડું
વમળોની વચ્ચે નૈયા મુજ, હાલકડોલક થાજો;
શ્રદ્ધા કેરો દીપક મારો, ના કદીયે ઓલવાજો. માંડું

૧૧૭૦ (રાગ : ચલતી)

ધીરે ધીરે પધારો નાથ. ધ્રુવ
વાટ નિહાળીને નેણ ઝંખાયા, હૈયુ અધીરું થાય;
ઝૂંકી ઝૂંકી મારી ડોક દુઃખે હવે જીવ મારો ઘોળાય. ધીરે
પાંપણ પાથરી સેજ બિછાવું હું, પ્રાણપંખે ઢોળું વાય;
નયન જલાવીને આરતી અર્પું, આંસુધારે ધોવું પાય. ધીરે
લોહ પિંજરમાં ખાતો લથડિયાં, કેદી આતમ કીર;
જુગ જુગના પ્યાસીની પ્યાસ બુઝાવો, પાઈ પ્રીતિના નીર. ધીરે
ભોગ ન માંગુ, હું યોગ ન માંગું, મુક્તિનું મારે શું કામ ?
આપ પધાર્યે લોહપિંજર માંડું, થાશે મુક્તિનું ધામ ! ધીરે

|| નીતિથી ધન મેળવી, વિધિએ કરવું દાન; ||
|| દાન વિનાનું ધન સફળ, માનો ધૂળ સમાન. ||

ભજ રે મના

૭૨૫

૧૧૭૧ (રાગ : ભૈરવ)

મને એ જ સમજાતું નથી કે આવું શાને થાય છે ?
ફૂલડાં ડૂબી જતાં ને પથ્થરો તરી જાય છે ! ધ્રુવ
ટળવળે તરસ્યાં, ત્યહાં જે વાદળી વેરણ બને;
તે જ રણમાં ધૂમ મુશળધાર વરસી જાય છે ! મને
ઘર-હીણાં ધૂમે હઝારો ઠોકરાતાં ઠેર ઠેર;
ને ગગનચુંબી મહેલો જનસૂનાં રહી જાય છે ! મને
દેવડીએ દંડ પામે ચોર મૂઠી જાતના;
લાખ ખાંડી લૂંટનારા મહેફિલે મંડાય છે ! મને
કામધેનુ ને મળે ના, એક સૂકું તણખલું;
ને લીલાંછમ ખેતરો સૌ આખલા ચરી જાય છે ! મને
છે ગરીબોના કૂબામાં તેલ ટીપું ચ દોહલું;
ને શ્રીમંતોની કબર પર ઘીના દીવા થાય છે ! મને

૧૧૭૨ (રાગ : ધોળ)

રામ તણાં રખવાળાં અમને રામ તણા રખવાળાં. ધ્રુવ
છોને ગગન ગ્રસીને ઊભા વાદળ કાજળકાળાં;
પ્રલય તણા ઉદરેથી ઊગશે અંતે તો અજવાળાં. અમને
છો પગ નીચે પૃથ્વી પ્રજળે, જીવન બને છો જવાળા
અગન તણા અંતરથી વહેશે, અમીઝરણાં ઉજમાળા. અમને
રુંવે રુંવે જંજીર જડી છોં, ડગલે ડગલે ભાલા
અંતે તેજ-કિરણ-ઘણ તૂટશે, તિમિરતણાં સૌ તાળાં. અમને

॥ પ્રીતે પર ઉપકાર કર, પ્રભુજી થાય પ્રસન્ન; ॥
॥ સર્વ જીવને સુખ થવા, ધર્મ ખરચો ધન. ॥

ભજ રે મના

૭૨૬

૧૧૭૩ (રાગ : શિવરંજની)

હરિ આવું તારે દ્રારે,
કૈ નવ સાથે, ખાલી હાથે, રંધલ અશ્રુધારે. ધ્રુવ
શૂલની પેઠે આતમ-દલદલ, પ્રોવાયાં અંધકારે;
વાટ-વિહોણાં જગ-વગડામાં, ઝાંખે ઉર-અજવાળે ! હરિ
કૈક યુગોથી અડવડતો હરિ, કામને કારાગારે;
કદમ કદમ પર કંદમ ગળતો, પ્રપંચ - પારાવારે. હરિ
અશરણ આવું હું શરણ તમારે, કૃપણ કૃપાનિધિ આ રે !
ભવરણ ભાળી ભયાકુલ આવું અનાથને અધિકારે. હરિ

૧૧૭૪ (રાગ : બિહાગ)

હરિવર ! તુ મારું હથિયાર,
તુ જ કવચ, હરિ શિરસ્ત્રાણ તું, ઢાલ તું તું તલવાર ? ધ્રુવ
જલ-થલ-નભ છલછલ લહર્યો તું, તું ભીતર તું બહાર;
તું હરિ હુંમાં તું અરિ માં હરિ, કોનો કરું સંહાર ! હરિવર
ક્રોધથી રાતાં નયન કરી હું કરવા ઘસું પ્રહાર;
અધવચ્ચે થંભુ દુશ્મનમાં દેખી તુજ દિદાર. હરિવર
સૌ છાવણીયે તારી છાયા, સૌ પક્ષોની પાર;
સૌની હારે અશ્રુધાર તું, સૌની જીતે હાર ! હરિવર
હું એક જ શત્રુ હરિ મારો હું મુજ કારાગાર;
મુજને મુજ કરથી છોડાવો, કરી મારો સંહાર. હરિવર

જબસે દિલદાર હુઆ સાંવલિયા પ્યારા,
તબસે છુટા જગતસે સંબંધ હમારા;
હરખાર હર જગહ એક કર ચહી પુકારા,
હે છિપા કિધર દિલવર ઘનશ્યામ હમારા.

॥ વમન કરી પાછું ગળે, સૂકર શ્યાન શિયાળ; ॥
॥ ત્યાગ કરી પાછું ગ્રહે, તે ત્યાગીને ગાળ. ॥

ભજ રે મના

૭૨૭

કલ્યાણદાસ

૧૧૭૫ (રાગ : ચલતી)

કહેણીવાળા રે ! રહેણી વિના રદ મળશો;
રહેણી વિના તમે રદ મળીને, અવળે મારગે ચઢશો. ધ્રુવ
અતીત થઈને ભગવાં પહેરી, ભભૂત ગોળા ઘરશો;
જંતરમંતર મોટા થઈને, દ્રવ્ય પરાયાં હરશો. કહેણી
બહાનાંબંધી છાપાં તિલક, વાદ ઘણેરો કરશો;
પરને શિખામણ દઈને, તમે પેટ તમારું ભરશો. કહેણી
આતમતત્ત્વ એક ના ચિન્હો ફોગટ ફેરા ફરશો;
કહે 'કલ્યાણ' અમીરસ ઢોળીને, કચે ઠેકાણે ઠરશો ? કહેણી

કલાપી

કલાપીનું આખું નામ સૂરસિંહજી તપ્તસિંહજી ગોહેલ હતું. તેમનો જન્મ
તા. ૨૬-૧-૧૮૭૪ ના રોજ સૌરાષ્ટ્રના લાઠી ગામે રાજવી કુટુંબમાં થયો હતો.
તેમની પત્નીનું નામ રાજબા હતું. રાજકોટની રાજકુમાર કોલેજમાં અંગ્રેજીના
પાંચ ધોરણ ભણ્યા હતાં. અંગત શિક્ષકોથી તેઓએ સંસ્કૃત, ઉર્દુ અને ફારસી
સાહિત્યનો અભ્યાસ કર્યો હતો. તેમની સમગ્ર કાવ્યકૃતિઓ 'કલાપીનો કેકારવ'માં
નિબદ્ધ છે. ૨૬ વર્ષની વયે તા. ૯-૬-૧૯૦૦ ના રોજ લાઠી ગામમાં તેમનું ઝેર
પાવાથી અવસાન થયું હતું.

૧૧૭૬ (રાગ : હરિગીત છંદ)

જ્યાં જ્યાં નજર મારી ઠરે, યાદી ભરી ત્યાં આપની !
આંસુ મહીં એ આંખથી યાદી ઝરે છે આપની!
માશૂકોના ગાલની લાલી મહીં લાલી અને
જ્યાં જ્યાં ચમન-જ્યાં જ્યાં ગુલો, ત્યાં ત્યાં નિશાની આપની! (૧)

॥ ધન આપે વૈરાગીને, ગૃહી તે નરકે જાય; ॥
॥ ખરચે ઈન્દ્રિયકારણે, માટે પાપી થાય. ॥

જોઈ અહીં ત્યાં આવતી દરિયાવની મીઠી લહર;
તેની ઉપર ચાલી રહી નાજુક સવારી આપની!
તારા ઉપર તારા તણાં ઝૂમી રહ્યાં જે ઝૂમખાં;
તે યાદ આપે આંખને ગેબી કચેરી આપની ! (૨)

જ્યાં જ્યાં મિલાવે હાથ ચારો ત્યાં મિલાવી હાથને;
અહેશાનમાં દિલ ઝૂકતું રહેમત ખડી ત્યાં આપની!
પ્યારું ત્યજીને પ્યાર કોઈ આદરે છેલ્લી સફર;
ઘોવાઈ યાદી ત્યાં રડાવે છે જુદાઈ આપની ! (૩)

રોઈ ન કાં એ રાહમાં બાકી રહીને એકલો ?
આશકોના રાહની જે રાહદારી આપની !
જૂનું-નવું જાણું અને રોઈ-હસું તે તે બધું;
જૂની-નવી ના કાંઈ તાજી એક યાદી આપની ? (૪)

ભૂલી જવાતી છો બધી લાખો કિતાબો સામટી;
જોયું ન જોયું છો બને, જો એક યાદી આપની!
કિસ્મત કરાવે ભૂલ, તે ભૂલો કરી નાખું બધી;
છે આખરે તો એકલી ને એ જ યાદી આપની! (૫)

કહાન

૧૧૭૭ (રાગ : કાફી)

હરિના દાસ કહાવે, ઉપમાં કોટિક આશ. ધ્રુવ
નામ વહેંચે પ્રગટ હરિનું, ભક્તિ તણો આભાસ. હરિના
લોભ, મોહ, માયા ના છૂટે, પ્રગટે પાપ પ્રકાશ. હરિના
પૈસા આપી પુણ્ય ખરીદે, રીઝે શું અવિનાશ ? હરિના
ભેદ અને ભિન્નત્વ ભર્યું તો, શાનો ભક્તિ વિલાસ ? હરિના
'કહાન' તજી સહુ દંભ ઉપાધિ, રાખ અચળ વિશ્વાસ. હરિના

॥ ભક્તિથી મુક્તિ મળે, ફળે, જોગ જપ ધ્યાન; ॥
॥ ભક્તિ નહિ જે ભવનમાં, તે જેવું સમશાન. ॥

છે અમૃતમાં ઝેર, મિત્રો, છે અમૃતમાં ઝેર;
અસત સુખોને મિથ્યા રસમાં, શી અમૃતની પેર ? ધ્રુવ
સ્નેહનું સુખ પણ થોડી પળનું, ઝૂરી મરે આખેર;
સ્વાર્થ ત્યાગ નહિ કોઈ સ્થિતિમાં, ફરી વળો ચોફેર. મિત્રો
રાજપાટ સાહેબી શોભા, છે બદે અંધેર;
અમૃતનો આભાસ પરંતુ, છે જ હળાહળ ઝેર. મિત્રો
વેરબુદ્ધિએ વાસ કર્યો ત્યાં, કાળો કળિયુગ કેર;
'કહાન' હરિરસ પાન કરે છે, તેને લીલા લહેર. મિત્રો

કાયમ

૧૧૭૯ (રાગ : શિવરંજની)

ગુરુ બિનુ હોરી કૌન ખેલાવે ! કોઈ પંથ લગાવે. ધ્રુવ
કરે કૌન નિર્મલ યા જુકો ! માયા મનતે છુડાવે;
ફીકો રંગ જગતકે ઉપર, પીકો રંગ ચઢાવે. ગુરુ
લાલ-ગુલાલ લગાય હાથસોં, ભરમ અખીર ઉડાવે;
તીન લોકકી માયા ફૂકે, ઐસી ફાગ રમાવે. ગુરુ
હરિ હેરતમે ફિરતિ બાવરી, નેનનિમે કબ આવે;
હરિકો લખિ 'કાયમ' રસિયાસોં, કાહે ન ધૂમ મચાવે. ગુરુ

॥ ભક્તિ ભૂલે બ્રહ્મની, કુકરમ કરે અપાર; ॥
સરજનહાર ન સાંભરે, તેને છે ધિક્કાર. ॥

મોહની નિંદમાં સૂઈ મત રહો સદા, વ્યતિત બહુ કાળ એમ વ્યર્થ કીધો;
નિજરૂપ નિરખવા નેત્ર ખોલ્યું નહીં, સુપનનાં સુખ તણો લ્હાવો લીધો. ધ્રુવ
વસ્તુસ્થિતિ સમજનું વ્હાણું વાયું ભલું, શુદ્ધ સમક્તિનો ભાનુ ભાસે;
નિજ પર રૂપનો ભેદ પ્રગટે જહાં, મોહ મિથ્યાત્વ અહંકાર નાસે. મોહની
પ્રેમથી પરખીએ, નિરખીએ નાથને, અવર અધ્યાસને અલગ કીજે;
ગ્રહણ કર જ્ઞાન ગુરૂ બોધના બીજનું, પરમ રસ પાનથી કાજ સીજે. મોહની
સર્વ વ્યાપકપણે સાક્ષી તું સર્વદા, જ્ઞાન ગુણ લક્ષણે ભિન્ન ભાસે;
શુદ્ધ ઉપયોગી તું ચિહ્ન ચૈતન્ય ઘન, અચલ અવિનાશી ગુણ કેમ નાશે ! મોહની
થાય પ્રતિભાસ એ જ્ઞેયનો જ્ઞાનમાં, પણ નહિં જ્ઞાન તું જ જ્ઞેય ભાવે;
જેમ જલપાત્ર રવિ દેખિયે નિરમળો, ભાસ દરપણ વિષે તેમ થાવે. મોહની
લક્ષ રહે જ્યાં સુધી નિત્ય નિરમળપણે, કરમનો ડાઘ કહો કેમ લાગે?
કોઈ સંત વીરલા સમજશે સાનમાં, સહજ સ્થિર સ્થિતિનું ભાગ્ય જાગે. મોહની

કુંભનદાસ

૧૧૮૧ (રાગ : ધનાશ્રી)

નૈન ભરિ દેખ્યો નંદકુમાર;
તા દિનતે સબ ભૂલિ ગયો હૌ, બિસર્યો પન પરવાર. ધ્રુવ
બિન દેખે હોં બિકલ ભયો હોં, અંગ-અંગ સબ હારિ;
તાતે સુધિ હૈ સાંવરિ મૂરતિકી, લોચન ભરિ ભરિ બારિ. નૈન
રૂપ-રસ પૈમિત નહીં માનો, કેસે મિલે લો કન્હાઈ !
'કુંભનદાસ' પ્રભુ ગોબરદન ઘર મિલિયે બહુરિ રી માર્દ. નૈન

॥ જાતાં તડકે ઝાંઝવા, જાણે જળ દેખાય; ॥
મૂરખ મર્મ ન પારખે, પ્રીતે પીવા જાય. ॥

કૃપાલ્વાનંદજી

૧૧૮૨ (રાગ : પ્રભાતી)

સાધક જન તો તેને કહીએ જે પ્રીત પ્રભુમાં પરોવે રે;
સદગુરુદેવનું શરણું શોધીને ભવનું બંધન તોડે રે. ધ્રુવ
વચન વિચારે શાસ્ત્ર-ગુરુનાં શબ્દોનો સાર નિતારે રે;
સમજે નહિ ત્યાં પૂછે ગુરુને, પૂછીને પંડમાં પાળે રે. સાધક
ભોગમાં ભમતા મનને રોકી યોગના રંગ રમાડે રે;
ઈન્દ્રિયોને અવકાશમાં રાખી પૂર્ણ પવિત્ર બનાવે રે. સાધક
જગમાં હરિને, જગ હરિમાં જોતાં જીવન વિતાવે રે;
પ્રેમનું અમૃત અખંડ પીતાં, 'કૃપાલુ' પાર ઉતારે રે. સાધક

કૃષ્ણરાજ મહારાજ

૧૧૮૩ (રાગ : કાલિંગડા)

અનુભવીને એકલું, આનંદમાં રહેવું રે;
ભજવા પરિબ્રહ્મ બીજું કાંઈ ન કહેવું રે. ધ્રુવ
એક જ જાણી આત્મા, કોઈને દુઃખ ન દેવું રે;
સુખદુઃખ આવે સહેજમાં, તે તો સહીને રહેવું રે. અનુભવી
ઊર્મિ ને બીજી ઈષણાથી, અળગું રહેવું રે;
સમદૃષ્ટિ સમતાને ગ્રહી, આપ ખોવું રે. અનુભવી
આદિ, અંત, મધ્ય, એકાદ્વૈત ભાસ્યું રે;
આતમના ઉદય થકી, અજ્ઞાન નાસ્યું રે. અનુભવી
વેદ જોયા, પુરાણ જોયાં, સર્વે તપાસી;
રામના નામથી કોઈ ન મોટું, સંત ઉપાસી. અનુભવી
સદ્ગુરુને સેવતાં, મારું મનડું મોહ્યું રે;
'કૃષ્ણજી' કહે મહાપદમાં, એક ચિત્ત પ્રોચું રે. અનુભવી

॥ વહેમીની વાટે જતાં, સારા શક્તિ ન કોય; ॥
॥ પેસે ચિંતા પેટમાં, કાજ સરે નહિ હોય. ॥

કૃષ્ણલાલ શ્રીધરાણી

કૃષ્ણલાલ શ્રીધરાણીનો જન્મ તા. ૧૬-૯-૧૯૧૧ અને અવસાન તા. ૯-૧-૧૯૬૦ના રોજ થયું હતું.

૧૧૮૪ (રાગ : ધોળ)

ઘંટના નાદે કાન ફૂટે મારા, ધૂપથી શ્વાસ રૂંધાય,
ફૂલમાળા દૂર રાખ પૂજારી, અંગ મારું અભડાય;
ન નૈવેદ્ય તારું આ ! પૂજારી પાછો જા ! ધ્રુવ
મંદિરના આ ભવ્ય મહાલો, બંધન થાય મને,
ઓ રે પુજારી ! તોડ દીવાલો, પાષાણ કેમ ગમે ?
ન પ્રેમનું ચિન્હ આ ! પૂજારી પાછો જા ! ન નૈવેદ્ય
એરણ સાથે અજાણે હથોડા, ઘંટ તણો ઘડનાર,
દિન કે રાત ન નીંદર લેતો, નૈવેદ્ય તું ધરનાર ?
ખરી તો એની પૂજા ! પૂજારી પાછો જા ! ન નૈવેદ્ય
દ્વાર આ સાંકડા કોણ પ્રવેશે ? બહાર ખડી જનતા,
સ્વાર્થ તણું આ મંદિર બાંધ્યું, પ્રેમ નહિં પથરાં;
ઓ તું જો ને જરા ! પૂજારી પાછો જા ! ન નૈવેદ્ય
માળી કહે ફૂલ મહેકતી વાડી, ફૂલને તું અડ કાં ?
ફૂલ ઘરે તું સહવા અને ટાટ અને તડકા;
એ તે પાપ કે પૂજા ? પૂજારી પાછો જા ! ન નૈવેદ્ય
ઓ રે પૂજારી ! આ મંદિર કાજે, મજૂર વહે પથરા,
લોહીનું પાણી તો થાય એનું ને નામ ખાટે નવરા;
અરે તું ના શરમા ? પૂજારી પાછો જા ! ન નૈવેદ્ય
ખેડૂતને અંગ માટી ભરાતી, અર્ધ્ય ભર્યો નખમાં,
ધૂપ ઘર્યો પરસેવો ઉતારી ઘંટ બજે ઘણમાં;
પૂજારી સાચો આ ! પૂજારી પાછો જા ! ન નૈવેદ્ય

॥ વહેમે થાયે વિસ્મૃતિ, શુદ્ધ રહે નહિ જ્ઞાન; ॥
॥ નર વિચારથી ના જુએ, તે નિશ્ચય નાદાન. ॥

કેવલ

૧૧૮૫ (રાગ : પીલુ)

નેક કમાઈ કર કુછ પ્યારે, જો તેરા પરલોક સુધારે. ધ્રુવ
ઈસ દુનિયાકા એસા લેખા, જેસે રાતકો સ્વપ્ના દેખા;
જયોં સપનેમેં દૌલત પાઈ, આંખ ખૂલી તો હાથ ન આઈ. નેકો
કુટુંબ કબિલા કામ ન આવે, સાથ તેરે એક ધર્મ હી જાવે;
અખ તક ગાફિલ રહ્યા તું સોયા, વક્ત અમોલ અકારથ ખોયા. નેકો
ટેટી ચાલ ચલા તું ભાઈ, પગ પગ ઉપર ઠોકર ખાઈ;
ખૂબ શોચ લે અપને મનમેં, સમય ગૈવાયા મૂરખપનમેં. નેકો
યદિ અખ ભી નહિ ચલ્ન કરેગા, તો પછતાના તુમે પડેગા;
કર સતસંગ ઔર વિદ્યાધ્યયન, તખ તૂ પાવેગા સુખ ઔર ચેન. નેકો
એક પ્રભુ બિન ઔર ન કોઈ, જિસકે સુમરે મુક્તિ હોઈ;
ઉસિકા 'કેવલ' પકડ સહારા, ક્યો ફિરતા હૈ મારા મારા ? નેકો

૧૧૮૬ (રાગ : ભૈરવી)

પાલન કરતા દુઃખકા હરતા, સકલ વિશ્વાધારા;
દુર્ગુણ નાશક જ્ઞાન પ્રકાશક, મુક્તિ દેનેહારા. ધ્રુવ
દુષ્ટ જનોકો દંડકો દાતા, શિષ્ટોંકા સુખદાઈ;
ઋષિયો મુનિયો વિદ્યાવાનો, ભક્ત જનોંકા પ્યારા. સકલો
નસ ઔર નાડીકે અંધનમેં, કભી નહીં વહ આતા;
હર્ષ શોક ઔર જન્મ મરણ સે, સદા રહે વહ ન્યારા. સકલો
સંકટ હરતા દયાકા સાગર, મહા બલી સુખદાયક;
ચારો દિશામેં નીચે ઉપર, અંદર બાહર વ્યાપક. સકલો

॥ વહેમ ટળે સુવિચારથી, સાચો જેનો શોધ; ॥
ઈશ્વરને તે ઓળખે, છોટમનો એ બોધ. ॥

બુદ્ધિ ઉસકો થાહ ન પાવે, હૈ વહ અગમ અપારા;
જ્ઞાન નેત્રસે દ્રષ્ટિગોચર ઉસકા હૈ ચમકારા. સકલો
નહી કભી વહ ગર્ભમેં આવે, નહીં વહ કાયા ધારે;
જે ઉસકા અવતાર ખતાવે, વહ બુદ્ધિકા મારા. સકલો
સખકા સ્વામી અંતર્યામી, સદા એક રસ રહતા;
'કેવલ' ઉસકી કૃપાહીસે, હોવે પાર ઉતારા. સકલો

ખબરદાર (અરદેશર)

(ઈ. સ. ૧૮૮૧ - ૧૯૫૩)

અરદેશર ખબરદારનો જન્મ તા. ૬-૧૧-૧૮૮૧ના રોજ દમણમાં થયો હતો. તેમના પિતાનું નામ ફરામજી અને માતાનું નામ શિરીનબાઈ હતું. તેમણે પ્રાથમિક શિક્ષણ દમણમાં લીધું હતું. પ્રવેશિકા, પ્રકાશિકા, તેમના બાણીતા પુસ્તકો છે. 'જ્યાં જ્યાં વસે એક ગુજરાતી, ત્યાં ત્યાં સદાકાળ ગુજરાત' એ એમનું અત્યંત પ્રસિદ્ધ કાવ્ય છે. ૭૨ વર્ષની વયે તા. ૩૦-૭-૧૯૫૩ના રોજ તેમનો દેહવિલય થયો હતો.

૧૧૮૭ (રાગ : દેશી ટાળ)

એવા સતગુરુને ચરણે અમ શરણું સાંપડો,
જેના શ્વાસે વહેતી પ્રભુની સતત સુગંધ;
જેનાં લોચનમાં સરતાં તેજે બ્રહ્માંડનાં,
જેણે માયાને બાંધ્યા કાયાના બંધ. ધ્રુવ
જેણે અંગે ચોળી ભસ્મ કરી સંસારની,
જેણે કંઠે ઘાલ્યો મૃત્યું તણો મણિહાર;
જેની પાઘડીએ રજ લાગી સાતે સ્વર્ગની,
જેના પગલે પડતા મોક્ષ તણા ચિતાર. એવા

॥ ન્યાય સહિત જો બોલવો, સોહી બડાકો બોલ; ॥
મૂરખકે મુખકો બચન, જ્યાંમેં નહીં કષ્ટ તોલ. ॥

જેણે જીવ્યા છે કિલ્લા કાયાના કોટિધા,
 જેણે જીવ્યા વાયુ બાંધ્યા મનના મહેલ;
 જીતી ને જીતાડી જાણે જે પરમાત્માને,
 હીરો ઝળકાવે પથ્થરને પાડી પહેલ. એવા૦

જેની ઉરગંગામાં અમૃત નિર્મળ નેહના,
 જેને મુખસાગર ગરજે પળપળ પ્રભુગાન;
 જેનો આતમા આતસ જેવો પાક ઘગે સદા,
 જેનું જીવન રંક પરંતુ વિચાર મહાન. એવા૦

ધારે ત્યારે દેવ ઉતારી દે જે સ્વર્ગથી,
 ધારે ત્યારે માનવ મર્ત્ય ચઢાવે સ્વર્ગ;
 એવા સદ્ગુરુનો અદ્ભુત પારસમણિ સ્પર્શ હો,
 કૂટો અમ મતિમાં પ્રભુ જ્યોતિનાં ભર્ગ. એવા૦

૧૧૮૮ (રાગ : ઝીંઝોટી)

પ્રભુ શરણ વિણ કોણ ઉગારે ? હૈયું પળપળ હારે રે.
 ઘોર પવનમાં રજની ઘોરે, ચપળા ખૂબ ચમકારે રે;
 ગગને કડકડ થાય કડાકા, હૈયું ધબકા મારે રે.
 પર્વત જેવા ઉછળે મોજાં, નાવ ગળે ચોધારે રે;
 ઘોરે સુકાની લાખ કળે પણ, ડુબે નાવ કિનારે રે.
 મહાસાગરનો મરજીવો પણ, ડરતો બંદર બારે રે;
 નાવિક વિણ કો માર્ગ બતાવે ? ખડકાં ઠારે ઠારે રે.
 ઓ પ્રભુજી ? તુંજ સુકાન અમારું, નાવિક તુંજ અમારે રે;
 ભવજલમાં અમ નાવ અદલ આ, પ્રભુ તારે આધારે રે.

૧૧૮૯ (રાગ : લાવણી)

મારો કર ઘરની ? ડગમગ પગ મુંજ ડોલે હરિવર ?
 બળ અંતર ભરની ? મારો કર ઘરની ? ધ્રુવ

|| ગૂઠ અરથ ગુરૂ બચનમેં , પુની સો પર ઉપકાર; ||
 || પરપંચીકે બચનમેં, મદ મમતા અહંકાર. ||

થયા પ્રકાશ પ્રગટ તુજ ત્યારે, રહ્યું હૃદય મુજ સૂતું;
 ભમ્યો ભટકતો અંધારે હું, થયું થવાનું હૂતું. મારો૦

કાળ વીત્યો ને ઉઘડી આંખો, ગઈ સપનાંની માયા;
 સૂકાં સરવર દેખી તીરપર, હંસ પછાડે કાયા. મારો૦

ઝળતા સૂરજ લાગે ઝાંખા, જોઈ જોઈ આંખો ચોળું;
 ચંદ્રે અગન ઝરે ને તારા, લાગે ભૂતડાં ટોળું. મારો૦

પાછળ ઊંચી આડ કરાડો, આગળ ઊંડી ખીણો;
 હરિવર ? મારો કર ઘર, હું તો જુગ જુગનો બળ હીણો. મારો૦

એકલડો થળ થળ હું અથડું, પળ પળ અદલ દુભાતી;
 પકડું તારી પાંખડી હરિ ? ત્યાં, ગજ ગજ ફૂલે છાતી ? મારો૦

ખાલસ

૧૧૯૦ (રાગ : ગઝલ)

જિંહોં ઘર ઝૂમતે ઠાથી, હજારો લાખ થે સાથી;
 ઉઠીંકો ખા ગઈ માટી, તૂં ખુશકર નીંદ ક્યોં સોયા ?
 નગારા ફૂલકા બાજે, કિ ભેરૂ મૌતકા બાજે;
 જ્યોં સાવન મેઘલા ગાજે, તૂં ખુશકર નીંદ ક્યોં સોયા ?
 જિંહોં ઘર લાલ ઓ હીરે, સદા મુખ પાનકે બીડે;
 ઉઠીંકો ખાય ગયે કીડે, તૂં ખુશકર નીંદ ક્યોં સોયા ?
 જિંહોં ઘર પાલકી ઘોડે, જરી જખ ફતકે જોડે;
 વહી અબ મૌતને તોડે, તૂં ખુશકર નીંદ ક્યોં સોયા ?
 જિંહોં સંગ નેહ થા તેરા, કિયા ઉન ખાકમેં ડેરા;
 ન ફિર કરને ગયે ફેરા, તૂં ખુશકર નીંદ ક્યોં સોયા ?

|| ગુણ ન લહે ગુણવંતકો, ગુણ કે જયહાં અખાન; ||
 || કાગ સભામેં હંસકુ, કરે ન કોઈ સનમાન ||

૧૧૯૧ (રાગ : બિહાગ)

નામ જપન ક્યો છોડ દિયા ? ધ્રુવ
ક્રોધ ન છોડા, ઝૂઠ ન છોડા, સત્યવચન ક્યો છોડ દિયા ? નામો
જૂઠે જગમેં દિલ લલચા કર; અસલ વતન ક્યો છોડ દિયા ? નામો
કૌડીકો તો ખૂબ સમ્હાલા; લાલ રતન ક્યો છોડ દિયા ? નામો
જિહિ સુમિરન તે અતિ સુખ પાવે; સો સુમિરન ક્યો છોડ દિયા ? નામો
'ખાલસ' ઈક ભગવાન ભરોસે; તન-મન-ધન ક્યો ન છોડ દિયા ? નામો

ખુશાલ

૧૧૯૨ (રાગ : લલિત)

દર્શન દેના પ્રાણ-પિયારે ! નંદલાલ મેરે નૈનો કે તારે. ધ્રુવ
દીનાનાથ દયાલ સકલ ગુણ, નવલકિશોર સુંદર મુખવારે. દર્શનો
મનમોહન મન રુકત ના રોક્યો, દર્શનકી ચિત્ત ચાહ હમારે. દર્શનો
રસિક-'ખુશાલ' મિલનકી આશા, નિશદિન સુમરન ધ્યાન લગારે. દર્શનો

ગણપતરામ

૧૧૯૩ (રાગ : માંડ)

અલ્યા મન ઓળખ આતમરામ, તુજને જડશે તારો ઠામ. ધ્રુવ
ઘટમાં ગંગા, ઘટમાં જમના, ઘટમાં તારૂ ગામ;
ઘટ મઠ મહદાકાશે મહાલે, સઘળે સુંદિરશ્યામ. અલ્યા
ઘટમાં ચાંદા, ઘટમાં સુરા, તારા તેજ તમામ;
ગોવિંદને તું ઘટમાં ગોતે, રોમરોમમાં રામ. અલ્યા
પિંડ બ્રહ્માંડને પ્રીત્યે પેખો, ઠાલો નથી કોઈ ઠામ;
ઝાડ પહાડ જંતુને જળમાં, પ્રગટે પૂરણકામ. અલ્યા

|| પશુકે ગ્રાહક સખ મીલે, ગામ ગામ સખ દેશ;
|| ગજકો અરૂ પંડિતકો, ગ્રાહક કોય નરેશ ||

જપ તપ તીરથ જોગ કરોને, દહાડી ખરચો દામ;
સદ્ગુરુ વિના સમજણ ના'વે, ગાવે 'ગણપત'રામ. અલ્યા

૧૧૯૪ (રાગ : મંદકાંતા છંદ)

ઓ પ્રાણી ! આ દુનિયા કેરો નથી જડતો નિરધાર જોને;
આલ્યા ક્યાંથી ? ક્યાં જવાનું ? સ્વારથિયે સંસાર જોને. ધ્રુવ
જોગી, તપસી, ત્યાગી થાક્યા, કોઈ ન પામે પાર જોને;
ખોળે ખોટું સર્વ પડે છે, વિમળ કરો વિચાર જોને. ઓ પ્રાણી
કોઈ કર્મને કર્તા માને, કોઈ કહે ઈશ્વર આપે જોને.
કોઈ કહે સૃષ્ટિ સેજ બને છે, જગકરતાને માપે જોને. ઓ પ્રાણી
સો મણ સૂતર સેજ ગુંચાણું, આંટી કોઈ ઉકેલે જોને;
'ગણપત' ગુરુગમ જે જન જાણે, ખરી તે બાજી ખેલે જોને. ઓ પ્રાણી

૧૧૯૫ (રાગ : પ્રભાતી)

કાંક મેં પાપ કિરતાર કીધાં હશે, આ કળિમાંહી તે જનમ આપ્યો;
ભક્તનું માન નહીં જક્ત જુઠો થયો, કૂડને કપટ વિશેષ વ્યાપ્યો. ધ્રુવ
ભૂખીને દુઃખી નંદિત નરનારીઓ, સત્યની વાત કોઈને ન સૂઝે;
કામ ને ક્રોધ મદ મોહમાં મન ફરે, મલિન મતિ મંદ પાખંડ પૂજે. કાંક
ચોરીને જોરી સૌ જન ચાહતા ફરે, બોધ કરનારને બોધ આપે;
જીવ વિમુખનું દુઃખ દુનિયા વિષે, તુજ વિના કષ્ટ એ કોણ કાપે ? કાંક
કળિતણા કોપમાં લોપ સૌ કો થયા, ભજન ભગવાનનું કેમ ભાવે,
મરણ માથે ભમે ચરણ તો ના ગમે, અલ્પ આયુષ્ય અભિમાન આવે. કાંક
મૂકીને ધર્મ કુકર્મ કરતા ફરે, મર્મ જાણે નહીં કૃષ્ણ કેરો;
સંત અસંતની રીત સમજે નહીં, ફોગટ ફંદમાં ખાય ફેરો. કાંક
વેદના ભેદનો ખેદ ખાંતે કરી, લાજ મરજાદ નહીં લેશ લાવે;
દાસ 'ગણપત' તણી આશ પૂર આ સમે, નાથ સંસારમાં જનમ ના'વે. કાંક

|| વરણ સકલમેં વિપ્રવર, તામેં બડ વિદ્વાન;
|| તા તે અધિક હી જાનીયે, હો ધર્મકો જ્ઞાન. ||

૧૧૯૬ (રાગ : લાવણી)

કોઈ હોયે હરિના રે જન, ધરમ પાળો ધરણીમાં;
સેવે સદ્ગુરુદેવ સદાય, કસર નહિ કરણીમાં. ધ્રુવ
મઘ માટીને ચોરી ચાડી, સુરનિંદા પરનાર;
પહેલાં છને પરહરો રે, દેવ ઉઘાડી દે દ્વાર. કોઈ
શમદમ ઉપર તિતિક્ષા, શ્રદ્ધાને સમાધાન;
એવા ગુણ આવે ઉર વિષે રે, તો મોહન આપે માન. કોઈ
નિત્ય નૈમિત્તિક દિન પ્રાકૃતી, આત્યંતિક કહેવાય;
પાંચ પલ્લેને વિચારીને રે, તમે રટજો શ્રી રઘુરાય. કોઈ
કુળશીલ ઘન, રૂપ ને જોખન, વિદ્યા તપ ને રાજ;
એ મદ મટે માંહેથી રે, તો કરતા કરશે કાજ. કોઈ
વિવેક વૈરાગ્ય ખટ સંપત્તિ રે, મુમુક્ષતા કહેવાય;
જીવનમુક્તિ જાણિયે રે, જેની તૃષ્ણા તૂટી જાય. કોઈ
નિત્ય નૈમિત્તિક કામ્ય, પ્રાયશ્ચિત, નિષિદ્ધ જે કહેવાય;
કર્મ સમરપે બ્રહ્મને રે, તો જીવ મટી શિવ થાય. કોઈ
જાગ્રત સ્વપ્ન સુષુપ્તિ ત્યાગી, સોહંમાં હી સમાય;
'ગણપત' ગોવિંદરૂપ થયો રે, તેને પરમાનંદ સુખ થાય. કોઈ

૧૧૯૭ (રાગ : ચલતી)

કૌતકની કહું છું વાત;
કવિજન ઘરો, એક બેટિયે જનમ્યો બાપ તે સંદેહ ખરો. ધ્રુવ
એક અચંબો એવો દેખ્યો, મડું કાળને ખાય રે;
બિંદુમાંહી સિંધુ સમાયો, તમ સૂરજ લઈ જાય. કૌતક
પેલા પુરુષથી પુત્રી પ્રગટી, વેગે બોલી વાત રે;
અણખયા વરને મારે વરવું, નહિ માત ને તાત. કૌતક

|| અક્કલ ઉઘારે ના મળે, હેત ન હાટ વેચાય; ||
|| રૂપ ઉછીનું ના મળે, પ્રીત પરાણે ન થાય ||

ભજ રે મના

૭૪૦

પિતા કહે પુત્રી પરણાવું, પામે નહિ કોઈ પાર રે;
અણખયા વર તો નહિ મળે, તારે ને મારે ઘરબાર. કૌતક
નહી નર ને નહી નારી, નહીં વૃદ્ધ નહી બાળ રે;
એ દેશમાં એક દેવ નિરંજન, 'ગણપત' લે સંભાળ. કૌતક

૧૧૯૮ (રાગ : કાફી)

ચેતે તો ચેતાવું તુને રે, મૂરખ મન ! ચેતે તો ચેતાવું તુને રે. - ધ્રુવ

સજી અલખત સારી, મિથ્યા કહે છે 'મારી, મારી';
નથી કાંઈ તારી ન્યારી રે, મૂરખ મન ! ચેતે તો
છે આ સુપનાની બાજી, છત કોઈની નવ છાજી;
પ્રભુ ભજી લેને પાજી રે, મૂરખ મન ! ચેતે તો
જોતાં જોતાં સહુ જાશે, થનાર વસ્તુ તો થાશે;
કશું ન કરી શકાશે રે, મૂરખ મન ! ચેતે તો
ખંખેરીને હાથ ખાલી, આવ્યા એમ જશો ચાલી;
કરી માથાકૂટ ઠાલી રે, મૂરખ મન ! ચેતે તો
માખીઓએ મઘ કીધું, ન ખાધું, ન દાન દીધું;
લૂટનારે લૂંટી લીધું રે, મૂરખ મન ! ચેતે તો
તન પડી જાશે તારું, મિથ્યા કહે છે 'મારું, મારું';
બળતામાંથી ખોળ બારું રે, મૂરખ મન ! ચેતે તો
મરણ ભમે છે માથે, હાથે કર્યું આવે સાથે;
નિર્મલું છે જગનાથે રે, મૂરખ મન ! ચેતે તો
જ્ઞાનથી તો સુખ થાયે, જન્મનારાનું દુઃખ જાયે;
'ગણપત' ગુણ ગાયે રે, મૂરખ મન ! ચેતે તો

|| આપ બળે એકલ ખૂણે, ધૂપ બધે પસરંત; ||
|| એવા જગમાં જનમિયાં, અગરબત્તી ને સંત ||

૭૪૧

ભજ રે મના

જૂના ઘરમ લ્યો જાણી, મારા સંતો.

ધ્રુવ

નદી કિનારે કોઈ નર ઊભો, તૃષા નહિ છિપાણી હે જી;
કાં તો આળસુ અંગ એહનું, સરિતા ખરે સુકાણી. મારાં
કલ્પતરુ તળે કોઈ જન બેઠો, ક્ષુધા ખૂબ પીડાણી હે જી;
નહિ કલ્પતરૂ, એ બાવળિયો, કે ભાગ્યરેખ ભેળાણી. મારાં
સદ્ગુરુ સેવે શિષ્ય નવ સુધર્યો, વિમળ થઈ નહિ વાણી હે જી;
કાં ગુરુજી છે જ્ઞાન વિનાના, કાં પામર એ પ્રાણી. મારાં
ભક્તિ કરતાં ભવદુઃખ ભાગે, ધીરજ નવ ધરાણી હે જી;
કાં સમજણ તો રહી છે છેટે, નહિ નામ નિરવાણી. મારાં
ચિંતામણી મળીયો પણ તોયે, ચિંતા નવ ઓલાણી હે જી;
નહિ ચિંતામણી નક્કી એ પથરો, વસ્તુ નવ ઓળખાણી. મારાં
મળ્યું ઘન તોયે મોજ ન માણી, કહું કરમની કહાણી હે જી;
કાં તો ભાગ્ય બીજાનું ભળિયું, કાં તો ખોટી કમાણી. મારાં
અમૃત મળ્યું પણ અમર થયો નહિ, પીવાની જુક્તિ ન જાણી હે જી;
કાં તો ઘટમાં ગરું નહિને કાં, પીવામાં આવ્યું પાણી. મારાં
ધર્મ, કર્મ, ન ભક્તિ જાણે, ભેદ વિના ધૂળધાણી હે જી;
કહે 'ગણપત' સમજી લ્યો સંતો, પૂરણ પ્રીત પ્રમાણી. મારાં

જો તું સાધન સર્વ સોહાવે, તોયે ભક્તિની તોલે ના'વે. ધ્રુવ

ગૌણભક્તિના નવ પરકાર, પરાભક્તિનો કોઈ પામે પાર,
ગૌણભક્તિ પુરાણે પ્રમાણિ, પરાભક્તિને વેદે વખાણી;

અન્ય સાધન ઉરમાં આવે, તોયે ભક્તિની તોલે ના'વે. જો તું

|| કાજલ તજે ન શ્યામતાં, મુક્તા તજે ન શ્વેત; ||
|| દુર્જન તજે ન કુટિલતા, સજ્જન તજે ન હેત. ||

એમ શીખે તું પુરાણ અટાર, જો તું મુખે વદે વેદ ચાર,
જો તું ભણે, બીજાને ભણાવે, ચિત્તમાંહીથી જ્ઞાન ચલાવે;
જો તું સપ્ત સ્વરથી ગાવે, તોયે ભક્તિની તોલે ના'વે. જો તું
વાંચી વેદાંત વાદને માંડે, છળકપટ અંતરથી ન છાંડે,
પદ્માસન વાળીને બેસે, બની ધ્યાની ગુફામાં પેસે;
જો તું દસ વાર દિનમાં નહાવે, તોયે ભક્તિની તોલે ના'વે. જો તું
જો તું જટા વધારે શિષ, જો તું ભસ્મ ઘરે અહોનિશ,
જો તું શબ્દ શંખનો સુણાવે, બની સિદ્ધ દુનિયાને ડરાવે;
સ્તોત્ર મંત્રને ધૂપદીપ સાદે, તોયે ભક્તિની તોલે ના'વે. જો તું
જો તું મૌન ધારી થયો મુનિ, જોઈ જગ્યા પકડે સૂની,
લાવી લાકડાં ધૂણી ઘખાવે, મીંચી નેત્રને માળા ફેરાવે;
બંને કરથી તાલ બજાવે, તોયે ભક્તિની તોલે ના'વે. જો તું
જો તું કાન ફાડી મુદ્રા ડારે, મૂઝી વસ્ત્ર લંગોટી મારે,
જો તું તૂંબડ તાર બજાવે, ભજન બોલીને જન ભરમાવે;
જો તું વીર થઈ પૂજાવે, તોયે ભક્તિની તોલે ના'વે. જો તું
ઠીક બનાવે દેવળ ઠાઠ, જો તું બંધાવે સરોવર ઘાટ,
આપે દાન થઈને દાવા, થાય સજ્જનને સુખ સાતા;
જો તું વનમાં વાલ્ય ગોડાવે, તોયે ભક્તિની તોલે ના'વે. જો તું
જો તું અડસઠ તીરથ નહાયે, તારા પંડનું પાપ ન જાયે,
ઊભો રહી તપ માંડે ઝોલા, કરે કીમિયેથી કંચન તોલા;
બની જતીને જોગ જગાવે, તોયે ભક્તિની તોલે ના'વે. જો તું
જો તું કંચન મહેલ લૂંટાવે, જો તું બાંધ્યાં બાંણ છોડાવે,
પ્રેમ સહિત ગુરુગમ પાવે, પાંચ પકડી એકે ઘેર લાવે;
ભલી ભક્તિ 'ગણપત'ને ભાવે, ત્યારે દિલમાં હરિ દશવિ. જો તું

|| કાળજુ કાઠી ભોંચ ધરૂં, લઈ કાગા ઉડી જા; ||
|| માઘવ બેઠા મેડીયે, એ ભાળે એમ ખા ||

૧૨૦૧ (રાગ : કાફી)

મેરે ગુરુને ખતાઈ હૈ રીત, પ્રીત કૈસે તોડીએ ? ધ્રુવ
એ રીત ખતાઈ રામનામકી, તોડી ભરમકી ભીત;
સંત સાખસે આઈ દૃઢતા, તબ અટક્યો મેરો ચિત. ગુરુને
ભિન્નાભિન્નકી મીટ ગઈ ભ્રમણા, દરશ્યો પદ અદ્વૈત;
ઊંચ-નીચમાં ભરપૂર ભાસે, પોતે નિરંતર નિત્ય. ગુરુને
નામ-રૂપ-ગુણ નહિ નામકું, નામ ગુણ અગણિત;
સબ સાહેબમેં, સાહેબ સબમેં પોતે સરવાતીત. ગુરુને
દોનોં મિલકે જગ ભરમાયા, કાજુ ઓર પંડિત !
બ્રહ્મવેતા ગુરુ અલગ લખાવે, ઉનકી લાવો પ્રતીત. ગુરુને
ગુરુ ગોવિંદ વિદેહી વ્યાપક, સબસે રહ્યા અજિત!
'ગણપત' દાસ નિરંતર ઇચ્છે, દીદાર દેહ સહિત. ગુરુને

૧૨૦૨ (રાગ : મારૂ)

રામનામ મુખ ખોલ, ઓ મનવા તું રામનામ મુખ ખોલ. ધ્રુવ
લવતાં બીજો અપરાધ લાગે, તારો નહિ રહે તોલ. ઓ મનવા
જઠરામાં જેણે તુજને જાળવ્યો, કરી આવ્યો ગર્ભમાં કોલ. ઓ મનવા
ભાવ કરીને રામ ભજુ લે, જુભે જવ ના છોલ્ય. ઓ મનવા
અંત સમયે સાથે નવ આવે, માયા કાયા મહોલ. ઓ મનવા
'ગણપત' કહે હરિગુણ નવ ગાયા, કર્મે થઈ રે કથોલ. ઓ મનવા

॥ કોયલ નવ દે કોઈને, હરે ન કોનું કાગ; ॥
॥ મીઠા વચનથી સર્વનો લે કોયલ અનુરાગ. ॥

ભજ રે મના

૭૪૪

૧૨૦૩ (રાગ : દેશી)

હૃદિયે હિંમત ઘરો-મારા હરિજન, હૃદયે હિંમત ઘરિયે હે જી. ધ્રુવ
જોયું તે તો જરૂર જવાનું, વિહ્વલ વરને વરિયે હે જી;
શિર માટે સદ્ગુરુ મળે તો, પાછી પૂંઠ નવ કરિયે. મારા
સ્મરણ કરીએ સોહંરામનું, વેદવચન ઊચરિયે હે જી;
ભક્તિભાવથી ભવદુઃખ ભાગે, ભવસાગરને તરિયે. મારા
કામ ક્રોધ ને મમતા માયા, એને નવ અનુસરિયે હે જી;
જાપ અજપા જુગતીએ જપીએ, ધ્યાન ઘણીનું ઘરિયે. મારા
અમૃત રસ અખંડ સ્વામીનો, ભેદ જાણીને ભરિયે હે જી;
સદા બ્રહ્મ ! ભરપૂર ભર્યો છે, અનુભવને આદરિયે. મારા
મનુષ્યજન્મ મળ્યો છે મોંઘો, ફંદ માંઠી નવ ફરિયે હે જી;
નાભિકમળથી ચાલી રે સુરતા, શ્વાસોશ્વાસ સમરિયે. મારા
સાચો સંતસમાગમ કરિયે, વાણી વિમળ ઊચરિયે હે જી;
કહે 'ગણપત' સદ્ગુરુને સેવો, પંથ બીજા પરહરિયે. મારા

૧૨૦૪ (રાગ : કટારી)

સંત કોઈ સાચા રે, રીત જેની હોય રૂડી
વિમળ જેની વાણી રે, કરણી નહીં કોઈ કૂડી. ધ્રુવ
શત્રુ-મિત્રને સરખા જાણે, રાખ-કુંદન એક રીત,
પરનારીનો પરસ કરે નહિ, જગમાં તેની જીત;
પરમ પદ એ પામે રે, ભાવે નહીં વાત ભૂડી. સંત
વિવેક વૈરાગ્ય ષટ્ સંપત્તિ, મુમુક્ષુના કહેવાય,
ચાર સાધન જેના ચિતમાં ચોટે, એ જન જ્ઞાની ગણાય;
સદાનંદ શોભે રે, ગર્વ જેણે નાખ્યો ગૂડી. સંત

॥ ચાતક ચકવા ચતુર નર, પ્રતિદિન ફરે ઉદાસ; ॥
॥ ખર ધ્રુવડ ને મૂરખ જન, સુખે સુખે નિજ વાસ. ॥

ભજ રે મના

૭૪૫

તન ને મનથી ત્યાગ રાખે, હરિ મળ્યાનું હેત,
આશા કો'ની ઉરમાં ન આણે, સુરતા કરી સંકેત;
મુનિવર એ મોટા રે, ઈચ્છા નહિ ઉર ઊંડી. સંતો
કનકકાંતા સંપત્ત ન સેવે, દુનિયામાં એ દેવ,
'ગણપત' કહે એને ગુરુ માની, સજ્જન કરજો સેવ;
તારણતરણ તેવા રે, એને સમજણ ઊંડી. સંતો

૧૨૦૫ (રાગ : ગરબી)

હું ને મારું બે જે મૂકે, એ ભક્ત છે રે લોલ;
ચિત્ત પ્રભુથી ન ચૂકે, વિરક્ત છે રે લોલ. (૧)
ધર્મધારણા ને ધ્યાની, એ ભક્ત છે રે લોલ;
ગુણ સાગરને જ્ઞાની, વિરક્ત છે રે લોલ. (૨)
ભેદ વેદ કેરો ભાવે, એ ભક્ત છે રે લોલ;
લક્ષ બ્રહ્મ કેરો લાવે, વિરક્ત છે રે લોલ. (૩)
દૃયા દીન પર રાખે, એ ભક્ત છે રે લોલ;
રુદે રામજીને રાખે, વિરક્ત છે રે લોલ. (૪)
ગુણ 'ગણપત' ગાશે, એ ભક્ત છે રે લોલ;
જીવદશા જેની જાશે, વિરક્ત છે રે લોલ. (૫)

૧૨૦૬ (રાગ : માંડ)

ક્ષમા-ખડ્ગ કર ધારો મારા સંતો ! ધ્રુવ
સતસમશેર ને બાનુ બરછી, જ્ઞાનઘોડો શણગારો હે જી;
લક્ષ-લગામને પ્રેમ-પલાણા, ચિત્તનો ચાબુક મારો. મારા
ધીરજની ઢાલ, ભજનનો ભાલો, સતનો બક્ષર સારો હે જી;
કાયાનગરમાં મન મેવાસી, વેગેથી વિડારો. મારા

|| જોઈ વો'રિયે જાત, મરતાં લગ મેલે નહિ; ||
|| પડી પટોળે ભાત, ફાટે પણ ફીટે નહિ. ||

કામ, ક્રોધ ને મોહ મમત એ, વેરી તમારા વારો હે જી;
જો જીત્યા તો જગ જશ પામો, હારો તો નરક સધારો. મારા
વિચારમાં આયુષ્ય વહી જાશે જુગ, એનો શો ઉધારો હે જી;
જુગ જેવી પળ એક જાય છે, ગુરુ-જ્ઞાન વિચારો. મારા
આ ભવમાંહી આતમ આવ્યો, એને તો ઉગારો હે જી;
'ગણપત' કહે ગોવિંદ ભજો તો, આવે દુઃખનો આરો. મારા

ગનેશી ઉર્ફે ગણેશલાલ

૧૨૦૭ (રાગ : ગઝલ)

વૃથા કર્યો જન્મ ખોતા હૈ ? અરે મતિમંદ નર તનકા;
લગા રહ ધ્યાનમેં ઉસકે, જો સ્વામી હૈ સમી જનકા. ધ્રુવ
યહીકે સંગ સાથી હૈ, યહી કે મિત્ર હૈ તેરે;
ન ભાઈ બંધુ સુત દારા, ન રિશવત ભી ચલે ધનકા. વૃથા
યહી સંસારકી ગતિ હૈ, કોઈ આતા કોઈ જાતા;
જો કરતા હો સો કર લે તું, રહે ન પછતાય ફિર મનકા. વૃથા
યે વસુધાકે ભયે સ્વામી, હજારો રાજા મહારાજા;
કહાં યાદવ કહાં પાંડવ, કહાં પરિવાર રાવનકા. વૃથા
યે બંધનસે નિકલનેકા, કરો કુછ યત્ન અય પ્યારે;
કરી ઉપકાર તનમનસે, યહી કારજ મનુષ્યપનકા. વૃથા
હટાવો ચિત્ત વિષયોસે, અહિંસા ધર્મકો જાનો;
પટો વેદોકિ સતવિદ્યા, નહીં તો હૈ પશુ વનકા. વૃથા
'ગનેશી' સંધ્યોપાસનમેં, રહો તત્પર હમેશાં તુમ;
ભરમમેં ઉમ્ર મતિ ખોવો, વ ગાવો ગુન નિરંજનકા. વૃથા

|| ધન જોબન ને ઠાકરી, તે ઉપર અવિવેક; ||
|| એ ચારે ભેગાં થયાં, અનરથ કરે અનેક. ||

૧૨૦૮ (રાગ : કાફી)

હોલી ખેલહૂ સમુઝી કે રે ભાઈ, વૃથા ક્યો ધૂર ઉડાઈ ? ધ્રુવ
પર સંતાપ તાપ અર તામસ, દેહુ હોલિકા લગાઈ;
યાહિ જલાય ભસ્મ કર દીજે, શુદ્ધ ચિત્ત હો જાઈ;
કરો કછુ દેશ ભલાઈ. હોલી૦

કામ ક્રોધ મદ લોભ મોહ જે, કરત સદા કુટિલાઈ,
કારો મુખ કર ઈનહિ નિકાલો, એસો સ્વાંગ સુખદાઈ;
શોભા છિન છિન અધિકાઈ. હોલી૦

ધીર ક્ષમા સમતા આરાધન, અગમ ઈશ શ્રુતિ ગાઈ,
તાકે ધ્યાનમેં મતવાલે હૈ, તનકી શુદ્ધિ બિસરાઈ;
સદ્ય ઐસી ફલદાઈ. હોલી૦

જ્ઞાન ધ્યાન સન્માન સુજનકો, રંગ સુરંગ બનાઈ;
પ્રેમ પ્રતીતિ, પ્રીતિ પિચકારી, મારી જિયા હુલસાઈ;
ઘૂય ચહૂં દિશમેં છાઈ. હોલી૦

હૈ જગદીશ અનાદિ અનુપમ, નિરાધાર જગરાઈ,
હોય કૃપા જબ તેરી 'ગનેશી', ભારત વિપતિ નસાઈ;
જ્ઞાન તબ હોય સદાઈ. હોલી૦

ગદાધર ભટ્ટ

૧૨૦૯ (રાગ : શ્રી)

સખી, હો શ્યામ રંગ રંગી;
દેખિ બિકાઈ ગઈ વહ મૂરતિ, સૂરતિ માહિ પગી. ધ્રુવ
સંગ હુતો અપનો સપનો સો, સોઈ રહી રસ ખોઈ;
જાગેહુ આગે દૃષ્ટિ પડે સખિ, નેકુ ન વ્યારો હોઈ. સખી૦

|| નામ રહેતા ઠક્કરા, નાણાં નવ રહંત; ||
|| કીર્તિ કેરાં કોટડાં, પાડયાં નવ પડંત. ||

એક જુ મેરી અંબિયનમેં, નિસિધોસ રહ્યો કરિ ભોન;
ગાઈ ચરાવન જાત સુન્યો સખિ, સો ઘોં કનેયા કોન ? સખી૦
કાસોં કહોં કોન પતિયાવે ? કોન કરે બકવાદ ?
કૈસે કૈ કહિ જાત 'ગદાધર' ? ગૂંગોકો ગુડ સ્વાદ. સખી૦

ગરીબદાસ

૧૨૧૦ (રાગ : તિલંગ)

મન કી આદત ને, કોઈ કોઈ પલટે હરિજન શૂર. ધ્રુવ
ચોર લખારી ક્યા પલટૈંગે માયા કે મજૂર ?
મદિરા માસ ભખે મસ્તાને રહે નશે મેં ચૂર. કોઈ૦
પાંચો ઠગની નિશ દિન લૂટે તૃષ્ણા મેં ભરપૂર;
બિન સમજે બહુતેરે લુટ ગયે જગ મેં મયા ફિતૂર. કોઈ૦
પંચ વિષય મેં લટપટ હો રહે સદા મતિ કે કૂર;
ઉનકો સુખ સ્વપ્ને મેં નાહીં, વે ઈશ્વર સે દૂર. કોઈ૦
ઉત્તમ કર્મ હરિ કી ભક્તિ સત્સંગ કરો જરૂર;
જન્મ જન્મ કે પાપ કટૈંગે, હોયૈંગે માફ કસૂર. કોઈ૦
જિનકો સતગુરુ પૂરે મિલ ગયે, લખા દિયે નિજ મૂલ;
જિનકી સુરત શબ્દ મેં લાગી, તિન મુખ બરસે નૂર. કોઈ૦
શ્રુતિ શબ્દ વેદ કી રીતિ, ગુરુ મિલે ભરપૂર;
'દાસ ગરીબ' સમઝ કા મેલા, સતચિત આનન્દરૂપ. કોઈ૦

|| નારી મંડણ નાવલો, ઘરતી - મંડણ મેહ; ||
|| પુરૂષા - મંડણ ઘણ્ય સહી, એમાં નહિ સંદેહ. ||

ગીરધર સાહેબ

૧૨૧૧ (રાગ : દેશી ઢાળ)

કૌન પ્રેમ જલ પાવે ગુરાંશા બિના, કૌન પ્રેમ જલ પાવે ?
કુપોરાં નીર કિણબિધ ખૂટે, ક્ષીર સાયર મેં સે આવે.

ધ્રુવ

તલી મેં તેલ, અફીણ મેં ખુમારી, જ્ઞાન ગુરાં સંગ આવે;
મહેંદી મેં લાલી, કાષ્ટ મેં અગ્નિ, ગુરુ બિન કોન પ્રગટાવે ?

ગુરાંશા૦

કર્મો કી જાતિ દો પ્રકાર કી, શુભ અશુભ કહાવે;
અશુભ માર્ગ ગુરુબિના કૌન કાટે ? શુભમાર્ગ કોન બતાવે?

ગુરાંશા૦

હમારા ગુરુજી ભ્રમર સમાના, કીટ પકડ ઘેર લાવે;
દેવે ગુંજાર શબ્દ શ્રવણને, ભ્રમર હોઈ ઉડ જાવે.

ગુરાંશા૦

હમારા ગુરુજી પુષ્પ સમાના, ભ્રમર વાસના લેવે;
લીપટ્યા ભ્રમર કમલ કી માંહિ, કમળ છોડ નહીં જાવે.

ગુરાંશા૦

કામઘેનું કલ્પતરુ ચિંતામણી, ચારો ભેટ ચડાવે;
શીશ ઉતાર ઘરે ગુરુ આગે, મહિમા વર્ણી નહીં જાવે.

ગુરાંશા૦

હમારા ગુરુજી બ્રહ્મ સમાના, સારો ભ્રમ મિટાવે;
'ગીરધર સાહેબ' પ્રેમ કા પ્યાલા, ગુરુ કૃપા કર પાવે.

ગુરાંશા૦

|| બળની વાતો બહુ કરે, કરે બુદ્ધિના ખેલ; ||
|| આપદ કાળે જાણીયે, તલમાં કેટલું તેલ. ||

ગુલાબનાથ (વિસનગર)

૧૨૧૨ (રાગ : ધોળ)

ગુરૂ મળ્યાને ગમ પડી, પરીક્ષા પ્રભુતણી મને પડી;
મારી સુરતા શબ્દમાં ભળી, પરીક્ષા પ્રભુતણી મને પડી. ધ્રુવ

બોલાય છે પણ લખાય નહિ, એ વસ્તુ છે ખરી;

ગુરૂએ પોતે અલખ ઓળખાવ્યો, તેમાં ગયો પોતે ભળી. પરીક્ષા૦

તન, મન, ઘન મેં અર્પણ કીધાં, ત્યારે ગુરૂગમ ચાવી જડી;

જનમ મરણના સંશય ટળીયા, અગમની ગમ પડી. પરીક્ષા૦

બાળકનાથ ગુરૂ પુરા મળીયા, મારી સુરતા ભજનમાં ભળી;

ગાવે ગુલાબનાથ ગુરૂ પ્રતાપે, અમુલખ વસ્તુ જડી. પરીક્ષા૦

ગોમલ

૧૨૧૩ (રાગ : ખમાજ)

એવી મહાપદ કેરી વાત, સંત કોઈ જાણે રે;

જેને મળ્યા સદ્ગુરૂ રે સુજાણ, સોઈ પિછાને રે. ધ્રુવ

દિન ઊગે ભૂલ્યો ભવન, પછી કેમ જડશે રે !

આડી રેન અંધારી રે રાત, ઘણાં રડવડશે રે. એવી૦

એવાં તન મન ને વળી ઘન, ગુરૂજીને ઘરીએ રે;

એવો અવર દુખે નહીં કોઈ, ફોગટ ફેરો ન ફરીએ રે. એવી૦

આવ્યો ભજન કરવાનો દાવ, ભજન કરી તરવું રે;

માટે કરવો સંતનો સંગત, અસત્ય પરહરવું રે. એવી૦

એવા સંત સ્વરૂપી જહાજ, તેમાં કોઈ બેસે રે;

તે તો તરી ઊતરે ભવપાર, 'ગોમલ' એમ કહે છે રે. એવી૦

|| માગણ, છોરૂ, મહીપતિ, ચોથી ઘરની નાર; ||
|| છત અછત સમજે નહિ, લાવ લાવ ને લાવ. ||

ગોરખનાથ

મહાયોગી સુપ્રસિદ્ધ મહાપુરુષ ગોરખનાથના જીવન વૃત્તાંત બાબતે અનેક ઘાટણાઓ છે. તેઓ વિ.સં. ૧૦મી શતાબ્દીના અંતમાં હોય તેમ લાગે છે. તેઓ યોગી મત્સ્યેન્દ્રનાથના શિષ્ય હતા.

૧૨૧૪ (રાગ : લાવણી)

અઘર મહેલમાં વસે ગણેશા, ઘર લે ઉનકા ધ્યાન;
ભક્તિ મરજીવાનાં કામ. ધ્રુવ
તારૂં ટળિયું નહિ અભિમાન, ફૂંકીરી મહાપુરુષનાં કામ. ભક્તિ
ગંગા, જમુના, સરસ્વતી, તરવેણી નિજ ધામ;
શૂર હોય સો સન્મુખ રે'વે, નહિ કાયરનાં કામ. ભક્તિ
કામ ક્રોધ તારો વસે કાયામાં, લજ્જા રાખે શ્રીરામ;
દશ દરવાજા બંધ કર્યા, તોય ન પામિયો વિશ્રામ. ભક્તિ
ઘેરી ઘેરી નદિયાં ચલે, ઊતરે વિરલા નર ઠામ;
મત્સ્યંદર પ્રતાપે 'ગોરખ' જતિ બોલ્યા, શૂર ચડ્યા નિર્વાણ. ભક્તિ

૧૨૧૫ (રાગ : મલ્હાર)

અબ મેં ક્યા કરૂં ? મેરે ભાઈ, મૃગલા ગયા ખેત સબ ખાઈ. ધ્રુવ
કેસર કસ્તૂરી કા ગારા, ગંગા જમના પાણી;
રામ લછન ભરભરકે લાવે, સિંચે સીતા માઈ. અબ
પાંચ મૃગ પચીસ મૃગલી, રહેવે ઈસ વનમાંઠી;
યે વનમેં હે ખેત હમારા, સો વૈ ચરી ચરી જાઈ. અબ
જાગું તબ તો ભાગી જાવે, સોવું તો ફિર આઈ;
ભીતર પેહે ઉજાડ કરે સબ, ઇનસેં મચી લડાઈ. અબ
ધ્યાન-તીર સુમરનકા ભાલા, જ્ઞાનકમાન ચડાઈ;
નૂરત સુરત દો સાથી આગે, ત્યાગકી વાટ કરાઈ. અબ

॥ મોતી ભાંગ્યું વીંધતાં, મન ભાંગ્યું ક્વેણ; ॥
ધોડો ભાંગ્યો ખેડતાં, નહિ સાંધો, નહિ રેણ. ॥

સદ્ગુરૂ સન્મુખ રક્ષક લીના, ઢાલ અભેદ બનાઈ;
અબધૂત 'ગોરખ' બોલ્યા વાણી, મૃગકું મારા હઠાઈ. અબ

૧૨૧૬ (રાગ : બૈરાગી ભૈરવ)

આતમ દેવ અલખ કરી જાનો,
ઈન સંગ ધ્યાન લગાવો રે, સાધુ ઈન સંગ ધ્યાન લગાવો. - ધ્રુવ
અંધકાર મેં સબ જગ ભૂલા, તુમ ઈન સંગ મત જાઓ રે. સાધુ (૨)
પાંચ માર પચીસ હટાવો, સુરતા ધૂની જગાવો રે. સાધુ (૨)
નૂરત સુરત સે નામ રટો દિલ, પ્રેમકા રંગ લગાવો રે. સાધુ (૨)
તલભર તાળા રજભર કૂંચી, સદ્ગુરૂ ખોલ બતાવો રે. સાધુ (૨)
કામ ક્રોધકું જાલા-અંતર, ઝૂંકા જાપ જપાયો રે. સાધુ (૨)
શીશ ઉતાર દિયા સદ્ગુરૂકું, અજર અમર પાયો રે. સાધુ (૨)
'ગોરખનાથ' કરે વિનતી, મત્સ્યંદર પાર લગાવો રે. સાધુ (૨)

૧૨૧૭ (રાગ : હિંદોલ)

એરણ અજબ બનાયા-મેરે સદ્ગુરુને. ધ્રુવ
આગ મિલાકર એરણ થાપી, ઘડિયા તાર મિલાયા;
નૂરત-સૂરતકી નલી મિલાકે, ઊલટા પવન ચલાયા. એરણ
હરદમ હથોડા સુરતા સાણસી, શિકલ અકલ મિલાયા;
કુબુદ્ધિ કાટકે લકડા જલાયા, આતમકું ખૂળ તાયા. એરણ
સત્યકા સાહેબને પ્રેમરસ પાયા, મેરી તલપ બુઝાયા;
મમતા મારી મન વશ કિયા, આતમકું સુખ આયા. એરણ
નાભિકમલસે નાવ ચલાયા, ત્રિકુટી ધ્યાન લગાયા;
મત્સ્યંદરપ્રતાપે 'ગોરખ' બોલા, અમર થાણા થપાયા. એરણ

॥ લેને આઈ આગ ઔર અંગ આગ દે ગઈ; ॥
એક નૈન બાન મેં કરોડ બાતા કહ ગઈ. ॥

૧૨૧૮ (રાગ : દેશી)

ગુરૂગમ વિના રે, આતમ ચિન્યા વિના રે;
ભ્રમણાને ભાંગ્યા વિના રે, લખ ચોરાસી નહીં મટે હો જી. ધ્રુવ
કાગડોને કોયલ રે, રંગે રૂપે એક છે હો જી;
એ તો એના બોલ થકી ઓળખાય. આતમ
હંસલો ને બગલો રે, રંગે રૂપે એક છે હો જી;
એ તો એના ચારા થકી ઓળખાય. આતમ
નૂગરા ને સૂગરા રે, રંગે રૂપે એક છે હો જી;
એ તો નેણ - વેણ થકી ઓળખાય. આતમ
પતિવ્રતાને ગુણકા રે, રંગે રૂપે એક છે હો જી;
એ તો એના નુર થકી ઓળખાય. આતમ
મત્સ્યંદરનો ચેલો રે અવધૂત 'ગોરખ' બોલિયા હો જી;
અમને દેવો સંતોના ચરણોમાં વાસ. આતમ

૧૨૧૯ (રાગ : ચલતી)

ગુરૂને જ્ઞાન શીખાયા જી, મુજકો ફકીર બનાયા જી. ધ્રુવ
બેટા શહેરમેં જાના, ટૂંકડા રોટી લે આના;
વાસી તાજી મત લાના, ટૂંકડે બિના ના આના. ગુરૂને
બેટા જંગલમેં જાના, થોડી લકડી લે આના;
સૂકી લીલી મત લાના, ઓર લકડી બિના નહી આના. ગુરૂને
બેટા સંતોમેં જાના, થોડા જ્ઞાન કર આના;
જૂને જ્ઞાનમેં મત જાના, નવે જ્ઞાનકો મત સુનના. ગુરૂને
એહ 'ગોરખ' ઘરકી બાની, કોઈ બીરલે નરને જાની.
ખોજ કરી જો પરખ કરે તો, હિરટે બીચ સમાની. ગુરૂને

|| વર્ષા સમ વારિ નહી, પ્રેમ સો નહી ત્યાગ; ||
|| વેણ સમી ચિનગારી નહી, વિરહ સમી નહી આગ. ||

૧૨૨૦ (રાગ : દેશી ઢાળ)

મનસા માલણી જી રે, ગોરખ જાગતા નર સેવ.
જાગતા નર સેવ, તુજને મળે નૂરીજન દેવ. ધ્રુવ
થડ બ્રહ્મા ને ડાળ વિષ્ણુ, ફૂલ શંકર દેવ જી;
તિનો દેવકું તો તોડ ડારે, અબ કરે કિનકી સેવ ? ગોરખ
પથ્થર પૂજે હર મિલે, તો મેં પૂજું સારા પહાડ જી;
જિસકી ભલી ચક્કી બની, પીસ ખાય સંસાર. ગોરખ
ટાંકી દે દે મૂરતિ ઘડિયા, છાતી પર દે પાય જી;
એ રે મૂરતિ જો સતકી હોતી, તો ઘડને વાલેકું ખાય. ગોરખ
એ પથ્થરકી મૂરતિકો, કોઈ દીયે જલમેં ડાલજી;
આપ ડૂબે, તે કિનકું તારે ? કોન કરે સંભાળ ? ગોરખ
સેવ સુંવાળી ને લાપસી, ભાઈ, ઘરી દેવની પાસ જી;
જમનારો તો જમી ગયો, ને દેવને ન આવી વાસ. ગોરખ
પૂજારીના ઓશિયાળા ઠાકોર બેઠા ઠામે ઠામ જી;
બંદીવાન મંદિરના ઠાકોર, કે'વાના ભગવાન. ગોરખ
એક ભૂલ્યો, દૂબે ભૂલ્યો, ભૂલ્યો સખ સંસાર જી;
એક ન ભૂલ્યો જોગી 'ગોરખો', ગુરુ-ભજન આધાર. ગોરખ

૧૨૨૧ (રાગ : દેશી ઢાળ)

વાણી વાણી રે મારા સદ્ગુરુની વાણી;
જીવતાં પરણાવી બાવે મૂવાં ઘેર આણી જી. ધ્રુવ
ખીલો દૂરે રે, પેલી ભેંશો વલોવે;
સસરો પારણિયે ને વહુજી હીંચોળે જી. વાણી

|| સાજણ તમારા સ્નેહમાં, સુકાણાં અમ શરીર; ||
|| એક પાપી નૈણાં નો સૂક્યાં, એ તો ભરભર લાવ્યાં નીર. ||

ખેતર પાક્યું રે પેલા રખવાળને ખાધો;
 ઊડતા મરઘાએ પારદીને ગળિયો જી. વાણી૦
 નીચે હાંડી રે ઉપર ચૂલો ચડાવ્યો;
 જળકેરી માછલીએ ખગલાને ગળિયો જી. વાણી૦
 મેઘ વરસે રે, પેલી જમીન પરસે;
 નેવાંનાં નીર મોભારે ચડશે જી. વાણી૦
 ખાવો ખોલ્યો રે પેલા મત્સ્યંદરનો 'ગોરખો';
 મારી મમતા ને બન્યા અબઘૂતા જી. વાણી૦

૧૨૨૨ (રાગ : ચલતી)

હર ભજ હર ભજ હીરા પરખલે, સમજ પકડ નર મજબૂતી;
 તેરા સાહેબ હૈ તુજ માંહી, ઔર ખાત હૈ સબ જૂઠી. ધ્રુવ
 અમર ઘટાસે સદ્ગુરૂ આયા, અમૃત બુંદા અંગ ઊઠી;
 ત્રિવેણી કે રંગ મહોલ મેં, લે લાગી, તેરી હદ લૂંટી. સમજ૦
 સત્ શબદકી સેર બનાઈ લે, ઢાલ પકડ લે ઘીરપકી;
 કામ ક્રોધ કું માર હટા લે, જદ જાણું તારી રજપૂતી. સમજ૦
 પાંચું ચોર બસે કાયામેં, ઉનકી પકડ લે શિર ચોટી;
 પાંચને માર પચીસને બસ કર, જદ જાણું તારી બુદ્ધ મોટી. સમજ૦
 રણઝણ રણઝણ બાજાં બાજે, ઝલમલ ઝલમલ હૈ જ્યોતિ;
 ઔંકાર કે રણુંકારમેં, હંસા ચુગ રહા નિજ મોતી. સમજ૦
 પકી ઘડી કા તોલ બનાઈ લે, ખોટ ન આવે એક રતિ;
 'મત્સ્યેન્દ્ર' પ્રતાપે ગોરખ બોલ્યા, અલખ લખે સો ખરા જતિ. સમજ૦

|| સાતવેંતના સર્વજન, કિંમત- અક્કલ તુલ્ય; ||
 || સરખા કાગળ હૂંડીના, આંક પ્રમાણે મૂલ્ય. ||

ગંગારામ

૧૨૨૩ (રાગ : માંડ)

હરિજન હિંમત રાખિયે, ભક્તિ તો ભાવ થકી કીજિયે;
 શિરને સાટે સદ્ગુરુ મળે, પાછી પીઠ નવ દીજિયે. ધ્રુવ
 આપને કસીને પરને પોષિયે, દુઃખ સહી સુખડાં તો દીજિયે;
 રાજા મયૂરધ્વજ હરિશ્ચંદ્ર જેવા, જુગમાં અમ્મર કીજિયે. હરિજન૦
 ગજ, ગુણિકા, પશુ, પારદી તેણે શું સંસ્કૃત કીધાં રે ?
 વખતે નાથ નિવાજિયા, ધ્રુવને અચળ પદ કીધાં રે. હરિજન૦
 નામા, પીપા, રોહીદાસને સમયા સાદ જ દીધા રે;
 કોડે કામ નરસૈંઈતણાં, ભલી ભાતેથી કીધાં રે. હરિજન૦
 ઘણ ને એણ વચ્ચે ઘાવ સહે, મોંઘાં મૂલાં કહેવાયાં રે;
 સો હરિજન હીરા ખરા, લાખોમાં તો લેખાયા રે. હરિજન૦
 પરમાર્થે પિંડ ઓડિયાં, વળગી રહિયે વિશ્વાસે રે;
 ખરી પડે પણ ખસે નહીં, સદ્ગુરુ સદા એની પાસે રે. હરિજન૦
 જેને આશરો એના નામનો, હરિ કેમ મેલે હાથે રે ?
 'ગંગાદાસ' સદા સંગ રહે, સમર્થ રવિ ગુરુ સાથે રે. હરિજન૦

જિસકી વિષમ વેદનામેં ભી હો સુખકા સંચાર,
 પ્રભો દો વહ પીડામય પ્યાર;
 મનકા મનમોહન સે એસા બંધ જાયે કુછ તાર,
 જિસસે યહ મન ભી હો જાયે, મોહનકા અવતાર;
 સુધિકો સુધિ ન રહે, એસા હો વિસ્મૃતિકા વ્યાપાર,
 જીવનકી ગતિ મેં હો જાયે, જીવન ગતિ ભી ભાર;
 ઉર ઉમગા દો, બિરહ સિન્ધુકો ઘતના અગમ અપાર,
 જિસસે એક 'બિન્દુ' મેં પડકર પહુંચ ન પાઉં પાર.

|| સિંહણબાળ ભૂપે મરે, કદી વૃણ નવ ખાય; ||
 || ટેકી જન આપતિમાં, નીચ માર્ગ નવ જાય. ||

ગંગાસતી

(ઈ. સ. ૧૮૪૩-૧૮૯૪)

પાલિતાણાથી આશરે ૩૫ કિ.મી.ના અંતરે રાજપરા ગામમાં શ્રી ભાઈજીભી સરવૈયા અને રૂપાળીબા નામે ધર્મપરાયણ દંપતીને ત્યાં ગંગાસતીનો જન્મ થયો હતો. નાનપણમાં ગંગાબા ઉર્ફે હીરાબાના નામે સૌ ઓળખતા. પાનબાઈનો જન્મ પણ આ જ ગામમાં થયો હતો. પાનબાઈ હમીરભાઈ ખવાસની દીકરી હતી. પાનબાઈ અને ગંગાબા ઉંમરે લગભગ સરખા હતાં. બંને ધર્મપરાયણ હોવાથી એકબીજા સાથે મનમેળ હતો. ગંગાબા પાનબાઈને 'પાનકી' નામથી બોલાવતા. ગંગાબાના લગ્ન ઈ. સ. ૧૮૬૪માં ભાવનગર જિલ્લાના સમઢિયાળા ગામમાં કહળસંગ સાથે થયા હતા. પાનબાઈ ગંગાબા સાથે વડારણ (ચાકરબાઈ) તરીકે આવેલા. ગંગાબાએ બે પુત્રીને જન્મ આપ્યો હતો. ઈ. સ. ૧૮૬૬માં હરિબાનો જન્મ અને ૧૮૬૮માં રાજબાનો જન્મ થયો હતો. કહળસંગ ભગતબાપુના નામથી ઓળખાતા હતા. તા. ૨૧-૧-૧૮૯૪માં ભગતબાપુએ સમાધિ પૂર્વક દેહ છોડ્યો. ત્યારબાદ ગંગાબા ગંગાસતીને નામે ઓળખાવા લાગ્યા. ગંગાસતીએ પાનબાઈને ભક્તિના પાઠ ભણાવવા શરૂ કર્યા અને રોજ એક ભજન રચતાં ગયાં અને તેનો ભાવાર્થ વાત્સલ્યથી સમજાવતાં બાવન પદો રચાયાં. તેના ફળ સ્વરૂપે પાનબાઈને પૂર્ણતાનો અનુભવ થયો. તા. ૧૫-૩-૧૮૯૪ના રોજ ગંગાસતીએ સમાધિપૂર્વક દેહ ત્યાગ કર્યો. ગંગાસતીના દેહવિલય પછી ત્રણ દિવસ પછી ૧૮-૩-૧૮૯૪ના રોજ પાનબાઈએ સમાધિપૂર્વક દેહ છોડ્યો. એક સામાન્ય ગ્રામીણ મહિલારૂપે જન્મ પામ્યા છતાં એક અસામાન્ય ભક્તકવિચિત્રી અને ઉત્કૃષ્ટ પદે પહોંચેલ શ્રી ગંગાસતી આજે પણ લોકોના હૃદયમાં જીવંત છે.

૧૨૨૪ (રાગ : કલાવતી)

અભિયાસ જાગ્યા પછી બહુ ભમવું નહિ ને, ન રહેવું ભેદવાદીની સાથ રે;
કાયમ રહેવું એકાંતમાં ને, માથે સદ્ગુણનો હાથ રે. ધ્રુવ
ભાઈ રે ! તીરથ વ્રત પછી કરવાં નહિ ને, ન કરવાં સદ્ગુણનાં કર્મ રે;
એવી રે ખટપટ છોડી દેવી ને, જ્યારે જણાય માંચલો મર્મ રે. અભિ૦

॥ આંખ દાઢ મોતી મતી, ગઢ તિય નૌકા તાલ; ॥
ભાઈ નૌ સાબુત ભલે, ફૂટે હોં બેહાલ. ॥

ભજ રે મના

૭૫૮

ભાઈ રે ! હરિમય જ્યારે જગત જાણું ને, ત્યારે પરપંચથી રહેવું દૂર રે;
મોહ સઘળો પછી છોડી દેવો ને, હરિ ભાળવા ભરપૂર રે. અભિ૦
ભાઈ રે ! મેળો રે મંડપ કરવા નહિ ને, ઈ છે અધૂરિયાનાં કામ રે;
'ગંગાસતી' એમ બોલિયાં રે, ભાળવા હોય પરિપૂરણ રામ રે. અભિ૦

૧૨૨૫ (રાગ : ચલતી)

અંતઃકરણથી પૂજાવાની આશા રાખે, એને કેમ લાગે હરિનો સંગ રે;
શિષ્ય કરવા નહિ એવાને જેને, પૂરો ચડયો ના હોય રંગ રે. ધ્રુવ
ભાઈ રે ! અંતર નથી જેનું ઊજળું ને, જેને મોટાપણું મનમાંય રે;
તેને બોધ નવ દીજીએ ને, જેની વૃત્તિ હોય આંઈ ને ત્યાંય રે. અંતઃ૦
ભાઈ રે ! શઠ નવ સમજે સાનમાં ને, ભલે કોટિ કરે ઉપાય રે;
સંકલ્પ વિકલ્પ જેને વધતા જાય ને, એવાની અંતે ફજેતી થાય રે. અંતઃ૦
ભાઈ રે ! એવાને ઉપદેશ કદી નવ દેજો ને, ઊલટી ઉપાધિ વધતી જાય રે;
'ગંગા' રે સતી એમ બોલિયાં રે, એવાનો કરવો નહિ ઈતબાર રે. અંતઃ૦

૧૨૨૬ (રાગ : કલાવતી)

કુપાત્ર આગળ વસ્તુ ન વાવીએ ને, સમજીને રહીએ ચૂપ રે;
ભલેને આવીને દ્રવ્યનો ઢગલો કરે ને, ભલે હોય ભૂપ રે. ધ્રુવ
ભાઈ રે ! ભજની પુરૂષને બેપરવા રહેવું ને, રાખવી ના કોઈની પરવા રે;
મોટાની આગળ નવ ઉચ્ચરવું ને, બાંધજો સુરતાને એકતાર રે. કુપાત્ર૦
ભાઈ રે ! ઉપદેશ દેવો તો પ્રથમ ભક્તિ દેખાડવી ને, ગાળી દેવો તેનો મોહ રે;
દયા કરવી તેની ઉપર ને, દાખવો ઘણો કરીને સોહ રે. કુપાત્ર૦
ભાઈ રે ! સંશય ટળે ને મનડું ગળે ને, રાખે નહિ કોઈ પર દ્રેષ રે;
'ગંગા' રે સતી એમ બોલિયાં રે, એવાને દેખાડવો હરિનો દેશ રે. કુપાત્ર૦

॥ ભૂપ કૃપણ કલહન તિયા, ઔર કુટિલ પરધાન; ॥
યે તીનો ઈક ક્ષણિક મેં, નાશ કરેં ધન પ્રાણ. ॥

૭૫૯

ભજ રે મના

૧૨૨૭ (રાગ : ચલતી)

કળજુગમાં જતી સતી સંતાશે ને, કરશે એકાંતમાં વાસ રે;
કૂડા ને કપટી ગુરુ ને ચેલો રે, પરસ્પર નહીં વિશ્વાસ રે. ધ્રુવ
ગુણી ગુરૂ ને ચતુર ચેલો રે, બેચમાં હાલે તાણાતાણ રે;
ગુરૂના અવગુણ ગોતવા માંડે રે, ગાદીના હાલે ઘમસાણ રે. કળઠ
ચેલકો બીજા ચેલા પરમોદે રે, પોતે ગુરૂજી થઈ બેસે રે;
ગુરૂની દીક્ષા લઈ શિક્ષા નો માને રે, જ્ઞાન કે ગમ નહિ લેશે રે. કળઠ
ચેલા ઘેલાં કરી બાંધશે કંઠિયું, બોધમાં કરે બકવાદ રે;
પેટને પોષવા ભીખીને ખાશે રે, પુરૂષાર્થમાં પ્રમાદ રે. કળઠ
ઘનને હરવા છળ કરશે ને, નિત્ય નિત્ય નવા ગોતે લાગ રે;
આસન થાપી કરશે ઉતારા રે, વિષયમાં એને અનુરાગ રે. કળઠ
વાદવિવાદ ને ઘરમ કરમમાં રે, ચૂકે નહિ કરતાં એ હાણ રે;
'ગંગાસતી' કહે એવાથી ચેતજો રે, કળજુગના જાણી પરમાણ રે. કળઠ

૧૨૨૮ (રાગ : ચલતી)

ગુપત રસ આ તો જાણી લેજો પાનબાઈ! જેથી જાણવું રહે નહીં કાંચ;
ઓઘ રે આનંદમાં કાયમ રહે ને, સેજે સેજે સંશય બધા મટી જાય.
ધ્રુવ
ભાઈ રે ! શૂરવીર થૈને સંગ્રામે ચડવું પાનબાઈ ! માયલું મન ફરી ઊભું ન થાય;
કેવળ ભક્તિને તમે એમ પામો પાનબાઈ ! જેથી જન્મ મરણ સેજે મટી જાય.
ગુપતઠ
પરપંચના તોડી નાખો પડલ પાનબાઈ ! તો તો પચરંગો પાર જણાય;
જયારથ પદને જાણ્યા પછી પાનબાઈ ! ભાવ કભાવ મનમાં નહિ થાય.
ગુપતઠ

|| રજની દીપક ચંદ્રમા, દિન કા દીપક ભાન; ||
|| દીપક ધર્મ ત્રિલોક કા, સુત કુલ દીપક જાન. ||

ભજ રે મના

૭૬૦

ભાઈ રે ! મેદાનમાં હવે મામલો મચાવો પાનબાઈ ! ભજન કરો ભરપૂર;
'ગંગા' રે સતી રે એમ બોલિયાં રે, વરસાવો નિર્મળ નૂર.
ગુપતઠ

૧૨૨૯ (રાગ : કલાવતી)

નવધા ભક્તિમાં, નિર્મળ રહેવું રે, મને શીખવો વચનનો વિશ્વાસ રે;
સદ્ગુરૂને પૂછીને પગલાં ભરવાં ને, થઈ રહેવું તેના દાસ રે. ધ્રુવ
ભાઈ રે ! રંગરૂપમાં રમવું નહિ ને, કરવો ભજનનો અભ્યાસ રે;
સદ્ગુરૂ સંગે નિર્મળ રેવું ને, તજી દેવી ફળની આશ રે. નવધાઠ
ભાઈ રે ! દાતા ભોક્તા હરિ એમ કે'વું, ને રાખવું નિર્મળ જ્ઞાન રે;
સદ્ગુરૂ ચરણમાં શીશ નમાવવું, ને ઘરવું ગુરૂજીનું ધ્યાન રે. નવધાઠ
ભાઈ રે ! અભ્યાસીને એવી રીતે રે'વું, ને જાણવો વચનનો મરમ રે;
'ગંગાસતી' એમ બોલિયાં ને છોડી દેવું અશુદ્ધ કરમ રે. નવધાઠ

૧૨૩૦ (રાગ : ચલતી)

પાકો પ્રેમ જ્યારે અંગમાં આવે ને રે, ત્યારે સાધના સર્વે શમી જાય;
કરવું એને કાંઈ ન પડે ને રે, સહેજે સમાધિ થાય રે. ધ્રુવ
ભાઈ રે ! કર્તપિણું સર્વે મટી ગયું ને રે, ત્યારે જગત જુદું જાણી કહેવાય;
અંતઃકરણમાં ભક્તિ આવે નિર્મળ ને રે, ખરી દૃઢતા રે બંધાય રે. પાકોઠ
ભાઈ રે ! આવા પ્રપંચ એને નડે નહિ ને રે, જેને મટી ગયો પૂર્ણ વિકાર રે;
અંતરમાંથી જેણે મર્યાદા ત્યાગી ને રે, અટકે નહિ જગત વહેવાર રે. પાકોઠ
ભાઈ રે ! શુદ્ધ વચનમાં સુરતા બંધાણી ને, મટી ગયો વાદવિવાદ રે;
'ગંગાસતી' એમ બોલિયાં ને રે, એને આવે સુખનો સ્વાદ રે. પાકોઠ

|| સ્વાર્થી તબ તક હી ભજે, જબ તક કારજ હોય; ||
|| નદી પાર જબ હો ગયે, નાવ ન પૂંછે કોય. ||

ભજ રે મના

૭૬૧

૧૨૩૧ (રાગ : કલાવતી)

પી લેવો હોય તો રસ પી લેજો પાનબાઈ ! પિયાલો આવ્યો છે તત્કાળ;
વખત ગયા પછી પસ્તાવો થાશે પાનબાઈ ! અચાનક ખાશે તમને કાળ.

ધ્રુવ

ભાઈ રે ! જાણવી હોય તો વસ્તુ જાણી લેજો, નીકર જમીનમાં વસ્તુ જાશે;
નખશિખ ગુરુજીએ હૃદયમાં ભરી તો આ, ઠાલવવાનું ઠેકાણું કે'વાશે.

પી લેવો

ભાઈ રે ! આપ રે મુવા વિના અંત નહિ આવે, ગુરુગમ વિના ગોથાં મરને ખાવે;
ખોળામાં ખેસાડી તમને વસ્તુ આપું જેથી, આપાપણું ગળી તરત જાવે.

પી લેવો

ભાઈ રે! વખત આવ્યો છે મારે ચેતવાનો પાનબાઈ ! માન મેલીને થાવ હોંશિયાર;
'ગંગાસતી' એમ બોલિયાં રે, હવે તમે હેતનાં બાંધો હથિયાર.

પી લેવો

૧૨૩૨ (રાગ : દેશી)

ભક્તિ કરવી તેને રાંક થઈને રહેવું ને, મેલવું અંતરનું અભિમાન રે;
સદ્ગુરુ ચરણમાં શીશ નમાવી, કર જોડી લાગવું પાય. ધ્રુવ

જાતિપણું છોડીને અજાતિ થાવું ને, કાઢવો વરણ વિકાર;
જાતિભાંતિ નહીં હરિના દેશમાં ને, એવી રીતે રે'વું નિર્માન. ભક્તિ

પારકા અવગુણ કોઈના જુએ નહિ ને, એને કહીએ હરિના દાસ રે;
આશા ને તૃષ્ણા એક નહિ ઉરમાં, એનો દૃઢ કરવો વિશ્વાસ. ભક્તિ

ભક્તિ કરો તો એવી રીતે કરજો, કે રાખજો વચનમાં વિશ્વાસ રે;
'ગંગાસતી' એમ બોલિયાં પાનબાઈ, એને કહીએ હરિના દાસ. ભક્તિ

૧૨૩૩ (રાગ : કલાવતી)

મનને સ્થિર કરી આવો રે મેદાનમાં ને, મિટાવું સરવે કલેશ રે;
હરિનો દેશ તમને એવો દેખાડું ને, જ્યાં નહિ વર્ણ ને વેશ રે. ધ્રુવ

સૂક્ષ્મ સૂવું ને સૂક્ષ્મ ચાલવું ને, સૂક્ષ્મ કરવો વે'વાર રે;
શરીરની સ્થિરતામાં ચિત્ત જેનું કાયમ ને, વરતી ન ડોલે લગાર રે. મનને

કુબુદ્ધિવાળાનો સંગ તજવો ને, રે'વું એકાંતે અસંગ રે;
કૂંચી બતાવું એનો અભિયાસ કરવો ને, ચડાવવો નિત્ય નવો રંગ રે. મનને

ચિત્ત વિષયમાંથી ખેંચવું ને, રે'વું સદાય ઈન્દ્રિયજીત રે;
'ગંગાસતી' એમ બોલિયાં રે, તેથી થાય ને વિપરીત ચિત્ત રે. મનને

૧૨૩૪ (રાગ : બહાર)

મેરૂ તો ડગે પણ જેના મન નો ડગે, ભલે ભાંગી પડે બ્રહ્માંડ;
વિપદ પડે પણ વણસે નહિ રે, ઈ તો હરિજનનાં પરમાણ રે. ધ્રુવ

ચિત્તની વૃત્તિ જેની સદાય રે'વે નિર્મળ, કરે નહીં કોઈની આશ;
દાન રે દેવેને રે'વે અજાયકને, વચનુમાં રાખે વિશ્વાસ. મેરૂ

હરખને શોકની ના'વે જેને હેડકીને, આઠે પહોર આનંદ;
નિત્ય રે'વે સત્ સંગમાંને, તોડે મોહ માયા કેરા ફંદ. મેરૂ

તનમન ઘન જેણે ગુરુજીને અર્પ્યા રે, ઘન્ય નિજારી નરને નાર;
એકાંતે બેસીને અલખ આરાધેને, પ્રભુજી પધારે એને દ્વાર. મેરૂ

સંગતુ કરો તો તમે એવાની કરજોને, ભજનમાં રે'વે ભરપૂર;
'ગંગાસતી' તો એમજ બોલ્યાને, જેના નેણમાં વરસે સાચા નુર. મેરૂ

|| પઢને સે જડતા ભગૈ, તપ સે પાપ નશાય; ||
|| કલહ ન હોવે મૌન સે, જગને સે ભય જાય. ||

ભજ રે મના

૭૬૨

|| નીચોં કી સંગતિ કિયે, નીચ બુદ્ધિ હો જાય; ||
|| દૂધ સર્પ કે પેટ મેં, તુર્ત મહા વિષ થાય. ||

ભજ રે મના

૭૬૩

૧૨૩૫ (રાગ : કલાવતી)

રમીએ તો રંગમાં રમીએ, મેલી દર્દએ લોકની મરજાદ;
હરિના દેશમાં ત્રિગુણ નવ મળે, નો હોય ત્યાં વાદવિવાદ. ધ્રુવ
ભાઈ રે ! કરતાપણું કોરે મૂકશો, ત્યારે આવશે પરપંચનો અંત;
નવધા ભગતીમાં નિરમળા રે'વું, એમ કહે છે વેદ ને સંત. રમીએ
ભાઈ રે ! સાંગોપાંગ એક રસ સરખો પાનબાઈ! બદલાય ન બીજો રંગ;
સાયની સંગ કાયમ રમવું પાનબાઈ ! કરવી ભગતી અભંગ. રમીએ
ભાઈ રે ! ત્રિગુણ સહિત મરને કરે નિત ક્રિયા, લાગશે ને કરતાનો ડાઘ;
'ગંગા' રે સતી એમ બોલિયાં, તેને નડે નહિ કરમનો ભોગ. રમીએ

૧૨૩૬ (રાગ : કલાવતી)

વચન વિવેકી જે નરનારી પાનબાઈ, તેને બ્રહ્માદિક લાગે પાય;
જયારથ વચનની સાન જેણે જાણી, તેને કરવું હોય તેમ થાય. ધ્રુવ
વચનમાં સમજે તેને મહાસુખ થાય રે, ઈ તો ગત ગંગાજી કહેવાય;
એકમના થઈને આરાધ કરે તો તો, નકલંક પરસન થાય. વચન
વચને થાપ ને વચને ઉથાપ પાનબાઈ ! વચને મંડાય જોને પાઠ;
વચનના પૂરા તે તો નહિ રે અધૂરા, વચનનો આવો જોને ઠાઠ. વચન
વસ્તુ વચનમાં છે પરિપૂરણ પાનબાઈ ! વચન છે ભક્તિનું જોને અંગ;
'ગંગા રે સતી' એમ બોલિયાં રે, કરવો વચનવાળાનો સંગ. વચન

૧૨૩૭ (રાગ : દેશી ટાળ)

પ્રેમ ભક્તિ જેને ઘટ આવે, તેહને રંગ હરિ રાચે રે;
વ્રજ વનિતા કર તાળી બજાવે, નટવર થેઈ થેઈ નાચે રે. ધ્રુવ
મોટા મુનિવર દેહ દમીને, આત્મદર્શન ઈચ્છે રે;
પિંડ બ્રહ્માંડથી પ્રીત તજે પણ, પ્રેમનો રાહ ન પ્રીછે રે. પ્રેમ

॥ કર્મ ઉદય સે જો મિલે, અન્ન પાન ધન માન; ॥
॥ ઉસર્મે હી સંતોષ કર, રહતે ચતુર સુજાન. ॥

પ્રેમનો મારક શુક્રુ પ્રીછે, કાં પ્રીછે વ્રજનારી રે;
મુનિ નારદ રહે મગ્ન પ્રેમવશ, કાં વૃષભાન કુમારી રે. પ્રેમ
પ્રેમની આગળ સાધન સર્વે, રવિ આગળ જેમ તારા રે;
'મુક્તાનંદ' કહે પ્રેમનો મારગ, પ્રીછે તે પ્રભુજીને પ્યારા રે. પ્રેમ

૧૨૩૮ (રાગ : ચલતી)

સત્ય વસ્તુમાં જેનું ચિત્ત ભળી ગયું ને, ઈ ચાર વાણી થકી પાર રે;
સ્વપ્નમાં પણ ચળે નહીં ને, એ તો નિર્ભય નર ને નાર રે. ધ્રુવ
ભાઈ રે ! ભેદવાણીપણાનો સંશય ટળી ગયો ને, મટી ગયો વર્ણ વિકાર રે;
તન મન ધન પોતાનું નથી માન્યું ને, સત્ ગુરૂ સાથે એકતાર રે. સત્ય
ભાઈ રે ! એવાને ઉપદેશ તરત લાગે ને, જેણે પાળ્યો સાંગોપાંગ અધિકાર રે;
આ અલૌકિક વસ્તુ એવાને કે'જોને, નહિ તો સમજીને રહેજો સમાઈ રે. સત્ય
ભાઈ રે ! હરિ ગુરૂ સંતને એકરૂપ જાણજો ને, રહેજો સ્વરૂપમાં લીન રે;
'ગંગાસતી' એમ બોલિયાં ને, તમે સમજુ છો મહાપ્રવીણ રે. સત્ય

૧૨૩૯ (રાગ : કલાવતી)

વીજળીને ચમકારે મોતી પરોવવું પાનબાઈ ! નહિતર અચાનક અંધારા થાશે;
જોતજોતામાં દિવસ વહી ગયા પાનબાઈ ! એકવીસ હજાર છસોને કાળ ખાશે. ધ્રુવ
ભાઈ રે ! જાણ્યા જેવી આ તો અજાણ છે પાનબાઈ ! આ તો અધૂરિયાને નો કે'વાય;
આ ગુપ્ત રસનો ખેલ છે અટપટો, આંટી મેલો તો પૂરણ સમજાય. વીજળી
ભાઈ રે ! નિર્મળ થઈને આવો મેદાનમાં પાનબાઈ ! જાણી લીઓ જીવની જાત;
સજાતિ વિજાતીની જુગતી બતાવું ને, બીજે પાડી દઉં બીજી ભાત. વીજળી
ભાઈ રે ! પિંડ બ્રહ્માંડથી પરે છે ગુરૂ પાનબાઈ ! તેનો દેખાડું હું તમને દેશ;
'ગંગાસતી' રે એમ જ બોલિયાં રે, ત્યાં નહીં માયાનો જરીએ લેશ. વીજળી

॥ જેસા જગર્મે ઔર સે, તુમ ચાહો વ્યવહાર; ॥
॥ વૈસા હી ઉનસે તુમ્હેં, કરના હોગા ચાર. ॥

૧૨૪૦ (રાગ : કલાવતી)

શીલવંત સાધુને વારે વારે નમીએ, જેનાં બદલે નહીં વર્તમાન જો;
ચિત્તની વૃત્તિ જેની સદાય નિરમળી, જેને મહારાજ થયા મે'રબાન રે. - ધ્રુવ
ભાઈ રે ! શત્રુ ને મિત્ર રે એકે નહીં ઉરમાં, જેને પરમારથમાં પ્રીત રે;
મન કર્મ વાણીએ વચનુંમાં ચાલે, રૂડી પાળે એવી રીત રે. શીલ
ભાઈ રે ! આઠે પહોર મન મસ્ત થઈ રે'વે, જેને જાગી ગયો તુરીયાનો તાર રે;
નામ ને રૂપ જેણ મિથ્યા કરી જાણ્યું ને, સદાય ભજનનો આહાર રે. શીલ
ભાઈ રે ! સંગત્યું કરો તો તમે એવાની રે કરજોને, ત્યારે ઊતરશો ભવપાર રે;
'ગંગાસતી' એમ બોલિયાં ને, જેને વચનુંની સાથે વે'વાર રે. શીલ

૧૨૪૧ (રાગ : સોરઠ ચલતી)

સદ્ગુરુ શબ્દના થાવ અધિકારીને, મેલી ઘો અંતરનું માન;
આળસ મેલીને આવો મેદાનમાં, સમજો સત્ગુરૂની સાન. ધ્રુવ
અંતર ભીંજ્યા વિના ઉભરો ને આવેને, ન થાય સાચે સાચી વાત રે;
આંટી છૂટે જ્યારે અંતર તણી ત્યારે, પ્રભુ દેખાશે આપોઆપ. સદ્ગુરુ
સત્સંગરસ એ તો અગમ અપાર છેને, તે તો પીવે કોઈ પીવનહાર;
તનમનની શુદ્ધિ જ્યારે ભૂલશો ત્યારે, અરસપરસ મળશે એકતાર. સદ્ગુરુ
ઘડ રે ઉપર શીશ જેને નવ મળે ને, એવો ખેલ છે ખાંડા કેરી ઘાર;
એમ તમે તમારું શીશ ઉતારો તો, રમાડું તમને બાવનબહાર. સદ્ગુરુ
હું અને માંઈ ઈતો મનનું છે કારણ, ઈ મન જ્યારે મરી જો ને જાય;
'ગંગાસતી' એમ બોલિયા પાનબાઈ, પછી હવું એમ દરશાય. સદ્ગુરુ

|| ટોર તુલ્ય વે નર નિપટ, વિદ્યા શિલ્પ વિહીન; ||
|| બિના પૂંછ બિન સીંગ કે, ક્ષમા વિનય સે હીન. ||

ભજ રે મના

૭૬૬

૧૨૪૨ (રાગ : દેશી)

સરળ ચિત્ત રાખી નિર્મળ રહેવું ને, આણવું નહીં અંતરમાં અભિમાન રે;
પ્રાણી માત્રમાં સમદૃષ્ટિ રાખવી ને, અભ્યાસે જીતવું અપમાન. ધ્રુવ
ભાઈ રે ! રાજકર્મથી સદા દૂર રહેવું ને, કાયમ કરવો અભ્યાસ રે;
પાંચે પ્રાણને એક ઘેર લાવવાને, રાખવો વચનનો વિશ્વાસ રે. સરળ
ભાઈ રે ! ડાબી ઈંગલા ને જમણી પિંગલાને, રાખવું સ્વરભેદમાં ધ્યાન રે;
સૂર્યમાં ખાવું ને ચંદ્રમાં જળ પીવું ને, એમ કાયમ લેવું વ્રતમાન રે. સરળ
ભાઈ રે ! નાડી શુદ્ધ થાય પછી અભ્યાસ જાગે ને, નક્કી જાણવું નિર્ધાર રે;
'ગંગા' રે સતી એમ બોલિયાં રે, આ ખેલ છે અગમ અપાર રે. સરળ

ગંગ કવિ

૧૨૪૩ (રાગ : સૂરમહાર)

ગુરુવર તુમ હો જૈસે નાવ. ધ્રુવ
વા નૌકા મેં પૈસા લાગત, તુમકો ચાહિએ ભાવ;
વા નૌકા જલ પરા ઉતારે, તુમ ભવ પાર લગાવ. ગુરુવર
જલ ઔર નૌકા સંગ રહત દોઉં, કેસો બનત બનાવ !!
જૈસો જગ ઔર જ્ઞાન તુમારો, સાંચો હૈ દરસાવ. ગુરુવર
તુમ હી નૈયા, તુમ હી ખિવૈયા, સીધી રાહ દિખાવ;
અતિ અગાધ ભવ જલ તરિવે કો, તુમ હી એક ઉપાવ. ગુરુવર
હૈં ઉસ પાર ખડે મુરલીઘર, જિનકો હૈ કુછ ચાવ;
ઉનકો અબ શ્રી 'ગંગ' શરણ મેં, તુરંત હી બસ લે જાવ. ગુરુવર

રણશિંગાં વાગે સૂતાં જાગે કાયર ભાગે કામ પડે,
ધમધમ ઘરતી ફોજો ફરતી, વિનાશ કરતી તેગ વડે;
જનનીના જાયા કવિએ ગાયા, લોકે વીરલા કોક જડે,
મેદાને મરવા અવસર વરવા, મરદ કસુંબલ રંગ ચડે.

|| નરમ વચન કહિયે સદા, તજિયે વચન કઠોર; ||
|| ખર્ચ કછૂ હોવે નહી, યશ ફૈલે ચહું ઓર. ||

૭૬૭

ભજ રે મના

ગંગાદાસ

૧૨૪૪ (રાગ : માંડ)

મન કરી લેને વિચાર, જીવન થોડા, તારા હરિકથાની માંહે, કાન છે બોડા;
અંતે જાશો જમપુર માંહે, પડશે જોડા, તેથી રામનામ સંભાર. ધ્રુવ

મોર મુકુટ ઘર્યો શિર ઉપર, દર્પણ કર મોઝાર,
વેટ વીટિયું હાર ગળામાં, ખૂબ ઘર્યો શણગાર;
પગમાં તોડા. તારાં

હસ્તી ઉપર કનક અંબાડી, ખમ્મા કહે છડીદાર;
રથ મિયાના ઊંટ પાલખી, કહેતાં ન આવે પાર;
ચડવા ઘોડા. તારાં

લોભ ન મૂકે, કામ ન ચૂકે, ઘરઘંધાની માંચ,
મૂરખ મનવા કછુ ન બૂઝે, તીર્થગમનની માંચ;
પાંવ છે ખોડા. તારાં

સંસારસાગર મહાજળ ભરિયો, રામનામ જહાજ,
'ગંગાદાસ'કું સાન કીયો હૈ, રામદાસ મહારાજ;
ખરાની વેળા. તારાં

૧૨૪૫ (રાગ : માંડ)

મળ્યો મનુષ્ય અવતાર, માંડ કરીને, તે ભજ્યા નહિ ભગવાન, હેત કરીને;
અંતે ખાશો જમના માર, પેટ ભરીને, તેથી રામનામ સંભાર. ધ્રુવ

ગઈ પળ પાછી ફેર ન આવે, મૂરખ મૂઢ ગમાર,
ભવસાગરની ભુલવણીમાં, વીતી ગયા યુગ ચાર;
ફેરા ફરીને. તેથી

જઠરાગ્નિમાં જુગતે રાખ્યો, નવ માસ નિરધાર,
સ્તુતિ કીધી અલબેલાની, બા'ર ઘર્યો અવતાર;
માયામાં મોહીને, તેથી

॥ ભક્તિ સહિત નિજ દીજીયે, દાન ચાર પરકાર; ॥
વિદ્યા ઔષધિ અભય અર યથાયોગ્ય આહાર. ॥

કલજુગ કૂડો રંગે રૂડો, કહેતાં ન આવે પાર,
જપ તપ તીરથ કછુ ન કરિયાં, એક નામ આધાર;
શ્રી રામ કહીને. તેથી

ગુરુગમ પાયો મનમેં સાચો, જુક્તિ કરી જદુરાય,
'ગંગાદાસ'કું ગુરુગમ પાયો, રામદાસ મહારાજ;
દયા કરીને. તેથી

ચરણદાસ

ચરણદાસનો જન્મ અલવરની બાબુમાં દેહર નામના ગામમાં ભાર્ગવ
વંશજ શ્રી શોભનજીના કુળમાં વિ. સં. ૧૭૬૦ માં થયો હતો. તેમના ગુરુ શ્રી
સુખદેવજી હતા. ૭૯ વર્ષની ઊંમરે વિ.સં. ૧૮૩૯ માં તેમણે દેહ છોડ્યો.

૧૨૪૬ (રાગ : જંગલો)

અબ તો મનવા મેરા, બસો સુર સરિતાકે તીર. ધ્રુવ
સાધુ રૂપ સુર સરિતા જામેં, ઉત્તમ અનુભવ નીર;
તામેં નિશદિન નાઓ મનવા, નિરમલ હોત શરીર. અબ
જ્ઞાન વિરાગ સંતોષ ત્રિવિધ, શીતલ વહે સમીર;
અંતર અવિદ્યા બુઝાવે અગનિ, પાવત મુખકી સીર. અબ
હંસ મુમુક્ષુ સદા રહે, જાંહાં ખેવટ બડે ગંભીર;
ભિન્ન અનાતમ કરકેં પામી, પીવત આતમ ખીર. અબ
ઈન ગંગામેં કોઈક નાવે, ઘરમ ધુરંધર ધીર;
પામર પ્રાણી નિકટ ના આવે, અંધ અભાગી અધીર. અબ
મુરાર સદ્ગુરુ મેરમ મેરે, જ્યું પ્રગટે રઘુવીર;
'ચરણદાસ' જન અપનો જાની, મેટત મનકી પીર. અબ

॥ લક્ષ્મીકી ગતિ તીન હૈ, દાન ભોગ અર નાશ; ॥
દાન ભોગ જો નહિ કરે, હોવે શીઘ્ર વિનાશ. ॥

અબ મેં સતગુરુ શરણે આયો;
બિન રસના બિન અક્ષર વાણી એસો હી જાપ બતાયો. ધ્રુવ
કામ ક્રોધ મદ પાપ જરાએ ત્રૈવિધિ તાપ નશાયો;
નાગિન પાંચ મુઠ્ઠા સંગ મમતા દૃષ્ટિ સૂં કાલ ડરાયો. અબ
ક્રિયા કરમ આચાર ભુલાનો ના તીરથ મગ ઘાયો;
સમઝો સહજ વચન સુનિ ગુરુ કે ભર્મ કો બોઝ બગાયો. અબ
જ્યો જ્યો જપૂં ગરક હો વામે વહ મો માહિ સમાયો;
જગ ઝૂઠો ઝૂઠો તન મેરો ચો આપા નહિ પાયો. અબ
વાકૂં જપે જન્મ સોઈ જુતે સોઈ શુદ્ધ બતાયો;
'ચરણદાસ' શુકદેવ દયા સો સાગર લહર સમાયો. અબ

૧૨૪૮ (રાગ : હમીર)

સમઝ રસ કોઈક પાવે હો;
ગુરુ બિન તપન બુઝે નહીં, પ્યાસા નર જાવે હો. ધ્રુવ
બહુત મનુષ ટૂંટત ફિરે, અંધરે ગુરુ સેવે હો;
ઉનહું કો સૂઝે નહીં, ઔરનકો દેવે હો. સમઝ
અંધરેકો અંધરા મિલે નારીકો નારી હો;
વહાં ફલ કેસે હોયગા ? સમઝે ન અનારી હો. સમઝ
ગુરુ સિષ દોઉ એક સે અકે વ્યવહારા હો;
ગયો ભરોસે ડૂબકે વૈ, નરક મંઝારા હો. સમઝ
સુકદેવ કહે 'ચરણદાસ'સૂં, ઈનકા મત ફૂરા હો;
જ્ઞાન મુક્તિ જબ પાઈયે, મિલે સતગુરુ પૂરા હો. સમઝ

|| શીલ સહિત ગુરુકુલ વિષે, બીસ વર્ષ પર્યંત; ||
|| કરકે વિદ્યાભ્યાસ પુન, ગૃહવાસી હો સંત. ||

સાધો નિંદક મિત્ર હમારા;
નિંદકકો નિકટે હી રાખો, હોન ન દેઉં નિચારા. ધ્રુવ
પાછે નિંદા કરિ અઘ ઘોવે, સુનિ મન મિટે બિકારા;
જૈસે સોના તાપિ અગિનમેં, નિરમલ કરૈ સોનારા. સાધો
ઘન અહરન કસિ હીરા નિબટે, કીંમત લચ્છ હજારા;
એસે જાંચત દુષ્ટ સંતકું, કરન જગત ઉંજિયારા. સાધો
બોગ-જગ્ય-જપ પાપ કટન હિતુ, કરૈ સકલ સંસારા;
બિન કરની મમ કરમ કઠિન સબ, મેટે નિંદક પ્યારા. સાધો
સુખી રહો નિંદક જગ માંહીં રોગ ન હો તન સારા;
હમરી નિંદા કરનેવાલા, ઉતરૈ ભવનિધિ પારા. સાધો
નિંદકકે ચરનોકી અસ્તુતિ, ભાખોં બારંબારા;
'ચરણદાસ' કહે સુનિચો સાધો, નિંદક સાધક ભારા. સાધો

ચિત્તચંદ્ર

ચિત્તચંદ્રજી શ્રી નાનચંદ્રજી મહારાજ (સંતશિષ્ય)ના શિષ્ય હતા.

૧૨૫૦ (રાગ : ગઝલ)

કદી શંકા તણા તોરે ચઢાવી તું ભમાવે છે;
કદી પ્રશ્નો જીવનભરના નિગૂટ રીતે શમાવે છે. ધ્રુવ
કદી નિર્બલ બનાવીને ગુલામી ખત કરાવે છે;
કદી શૂર-સિંહની પેરે, અતુલિત બળ બતાવે છે. કદી
કદી કંગાળની માફક કરુણ રૂદન કરાવે છે;
કદી નિર્દોષ આનંદે ડૂબાડીને હસાવે છે. કદી

|| નહીં ભરોસે ઔર કે, છાંડેં અપને કામ; ||
|| અપને મરને બિન કભી, નહીં મિલે સુખધામ. ||

કદી કુટી બદામે પણ કુલણજી થઈ કુલાવે છે;
 કદી આ વિશ્વના બાગે, મને માળી બનાવે છે. કદી
 કદી દિલદારના દિલમાં ભયંકર ભેદ પાડે છે;
 કદી સંધિ કરાવીને વિમુખતાને ફિટાડે છે. કદી
 કદી ગાઢા તિમિર વનમાં મૂકીને તું ડરાવે છે;
 કદી સંતો-મહાસંતો તણા ચરણે ઝુકાવે છે. કદી
 કદી તો બાદશાહી શોખને તું ઊભરાવે છે;
 કદી પામર બનાવીને મરણતોલે મરાવે છે. કદી
 કદી 'ચિત્તચંદ્ર'ને શાન્તિ વિના શોકે ઝુરાવે છે;
 કદી જ્યોતિ-મહાજ્યોતિ તણા પૂરે ઝુલાવે છે. કદી

૧૨૫૧ (રાગ : પટ્ટીપ)

કર લો, કર લો, સંત સમાગમ કર લો. ધ્રુવ
 સંતપુરુષ સમભાવ સ્વરૂપી, ભવ-સંતાપ-શીતળ-જળરૂપી;
 પૂરણ પ્રેમ પરખ લો. સંત સમાગમ કર લો
 શાસ્ત્ર સિદ્ધાંતનો સાર સુણાવે, માનવધર્મનો મર્મ જણાવે;
 અંતર દૃષ્ટિ વિચર લો. સંત સમાગમ કર લો
 આત્મનિરીક્ષણ કરતાં રહેવું, બાહ્ય જીવન ઘડતાં સહુ સહેવું;
 ઉર્ધ્વગતિ ડગ ભર લો. સંત સમાગમ કર લો
 જ્ઞાન વિન ક્રિયા અંધા જેવી, સમજ વિણ ક્રિયા પંગુ જેવી;
 ભાવ મસાલો ભર લો. સંત સમાગમ કર લો
 સંત-પુરુષ જીવન અપનાવો, ચિત્ત શાંતિ અનુપમ પ્રગટાવો;
 જ્ઞાન-ગંગા ઉર ધર લો. સંત સમાગમ કર લો

|| ક્ષણ ક્ષણ સે સંચય કરો, વિદ્યા ધન જગ માંહિ; ||
 || ક્ષણ ત્યાગે વિદ્યા કહાં, ક્ષણ ત્યાગે ધન નાહિ. ||

૧૨૫૨ (રાગ : સારંગ)

વંદન કરીએ, દિલના જોડી તાર, ગુરુજી વંદન કરીએ.
 ઘરીએ ઘરીએ, પ્રેમ પુષ્પના હાર, પ્રીતેથી વંદન કરીએ. ધ્રુવ
 અમ જીવન રસ-રાગ ભરેલાં (૨), હર્ષ શોકના સ્વાંગ સજેલા (૨)
 ક્યાં જઈ ઠરીએ ? અમ જીવન આધાર. ગુરુજી
 સ્વાર્થ સાધવામાં છેયે શૂરા (૨), પરમારથમાં સાવ અધૂરા (૨)
 સામું જોશો, અભય-શરણ-દાતાર. ગુરુજી
 અર્ધ દુઃખ અમ વ્યર્થ જીવન છે (૨), સામાજિક પણ ઓઘ જીવન છે (૨)
 કિરણો ફેંકો, ઘન્ય બને અવતાર. ગુરુજી
 અંધ-ક્રિયા જરીએ નથી ફલતી (૨), સમજ વિના ડગલું નથી ભરતી (૨)
 ભાવે ભરજો જ્ઞાન-ક્રિયા ભંડાર. ગુરુજી
 ચિત્ત-શુદ્ધિનો નિશ્ચય કરીએ (૨), પુનિત પુરુષના પંથ વિચરીએ (૨)
 એવું કરજો 'જ્ઞાન-પૂજ' અણગાર. ગુરુજી

ચિદાનંદ

૧૨૫૩ (રાગ : બિલાવલ)

અબ લાગી (૨) લાગી અબ, અબ લાગી અબ પ્રીત સહીરી. ધ્રુવ
 અંતર્ગતકી બાત અલી સુન, મુખથી મોંપે ન જાત કહીરી;
 ચંદ ચકોરકી ઉપમા ઘણસર્મે, સાચ કહું તો હે જાત વહીરી. અબ
 જલધરબુંદ સમુદ્ર સમાણી, ભિન્ન કરત કોઉ તાસ મહીરી;
 દ્વેત ભાવકી ટેવ અનાદિ, છિનર્મે તાકું આજ દહીરી, અબ
 વિરહવ્યથા વ્યાપત નહિ મોંપે, પ્રેમ ઘરી પિયું અંક ગ્રહીરી;
 'ચિદાનંદ' ચૂકે કિમ ચાતુર, એસો અવસર સાર બહીરી. અબ

|| એક એક જલ બિંદુએ, ઘટ પૂરા ભર જાત; ||
 || કમ કમ કે અભ્યાસ સે, શઠ પંડિત બન જાત. ||

૧૨૫૪ (રાગ : આશાવરી)

અબધુ ખોલિ નયન અબ જોવો ! દ્રગમુદ્રિત^૧ ક્યા સોવો ? ધ્રુવ
મોહ નિંદ સોવત તું ખોયા, સરવસ માલ અપાણા^૨;
પાંચ ચોર^૩ અજહુ^૪ તોય લુંટત, તાસ મરમ નહિ જાણા. અબધુ
મળી ચાર ચંડાલ^૫ ચોકડી, મંત્રી નામ ધરાયા;
પાઈ કેફ^૬ પીયાલા તોહે, સકલ મુલક^૭ ઢગ ખાયા. અબધુ
શત્રુ રાય^૮ મહાબલ જોદ્ધા, નિજ નિજ સેન^૯ સજાવે;
ગુણઠાણામે બાંધ મોરચે, ઘેચા તુમ પુર આચે. અબધુ
પરમાદી તું હોય પિચારે, પરવશતા દુઃખ પાવે;
ગયા રાજ પુરસારથસેતી^{૧૦}, ફિર પાછા ઘર આવે. અબધુ
સાંભળી વચન વિવેકમિતકા, છિનમે^{૧૧} નિજ બળ^{૧૨} જોડયાં;
'ચિદાનંદ' એસી રમત રમંતા, બ્રહ્મ^{૧૩} બંકા ગઢ તોડ્યા. અબધુ

❧ (૧) આંખોમીચીને, (૨) આત્માના ગુણોનો, (૩) ઈન્દ્રિયોરૂપી ચોર, (૪) હજી સુધી, (૫) કષાયરૂપ ચંડાલ, (૬) મોહરૂપ કેફ, (૭) આત્મપ્રદેશરૂપ મૂલક, (૮) મોહરાયના, (૯) સૈન્ય-લશ્કર, (૧૦) પુરુષાર્થથી, (૧૧) ક્ષણમાં, (૧૨) લશ્કર અર્થાત્ કાપક શ્રેણી, (૧૩) આત્મસ્વરૂપની ફરતો મોહરાજાનો ગઢ.

૧૨૫૫ (રાગ : આશાવરી)

અબધુ^૧ નિરપક્ષ^૨ વીરલા^૩ કોઈ, દેખ્યા જગ સહુ જોઈ. ધ્રુવ
સમરસ^૪ ભાવ ભલા ચિત્ત જાકે, થાપ^૫ ઉથાપ^૬ ન હોઈ;
અવિનાશી કે ઘરકી બાતાં, જાનેગે નર સોઈ. અબધુ
રાય રંકમે ભેદ ન જાને, કનક ઉપલ^૭ સમ દેખે;
નિંદા સ્તુતિ શ્રવણ^૮ સુણીને હર્ષ શોક નવિ લેખે. અબધુ
ચંદ્ર સમાન સૌમ્યતા^૯ જાકી, સાયર^{૧૦} જેમ ગંભીરા;
અપ્રમત^{૧૧} ભારંડપરે^{૧૨}, નિત્ય, સુરગિરિસ^{૧૩} શુચિદીરા^{૧૪}. અબધુ

|| મધુર વચન યુત દાન અર, બિના ગર્વકા જ્ઞાન; ||
|| ક્ષમાવાન કે શૂરતા, તીનો દુર્લભ જાન. ||

પંકજ નામ ધરાય પંકશ્યુ^{૧૫}, રહત કમળ જિમ ન્યારા;
'ચિદાનંદ' ઈશ્યા^{૧૬} જન ઉત્તમ, સો સાહિબકા^{૧૭} ધ્યારા. અબધુ

❧ (૧) વૈરાગી, (૨) નિઃસ્પૃહ, (૩) દુર્લભ, (૪) સમતારસ, (૫) મંડન, (૬) ખંડન, (૭) માટી, (૮) કાન, (૯) શાંતિ, (૧૦) સાગર, (૧૧) સાવધ, (૧૨) ભારંડ પક્ષી, (૧૩) મેરૂ પર્વત સમાન, (૧૪) પવિત્ર નિશ્ચળ, (૧૫) કાદવથી, (૧૬) એવા, (૧૭) પરમાત્માના.

૧૨૫૬ (રાગ : બિહાગ)

અનુભવ ચીત મીલાય દે મોકું, શામ સુંદર વર મેરા રે. ધ્રુવ
શીયલ જાગ પીયા સંગ રમુંગી, ગુણ માનુંગી મેં તેરા રે. મોકું
જ્ઞાન ગુલાબ પ્રેમ પીચકારી, સુચી સરઘા રંગ ભેરા રે. મોકું
પંચ મીથ્યાત નિવાર ઘરુંગી મેં, સંવર વેશ ભલેરા રે. મોકું
'ચિંદાનંદ' એસી હોરી ખેલત, બહુ ન હોય ભવકા ફેરા રે. મોકું

૧૨૫૭ (રાગ : મધુવંતી)

અલખ^૧ લખ્યા કિમ જાવે હો;
એસી કોઉ જુગતિ^૨ બતાવે, અલખ લખ્યા કિમ જાવે. ધ્રુવ
તનમનવચનાતીત ધ્યાન ઘર, અજપા જાપ જપાવે;
હોય અડોલ લોલતા^૩ ત્યાગી, જ્ઞાન સરોવરે નહાવે. અલખ
શુદ્ધ સ્વરૂપમે શક્તિ સંભારત, મમતા દૂર વહાવે^૪;
કનક^૫ ઉપલ^૬ મલ^૭ ભિન્નતા કાજે, જોગાનળ^૮ સળગાવે. અલખ
એક સમય સમ^૯ શ્રેણિ રોપી, 'ચિદાનંદ' ઈમ ગાવે;
અલખ રૂપ હોઈ અલખ સમાવે, અલખ ભેદ ઈમ પાવે. અલખ

❧ (૧) અલખ એવા આત્માનું સ્વરૂપ, (૨) યુક્તિ, (૩) પુદ્ગલ પરની આસક્તિ, (૪) કાદે છે - તજુ દે છે, (૫) આત્મારૂપ સુવર્ણને, (૬) માટીના, (૭) મેલરૂપ કર્મસમુહને, (૮) યોગાનલ, (૯) સમશ્રેણિ.

|| ગજા તિલ ભૂ શુદ્ર નર, કાંતા હેમ સમેત; ||
|| ચંદન દધિ તામ્બુલ ચે, મર્દન સે ગુણ દેત. ||

૧૨૫૮ (રાગ : આશાવરી)

અવધુ ! પિયો અનુભવ રસ પ્યાલા, કહત પ્રેમ મતવાલા. ધ્રુવ
અંતર સપ્ત ધાતુ રસ ભેદી, પરમ પ્રેમ ઉપજાવે;
પૂરવ ભાવ અવસ્થા પલટી, અજબ રૂપ દરસાવે. અબધુ
નખ શિખ રહત ખુમારી જાકી, સજલ સઘન ઘન જેસી;
જિન સે પ્યાલા પિયા તિનકું, ઔર કેફ રતિ કેસી. અબધુ
અમૃત હોય હલાહલ જાકું, રોગ શોક નહીં વ્યાપે;
રહત સદા ગરકાવ નસેમે, બંધન મમતા કાપે. અબધુ
સત્ય સંતોષ હિયામે ધારે, આતમ કાજ સુધારે;
દીનભાવ હિરદે નહીં આણે, અપનો બિરુદ સંભારે. અબધુ
ભાવ દશા રણથંભ રોપકે, અનહદ તૂર બજાવે;
'ચિદાનંદ' અતુલીત બલ રાજા, જીત અરિ ઘર આવે. અબધુ

૧૨૫૯ (રાગ : બહાર)

આતમ પરમાતમ પદ પાવે, જો પરમાતમસું લય લાવે. ધ્રુવ
સુણકે શબ્દ કીટ ભૂંગીકો, નિજ તન-મનકી શુદ્ધિ બિસરાવે;
દેખહુ પ્રગટ ધ્યાનકી મહિમા, સોહિ કીટ ભૂંગી હો જાવે. આતમ
કુસુમ સંગ તિલ તેલ દેખ કુનિ, હોય સુગંધ કુલેલ કહાવે;
સુક્તિ ગર્ભગત સ્વાતિ ઉદક હોય, મુક્તાફલ અતિદામ ઘરાવે. આતમ
પુન પિચુમંદ પલાશાદિકમે, ચંદનતા જ્યું સુગંધથી આવે;
ગંગામે જલ જાત ગટરકો, ગંગોદકકી મહિમા ભાવે. આતમ
પારસકો પરસંગ પાય કુનિ, લોહા કનક સ્વરૂપ લિખાવે;
ધ્યાતા ધ્યાન ધરત ચિતમે ઇમ, ધ્યેય રૂપમે જાય સમાવે. આતમ
ભજ સમતા મમતાકું તજ મન, શુદ્ધ સ્વરૂપથી પ્રેમ લગાવે;
'ચિદાનંદ' ચિત પ્રેમ મગન ભયા, દુવિધા ભાવ સકલ મિટ જાવે. આતમ

॥ શૂન્ય મરે અજંપા મરે, અનહદ હું મર જાય; ॥
॥ એક રામ સ્નેહી ના મરે, કહત કબીર સમજાય. ॥

ભજ રે મના

૭૭૬

૧૨૬૦ (રાગ : સિંધકાફી)

આપ સ્વભાવમે રે, અવધૂ સદા મગનમે રહના;
જગત જીવ હૈ કર્મધીના, અચરિજ કછુઅ ન લીના. ધ્રુવ
તુમ નહીં કેરા, કોઈ નહીં તેરા, ક્યા કરે મેરા મેરા?
તેરા હૈ સો તેરી પાસમે, અવર સબે અનેરા. આપ
વપુ વિનાશી તૂ અવિનાશી, અબ હૈ ઈનકો વિલાસી;
વપુ સંગ જબ દૂર નિકાસી, તબ તુમ શિવકા વાસી. આપ
રાગ ને રીસા દોય ખવીસા, યે તુમ દુઃખકા દીસા;
જબ તુમ ઉનકો દૂર કરીસા, તબ તુમ જગકા ઈસા. આપ
પરકી આશા સદા નિરાશા, યે હૈ જગ જન પાસા;
તે કાટનકો કરો અભ્યાસા, લહો સદા સુખ વાસા. આપ
કબહીક કાજી કબહીક પાજી, કબહીક હુવા અપભ્રાજી;
કબહીક જગમે કીર્તિ ગાજી, સબ પુદ્ગલકી બાજી. આપ
શુદ્ધ ઉપયોગ ને સમતા ધારી, જ્ઞાન ધ્યાન મનોહારી;
કર્મ કલંકકો દૂર નિવારી, જીવ વરે શિવનારી. આપ

૧૨૬૧ (રાગ : કાફી - હોરી)

એરી મુખ હોરી ગાવોરી, સહજ શ્યામ ઘર આચ સભી. ધ્રુવ
ભેદજ્ઞાનકી કુંજગલનમે રંગ રચાવોરી, એરી રંગ રચાવોરી. સહજ
શુદ્ધ શ્રદ્ધાન સુરંગ કુલકે, મંડપ છાવોરી, એરી ઘરમંડપ છાવોરી. સહજ
વાસ ચંદન શુભભાવ અગરખ, અંગ લગાવોરી, એરી પિયા અંગ લગાવોરી. સહજ
અનુભવ પ્રેમ પીયાલે પ્યારી, ભરભર પાવોરી, કંતકું ભરભર પાવોરી. સહજ
'ચિદાનંદ' સમતા રસમેવા મિલ મિલ ખાવોરી, સબ મિલમિલ ખાવોરી. સહજ

॥ બહોત ભલા નહી બોલના, બહોત ભલી નહીં ચૂપ; ॥
॥ બહોત ભલા નહીં બરસના, બહોત ભલી નહીં ધૂપ. ॥

ભજ રે મના

૭૭૭

૧૨૬૨ (રાગ : રામકી)

ઊઠોને મોરા આતમરામ, જિનમુખ જોવા જઈએ રે;
વિષય વાસના ત્યાગો ચેતન, સાચે મારગ લાગો રે. ધ્રુવ
તપ જપ સંજમ દાનાદિક સહુ, ગિણતિ એક ન આવે રે;
ઈન્દ્રિય સુખમેં જ્યોં લગે એ મન, વજ્ર તુરંગ જિમ ધાવે રે. ઊઠો
એક એક કે કારણ ચેતન, બહુત બહુત દુઃખ પાવે રે;
દેખે પ્રગટપણે જગદીશ્વર, ઈણ વિધ ભાવ લિખાવે રે. ઊઠો
મન મથવશ માતંગ જગતમેં, પરવશતા દુઃખ પાવે રે;
રસના લુબ્ધ હોય ઝખ મૂરખ, જાલ પડયો પિછતાવે રે. ઊઠો
ઘાણ સુવાસ કાજ સુન ભમરા, સંપુટ માંહે બંધાવે રે;
તે સરોજ સંપુટ સંયુત કૂન, કરટીકે મુખ જાવે રે. ઊઠો
રૂપ મનોહર દેખ પતંગા, પડત દીપમેં જઈ રે;
દેખો ચાકું દુઃખ કારનમેં, નયન ભયે હૈ સહાઈ રે. ઊઠો
શ્રોત્રેન્દ્રિય આસકત મિરગલા, છિનમેં શીશ કટાવે રે;
એક એક આસકત જીવ એમ, નાના વિધ દુઃખ પાવે રે. ઊઠો
પંચ પ્રબલ વર્તે નિત્ય જાકું, તાકી ગતિ ક્યા કહીએ રે ?
'ચિદાનંદ' એ વચન સુણીને, નિજ સ્વભાવમેં રહીએ રે. ઊઠો

૧૨૬૩ (રાગ : દરબારી કાન્હડા)

ઓ ઘટ^૧ વિણસત^૨ વાર ન લાગે;
ચાકે સંગ કહા અબ મૂરખ, છિન છિન અધિકો પાગે^૩. ધ્રુવ
કાયા ઘડા કાચકી શીશી, લાગત ઠણકા ભાંગે;
સડણ^૪ પડણ^૫ વિદ્વંસ^૬ ઘરમ^૭ જસ^૮, તસથી નિપુણ^૯ નીરાગે^{૧૦}. ઓ ઘટ

॥ ગ્યાની કા ભલા બોલના, મુરખ કી ભલી ચૂપ; ॥
માલી કો ભલા બરસના, ધોબી કો ભલી ધૂપ. ॥

આધિ^{૧૧} વ્યાધિ વ્યથા^{૧૨} દુઃખ ઈણ ભવ, નરકાદિક ક્રુનિ^{૧૩} આગે;
ડગહુ^{૧૪} ન ચલત સંગ વિણપોખ્યા^{૧૫}, મારગ^{૧૬} હું મેં ત્યાગે. ઓ ઘટ
મદ્ધક^{૧૭} - છાક ગહેલ^{૧૮} તજ વિરલા, ગુરુ કિરપા કોઈ જાગે;
તન ધન નેહ નિવારી 'ચિદાનંદ', ચલિયે તાકે^{૧૯} સાગે^{૨૦}. ઓ ઘટ

❧ (૧) શરીર, (૨) વિનાશ પામતાં, (૩) પાગલ-ગાંડોઘેલો, (૪) સડવાનો, (૫) પડવાનો, (૬) વિનાશ પામવાનો, (૭) ધર્મ, (૮) જેનો, (૯) વિવેકી, (૧૦) નિરાગી બને, (૧૧) મનની ચિંતા, (૧૨) પીડા, (૧૩) સ્ફૂટે, (૧૪) ડગલું, (૧૫) પોષાય નહિ તો, (૧૬) માર્ગમાં જ તજી દે છે, મરણ પામે છે, (૧૭) મદનો તનતનાટ, (૧૮) ઘેલા, (૧૯) તેમની સદ્ગુરુની, (૨૦) સાથે.

૧૨૬૪ (રાગ : જોગિયા)

કરલે ગુરુગમ^૧ જ્ઞાન વિચારા;
નામ^૨ અધ્યાતમ, ઠવણ દ્રવ્યથી, ભાવ અધ્યાતમ ન્યારા. ધ્રુવ
એક બુંદજળ^૩થી એ પ્રગટ્યા, શ્રુત-સાગર^૪ વિસ્તારા;
ધન્ય જીનોને ઉલટ ઉદધિકું, એક બુંદ^૫મેં ડારા. કરલે
બીજરૂચિ^૬ ઘર મમતા પરિહર^૭, લહી આગમ અનુસારા
પરપખ^૮થી લખ ઈણવિધ, અપ્પા^૯, એહિ^{૧૦} કંચુક જિમ ન્યારા. કરલે
ભાસ^{૧૧} પરત ભ્રમ નાસદુ તાસદુ, મિથ્યા જગત પસારા^{૧૨};
'ચિદાનંદ' ચિત હોત અચળ^{૧૩} ઈમ, જિમ નભ^{૧૪} ધ્રુકા તારા. કરલે

❧ (૧) ગુરુગમથી, (૨) નામ અધ્યાતમના ચાર પ્રકાર (નામ, સ્થાપના, દ્રવ્ય, ભાવ), (૩) ત્રિપદીથી, (૪) શાસ્ત્ર-સાગર, (૫) આત્મસ્વરૂપમાં, (૬) થોડામાં ઘણું સમજે તેને બીજરૂચિ, (૭) ત્યાગ કરી, (૮) પુદ્ગલ ભાવથી-જડથી, (૯) આ રીતે, (૧૦) આત્માને, (૧૧) સાપ જેમ કાંસડીથી ન્યારો હોય તેમ, (૧૨) પ્રતીતિ થયે, (૧૩) પ્રસાર, (૧૪) નિશ્ચળ, (૧૫) આકાશમાં રહેલ.

॥ કવિવચન, કામિની નયન, શૂરવીર કો બાણ; ॥
છૂટયો પણ લાગ્યો નહીં, તો છૂટયો કૌન પ્રમાણ? ॥

૧૨૬૫ (રાગ : ઝીઝોટી)

ક્યા તેરા ? ક્યા મેરા ? પ્યારે સહુ પડાઈ રહેગા. ધ્રુવ
પંછી આપ ફિરત ચિહું દિશથી, તરવર રેન વસેરા;
સહુ આપણે આપણે મારગતે, હોત ભોરકી વેરા. પ્યારે
ઈંદ્રજાળ ગંધર્વ નગર સમ, ડેટ દિનકા ઘેરા;
સુપન પદારથ નયન ખુલ્યા જિમ, જરત ન બહુવિધ હેયા. પ્યારે
રવિસુત કરત શીશ પર તેરે, નિશદિન છાના ફેરા;
ચેત શકે તો ચેત 'ચિદાનંદ' સમજ શબ્દ એ મેરા. પ્યારે

૧૨૬૬ (રાગ : મધુવંતી)

જબલગ આવે નહિ મન ઠામ;
તબલગ કષ્ટ ક્રીયા સખિ નિષ્ફળ, જ્યો ગગને ચિત્રામ. ધ્રુવ
કરની બીન તું કરેરે મોટાઈ, બ્રહ્મવતી તુજ નામ;
આખર ફલ ન લહેગો જ્યો જગ, વ્યાપારી બિનું દામ. જબલગ
મુંડ મુંડાવત સખી ગડરિયા, હરિણ રોઝ બન ધામ;
જટાધર વટ ભસ્મ લગાવત, રાસભ સહતું એ ગામ. જબલગ
એતે પર નહિ યોગકી રચના, જો નહિ મન વિશ્રામ;
ચિત અંતરપર છલવે કુંચિતવત, કહા જપત મુખ રામ. જબલગ
બચન કાય ગોર્પે દૃટ ન ઘરે, ચિત તુરંગ લગામ;
તામે તું ન લહે શિવસાધન, જિઉં કણ સુને ગામ. જબલગ
પટો જ્ઞાન ઘરો સંજમ કિરિયા, ન ફિરવો મન ઠામ;
ચિદાનંદ ઘન સુજસ વિલાસી, પ્રગટે આતમરામ. જબલગ

|| તન ઊજળાં મન મેલાં, ઓલા બગલા કાફર ઢંગ; ||
|| ઉનસે તો કાગા ભલા કે તન મન એક જ રંગ. ||

ભજ રે મના

૭૮૦

૧૨૬૭ (રાગ : ભૈરવી)

જોલો અનુભવ જ્ઞાન, ઘટમેં પ્રગટ ભયો નહિ. ધ્રુવ
તોલો મન થિર હોત નહિ છિન, જ્યો પીપરકો પાન;
વેદ ભણ્યો પણ ભેદ ન જાણ્યો, પોથી થોથી જાણ. ઘટમેં
રસ ભજનમેં રહત દ્રવ્ય નિત, નહિ તસ રસ પહિયાન;
તિમ શ્રુત પાઠી પંડિતકું પણ, પ્રવચન કહત અજ્ઞાન. ઘટમેં
સાર લહ્યા બિન ભાર કહ્યો શ્રુત, ખર દૃષ્ટાંત પ્રમાણ;
ચિદાનંદ અધ્યાતમ્ શૈલી, સમજ પરત એક તાન. ઘટમેં

૧૨૬૮ (રાગ : શુદ્ધસારંગ)

પિયા નિજ મહેલ પધારો રે, કરી કર્ણા મહારાજ;
પિયા પર ઘર મત જાવો રે. ધ્રુવ
તુમબિન સુંદર સાહિબા રે, મો મન અતિદુઃખ થાય;
મનકી વ્યથા મનહી મન જાનત, કેમ મુખથી કહેવાય ? પિયા
બાળભાવ અબ વિસરી રે, ગ્રહો ઉચિત મરજાદ;
આતમ સુખ અનુભવ કરો પ્યારે, ભાંગે આદિ અનાદ. પિયા
સેવકકી લજ્જા સુધી રે, દાખી સાહેબ હાથ;
તો શી કરો વિમાસણ પ્યારે, અમ ઘર આવત નાથ. પિયા
મમ ચિત ચાતક ઘન તુમે રે, ઈસ્થો ભાવ વિચાર;
ચાચક ઘની ઉભય મિલ્યા પ્યારે, શોભે ન ટીલ લગાર. પિયા
'ચિદાનંદ' પ્રભુ ચિત ગમી રે, સુમતાકી અરદાસ;
નિજ ઘરઘરણી જાણકે પ્યારે, સફળકરી મન આસ. પિયા

|| બિગરી બાત બને નહીં, લાખ કરો કિન કોય; ||
|| રહીમન બિગરે દૂધ સે મથે ન માખણ હોય. ||

ભજ રે મના

૭૮૧

૧૨૬૯ (રાગ : માલકોષ)

બિરથા જનમ ગમાયો, મુરખ મન બિરથા. ધ્રુવ

રંચક^૧ સુખ રસ વશ ભઈ ચેતન, અપનો મૂલ^૨ નસાયો;
મિથ્યાતમ ગલિયનકે બીચમેં, સાચ ભેદ નહિ પાયો. બિરથા૦
કનક કામિની અરુ એહથી, નેહ નિરંતર લાયો;
તાહુથી તું ફિરત સુરાનો^૩, કનકબીજકો^૪ ખાયો. બિરથા૦
જનમ જરા મરણાદિક દુઃખમેં, કાલ અનંત ગમાયો;
અરહટઘંટિકા^૫ જિમ કહો યાકો, અજહુ અંત ન આયો. બિરથા૦
લખચોરાસી પેહર્યા ચોલના^૬, નવ નવ રૂપ બનાયો;
બિન સમકીત સુધારસ^૭ ચાખ્યા, ગિણતી કોન ગણાયો ? બિરથા૦
અજપર્યંત ન માનત મૂરખ, યહી અચરજ ચિત આયો;
'ચિદાનંદ' તે ધન્ય જગતમેં, (જિણે) પ્રભું સું પ્રેમ લગાયો. બિરથા૦

❧ (૧) અલ્પ, (૨) કિંમત, (૩) મદિરા પાણીની જેમ, (૪) ઘતૂરાના બી, (૫) ફરતા
રેંટના ઘડા, (૬) વેશ નવા નવા શરીર રૂપ, (૭) અમૃત.

૧૨૭૦ (રાગ : નટમલ્હાર)

મારગ સાચા કોઉ ન બતાવે;
જાકું જાય પૂછીએ તે તો અપની આપની ગાવે. ધ્રુવ
મતવારા મતવાદ વાદધર, થાપત નિજ મત નિકા;
સ્થાદ્વાદ અનુભવિ ન તાકા, કથન લગત મોહે ફીકા. મારગ૦
મતવેદાંત બ્રહ્મપદ ધ્યાવત, નિશ્ચય પપ ઉરધારી;
મીંમાસક તો કર્મ પદેતે, ઉદય ભાવ અનુસારી. મારગ૦
કહત બૌદ્ધ તે બુદ્ધ દેવ મમ, ક્ષણિક રૂપ દરસાવે;
બૈયાચિક નયવાદ ગ્રહી તે, કરતા કોઉ ઠેરાવે. મારગ૦

|| સાજન ગયે બિછડ કે, દઈ કલેજે દાગ; ||
|| જેસે ધૂણી અતીત કી, જબ ખોલો તબ આગ. ||

ચારવાક નિજ મન:કલ્પના, શૂન્યવાદ કોઉ ઠાણે;
તિનમેં ભયે અનેક ભેદ તે, આપણા આપણી તાણે. મારગ૦
નય સરવંગ સાધના જામેં, તે સરવંગ કહાવે;
'ચિદાનંદ' એસા જુન મારગ, ખોજુ હોય સો પાયે. મારગ૦

૧૨૭૧ (રાગ : બિહાર)

માન કહા અબ મેરા મધુકર માન. ધ્રુવ
નાભિ નંદ કે ચરણ સરોજમેં, કીજેં અચલ બસેરાચે;
પરિમલ તાસ લહત તન સહેજેં, ત્રિવિધ તાપ ઉતેરાચે. માન૦
ઉદિત નિરંતર જ્ઞાન ભાનુ જિહાં, ત્હાં ન મિથ્યાત અંધેરાચે;
સંપુટ હોત ન વોહી સ્થળ કહા, સાંજ કહા સવેરાચે ? માન૦
નહિંતર પછતાવોગે આખર, બીત ગઈ જબ વેરાચે;
ચિદાનંદ પ્રભુ પદ કજ સેવત, બહુચિન હોય ભવ ફેરાચે. માન૦

૧૨૭૨ (રાગ : બૈરાગીભૈરવ)

મુસાફિર ! રૈન રહી અબ થોરી. ધ્રુવ
જાગ જાગ તું નિંદ ત્યાગ દે, હોત વસ્તુકી ચોરી. રૈન૦
મંજુલ દૂર ભર્યો ભવસાગર, માન ઉર મતિ મોરી. રૈન૦
'ચિદાનંદ' ચેતનમય મુરત, દેખ હૃદય દ્રગ જોરી. રૈન૦

૧૨૭૩ (રાગ : શંકરા)

લઘુતા મેરે મન માની, લઈ ગુરૂગમ જ્ઞાન નિશાની. ધ્રુવ
મદ અષ્ટ જિન્હોને ઘારે, તે દુર્ગતિ ગયે બિચારે;
દેખો જગતમેં પ્રાની, દુઃખ લહત અધિક અભિમાની. લઘુતા૦

|| સોના લેને પિયુ ગયે, સૂના કર ગયે દેશ; ||
|| સોના મિલા, પિયુ ના મિલા, રૂપા બન ગયે કેશ. ||

શશિ સૂરજ બડે કહાવે, તે રાહુકે બસ આવે;
 તારાગણ લઘુતા ધારી, સ્વભાનુ ભીતિ નિવારી. લઘુતા૦
 છોટી અતિ જોયણ ગંધી લહે, ખટ્સ સ્વાદ સુગંધી;
 કરટી મોટાઈ ધારે, તે છાર શિર પર ડારે. લઘુતા૦
 જબ બાળચંદ્ર હોઈ આવે, તબ સહુ જગ દેખણ ધાવે;
 પૂનમ દિન બડા કહાવે, તબ ક્ષીણ કલા હોઈ જાવે. લઘુતા૦
 ગુરૂતાઈ મનમેં વેદે, નૃપ શ્રવણ નાસિકા છેદે;
 જગ માંહે લઘુ કહાવે, તે કારણ ચરણ પુજાવે. લઘુતા૦
 શિશુ રાજ ધામમેં જાવે, સખી હિલમિલ ગોદ ખિલાવે;
 હોય બડા જાણ નવિ પાવે, જાવે તો શીશ કટાવે. લઘુતા૦
 અંતર મદભાવ વહાવે, તબ ત્રિભુવનનાથ કહાવે;
 ઈમ 'ચિદાનંદ' એ ગાવે, રહણી વિરલા કોઉ પાવે. લઘુતા૦

૧૨૭૪ (રાગ : આશાવરી)

વસ્તુગતે વસ્તુકો લક્ષણ, ગુરુગમ વિણ નવિ પાવે રે;
 ગુરુગમ વિન નવિ પાવે કોઉ, ભટક ભટક ભરમાવે રે. ધ્રુવ
 ભવન આરીસે શ્વાન કુકડા, નિજ પ્રતિબિંબ નિહારે રે;
 ઈતર રૂપ મનમાંહે વિચારી, મહા જુદ્ધ વિસ્તારે રે. વસ્તુ૦
 નિર્મળ ક્ષિટક શિલા અંતર્ગત, કરિવર લખ પરછાંહી રે;
 દસન^૧ તુરાય^૨ અધિક દુઃખ પાવે, દ્રેષ ઘટત દિલમાંહિ રે. વસ્તુ૦
 સસલે જાય સિંહકું પકડ્યો દુખો ઈયો ઈખાઈ રે;
 નિરખ હરિ તે જાણ દુસરો, પડ્યો ઝંપ તિહાં ખાઈ રે. વસ્તુ૦
 નિજ છાયા વેતાળ ભરમ કર, ડરત બાલ દિલમાંહી રે;
 રજજુ સર્પ કરી કોઉ માનત, જોલો સમજત નાંહિ રે. વસ્તુ૦

॥ સ્વાભિમાન ધન સે ધની, વહી મહા ધનવાન; ॥
 ॥ સ્વાભિમાન બિન જગતમેં, ધન જીવન દુઃખદાન. ॥

નલિની ભ્રમ^૩ મર્કટ મુઠી જિમ, ભ્રમવશ અતિ દુઃખ પાવે રે;
 'ચિદાનંદ' ચેતન ગુરુગમવિન, મૃગતૃષ્ણા ધરી ધાવે રે. વસ્તુ૦

॥ (૧) દાંત, (૨) તુટવાથી, (૩) ભ્રમર

૧૨૭૫ (રાગ : દેશમલ્હાર)

હો પ્રીતમજી ! પ્રીત કી રીત અનિત તજી ચિત ધારીએ;
 હો વાલમજી ! વચનતણો અતિ ઊંડો મરમ વિચારીએ. ધ્રુવ
 તુમે કુમતિકે ઘર જાવો છો, નિજ કુળમેં ખોટ લગાવો છો;
 ઘિક એઠ જગતની ખાવો છો. હો પ્રીતમજી૦
 તમે ત્યાગ અમી વિષ પીયો છો, કુગતિનો મારગ લીયો છો;
 એ તો કાજ અજુગતો કીયો છો. હો પ્રીતમજી૦
 એ તો મોહરાયકી ચેરી^૧ છે, શિવસંપત્તિ એહથી છેટી છે;
 એ તો સાકર તેગ^૨ લપેટી છે. હો પ્રીતમજી૦
 એક શંકા મેરે મન આવી છે, કિણવિધ એ તુમ ચિત ભાવી છે ?
 એ તો ડાકણ જગમેં ચાવી^૩ છે. હો પ્રીતમજી૦
 સહુ શુદ્ધિ તુમારી ખાઈ છે, કરી કામણ મતિ ભરમાઈ છે;
 તુમે પુણ્યયોગે એ પાઈ છે. હો પ્રીતમજી૦
 આંબકાજ મત બાવલ ખોવો, અનુપમ ભવ વિરથા નવી ખોવો;
 અબ ખોલ નયન પરગટ જોવો. હો પ્રીતમજી૦
 ઈણવિધ સુમતા બહુ સમજાવે, ગુણ અવગુણ કરી બહુ દરસાવે;
 સુણી 'ચિદાનંદ' નિજ ઘર આવે. હો પ્રીતમજી૦

॥ (૧) દાસી, (૨) તલવાર, (૩) પ્રસિદ્ધ.

॥ વીણા પુસ્તક વચન નર, હય નારી હથિયાર; ॥
 ॥ યોગ્ય પુરૂષકો પ્રાપ્ત કર, હો જાતે હુશિયાર. ॥

જ્ઞાનકળા ઘટ^૧ ભાસી જાકું, જ્ઞાનકળા ઘટ ભાસી;
તન ઘન નેહ નહી રહ્યો તાકું, છિનમે ભયો ઉદાસી. ધ્રુવ
હું અવિનાશી ભાવ જગતકે, નિશ્ચે સકલ વિનાશી;
એહવી ધાર ધારણા ગુરુગમ, અનુભવ મારગ પાસી^૨. જ્ઞાનકળા૦
'મેં' 'મેરા' એ મોહજનિત જસ, એસી બુદ્ધિ પ્રકાશી;
તે નિઃસંગ પગ મોહ સીસ^૩ દે, નિશ્ચે શિવપુર જાસી. જ્ઞાનકળા૦
સુમતા ભઈ સુખી ઈમ સુનકે, કુમતા ભઈ ઉદાસી;
'ચિદાનંદ' આનંદ લહ્યો ઈમ, તોર^૪ કરમકી પાસી. જ્ઞાનકળા૦

❧ (૧) આત્મામાં, (૨) પામશે, (૩) માથા ઉપર, (૪) તોડી.

ચિત્રભાનુજી

૧૨૭૭ (રાગ : ભૈરવી)

મૈત્રીભાવનું પવિત્ર ઝરણું મુજ હૈયામાં વહ્યા કરે;
શુભ થાઓ આ સકલ વિશ્વનું એવી ભાવના નિત્ય રહે. ધ્રુવ
ગુણથી ભરેલા ગુણીજન દેખી, હૈયું મારું નૃત્ય કરે;
એ સંતોના ચરણકમલમાં, મુજ જીવનનું અર્ધ્ય રહે. મૈત્રી૦
દીન, ક્રૂર ને ધર્મ વિહોણા, દેખી દિલમાં દર્દ રહે;
કરુણા ભીની આંખોમાંથી, અશ્રુનો શુભ શ્રોત વહે. મૈત્રી૦
માર્ગ ભૂલેલાં જીવન પથિકને, માર્ગ ચીંધવા ઊભો રહું;
કરે ઉપેક્ષા એ મારગની, તોયે સમતા ચિત ધરું. મૈત્રી૦
ચિત્રભાનુની ધર્મભાવના, હેયે સૌ માનવ લાવે;
વેરઝેરના પાપ તજીને, મંગલ ગીતો એ ગાવે. મૈત્રી૦

॥ દાદ કલહ ઉદમ જુઆ, મધ તિયા આહાર; ॥
મૈથુન નિદ્રા યુક્ત નવ, સેવત બઢેં અપાર. ॥

મધ્યપ્રદેશના 'નીમચ' નગરમાં વિ.સં. ૧૯૩૪ના કારતક સુદ ૧૩ ને રવિવારે
માતા કેસરબાઈની કૂખે ચોથમલનો જન્મ થયો હતો. તેમના પિતાનું નામ ગંગારામજી
હતું. ૧૬ વર્ષની ઊંમરે ચોથમલજીના લગ્ન થયા હતા. વિ.સં. ૧૯૫૨ના ફાગણ
સુદ પાંચમ ને રવિવારના દિવસે પૂ. કવિવર્ય હીરાલાલજી મહારાજના શિષ્ય
બન્યા. લોકગીત, ભજન, ગજલ વગેરેની સાથે સાથે જીવનને પ્રેરણા આપનારા
સાહિત્યની તથા ધાર્મિક સાહિત્યની પણ રચના કરી. તેમની ૩૦ પદ્યરચનાઓમાં
૧૯ જીવનચરિત્ર અને ૧૧ ભજનસંગ્રહ છે. વિ. સં. ૨૦૦૭ના માગશર સુદ ૯ ને
રવિવારે ૭૩ વર્ષની ઊંમરે તેમનો આત્મા દેહથી અલગ થયો.

૧૨૭૮ (રાગ : ચંદ્રકૌંસ)

લાખો પાપી તિર ગયે, સતસંગકે પરતાપ સે;
ક્ષણમે બેડા પાર હૈ, સતસંગકે પરતાપ સે. ધ્રુવ
સતસંગકા દરિયા ભરા હૈ, કોઈ નહાલો ઈસમેં;
કટ જાય તનકે પાપ સબ, સતસંગકે પરતાપ સે. ક્ષણમેં
લોહકા સોવન બને, પારસમણી કે સંગ સે;
કિટ ભમરી હોતી હૈ, સતસંગકે પરતાપસે. ક્ષણમેં
રાય પરદેશી હુવા, કર ખૂનમેં રહતે ભરે;
ઉપદેશ સુન જ્ઞાની હુવા, સતસંગકે પરતાપસે. ક્ષણમેં
સંયતિ બડા રાજા શિકારી, હરિણકો મારા તની;
રાજ્ય તજ સાધુ હુવા, સતસંગકે પરતાપસે. ક્ષણમેં
ચિલાયતિ નામા ચોર થા, શ્રેણિક નામા ભૂપતિ;
કાર્ય સિદ્ધ ઉનકા હુવા, સતસંગકે પરતાપસે. ક્ષણમેં
સતસંગકી મહિમા બડી હૈ, દેશ દુનિયા બીચમેં;
'ચોથમલ' કહે હો ભલા, સતસંગકે પરતાપસે. ક્ષણમેં

॥ રહિયે જિસકી શરણમેં, રખિયે ઉસસે ખૈર; ॥
જલમેં રહકર કો કરૈ, કહો મગર સે ખૈર. ॥

ચંદ્રસખી

૧૨૭૯ (રાગ : ઝીઝોટી)

મેં તો કેસે ભરલાઉં ગગરીયાં, દેખો મોરી નંદલાલે, બિગારી ચુનરીયાં. ઘુવ
મેં જલ ચમુના ભરન જાતરી, પ્યારેને ગેલ પકરીઆ. મેં
શીરકત શીરકત નેહેરે આવત લાલ, કેસર રંગજ ભરીઆં. મેં
ગ્વાલબાલ સખ સંગ લીએરે, ખેલ મચાવત ભરીઆં. મેં
ચંદ્રસખી ભજો બાલકૃષ્ણ છબી, ચરનકમલ ચિત ધરીયાં. મેં

૧૨૮૦ (રાગ : તોડી)

હરિજીસે કોન દુહાવત ગેયાં ?
કારે આપ કામરી કારી, આવત ચોર કન્હેયા. ઘુવ
કનક દુહની સોહત હાથમેં, દુહન બેઠે અઘ પૈયા. હરિજીસે
ખન દુહન ખન ધાર ચલાવત, ચિતવન મેં મુસ કૈયા. હરિજીસે
દોહન છોડી ગહે મેરો અંચલ, ચેહી શીખાયો તેરી મૈયા. હરિજીસે
ચંદ્ર સખી ભજુ બાલકૃષ્ણ છબી, ચરણ કમલ બલિ જૈયા. હરિજીસે

ચંપા

૧૨૮૧ (રાગ : ગઝલ)

પડી મઝઘાર મેં નૈયા, ઉવારોગે તો ક્યા હોગા ?
તરણ તારણ જગતપતિ હો, ઉદ્ધારોગે તો ક્યા હોગા ? ઘુવ
ફૈસા મેં કર્મ કે ફુન્દે, પડા ભવસિંધુ મેં જાકે;
ઝકોલે દુઃખ કે નિશદિન, નિહારોગે તો ક્યા હોગા? પડી

|| બટે ચિત મહ પ્યાર હી, ચટ્ટે ચિત મંહ ચાવ; ||
|| દૂર હુવૈ દુરભાવ સખ, જગૈ સ્નેહ સદ્ભાવ. ||

ચતુરગતિ ભંવર હૈ જિસમેં, ભ્રમણ કી લહર હૈં તિસમેં;
પડા વિધિવસ જુ મેં ઉસમેં, નિકાલોગે તો ક્યા હોગા ? પડી
યહ ભવ સાગર અથાહી હૈ, મેરી હૈ નાંવ અતિ ઝંઝરી;
સુનો યહ અર્જ તુમ સ્વામી, સુધારોગે તો ક્યા હોગા ? પડી
યહોં કોઈ નહીં મેરા, મેરે રખપાલ હો તુમહી;
બહી જાતી મેરી કિશતી, જુ થાંબોગે તો ક્યા હોગા ? પડી
શરણ 'ચંપા' નેં લીની હૈ, ભંવર મેં આ ગઈ નૈયા;
મેરી વિનતી અપાવન કી, વિચારોગે તો ક્યા હોગા ? પડી

૧૨૮૨ (રાગ : નારાયણી)

પ્રભુ ! તુમ આતમ ધ્યેય કરો,
સખ જગજાલ તનો વિકલ્પ તજ, નિજસુખ સહજ વરો. ઘુવ
હમ તુમ એકદેશ કે વાસી, ઘતનો ભેદ પરો;
ભેદજ્ઞાન બલ તુમ નિજ સાધો, હમ વિવેક વિસરો. પ્રભુ
તુમ નિજ રાચ લગે ચેતન મેં, દેહ સે નેહ ટરો;
હમ સમ્બન્ધ કિયો તન ઘન સે, ભવ વન વિપતિ ભરો. પ્રભુ
તુમરો આતમ સિદ્ધ ભયો પ્રભુ, હમ તન બન્ધ ઘરો;
ચાર્તે ભઈ અધોગતિ હમરી, ભવદુખ અગનિ જરો. પ્રભુ
દેખ તિહારી શાન્ત છવિ કો, હમ યહ જાન પરો;
હમ સેવક તુમ સ્વામી હમારે, હમહિં સચેત કરો. પ્રભુ
દર્શનમોહ હરી હમરી મતિ, તુમ લખ સહજ ટરો;
'ચંપા' સરન લઈ અખ તુમરી, ભવદુખ વેગ હરો. પ્રભુ

|| કાયા ચિત પ્રપંચ સે, વિવિધ વેદના હોય; ||
|| નિર્વિકાર નિરખત રહેં, બુદ્ધ વંદના સોય. ||

છોટાલાલ

૧૨૮૩ (રાગ : બિહાગ)

અબકી બેર ઉગારો નાથ મોય, અબકી બેર ઉગારો રે;
એ સબ રિપુ મોહે બહુત સતાવે, તાર્તે તુમહીં નિવારો રે. ધ્રુવ
કબહુ મનોભવ સાયક મારે, મોહે ભ્રમાવનહારો રે;
કબહુક લોભ ઠગાવત આઈ, ક્રોધ જારે તન સારો રે. અબકી૦
દૂરમતિ દુષ્ટ કુતરક ઉઠાવત, ઈરખા દેશ પસારો રે;
આશા તૃષ્ણા બડી પાપિણી, શુભ ગુણ ગ્રસત હમારો રે. અબકી૦
ઈષ્ટ ભવનમેં આવરણ દેવે, કૂડ કપટ છલ કારો રે;
બહુ અવિવેક અનીતિમંદા, દેત મહા દુઃખભારો રે. અબકી૦
હરિ ગુરૂ સંત સ્વરૂપ એક હો, મોરી અરજ ઉર ધારો રે;
જન 'છોટાકો' લહો ઉગારી, જાણી ગુલામ તમારો રે. અબકી૦

૧૨૮૪ (રાગ : સોરઠ ચલતી)

બોધ પિયાલા ગુરુકા પીનાં, તાકી છક નહીં છાની રે;
નેનમેં નિરમલતા બસ રહી, બેનનમેં શીતલતા નીરે. ધ્રુવ
શ્રવણરંદ્ર તેં ચલ્યો પ્રેમરસ, રૂદયકમલ ઠેરાની રે;
વા રસમેં મન મગન ભયો જબ, તબહી કુબુદ્ધિ, નસાની રે. બોધ૦
સૂક્ષ્મ બેદકા ભેદ ગુરુસે, જીને અનુભવ કર જાની રે;
ભીતર બાહેર ભયો પ્રકાશા, ખુલ ગઈ આનંદ ખાની રે. બોધ૦
નિજાનંદ કી ચડી ખુમારી, સુરત ભઈ મસ્તાની રે;
નિજપિયુ આતમસે રંગ લાગ્યો, અખંડ રહે ગુલતાની રે. બોધ૦
વાલ મુરાર કૃપા કર પાયો, અનુભવ અમી સુખદાની રે;
જન 'છોટા' પર કરૂણા કરકે, અભય કિયો દીન જાની રે. બોધ૦

॥ વસ્તુ સંગ્રહ સ્વાર્થતા, દાન ભોગ શૃંગાર; ॥
॥ પંચે ગુણ એ રાજસી, નિર્ગુણ આત્માસાર. ॥

૧૨૮૫ (રાગ : કાફી)

વાવા રે અમીરી સંતનકી, સંતનકી હરિ ભગતનકી. ધ્રુવ
માન અમાન નિરાદર આદર, પીડ મિટી ત્રિહુતાપનકી. વાવા૦
લોભ મોહ કામાદિસે લડ, મારી ગરદન ક્રોધનકી. વાવા૦
કેદ કિયે તિન પંચ પકડ કર, ફેરી દુહાઈ ચૈતનકી. વાવા૦
તખ સિંહાસન કીનો અધર પર, તાલી લગી સમાધિનકી. વાવા૦
અનુભવ દેશમેં વસે નિરંતર, આતમરાજ અખંડનકી. વાવા૦
વાલ મોરાર ચરણરજ 'છોટા' બલિહારી એસે મહંતનકી. વાવા૦

જયકૃષ્ણ

૧૨૮૬ (રાગ : બહાર)

ખેલો જન જ્ઞાનકી ઠોરી, જલે જન પાસકી ઠોરી. ધ્રુવ
સત્ ચિદ્ આનંદ રૂપ તિહારો, ગુરુ પિયકારી છોરી,
સનમુખ હોકર લે અપને પર ઢેત ગુલાલ ફગોરી;
તજયો નામ રૂપકી ખેરી. ખેલો૦
અસ્તિ ભાતિ પ્રિય રૂપ બ્રહ્મકો, તાહીમેં ચિતકો ઠોરી,
વરણાશ્રમ અભિમાન જો ગારી, તાહીકોં દૂર તખેરી;
કરી ગુરુ વાક્ય કી ચોરી. ખેલો૦
દેશિક આતમગ્યાન દેતહે, ફગવા એહી ગ્રહોરી,
જનહું પંડિત કાષ્ટ હરે સબ, બ્રહ્મ હુતાશન દહોરી;
તખો મદ આપ બહોરી. ખેલો૦
વિષસમ જાણી વિષય છાંડકે, વિદ્ધત સંગ કરોરી,
ઐસી ઠોરીસે જો જન ખેલત, તાહીકોં બંધ કટયોરી;
કહત 'જયકૃષ્ણ' બહોરી. ખેલો૦

॥ દયા ધર્મ શ્રદ્ધા વળી, તપ ને ભક્તિ - ઉદાર; ॥
॥ પંચે ગુણ સાત્વિક તણા, નિર્ગુણ આત્માસાર. ॥

જયમલ

૧૨૮૭ જયમલ (રાગ : માંડ)

મનવા ! કાળા મટિયા કેશ જી,
કાળા મટિયા કેશ, તોય તારી મટી ન માંચલી મેશ. ધ્રુવ
'મારૂં મારૂં' ગણીને મોહ્યો હરામમાં હંમેશ જી;
'તારાં' તુજને છેતરી જાશે, આખર દેશે ઠેસ. મનવા
વેશ પલટયો , દેહ વણસ્યો, લાભ્યો નહિ લવલેશ જી;
શ્રાંભિયાનાં તેર ખપવા, હાજર રહ્યો તું હંમેશ. મનવા
કોઈ કલ્યાણકર કામ ન કીધું, ભજ્યા નહિ ભાવેશ જી;
આઠે પહોર ઉપાધિ વ્હોરી, ઊંઘ-આહાર નિ:શેષ. મનવા
ભાતુ ન બાંધ્યું ભવાટવીનું, રટતાં નિત્ય રમેશ જી;
દિવસ આથમવા ગયો ત્યારે, વાટ રહી બહુ શેષ. મનવા
ખેડયાં ખેતર, ખાતર પૂર્યાં ના, સિંચ્યાં નહિ જળ લેશ જી;
'જયમલ' ક્યાંથી ખળાં વિશે તું ધાનના ઢગલા લેશ ! મનવા

જ્યોતિ

૧૨૮૮ (રાગ : માલકૌંશ)

સમજ મન સ્વારથ કા સંસાર. ધ્રુવ
હરે વૃક્ષ પર પક્ષી બૈઠા, ગાવે રાગ મલ્હાર;
સુખા વૃક્ષ ગયો ઉડ પક્ષી, તજકર દમ^૧ મેં ધ્યાર. સમજ
બૈલ વહી માલિક ઘર આવત તાવત^૨ બાંધો ધ્વાર;
વૃદ્ધ ભયો તબ નેહ ન કીન્હો, દીનો તુરત બિસાર. સમજ
પુત્ર કમાઉ સબ ઘર ચાહે, પાની પીવે વાર;
ભયો નિખઠૂ દુર દુર પર, હોવત બારંબાર. સમજ

|| વિવાદ શોક કલહ વળી, બંધ કુવચન ઉચ્ચાર; ||
|| પંચે ગુણ એ તામસી, નિર્ગુણ આત્માસાર. ||

તાલ^૩ પાલ^૪ પર ડેરા^૫ કીનો, સારસ નીર નિહાર;
સૂખા નીર તાલ કો તજ ગયે, ઉડ ગયે પંખ પસાર. સમજ
જબ તક સ્વારથ સઘે તભી તક, અપના સબ પરિવાર;
નાતર^૬ ખાત ન પૂછે કોઈ, સબ બિછડે સંગ છાર^૭. સમજ
સ્વારથ તજ નિજ ગહ પરમારથ, ક્રિયા જગત ઉપકાર;
'જ્યોતિ' એસે અમર દેવ કે, ગુણ ચિંતે હરબાર. સમજ

|| (૧) ક્ષણભરમેં, (૨) તબ તક, (૩) તાલાબ, (૪) મેંડ (ઘેરા), (૫) પડાવ (નિવાસ),
(૬) અન્યથા, (૭) છોડકર.

જાદવ

૧૨૮૯ (રાગ : માંડ)

એવી ઘેલી ઘેલી અમારી રે વાતો, ઘેલા કોઈ જાણશે. ધ્રુવ
આંખ ઉઘાડયે અંધાપો, આંખ મીચતાં સર્વ જણાય;
ભણ્યાંથી ભૂલી જવાય બધું, ભૂલી જવા થકી જ ભણાય. એવી
ઘર બાળો, ઘર ઊગરે, ઘર સંભાળ્યે ઘર જાય;
જેમ ભરો તેમ ખાલી બને, ખાલી કીધે ભંડારો ભરાય. એવી
ભીખ માગે ત્યાંથી સીધુ ભાગે, ત્યાગે ત્યાં આગે છલકાય;
માગ્યું મળે ના, વણમાગ્યે મેહ વરસે, નિશ્ચિત ઉભરાય. એવી
જગ દૃષ્ટિમાં તુચ્છ જે છે, પ્રભુ પાસે, તે મહાન લેખાય;
પે'લો તે છેલ્લો ને છેલ્લો તે પેલો, ઊંઘી ગણત્રી ગણાય. એવી
એકમાં સર્વ સમાય કદાપિ, ન સર્વમાં એક સમાય;
સર્વ મળે એક પ્રાપ્તિ થાયે, એક મળ્યે બધું ખોવાય. એવી
ઊંઘી રીતિ, ઊંઘી વાતો, ઊલટાં શાસ્ત્ર શીખાય;
'જાદવ' જે જન ઊંઘા જગતથી, તેને જ એ સમજાય. એવી

|| સંકલ્પ વિકલ્પ મૂરછા, જાગ્રત મનમથ હોય; ||
|| પાંચે ગુણ એ મનતણા, આત્માના નહિ કોય. ||

જયંતીલાલ આચાર્ય

૧૨૯૦ (રાગ : ભૈરવી)

મંદિર તારું વિશ્વરૂપાણું, સુંદર સર્જનહારા રે;
પળ પળ તારાં દર્શન થાયે, દેખે દેખણહારા રે.
નહિ પૂજારી નહિ કોઈ દેવા, નહિ મંદિરને તાળાં રે;
નીલ ગગનમાં મહિમા ગાતા, ચાંદો સૂરજ તારા રેં.
વર્ણન કરતાં શોભા તારી, થાક્યા કવિગણ ધીરા રે;
મંદિરમાં તું ક્યાં છુપાયો ? શોધે બાળ અધીરાં રે.

જાહનવી

૧૨૯૧ (રાગ : ચલતી)

પ્રિયતમ ! આવડા અબોલા ના લઈએ, પ્રીત બાંધી પરાયા ન કરીએ. ધ્રુવ
રંગે તમારા રંગી ચુંદરિયાં, કીચે રે મુલક હવે જઈએ;
અમે સંસારમાં કેમ રહીએ ? પ્રિયતમ
જળમાં વસે જેમ જળની મછલિયાં, એમ તમારી સંગ રહીએ;
પ્રભુ પ્રેમથી પાવન થઈએ, પ્રિયતમ
ચરણ તમારા ચૂમ્યાં રે સજના, કોને શરણ હવે જઈએ ?
વાલા સમજીને ઝાઝું શું કહીએ ? પ્રિયતમ
સાત સાત ચર્મના પરદે મટેલી, કાયા છે જાદુની નગરી;
અમે ભૂલાં પડી એમાં જઈએ, પ્રિયતમ
પરમ કૃપાળુ ! હે પરમેશ્વર ! ભક્ત વત્સલ ભગવાના;
વાલા બિરદ પોતાનું મન ધરીએ. પ્રિયતમ
પરદો રાખી તમે પ્રિયતમ બેઠા, વ્યાકુળ હું વ્રજનારી;
અરજી 'જાહનવી'ની સુણી લઈએ. પ્રિયતમ
હે મનમોહન ! મનડાં હરીને, આમ છુપાઈ ના જઈએ. પ્રિયતમ

॥ વિવેક શાંતિ વૈરાગ્યતા, ક્ષમા તથા સંતોષ; ॥
॥ એ પાંચે ગુણ બુદ્ધિના, આત્મા સદા અદોષ. ॥

જિનરંગ

૧૨૯૨ (રાગ : શ્યામકલ્યાણ)

શાંતિ જિનેશ્વર સાચો સાહેબ, શાંતિકરણ અનુકૂલમેં હો જિનજી;
તું મેરે મનમેં, તું મેરે દિલમેં, ધ્યાન ઘરૂં પલ પલમેં હો જિનજી. ધ્રુવ
ભવમાં ભમતાં મેં દરિશન પાયો, આશ પૂરો એક પલમેં હો જિનજી. તું
નિર્મલ જ્યોત વદન પર સોહે, નિકસ્યોજી ચંદ્ર બાદલમેં હો જિનજી. તું
મેરો મન તુમ સંગશું લીન, મીન વસે જ્યું જલમેં હો જિનજી. તું
'જિનરંગ' કહે પ્રભુ શાંતિ જિનેશ્વર, દીઠોજી દેવ સકળમેં હો જિનજી. તું

જીવણદાસ

૧૨૯૩ (રાગ : સોરઠ ચલતી)

અમારામાં અવગુણ છે, પણ ગુરુજીમાં ગુણ ઘણા રે જી;
અમારા તે અવગુણ સામું નવ જોશો. ધ્રુવ
ગુરુજી મારા દીવો રે, ગુરુજી મારા દેવતા રે જી;
ગુરુજી મારા પારસમણિને રે તોલ. અમારા
ગુરુજી મારા ગંગા રે, ગુરુજી મારા ગોમતી રે જી;
ગુરુજી મારા કાશી અને કેદાર. અમારા
ગુરુજી મારા તરાપા રે, ગુરુજી મારા તુંબડાં રે જી;
એ તુંબડીએ ઊતરવું ભવપાર. અમારા
જાળીડાં મેલાવો રે, ગુરુગમ જ્ઞાનનાં રે જી;
એ જાળીડાં જરણા કેરો રે જાપ. અમારા
ગુરુને પ્રતાપે રે દાસ 'જીવણ' બોલિયા રે જી;
રાખો રે રાખો, આપ ચરણમાં દાસ. અમારા

॥ સ્મૃતિ, ચિંતા, નિવૃત્તિ, ચિંતવન નિંદ્રા હોય; ॥
॥ પાંચે ગુણ એ ચિતના, નિર્ગુણ આત્મા સોય. ॥

૧૨૯૪ (રાગ : દેશી)

હરિજન વિરલા જાણે વચન, કોઈ સંત જ વિરલા જાણે હે જી. ધ્રુવ
મૂરખ નરને હીરલો લાઘ્યો, ઓળખ્યો નહિ અણસારે હે જી;
પરખ વિનાનો પડ્યો પાદરમાં, પથરાને પરમાણે. વચન
ક્ષુધિયા નરે ક્ષુધા ન ભાંગી, ભોજન ભર્યા છે ભાણે હે જી;
ઊગ્યાં છતાં પણ રહ્યું અંધારું, પોંચી ના શક્યો ટાણે. વચન
કહ્યો શબ્દ કાને નવ લાગ્યો, ઠર્યો નહિ ઠેકાણે હે જી;
ભૂલવણીમાં ફરે ભટકતો, કર્યા કરમ પરમાણે. વચન
પરનારી શું પ્રીત કરીને, વિષયરસને માણે હે જી;
ફરી ફરીને મરે-અવતરે, પડે ચોરાશી જાણે. વચન
સીધો માર્ગ સદ્ગુરુ બતલાવે, નૂરતે-સૂરતે માણે હે જી;
દાસ 'જીવણ' સંતો ભીમ કેરે ચરણે, તેની ખબર ખરે ટાણે. વચન

શ્રી જંબૂવિજયજી મહારાજ સાહેબ

૧૨૯૫ (રાગ : હિંદોલ)

સદા ગુણ ગાઉં મેં તેરા, પ્રભુ મહાવીર જિનરાયા;
કર મેં ભક્તિ સે સેવા, ભજું વીતરાગ ! તુજ પાયા. ધ્રુવ
ન દેખી એસી મુખમુદ્રા, જગતમેં ઢુંઢ ફિર આયા;
પ્રભુ ! તુજ મૂર્તિ દર્શનસે, અતિ આનંદ દિલ છાયા. સદા
જીણંદા ત્રિશલાનંદન ! મુઝે તું એક દીલ ભાયા;
જપું મેં નામ નિત તેરા, નમું મેં નિત્ય તુજ પાયા. સદા
જગાકે આત્મ જ્યોતિકો, હટાદો મોહકી માયા;
છુડાદો દુઃખ હે સ્વામી ! અતિ મેં દુઃખ સખ પાયા. સદા
મિટાદો જન્મ-મરણોકી, અનાદિ ફેરી જિનરાયા;
કરો ઉદ્ધાર 'જંબુ' કા પ્રભુ ! તેરે શરણ આયા. સદા

॥ અહંકાર મદ દર્પ વળી, ગર્વ તથા અભિમાન; ॥
॥ પાંચે ગુણ અહંકારના, નિર્ગુણ આત્મા જ્ઞાન. ॥

ઝવેરચંદ મેઘાણી

(ઈ. સ. ૧૮૯૬ - ૧૯૪૭)

ઝવેરચંદ કાળિદાસ મેઘાણીનો જન્મ સુરેન્દ્રનગર જિલ્લાના ચોટીલા ગામમાં તા. ૨૮-૮-૧૮૯૬ના રોજ થયો હતો. એમણે કવિતા, ટૂંકી વાર્તા, નવલકથા, નિબંધ, નાટક, ચરિત્ર, વિવેચન, સંશોધન, સંપાદન, પત્રકારત્વ, અનુવાદ વગેરે સાહિત્ય-સ્વરૂપોમાં પ્રદાન કર્યું છે. સૂલછાબ, સૌરાષ્ટ્ર તથા જન્મભૂમિ નામના પત્રો સાથે તેઓ સંકળાયેલા હતા. 'સિંધુડો', 'યુગવન્દના' તેમના જાણીતા કાવ્યસંગ્રહો છે. તેમની તમામ કવિતા 'સોનાનાવડી' કાવ્યગ્રંથમાં સંગ્રહીત થઈ છે. તેમની કવિતાઓમાં દેશપ્રેમ, વીરતા અને રાષ્ટ્રભક્તિનું આલેખન થયું છે. ગાંધીજીએ મેઘાણીને 'રાષ્ટ્રીય શાયર' કહીને નવાજેલા. 'સોરઠ તારા વહેતા પાણી' તેમની પ્રતિષ્ઠિત નવલકથા છે. મેઘાણી તેમના લોકસાહિત્યમાં, સૌરાષ્ટ્રની ઢિંગી તળપદી બોલીની, તાકાત અને તેજસ્વિતા પ્રગટાવી શક્યા છે, તે જોતા તેઓ લોકસાહિત્યના ક્ષેત્રે યુગપ્રવર્તક બની રહ્યા છે. ગુજરાત સાહિત્યસભા દ્વારા ૧૯૨૮ના વર્ષનો અર્પણ થતો રહેલો રણજિતરામ સુવર્ણચંદ્રક સૌ પ્રથમ મેઘાણીને પ્રાપ્ત થયો હતો. ઝવેરચંદ મેઘાણીનો દેહવિલય ૫૧ વર્ષની ઉંમરે તા. ૯-૩-૧૯૪૭ના રોજ થયો હતો.

૧૨૯૬ (રાગ : ધોળ)

આત્મમાં ઊગેલ ચાંદલોને જીજીબાઈને આવ્યાં બાળ,
બાળુડાને માત હિંચોળે, ઘણણણ ડુંગરા બોલે !
શિવાજીને નીંદર ના'વે, માતા જીજીબાઈ ઝુલાવે. ધ્રુવ
પેટમાં પોઢીને સાંભળેલી બાળે રામ-લખમણની વાત;
માતાજીને મુખ જે દી થી, ઉડી એની ઊંઘ તે દી થી. શિવાજી
પોઢજો રે મારા બાળ ! પોઢી લેજો પેટ ભરીને આજ;
કાલે કાળા જુદ્ધ ખેલાશે, સૂવાટાણું ક્યાંય ન રે'શે. શિવાજી
ઘૂઘરા ઘાવણી પોપટ લાકડી ફેરવી લેજો આજ;
તે દી તો હાથ રે'વાની, રાતી બંબોળ ભવાની. શિવાજી

॥ પ્રભુ એટલું આપજો, કુટુંબ પોષણ થાય; ॥
॥ ભૂખ્યા કોઈ સૂવે નહિ, સાધુ સંત સમાય. ॥

આજ માતા ચોડે ચૂમિયું રે ! બાળા ઝીલજો બેવડ ગાલ;
 તે દી તારાં મોઢડાં માથે, ઘુંવાધાર તોપ મંડાશે. શિવાજી
 આજ માતાજીની ગોદમાં રે, તું ને હૂંફ આવે આઠ પોર;
 તે દી કાળી મેઘલી રાતે, વાયુ ટાઢા મોતના વાશે. શિવાજી
 આજ માતા દેતી પાથરી રે કૂણાં કૂલડાં કેરી સેજ;
 તે દી તારી વીર-પથારી, પાથરશે વીશ ભૂજાળી. શિવાજી
 આજ માતાજીને ખોળલે રે, તારાં માથડાં ઝોલે જાય;
 તે દી તારે શિર ઓશીકાં, મેલાશે તીર બંધૂકાં. શિવાજી
 સૂઈ લેજે મારા કેસરી રે ! તારી હિંદવાણું જોવે વાટ;
 જાગી વે'લો આવ બાલુડા, માને હાથ ભેટ બંધાવા;
 જાગી વે'લો આવજે વીરા, ટીલુ માના લોહીનું લેવા. શિવાજી

૧૨૯૭ (રાગ : ભૈરવી)

લાગ્યો કસુંબીનો રંગ, રાજ ! મને, લાગ્યો કસુંબીનો રંગ. - ધ્રુવ
 જનનીના હૈયામાં પોઢતાં પોઢતાં, પીઘો કસુંબીનો રંગ;
 ઘોળાં ઘાવણ કેરી ધારાએ ધારાએ, પામ્યો કસુંબીનો રંગ.
 બહેનીને કંઠે નીસરતા હાલરડામાં, ઘોળ્યો કસુંબીનો રંગ;
 ભીષણ રાત્રિ કેરા પહાડોની ત્રાડોએ, ચોળ્યો કસુંબીનો રંગ.
 દુનિયાનાં વીરોનાં લીલાં બલિદાનોમાં, ભભક્યો કસુંબીનો રંગ;
 સાગરની પારે સ્વાધીનતાની કબરોમાં, મ્હેંક્યો કસુંબીનો રંગ.
 ભક્તોના તંબૂરથી ટપકેલો મસ્તીભર, ચાપ્યો કસુંબીનો રંગ;
 વહાલી દિલદારના પગની મેંદી પરથી, ચૂમ્યો કસુંબીનો રંગ.

|| અતિથી ભોંઠો નવ પડે, આશ્રિત ના દુભાય; ||
 || જે આવે મમ આંગણે, આશિષ દેતો જાય. ||

નવલી દુનિયા કેરાં સ્વપ્નોમાં કવિઓએ, ગાયો કસુંબીનો રંગ;
 મુક્તિને ક્યારે નિજ રક્ત રેડણહારે, પાયો કસુંબીનો રંગ.
 પીડિત આંસુડાંની ધારે હાહાકારે, રેલ્યો કસુંબીનો રંગ;
 શહીદોના ઘગઘગતા નિઃશ્વાસે નિઃશ્વાસે, સળગ્યો કસુંબીનો રંગ.
 ઘરતીનાં ભૂખ્યાં કંગાલોને ગાલે, છલક્યો કસુંબીનો રંગ;
 બિસ્મિલ બેટાઓની માતાને ભાલે, મલક્યો કસુંબીનો રંગ.
 ઘોળી ઘોળી પ્યાલા ભરિયાં રંગીલા હો, પીજો કસુંબીનો રંગ;
 દોરંગા દેખીને ડરિયા ટેકીલા હો ! લેજો કસુંબીનો રંગ.

ડુંગરપુરી ભગત

શ્રી ડુંગરપુરી ભગત વિજાપુરના ભાટ હતા. તેઓ વિક્રમ સંવત ૧૮૯૫માં
 થઈ ગયા.

૧૨૯૮ (રાગ : આશાવરી મિશ્ર)

કાચે ઘડે નીર કચું રહે, કચો રે'વે કાગદમાં પારા રે ? ધ્રુવ
 બગલા મોતીડાકોં ક્યા કરે ? મોતી હંસ કેરા ચારા રે;
 વાસણ જોઈ વસ્તુ વ્હોરિયે, જેમાં આનંદ ઉપજે અપારા રે. કાચે
 દીપક વિનાના મંદિર કેસા, કેસા ત્રાટીકું તાળાં રે ?
 ક્રિયા વિનાના જોગી કેસા ? જૈસા સમંદર ખારા રે. કાચે
 અંધા આરસીકું ક્યા કરે ? ક્યા કરે મૂરખ માલા રે ?
 કાફર તસબીકું ક્યા કરે ? તિનસે ન હોય ઉજલા રે. કાચે
 પુત્ર વિના કેસી માવડી ? કેસા પાવૈયેકુ પાના રે ?
 દાસ 'ડુંગરપુરી' બોલિયા, સદ્ગુરુ સાચા ફરમાના રે. કાચે

|| સ્વભાવ એવો આપજો, સૌ ઈચ્છે મમ હિત; ||
 || શત્રુ ઈચ્છે મિત્રતા, પડોશી ઈચ્છે પ્રીત. ||

१२९९ (राग : देशी टाण)

चडी रे झेव ने दीया नगारा, निरभे' नोभत गुरानी;
नूरत-सूरत तो चडी शिपर पर, अरु अग्निमां होमाणी. ध्रुव
नाभिकमणसे चाली रे सुरता, निराधारमें ठेराणी;
मानसरोवर मुक्तामोती, ज्ञानसलामां आवी घेराणी. चडीरे०
छोडी दीयो ज्यारे प्रण गुणने, भूल-भरमणा युं भागे;
चार वेद पर योसर भेले, अलभ पुरुषसे लव लागे. चडीरे०
तोडी दीयो ज्यारे कूड-कपटने, मारो मांयला मेवाशी;
अरुज्ञानका हुवा भडाका, आसन भैठा अविनाशी. चडीरे०
छेला मंडणमां शोधी लेजे, अक्षय मंडणमां अनुमानी;
कहे 'डुंगरपुरी' भाई संतोने सेवो, जहेर वातो हे जीणी. चडीरे०

डोसा भगत

१३०० (राग : देशकार)

अजब भेल हम देभा परमगुरु, अजब भेल हम देभा;
परापार हे आसन जुनके, नहि रूपा रंग देभा. ध्रुव
सद्गुरु भोंपे करुना कीनी, तब अंतरमें निरभा;
ईस नेनासें देभ न पावे, ज्ञानयक्षुसे देभा. परमगुरु०
प्रकाश जुनका सभकुं प्रकाशे, चंदा सूर सरीभा;
सर्वांतर सामान्य रूपसे, व्यापक वस्तु देभा. परमगुरु०
वेद वचन गुरुमुपसे सुनके, लगी अनुभव मेभा;
चौद लोक में अकही व्यापक, द्रढ निश्चय करी देभा. परमगुरु०

॥ विचार वाणी वर्तने, सौनो यारुं प्रेम; ॥
॥ सगां स्नेहीने शत्रुनुं ईच्छु कुशाक्षेम. ॥

विश्वनाथ गुरु दया भई तब, टली करमकी देभा;
'डोसा' के दुःख दूर किये जव, कृपादृष्टिसें देभा. परमगुरु०

१३०१ (राग : हिंदोल)

अकतासे भेलो होरी, समज भिन क्युं भटको री ? ध्रुव
सद्गुरु मुपसे भेद श्रवण करी द्वैतभाव हे छोरी;
संतशरण रही समज सानमें, चैतनसे चित जोरी;
किर नहि जन्म धरो री. अकतासे०
पूरन प्रेम को रंग बनाके शण्डकी पिचकी भरो री;
शम, धम आदि अभीर समज के ज्ञान गुलालकी जोरी;
द्वैत सभ दूर करो री ! अकतासे०
जुव-शिव वास्तव भेद नहि, सो निगम कहावे ऋकोरी;
सागरमें ज्युं लहर उठत है, सो सागरसे न भिछोरी;
जोजे तुम दिल अपनो री ! अकतासे०
श्रवण, मनन, निदिध्यास कर के, भेदको दूर करो री !
विश्वनाथ गुरु सो हि भतावत, अर्थ यथार्थ ग्रहो री;
'डोसा' ! यही राह चलो री. अकतासे०

१३०२ (राग : पंजणी काड़ी)

कोनसे भेलुं में होरी ? निजानंद रूप भिलो री. ध्रुव
सद्गुरु मुपसे भेद श्रवण करी, देहभाव भीसरो री;
सभ घटमें प्रभु भेल रह्या है, सो स्वामी आप भीलो री;
भेद सभ दूर परो री. कौनसे०
स्थूल जड, सूक्ष्म सो हि जड है, कारण जड हि अन्यो री;
जडकुं जड कोई जान सके नहि, चेतन जान रह्यो री;
सो भोसे अभिन्न भयो री. कौनसे०

॥ जेवा आपी आंभडी, सांभणवाने जान; ॥
॥ जुभ जनावी ओलवा, भलुं कर्युं भगवान. ॥

જાગ્રત, સ્વપ્ન, સુષુપ્તિ જડ છે, જાને નહીં ગતિ મોરી;
તીનોં અવસ્થાકોં મેં જાનું, શુદ્ધ સ્વરૂપ લલ્હો રી;
નેતિ, નેતિ, બેદ કલ્હો રી. કૌનસે૦

શુદ્ધ સામાન્ય સ્વરૂપ હમારો, બુદ્ધિ વિશેષ તજો રી;
પ્રારબ્ધ તોલો વિશેષ પ્રકાશક, ફેર નહિ દેખ પરો રી;
સમાન ગતિ હેં મોરી. કૌનસે૦

અજ અવિનાશી અખંડ જો વસ્તુ સચ્ચિદાનંદ કલ્હો રી;
વિશ્વનાથ ગુરુ સો હિં બતાવત, 'ડોસે' મનમાં લલ્હો રી;
જાતે ભવપાર કર્યો રી. કૌનસે૦

૧૩૦૩ ડોસા ભગત (રાગ : સોરઠ)

ગુરૂકી અજબ કલાભાઈ, મુમુક્ષુ સમજો મનમાંહિ. ધ્રુવ
ચાર વેદ ષટ્ શાસ્ત્ર અઢારા, પુરાન કંઠ કર ગાવે;
તદપિ સદ્ગુરૂ કૃપા બીના કબી, અનુભવ લેશ ન આવે. ગુરૂ૦
આપ મતિસેં પ્રયત્ન અપનો, જ્યું જ્યું બહોત ચલાવે;
ગર્વ ગર્દમેં ત્યું ત્યું પ્રાણી, બહુત ડુબતા જાવે. ગુરૂ૦
મંત્ર ચંત્ર અરૂ તંત્ર જાદુ સબ, જૂઠા ઠાઠ કહાવે;
બેદ મંત્ર ગુરૂ મુખસેં સુનલે, સત્ય અર્થ સમજાવે. ગુરૂ૦
ગુરૂ શરણ રહી શ્રમણ મનન કરી, નિદિધ્યાસકું ધ્યાવે;
બિના પ્રયાસે સો નર સહેજે, સત્ચિદ્ સુખ હો જાવે. ગુરૂ૦
કહે ડોસો ગુરૂ વિશ્વનાથસેં, જીવન મુક્તિ પાવે;
સ્વરૂપમેં હો જાવે સમરસ, જન્મ મરણ દુઃખ જાવે. ગુરૂ૦

॥ અમને અદકાં જ્ઞાન ગુણ, તેનો તું દાતાર; ॥
બોલે પાપી પ્રાણીયો, એ તારો ઉપકાર. ॥

૧૩૦૪ (રાગ : ભીમપલાસ)

સંત પુરુષનું શરણ ગ્રહીને પ્રેમે હરિરસ પીજે રે;
શ્રવણ મનન નિદિધ્યાસ કરીને, લક્ષ યથારથ લીજે રે. ધ્રુવ
વૈરાગ્યાદિક સાધન સંપન્ન, થઈ સત્સંગતિ કીજે રે;
અનુબંધ ચારેને પકડી, ચિત્તને સ્થિર કરી દીજે રે. સંત૦
દેહ ભાવને દૂર કરીને, હરિ ગુરુ ભેદ તજીજે રે;
તન મન ઘન વાણીથી તોષી, સદ્ગુરુ પ્રસન્ન કીજે રે. સંત૦
કામી ક્રોધી, કપટી, લોભી, એથી દૂર રહી જે રે;
દેહ વિષે અહંકાર મમત્ત્વ, કરે તે જનથી બી જે રે. સંત૦
વેદ વચન સદ્ગુરુ મુખેથી જાણી સુધા ગ્રહીજે રે;
હરતાં ફરતાં ઉદમ કરતાં, ચિંતન એજ કરીજે રે. સંત૦
એ લક્ષણ રાખે અધિકારી, ચરણે શીષ ધરીજે રે;
કહે 'ડોસો' ગુરુ વિશ્વનાથથી, ભવજળ સઘ તરીજે રે. સંત૦

તદ્ગુપાનંદજી

(મનન આશ્રમ, ભરૂચ)

૧૩૦૫ (રાગ : કેદાર)

શેનો નશો ? શાનો નશો ? એ પૂછશો કોઈ નહીં,
ચકચૂર હું બ્રાહ્મીનશામાં, મને છેડશો કોઈ નહીં;
નિંદા ભલે, ચર્ચા ભલે, ઉપહાસ હો ભલે સર્વદા,
પણ બ્રહ્મઘેન ઉતારવા, તસ્દી તમે લેશો નહીં. ધ્રુવ
મદમસ્ત નિજાનંદમાં, તદ્ગુપ હું મુજ આત્મમાં,
અમરત ભરેલી મુજ મસ્તીમાં, વિષ ઘોળશો કોઈ નહીં;
ઘેર્યો હતો અવિદ્યાએ, ઘોર્યાં કર્યું અજ્ઞાનમાં,
ગુરુશબ્દોએ જગાડીઓ, હવે જાગવા કહેશો નહીં. શેનો૦

॥ કાપ કલેશ કંકાશને, કાપ પાપ પરિતાપ; ॥
કાપ કુમતી કરૂણા કીજે, કાપ કષ્ટ સુખ આપ. ॥

ગાજી બજાવી વગાડીને, ગુરુ બ્રહ્માનંદ ગજાવીઓ,
 બ્રહ્મ હું બ્રહ્માંડ હું, હરદમ અનન્તર એ નશો;
 ન બ્રહ્મ વિણ અહીં છે કશું, ના ઢૈત છે હું - તું તણું,
 એવો નિરંતર નિશદિન નશો, તોડી તમે શકશો નહીં. શેનો૦

બદનામી મને અડે નહીં, નિંદાનો લેપ ચઢે નહીં,
 નિર્લેપ એવા અનામીને, તમે ચિતરી શકશો નહીં;
 દોષોથી દુષિત હું નહીં, કાળો કલંકોથી નહીં,
 નિર્દોષ નિષ્કલંક છું, હવે કાળી કલમ કરશો નહીં. શેનો૦

સૌ રૂપમાં ને નાશમાં, અરૂપ ને અવિનાશી હું,
 સૌ સંગ ને સૌ અન્તમાં, અનંત ને અસંગ હું;
 આંતર ખજાને ખાણ છું, અખાતની એ ખાત હું,
 અરે પરમની એ પાર હું, જાણી તમે શકશો નહીં. શેનો૦

તીર્થશીવોમ્

૧૩૦૬ (રાગ : પરમેશ્વરી)

અંતર ગગન ગુરુ પરકાશિત,
 માથે મેરે હાથ જો રાખા, હુઆ ત્રિલોક પ્રકાશિત. ધ્રુવ
 ધન્ય હુઆ, ગુરુ કિરપા કીની, અગમ અપાર મિલાયા;
 મન ભ્રમ તન સગલા છિતરાયા, અન્તર હુઆ પ્રકાશિત. અંતર૦

ગુરુ દયાલા કિરપા કીની, લિયો લગાયે કંઠા;
 દૂર અંધારા હુઆ સભી હી, દેખત જહાં પ્રકાશિત. અંતર૦

‘તીર્થ શિવોમ્’ જહાજ પર અપને લિયે ષેઠાએ મોહે;
 છૂટત પાછે તમ-વિસ્તારા, જાવત હોત પ્રકાશિત. અંતર૦

॥ ઝાઝા નબળા લોકથી, કદી ન કરીએ વેર; ॥
 ॥ કીડી કાળા નાગનો, પ્રાણ જ લે આ પેર. ॥

૧૩૦૭ (રાગ : ભૈરવી)

ઇશક હી હૈ દર્દ મેરા, હૈ દવા ભી ઇશક હી;
 ઇશક હી મન્જિલ મેરી હૈ, હૈ દુઆ ભી ઇશક હી. ધ્રુવ

ઇશક કા બીમાર હૂં મૈં, ક્યા પતા દુનિયા કો યહ ?
 ઇશક હી હિકમત કરે હૈ, રાસ્તા ઇક ઇશક હી. ઇશક૦

યાર અન્દર હૈ હમારે, યાર અન્દર ગુમ હુઆ;
 યાર કો અન્દર હી ખોજે, હુનર યહ બસ ઇશક હી. ઇશક૦

ઇશક કી એસી અદા હૈ, આ કે ફિર જાયે નહીં;
 આ કે ગર જાયે ચલા વહ, હૈ નહીં વહ ઇશક હી. ઇશક૦

‘તીર્થ એ શિવ ઓમ્’ આશિક, ઇશક મેં ભી ક્યા મજે ?
 યાર કી કુર્બત ભી હાસિલ, દૂર ભી ઓર ઇશક ભી. ઇશક૦

૧૩૦૮ (રાગ : આશાવરી)

ઉઠા ઉઠા ઘુંઘટ રી સજની, સજના તેરે સન્મુખ હૈ. ધ્રુવ
 કાહે લાગી સુખ સંચય મેં, સકલ દિખાવા હૈ સુખ કા;
 સુખ તો હરદમ પાસ તેરે હી, રોમ રોમ પી સન્મુખ હૈ. ઉઠા૦

અન્તર હિરદય, અન્તર ગગના, જહાં બસત પી સંગ તેરે;
 તૂ દેખત ન તૂ ઝાંકત ન, પિયા ગગન સન્મુખ હૈ. ઉઠા૦

‘તીર્થ શિવોમ્’ વિયોગિન સજની, રોગ વિયોગ કા કર ગહરા;
 આએ પરગટ તોહે મિલેંગે, પિયા જો હરદમ સન્મુખ હૈ. ઉઠા૦

૧૩૦૯ (રાગ : ગોરખ કલ્યાન)

કબ સે ખોજ રહી પી અપના ? અજહૂં મિલા નહીં તોહે;
 પીવ વિયોગ મેં સૂજે નયના, મન કા ચૈન નહીં તોહે. ધ્રુવ

કિતની સજની ખોજન નિકલી, ચિતા જલી મારગહિં;
 પ્રેમ નહીં થા પાકા ઉનકા, કાચા પ્રેમ ન પાયે ઓહે. કબ૦

॥ તુલસી ઓ દિન યાદ કર, ઉપર પાંવ તલૈ શીશ; ॥
 ॥ મૃત્યુલોકમેં આયકે, બીસર ગયે જગદીશ. ॥

સાચા પ્રેમ જરૂરે બિન અગ્નિ, બહે બિના પાની દરયાઓ;
જબ લો પીવ દર્સ ન હોવે, રહત જલાવત પ્રેમ હૈ તોહે. કબો
'તીર્થ શિવોમ્' ભુઈ પર રાખો, સીસ જો રહત સદા હી ઉંચા;
તા પર નાચ કરો પી આગે, મિલત પિયા હૈ આચ તોહે. કબો

૧૩૧૦ (રાગ : પીલૂ) વારખરી

કોઈ બતાવે દૂર પિયા હૈ, કોઈ કહે વહ નેરે;
કાકી બાત નહીં મન ભાવે, નહીં દૂર નહીં નેરે. ધ્રુવ
જો મન ચીહને દૂર પ્રભુ કો, તા મન દૂર હી રહતા;
જો મન દેખત નેરે ઉસકો, તા કો હરદમ નેરે. કોઈ
જાના દૂર પિયા, મેં ભટકી, કભી ન આયા નેરે;
જબ પી પાયા નેરે અપને, રહા સદા હી નેરે. કોઈ
'તીર્થ શિવોમ્' પ્રભુજી મોરે, છમા છમા મો કરના;
સમજી દૂર અભાગિન તોહે, તુમ તો સદા હી નેરે. કોઈ

૧૩૧૧ (રાગ : યમન) કેરવા

ખિલા વસન્ત હૈ અન્દર તેરે, તૂ ઉદાસ કાહે બૈઠા ?
અન્તર તો આનન્દ સમાયા, તૂ વિક્ષિપ્ત બના બૈઠા. ધ્રુવ
કાહે બના તમાશા જગ મેં ? સુખ તો પાસ સદા તેરે;
પર તૂ હી પહચાન ન પાતા, દુખિયા મન ક્યોં હો બૈઠા? ખિલા
ખિલને દે કુલવાડી અન્તર, જલ તરંગ ભી અન્તર મેં;
ઉબર ખાબર કાકર પાથર, કાહે હૃદય લિયે બૈઠા ? ખિલા
તમ અંધ્યારા, જગત વાસના, મન મલીન તેરા કરતા;
ઝટક વાસના, મન નિર્મલ હો, તબ હી સુખી હુઆ બૈઠા. ખિલા

॥ તુલસી દાતા રામ હૈ, જો મન રખ્ખે ધીર; ॥
પીછે નિપજે ગર્ભ મેં, આગે નિપજે ખીર. ॥

'તીર્થ શિવોમ્' હે પગલે મનવા, રહે સમેટે સુખ અન્તર;
ફિર ભી પલ પલ ક્ષણ ક્ષણ કાહે ? તૂ અલમસ્ત બના બૈઠા. ખિલા

૧૩૧૨ (રાગ : હંસકંકણી) અજાત

સત્ કેરે પંથ જાવા હું દીવડો રે પ્રગટાવું,
અંતરમાં અભિલાષ ભરીને તારે દ્વારે આવું. ધ્રુવ
કાયા કેરું કોડિયું કીધું ને મનડા કેરી વાટ્યું,
શ્રદ્ધા કેરું તેલ રે પૂરી ઝગમગ જ્યોત જગાવું;
ભૂલા ના પડીએ તુજ માર્ગ શોધતા, અધવચમાં અટવાવું. અંતરમાં
ઝંખના જેને હૈયે જાગી, રાગી થયો વીતરાગી,
મહેર કરો મુજ રંક પર એવી, ભવ ફેરા જાય ભાંગી;
જીવન કેરી રાત અંધારી, સુઝ પડે ના ક્યાં જાવું ? અંતરમાં

૧૩૧૩ (રાગ : હીંદોલ)

ગુરુમિલ્યા, મન શીતલ હોયા, દૂર ભયા ભ્રમ સારા;
મેં જગ-વન મેં ભટક રહા થા, ફિરતા મારા મારા. ધ્રુવ
ગુરુકૃપા વર્ષા મન ઉપર, મહક ઉઠી હરિયાલી;
પૂરા ભરા સરોવર મન કા, જગ-ક્લેશ કો જારા. ગુરુ
મન ભરપૂર હુઆ આલોકિત, પ્રેમ હી પ્રેમ ભરા હૈ;
સંસારી જગ મેં હી ડૂબા, દુખ પાવત બેચારા. ગુરુ
'તીર્થ શિવોમ્' મેરે ગુરુદેવા, મન-તન તેરે અર્પન;
તૂ હી તૂ દીખે જગ સારે, તેરા આર ન પારા. ગુરુ

॥ તુલસી રસના તો ભલી, રટયા ચહિયે રામ; ॥
નહિતો કાટ નિકાસિયે, મુખમેં ભલો ન ચામ. ॥

૧૩૧૪ (રાગ : હંસનારાયણી)

ગુરુ ને એસી કૃપા કરી છે, શબ્દ કા હુઆ ધમાકા;
કૂટા ગગના દેખત દેખત, બિજલી બિના કડાકા. ધ્રુવ
શત્રુદલ જો જોઈ અન્દર, દહક ઉઠા શંકા મેં;
અબ તો ભાગન વેલા આઈ, ફહરા ઉઠી પતાકા. ગુરુ
માર કાટ એસી મન અન્દર, શક્તિ-ગુરુ મચાઈ;
તમ રજ ભાગા પાંવ સિર પર, એસા ગુરુ લડાકા. ગુરુ
કૌતુક એસા ગુરુવર કીના, દશા છે બદલી મન કી;
દેખ દેખ કર અચરજ હોતા, કરતા જગત શ્વાઘા. ગુરુ
'તીર્થ શિવોમ્' ધન્ય ગુરુદેવા, ધન્ય તુમારી કિરપા;
મનવા મોરા બદલ દિયો છે, ગાઉં ગુણ મેં તાકા. ગુરુ

૧૩૧૫ (રાગ : યમન)

ચાહે જીવ જગત મેં કિતના, ભટક ભટક ભરમાયે વો;
પ્રીતમ પ્યારા સન્મુખ હરદમ, અનુપમ રૂપ દિખાયે વો.
જીવ ન જાને, જીવ ન સમજે, લીલા છે યહ પ્રભુ-વર કી;
અંધ બના વહ જગ હી દેખે, આશા મેં ભરમાયે વો.
ન જાને વહ ભેદ પ્રભુ કા, પહલે વો અન્દર દીખે;
તબ દીખે વો બાહર જગ મેં, સભી નૂર બરસાયે વો.
મન મન્દિર હી તીરથ જન કા, મન હી ઉસકા મારગ છે;
મન હી રાહ દિખાયે જગ કો, મન હી કર્મ કમાયે વો.
'તીર્થ શિવોમ્' હે મનવા મોરે, તૂ કર્યો પડા જગત પાછે ?
રૂપ સભ્યારો મનવા અપના, કાહે કો દુખ પાયે વો.

|| હીરા મોતી નામ હરિનું ,પથ્થર બીજી વાતો;
કહે પ્રીતમ મૃગજળ દેખીને, રખે પીવા તું માતો. ||

૧૩૧૬ (રાગ : તિલક કામોદ)

છોડ ગયે પીરા હિરદય મેં, સાજન જાતે જાતે મેરે;
પીરા ખાય રહી હિરદય કો, બુઝત અગન ન અન્તર મેરે. ધ્રુવ
દશા ભયી છે એસી મોરી, મન ન લાગે, પીવ મિલે ન;
કસકત રહત, બહાઉં અસુઅન, કયા પ્રભુ કીના અન્તર મેરે? છોડો
ઝૂલાં ઝૂલેં, મન પરચાયે, સખિયાં મિલ મિલ મંગલ ગાયે;
મોરા મનવા રહત પિયા હી, યાદ બની હી અન્તર મેરે. છોડો
'તીર્થ શિવોમ્' પિયા હે સજના, દીપક વિરહ હૃદય જલાયા;
લેત નહીં કાય સુધ આયે, છટપત તડપત અન્તર મેરે. છોડો

૧૩૧૭ (રાગ : મિશ્ર ભૈરવી) વારખરી

જગ કો તો ઉપદેશ કરે પર, અપના મન તો મલિન બનો છે;
ભરી વાસના મન કે માંઠી, મનવા જગ આસકત બનો છે. ધ્રુવ
જૈસે આભૂષણ હો જૂઠા, ઉપર સોના, અન્દર તામ્બા;
એસે મિથ્યા વક્તા માનો, મન મલીન ઉપદેશ ઘનો છે. જગ
ઘઘર ઉઘર કા પાઠ-પઠન કર, લાગત જગ મેં બાત બનાવન;
કરની કુછ, કથની કુછ દૂજી, એસો વહ મક્કાર બનો છે. જગ
એસા જીવ ન અંકુશ કોઈ, જો મિલ્યા સો ઉસે બિગારે;
ડૂબે આપ ડુબો વે દૂજન, એસો તારનહાર બનો છે. જગ
'તીર્થ શિવોમ્' પ્રભુજી મોરે, બચા રહૂં મિથ્યાચારી સે;
સાચી શરણ, સાચ ઉપદેશા, મનવા તો હી સાચ સધો છે. જગ

|| વાયા તેતો ધૂળ કમાયા, ડાહ્યા થઈ ડંડાયા;
કહે પ્રીતમ માયાને મુસળ, ખૂબ નરે ખંડાયા. ||

જબ ભયા મન મગન અન્દર, ફિર વહ ગાએ ક્યા ભલા ?
પા લિયા અન્દર જો પાના, ફિર વહ પાએ ક્યા ભલા ? ધ્રુવ
ઠહરતા જો મન નહીં થા, ઇક જગહ ઇક ઠોર પર;
અબ નહીં ચંચલ કહી ભી, ફિર ઠહરાએ ક્યા ભલા ? જબ
સેજ અન્દર મેં બિછી જો, પાઈ અન્તર મેં હી મેં;
સાથ સોઈ સેજ પી કે, ઔર સોઈ ક્યા ભલા ? જબ
'તીર્થ એ શિવ ઓમ્' સદ્ગુરુ છે, કૃપા મુઝ પર હુઈ;
પાઈ કિરપા જબ ગુરુ કી, ઔર પાઈ ક્યા ભલા ? જબ

૧૩૧૯ (રાગ : જૈવંતી) કેરવા

ડાલ એક પર પંછી બેઠા, ડાલ ડાલ સે ન્યારા;
દેખત રહા તમાશા જગ કા, કરત ન કછુ બિચારા. ધ્રુવ
ન ખાય વહ કેવલ દેખે, ભૂખ ન પ્યાસ સતાયે;
લેત આનન્દ જગત માયા કા, રહકર જગ સે ન્યારા. ડાલ
તા કી છાયા જીવ બના જો, રહા જગત ઉલજાયે;
ઉચલત, કૂદત, ભાગત ફિરતા, રહત ન જગ સે ન્યારા. ડાલ
છાયા તો છે કેવલ છાયા, દેખે ઔર દિખાયે;
ભાન્તિ ભાન્તિ કે સ્વાંગ બનાયે, ડૂબત બીચ મઝારા. ડાલ
'તીર્થ શિવોમ્' યહ ભેદ પ્રભુ કા, કોઈ વિરલા જાને;
જો જાને ભવ પાર વહ ઉતરે, છૂટત ઝગડા સારા. ડાલ

વ્રજકી બાલા રૂપ રસાલા બહુત બિહાલા બનવાલા,
જાગી તન જવાલા વિપત વિશાલા દીન દયાળા નંદલાલા;
આયે નહિ આલા કૃષ્ણ કૃપાળા બંસીવાલા બનવારી,
કાન્હડ સુખકારી કૃષ્ણ મોરારી, ગયે બિસારી ગિરિધારી.

॥ ખંડાયા તે ખોળ્યા ન જડયા, આટો થઈને ઉડયા; ॥
॥ કહે પ્રીતમ સંસાર સિંધુમાં, બહુવાર તે બૂડયા. ॥

તુમરી કિરપા બિન છે પ્રભુજી, નામ ન સિમરા જાયે;
જિસ પર કિરપા તેરી હોયે, વો હી યહ સુખ પાયે. ધ્રુવ
જો પ્રાપત હો ગુરુ અનુગ્રહ, તો મન પ્રેમ સમાવે;
તો હી મન ચરણો મેં લાગે, તો હી સિમરન હોયે. તુમરી
ગુણ ગાયે સે મન પરકાશિત, સહજ ભાવ ઉપજાયે;
અન્તર તમ છે નાશે તબ હી, નામ હી સહજ સમાયે. તુમરી
તેરી કિરપા હોવે તબ હી, યહ સબ કુછ હો પાયે;
નહીં તો મનવા ભટકત ભટકત, માયા માંહી સમાયે. તુમરી
તૂ હી સારે જગ કા કરતા, મૌજ તેરી હી હોતી;
જૈસા ચાહે વૈસા જગ મેં, ઇક દમ હી ઘટ જાયે. તુમરી
'તીર્થ શિવોમ્' વિનય પ્રભુ આગે, નામ દાન મોઠે દીજો;
તેરા નામ હી સિમરન હોયે, નામ હી મન મેં ભાયે. તુમરી

૧૩૨૧ (રાગ : પટદીપ)

પ્રભુજી ! પ્રેમ કી વર્ષા કીની,
અન્તર બાહર ભીગ ઉઠી મેં, પરમાનન્દિત કીની. ધ્રુવ
વરસત વર્ષા હર છિન હર પલ, ભીગત રહું નિરન્તર;
નયનન રાહી હિરદય માહી, શીતલતા ભર દીની. પ્રભુજી
અસમય સમય હો કુછ ભી કૈસા ? તુમ તો દેખત નાહી;
રહત ભિગોએ જલ શીતલ સો, યહ કિરપા ક્યા કીની ? પ્રભુજી
'તીર્થ શિવોમ્' લલા બનવારી, તુમરો પ્રેમનિયારો;
ગુણ અવગુણ ન દેખત જન કો, કરિ કિરપા કરિ દીની. પ્રભુજી

॥ બૂડયા તેને કોણ બચાવે, આપે અવળા ચાલે; ॥
॥ કહે પ્રીતમ પોતાને હાથે, ફાંસી ગળામાં ઘાલે. ॥

१३२२ (राग : असंत लैरवी)

पिया सेव का दर्शन पाया, मनवा अपना भूल छकाया;
पीव ऽगस्त्रिया देपी भाली, जात आनन्द है नही समाया. ध्रुव
सेव पिया का अजब आनन्दा, जिन पाया जन सो ही जाना;
मैंने लूटा भूल है अनुभव, मुझ सों जावत नहीं जाताया. मनवा
शब्द ही मारग सेव पिया को, मिलत है गुरु-कृपा सो;
जिन पाई गुरु की किरपा यह, फिर उसने सुभ सेव का पाया. मनवा
'तीर्थ शिवोम्' हे सद्गुरुदेवा, अक भयी साजन से मिलकर;
तू जो कृपा करत न मोहे, आनन्द अनुभव कभी न पाया. मनवा

१३२३ (राग : नट गिलावल)

पीडा लागी जा मन माहीं, जगे विरह है उसी हृदय में;
जा हिरदय विरह परकाशित, तऽप मिलन की उसी हृदय में. ध्रुव
जा हिरदय पीडा न लागी, वह क्या जाने प्रेम अगन को ?
वह तो डूबा विषय माहीं, जगत समाया उसी हृदय में. जगे
प्रेम की पीडा देन प्रभु की, पीड जगाये दर्श दिपाये;
प्रेम से हिरदय भर जाता जल, प्रकट प्रभु हो उसी हृदय में. जगे
'तीर्थ शिवोम्' प्रभु भगवन्ता, जगत छुडाओ पीर जगाओ;
पीडा मिलनका साधन तेरा, दिख जाते तुम उसी हृदय में. जगे

१३२४ (राग : आनंद लैरव)

प्रेम का भेल निराला देजा, पहुँच गये पर जन न पाये;
साजन तो सन्मुख ही भैठा, फिर भी हम पहचान न पाये. ध्रुव
मन अपना समजाय रहे है, दिल अपना जहलाय रहे है;
साजन हमरी ओर ही आये, पर है अज तक मान न पाये. पहुँचो
साजन तो मिलने को तऽपे, पर हम धर-उधर ही देखें;
फिर कहते साजन न मिलता, मन में हम हैं ठान यह पाये. पहुँचो

॥ महाभाया ना मोटा झांसा, ते तोऽया नव तूटे; ॥
॥ कहे प्रीतम हरि दया करे तो, जगत जाणथी छूटे. ॥

अन्तर-भाव प्रभु मिलने का, हम से पूछे कोय कैसा ?
जिसके भाव वही यह जाने, दूजा जग-सुभ मानत जाये. पहुँचो
'तीर्थ शिवोम्' यह कैसी उलझन ! प्रभु सामने पर न दीपे;
हरदम जसा जयालों अन्दर, जार-जार वह याद ही आये. पहुँचो

१३२५ (राग : यमन)

प्रेम का दाता, प्रेम का रक्षक, मेरा सद्गुरु प्यारा;
दीनन भक्ति-भाव प्रदाता, मेरा सद्गुरु प्यारा. ध्रुव
दूर हटे न भक्तन मन सो, पल धक, अक घडी भी;
अन्तर सन्मुख जना ही रहता, मेरा सद्गुरु प्यारा. दीनन
प्रेम का सागर सद्गुरुदेवा, जांठत प्रेम अनोपा;
जगत हटाना, प्रेम जगाता, मेरा सद्गुरु प्यारा; दीनन
शरण गहे जो सद्गुरुदेवा, यरण-शरण वह पावे;
कर चेतन अन्तर परकाशित, मेरा सद्गुरु प्यारा. दीनन
'तीर्थ शिवोम्' प्रभु गुरुदेवा, दाता तुम सा नाही;
प्रेम कराये, राग मिटाये, मेरा सद्गुरु प्यारा. दीनन

१३२६ (राग : छायानट)

प्रेम का पाना, प्रेम का करना, कठिन जहुत है, कठिन जहुत है;
सीस दिखे जिन मिलत है नाहीं, सीस का देना, कठिन जहुत है. ध्रुव
जग के सुभ-दुभ, आशा तृष्णा, सब ही अर्पण प्रभु यरण में;
जग जैराग सरल है नाहीं, जगत हटाना कठिन जहुत है. प्रेम
जल लो हिरदय अगन जले न, प्रेम उभरता अन्तर नाहीं;
विरह जिन जलती न अगनी, हृदय जलाना कठिन जहुत है. प्रेम
'तीर्थ शिवोम्' प्रभु भगवन्ता, अगन-प्रेम, अन्तर जल जावे;
कृपा जिन यद होत नहीं है, किरपा पाना कठिन जहुत है. प्रेम

॥ काणे कूटया जमडे लूटया, योरासीमां पडिया; ॥
॥ कहे प्रीतम अज्ञानी जेवा, आपे ते आथडिया. ॥

૧૩૨૭ (રાગ : વૃંદાવની સારંગ)

ફિર યહ અવસર મિલેગા નાહીં, નિર્મલ કર લે મન કો અપને;
ન જાને કબ કા હૈ મૈલા, મૈલ ઉતારે મન સો અપને. ધ્રુવ
ન જાને કબ હોએ જાના, છોડ યહ દેહા, છોડ યહ નગરી;
રહે હાથ મલતે હી અપને, કર શિંગાર લે મન કો અપને. નિર્મલો
સતગુરુ એસા ઘાટપિચારે, નિર્મલ જલ હૈ નામ કા સાબુન;
મલમલ ઘો ઘો મૈલ ઉતારે, સાફ તૂ કર લે મન કો અપને. નિર્મલો
જિતના પલટે જગ કે પાસે, ઉતના મૈલ ચટ્ટેગા મન પર;
જિતના જાએ સતગુરુ ચરણી ! ઉતના ચરણી મન કો અપને. નિર્મલો
'તીર્થ શિવોમ્' કહું સમજાએ, જીવન બીતા પલ પલ જાએ;
અવસર કા તૂ લાભ ઉઠા લે, તૂ ચમકા લે મન કો અપને. નિર્મલો

૧૩૨૮ (રાગ : માંઢ) અજ્ઞાત

હરિ ! મારે હૃદયે રહેજો, પ્રભુ મારી પાસે રહેજો;
જો જો ન્યારા થાતા રે, મને તે દિનનો વિશ્વાસ છે. ધ્રુવ
ઘના ભગતે ખેતર ખેડયું રે, વેળું વાવી ઘેર આવ્યા;
સંત જનોનાં પાત્ર પૂર્યાં, ઘઉંના ગાડાં ઘેર આવ્યા રે. મને
જૂનાગઢના ચોકમાં, નાગરે હાંસી કીધી;
નરસૈયાની હુંડી સ્વીકારી, દ્રારિકામાં દીધી રે. મને
મીરાંબાઈને મારવા, રાણેજીએ હઠ લીધી;
ઝેરનાં પ્યાલા અમૃત કરીયા, ત્રિકમ ટાણે પધાર્યા રે. મને
ભીલડીનાં એઠા બોર પ્રભુ, તમે હેત કરી આરોગ્યા;
ત્રિભુવનના નાથ તમને, મીરાંબાઈ એ ગાયા રે. મને

॥ આથડતાને કોણ ઉગારે, કર્મ તણો કૂટારો; ॥
કહે પ્રીતમ સેવો સદ્ગુરૂને, એ તરવાનો આરો. ॥

ભજ રે મના

૮૧૪

૧૩૨૯ (રાગ : સોહની)

મતવારી મતવારી, ભઈ હું મેં મતવારી;
સુધ-બુધ મન કી સારી બિસરી, ત્યાગી દુનિયા સારી. ધ્રુવ
એસા નામ હૃદય મેં લાગા, છૂટત નહીં છૂટાએ;
મન મેં, તન મેં પ્રેમ સમાયો, રહતી ચઢી ખુમારી. ભાઈ
ગાય ગાય મન નિર્મલ હોયા, મમતા તૃષ્ણા ભાગી;
રહત પિયા હી સન્મુખ હરદમ, ન મીઠા ન ખારી. ભાઈ
હૃદય બંધા હૈ શ્રી ચરણોં મેં, લટક પ્રભુ મન લાગી;
કેસા લેના ? કેસા દેના ? છૂટી સભી બીમારી. ભાઈ
દિયા સહારા હૈ પ્રભુ મોહે ઉતરન પાર નદી કે;
'તીર્થ શિવોમ્' ભઈ આનન્દા, રહત લગી હી તારી. ભાઈ

૧૩૩૦ (રાગ : ઝિંઝોટી)

મન બેઠે જબ મન હી માહીં, હોત સુખી હૈ તબ હી મનવા;
જબ લોં ચંચલ બના ભટકતા, હોત દુખી હૈ, તબ હી મનવા. ધ્રુવ
જબ લોં જલ પરવાહિત રહતા, ભંવર પડત હી જલ માહીં;
રુકા પ્રવાહ ગઈ ચંચલતા, ચિરતા ધારણ કરતે હૈ મનવા. મન
જીવ ન જાને સુખ ચિરતા કા, નિશ્ચલતા કા, પ્રેમ લગન કા;
ભોગન કો હી વહ સુખ માને, દુખી બના હી રહત હૈ મનવા. મન
મન કે પાછે કબ તક ચાલો, કબ લોં જગત વિષય મેં ભટકો;
અબ તો છોડો જગત પિપાસા, હોય સુખી યહ તેરા મનવા. મન
'તીર્થ શિવોમ્' સુનો વિષ ભોગી, અમૃત ચાખે આતમ પાવે;
સુખ આનન્દ મનાવે મનવા, મિથ્યા જગ સે હટકર મનવા. મન

॥ જ્ઞાન વિનાનો ઘેલો થૈને, નહિ કરવાનું કીધું; ॥
કહે પ્રીતમ અમૃત ઢોળીને, ઝેર હળાહળ પીધું. ॥

ભજ રે મના

૮૧૫

१३३१ (राग : श्याम कल्याण)

माया नारी, नटनी भारी, ठग लेवे जग ही को;
जोगी जाती कोर्ष न छोडे लेत इसाये सजको. ध्रुव
हाव भाव सुन्दर है उसके, रुप मनोहर धारे;
मनवा पाछे लग है जावत, ना कह सकत न उसको. माया०
कहीं इसाये ममता माहीं, कहीं विवेक टिपाये;
कहीं टिपाये भोग जगत के, तरसत है मन उसको. माया०
जो भी जयना चाहे, उससे कसती उसे घनेरा;
छूटन देत किसे भी नाही, ज्ञानी ध्यानी सज को. माया०
'तीर्थ शिवोम्' प्रभुजु मोरे, अंध जना माया सो;
गोते पाछे, डूबत जाछे पर छोडूं न उसको. माया०

१३३२ (राग : जोगिया)

मेरे मन वियोग की पीरा, हरे तू ही गुरुदेवा;
प्रभु विरह में जलता हिरदय, शीतल करे तू ही गुरुदेवा. ध्रुव
आतम हीरा जोजन कारण, हारा भटक भटक में;
अजहूं हाथ न आया कछु भी, मेल मिलाये तू गुरुदेवा. मेरे०
हीरा पास तेरे गुरुदेवा, कृपा करे तो ही मैं पाछे;
नहीं तो पटक-पटक मर जाछे, हाथ कुछ न हे गुरुदेवा. मेरे०
'तीर्थ शिवोम्' विनय कर जोडे तुम सर्वज्ञ अनन्ता;
करो कृपा तो पाछे हीरा, शरण तिहारी हे गुरुदेवा. मेरे०

जिसके दिल पर वो प्रभु नाम जसता है, उन मस्तोका देजो उलटा रस्ता है,
वो दिनको सोवे, सारी रात भर जागे, शूरोसे लडे, कायरको देजके भागे;
नहीं मिले तो मागे भीज मिले तो त्यागे, जैसे शाहोसे हरेक आदशाह मागे,
अनमोल है सोदा, वो भी उमें सस्ता है, उन मस्तोका देजो, उलटा रस्ता है.

॥ अमृत ते उपदेश गुरनो, जेर अविधा जाणो; ॥
॥ कहे प्रीतम परमारथ मूझी, स्वारथने शीद ताणो. ॥

भज रे मना

८१६

१३३३ (राग : सारंग)

रक्षाबंधन आंधू तुमको, मन की डोरी से प्रभु मोरे;
छूट न जावे, टूट न जावे, अंधी सदा ही हे प्रभु मोरे. ध्रुव
मन न छोडे चरण कभी भी, अंधा रहे चरणों ही साथे;
यश अपयश में रक्षा करना, घर में, वन में, हे प्रभु मोरे. रक्षा०
नाम तेरा रसना में नित ही, सदा सर्वदा कर में सेवा;
अक भरोसा पकडे राणूं, तेरी आस प्रभुजु मोरे. रक्षा०
में चंचल जालक अघराशि, क्या मैं जानूं लीला तेरी ?
लीला तुम्हीं टिपावन हारे, लांधू माया हे प्रभु मोरे. रक्षा०
'तीर्थ शिवोम्' प्रभु करतारे, कष्ट हरण दुख भंजक तुम हो;
अंधा रहे मन, अंधा रहूं मैं, चरणों में ही हे प्रभु मोरे. रक्षा०

१३३४ (राग मिश्र काँड़ी)

सद्गुरु कृपा अमोलक कीनी, अपने धाम दियो मोहे वासा;
जहां गये से लौटत नाहीं, आसा जग की नहीं निरासा. ध्रुव
धाम में वासा करने कारण, ध्यानी ध्यान लगावें;
गुरुकृपा जिन मिलत है नाहीं, विरथा करत है आसा. अपने०
वेद उचारें, करें जाप जप, माथा रगडें धारे;
वासा धाम कठिन है मिलना, होवत जतन निरासा. अपने०
तिलक लगावें, तीरथ नहावें, पर गुरु चरण न पकडे;
जब लों आश्रय गुरु न लेवें, क्यों कर पावे वासा ? अपने०
'तीर्थ शिवोम्' गुरु जु मोरे, दास सदा में तेरा;
आह मेरी को पकडे रहियो, कृपा का रहूं पियासा. अपने०

॥ तुलसी गरीब न छेडीये, जुरी गरीब की हाय; ॥
॥ भूवे टोर के यामसे, लोहा लख हो जाय. ॥

भज रे मना

८१७

૧૩૩૫ (રાગ : ઝિંઝોટી)

સદ્ગુરુ મેરે નામ-પ્રેમ પ્રગટાયા;
રૈન દિવસ ન વિસરુ તાહે, હિરદય માહી સમાયા. ધ્રુવ
નામ સુને ઓર નામ જપે સે મન વિશ્રામ હૈ પાતા;
રામ નામ મેરે મન ભાવે, દૂજા નહીં વસાયા. સદ્ગુરુ
અમૃત નામ પિયૂં હર લેવે, નામ હી મન ત્રિપતાવા;
રામ નામ કી ડોર પકડ કે, ભવસાગર નિપટાયા. સદ્ગુરુ
અન્તર જ્ઞાન નામ પરકાશિત, સદ્ગુરુ કિરપા કીની;
રામ નામ જીવન આધારા, અંધન સભી છુડાયા. સદ્ગુરુ
'તીર્થ શિવોમ્' કૃપા ગુરુદેવા, દાન નામ કા દીના;
અન્તર બાહર હુઆ આલોકિત, વિપદામુક્ત કરાયા. સદ્ગુરુ

૧૩૩૬ (રાગ : ચંદ્રકૌંસ)

સાજન તેરે કારણ મૈ ને, ધાર લિયા વૈરાગા;
ધક તેરા દર્શન હી ચાહું, નહીં દૂજા મન રાગા. ધ્રુવ
નયનાં રહતે જપત નિરન્તર, અંસુઅન માલા નામ તેરે કી;
બહતી ધારા પ્રેમ કી અન્તર, કસક તેરા મન લાગા. સાજન
નામ તેરે પર ભયી વિરાગિન, નામ હી રહત સમાઈ;
નામ છોડ મનવા નહી ચંચલ, મનવા નામ હી લાગા. સાજન
વિરહ અગ્નિ જલત રહે મન, બુઝે ન કભી, કહી ભી;
વિરહ હી ધન-દૌલત મેરી, બના વિરહ અનુરાગા. સાજન
'તીર્થ શિવોમ્' પ્રભુ ભગવન્તા, લગા રહે મન ચરણી;
ચરણ-કમલ હિરદય નિત ધારું, તુમ હી હૈ મન પાગા. સાજન

|| તુલસી વો ચતુરાઈ ખરી, રામ ચરન તદેલીન; ||
|| પર મન પર ધન હરનમેં, ગુનિકા પરમ પ્રવીન. ||

ભજ રે મના

૮૧૮

તુકારામ

(ઈ. સ. ૧૬૦૮ - ૧૬૫૦)

સંત તુકારામનો જન્મ ઈ. સ. ૧૬૦૮માં ઇન્દ્રાયણી નદીના કિનારે આવેલા દેહૂ ગામમાં થયો હતો. દેહૂ ગામ પૂના પાસે આવેલું છે. તુકારામ જનમે કણબી હતા. વંશપરંપરાગત તેમને કરિયાણાની એક દુકાન હતી, તેથી તેઓ તુકારામવાણી કહેવાતા. દેહૂ ગામ પર તે સમયે વિજાપુરની આદિલશાહીનું રાજ્ય હતું. તુકારામના જીવનનાં ઉત્તરકાળમાં શિવાજી મહારાજે સ્વરાજ્યનો પાયો નાખ્યો. તુકારામ, રામદાસની જેમ શિવાજીના પ્રેરણાસ્ત્રોત ગણાતા હતા. ઈ. સ. ૧૮૬૯માં તુકારામની ૪૫૦૦ અભંગોની ગાથા પ્રકાશિત થઈ હતી. તુકારામની કાવ્ય રચના 'ઓવી' છંદમાં રચાઈ છે. આ છંદ શાંતરસના આવિષ્કાર માટે અત્યંત અંધબેસતો છે. તુકારામના અભંગો મુખ્યત્વે ભક્તિ, નીતિ અને મુક્તિ વિશે છે. પંઠરપુરના ભગવાન વિઠ્ઠલ તેમના આરાધ્ય દેવ હતા. તેમનો દેહવિલય લગભગ ઈ.સ. ૧૬૫૦માં થયો હોય, તેમ માનવામાં આવે છે.

૧૩૩૭ (રાગ : નટભૈરવ)

હર દેશમેં તું, હર વેશમેં તૂં, તેરે નામ અનેક, તું એક હી હૈ;
તેરી રંગભૂમિ યહ વિશ્વભરી, હર ખેલમેં મેલમેં તું હી તો હૈં. ધ્રુવ
સાગરસે ઉઠા બાદલ બનકર, બાદલસે ફૂટા જલ હો કરકે;
કહી નહેર બના, નદીયાં ગહેરી, તેરે ભિન્ન સ્વરૂપ તું એક હી હૈ. હર
મીઝીસે અણુ-પરમાણુ બના, યહ દિવ્ય જગતકા રૂપ લીયા;
કહીં પર્વત વૃક્ષ, વિશાલ બના, સૌંદર્ય તેરા તું એક હી હૈં. હર
યહ દૃશ્ય દિખાયા હૈ જીસને, વહ હૈ ગુરુદેવકી પૂર્ણ કૃપા;
'તુકડયા' કહે ઓર તો ના કોઈ, બસ મેં ઓર તું સબ એક હી હૈ. હર

|| તુલસી અયોધ્યાપતિ ભજો, જુવો ન દૂજી કોર; ||
|| રામ વદન પૂરન શશી, કર નિજ નેન ચકોર. ||

ભજ રે મના

૮૧૯

૧૩૩૮ (રાગ : ભૂપાલી)

ૐ કાર પ્રધાન રૂપ ગણેશાન્યે, હે તિન્હી દેવાચે જન્મસ્થાન. ધ્રુવ
'અ'કાર તો બ્રહ્મા 'ઉ'કાર તો વિષ્ણુ, 'મ'કાર મહેશ જાણિયેલા. ૐ૦
એસે તિન્હી દેવ જેથોની ઉત્પન્ન, તો હા ગજાનન માય બાપ. ૐ૦
'તુકા' મ્હણે અ સી આહે વેદવાણી, પઠાવી પુરાણી વ્યાસાન્થીયા. ૐ૦

રતનદાસ

૧૩૩૯ (રાગ : માંડ)

બેલી એવા બેદલનો સંગ કેમ કરીયે ?
બેદલ મુખથી મીઠા બોલે, એની વાતોમાં બ્રહ્માંડ ડોલે. ધ્રુવ
હંસલોને બગલો બેઉ બેઠા સરોવર પાળ રે;
રંગ બેચનો એક છે પણ, તેના આઠારે પરખાય. બેલી૦
કાગડો ને કોયલ, બેઉ બેઠા આંબાકેરી ડાળ રે;
રંગ બેચનો એક છે પણ, બોલી પર ઓળખાય. બેલી૦
કાળા મુખની ચણોઠી, હેમની સંગે તોલાય રે;
હે તોલ બેચનો એક છે, એના મૂલ્ય ન એક સમાન. બેલી૦
ગુરુ પ્રતાપે બોલ્યા 'રતનદાસ', સુણો ચતુર સુજાણ રે;
ખાવિંદને દરબાર જાતાં, આડા ચોરાશીના દ્વાર. બેલી૦

દયાનંદ

દયાનંદજી આઠોદરા નાગર હતા. તેઓ સંવત ૧૮૩૩માં થઈ ગયા.

૧૩૪૦ (રાગ : પીલુ)

જય મન રામ રામ રંગ લાઈ, આ અવસર તેરો જાત સવાઈ. ધ્રુવ
સંત સમાગમ સમરણ કર લે, ઘર લે ધ્યાન સદા મન માહી;
નિજપદ નામકા કર લે નીવેડા, સોહં શબ્દમાં સાન લગાઈ. જપ૦

॥ તુલસી વાર ન કીજીયે, ભજી લીજે રઘુવીર; ॥
તન ભાયા સૌ જાત હૈ, શ્વાસરૂપી જે તીર. ॥

આશા તૃષ્ણા છોડ કલ્પના, અપના આનંદ ઉર પાઈ;
નિજાનંદ મગન દિન રાતી, શુદ્ધ સ્વરૂપે સદા સુખદાઈ. જપ૦
રાગ અરૂ દ્વેષ તજો અંતર કો, કેવળ પ્રેમ રૂટે રંગ છાઈ;
અરસપરસ પરિબ્રહ્મને પરખો, નિરખો નેણામાં નજર ઠેરાઈ. જપ૦
જડ ચેતન સબ દૃષ્ટિ પદારથ, બિનસમજે વાર્મે સુખ ન થાઈ;
દાસ દયો બ્રહ્મભાવ ભરોસે, મગન હુવા મન લેલાઈ રે. જપ૦

૧૩૪૧ (રાગ : ધોળ)

સંતસમાગમે નિશદિન સતગુરુ સેવિયે, જેથી તારું જન્મમરણ મટી જાય જો;
અજર અમર ઓળખાવે સતગુરુ આત્મા, સ્થિર મન ચરણે સેજે સેજે થાય જો.
ધ્રુવ
સાધુસંગ માંહી જે નર આવિયા, પ્રેમે કરીને પૂજ્યા છે પરિબ્રહ્મ જો;
વ્રેહ અને વૈરાગ્ય, વ્યાખ્યો અતિ ઘણો, વિવેક વિચારે વાસનાનો કીધો ભંગ જો.
સંત૦
હું - 'મારું' ! આવરણ તે અંગથી ટાળિયું, છૂટ્યો હું-તું કર્મ તણો જે કલેશ જો.
પાપ ને વળી પુણ્ય મટી ગયાં માયરાં, પાયો હું તો નામ નિરંતર નેક જો.
સંત૦
નાથ નિરંજન નૈનાં માંહી દેખિયા, ઘટઘટ-પરઘટ-અવઘટ-બોલે આપ જો;
રૂપરંગ કશું એમાં તો દિસે નહિ, નિર્મળ નામી અનામી સઘળે વ્યાપ જો.
સંત૦
વેદ, વેદાંતને શાસ્ત્રો શ્રવણે સાંભળી, અંતર માંહી ઊપન્યો બહુ આનંદ જો;
હરખશોક મટ્યો રે મારા મન તણો, લગની લાગી સદ્ગુરુ સંતોની સંગ જો.
સંત૦
શુદ્ધ સ્વરૂપ પરમાનંદ ગુરુજી ભેટિયા, કોટિ જન્મમાં સુઘર્યા મારાં કાજ જો;
'દયાનંદ' ચિત્ત ચરણકમલમાં રાખિયે, સત્ ચિત્ત આનંદ આપોઆપ અમાપ જો.
સંત૦

॥ તુલસી મીઠે બચનસે, સુખ ઉપજે ચહું ઓર; ॥
વશીકરન વે મંત્ર હે, પરહર બચન કઠોર. ॥

श्री दरिया साहेब (दरियाव)

(वि.सं. १७३१ - १८३७)

दरिया साहेबनो जन्म मारवाडना 'जयताराण' नामना गामे वि.सं. १७३३नी भाद्रपद कृष्ण आठमे थयो હતો. તેમના પિતાનું નામ મનસારામજી હતું. તેમના માતાનું નામ ગીગાબાઈ હતું. તેમના ગુરૂનું નામ શ્રી પ્રેમદાસજી મહારાજ હતું. ૮૨ વર્ષની ઊંમરે વિ. સં. ૧૮૧૫માં તેમનો દેહવિલય થયો હતો.

૧૩૪૨ (રાગ : દરબારી કાન્હડા)

આદિ અનાદિ મેરા સાઈ (૨). ધ્રુવ
દ્રષ્ટ ન મુષ્ટ હૈ, અગમ, અગોચર, યહ સબ માયા ઉનકી માઈ;
જો બનમાલી સીચૈ મૂલ, સહજૈ પિવૈ ડાલ ફલ ફૂલ. આદિ
જો નરપતિકો ગિરહ બુલાવૈ, સેના સકલ સહજ હી આવૈ,
જો કોઈ કર ભાનુ પ્રકાસૈ, તૌ નિસિ તારા સહજહિ નાસૈ. આદિ
ગરૂડ-પંખ જો ઘરમેં લાવૈ, સર્પ જાતિ રહને નહિ પાવૈ,
'દરિયા' સુમરૌ એકહિ રામ, એક રામ સાચૈ સબ કામ. આદિ

૧૩૪૩ (રાગ : બિહાગ)

જાકે ઉર ઉપજી નહિ ભાઈ ! સો ક્યા જાને પીર પરાઈ? ધ્રુવ
વ્યાવર જાને પીરકી સાર, બાંઝ નાર ક્યા લખૈ બિકાર?
પતિવ્રતા પતિ કો વ્રત જાને, વિભચારિન મિલ કહા બખાને? સો
હીરા પારખ જૈહરિ પાવૈ, મૂરખ નિરખકે કહા બતાવૈ ?
લાગા ઘાવ કરાહૈ સોઈ, કોતુકહારકે દર્દ ન કોઈ. સો
રામ નામ મેરા પ્રાન-અધાર, સોઈ રામ રસ-પીવનહાર;
જન 'દરિયા' જાનેગા સોઈ, પ્રેમકી ભાલ કલેવે પોઈ. સો

॥ તુલસી રામ ન જાણીને, રામ જણાવે જેહ; ॥
પ્રીછે રામને રામજન, અવર ન પ્રીછે એહ. ॥

૧૩૪૪ (રાગ : ભૂપાલી)

નામ બિન ભાવ કરમ નહિ છૂટૈ;
સાધ સંગ ઓર રામ ભજન બિનુ, કાલ નિરંતર લૂટૈ. ધ્રુવ
મલ સેતી જો મલકો ઘોવૈ, સો મલ કૈસે છૂટૈ ?
પ્રેમકા સાબુન નામકા પાની, દોય મિલ તાંતા ટૂટૈ. નામ
ભેદ - અભેદ ભરમકા ભાંડા, ચૌડે પડ - પડ ફૂટૈ;
ગુરૂમુખ-શબ્દ ગહૈ ઉર-અંતર સકલ ભરમસે છૂટૈ. નામ
રામકા ધ્યાન તૂ ઘર રે પ્રાની, અમરતકા મેહ બૂટૈ;
જન 'દરિયાવ' અરપ દે આપા, જરા-મરન તબ ટૂટૈ. નામ

૧૩૪૫ (રાગ : આશાવરી)

બાબુલ કૈસે બિસરા જાઈ ?
જદિ મૈ પતિ સંગ રત ખેલુંગી, આપા ધરમ સમાઈ. ધ્રુવ
સતગુરુ મેરે કિરપા કીન્હી, ઉતમ બર પરનાઈ;
અબ મેરે સાઈકો સરમ પડેગી, લેગા ચરન લગાઈ. બાબુલ
તૈ જાનરાય મૈ બાલી ભોલી, તૈ નિર્મલ મૈ મેલી;
તૈ બતરાવૈ મૈ બોલ ન જાનું, ભેદ ન સકું સહેલી. બાબુલ
તૈ બ્રહ્મ-ભાવ મૈ આતમ-કવ્યા, સમઝ ન જાનું બાની,
'દરિયા' કહે, પતિ પૂરા પાયા, યહ નિશ્ચય કરિ જાની. બાબુલ

૧૩૪૬ (રાગ : બાગેશ્રી)

સાધો, અલખ નિરંજન સોઈ;
ગુરુ પરતાપ રામ-રસ નિર્મલ, ઓર ન દૂબા કોઈ. ધ્રુવ
સકલ જ્ઞાન પર જ્ઞાન દયાનિધિ, સકલ જોત પર જોતી;
જાકે ધ્યાન સહજ અઘ નાસૈ, સહજ મિટે જમ છોતી. સાધો

॥ તુલસી તરૂ ફૂલે ફૂલે, સમય પામતા જેમ; ॥
પ્રગટે સરળ સ્વભાવથી, ગુણ-દોષ પણ તેમ. ॥

જા કી કથાકે સરવન તે હી, સરવન જાગત હોઈ;
 બ્રહ્મા, વિષ્ણુ-મહेश अर् दुर्गा, पार न पावै कोई. साधो
 सुमिर-सुमिर जन होई है राना, अति ज़ीना से ज़ीना;
 अजर अमर अख्य, अविनासी, महाजीन परजीना. साधो
 अनंत संत जाके आस-पिआसा, अगन मगन यिर जुवै;
 जन 'दरिया' दासनके दासा, महाकृपा - रस पीवै. साधो

१३४७ (राग : काङ्गी)

साधो ! हरि पद कठिन कहानी,
 काजु पंडित मरम न जाने, कोई कोई विरला जानी. ध्रुव
 अलहको लहना अगहको गहना, अजरको जरना, भिन मौत मरना;
 अहरको धरना, अलपको लपना, नैन भिन देखना, भिनु पानी घट भरना. कोई
 अमिलसूं मिलना, पांव भिन चलना, भिन अगिनके दहना, तीरथ भिन न्हावना;
 पंथ भिन जावना, वस्तु भिन पावना, भिन गेहके रहना, भिना मुप गावना. कोई
 रूप न रेप भेद नहीं स्मृति, नहीं जाति भरन कुल-काना;
 जन 'दरिया' गुर्गामते पाया, निरभय पद निरवाना. कोई

१३४८ (राग : नट भिलावल)

है कोई संत राम अनुरागी, जाकी सुरत साहज से लागी. ध्रुव
 अरस-परस पिवके संग राती, होय रही पतिभरता;
 दुनियां भाव कछू नाहिं समझै, ज्यों समुद्र समानी सरिता. जाकी
 मीन जाय करि समुद्र समानी, जहं देखै तहं पानी;
 काल कीरका जल न पहुंचे, निर्भय ठौर लुभानी. जाकी

॥ तुलसी जूनके मुपसे, भूले निकसे राम; ॥
 ॥ उसके पाँके जूतियां, भेरे तनके चाम. ॥

भावन चंदन भौरा पहुंचा, जहं भेहे तहं गंधा;
 उडना छोडके थिर है भेहा, निसदिन करत-अनंदा. जाकी
 जन 'दरिया' रिक राम भजन कर भरम पासना जोई;
 पारस परसि भया लोह कंचन, अहुरि न लोहा होई. जाकी

કવિ દલપતરામ

(ઈ. સ. ૧૮૨૦ - ૧૮૯૮)

દલપતરામ ડાહ્યાભાઈ કવિનો જન્મ વતન વટવાણમાં તા. ૨૮-૧-૧૮૨૦ ના રોજ થયો હતો. તેમણે અમદાવાદમાં આવીને વસવાટ કર્યો હતો. અર્વાચીન ગુજરાતી કવિતાના સુધારાચુગના તેઓ મહત્વના સર્જક છે. તેમની સમગ્ર કવિતા 'દલપત ગ્રંથાવલિ'ના ત્રણ ભાગમાં સંગૃહીત થઈ છે. ગુજરાતના સંસ્કાર ઘડતરમાં એમની કવિતાનો ફાળો નોંધપાત્ર છે. ગુજરાતના હાસ્યકવિઓમાં તેમનું સ્થાન મહત્વનું છે. ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટી (હાલની ગુજરાત વિદ્યાસભા)ના તેઓ મંત્રી હતા. 'બુદ્ધિપ્રકાશ' સામયિકના તેઓ સ્થાપનાકાળથી જ તંત્રી હતા. ૭૮ વર્ષની ઉંમરે તા. ૨૫-૩-૧૮૯૮ ના રોજ તેમનો દેહવિલય થયો હતો.

१३४९ (राग : मनोहर छंद)

ઉંટ કહે, આ સભામાં, વાંકાં અંગવાળા ભૂંડા;
 ભૂતળમાં પક્ષીઓ ને પશુઓ અપાર છે.
 અગલાની ડોક વાંકી, પોપટની ચાંચ વાંકી;
 કૂતરાની પૂંછડીનો વાંકો વિસ્તાર છે.
 વારણની સૂંટ વાંકી, વાઘના છે નખ વાંકાં;
 ભેંસને તો શિર વાંકાં, શિંગડાંનો ભાર છે.
 સાંભળી શિયાળ બોલ્યું, દાખે દલપતરામ;
 'અન્યનું તો એક વાંકું, આપનાં અઢાર છે.'

॥ तुलसी छोटे नर हिं से, जने न मोटें काम; ॥
 ॥ मटत नगारा नां जने, सो चुवाके चाम. ॥

૧૩૫૦ - પિતાનો ગુણ (રાગ : ભુજંગપ્રયાત છંદ)

છડો હું હતો છોકરો છેક છોટો, પિતા પાળી-પોષી મને કીધો મોટો;
રૂડી રીતથી રાખતા રાજી રાજી, ભલા કેમ આભાર ભૂલું પિતાજી ? (૧)
ચટ્ટી છાતીએ જે ઘડી મૂછ તાણી, કરી અંતરે રીસ આપે ન આણી;
કહ્યું મેં મુખે તે કર્યું હા જી હા જી, ભલા, કેમ આભાર ભૂલું પિતાજી ? (૨)
મને સારી શિક્ષા શિખાવી સુદાર્યો, વળી આપી વિદ્યા વિવેકે વદાર્યો;
ભલી વાતના ભેદ સીધા દીધા જી, ભલા કેમ આભાર ભૂલું પિતાજી ? (૩)
કદી કોટિ કોટિ સહી કષ્ટ કાયા, મને છાતીમાં લે કીધી છત્ર-છાયા;
અતિ પ્રાણથી પ્યાર જે આણતા જી, ભલા કેમ આભાર ભૂલું પિતાજી ? (૪)
વડા વાંકમાં આવું તો રાંક જાણી, દીધો દંડ હેતાં ધ્યા દિલ આણી;
તજી સ્નેહ દેહે ન દીધી પીડા જી, ભલા કેમ આભાર ભૂલું પિતાજી ? (૫)
મને નીરખતાં નેત્રમાં નીર લાવી, લઈ દાખતા છાતી સાથે લગાવી;
મુખે બોલતાં બોલ મીઠા મીઠા જી, ભલા કેમ આભાર ભૂલું પિતાજી ? (૬)
ભણે ભાવથી બેગણે છંદ સારા, પિતૃભક્તિ પામી ન થાશે નહારા;
રૂડું જ્ઞાન લે લાગશે શુભ કામે, રચ્યા છે રૂડા છંદ દલપતરામે. (૭)

૧૩૫૧ (રાગ : ઉપજાતિ છંદ)

પ્રભુને ગમે તે સમે સર્વ સહેવું, સદા રાજી રાજી રૂટેમાં રહેવું;
કદી હેલથી હામ હેયે ન હારો, ઘણાં કષ્ટ કાળે ઘણું ઘેર્ય ધારો. (૧)
જતી હોય બે આબરૂ એક કાળે, થતી હોય કાયા કદી ભંગ ભાલે !
પ્રભુની પુરી એવી ઈચ્છા વિચારો, ઘણાં કષ્ટ કાળે ઘણું ઘેર્ય ધારો. (૨)
સતી દ્રોપદીને સભા મધ્ય આણ્યાં, પતિ દેખતા પાપીએ વસ્ત્ર તાણ્યાં;
તથાપિ ન તેને તજ્યો પ્રાણ્યારો, ઘણાં કષ્ટ કાળે ઘણું ઘેર્ય ધારો. (૩)
પીડા ભૂપ પામ્યો હરિશ્ચંદ્ર પૂરી, જીવ્યો કષ્ટ-કાળે કરીને મજૂરી,
વડા હાથી હોદ્દે હતો બેસનારો, ઘણાં કષ્ટ કાળે ઘણું ઘેર્ય ધારો. (૪)

॥ તુલસી ખોટે દરસકોં, રઘુપતિ રાખત માન; ॥
જ્યો મુરખ પુરોહતહી, દિયે દાન યજમાન. ॥

કશી યુક્તિ ચાલે નહિ જ્યાં કદાપિ, દિલે ધારી બેવું, ન રોવું તદાપિ;
ભજે દેવ શાંતિ સજે એ જ સારો, ઘણાં કષ્ટ કાળે ઘણું ઘેર્ય ધારો. (૫)
સુણો સ્નેહથી સર્વ મિત્રો અમારા, સદા શ્રી પ્રભુ શોક ટાળે તમારા;
કૃપાનાથ શાંતિ કરો સર્વ ઠામે, દીધી એ જ આશિષ 'દલપતરામે'. (૬)

૧૩૫૨ (રાગ : નટહંસ - સાખી)

પોતાનું ઘર પરજળે, તે તો પીડા ટાળ;
પરની તારે શી પડી ? તું તારું સંભાળ. (૧)
વખત વહી જશે વાતમાં, કાલ ઝડપશે કાળ;
ચતુર હોય તો ચેતીને, તું તારું સંભાળ. (૨)
જળ લઈ જોઈએ તેટલું, ગરણું લઈને ગાળ;
નદી તળાવ ગળાય નહીં, તું તારું સંભાળ. (૩)
તુજ ઘર પર પાણી પડે, પરઠવ ત્યાં પરનાળ;
નભ સઘળું ઢંકાય નહીં, તું તારું સંભાળ. (૪)
પગે પગરખાં પહેરીને, તાપ તપે તો ચાલ;
મેદની બધી મઠાય નહીં, તું તારું સંભાળ. (૫)
પેખી બે તુજ પગ વિશે, ઝાઝી લાગી ઝાળ;
શું બીજાને શિર જુએ ? તું તારું સંભાળ. (૬)
જળાય પાપ ન જગનું, તારું પાપ પ્રજાળ;
બીજાને પછી બોધ કર, તું તારું સંભાળ. (૭)
પ્રથમ પેખ ઘરને પછી, બે આકાશ પાતાળ;
પાર ન આવે પર તણો, તું તારું સંભાળ. (૮)
પેખી ચલગત પારકી, અમથો અંતર બાળ;
કરશે તે ફળ પામશે, તું તારું સંભાળ. (૯)
પાપ ન પેખીશ પારકું, નિજ ગુણદોષ નિહાળ;
દુનિયામાં 'દલપત' કહે, તું તારું સંભાળ. (૧૦)

॥ તુલસી મમતા રામસોં, સમતા સબ સંસાર; ॥
રામન રોષ ન દોષ દુઃખ, સદા હરહી ભવ ભાર. ॥

ભાઈઓ ! જેની ભારજા ભૂંડી રે, તેને પીડા અંતર ઊંડી. ધ્રુવ
લાજ તજીને લડાઈ કરે નિત્ય, ભાળવા લોક ભરાય;
સારા માણસના ઘરનું વગોણું, જોણું જગતને થાય. ભાઈઓ
જેમ બિલાડી ઉંદરને જુવે, એમ નાથ સામાં કરી નેણ;
પગ થકી પ્રગટે માથા લગી, એવાં વાંકા કાઢે વેણ. ભાઈઓ
ચાર ઘડી પિયુ ચૌટે ટળે, ત્યારે સુખ બજીને થાય;
ઘડી એક આવી ઘેર બેસે ત્યારે, શેર લોહી સુકાય. ભાઈઓ
પહોર ચડે દિન પોટીને ઊઠે, ચોંપે લડાઈની ચાલ;
જો લડનાર કોઈ ન જડે તો, પસ્તાળે પોતાનાં બાળ. ભાઈઓ
સ્નેહે કરી કદી સ્વામી સંગાથે, બેસી ન બોલે વાત;
દુમાડાની પેઠે ધૂંધવાતી રહે, રોષભરી દિનરાત. ભાઈઓ
પિયુ થકી તો ઘણી જ પોતામાં, સમજણ જાણે સદાય;
દૈવ થાકે તો મનુષ્યના મુખની, શિખામણે શું થાય? ભાઈઓ
પંડિત, શાસ્ત્ર ભણેલ પુરાણી, મોટી સભામાં મનાય;
માન તજી મૂરખીના મોઢાના, તેજ ટુંકારા ખાય. ભાઈઓ
જેને વીતી હોય તે નર જાણે, આણે બીજા અહંકાર;
'દલપત' કહે, કોઈ ગરવ ન કરશો, ડહાપણનો લગાર. ભાઈઓ

૧૩૫૪ (રાગ : ભુજંગી છંદ) દલપતરામ

હતો જ્યાહરે બાળ અજ્ઞાન નાનો, રડતો જદા, રાખતી માત છાનો;
દઈ ખેલણાં રીઝવે હેતકારી, મને કેમ ભુલાય એ માત મારી ! (૧)
લડું હું કદી બાળમિત્રો થકી જ્યાં, ઘરી હાથ સોટી પધારે પિતા ત્યાં;
વદી વેણ વહાલાં ધીમા પાડનારી, મને કેમ ભુલાય એ માત મારી ! (૨)

|| તુલસી તબ મેં જાનિયો, હરિ હય ગરીબનિવાજ; ||
|| મુક્તાફલ મોંઘે કિયે, સોંઘે કિયે અનાજ. ||

રમું શેર-ભાગોળમાં મિત્ર સાથે, બને અંગ મેલું, ઊડે ધૂળ ત્યાં જે;
દઈ કાળજી સ્વચ્છ જે રાખનારી, મને કેમ ભુલાય એ માત મારી ! (૩)
બધો દિન મારો વીતે ખેલવામાં, જતાં ઘેર મોડુ થતું એટલામાં;
અધીરો બની ઉરમાં ચિંતનારી, મને કેમ ભુલાય એ માત મારી ! (૪)
ઘસીને મને ઘેર તેડી જવાને, મીઠા હાસ્યથી આવતી મારી સામે;
દઈ લાડકું નામ બોલાવનારી, મને કેમ ભુલાય એ માત મારી ! (૫)
સુણી સાદ જેનો જતો તુર્ત દોડી, પ્રીતે ચૂમતી મુખ જે કેડ તેડી;
લૂછી અંગ-મોં, વાળ લેતી સમારી, મને કેમ ભુલાય એ માત મારી ! (૬)
કરી વાળુ રાતે, પિતા - માત સાથે, સૂતો સેજમાં ખેલના ખૂબ થાકે;
સદા વહાલ પિયુષ વરસાવનારી, મને કેમ ભુલાય એ માત મારી ! (૭)

૧૩૫૫ - માનો ગુણ (રાગ : ભુજંગી છંદ)

હતો હું સૂતો પારણે પુત્ર નાનો, રડું છેક તો રાખતું કોણ છાનો ?
મને દુઃખી દેખી દુઃખી કોણ થાતું ? મહા હેતવાળી દયાળી જ મા તું. (૧)
સૂકામાં સુવાડે ભીને પોટી પોતે, પીડા પામું પંડે તજે સ્વાદ તો તે;
મને સુખ માટે કટુ કોણ ખાતું ? મહા હેતવાળી દયાળી જ મા તું. (૨)
પડું કે ખડું તો ખમા આણી વાણી, પડે પાંપણે પ્રેમનાં પૂર પાણી;
પછી કોણ પોતાતણું દૂધ પાતું ? મહા હેતવાળી દયાળી જ મા તું. (૩)
મને કોણ કે 'તું પ્રભુભક્તિ જુક્તિ, ટળે તાપ-પાપ મળે જેથી મુક્તિ;
ચિત્તે રાખી ચિંતા રડું કોણ ચા 'તું, મહા હેતવાળી દયાળી જ મા તું. (૪)
તથા આજ તારું હજુ હેત તેવું, જળે માછલીનું જડ્યું હેત તેવું;
ગણિતે ગણ્યાથી નથી તે ગણાતું, મહા હેતવાળી દયાળી જ મા તું. (૫)
અરે ! એ બધું શું ભલું જૈશ ભૂલી, લીધી ચાકરી આકરી જે અમૂલી;
સદા દાસ થૈ વાળી આપીશ સાટું, મહા હેતવાળી દયાળી જ મા તું. (૬)
શીખે સાંભળે એટલાં છંદ આઠે, પછી પ્રીતથી જો કરે નિત્ય પાઠે;
રીઝી દેવ રાખે સુખી સર્વ ઠામે, રચ્યા છે રૂડા છંદ દલપતરામે. (૭)

|| તુલસી રેખા કર્મકી, મેટ સકત નહીં રામ; ||
|| મેટે તો કછુ દેર નહીં, સમઝ કિયો હે કામ. ||

૧૩૫૬ (રાગ : પ્રભાતી)

હાથ જોડીને ગણનાથને હું નમું, સાથે સિદ્ધિને બુદ્ધિ જેને. ધ્રુવ
રિદ્ધિને વૃદ્ધિ બે દાસિયો દેખિયે, લાભને લક્ષ બે પુત્ર પ્યારા;
સુરવરો મુનિવરો સર્વ સેવા કરે, સ્નેહથી ગાય ગુણ જાણી સારા. હાથ
એક છે વદન સુખ સદન સોહામણો, ભાલમાં ચંદ્ર આભાસ ભાસે;
ચાર ભુજવંત અત્યંત ચિત ચાતુરી, નિરખતાં સર્વ સંતાપ નાસે. હાથ
વિઘ્ન હરનાર, કરનાર કરુણા ઘણી, સર્વ શુભ કામમાં નામ પહેલું;
ઈંદ્ર બ્રહ્મા ને જોગીન્દ્ર જય ગાય છે, થાય છે તેથી સુખી સર્વ સહેલું. હાથ
ભક્ષા મોદકતણો પક્ષ સુરનો ઘણો, જક્ષને એજ અધ્યક્ષ આપે;
સર્પના હાર શણગાર છે સર્પના, ગર્વ કંદર્પના એ ઉથાપે. હાથ
સુખ સંસારનું ચિત જો ચાહિયે, મુસકવાહન આશ કરિયે;
દીનતા લાવીને દાસ 'દલપત' કહે, ધ્યાન ગણનાથનું નિત્ય ધરિયે. હાથ

કવિ દાદ

૧૩૫૭ (રાગ : ભૈરવ)

કાળજા કેરો કટકો મારો, હાથથી છૂટી ગ્યો;
મમતા રડે જેમ વેળુમાં, વીરડો ફૂટી ગ્યો. ધ્રુવ
હબતો નંઈ જેનો ઘરતી ઉપર, પગ આજ થીજી ગ્યો;
ડુંગર જેવો ઉંબરો લાગ્યો, માંડ રે ઓળંગ્યો. કાળજા
બાંધતી નંઈ અંબોડલો ભલે હોય ઇ છૂટી ગ્યો;
રાહુ થઈ ઘૂંઘટડો મારા ચાંદને ગળી ગ્યો. કાળજા
આંબલી પીપળી ડાળ બોલાવે, એક વાર સામું જે;
ધૂબકા દેતી જે ઘરામાં, થઈ આરો અણોહરો. કાળજા

॥ તુલસી જગમેં આયકે, કર લીજે દો કામ; ॥
દેવેકું ટુકડા ભલા, લેવેકોં હરિ નામ. ॥

ડગલે ડગલે મારગ એને, સો સો ગાઉનો થ્યો;
ધારથી હેઠી ઉતરી ધીરી, સૂરજ ડૂબી ગ્યો. કાળજા
લૂંટાઈ ગ્યો મારો લાડ ખજાનો, 'દાદ' હું જોતો રહ્યો;
જાન ગઈ જાણે જાન લઈ, એનો સૂનો માંડવડો. કાળજા

૧૩૫૮ (રાગ : સોરઠ હીંચ)

મારે ઠાકોરજી નથી થાવું. ઘડવૈયા... ધ્રુવ
ટોચોમાં ટાંચણું લઈ, ભાઈ ઘડવૈયા મારે ઠાકોરજી નથી થાવું;
ઘડ ધીંગાણે જેનાં માથાં મસાણે, એના પાળિયા થઈને પૂજાવું. ઘડવૈયા
હોમ હવન કે જગન જાપથી મારે નથી પઘરાવું;
બેટડે બાપના મોઢાં ન ભાળ્યાં એના કુમળા હાથે ખોડાવું. ઘડવૈયા
પીળા પીતાંબર કે જરકશી જામા મારે વાઘામાં નથી વીંટળાવું;
કાઢ્યાંતા રંગ જેણે ઝાઝા ધીંગાણે એવા સિંદૂરે ચોપડાઈ જાવું. ઘડવૈયા
ગોમતીજી કે ઓલ્યા જમનાજીના આરે નીર ગંગામાં નથી નાવું;
નમતી સાંજે કોઈ નમણી વિજોગણના ટીપા આંસુડાએ નાવું. ઘડવૈયા
બીડ્યા મંદિરિયામાં બેસવું નથી મારે ખુલ્લા મેદાનમાં જાવું;
શૂરા શહીદોની સંગાથમાં મારે, ખાંભીયું થઈને ખોડાવું. ઘડવૈયા
કપટી ગજતણા કૂડા કૂડા રાગથી, ફોગટ નથી રે ફૂલાવું;
મુડદાં બોલે એવા સિંધૂડા રાગમાં શૂરો પૂરો સરજાવું. ઘડવૈયા
મોહ ઉપજાવે એવી મૂરતિયુંમાં મારે ચિતારા નથી ચીતરાવું;
રંગ કસુંબીના ઘૂંટ્યા રૂદામાં એને 'દાદ' ઝાઝું શું રંગાવું ! ઘડવૈયા

ધમ ધમ અતિ ધમક, હુમક પદ ઝાંઝર, ધમ ધમ ક્રમ સમ હોત ધરા,
ભ્રમ ભ્રમવત વિષમ પરિશ્રમ વત, ભ્રમ ખમખમ દમ અહીં વિક્રમ ખરા;
ગમગતી અતી અગમનિગમ ન લડતગમ નટવર રમઝમ ગમ મનમેં,
ઘણરવ પર ઘરર ફરર પટઘુંઘટ ઘુંઘરું રંગભર સુંદરશ્યામ રમે.

॥ તુલસી પંખિનકે પિયે, સરિતા ઘટે ન નીર; ॥
ધરમ કિયે ધન ના ઘટે, સહાય હોય રઘુવીર. ॥

દાદૂ

(ઈ. સ. ૧૬૦૧ - ૧૬૬૦)

દાદુનો જન્મ લગભગ ઈ. સ. ૧૫૪૪માં થયો હોય તેમ વિદ્વાનોની માન્યતા છે. ઐતિહાસિક પ્રમાણે પ્રમાણે અમદાવાદના એક નાગર બ્રાહ્મણ જેમનું નામ લોધીરામ હતું. તેઓ રૂના વેપારી હતા. તેમને કોઈ મહાત્માના આર્શીવાદ પ્રમાણે નદીમાં એક કમળપત્રની ટોપલીમાં તરતું બાળક જોયું. અને તે નિઃસંતાન દંપતી બાળકને ઘરે લાવ્યા. તે હતા દાદૂ. દાદૂના મુખ્ય શિષ્યો એકસો બાવન હતા, તેમાં બાવન શિષ્યોએ દાદૂપંથને આગળ વધાર્યો. તેમાં દાદૂના શિષ્ય રઝળ અનુસાર દાદૂ જન્મે મુસલમાન હતા. ઈ. સ. ૧૬૦૪માં જયપુરના નારાણા ગામમાં થયું હતું. દાદુનું હૃદય દયા અને ક્ષમાથી ભરપૂર હતું તેથી તેમના નામ પાછળ 'દયાળ' શબ્દ ઉમેરવામાં આવેલો. દાદૂના પંથ અનુસાર દાદૂ એમના ગુરૂ બ્રહ્માનંદને ૧૧ વર્ષની ઉંમરે પ્રથમ મળ્યા હતા. દાદૂનું સમગ્ર જીવન વિશેષ કરી કાશીમાં જ વ્યતીત થયું હતું. સુંદરદાસ પણ દાદૂના શિષ્ય હતા. દાદૂ દયાળના સુંદરદાસ નામે બે શિષ્ય હતા. એક મોટા અને એક નાના. મોટા સુંદરદાસ નાગા જમાતના આદિ પ્રવર્તક થયા અને નાના સુંદરદાસ જ્ઞાન, યોગ, પાંડિત્ય અને કાવ્યમાં નિપુણ હોવાથી ખૂબ પ્રસિદ્ધ થયા.

૧૩૫૯ (રાગ : બસંત)

અજહું ન નિકસૈ પ્રાણ કઠોર !
દરસન બિના બહુત દિન બીતે, સુંદર પ્રીતમ મોર. ધ્રુવ
ચારિ પહર ચારૈં જુગ બીતે; ચૈનિ ગંવાઈ ભોર. અજહું
અવધિ ગઈ અજહું નહિ આયે; કતહું રહે ચિતચોર. અજહું
કબહું નૈન નિરખિ નહિ દેખે; મારગ ચિતવત ચોર. અજહું
'દાદૂ' એસે આતુર બિરહિણી; જૈસે ચંદ ચકોર. અજહું

|| તુલસી એ સંસારમેં, પાંચ રતન હે સાર; ||
|| સાધ મિલન અરૂ હરિભજન, દયા દાન ઉપકાર. ||

૧૩૬૦ (રાગ : રાગેશ્રી)

અહો ! નર નીકા હૈ હરિનામ;
દૂજા નહીં નાઉ બિન નીકા, કહિલે કેવલ રામ. ધ્રુવ
નિરમલ સદા એક અવિનાસી, અજર અકલ રસ એસા;
પ્રથ નહિ રાખિ મૂલ મન માહી, નિરખ દેખિ નિજ કૈસા ? અહો
યહ રસ મીઠા મહા અમીરસ, અમર અનૂપમ પીવૈ;
રાતા રહે પ્રેમસૂં માતા, એસૈ જુગિ જુગિ જુવૈ. અહો
દૂજા નહીં ઓર કો એસા, ગુર અંજન કરિ બુઝૈ;
'દાદૂ' મોટે ભાગ હમારે, દાસ બને કી બૂઝૈ. અહો

૧૩૬૧ (રાગ : સારંગ)

હિંદુ તુરક ન જાણો દોઈ;
સાઈ સખકા સોઈ હૈ રે, ઓર ન દૂજા દેખો કોઈ. ધ્રુવ
કીટ પતંગ સબૈ જોનિનમેં, જલ-થલ સંગિ સમાના સોઈ;
પીર-પૈગમ્બર દેવ-દાનવ, મીર-મલિક મુનિ જનકૌ મોહિ. હિંદુ
કરતા હૈ રે સોઈ ચીન્હૌં, જિન વૈ ક્રોધ કરે રે કોઈ;
જૈસે આરસી મંજન કીજૈ, રામ-રહીમ દેહી તન ધોઈ. હિંદુ
સાઈ કેરી સેવા કીજૈ, પાયો ધન કાહે કૌં ખોઈ;
'દાદૂ' રે જન હરિ ભજ લીજૈ, જનમ-જનમ જે સુરજન હોઈ. હિંદુ

૧૩૬૨ (રાગ : યમન મિશ્ર)

તૂમ્હી મેરે રસના, તૂમ્હી મેરે ઝૈના; તૂમ્હી મેરે શ્રવના, તૂમ્હી મેરે નૈના. - ધ્રુવ
તૂમ્હી મેરે નખ શીખ, સકલ શરીરા (ર), તૂમ્હી મેરે જીયરે, જયું જલ નીરા (ર);
તૂમ્હી મેરે મન હો, તૂમ્હી મેરે સાં સાં (ર), તૂમ્હી મન-મંદિર, રહત નિવાસા.
તૂમ્હી
તૂમ્હી મેરે આતમ, રાજ તૂમ્હી હો (ર), તૂમ્હી મેરે મનસા, તૂમ્હી પરિવારા (ર);
તૂમ બિન મેરો ઓર કોઈ નાહી (ર), તૂમ્હી મેરી જીવની 'દાદુ' માંહી.
તૂમ્હી

|| તુલસી છલ બલ છાંડકેં, કીજે રામ સનેહ; ||
|| અંતર કહા ભરથારમોં, જીન દેખી સખ દેહ. ||

દાસ

૧૩૬૩ - પ્રાર્થના (રાગ : ભૂજગપ્રયાત છંદ)

અહો દેવના દેવ હે વિશ્વસ્વામી ! કરું હું સ્તુતિ આપની શીશ નામી;
દયાળુ પ્રભુ આપદાથી ઉગારો, દીનાનાથ, તું એક આધાર મારો. (૧)
પ્રભુ આપ છો સર્વને પાળનારા, તમે છો સદા સંકટો ટાળનારા;
કીધા છે કરોડો તમે ઉપકારો, દીનાનાથ, તું એક આધાર મારો. (૨)
હું છું રાંકનો રાંક અજ્ઞાન પ્રાણી, ન મારી કશી વાત તુંથી અજાણી;
કરો હે દયાળુ ! ક્ષમા વાંક મારો, દીનાનાથ, તું એક આધાર મારો. (૩)
અમે બાળકો બોલીએ બે હાથ જોડી, અમારી મતિ હે પ્રભુ ! છેક થોડી;
દયા લાવીને પ્રાર્થના દિલ ધારો, દીનાનાથ, તું એક આધાર મારો. (૪)
નથી મેં કરી આપની કાંઈ ભક્તિ, નથી આપના ગુણ ગાવાની શક્તિ;
દયા લાવીને દાસ દુઃખ નિવારો, દીનાનાથ, તું એક આધાર મારો. (૫)

૧૩૬૪ (રાગ : લલિત છંદ)

સકળ વિશ્વના નાથ શ્રી હરિ, મલિન વાસના ટાળ માહરી;
અધિક બુદ્ધિ તું શુદ્ધ આપજે, પ્રભુકૃપા કરી કષ્ટ કાપજે. ધ્રુવ
નવ કદી કરી ભક્તિભાવથી, નવ કથા સુણી નિજ કાનથી;
ભજન ના કર્યું તેમ તાહરૂ, હરિ ભલું થશે કેમ માહરૂં ? સકળ
બહુ બહુ કૂડાં કર્મ મેં કીંધા, ઘન ધૂતી કરી પારકાં લીધાં;
ગરીબ રંકને દુઃખ આપિયાં, તરૂ સુધર્મનાં તેહ કાપિયાં. સકળ
અધિક લોભની લાલચે ફૂસી, ફિકરના ધરી ચિત્તમાં કશી;
કથન કંઈ કૂડાં, મેં મુખે કર્યા, વચન નીતિનાં સર્વ વીસર્યાં. સકળ
કર વડે કદી ધર્મ નાં કર્યા, પણ અધર્મના કોથળા ભર્યાં;
જગતનાથ તું ના ડર્યો જરી, લૂણહરામી મેં તુજશું કરી. સકળ

॥ તુલસી જહાં વિવેક નહીં, તહાં ન કીજે વાસ; ॥
સેત મેત સબ એક મેં, કરીર કપૂર કપાસ. ॥

ચરણથી કદી ચાલી ના ગયો, પ્રભુ સુપંથમાં દૂર તો રહ્યો;
ચરણ પાપના પંથે તો ઘર્યો, દિલ વિષે નહીં તે થકી ડર્યો. સકળ
છળપ્રપંચને ધૂર્ત કામમાં, નવ મૂકી કદી, ઓછપ હામમાં;
અધમ જાતનો પ્રાણી હું ખરો, પ્રભુ તુંથી રહ્યો સર્વદા પરો. સકળ
કર ગમે તને જે હરિ હવે, અહીં બળુ છું હું શોકને દવે;
દુઃખથી છૂટકો નાથજી કરો, અરજ 'દાસની' દિલમાં ધરો. સકળ

રંગીનદાસ

૧૩૬૫ (રાગ : ધોળ)

મુક્તિ કદી નહિ થાય, જ્ઞાન વિના મુક્તિ કદી નહિ થાય;
કોટિ જન્મ વહી જાય, જ્ઞાન વિના મુક્તિ કદી નહિ થાય. ધ્રુવ
મુક્તિ નથી કોઈ દેશ કે દોલત, ધન ખરચે ન પમાય;
કર્મતણું ફળ જન્મ-મરણ છે, કર્મ છૂટેથી છુટાય. જ્ઞાન
જપ, તપ, યજ્ઞ, સમાધિ, તીરથ, સૌ કર્મથી કર્મ બંધાય;
કર્મ-ઉપાસક સર્ગ પમાડે, પુણ્ય ખવાયે પડાય. જ્ઞાન
પાતક-નાશક તીર્થ વ્રતાદિક, નાશ પુણ્યનો થાય;
પુણ્ય ભોગવતાં પાતક થાશે, રૈંટ ઠલવાય-ભરાય. જ્ઞાન
પુણ્ય-પાપથી રહિત થયા વિણ, જન્મ-મરણ નવ જાય;
કર્મ-અકર્મ-વિકર્મ વિચારે, ગુણ કર્મો સમજાય. જ્ઞાન
કોણ હું ? કર્મ કરતો કોણથી ? સમજ પડેથી છુટાય;
આપે અકર્તા, માને હું કર્તા, અજ્ઞાને અકળાય. જ્ઞાન
સદ્ગુરુચરણે શીશ નમાવે, તો સૌ અજ્ઞાન કપાય;
નિજ સ્વપ્રનાં બંધન સઘળાં, જાગ્યા વિણ નવ જાય. જ્ઞાન
તત્ત્વ-વિચારે ભવ-ભય છૂટે, 'રંગીન' અનુભવ ગાય;
થાય ન મુક્તિ જ્ઞાન વિના કદી, કોટિક જન્મ અથડાય. જ્ઞાન

॥ તુલસી તલબ ન છોડીયે, નિશ્ચલ લીજેં નામ; ॥
મનુષ્ય મજૂરી દેત હય, ક્યોહિં રખેગો રામ. ॥

દાસીજીવણ

કૃષ્ણભક્ત પ્રેમભક્તિમય સંતકવિ શ્રી દાસીજીવણનો જન્મ વિ.સં. ૧૮૦૬ માં દિવાળીના દિવસે સૌરાષ્ટ્રના ઘોઘાવદર ગામમાં મેઘવાળ જ્ઞાતિના એક ગરીબ કુટુંબમાં થયો હતો. તેમની માતાનું નામ શામબાઈ અને પિતાનું નામ જગા દાફડા હતું. તેમને બાલ્યાવસ્થામાં જ નીલુમા નામની કન્યા સાથે પરણાવ્યા હતા. તેમને દેશળ નામે પુત્રસંતાન હતું. જેઓ દેશળ ભગતના નામે ખ્યાતિ પામ્યા હતા. રવિ ભાણ સંપ્રદાયની પરંપરામાં ભીમસાહેબ દાસીજીવણના ગુરુ હતા. દાસીજીવણને બે શિષ્યો હતા, એક અરજણ ભગત અને બીજા પ્રેમ સાહેબ. સં. ૧૮૮૧ના ચૈત્ર સુદ-૨ ના રોજ દાસીજીવણે ૭૫ વર્ષની ઉંમરે ઘોઘાવદરમાં જ સમાધિ લીધી હતી.

૧૩૬૬ (રાગ : સોરઠ હીંચ)

સંસારમાં કોણ નાના ને કોણ મોટા ? એ જી, તમને પડશે જમના સોટા. ધ્રુવ

આ રે કાયાને એવી રે જાણજો, પાણી તથા પરપોટા;
જીવવું થોડેરું ને જંજાળ ઝાઝેરી, વેપાર કરવા છે ખોટા. સંસારમાં
સોનાની થાળીમાં રોજ જમતાં ને પીવાને કંચન લોટા;
છત્રપતિ જેવા ચાલ્યા ગયા રે, જગમાં મળે નહિ જોટા. સંસારમાં
નયનોમાં નિંદર આવે ઘણેરી ને રોજ પલંગ પર સૂતા;
'દાસી જીવણ' પડે સંતો રે ચરણે, જાણજો જન્મયા છે ખોટા. સંસારમાં

પિંગલ ૧૩૬૭ (રાગ : ચલતી)

ગોકુળ ઘડી નથી વિસરાતું;
અહીં દ્રાવિકા નગરીમાં તો, અંતર બહુ અકળાતું. ધ્રુવ
અહિયાં સુંદર મ્હેલો રે'વા, છે અગણીત કરનારા સેવા;
ગાર્ય મટોડીથી લીપેલી, ઝૂંપડીએ મન જાતૂં. ગોકુળ
રાંધે છે અહીં રૂકમણી રાણી, પીરસે છે પન્ના પટરાણી;
જમવા ટાણે રોજ સાંભરે, ભરવાડ્યોનું ભાતૂં. ગોકુળ
'પિંગલ' હું માગું જ્યાં પાણી, પય આપે છે ત્યાં પટરાણી;
પણ રાધાનું હૈત હૃદયને, કાયમ કોરી ખાતૂં. ગોકુળ

॥ તુલસી યહી સંસારમેં, ભાંત ભાંત કે લોગ; ॥
॥ સખસે હિલ મિલ ચાલિયે, નદી નાવ સંજોગ. ॥

દિવ્યાનંદ

૧૩૬૮ (રાગ : ભૂપાલી)

મેરા સત ચિત આનંદ રૂપ કોઈ કોઈ જાને રે. ધ્રુવ
સકલ પ્રપંચ કા મેં હૂં સૃષ્ટા, મન વાણી કા મેં હૂં દૃષ્ટા;
મેં હૂં સાક્ષી રૂપ કોઈ કોઈ જાને રે. મેરા
પંચ કોષ સે મેં હૂં ન્યારા, મન બુદ્ધિ કા જાનનહારા;
અનુભવ સિદ્ધ અનૂપ, કોઈ કોઈ જાને રે. મેરા
જન્મ મરણ મેરે ધર્મ નહીં હૈ, પાપ પુણ્ય મેરે કર્મ નહીં હૈ;
અજ નિર્લેપી અરૂપ, કોઈ કોઈ જાને રે. મેરા
સૂર્ય ચંદ્ર મેં તેજ મેરા હૈ, અગ્નિ મેં પ્રકાશ મેરા હૈ;
મેં હૂં જ્યોતિ સ્વરૂપ કોઈ કોઈ જાને રે. મેરા
ત્રીન લોક કા મેં હૂં સ્વામી, ઘટ ઘટ વ્યાપક અન્તર્યામી;
જ્યો માલા મેં સૂત કોઈ કોઈ જાને રે. મેરા
ઉઠો જગો નિજ રૂપ પિછાનો, જીવ બ્રહ્મ મેં ભેદ ન જાનો;
મેં હૂં બ્રહ્મ સ્વરૂપ કોઈ કોઈ જાને રે. મેરા
ગઈ બેલા ફિર નહીં આયેગી, માનવ દેહ ફિર નહીં મિલેગી;
મેં હૂં 'દિવ્યાનંદ' સ્વરૂપ કોઈ કોઈ જાને રે. મેરા

દીન ભગત

૧૩૬૯ (રાગ : દેશ)

કાંઈ યે નથી, કોઈ યે નથી, જુઓ જગતમાં કાંઈ યે નથી;
ઠાલા રે આવ્યા ને ઠાલા રે જાવું, શીદને મરો છો મથી મથી ? ધ્રુવ
દેવ ગયા ને દાનવ ગયા, વળી મહાત્મા ગયા છે મથી મથી;
જોગી ગયા ને જંગમ ગયા, ગયા સંન્યાસી કથી કથી. જુઓ

॥ તુલસી સીતારામ કોં, રીઝ ભજો કે ખીજ; ॥
॥ ઉલટા સુલટા બોઈયે, જયું ખેતરમેં બીજ. ॥

બ્રહ્મા ગયા ને વિષ્ણુ ગયા, શિવજીને કોઈએ જોયા નથી;
 પીર ગયા ને પેગંબર ગયા, કાજી-મુલ્લાં કોઈ રહ્યા નથી. જુઓ
 જગત બધું ચાલ્યું જવાનું, ગયા પછી કોઈ આવ્યું નથી;
 માતા ગયાં ને પિતા ગયા ભાઈ, કુટુંબ કોઈનું રહ્યું નથી. જુઓ
 જૂઠું જૂઠું ખેલ ખલકનો, પાછું વળી કોઈ જોતું નથી;
 આંધળે આંધળા દોડ્યા રે જાય છે, મૂળની વાત કોઈ કે'તુ નથી. જુઓ
 આનો બનાવનારો શોધી ના કાઢ્યો, બ્રહ્મા આદિ ગયો કથી;
 'દીન' ભગત કે' ગુરુકૃપાના અનુભવ વિના આરો નથી. જુઓ

૧૩૭૦ (રાગ : ધોળ)

નટવર વર ગિરધારી, ઘટોઘટ નટવર વર ગિરધારી;
 એમાં શું જાણે સંસારી ? ધ્રુવ

આ રે ઘટમાં નટવર ખેલે, મોજ કરે છે મુરારિ;
 પલપલમાં પ્રભુ આવે ને જાયે મોહન મંગળકારી. ઘટોઘટ
 નાભિકમળથી કરે ગર્જના, ત્રિકુટીમાં દે છે તાળી;
 મોહનજી એ વેણુ વગાડી, ત્યારે ઝબકીને જાગી રે. ઘટોઘટ
 જાગી ત્યારે ભાંગી ભ્રમણા, વૃત્તિ સ્વરૂપમાં લાગી;
 શૂન' થઈ ત્યારે સેજે મળિયા, થઈ છે આનંદકારી. ઘટોઘટ
 'દીન ભગત' તો કાંઈ ના જાણે, સદ્ગુરુની બલિહારી;
 ઘટઘટમાં પ્રભુ રાસ રમે છે, જોયું જગત જયકારી. ઘટોઘટ

૧૩૭૧ (રાગ : ભીમપલાસ)

પ્રભુ કેવા છો - તમે કેવા છો ? કોઈ જાણી શકે નહીં એવા છો. ધ્રુવ
 તમે નિર્ગુણ છો, કે શિરગુણ છો? તમે સૃષ્ટિના અકર્તા છો;
 તમે સરવેના મહાદેવા છો. પ્રભુ

॥ તુલસી પૂર્વ કે પાપસેં, હરિ ચરયા ન સુહાય; ॥
 ॥ જેસેં તાપ કે જોરસેં, ભોજન કી રૂચિ જાય. ॥

પ્રભુ, તમને તમારા જાણે છે, એવા જન મહારસ માણે છે;
 અંતરમાં સમજ્યા જેવા છો. પ્રભુ
 તમે વિના આંખથી દેખો છો, તમે વિના કાનથી સાંભળો છો;
 અંતરની જાણો એવા છો. પ્રભુ
 વણ હાથે છક્કડ મારો છો, વણ મનથી ફંદમાં પાડો છો;
 તમે આપ સ્વરૂપે ખેલો છો. પ્રભુ
 તમે કોઈને ઊંચા ચડાવો છો, વળી કોઈને હેઠા પાડો છો;
 તમે કર્તા ને વળી ન્યારા છો. પ્રભુ
 તમે પોતાના જનને ઓધારો છો, હરિજનને જેમ તમે નિભાવો છો;
 વળી 'દીન ભગત'ના આધાર છો. પ્રભુ

દીપ

૧૩૭૨ (રાગ : ચલતી)

સદ્ગુરુ એસા રામ જૈસા;
 અમૃત બુંદા જલ બરસાવે, ગરજે ઈન્દ્ર જૈસા. ધ્રુવ
 ઊંચનીચ ભાવ નહિં જ્યાંકે, સમ જાને રંક નરેષા;
 જીવાંકો ત્રિયતાપ હરત હૈ, તનીક લોભ નહિં લેશા. સદ્ગુરુ
 મોંટી^૧ કી મરજાદ અદલ હૈ, ગુમ રહા ગજ જૈસા;
 જીવન મૂક્ત પરમ કૃપાલુ, રખે ન રાગ ઔર ઢૈષા. સદ્ગુરુ
 બ્રહ્મનિષ્ઠ ગુરુ બ્રહ્મ અખંડા, ધ્યાન ઘરે શિવશેષા;
 વારી વૃત્તિ અચલ સદાઈ, સ્થિર હૈ મેરુ જૈસા. સદ્ગુરુ
 અંતર બાહિર પૂરણ ત્યાગી, ગહે ન દારા પૈસા;
 ભવ ભંજન ભગવાન સદાહિ, કાટે કરમ કલેશા. સદ્ગુરુ
 હંસ ઉબારણ જગમેં આયે, શુભ અવતાર ઘરેશા;
 'દીપ' કહે ગુરુદેવ નમામિ, વારંવાર આદેશા. સદ્ગુરુ

॥ (૧) ઘણી

॥ તુલસી કહે ચહિ જગતમેં, સબસે મિલિયો ધાય; ॥
 ॥ ક્યા જાનો કિસ બેશસેં, રામચંદ્ર મિલ જાય. ॥

દેવકૃષ્ણ

૧૩૭૩ (રાગ : લલિત છંદ)

અખિલ લોકનાં તત્ત્વને લહો, શમ દમાદિના સારને ગ્રહો;
દુરગુણી તણો સંગ ના કરો, શુભ ગુણે કરી દુષ્ટતા હરો. ધ્રુવ
કુટિલ કામની શ્યામતા તજો, વિકટ વિશ્વમાં બ્રહ્મને ભજો;
વિષમ વાતથી ચિત્ત વાળજો, નરમ ભાવમાં ધર્મ પાળજો. અખિલ
સદ્ગુરુ તણા શબ્દો સાંભળો, શ્રવણથી સદુ જ્ઞાનમાં મળો;
કપટ કૂડને દૂર નાખજો, પરમ શીલ સંતોષ રાખજો. અખિલ
સમજી ઉંઘથી સર્વ જાગજો, મત-અસત્યથી તરત ભાગજો;
જટિલ જાલજો જ્ઞાન વેદનું, કઠણ કાપજો મૂળ ખેદનું. અખિલ
પરમ ધામના મર્મને ભજો, હૃદય સાફ આપનું કરી લેજો;
સરવ બોધ આ સર્વ પ્રશ્નનો, વિશદ ધારજો 'દેવકૃષ્ણ'નો. અખિલ

૧૩૭૪ (રાગ : સારંગ)

અખતો મનવા મેરા, હરિજનસેં કર પ્રીત પ્રીત પ્રીત;
સતસમાગમ નિશદિન કર લે, મન કર્મ વચનશું નિત. ધ્રુવ
ત્રિવિધ તાપમય એ ભવસાગર, એ તરનેડી રીત;
કામ ક્રોધ મદ લોભ મોહ યુત, ચંચલ ચિત્તકું જીત. હરિજન
વિવેક વિરાગ વિચાર ધાર દિલ, સમ દમ તપહી સચીત;
નામ રૂપ સબ જૂઠ જગત હૈ, ગાવે શ્રુતિ નિત ગીત. હરિજન
યા તન તેરો પલ ન રહેગો, જીમ વાલુકી ભીત;
'દેવકૃષ્ણ' તું બ્રહ્મભજન કર, સંતબચન પ્રતિત. હરિજન

|| તુલસી કહે મેં પારખુ, પરખ્યા રામ રતન; ||
|| જપ તપ તીરથ કાયમણિ, ત્યાં નહિ માન્યું મન. ||

૧૩૭૫ (રાગ : પીલૂ)

નરતન જન્મ ધરી કહા કીના;
સર્વાધાર સબહીમે વ્યાપક, વે પદકું નહિ ચીના. ધ્રુવ
રામ કૃષ્ણ શિવ શંભુ ઈનકા, નામ ન મુખસે લીના. નરતન
શીલ સંતોષ દયા દિલ ધરકે, દીનકું દાન ન દીના. નરતન
વિષયનકું ચિત્ત ચાહિ વૃથા શઠ, તન મન કીન મલીના. નરતન
'દેવકૃષ્ણ' અબ ગુરુપદમે ચિત્ત, અર્પી રામરસ પીના. નરતન

૧૩૭૬ (રાગ : કુકુમ બિલાવલ)

સદ્ગુરુ સદ્જ્ઞાન ખતાયો, તાર્તે હમ આનંદ પાયો. ધ્રુવ
પંચ કોશ પરબ્રહ્મ સદોદિત, ત્રિગુણાતીત કહેવાયો,
અગમ નિગમ નિર્વરૂપ સદાયે, પ્રકૃતિ પાર કહાયો;
સોહી મોહે અનુભવ આયો-સદ્જ્ઞાન ખતાયો. સદ્ગુરુ
મેં, હું બ્રહ્મ બ્રહ્મ સો મેં હું, આ વિધિ દ્વૈત વિસાર્યો,
ઇશ જીવ ઉપાધિ છોડકે, તત્ત્વમસિ શ્રુતિ ગાયો;
સોહી મોહે અનુભવ આયો હૈ યહી દૃઢ ધાર્યો. સદ્ગુરુ
જાગ્રત, સ્વપ્ન, સુષુપ્તિ, તુરીયા, તા પર મેં હી ખસાયો,
વૈખરી મધ્ય પશ્યંતી પરાકો, સાક્ષીમેં સભર ભરાયો;
સોહં બ્રહ્મ સબ ઘટ છાયો-સદ્જ્ઞાન ખતાયો. સદ્ગુરુ
ઇન્ય ગુરુદેવ શાસ્ત્ર સોહી ઇન્ય હૈ જિન્હે અજ્ઞાન નસાયો,
હરિગુરુ સંત અરિદુઃખનાશક, પદ પંકજ રજ પાયો;
'દેવકૃષ્ણ' ધ્યાન લગાયો-સદ્જ્ઞાન ખતાયો. સદ્ગુરુ

|| તુલસી તુલસી કો કહે, તુલસી બન કા ઘાસ; ||
|| કૃપા ભઈ રઘુનાથ કી, હો ગયે તુલસીદાસ. ||

દેવચંદ્ર

૧૩૭૭ (રાગ : પ્રભાત)

તાર હો તાર પ્રભુ, મુજ સેવક ભણી, જગતમાં એટલું સુજશ લીજે;
દાસ અવગુણ ભર્યો, જાણી પોતા તણો, દયાનિધિ દીન પર દયા કીજે. ધ્રુવ
રાગ-દ્રેષે ભર્યો, મોહ વૈરી નડયો, લોકની રીતિમાં ઘણુંચે રાતો;
કોઘવશ ધમધમ્યો, શુદ્ધ ગુણ નવિ રમ્યો, ભમ્યો ભવ માંહી હું વિષયમાતો. તારો
આદર્યું આચરણ, લોક ઉપચારથી, શાસ્ત્ર અભ્યાસ પણ કાંઈ ન કીધો;
શુદ્ધ શ્રદ્ધાન વળી, આત્મઅવલંબ વિનુ, તેહવો કાર્ય તિણે કો ન સીધો. તારો
સ્વામી ગુણ ઓળખી, સ્વામીને જે ભજે, દરિશણ શુદ્ધતા તેહ પામે;
જ્ઞાન ચારિત્ર તપ વીર્ય ઉલ્લાસથી, કર્મ ઝીંપી વસે મુક્તિ ધામે. તારો
જગત વત્સલ મહાવીર જિનવર સુણી, ચિત પ્રભુ ચરણને શરણ વાસ્યો;
તારજો બાપજી બિરૂદ નિજ રાખવા, દાસની સેવના રખે જોશો. તારો
વિનતી માનજો શક્તિ એ આપજો, ભાવ સ્યાદ્વાદતા શુદ્ધ ભાસે;
સાધી સાધક દશા, સિદ્ધતા અનુભવી, 'દેવચંદ્ર' વિમલ પ્રભુતા પ્રકાશે. તારો

૧૩૭૮ (રાગ : આશાવરી)

વિમલ જિન વિમલતા તાહરીજી, અવર બીજે ન કહાય;
લઘુ નદી જિમ તિમ લંઘીયેજી, સ્વયંભૂ રમણ ન તરાય. ધ્રુવ
સચલ પુટવી ગિરિ જલ તરૂજી, કોઈ તોલે એક હથ્થ;
તેહપણ તુજ ગુણ ગણ ભણીજી, ભાખવા નહીં સમરથ. વિમલો
સર્વ પુદગલ નભ ધર્મનાજી, તેમ અધર્મ પ્રદેશ;
તસ ગુણ ધર્મ પર્જર્જવ સહુજી, તુજ ગુણ એક તણો લેશ. વિમલો
તાહરા શુદ્ધ સ્વભાવનેજી, આદરે ધરી બહુ માન;
તેહને તેહીજ નીપજેજી, એ કોઈ અદ્ભુત તાન. વિમલો

॥ એક ઘડી આધી ઘડી, આધી મેં પુની આધ; ॥
તુલસી સંગત સંત કી, કટે કોટી અપરાધ. ॥

તુમ પ્રભુ તુમ તારક વિભુજી, તુમ સમો અવર ન કોય;
તુમ દરિસણ થકી હું તર્યોજી, શુદ્ધ આલંબન હોય. વિમલો
પ્રભુ તણી વિમલતા ઓલખીજી, જે કટે થિર મન સેવ;
દેવચંદ્ર પદ તે લહેજી, વિમલ આનંદ સ્વયમેવ. વિમલો

દેવાનંદ

૧૩૭૯ (રાગ : કાન્હડા)

કર પ્રભુ સંઘાતે દટ પ્રીતડીરે, મરી જાવું મેલીને ધન માલ. ધ્રુવ
અંતકાળે સગું નથી કોઈનુંરે, સંસ્કારે સંબંધી સરવે મલ્યા રે;
એ છે જૂઠી માયા કેરી જાલ, અંતકાળે સગું નથી કોઈનું રે. મરીો
મારૂં મારૂં કરીને ધન મેળવ્યું રે, તેમાં તારૂં નથી તલભાર;
સુખ સ્વપ્ના જેવું સંસારનું રે, તેને જાતાં ન લાગે વાર. મરીો
માટે સેવજે તું સાચા સંતનેરે, તારા ટળશે ત્રિવિધના તાપ;
અતિ મોટા પુરુષને આશરે રે, બળે પૂર્વ જનમનાં પાપ. મરીો
એવું સમજીને ભજ ભગવાનનેરે, સુખકારી સદા રટ રામ;
દેવાનંદનો વાલો દુઃખ કાપશે રે, મન વંછીત પૂરણ કામ. મરીો

૧૩૮૦ (રાગ : કલાવતી)

તારા મનમાં જાણે કે મરવું નથી રે, એવો નિશ્ચે કર્યો નિરધાર;
તેમાં ભૂલી ગયો ભગવાનને રે. ધ્રુવ
ધન દોલત નારી ને ઘણા દીકરા રે, ખેતીવાડી ઘોડાને દરબાર. તેમાં
મેડી મંદિર ઝરૂખા ને માળિયા રે, સુખદાયક સોનેરી સેજ. તેમાં
ગાદી તકીયા ને ગાલ મસુરિયાં રે, અતિ આડ્ય કટે છે એજ. તેમાં

॥ દયા ધરમકો મૂલ હે, પાપ મૂલ અભિમાન; ॥
તુલસી દયા ન છાંડીયે, જબ લગ ઘટ મેં પ્રાન. ॥

નીચું કાંધ કરીને નમતો નથી રે, એવું સાધુ સંગાથે અભિમાન. તેમાં
મરમાળી મોહનજીની મૂરતિ રે, તેની સાથે ન લાગેલ તાન. તેમાં
પાપ અનેક જનમનાં આવી મળ્યાં રે, તારી મતિ મલીન થઈ મંદ. તેમાં
'દેવાનંદ'ના વહાલાને વિસરી ગયો રે, તારે ગળે પડ્યો જમફંદ. તેમાં

૧૩૮૧ (રાગ : ગરબી)

તારા માથે નગારાં વાગે મોતનાં રે,
નથી એક ઘડીનો નિરધાર, તોય જાણ્યા નહિ જગદીશને રે. ધ્રુવ
મોટા મેલીને રાજ મરી ગયા રે, જોને જાતાં ન લાગી વાર. તોય
તારું જોખન ગયું જપ્પ મારતું રે, માથે કાળા મટી ગયા કેશ. તોય
અંતકાળે લેવાને જમ આવિયા રે, તેનો ભાળી ભયંકર વેશ. તોય
રોમે કોટિ વીંછીતણી વેદના રે, દુઃખ પામ્યો તું દૈવના ચોર. તોય
સગાં સ્વાર્થી મળ્યાં સહુ લૂંટવા રે, તેમાં જરીયે ન ચાલે જોર. તોય
જીભ ટૂંકી પડી ને તૂટી નાડીઓ રે, થયું દેહ તજ્યાનું તલ્કાળ. તોય
'દેવાનંદ' કહે ન જાણ્યા નાથને રે, મળ્યો માણસનો દેહ વિશાળ. તોય

૧૩૮૨ (રાગ : રામગ્રી)

હૈયાના ફૂટ્યા, હરિ સંગ હેત ન કીધું;
લક્ષ ચોરાશી કેરું લગડું, માથે વ્હોરી લીધું રે. ધ્રુવ
પેટને અરથે પાપ કરંતા, પાછું વાળી નવ જોયું;
ચાર દિવસના જીવતર સારું, મન માયામાં મોહ્યું રે. હૈયા
જન્મ મરણ દુઃખ ગર્ભવાસના, તે નવ શકીઓ ટાળી;
માતપિતા સુત જીવતી સંગે, વિસર્યા તે વનમાળી રે. હૈયા

|| જહાં રામ તહાં કામ નહીં, કામ તહાં નહીં રામ;
તુલસી હોએ નહિં કદી, રવિ રજની એક ઠામ. ||

આળસ ને અજ્ઞાન અતિશે, કામ બગાડ્યું તારું;
'દેવાનંદ' કહે દેખ વિચારી, માન કહ્યું તું મારું રે. હૈયા

દેવો સાહેબ (કચ્છ રમલાવાલી જગ્યા)

૧૩૮૩ (રાગ : મૂલણા)

આજ આનંદ મહા મંગલ મેરે, સંત સમાગમ પાઈરી;
પૂરવ કે મહા ભાગ કરીકે, હરિ કૃપા બની આઓરી. ધ્રુવ
હરિજન તાદ્રધ્ય રૂપ હરિકો, અંતર બીચ ન કોયેરી;
વિચિ વારિ જ્યોં હરિ જન હૈ, દેખને કે તન દોયેરી. આજ
મહા જ્ઞાની જે જીવનમુક્તા, પ્રગટ પરિબ્રહ્મ રૂપ;
તાકે સંગ અભય પદ પાયો, અબ ન પર ભવકૂપરી. આજ
સંતનીકોં મહાતમ કયા બરનોં? મહિમા અપરમ અપારરી;
ધન ધન 'દેવા' સંગ હરિજનકો, કબહુ ન હોવે હારરી. આજ

૧૩૮૪ (રાગ : સોહની)

આતમ અનુભવ હોઈ જાકોં, આતમ અનુભવ હોઈ;
પ્રગટ પહિયાને સ્વરૂપહીં અપનો, આન ન સમજે કોઈ. ધ્રુવ
જ્યોં ખેચર હૈ નભકે માંહી, સો નભકી ગતિ જાને;
દેહ દરશી જે જંતહી ભૂચર, સો કેસે કરી માને. જાકોં
અછતો જંત આપ ભયો હૈ, નિજપદ તાહી ન સૂઝે;
પરાપાર ચિદાનંદ ચૈતન્ય, જ્ઞાન વિના ક્યોં બૂઝે ? જાકોં
સત માનત સોહી નામ રૂપકોં, કહ્યુએ મરમ ન પાયા;
એ તો સખહીં આવે જાવે, જ્યોં બાદલકી છાયા. જાકોં
સાધન હીં જે મન અરુપુદ્ધિ કે, નિગમ રહે બલહારી;
જન 'દેવા' સોહી ગુરુમુખ સમજે, રૂદ્ય જ્ઞાન વિચારી. જાકોં

|| એ ચતુરાઈ ચૂલે પડો, જમડા ખાઓ જ્ઞાન;
તુલસી પ્રેમ ન હામ પદ, સકલ સમૂલી હાણ. ||

૧૩૮૫ (રાગ : મધુવંતી)

આપ હી તું આપ પ્રભુ, ઓર કોં ક્યોં ધ્યાવે ?
આપહી સો ઘશ ભૂલી, જંત કૈસે કહાવે ? ધ્રુવ
તેરી તું સામર્થ દેખ, શ્રુતિ કયા ગાવે ?
આદિ તેરો કોન રૂપ ? તું કિસીકોં પાવે ? આપો
વિષયનીકે સંગ લાગી, અહંતા ક્યોં ઉઠાવે ?
તું ઘસીમેં રાજી હોત, તેરે હી મન ભાવે. આપો
મૃગ જ્યોં કસ્તૂરી ભૂલે, ટૂંટતાં દૂરાવે;
ઐસી નહી ભૂલ તેરે, ક્યોં અંતર લખાવે ? આપો
તેરો તું સ્વરૂપ જાન, ભૂલ કૈસી લ્યાવે ?
'દેવા' કહે બ્રહ્મ તું હીં, હૈત કૈસે રહાવે ? આપો

૧૩૮૬ (રાગ : સોરઠ ચલતી)

આપા દેખે સંભારી, જબતેં આપા દેખે સંભારી;
કલ્પિત જંત અછતો ઇહ ભાસેં, ભૂલ મિટેં ઇહ ભારી. ધ્રુવ
ભૂલ્યા ગજહીં ફટક શિલાસું, જૈસે સિંઘહી કૂપા;
શ્વાન કાચ કે સદન હી ભૂલ્યા, નહી જાન્યા નિજ રૂપા. જબતેં
શુક નલનીકા કપિ જ્યોં મુષ્ટિ, બિચાર બિન દુઃખ પાવે;
પુસ્તિ પાગ જ્યોં મનિ કંઠ ભૂલે, સીર સુત દ્રષ્ટ ન આવે. જબતેં
દરપન છાયા જલહીં સંગતે, શબ્દ ગરજના જૈસે;
માનત હેં અજ્ઞાની અંધે, હૈત ભર્મ સબ ઐસે. જબતેં
મૃગતૃષ્ણા જલ સીપમેં રૂપો, જેવરી સ્વપન આયા;
નીંદ લગી સુપના ઇહ સાચા, જાગે સકલ વિલાયા. જબતેં
ખોજત આપા મિટહી તાપા, હૈત અજ્ઞાન નિવારે;
'દેવા' સેવા કરી સંતનકી, તત્ત્વ હૃદયમેં ધારે. જબતેં

॥ જાણી રામ રામજ રટો, ભજો રામ તજી કામ; ॥
તુલસી રામ અજાણ નર, કયમ પામે પર ધામ. ॥

ભજ રે મના

૮૪૬

૧૩૮૭ (રાગ : દિપક)

એક હી સો બ્રહ્મ સત્ય, દૂસરા ન દીસે;
આપહીં સો 'આપ' હરિ, વ્યાપક નખ શીષે. ધ્રુવ
જાકે વિષે હૈત નાહીં, ભર્મ તે આન ભાસે;
રજ્જુમેં જો અહિ જૈસે, ભાનુ ગ્યાનહી પ્રકાશે. એકો
શ્રુતકો વિચાર કરી, ભ્રાંતિ સબ ખોઈ;
આદિ અંત આપ પ્રભુ, મધ્યમેં હરિ સોઈ. એકો
અંધેરા અજ્ઞાન ગયા, જથારથ હી જાને;
મોહકી નિદ્રા તેં જાગે, સ્વપનાં નહિ માને. એકો
અનુભવી ઇન અર્થકું, ધારત મનમાંહી;
'દેવા' જન તાકું જાનો, અટકે કહુ નાહીં. એકો

૧૩૮૮ (રાગ : જૈજૈવંતી)

દુષ્ટનો સંગ રે દૂર પરહરિયે રે, પરશ ન કીજે એક લગાર;
હેત નહી રે જેનું હરિજન વિષે રે, તેહને તજીયે તેણીવાર. ધ્રુવ
મન બ્રષ્ટ થાય રે, ખળના સંગ થકી રે, તેણે કરી હરી ભજન નવ થાય;
અંતર આવી રે આવરણ અતિ પડે રે, જેણે કરી શુભ ગુણ બુદ્ધિ ઢંકાય. દુષ્ટો
અજ્ઞાનીનો સંગ રે મેસનો ઓરડો રે, યત્ન કરતાં લાગે દાગ;
હરિના જનરે તેથી અળગા રહે રે, મન કર્મ વચને કરવું ત્યાગ. દુષ્ટો
નીચનો સંગ રે શ્વાન સમાન છે રે, રીઝે ખીઝે તો દુખદાઈ;
પ્રસન્ન થાય તોરે મુખને સુંઘશે રે, દુઃખ પામે તો કરડી ખાય. દુષ્ટો
એવા અપરાધીરે જે છે જગતમાં રે, કોઈએ ન કરવો તેનો સંગ;
કહે 'દેવો' ભાઈ રે સંગ હરિ જનનો રે, સદાય કરવું ભજન અભંગ. દુષ્ટો

॥ નિરમલ એજ ઉપાસના, પરા ભક્તિની રીત; ॥
તુલસી એ પથ પદ ધરે, રહે રામ પદ પ્રીત. ॥

ભજ રે મના

૮૪૭

૧૩૮૯ (રાગ : ચલતી)

સદ્ગુરુ મિલિયા ભેદી, સંતો સદ્ગુરુ મિલિયા ભેદી;
કરમ ભરમકે બંધન ભારી, સોહી દિયે સબ છેદી. ધ્રુવ
દેઈ નિજ જ્ઞાન ક્રિયા પરકાશા, મોહ તિમિર સબ ભાગે;
જીવ લોહા કેસે કરિ ઠહરે, ગુરુ પારસકે આગે. સંતો
સદ્ગુરુ શુદ્ધ સાધન બતાયો, આતમ તત્ત્વ વિચારા;
પંચભૂત યહ નામ રૂપ જગ, આતમ સબતે વ્યારા. સંતો
નીર ક્ષીર જ્યો મિલત પરસ્પર, ચિત વિષય એક રૂપા;
હંસ કલા કરી વ્યારે કિન્હે, રૂપહી ભયા અનુપા. સંતો
એક હીં બ્રહ્મ ભયા દર્શોદિશ, ક્ષેતિયા સહજ હી નાસી;
'દેવા' પિંડ બ્રહ્માંડમે પરિબ્રહ્મ સકલહી ઘટકે બિલાસી. સંતો

૧૩૯૦ (રાગ : ચંદ્રકોંસ)

લગી મોરી પિયાસો લગનાં, ભયો મન પ્રેમસો મગનાં;
જગત કયા કીજિયે રળકે, રહે પ્રિય આપમેં મિલકે. ધ્રુવ
પિયાજી મેરે નેનનતે નેરે, મંગલ ભયો આજ ગ્રહ મેરે;
ઉદધિ ઉર પ્રગટે સુખકો, દૂર ભયો તાપ સબ દુઃખકો. લગી
પાવે કોઈ પાર નહીં તિનકો, દુર્લભ હૈ દરશ ભવમેં જીનકો;
સોઈ પ્રભુ જીયેકે જીય હૈ, અંગ સંગ પ્રાનતે પ્રિય હૈ. લગી
મેરા જી મન પિયેસે માન્યા, ભય સબ કાલકા ભાન્યા;
કહે જો 'દેવા' મેરી યહી મતિ હૈ, પ્રભુ કે ચરનમેં રતિ હૈ. લગી

|| શોભિતા જલ કમલથી, સરવર ભલે અનેક; ||
|| તુલસી મૂકે ન માનસર, હંસ તજી નીજ ટેક. ||

ભજ રે મના

૮૪૮

ધનો ભગત

ધના ભગતનો જન્મ વિ.સં. ૧૪૭૨ માં રાજસ્થાનના ટૌક પ્રદેશમાં ધુઅન ગામમાં કૃષ્ણ ભટ જાતિમાં થયો માનવામાં આવે છે.

૧૩૯૧ (રાગ : ચલતી)

રામબાણ વાગ્યાં હોય તે જાણે, પ્રભુનાં બાણ વાગ્યાં હોય તે જાણે;
ઓલ્યા મૂરખ મનમાં શું આણે ? ધ્રુવ
ધ્રુવને લાગ્યાં, પ્રહ્લાદને લાગ્યાં, તે ઠરીને બેઠા રે ઠેકાણે;
ગર્ભવાસમાં શુકદેવજીને લાગ્યાં, એ તો વેદ-વચન પ્રમાણે. રામ
મોરધ્વજ રાજાનું મન હરિ લેવા, હરિ આવ્યા જે ટાણે;
લઈ કરવત મસ્તક પર મેલ્યું, પત્ની-પુત્ર બેઉ ટાણે. રામ
મીરાંબાઈ ઉપર ક્રોધ કરીને, રાણોજી ખડ્ગ જ ટાણે;
વિષના પ્યાલા ગિરદરલાલે આરોગ્યા, એ તો અમૃતને ઠેકાણે. રામ
નરસિંહ મહેતાની હૂંડી સ્વીકારી, ખેપ ભરી ખરે ટાણે;
આગળ સંત અનેક ઓધાર્યા, એવું 'ધનો ભગત' ઉર આણે. રામ

૧૩૯૨ (રાગ : સૂરમલ્હાર)

હે કોઈ અલખ આરાધો, હે બોલે બાવનની બહાર;
નિગમ નેતિ કહે છે, વાણીની પાર રે. ધ્રુવ
અજના ટોળા માંહે જયમ સિંહ રે બંધાય;
રાજકુંવર તો રાંકામાં રોળાય રે. હે કોઈ
પંચ રે ધાતુ હે જયમ પારસ પરસાય;
લોઢું મટીને એનું કંચન થાય રે. હે કોઈ
સરિતા ને સિંધુ હે જેમ સાગરમાં જાય;
લવણી પૂતળી ઉદકમાં ગળી જાય રે. હે કોઈ

|| સમર રામ ભજ રામ પદ, નિરખ રામ સુણ રામ; ||
|| તુલસી ચિતવન રામસે, નિશિદિન તુજ એ કામ. ||

ભજ રે મના

૮૪૯

પાંચ, સાત, નવ, દશ હે ચોવીસને જાણ;
 પચીસમો મેલીને છવીસમાને ભાળ રે. હે કોઈઠ
 અનલ જનાવર હે ઈંડાં મૂકીને જાય;
 વણ રે સેવ્યાં સેવાઈ આપે આપ ઓળખાય રે. હે કોઈઠ
 ચટકેલ કીડો હે જયમ ભમરી રે થાય;
 પૂરા મળે ત્યારે પ્રભુ ઓળખાય રે. હે કોઈઠ
 હરિ-ગુરુ-સંતની હે જેને કિરપાયું થાય;
 દાસ 'ઘનો' કે' હીરે હીરો વીંધાય રે. હે કોઈઠ

ધર્મદાસ

૧૩૯૩ (રાગ : બસંત)

ગુરુ મૂરતિ કી બલિહારી હૈ. ધ્રુવ
 ગુરુ મૂરતિ હિરદે ઘર રાખો, છિન છિન રૂપ નિહારી હૈ. ગુરુ
 ગુરુ બિન નિશ દિન કછુ ના સુહાવે, ગુરુ મૂરતિ લાગે પ્યારી હૈ. ગુરુ
 હરિ રૂઠે ગુરુ લેત મનાઈ, ગુરુ રૂઠે બડી ખ્વારી હૈ. ગુરુ
 મોહે ગુરુજીને અલખ લખાયો, પુલ ગઈ ભરમ કિવાડી હૈ. ગુરુ
 ચરણામૃત પ્રસાદ ગુરુન કો, તન મન ઘન સબ વારી હૈ. ગુરુ
 ગુરુ બિન કૌન જો પાર લગાવે, ભવ સાગર અતિ ભારી હૈ. ગુરુ
 'ધર્મદાસ' પર કિરપા કીની, આવાગમન નિવારી હૈ. ગુરુ

૧૩૯૪ (રાગ : પહાડી)

મૈં વારી જાઉ સતગુરુ કી મેરો કિયો હૈ ભરમ સબ દૂર. ધ્રુવ
 પ્યાલો પાયો નામ કો જી ઘોર સંજીવન મૂર;
 ચટી ખુમારી નામ કી મૈં હો ગઈ ચકના ચૂર. મેરો

॥ તન તપાવી પિંજર કરે, ઘરે રજની દિન ધ્યાન; ॥
 ॥ તુલસી મટે ન વાસના, વિના વિચારે જ્ઞાન. ॥

વિમલ પ્રકાશ આકાશ મેં લખ્યો બિના શશિ સૂર;
 મગન ભયો મન ગગન મેં સુનકે અનહદ તૂર. મેરો
 મમતા ઘટ સમતા બટી ઉર અન્તર ભરપૂર;
 રાગ દ્રેષ મન સે મિટા અબ મન ભયો મજૂર. મેરો
 શબ્દ સુનત ચમદૂત કે મુખ પર લાગી ધૂર;
 આન મિલે 'ધરમદાસ' કો સતગુરુ હાલ હજૂર. મેરો

કવિ નર્મદ

(ઈ.સ. ૧૮૩૩ - ૧૮૮૬)

'કવિ નર્મદ' તરીકે પ્રસિદ્ધ નર્મદાશંકર દવેનો જન્મ તા. ૨૪-૮-૧૮૩૩ના રોજ સૂરત મુકામે થયો હતો. તેમના પિતાનું નામ લાલશંકર અને માતાનું નામ નવદુર્ગાગૌરી હતું. ૫ વર્ષની ઊંમરે મુંબઈમાં (ભૂલેશ્વરની નાના મહેતાની નિશાળમાં ભણી, કોલેજનો અભ્યાસ અધૂરો મૂકી, શિક્ષક બન્યા. ત્યાંથી રાજીનામું આપી પછી નર્મદ પ્રેમ, પ્રકૃતિ, સ્વદેશભક્તિ, શૌર્ય સમાજ-સુધારો વગેરે વિષય નિરૂપતા અનેક કાવ્યો રચ્યાં. નર્મદ પૂરેપૂરા અર્વાચીનતાના રંગે રંગાયેલા હતા. તેમણે કવિતાઓને જુનાં ઢાંચામાંથી મુક્ત કરી, અદ્ભુત રંગીન, આત્મલક્ષી અને ઉર્મિસભર કરી. તેમણે પિંગળ વ્યાકરણ કોશ અને પુરાતત્ત્વના પાયા નાખ્યા, જાગ્રત પત્રકારત્વના પ્રહરી બન્યા. નર્મદની સમગ્ર કવિતા 'નર્મકવિતા' ગ્રંથમાં તથા ગદ્યનાં લખાણો 'નર્મગદ્ય'માં નિબદ્ધ છે. 'મારી હકીકત' તેમની આત્મકથા છે. 'નર્મકોશ' ગુજરાતી કોશ સાહિત્યનો પહેલો મહત્ત્વનો ગ્રંથ છે. આ ઉપરાંત 'ડાંડિયો' નામનું સમાજ સુધારાનું સામાયિક શરૂ કરી તેમણે પત્રકારત્વમાં નવો જ ચીલો પાડ્યો હતો. નર્મદ એટલે સાહિત્યનો ઘડવૈયો અને સમાજજીવનનો લડવૈયો. તેમનો દેહવિલય તા. ૨૫-૨-૧૮૮૬ના રોજ થયો હતો.

૧૩૯૫ (રાગ : લાવણી)

ડગલું ભર્યું કે ના હઠવું ના હઠવું;
 વેણ કાઢવું કે ના લટવું ન લટવું. ધ્રુવ
 સમજીને તો પગલું મૂકવું, મૂકીને ના બીવું;
 જવાય જો નહિ આગળ તોયે, ફરી ન પાછું લેવું. ડગલું

॥ સુખ દુઃખ કારણ મૂલ છે, વાણી ઉર વિચાર; ॥
 ॥ તુલસી તે સમજાય સહુ, સંત દયા થી સાર. ॥

સંકટ મોટું આવી પડેતો, મોટું ન કરવું વીલું;
કળે બળે ખૂબ લડવું પણ ના કરવું ફરવા ઊંચું. ડગલું
જ્યાં ઊભા ત્યાં ચોંટી રહીને, વચન લેવું સખળું;
આભ પડો કે પૃથ્વી ફાટો, તોય ન કરીએ નબળું. ડગલું
ફતેહ કરીને આગળ વધશું, અથવા અહીંયા મરશું;
પણ લીધેલું તે પાળીશું, રે વજ્જરનું કરશું. ડગલું
તજી હામ ને ઠામ મૂકવા, ખૂણા જે કો બોળે;
ધિક્ કાયર ને અપજસરૂપી, ખાળકૂંડીમાં બોળે. ડગલું
નાસી જાતાં હસે શત્રુઓ સાથી ફિટ કહી કાઢે;
બીકણ બાયલા નામદોં એ નામ મળે ઉપાડે. ડગલું
પોતાનો પસ્તાવો થાયે, જખ મારી રે ભારે;
મુઆ નહિ કાં કરી પરાક્રમ, રણે ઉઠાયું જ્યારે. ડગલું
શૂરવીર તે જસનો લોભી, હિંમત મદિરા પીએ;
ઉમંગથી તે ઘસી વઘે વા, ખૂબ ટકાવી રાખે. ડગલું
ભણી ગણી જન પુષ્પ વિચારે, પાયો નાખે મજબૂત;
કો કાળે પણ જસ મોટો લે, નર્મદ કેરૂ સાબૂત. ડગલું

નરભેરામ

૧૩૯૬ (રાગ : છપ્પા - આર્યા)

છપ્પા - નથી નીપજતો પ્રેમ, વાડીમાં પાણી પાતાં,
નથી નીપજતો પ્રેમ, તેલ ચોળ્યાથી તાતાં;
નથી મળતો કાંઈ પ્રેમ, ગાંધી-દોશીને હાટે,
નથી મળતો કાંઈ પ્રેમ, બોળતાં વાટે ઘાટે.
આર્યા - નથી મળતો પ્રેમ તપાસતાં, ગુજરી ગામો ગામની;
કહે નરભો પ્રેમ પૂરો મળે, જો કૃપા હોય શ્રીરામની.

|| સુણ્યા શીખ્યાથી શું થશે, સમજ્યા થી ભલી રીત; ||
|| તુલસી જ્યાં લગી નહીં થશે, સુખદ રામ પદ પ્રીત. ||

છપ્પા - મળ્યો પ્રેમ વ્રજનાર મગન થઈ મનમાં ફૂલી.
કહાન કહાન કહી ફરી, ભાન દેહીનું ભૂલી;
પ્રેમી વિદુરની નાર, નાહતાં એમ જ ધાર્ધ,
એ રે લક્ષણ પ્રેમનું જઈ ભેટી જદુરાઈ.
આર્યા - તે ગર્ભને કાઢી નાખતી, છોતાં મુખે ધરાય છે;
કહે નરભો પ્રેમનું પારખું, છબીલો છોતરા ખાય છે.
છપ્પા - જ્યારે પ્રગટ્યો પ્રેમ પ્રેમને તે નર જાણે,
જેને પ્રગટ્યો પ્રેમ તેહને વેદ વખાણે;
જ્યારે પ્રગટ્યો પ્રેમ, તુલસીના દળથી રાજી,
જ્યારે પ્રગટ્યો પ્રેમ, ખાધી ખીચડીને ભાજી.
આર્યા - મનમાં જો પ્રેમ પ્રગટ થયો, એક રતિભર જેહને;
કહે નરભેરામ ગુરુ થકી, નિત બલિહારી તેહને.
છપ્પા - કરીને યજ્ઞ અનેક, વ્રત વિધિ બહુ પાળે,
વળી આપે ગૌદાન, હાડ હિમાળે ગાળે;
ગીત વેદનાં ગાય, તીર્થપણ બહુ ફરી આવે,
દહિ, દૂધ, દૂત, ખાંડ, વિપ્ર પોષે મન ભાવે.
આર્યા - સેવાં સુકૃત કીધાં ઘણા, શું આપું જીભે ગણી ?
કહે નરભેરામ એ સર્વથી, જ્ઞાન-દાન શિરોમણિ.
છપ્પા - ખારા જળનો જીવ, મીઠા જળમાંથી મરે છે,
મિસરી મીઠી ઘણી, ગદ્દાના પ્રાણ હરે છે;
સિંહણ કેરૂ દૂધ, કનકને પાપ્રે જામે,
બીજી ઘાતુ બહુ, માંહી વિરામ ન પામે.
આર્યા - છે એમ હરિરસ આકરો, પ્રેમીને દિલ જઈ ઠરે;
કહે નરભેરામ ગુરુ થકી, દુરિજનને વિસ્મય કરે.
છપ્પા - નથી મૃત્તિકામાં પ્રભુ નથી પિત્તળમાં પેઠો,
કનકની મૂર્તિ કરે, નથી ઈશ્વર મહીં બેઠો;
નથી ધોરોમાં પીર, નથી શ્રાવકને દેરે,
અસલ જુએ નહિ કોઈ સહુ નકલોને હેરે.
આર્યા - છે રામનામ અક્ષર અસલ, બીજુ નકલ કહેવાય છે;
કહે નરભેરામ ગુરૂ થકી પ્રેમ પ્રગટ જ થાય છે.

|| કોટી સાધન સાધતાં, અંતર મેલ ન જાય; ||
|| તુલસી જ્યાં લગી ગુણ સહિત, કરમ નષ્ટ નવ થાય. ||

છપ્પા - ભક્ષ પડયો અવતાર, જેની પરનારે પ્રીતિ,
ભક્ષ પડયો અવતાર, જેહની ચાલ અનીતિ;
ભક્ષ પડયો અવતાર, હરિગુણ ગાતાં લાજે,
ભક્ષ પડયો અવતાર, કોઈનાં સુખ જોઈ દાઝે.
આર્યા - વળી ભક્ષ પડયો અવતાર, જે મોહ્યા મોટમ માનને;
કહે નરભેરામ રટ્યા નહિ, શીદ વણસાડ્યું ધાનને ?

૧૩૯૭ (રાગ : ભીમપલાસ)

નિશ્ચે' કરો રામનું નામ, નથી કાંઈ જોગી થઈને જાવું;
નથી ભેખ ભગવો કાંઈ કરવો, કે ભેળું કરીને ખાવું. ધ્રુવ
ગમે તો તમે ભગવાં કરો, કે ગમે તો ઊજળાં રાખો;
રખે દુભાવો સામા જીવને, સુખ સામાનું તાકો. નિશ્ચે
એક પ્રાજવે સૌ સંસારી, બીજે જોગી લાવો;
ક્રિયા જોગીને રામજી મળિયા ? એવો એક બતાવો. નિશ્ચે
મહેતો, મીરાં ને પ્રહલાદ, સેનો નાચિક નાતિ;
ધનો, પીપો, રોહીદાસ, કૂબો, ગોરો કુંભારની જાતિ. નિશ્ચે
બોડાણો જ્ઞાતિ રજપૂતની, ગંગાબાઈ છે નારી;
દાસ થઈને જો રહ્યાં, તો ઘેર આવ્યા ગિરધારી. નિશ્ચે
નથી રામ વિભૂતિ ચોળ્યે, નથી ઊંધે શિર ઝોલ્યે;
નથી નારી ત્યજી વન જાતાં, જ્યાં લગી આપ ન ખોળે. નિશ્ચે
જંગલમાં મંગલ કરી જાણે, મંગલ જંગલ જેને;
કડવું મીઠું, મીઠું કડવું, રામજી વશ છે તેને. નિશ્ચે
પયે-ઓથે જેમ ઘૂત રહ્યું છે, તલ-ઓથે જેમ તેલ;
કહે 'નરભો' રઘુવર છે સઘળે, એવો એનો ખેલ. નિશ્ચે

|| પન ઘટ બેઠે પન ઘટે, પન ઘટ જાકો નામ; ||
|| તુલસી પનઘટ ન બેસીએ, જાં પનિહારીકો ઠામ. ||

૧૩૯૮ (રાગ : બિહાગ)

લેને લેને લહાવ જીવને, જોતાં નહીં જડે;
જોતાં નહીં જડે જીવને ખોળ્યાં નહીં જડે. ધ્રુવ
કસ્તૂરીને કેવડો લઈ, તેલમાં તળે;
આવો રૂડો મનખો મેલી, ભૂતમાં ભળે. લેને
મોતી સરખો દાણો લઈ, ઘંટીમાં દળે;
બાવળીઆનું બીજ વાવે, આંબો નહીં ફળે. લેને
સંત બોલાવે બોલતો નથી, અભિમાનમાં ફરે;
મારી ઘક્કે આગળ કરશે, વેઠે ભાર ભરે. લેને
માયા તને મીઠી લાગે, ગોળસી ગળે;
'નરભેરામ'ના સાથમાં તો કૂડ નહીં મળે. લેને

૧૩૯૯ (રાગ : હીચ)

સખી શું રે કહિયે વ્રજ નારને રે;
મહીંડા સાટે વેચે છે મુરારને રે. ધ્રુવ
ગોપી પ્રેમ મંદિરમાંથી નીસરી રે;
રાખી મુરારિને મહીનું નામ વીસરી રે. સખી
ગોપી પ્રણ ભુવન નથી સારતી રે;
શેરિયે શેરિયે હાલે છે પોકારતી રે. સખી
એની પૂછા કરાવો પ્રતિ પાળની રે;
ચોટ લાગી છે નંદના ગોવાળની રે. સખી
એને કારણ થયું છે કોઈક વાતમાં રે;
બહુ નામી બિરાજે મહીના માટમાંરે. સખી
'નરભેરામ'ના સ્વામીના સાથમાં રે;
મારી લાજ હરિ તમારા હાથમાં રે. સખી

|| જ્ઞાન ગરીબી ગુરૂ ધરમ, નમ્ર વચન નિરદોષ; ||
|| તુલસી કદી ન છોડીયે, શીલ સત્ય સંતોષ. ||

નરસિંહ મહેતા

૧૪૦૦ (રાગ : રામકી)

હું સદા દીન, તું દયાળ દામોદરા, હે દીનાનાથ જોને વિચારી;
ચરણને શરણ આવ્યો કૃપાનાથ હું, તું લે સંભાળ ગોપાળ મારી. ધ્રુવ
દેવના દેવ સુણ ભક્તવત્સલ હરિ, વિશ્વપાલક એવું બિરદ તારે;
એમ જાણું, ગમે તેમ કર ત્રિકમા, અવર સ્વામી ન કોઈ શિર મારે. હું
જો મારાં કરમ સામું ભાળે ભૂધરા, પતિતપાવન તારું નામ જાશે;
છોડતાં છૂટતો નથી હવે શ્યામ તું, છોડે તો નિશ્ચે ઉપહાસ થાશે. હું
આવીને દ્રોપદી ! સામે ઊભો રહ્યો, નામ પોકારીને સ્થાય માગે;
તેમ તુજ નામનો 'નરસૈયો' જપ કરે, રાખ શરણે તુજ ચરણ આગે. હું

નરસિંહ શર્મા

૧૪૦૧ (રાગ : દેશી ઢાળ)

એવો રે દિવસ ક્યારે આવશે ? થઈશું જગથી ઉદાસ;
સગાં ને કુટુંબ કાંઈ નહીં ગમે, ગમશે તરૂ તળ વાસ. ધ્રુવ
સ્નેહ સંબંધી છૂટશે, તૂટી જાશે વ્યવહાર;
ધામા ધરા ધન માનમાં, લોભાશું નહિ લગાર. એવો
વિષયોથી વૃત્તિ વિરામશે, જાણી મહા દુઃખ મૂળ;
મલય લેપન નહિ રચશે, રચશે ધુણીની ધૂળ. એવો
મમતા અહંતાને વાસના, છોડીશું ચિત્ત ચાહ;
અંતર અરિને સંહારશું, હરશું તન મનની દાહ. એવો
સઘળાંથી સમદ્રષ્ટિ રાખશું, રાખી નિજરૂપ ભાવ;
મુક્ત થાશું જીવતાં થકા, લેશું આનંદ લ્હાવ. એવો

|| સ્વારથ સીતારામ હૈ, પરમારથ સિય રામ; ||
|| વુલસી તેરો દૂસરે, દ્વાર કહા હે કામ. ||

સંગત સંતોથી રાખશું, કરશું તત્ત્વ વિચાર;
ગુરુગમ લેઈનેરે ખોલશું, અનહદ ભેદ અપાર. એવો
'નરસિંહ' સમ થઈ ચાલશું, જગથી ડરશું ન કાંચ;
ત્યારે ખચીત સહુકો પામશું, કલ્પ વૃક્ષની છાંચ. એવો

નવલ

૧૪૦૨ (રાગ : ભૈરવ)

મન વીતરાગ પદ વંદ રે;
નૈન નિહારત હી હિરદા મેં, ઉપજત હૈ આનન્દ રે. ધ્રુવ
પ્રભુ છો છાંડિ લગત વિષય મેં, કારિજ સખ ન્યંદ રે. મન
જો અવિનાશી સુખ ચાહે તો, ઘનકે ગુનન સ્થોં ફંદ રે. મન
યે કામ રૂચિ તેં રાખિ ઘન મેં, ત્યાગિ સકલ દુખ-હ્રંદ રે. મન
'નવલ' નવલ પુન્ય ઉપજત, ચારેં અઘ સખ હોય નિકંદ રે. મન

૧૪૦૩ (રાગ : દેશ)

મ્હારો મન લાગો જી જિનજી સૌ. ધ્રુવ
અદ્ભુત રુપ અનૂપમ મૂરતિ, નિરખિ નિરખિ અનુરાગો જી. મ્હારો
સમતા ભાવ ભયેં હેં મેરે, આંન ભાવ સખ ત્યાગો જી. મ્હારો
સ્વ-પર વિવેક ભયો નહીં કબહૂં, સો પરગટ હોય જાગો જી. મ્હારો
ગ્યાન પ્રભાકર ઉદિત ભયો અખ, મોહ મહાતમ ભાગો જી. મ્હારો
'નવલ' નવલ આનંદ ભયે પ્રભુ, ચરન-કમલ અનુરાગોજી. મ્હારો

|| સી કહો તે સુખ ઉપજે, તા કહતેં તમ નાશ; ||
|| વુલસી સીતા જો કહત, રામ ન છાંડત પાસ. ||

નામદેવ

(ઈ. સ. ૧૨૭૦ - ૧૩૫૦)

નામદેવ રદ્દ ઓક્ટોબર ૧૨૭૦માં મહારાષ્ટ્રમાં જન્મ્યા હતા એમ તેમના અભંગ દ્વારા જાણવા મળે છે. તે રીતે નામદેવ નાનકથી લગભગ ૨૦૦ વર્ષ પહેલાં અને કબીરથી ૧૩૦ વર્ષ પહેલાં જન્મ્યા હતા. એમના પિતાનું નામ દામાશેઠ અને માતાનું નામ ગોમાઈ હતું. પૂર્વજોની માફક તેઓ પણ દરજી હતા. તેમનો જન્મ નરસી બામની ગામમાં થયો હતો. દામાશેઠ પંડરપુરમાં આવેલી વિઠોબાની મૂર્તિના ઉપાસક હતા. નામદેવની પત્નીનું નામ રાજાઈ હતું. નામદેવ અત્યંત દયાળુ હતાં. બીજાને દુઃખ ન થાય તેનો પૂરો ખ્યાલ રાખતા. ભક્ત ગોરા કુંભાર નામદેવને એક અપકવ માટીનું પાત્ર કહેતાં, તેથી તેમને બહુ માહું લાગતું. પણ પાછળથી આ કથનનો મર્મ તેઓ સમજ્યા. નાગનાથના મંદિરમાં નામદેવને પોતાના ગુરૂના દર્શન થયા હતા. તે હતા વિસોબા ખેચર. જ્ઞાનદેવ અને નામદેવના માર્ગ અલગ અલગ હતા. પરંતુ તેઓ એકબીજાને આદર કરતા. નામદેવ ૨૫ વર્ષથી અધિક સમય દેશમાં પગપાળા યાત્રા કરી હતી. છેલ્લે પંજાબના ગુરુદાસપુર જીલ્લાના એક નિર્જન ભાગમાં આવ્યા. ઘીરે ઘીરે અહીં ગામ વસ્યું. ૧૮ વર્ષ સુધી અહીં જ સાધના કરી અને ઈસ્વીસન ૧૩૫૦માં દેહ છોડ્યો. નામદેવનાં ગીતો નાના છતાં લાલિત્યથી ભરપૂર છે. એમના પદોની રચના સરળ શબ્દોમાં અને ગૂઢાર્થથી ભરેલી છે. કબીર, નાનક, મીરાં, તુકારામ, પલટુ, દરિયાસાહેબ વગેરે સંતોએ નામદેવનો આદર કર્યો છે. નામદેવ મહારાષ્ટ્રમાં ભક્તિમાર્ગના સૌથી પહેલા સાધક મનાય છે.

૧૪૦૪ (રાગ : આહીરભૈરવ)

સુમર સુમર મન શ્રી ભગવાન (૨). ધ્રુવ
પ્રથમ દેહી જો ઘર પર આવે, કોટિ યજ્ઞ કોઈ કરે કરાવે;
કોટિ તીર્થમેં કરે સ્નાન, તાહિ ન હોય એક નામ સમાન. સુમરો
અનેક ધર્મ મનસે ઉપજાવે, તજે ભોજન કછુ કબહું ન ખાવે;
દશમે દ્વાર ચઢાવે પ્રાણ, તોહિ ન હોય એક નામ સમાન. સુમરો

|| પ્રીતિ રામ પદ નીતિ પંથ, ચલે રાગ રસ જીવ;
|| તુલસી સંતન કે મતે, ચેહી ભગતકી રીત. ||

કાયા પલટ કરી બહુ જીવે, રસનાસે રસ કછુ ન પીવે;
નિશદિન પટે વહ શાસ્ત્રપુરાણ, તોહિ ન હોય એક નામ સમાન. સુમરો
પંચાગ્નિ સેવે તપ કરે, સિદ્ધ વચન સે વસ્તુ તરે;
ગગનમંડલમેં લાવે ધ્યાન, તોહિ ન હોય એક નામ સમાન. સુમરો
કાશીમેં જાય કરવત ખાવે, મરે તનુ હિમાળે ગાળે;
તુલા બેઠ દેવે જો દાન, તોહિ ન હોય એક નામ સમાન. સુમરો
જા પર ગુરુજી કીરપા કરે, પ્રેમ ભક્તિ હિરદેમેં ધરે;
કલિજુગમેં હય ચે પરમાણ, 'નામદેવકો' ઈતનો જ્ઞાન. સુમરો

નાગરિદાસ

સંત નાગરીદાસજી એટલે મહારાજા સાંવતસિંહજી. મહાન ભક્ત કવિ શ્રી નાગરીદાસજીનો જન્મ કૃષ્ણગઢ (પછીથી વૃંદાવન) માં વિ.સં. ૧૭૫૬ પૌષ કૃષ્ણ-૧૨ ના દિવસે થયો હતો. તેમના પિતાનું નામ મહારાજા રાજસિંહ હતું. તેમનો દેહવિલય ૬૫ વર્ષની ઉંમરે વિ.સં. ૧૮૨૧ ભાદ્રશુકલા-૩ ના દિવસે થયો હતો.

૧૪૦૫ (રાગ : આશાવરી)

કિતે દિન બિન વૃંદાવન ખોયે ?
ચોંહી વૃથા ગયે તે અબ લૌ, રાજસ રંગ સમોયે. ધ્રુવ
છાંડિ પુલિન ફૂલનિ કી સૈયા, સૂલ સરનિ સિર સોયે;
ભીજે રસિક અનન્ય ન દરસે, બિમુખનિ કે મુખ જોયે. કિતે
હરિ બિહાર કી ઠોરિ રહે નહિ, અતિ અભાગ્ય બલ ખોયે;
કલહ સરાય બસાય ભઠ્યારી, માયા રાંડ બિગોયે. કિતે
ઈક રસ હ્યાંકે સુખ તજિકે ઠોં, કબો હંસે કબો રોયે;
કિયો ન અપનો કાજ, પરાયે ભાર સીસપર ઢોયે. કિતે
પાયો નહિ આનંદ લેસ મેં, સબે દેસ ટકટોયે;
'નાગરિદાસ' બસે કુંજનમેં, જબ સબ બિધિ સુખ ભોયે. કિતે

|| યથા લાભ સંતોષ સુખ, રઘુવર ચરન સનેહ;
|| તુલસી જયોં મતિ મૂઢસો, જસ કાનન તસ ગેહ. ||

નારણસિંગ

૧૪૦૬ (રાગ : માલકોશ)

કાયા જીવને કહે છે રે, સુણોને મારા પ્રાણપતિ;
મેલી મુજને ક્યાં જાશો રે, આ વગડામાં અથડાતી? ધ્રુવ
જીવ તમારા લીધે રે, ચાલું છું હું મદમાતી;
તમ વિના નહિ મારે રે, આ દેહીના સંઘાતી. કાયા
જ્યારે તમે જાશો રે, ત્યારે તો મારી શી રે ગતિ ?
જ્યારે જવું જ હતું રે, ત્યારે પ્રીત કરવી જોતી. કાયા
ઘણાં લાડ લડાવ્યાં રે, ભેગી બેસી જમતી હતી;
હવે કેમ તરછોડી રે ? આવી કેમ ફરી મતિ ? કાયા
કોઈક ગુરુજન મળિયા રે, અગમ અગાધ મતિ;
કરશે બ્રહ્મસ્વરૂપે રે, એવું હું જાણતી જોતી. કાયા
છો દેવ નિરંજન રે, મૂળે મંગળ મૂરતિ;
તારો ભેદ ન જાણ્યો રે, એવી તારી અક્લ ગતિ. કાયા
મારી કરણી ન જોશો રે, હું કર જોડી કરગરતી;
મેલી માયાને ચૈતન્ય રે, ચાલ્યા અમરાવતી. કાયા
દાસ નારણસિંગ કહે છે રે, માયા પછી રહી રોતી;
ગુરુ ગોવિંદને ભજશે રે, થાશે તેની સત્ય ગતિ. કાયા

૧૪૦૭ (રાગ : માલકોશ)

જીવ કાયાને કહે છે રે, હું પંખી છું પરદેશી;
અમે ક્યાં સુધી રહિયે રે ? નથી અહીંના રહેવાસી. ધ્રુવ
તારા મોહના ફંદમાં રે, પડી અમને ફાંસી;
તારી વાસનાને લીધે રે, ફર્યો લક્ષ ચોરાસી. જીવ

॥ બાધક સખ સખકે ભયે, સાધક ભયે ન કોય; ॥
વુલસી રામ કૃપાલ તેં, ભલી હોય સો હોય. ॥

ગુરુએ સમજ પાડી રે, જોયું સર્વ તપાસી;
નિરખ્યો બ્રહ્મસ્વરૂપે રે, પોતાનું રૂપ પ્રકાશી. જીવ
મારો કેડો જ મેલો રે, શાને કરો ઉદાસી ?
તમને તીરથ કરાવ્યાં રે, શ્રી ગંગા ને કાશી. જીવ
થયા રૂપ અરૂપી રે, માયા ત્યારે દૂર ખસી;
મળ્યાં તેજમાં તેજ રે, હરિ જેને ગયા વસી. જીવ
દાસ 'નારણસિંગ' કહે છે રે, અચલ થયા અવિનાશી;
ગુરુ ગોવિંદ ભજશે રે, અમરાપુરના વાસી. જીવ

ભક્ત શ્રી નારાયણ સ્વામીજી

(વિ.સં. ૧૮૮૫ - ૧૯૫૭)

ભક્ત શ્રી નારાયણ સ્વામીજીનો જન્મ પંજાબના રાવલપિંડી જીલ્લામાં વિ.સં. ૧૮૮૫માં લગભગ થયો હતો. સારસ્વત બ્રાહ્મણ ગોત્ર હતું. શરીરાંત ફાગણ કૃષ્ણ - ૧૧ ના દિવસે વિ.સં. ૧૯૫૭માં શ્રી ગોવર્ધનના સામે કુસુમ સરોવર પર ઉદ્ભવમંદિરમાં ૭૨ વર્ષની ઉંમરે થયો.

૧૪૦૮ (રાગ : હમીર)

જાહિ લગન લગી ઘનશ્યામકી (૨). ધ્રુવ
ધરત કહું પગ, પરત હૈ કિતહૂં, ભૂલ જાય સુધિ ધામકી. જાહિ
છબિ નિહાર નહિ રહત સાર કછુ, ધરિ પલ નિસદિન જામકી. જાહિ
જિત મુંહ ઉઠે તિતૈ હી ધાવૈ, સુરતિ ન છાયા ધામકી. જાહિ
અસ્તુતિ નિંદા કરૌ ભલૈ હી, મેંડ તજી કુલ ગામકી. જાહિ
'નારાયણ' બોરી ભઈ ડોલૈ, રહી ન કાહૂ કામકી. જાહિ

॥ છબી બની હે આજકી, ભલે બિરાજો નાથ; ॥
વુલસી મસ્તક તબ નમે, ધનુષ બાન લ્યો હાથ. ॥

૧૪૦૯ (રાગ : દરબારી)

મોહન બસિ ગયો મેરે મનમેં,
લોક-લાજ કુલ-કાનિ છૂટિ ગઈ, યાકી નેહ-લગનમેં. ધ્રુવ
જિત દેખો તિતહી વહ દીખે, ઘર-બાહરિ આંગનમેં;
અંગ-અંગ પ્રતિ રોમ-રોમમેં, છાઈ રહ્યો તન-મનમેં. મોહન૦
કુંડલ-ઝલક કપોલન સોઠે, બાજૂબંદ ભુજનમેં;
કંકન-કલિત લલિત બનમાલા, નૂપુર ધુનિ ચરનનમેં. મોહન૦
ચપલ નૈન, ભ્રુકુટી બર બાંકી, ઠાઠો સઘન લતનમેં;
'નારાયન' બિન મોલ બિકી હૌ, યાકી નૈક હસનમેં. મોહન૦

૧૪૧૦ (રાગ : સિંધ ભૈરવી)

શ્યામ નામ રસ બરસે રે મનવા. ધ્રુવ
સાવન ભાદો જૈસે હરિયાલી, તેસે હરિયાલી તન મેં,
જૈસે બસન્ત મેં ફૂલવા ખિલતે, તેસી ફૂલવારી મન મેં;
નિરખ નિરખ પ્રભુ શ્યામ છવિ કો મનવા મોરા તરસે. શ્યામ૦
શ્યામ નામ મેં મન એસે ભીંજા, નદિયા તટ હો જૈસે,
શ્યામ બિના જીવન હૈ એસા, જલ બિન મીન હો જૈસે;
દાસનારાયણ પ્રભુ ચરણોં કો બાર બાર મન તરસે. શ્યામ૦

નાથાલાલ દવે

નાથાલાલ દવેનો જન્મ ભાવનગર જિલ્લાના ભુવા ગામમાં તા. ૩-૬-૧૯૧૨માં થયો હતો. તેમના પિતાનું નામ ભાણજી અને માતાનું નામ કસ્તૂરબા હતું. તેમનું અવસાન તા. ૨૫-૧૨-૧૯૯૩ એ થયું હતું. તેમનું ઉપનામ નિજાનંદ હતું.

૧૪૧૧ (રાગ : ભૈરવી)

જાગો અંતર્યામી (મારા), જાગો અંતર્યામી,
હે મનમંદિરના સ્વામી (મારા), જાગો અંતર્યામી. ધ્રુવ

॥ કિન મુરલી કિત ચંદ્રિકા, કિત ગોપિયન કો સાથ; ॥
તુલસી જનકે કારને, (શ્રી) કૃષ્ણ ભયે રઘુનાથ. ॥

નીર વહે ગંગાના ઘેરા, તટ ઊભા શિર નામી;
આયુષ્ય મંજરીની ગ્રહી માલા, તુજ કાજે હે સ્વામી. જાગો
ટપટપ મારા પુષ્પો ખરતાં, તાર ન તારો છુટે;
વ્યર્થ સુગંધ જતી જીવનની, ધીરજ મારી ખુટે. જાગો
મન-બુદ્ધિને પ્રાણના જાળાં, તત્ત્વ જીવનનું લૂંટે;
એને પાર કરીને ક્યારે નિજ જીવન તું ચુંટે. જાગો
મુજ અંતરના અણુએ અણુમાં જાગો જીવન સ્વામી;
તુજ જાગ્યે મુજ જીવન જાગે, દિવ્ય પ્રભા સહુ પામી. જાગો
અનુભવનું અમૃત પીનારા, મુક્ત જીવનને રેલે;
'નિજાનંદ'ની ચિત-સમાધિ, પાવન મસ્તી ખેલે. જાગો

નિત્યાનંદ

૧૪૧૨ (રાગ : યમન)

આરતી કરું, સતગુરુવર કી,
સતગુરુ કી પ્યારે ગુરુવર કી, આરતી કરું ગુરુવર કી. ધ્રુવ
જય ગુરુદેવ અમલ અવિનાસી, જ્ઞાનરૂપ અન્તર કે વાસી;
પગ-પગ પર દેતે પ્રકાશ, જૈસે કિરણોં દિનકર કી. આરતી૦
જબસે શરણ તુમ્હારી આયે, અમૃત સે મીઠે ફલ પાયે;
શરણ તુમ્હારી ક્યા હૈ છાયા ! કલ્પવૃક્ષ તરુવર કી. આરતી૦
અંધકાર સે હમેં નિકાલા, દિખલાયા, હૈ અમર ઉજાલા;
અમર પ્રદીપ જલાકર, કર દી નિશા દૂર ઘસ તન કી. આરતી૦
સંશય મિટા વિવેક કરાયા, ભવસાગર સે પાર લેંઘાયા;
ધન્ય હુએ હમ પાકર ધારા, બ્રહ્મજ્ઞાન નિર્ઝર કી. આરતી૦
કરો કૃપા સત્ગુરુ જગ-તારન, સત્પથ દર્શક બ્રાન્તિ નિવારન;
જય ગુરુ ચરણ સરોજ, મિટા દી વ્યથા હમારે ઉરકી. આરતી૦
'નિત્યાનંદ' હૈ સદ્ગુરુ દાતા, શક્તિપાત કે દિવ્યપ્રદાતા;
કરકે વાસ ગણેશપુરી, ભવ બાધા હર લી જન કી. આરતી૦

॥ રામ રામ કહેતે રહો, ધરી રહો મન ધીર; ॥
તુલસી કારજ સારહી, કૃપા સિંધુ રઘુવીર. ॥

नितानन्द

१४१३ (राग : पहाडी)

क्यों सोया गङ्गलतका मारा, जाग रे नर जाग रे. ध्रुव
या जागे कोर जोगी भोगी, या जागे कोर चोर रे;
या जागे कोर संत पियारा, लगी रामसों डोर रे. क्यों
ऐसी जागन जाग पियारे, जैसी ध्रुव प्रह्लाद रे;
ध्रुवको दीनी अटल पदवी, प्रह्लादको राज रे. क्यों
मन है मुसाफिर, तनुका सरा भिय, तू कीता अनुराग रे;
रैनि जसेरा कर ले डेरा, उठ चलना परभात रे. क्यों
साधु-संगत सतगुरुकी सेवा, पावे अचल सुहाग रे;
'नितानन्द' भज राम, गुमानी ! जागत पूरन भाग रे. क्यों

निर्भयराम

१४१४ (राग : भिहाग)

मो सम कौन अधम अज्ञानी ? ध्रुव
हम हमसे जस प्रभु नहि हेरो, भयो देह अभिमानी. मो समो
सेवत विषय जोग विष लागत, उलटी झंस झसानी. मो समो
धन धन करत उमर सज भीती, तृष्णा नाहीं अधानी. मो समो
आपेकी कछु सूधी नहि रापी, तऊ तऊ आस भिरानी. मो समो
'निर्भयराम' या पचरंग चाहर, दिन दिन होत पुरानी. मो समो

पहला सुभ निरोगी काया, दूसरा सुभ घरमें हो माया,
तीसरा सुभ कुलवंती नारी, चौथा सुभ पुत्र आजाकारी;
पंचम सुभ प्रभुपता घर-बाहर, छठवां सुभ समाजमें आहर,
सप्तम सुभ अघिक और क्या भाई? तीन लोक की संपत्ति पाई.

॥ पारस मन अरु कामदुग, कल्प तरुकी वाड; ॥
॥ तुलसी हरिके भजन भिन, ताते भलो उगाड. ॥

१४१५ (राग : मालकौंश)

मुझको कहीं तू देजे पर में ? में तो तेरे पास में. ध्रुव
ना काजे में, ना मस्जिद में, ना मन्दिर में, ना गिरजा में;
निश्चय जे कोर दूँदे मुझको, ताय भिलू विश्वास में. में तो
मुझसे क्या पूछे है गाङ्गिल ? समज के देज अगर है आङ्गिल;
सोहं सोहं सोहं सोहं, भोलत हूँ हर श्वास में. में तो
श्रुति का प्रमाण ले बुद्धि से जान ले;
में ही ज़ुव या तन के अन्दर, देव में ही कैलाश में. में तो
सतगुरु तोहि सीप देत, 'निर्भय' क्यों नहि मान लेत !
जैसा हित स्वामी में राजे, तेसा ही रज दास में. में तो

१४१६ (राग : काङ्गी)

सतगुरु हो मदिरा कौन पिलार्थ ? ध्रुव
जजते पी उतरि नहिं अजहूँ, दिन दिन चढत सवार्य;
सज संकल्प विकल्प क्षीन भये, निर्विकल्पता छार्थ. सतगुरु
नहीं कछु विधि निषेध कछु नाहीं, समता हिये समार्थ;
दृष्टा दर्शन दृश्य भरम भेट्यो, भेद बुद्धि भिसरार्थ. सतगुरु
मन वाणी की गम्य कहीं है, महिमा कही न जाई;
चिदानंदधन भाव हमारो, चहुँ दिश देत दिपार्थ. सतगुरु
सज धुनि छोड राम धुनि गहकर, ज्ञान समाधि लगाई;
जुव भ्रम ईश्वर अक ही है, 'निर्भय राम' दुहाई. सतगुरु

॥ गंगा यमुना सरस्वती, सात समुद्र भरपूर; ॥
॥ तुलसी यातक के मने, भिन स्वाति सज धूर. ॥

निर्मल

१४१७ (राग : भीमपलास)

सत्संगकी गंगा जहती है, गुरुदेव तुम्हारे चरणोंमें;
झल मिलता है उस तीर्थका, कल्याण तुम्हारे चरणोंमें. ध्रुव
में जनम जनम भरमाया हूं, तब चरण आपकी आया हूं;
धन भूले भटके ज़ुर्वोका, कल्याण तुम्हारे चरणोंमें. सत्संगकी
दुःखियों के दुःख मिटाते हो, है दिव्य द्रष्टि परमाते हो;
सभ आवागमन मिटाते हो, है मोक्ष तुम्हारे चरणोंमें. सत्संगकी
अकवार जो दर्शन पाता है, उस आपहीका हो जाता है;
क्या गुप्त तुम्हारी प्रीति है, है धन्य तुम्हारे चरणोंमें. सत्संगकी
जन्मोंका भूला शरण पडा, तब आके तुम्हारे द्वार पडा;
कारों सकलो बंधन मेरा, है 'निर्मल' तुम्हारे चरणोंमें. सत्संगकी

निर्मलदास

१४१८ (राग : कटारी)

ज्ञानी तो तेने कहिये रे, के गुरुसंग मणी रहे;
के नित जेनी सुरता रे, भैंची गुरुचरणे रहे. ध्रुव
जबसे शब्द दियो गुरु सुमरण, भीट गये सकल विकार,
आठ प्रहरकी चोसठ घडियां, छूटे नहि लगाए;
सतत जेनी वृत्ति रे, के निशदिन लागी रहे. ज्ञानी
जे तन लागी सोई तन जाणे, गुरु शब्दकी जात,
रोम रोम रंग होई रह्यो रे, रेचकारकी साथ;
शब्दमें सूरती रे, के मणि जेम नागे भीले. ज्ञानी

॥ काहुं के धन धाम है, कहुं के परिवार; ॥
॥ तुलसी असे दीनकों, सीताराम आधार. ॥

पोथी पट पट पंडित हारे, भीला नहि कुछ सार,
चार भेद टूटे नहीं पावे, अर् दृशनके पार;
अपार देश न्यारो रे, कोई संत विरला ग्रहे. ज्ञानी
आध अनादि नाम गुरुका, नीरभी लो निरधार,
निरालंब सभहि से न्यारा, गुरुपद हे निरपान;
'निर्मलदास' निहाणो रे, जे घट घट मांही रहे. ज्ञानी

नंदलाल

१४१९ (राग : काँड़ी)

भीठो भीठो ओल तोल तोल ओल, तोल-तोल ओल थारा ओल अनमोल.
भीनभ जमारो पायो पुण्य रतन धन, सत मारग पर राक अडिग मन,
मनडा रे नपर मे क्यो तुं भटके, क्यो दुनिया रो सुभ थारे मन भटके;
रागद्वेष रो विष मत धोल, भाव प्रेम रो उठे हिलोर.
भीठो

दीनी है विधाता थाने धमरत वाली, क्यो ओले कडवो क्यो आप्यां ताणी,
सोच जातां गहरी धीरज धर कर, मनसूं वचन सू कर्म सू शुभ कर;
अज तो भीतर रा पट जोल, ऐप माय नारे मन मोर.
भीठो

आपन रूप तु भ्रष्ट ने जाण रे, हरि संगत निज ने पहिचान ले,
श्रद्धा तपसू साध वचन, शुभ कारज दिन रात भगन;
प्रभु चरणों में सूप के डोर, निर्भय हो जगती में डोल.
भीठो

कोई अधिकारी, भुजमन भारी, कोई अनाडी अहंकारी,
कोई तपधारी कूल आहारी, कोई विहारी, व्रतधारी;
तृष्णा नव हारी, रह्यो भिपारी, अंत पुवारी उड जाना,
चित चेत सियाना, फिर नहीं आना, आपन जगमें मर जाना.

॥ सभ ऐसे परभे लभे, जहुत कहे कहिं होय; ॥
॥ तुलसी सीताराम भिन, अपना नांही कोय. ॥

નંદુ

૧૪૨૦ (રાગ : ધોળ)

અમે નિશાળિયા રે જીવન સંગ્રામના,
હાંરે મારે રાજના ગુણલા ગાવાં, નિશાળિયા રે જીવન સંગ્રામના. ધ્રુવ
ધર્મ નીતિના અમે મારગે ચાલવા, માથું મૂકીને અમે સ્નેહરસ માણવા;
હાંરે દીન દુખિયાની સેવા કરવા, નિશાળિયા રે જીવન સંગ્રામના. અમે૦
સત્સંગની શાળામાં સંયમનો નેમ છે, સત્યની સ્લેટ અને પ્રેમની પેન છે;
હાંરે તમે દયાનો એકડો ઘૂંટો, નિશાળિયા રે જીવન સંગ્રામના. અમે૦
વાણી વર્તન શુદ્ધ રાખો વ્યવહારમાં, નાના મોટાના ભેદ ટાળો સંસારમાં;
હાંરે તમે ભક્તિનું ભાથું બાંધો, નિશાળિયા રે જીવન સંગ્રામના. અમે૦
'નંદુ' જીવનને ઉજવળ બનાવવા, ત્યાગ વૈરાગને મિત્ર બનાવવા;
હાંરે તમે જીવતા મોક્ષસુખ પામો, નિશાળિયા રે જીવન સંગ્રામના. અમે૦

પથીક

૧૪૨૧ (રાગ : બિદ્રાવની સારંગ)

કિસીકે કામ જો આએ, ઉસે ઇન્સાન કહતે હૈં,
કભી ઇનવાન હો કિતના, કભી ઇન્સાન નિર્ધન હૈં;
કભી સુખ હૈં કભી દુઃખ હૈં, ઇસીકા નામ જીવન હૈં,
જો મુશ્કિલ મેં ન ઇબરાએ, ઉસે ઇન્સાન કહતે હૈં. ધ્રુવ
યે દુનિયા એક ઉલઝન હૈં, કહીં ઘોખા કહીં ઠોકર,
કોઈ હંસ કે જીતા હૈં, કઈ જીતે હૈં રો રો કર;
જો ગિરકર ફિર સંઘલ જાયે, ઉસે ઇન્સાન કહતે હૈં. જો૦
અગર ગલતી રૂલાતી હૈં, તો રાહૈં ભી દિખાતી હૈં,
મનુજ ગલતી કા પુતલા હૈં, જો અકસર હો હી જાતી હૈં;
જો કરતે ઠીક ગલતી કો, ઉસે ઇન્સાન કહતે હૈં. જો૦

॥ રાધે રાધે રટત હૈ, આંક ટાંક અરૂ કેર; ॥
વુલસી યા બ્રજ ભૂમિમેં, કહા રામ સોં વેર. ॥

યો ભરને કો તો દુનિયા મેં, પશુ ભી પેટ ભરતે હૈં,
ઇન્સાનોં કા દિલ જો મનુજ પરમાર્થ કરતે હૈં;
'પથીક' જો બાંટકર ખાયે, ઉસે ઇન્સાન કહતે હૈં. જો૦

૧૪૨૨ (રાગ : કવ્વાલી)

દુઃખોસે અગર ચોટ ખાઈ ન હોતી, તુમ્હારી પ્રભો યાદ આઈ ન હોતી. ધ્રુવ
જગાતે ન યદિ તુમ ગુરૂજ્ઞાન દ્વારા, કભી હમસે કોઈ ભલાઈ ન હોતી;
કભી ભી હમે ચૈન મિલતી ન જગમેં, શરણ યદિ પરમ શાંતિદાયી ન હોતી. દુઃખો૦
સદા બંદ રહતી યે આંખે હૃદયકી, જો અપની ખબર તુમસે પાચી ન હોતી;
કૃપાસિંધુ તુમકો સમઝ હી ન પાતે, સમય પર જો લજ્જા બચાઈ ન હોતી. દુઃખો૦
કિસીકા કહી ભી નહી થા ઠિકાના, તુમ્હારે યહાં જો સુનાઈ ન હોતી;
'પથીક' જેસે પાપી ભી કૈસે સુઘરતે ? તુમ્હીને જો બિગડી બનાઈ ન હોતી. દુઃખો૦

પદ્મનંદિમુનિ

(વિ. સં. ૧૧૦૦)

૧૪૨૩ (રાગ : દેશી ઢાળ)

તારા દર્શનથી જિનરાજ રે, સર્યા સર્યા મારાં સહુ કાજ રે;
ભમ્યો અંધ બની ભવ માંહી રે, કાળ અનંત, પામ્યો ન કાંઈ રે. ધ્રુવ
તારા દર્શનથી જિનરાજ રે, મારાં નયન સફળ થયાં આજ રે;
શીઘ્ર શીતળ તન મન થાય રે, જાણે આજ અમૃત વરસાય રે. તારા૦
તારા દર્શનથી જિનરાજ રે, ટળ્યાં મોહપડળ મુજ આજ રે;
વાસ્તવિક વસ્તુનું સ્વરૂપ રે, હતું તેવું દીઠું મેં અનૂપ રે. તારા૦
તારા દર્શનથી જિનરાજ રે, ઉર આનંદ આજ ન માય રે;
હવે આત્મા ન ઈચ્છે કાંઈ રે, જાણે મુક્ત થયો આંહી રે. તારા૦

॥ રામ નામ મનિ દીપ ધરો, જીહ દેહરી દ્વાર; ॥
વુલસી ભીતર બાહરે, જો યાહત ઉજિયાર. ॥

તારાં દર્શન તો ભગવંત રે, નિર્વિકાર ને ઉપશમવંત રે;
 તેથી ઉલ્લાસ જેને ન થાય રે, તેનાં જન્મ-મરણ નહિ જાય રે. તારાં
 તારાં દર્શનથી જિનરાય રે, મોક્ષ દુર્લભ તોયે થાય રે;
 મનનો મિથ્યાત્વ મળ જો જાય રે, તો તો મોક્ષ સમીપ ભળાય રે. તારાં
 તારાં દર્શનથી જિનરાય રે, નિશ્ચિત દૃષ્ટિથી જે કંઈ થાય રે;
 સ્વાનુભવમાં આવે, ન કહાય રે, વચનાતીત કેમ વદાય રે? તારાં
 તારાં દર્શનથી જિનભૂપ રે, અહો ! કેવળજ્ઞાન સ્વરૂપ રે;
 હવે દર્શનશુદ્ધિ પામી રે, માનું પરનો નહિ હું સ્વામી રે. તારાં
 તારાં દર્શનથી જિનરાય રે, નિસ્તેજ જેવાં આ જણાય રે;
 ચિંતામણિ સુરતરૂ કામધેનુ રે, તડકે આગીઆ-તેજ શાનું રે? તારાં
 તારાં દર્શનથી જિનરાય રે, મનમાં પ્રેમરસ ઉભરાય રે;
 અંદરથી એ બાહરે આવે રે, આનંદ અશ્રુરૂપે સુહાવે રે. તારાં
 તારાં દર્શનથી જિનરાય રે, મહાસુખ ઉરે ઉલસાય રે;
 જેમ ચંદ્ર પૂનમનો ખેઈ રે, ઊછળે ઉદયિ ધૃતિ ખોઈ રે. તારાં
 તારાં દર્શનથી જિનરાય રે, ઉરમાં આનંદ નહિ માય રે;
 ઈન્દ્ર નેત્ર હજાર બનાવે રે, તોય આનંદ આવો ન આવે રે. તારાં
 તારાં દર્શનથી જિનરાય રે, 'પદ્મનંદિ'-દર્શન સ્તુતિ કાજ રે;
 ત્રિકાળ પ્રભુ, જે ભણશે રે, જન્મ-મરણ તે નિજ હણશે રે. તારાં

પદ્મનન્દપંચવિંશતિ (આત્મસ્વરૂપ)

૧૪૨૪ (રાગ : અનુષ્ટુપ છંદ)

પરમાનંદ-સંપન્ન, શુદ્ધ-ચૈતન્ય-લક્ષણ;
 નિર્વિકારં નિરાધારં, સર્વસંગ-વિવર્જિતમ્ (૧)

|| ચિત્રકોટકે ઘાટ પર, ભઈ સંતનકી ભીર; ||
 || તુલસીદાસ ચંદન ઘસે, તિલક કરે રઘુવીર. ||

અનન્તસુખસંપન્ન, જ્ઞાનામૃત પયોધરં
 પરમાહ્લાદ-સંયુક્તં, નિરાકારં નિરામયમ્ (૨)
 અનંત - વીર્ય સંપન્ન, દર્શનં પરમાત્મનઃ
 ધ્યાનહીના ન પશ્યન્તિ, નિજદેહે વ્યવસ્થિતમ્ (૩)
 ઉત્તમાડઽધ્યાત્મ ચિંતા ચ, મોહચિંતા ચ મધ્યમા
 અધમાકામ-ચિંતા ચ, પર ચિંતાડઽધમાધમા. (૪)
 નિર્વિકલ્પં સમુત્પન્નં, જ્ઞાન મેવ સુધારસં,
 વિવેકમંજલિં કૃત્વા, તં પિબન્તિ તપસ્વિનઃ (૫)
 સદાનંદમયં જીવં, યો જાનાતિ સ પંડિતઃ,
 સ સેવતે નિજાત્માનં, પરમાનંદકારણમ્. (૬)
 નલિન્યાં ચ યથા નીરં, ભિન્નં તિષ્ઠતિ સર્વદા,
 અયમાત્મા સ્વભાવેન, દેહે તિષ્ઠતિ સર્વદા. (૭)
 દ્રવ્યકર્મ વિનિર્મુક્તં, ભાવકર્મ - વિવર્જિતં,
 નોકર્મ રહિતં વિદ્ધિ, નિશ્ચયેન ચિદાત્મનઃ. (૮)
 અનન્તપ્રહ્મણો રૂપં, નિજદેહે વ્યવસ્થિતં,
 જ્ઞાનહીના ન પશ્યન્તિ, જાત્યંધા ઈવ ભાસ્કરમ્. (૯)
 તદ્દ્યાનં ક્રિયતે ભવ્યૈઃ યેન કર્મ વિલીયતે;
 તત્કાણં દૃશ્યતે શુદ્ધં, ચિત્તમત્કારલક્ષણમ્. (૧૦)

ઉપજાતિ છંદ

યે ધર્મશીલા મુનયઃ પ્રધાનાસ્તે દુઃખહીના નિયતં ભવન્તિ;
 સંપ્રાપ્ય શીઘ્રં પરમાત્મતત્ત્વં, વ્રજન્તિ મોક્ષાં ક્ષણ મેકમધ્યે. (૧૧)
 આનંદરૂપં પરમાત્મતત્ત્વં, સમસ્ત-સંકલ્પ-વિકલ્પમુક્તં
 સ્વભાવલીના નિવસંતિ નિત્યં, જાનાતિ યોગી સ્વયમેવ તત્ત્વમ્. (૧૨)
 યે નિઃસ્પૃહા સ્ત્યક્તસમસ્તરાગાઃ તત્ત્વેકનિષ્ઠા ગલિતાભિમાના;
 સંતોષ-પોષૈક-વિલીનવાંછાઃ તે રંજયન્તિ સ્વમનો ન લોકં. (૧૩)

|| અન હોની પ્રભુ કર સકે, હોન હાર મિટ જાય; ||
 || તુલસી ઈન સંસારમે, પ્રભુ ભજન સુખ દાય. ||

અનુષ્ટુપ

લોકમાત્ર-પ્રમાણો હિ, નિશ્ચયે નહિ સંશયઃ
વ્યવહારો દેહમાત્રે, કથયન્તિ મુનિશ્વરાઃ. (૧૪)
યત્કાણં દૃશ્યતે શુદ્ધં, તત્કાણંગતવિભ્રમઃ
સ્વસ્થચિત્તં સ્થિરીભૂતં, નિર્વિકલ્પં સમાધિના. (૧૫)
સ એવ પરમં બ્રહ્મ, સ એવ જિનપુંગવઃ
સ એવ પરમં તત્ત્વં, સ એવ પરમો ગુરુઃ. (૧૬)
સ એવ પરમં જ્યોતિ, સ એવ પરમં તપઃ,
સ એવ પરમં ધ્યાનં, સ એવ પરમાત્મકમ્. (૧૭)
સ એવ સર્વ કલ્યાણં, સ એવ સુખ ભાજનં,
સ એવ શુદ્ધ ચિદ્રૂપં, સ એવ પરમં શિવમ્. (૧૮)
સ એવ જ્ઞાન રૂપો હિ, સ એવાત્મા ન ચાપરઃ,
સ એવ પરમા શાન્તિઃ, સ એવ ભવતારકઃ. (૧૯)
સ એવ પરમાનન્દઃ સ એવ સુખદાયકઃ,
સ એવ ધનચૈતન્યં, સ એવ ગુણ સાગર. (૨૦)
પરમાહ્લાદસંપન્નં, રાગદ્રેષ - વિવર્જિતઃ,
સોઽહં તુ દેહમધ્યસ્થઃ યો જાનાતિ સ પંડિતઃ. (૨૧)
આકાર રહિતં શુદ્ધં, સ્વસ્વરૂપે વ્યવસ્થિતં,
સિદ્ધમષ્ટ - ગુણોપેતં, નિર્વિકારં નિરંજનમ્. (૨૨)
તત્સમં તુ નિજાત્મ નં, યો જાનાતિ સ પંડિતઃ,
સહજાનંદ-ચૈતન્યં, પ્રકાશયતિ મહીયસે. (૨૩)
પાષાણેષુ યથા હેમ, દુગ્ધમધ્યે યથા ઘૃતં:
તિલમધ્યે યથા તેલં, દેહમધ્યે તથા શિવઃ. (૨૪)
કાષ્ટમધ્યે યથા વહ્નિઃ શક્તિ રૂપેણ તિષ્ઠતિઃ,
અયમાત્મા શરીરેષુ, યો જાનાતિ સ પંડિતઃ. (૨૫)

॥ બની બનાઈ બન રહી, અબ બનનેકી નાંચ; ॥
તુલસી એસા જાનકે, મગન રહો બનમાંચ. ॥

પદ્મરેખાજી

૧૪૨૫ (રાગ : ભૈરવી)

અમર શાસન સિતારોકો, હમારા હો વંદન કોટી;
સહે સમતા સે સબ કષ્ટો, હમારા હો નમન કોટી. ધ્રુવ
લગાયા કિલ કાનો મેં, ખડે થે વીર ધ્યાનોમેં;
ક્ષમામૂર્તિ શ્રી મહાવીર કો. હમારા
જલાયી આગ મસ્તક પે, કિયાના કોઇ સોમીલપે;
ગજસુકુમાલ ચરણોમેં. હમારા
પીલાયા દેહ ઘાણી મે જલાયા દીપ આતમમે;
પંઘકસૂરિ શિષ્ય ચરણોમેં. હમારા
ધન્ય મેનાર્ય ઋષિવરકો બચાયા કોંચ પંછી કો;
કૃપા મૂર્તિ મુનિ ચરણે. હમારા
તરાજુ મેં તોલા તનકો ઉબારા થા કબૂતર કો;
દયાલુરાય મેઘરથ કો. હમારા
કટે થે બાલ કજરાલે, લગે હાથ પાંવમેં તાલે;
મહાસતી ચંદના ચરણે. હમારા
શ્રીજી ગુરુવર શરણ મિલા, હૃદય 'પદ્મ' અધિક ખિલા;
જગત ઉપકારી ચરણો મેં. હમારા

૧૪૨૬ (રાગ : તિલકકામોદ)

ધન્ય ધન્ય મહાવીર સ્વામી અમર તેરી જગમેં કહાની;
શાસનપતિ શિવગામી, અમર તેરી જગમેં કહાની. ધ્રુવ
કુંડલપુર કે રાજદુલ્હારે, માં ત્રિશલા કે નયનો કે તારે;
સેવત હૈ ઈન્દ્ર ઈન્દ્રાણી. અમરો

॥ માયાર્સે માયા મિલે, કરકેં લંબે હાથ; ॥
તુલસીદાસ ગરીબકી, કોય ન પૂછત બાત. ॥

વિરક્ત આપ રહે રાગાદિ ભાવસે, અનુરક્ત આપ બને નિજ સ્વભાવમેં;
 જન્મ સે આતમ જ્ઞાની. અમરો
 શ્રમણ બન ક્રિયા શ્રમ સાધના કા, આલોક જગાયા અપૂર્વ જ્ઞાનકા;
 વંદન હો કેવલજ્ઞાની. અમરો
 વિશ્વમેં વંદનીય તેરી વીતરાગતા, જગમેં હૈ પૂજનીય તેરી પવિત્રતા;
 તુમ હો ત્રિભુવન સ્વામી. અમરો
 કણ કણ પાવન હૈ પાવાપુરી કા, મંગલ ધામ હૈ વીર નિર્વાણ કા;
 વંદન કરે શિરનામી. અમરો
 જ્ઞાયક દેવમેં રહે ધ્યાન મેરા, હૃદય 'પદ્મ' મેં તેરા બસેરા;
 જીવન નેયા કે સુકાની. અમરો

૧૪૨૭ (રાગ : ભૈરવી)

રાજ પ્રભુ મોહે દેદો દરશનિયાં, દરશન બીન મેરી પ્યાસી હૈ અબિયાં. ધ્રુવ
 રાગ ભી છૂટે મેરા, દ્રેષ ભી છૂટ જાયે, છૂટ જાયે મેરી કરમ ગઠરિયાં. રાજ
 માયા ભી ટલે મેરી, મમતા ભી ટલ જાયે, દૂર ટલે મેરી મોહ બદરિયા. રાજ
 જન્મ ભી મિટે, મેરા મરના ભી મિટ જાયે, મિટ જાયે મેરી ચારોં હી ગતિયાં. રાજ
 જ્ઞાન ભી ખિલે, મેરા દર્શન ખિલ જાયે, ખિલ જાયે મેરી ચારિત્ર કલિયાં. રાજ
 ઝંકાર પદમેં સ્થાન શાશ્વત મિલે, ખુલ જાયે હૃદય 'પદ્મ' પંખુડિયાં. રાજ

૧૪૨૮ (રાગ : હમીર)

રાજનગરના રજકણમાં, રાજનું રાજ્ય તપી રહ્યું;
 રાજનગરના કણકણમાં, રાજ સામ્રાજ્ય દીપી રહ્યું. ધ્રુવ
 અહીં એક જાગૃત દેવ વસે છે, અંતર જ્યોત જલાવી રહ્યું;
 શરણાગતના દીપ જલાવી, ચેતનતા પ્રગટાવી રહ્યું. રાજ

|| જીવ જીવ કે આસરે, જીવ કરત હે રાજ; ||
 || તુલસી રઘુવર આસરે, ક્યોં બિગરે ગો કાજ. ||

રાજનગરના ગગનાંગણમાં, સૂર્ય એક પ્રકાશી રહ્યું;
 મિથ્યાતમ અંધકાર હટાવી, દિવ્ય તેજ રેલાવી રહ્યું. રાજ
 રાજનગરના સત્ સરોવરમાં, એક કમલ વિકાસી રહ્યું;
 નિર્લેપતા નિજમાં પ્રગટાવી, નિર્લેપભાવ શિખવાડી રહ્યું. રાજ
 રાજનગરની આભ અટારીએ, એક ચાંદરડું ચમકી રહ્યું;
 શીતળતામાં સ્નાન કરીને, સૌને શીતળતા આપી રહ્યું. રાજ
 રાજનગરના દિવ્યદેવની, દિવ્યસુંગદી જે લહેશે;
 જન્મ મરણના અંધનતોડી, શાશ્વત સુખડાને વરશે. રાજ
 રાજનગરના જાગૃતદેવની, ચરણરજ મુજ માથે ધરૂ;
 ચરણ કમલમાં ભ્રમર બનીને, આત્મ ગુંજારવ કરતો ફરૂ. રાજ

૧૪૨૯ (રાગ : ભૂપાલી)

સજીવનમૂર્તિ મારા, નાથ શ્રી પરમગુરુ
 દિવ્યદેહધારી કૃપાનાથ પ્રભુ સદ્ગુરુ. ધ્રુવ
 દેવાધિદેવ વીતરાગ શ્રી પરમગુરુ;
 પરમકૃપાળુ દીનાનાથ પ્રભુ સદ્ગુરુ. સજીવન
 ભારતનાં ભાગ્ય પ્રભુ, આપ શ્રી પદારીયા;
 દિવ્ય દયા ધારી, ભવ્ય કારજ જ સારીયા. સજીવન
 રોમે રોમે સદ્ગુરુ, શ્વાસે શ્વાસે સદ્ગુરુ;
 પળે પળે જાપ જપું, કૃપાળુ સદ્ગુરુ. સજીવન
 ધન્ય જીવન મારું આપમાં વૃત્તિ ઠરી;
 ધન્ય નયનો થયા, આપમાં દૃષ્ટિ કરી. સજીવન
 અહો ! અહો સદ્ગુરુ અહો ! અહો ! પરમગુરુ;
 અહો ! અહો ! અનુપ અદ્ભુત મુદ્રા ગુરુ. સજીવન
 કોટી કોટી વંદન હો કોટી કોટી નમન;
 કોટી કોટી 'પદ્મ' ગ્રહે સદ્ગુરુનું શરણ. સજીવન

|| અરબ ખરબકો ઘન મિલે, ઉદય અસ્ત કોં રાજ; ||
 || તુલસી હરિકે ભજન બિન, સબહી નરક કો સાજ. ||

૧૪૩૦ (રાગ : દેશી ચલતી)

હો રાજ અમને લાગ્યો ગુરુભક્તિનો રંગ. ધ્રુવ
ગુરુજીની મુદ્રા જોતા રે લાગ્યો, જ્ઞાયકની સાધનાનો રંગ;
શાંતી સમાધિ સહજાત્મરૂપી, સમતાનો લાગ્યો રંગ. હો
શાંત સલોની સૂરત સોહામણી, નયનોથી વરસે પ્રેમ રંગ;
વીતરાગતા વહે અંગઉપાંગમાં, આતમનો રંગ લાગ્યો રંગ. હો
મોતી ટાંક્યા છે વચનામૃતમાં, જિતાવે કર્મોથી જંગ;
મોહ મહામલ યોધ્યો હટાવી, લહરાવે સમ્યક્ત્વ રંગ. હો
અવધૂત યોગી કૃપાલુ રાજનો, ભક્તોને લાગ્યો છે રંગ;
શ્રીજીના પાદ 'પદ્મે' અવગાહવતા પામીશું આત્મા અભંગ. હો

પદ્મવિજયજી

૧૪૩૧ (રાગ : ચલતી)

સુણો ચંદાજી ! સીમંધર પરમાતમ પાસે જાણે;
મુજ વીનતડી, પ્રેમ ધરીને એણિ પેરે તુમ સંભળાવજો. ધ્રુવ
જે પ્રણ ભુવનનો નાયક છે, જસ ચોસઠ ઈંદ્ર પાયક છે;
નાણ દરિશણ જેહને ક્ષાયક છે. સુણો
જેની કંચનવરણી કાયા છે, જસ ધોરી લંછન પાયા છે;
પુંડરિગિણી નગરીનો રાયા છે. સુણો
બાર પર્ષદા માંઠી બિરાજે છે, જસ ચોત્રીસ અતિશય છાજે છે;
ગુણ પાંત્રીશ વાણીએ ગાજે છે. સુણો
તુમ સેવા કરવા રસિયો છું, પણ ભરતમાં દૂરે વસિયો છું;
મહામોહરાય કર ફસિયો છું. સુણો
પણ સાહિબ ચિત્તમાં ધરિયો છે, તુમ આણખડગ કર ગ્રહિયો છે;
તો કાંઈક મુજથી ડરિયો છે. સુણો

॥ ચતુરાઈ ચૂલે પરો, ધિક પરો આચાર; ॥
તુલસી ભગવદ્ ભક્તિ વિણ, ચારો વર્ણ ચમાર. ॥

જિન ઉત્તમ પૂંઠ હવે પૂરો, કહે 'પદ્મવિજય' થાઉં શૂરો;
તો વાઘે મુજ મન અતિ નૂરો. સુણો

પ્રતાપબાલાજી

૧૪૩૨ (રાગ : ખમાજ)

પ્રીતમ હમારો પ્યારો શ્યામ ગિરધારી છે. (૨) ધ્રુવ
મોહન અનાથ-નાથ, સંતનકે ડોલે સાથ;
વેદ ગુણ ગાવે ગાથ, ગોકુલ બિહારી છે. પ્રીતમ
કમલ બિસાલ જૈન, નિપટ રસીલે જૈન;
દીનનકો સુખ દૈન, ચાર ભુજા ધારી છે. પ્રીતમ
કેશવ કૃપા નિધાન, વાહી સો હમારો ધ્યાન;
તન મન વાઈ પ્રાન, જીવન મુરારી છે. પ્રીતમ
સુમરૂ મેં સાંજ-ભોર, બાર-બાર હાથ જોર;
કહત પ્રતાપ કૌર જામકી દુલારી છે. પ્રીતમ

પ્રદીપજી

૧૪૩૩ (રાગ : તોડી)

કોઈ લાખ કરે ચતુરાઈ, કરમકા લેખ મિટે ના રે ભાઈ;
જરા સમજો ઇસકી સચ્ચાઈ રે, કરમકા લેખ મિટે ના રે ભાઈ. ધ્રુવ
ઇસ દુનિયામેં ભાગ્યસે આગે, ચલે ના કિસીકા ઉપાય,
કાગજ હો તો સખ કોઈ બાંચે, કરમ ન બાંચા જાય;
એક દિન કિસ્મતકે કારણ બનમેં ચલે રઘુરાઈ. કરમ
કાહે તું મનવા ધીરજ ખોતા, કાહે તૂ નાહક રોય,
અપના સોચા કભી નહીં હોતા, ભાગ્ય કરે સો હોય;
ચાહે હો રાજા ચાહે ભિખારી, ઠોકર સભીને ચહાં ખાઈ. કરમ

॥ હોઠ કંઠ હાલે નહીં, સેજેં સુમરન હોય; ॥
કહે તુલસી લા પલકકું, કલપ ન પહોંચે કોય. ॥

પ્રભાશંકર કવિ

૧૪૩૪ (રાગ : છપ્પા)

છપ્પા - નહિ પરનારી નેહ, દેહ તેની નહિ દુખે,
નહિ પરનારી નેહ, સદા તે રહે છે સુખે.
નહિ પરનારી નેહ, પ્રભુ છે તેની પાસે,
નહિ પરનારી નેહ, ભાવ તેનો સત ભાસે,
આર્યા - નહિ પરનારીના નેહથી, કલંક કંઈ લાગે નહીં;
કહે પ્રભાશંકર પ્રેમશું, તે સ્વર્ગમાં જાએ સહી.

છપ્પા - નાવે નિદ્રા નામ, કામ એકે નવ સૂઝે,
નાવે નિદ્રા નામ, ભજન ભાવે નહિ ખૂઝે,
નાવે નિદ્રા નામ, ચિત્તમાં ચિંતા ચાલે,
નાવે નિદ્રા નામ, મગન મનમાં નહિ માલે,
આર્યા - વળી નાવે નિદ્રા નામને, અસુખમાં આઠે ઘડી;
કહે પ્રભાશંકર પ્રેમશું, પરનારી નેહે નડી.

છપ્પા - પરનારીનો સંગ રંગમાં ભંગ પડાવે,
પરનારીનો સંગ અંગને આળ ચડાવે,
પરનારીનો સંગ ઢંગ ઢાંક્યો નવ રાખે,
પરનારીનો સંગ ભંગ મુખમાંથી ભાખે;
આર્યા - વળી પરનારીના સંગનો, રંગ રાવણને જાગિયો,
કહે 'પ્રભાશંકર' પ્રેમશું, લંકાગઢ તો લાગિયો.

૧૪૩૫ (રાગ : મેવાડા)

મારું રે મન, પણ મારું કહ્યું નવ કરે. ધ્રુવ
દેહ આ મારો માને ન મારું, અવળા ઉપાય આચરે;
દેવ આતમા દેહમાં છે, પણ ફોગટ બીજે ફરે. મારું
પ્રણ તાપવાળી સગડી રે જલતી, તેની વરાળું નવ નીસરે;
બોલાવે બેઠો અંતરમાંથી તો, જીભ ન સારું ઉચરે. મારું

|| કૃષ્ણ કૃષ્ણ સબહી કહે, અયોધ્યા કે સબ કોય; ||
|| તુલસી બ્રજમે આચકે, ક્યા રામસે બૈર હોય. ||

ઉપદેશ આપે અવરને પણ, પોતે નવ આચરે;
ખોટી છે માયા, કાયા છે ખોટી, છતાં મોહ નહિ વીસરે. મારું
કામ અંગ આવે ને લાજ લોપાવે, તેમાં અંધ થઈ અનુસરે;
દુનિયામાં ડા'પણ ડોળે પોતે, પણ સંયમ મન ના ધરે. મારું
શાંતિનો ઉપદેશ સૌ કોઈને આપે, પોતે ક્રોધ કરે;
સુખ અવરનું જોતાં જલતો, એની આંખલડી ન ઠરે. મારું
દેવદુર્લભ દેહ દીધો તોય, આવી ઉપાધિ કાં કરે;
'પ્રભાશંકર' પ્રભુ મનને બચાવો, તો બેડો પાર ઊતરે. મારું

પ્રભુલાલ દ્વિવેદી

૧૪૩૬ (રાગ : બાગેશ્રી)

આટલું તો આપજે ભગવન ! મને છેલ્લી ઘડી;
ના રહે માયા તણાં બંધન મને છેલ્લી ઘડી. ધ્રુવ
આ જિંદગી મોંઘી મળી પણ જીવનમાં જાગ્યો નહીં;
અંત સમય મને રહે, સાચી સમજ છેલ્લી ઘડી. આટલું
જ્યારે મરણશય્યા પરે, મીંચાય છેલ્લી આંખડી,
શુદ્ધ ભાવ પરિણામ હો, ત્યારે મને છેલ્લી ઘડી. આટલું
હાથપગ નિર્બળ બને ને, શ્વાસ છેલ્લો સંચરે;
ઓ દયાળુ ! આપજે દર્શન મને છેલ્લી ઘડી. આટલું
હું જીવનભર સળગી રહ્યો, સંસારના સંતાપમાં;
તું આપજે શાંતિભરી, નિદ્રા મને છેલ્લી ઘડી. આટલું
અગણિત અધર્મો મેં કર્યા, તન-મન-વચન યોગે કરી;
હે ક્ષમાસાગર ! ક્ષમા મને આપજે છેલ્લી ઘડી. આટલું
અંત સમયે આવી મુજને, ના દમે ઘટ દુશ્મનો;
જાગ્રતપણે મનમાં રહે, તારું સ્મરણ છેલ્લી ઘડી. આટલું

|| સબ સોનાકા નગર બન્યા, પારસમણિકી પોળ; ||
|| તુલસી હરિકી ભક્તિ બિન, જમરા કરે ધમરોળ. ||

પ્રહલાદ પારેખ

પ્રહલાદ પારેખનો જન્મ ભાવનગરમાં તા. ૧૨-૧૦-૧૯૧૨ અને અવસાન તા. ૨-૧-૧૯૬૨ના રોજ થયું હતું.

૧૪૩૭ (રાગ : પૂરવૈયા)

અદના તો આદમી છઈએ, હો ભાઈ, અમે અદના તો આદમી છઈએ;
ઝાઝૂ તો મૂંગા રહીએ, હો ભાઈ. ધ્રુવ
મોટા તે આદમીની વાતુ બહુ સાંભળી રે, જુગના તે જુગ એમાં વીલ્યા;
થાય છે આજ એવું, નાની-શી વાત છે જે, હૈયે અમારે કહી દઈએ. અદના૦
વસ્તરના વણનારા, ખેતરના ખેડનારા, ખાણના ખોદનારા છઈએ;
હોડીના હાંકનારા, મારગના બાંધનારા, ગીતોના ગાનારા થઈએ,
હેજુ અમે રંગોની રચનાય દઈએ. અદના૦
છઈએ રચનારા અમે છઈએ ઘડનારા, તે સંહારની વાતું નહીં સહીએ;
ધરતીના જાયાના કાયાને હૈયાને, મોંઘેરા મૂલનાં કહીએ,
હેજુ એને કેમ કરીને અવગણીએ. અદના૦
જોઈએ ના તાજ અમને જોઈએ ના રાજ કોઈ, જીવીએ ને જીવવા દઈએ;
જીવતરનો સાથી છે, સર્જન અમારો, નહીં મોતના હાથા થઈએ,
હેજુ એની વાતુને કાન નહીં દઈએ ! અદના૦

પાનબાઈ (ગંગાસતીના શિષ્યા)

૧૪૩૮ (રાગ : ચલતી)

ઉલટ સમાવ્યા સૂલટમાં ને, સુરતા ગઈ શૂનમાંય રે;
ભાળી સ્વામીની ભોમકા ને, હરિ જોયા અખંડ મીતમાંય રે. ધ્રુવ
ભાઈ રે ! આવરણ ઉપાધિ મટી ગઈને, હવે થયો છે આનંદ રે;
બ્રહ્મ ભાળ્યા એકતારમાં ને, ત્યારે તૂટ્યો પ્રપંચનો ફંદ રે. ઉલટ૦
ભાઈ રે ! અવિનાશી મેં અખંડ જોયા ને, જ્યાં નામ રૂપનો નાશ રે;
સચ્ચિદાનંદ પૂરણ સદા સ્વામીને, તેને જોઈને થયો ઉલ્લાસ રે. ઉલટ૦

॥ રામ નામકો આળસી, ભોજનકો હુશિયાર; ॥
તુલસી એસેં નરનકો, બાર બાર ધિક્કાર. ॥

ભાઈ રે ! અવાચપદ અખંડ અનામી ને, તેને જોઈ થયો ઉલ્લાસ રે;
'ગંગાસતી' પ્રતાપે પાનબાઈ બોલિયાં ને, કીધો મૂળ અવિધાનો નાશ રે. ઉલટ૦

૧૪૩૯ (રાગ : કલાવતી)

સતી જ્યારે સ્વધામ ગયાં ત્યારે, થયો પાનબાઈને અફસોસ રે;
વસ્તુને વિચારતાં આનંદ ઊપજ્યો, મટી ગયો મનનો સર્વ શોક રે. ધ્રુવ
અંતર બદલ્યું નિર્મળ થઈને બેઠાં, સંકલ્પ સમાણો ચેતનમાંય રે;
હાણ ને લાભની મટી ગઈ કલ્પના, બ્રહ્માનંદ ખીલી ગયો ચિત્તમાંહી રે. સતી૦
જ્યાં રે જોવે ત્યાં હરિ હરિ ભાળ્યા, રસ તો પીધો અગમ અપાર રે;
એક નવધા ભક્તિને સાધતાં, મળી ગયો તુરીયામાં તાર રે. સતી૦
એટલામાં અજોભા આવિયા, તેને કરાવ્યો સત્સંગ રે;
ગંગાસતી પ્રતાપે 'પાનબાઈ' બોલિયાં રે, હવે કોણ ચડાવે પૂરણ રંગ રે. સતી૦

પ્રિયકાંત મણિયાર

તેમનો જન્મ વિરમગામમાં તા. ૨૪-૧-૯૨૭ના રોજ અને અવસાન તા. ૨૫-૬-૧૯૭૬ના રોજ થયો હતો. તેમનું મૂળ વતન અમરેલી હતું.

૧૪૪૦ (રાગ : લાવણી)

આ નભ ઝૂક્યું તે કાનજી ને, ચાંદની તે રાધા રે;
આ સરવર જળ તે કાનજી ને, પોંચણી તે રાધા રે. ધ્રુવ
આ બાગ ખીલ્યો તે કાનજી ને, લહેરી જતી રે રાધા રે;
આ પર્વત શિખર તે કાનજી ને, કેડી ચડે તે રાધા રે. આ૦
આ ચાલ્યા ચરણ તે કાનજી ને, પગલી પડે તે રાધા રે;
આ કેશ ગુંથ્યા તે કાનજી ને, સેંથી પૂરી તે રાધા રે. આ૦
આ દીપ જલે તે કાનજી ને, આરતી તે રાધા રે;
આ લોચન મારા કાનજી ને, નજરૂં જૂએ તે રાધા રે. આ૦

॥ હરિ ભજ્યો હક બોલવો, દોનો બાત અવલ; ॥
તુલસી વાંકો રહત હે, આઠોં પહર અમલ. ॥

પુરુષોત્તમ

૧૪૪૧ (રાગ : ધોળ)

બુઢડા બેઠાં મંદિરીયે જઈ, ઘરમાં કોડીની કીંમત નહીં. ધ્રુવ
દીકરા દીકરી પરણાવ્યા ને એની આપદ ઓછી થઈ;
ભાવે ભગવાનનું ભજન કરીશું, ત્યાં ધારણા ધૂળ મળી ગઈ. બુઢડા
ગાંઠે હતું તે વાપરી નાખ્યું ને પાસે ન રાખ્યું કંઈ;
ઘરના માણસ કહે છાના મરો, હવે ટકટક કરશો નહીં. બુઢડા
ચારે ભાઈએ વારા બાંધ્યા, માવતરને વેચ્યા જઈ;
કૂતરાની જેમ બટકું રોટલો નાખે, ગળે ન ઉતરે ભઈ. બુઢડા
નવરા બેઠા ત્યારે ઘોડિયાની દોરી હાથમાં ઝાલી રહી;
કુટુંબમાં કોઈ એને માને નહીં, એની આવરદા ઘટતી ગઈ. બુઢડા
ડોસો ને ડોસી ચાલ્યા દેવળીયે, ચપટી ચોખા લઈ;
દાનમાં દેવાનું મનડું થાતું, પણ ગાંઠે દોકડા નહીં. બુઢડા
હાથપગ થાક્યા, નજરો ગઈ, હવે હીંમત શરીરે નહીં;
ઘરનાં માણસ કહે આશ્રમમાં મુકો, એમાં સ્વાર્થ નહીં હવે કંઈ. બુઢડા
બોઈએ તેટલા રૂપિયા લઈ લ્યો, તમે ઘરડાને સમાવો કંઈ;
ઘરવાળી પાસે મારાં કાંઈ નવ ચાલે, મારી જિંદગી એળે ગઈ. બુઢડા
ઘરડા માવતર નાખે નિસાસા, હાથ કપાળે દઈ;
અંતર્યામીને અરજી કરે છે, જીવવું નથી હવે અહીં. બુઢડા
'પુરુષોત્તમ' કહે પ્રભુને ભજો, હવે હાથમાં માળા લઈ;
વાલીડો વેલડી લઈને આવ્યો પહોંચ્યા વૈકુંઠ જઈ. બુઢડા

૧૪૪૨ (રાગ : માંડ)

સંતને સંતપણાંરે, નથી મજ્જતમાં મળતાં,
નથી મજ્જતમાં મળતાં, એના મુલ્ય ચૂકવવાં પડતાં. ધ્રુવ

|| ઢોર ઘડંતાં મનુષ ઘડ્યો, ભૂલ્યો સીંગને પુંછ; ||
|| તુલસી હરિકી ભક્તિ બિન, ધિક ડાઢી ધિક મુછ. ||

ભરી બજારે કોઈ વેંચાણા, કોઈ તેલ કઢામાં બળતાં (૨);
કાયા કાપીને કાંટે તોલે (૨) કોઈ હેમાળે જઈ ગળતા. સંતને
પ્યારા પુત્રનું મસ્તક ખાંડી, ભોગ સાધુને ઘરતા (૨);
ઝેર પીધાં ને જેલ ભોગવી (૨) સાધુ સુળીએ ચઢતાં. સંતને
કરવત મેલી ને માથાં વેર્યા, કાળજા કાપી ઘરતા (૨);
સત્ય વચનને વળગી રે'તા (૨) દીલડાં જરી નવ ડરતા. સંતને
પરદુઃખે એનો આતમ દુઃખીયો, રુદિયાં જેનાં રડતાં (૨);
માન મોટપ ને મમતા ત્યાગી (૨) જઈને બ્રહ્મમાં ભળતાં. સંતને
ગુરુ પ્રતાપે ગાય 'પરસોતમ', ચોપડે નામ એનાં ચઢતાં (૨);
એવા સંતોને સેવતા જીવડા (૨) ભવના બંધન ટળતાં. સંતને

૧૪૪૩ (રાગ : તિલંગ)

હરિરસ પીવેને સહુને પાય, સાચા સાધુ એમ ઓળખાય. ધ્રુવ
સાગર જેવાં દિલડાં જેનાં, કદીયે નવ છલકાય;
ઝેરના ઘુંટડાને જીરવી જાણે, અમૃત સહુને પાય. સાચા
છીપમાંથી છૂટા પડીને મોતી, પારેખ પાસે જાય;
વિઘણું લઈ તેને વિંધી નાખે, પછી મુગટ માહે મઢાય. સાચા
પથરા સંગે હીરો પડ્યો એની, કિંમત નવ અંકાય;
ઝવેરી એને માથે ગુલમ કરે, એતો ખમે ઘણના ઘાવ. સાચા
સોના જેવા શુદ્ધ છતાંએ, અગ્નિ માહે ઓરાય;
કસોટી ટાણે ઓછા ન ઉતરે, સો ચે ટચના સદાય. સાચા
'પુરુષોત્તમ' કહે ગુરુ પ્રતાપે, સંગ એનો સુખદાય;
કર્મ સંબોગે સાંપડે તો, ભાગ્ય રેખ પલટાય. સાચા

|| અરબ ખરવ સે દ્રવ હય, ઉદય અસ્તસે સાજ; ||
|| તુલસી એક દિન મરન હય, આવે કોને કાજ. ||

બ. પુષ્પા જૈન

૧૪૪૪ (રાગ : ભૈરવ મિશ્ર)

તૂ જ્ઞાન કા સાગર છે, આનંદ કા સાગર છે, ઉસી આનંદ કે પ્યાસે હમ;
નિત જ્ઞાન સુધા ચાખે, આનંદ સુધા ચાખે, પ્રભુજી તેરી કૃપા સે હમ. ધ્રુવ
વિષય ભોગ મેં તન્મય હોકર, ખોયા છે જીવન વૃથા,
બાત પ્રભુ તેરી એક ન માની, અપની હી ધુન મેં રહા;
જાના છે કિંદર હમકો ? ઔર આયે હેં કહાં સે હમ ? તૂ
આતમ અનુભવ અમૃત તજકર, પિયા વિષય જલ-ક્ષાર,
મોહ નીંદ મેં પાગલ હોકર, કિયા ન તત્ત્વ વિચાર;
નેયા છે મેરી મઝદાર ઈસીસે પ્રભુ કો બુલાતે છે હમ. તૂ
ભૂલ રહે છે રાહ વતન કી, ભટક રહે મઝદાર,
ભીખ માંગતે દર-દર ભ્રમતે, ઘર મેં ભરા છે ભંડાર;
નિજધામ હમારા છે, જાયેં સ્વદેશ યહાં સે હમ. તૂ

પ્રેમ

૧૪૪૫ (રાગ : સાવેરી)

ચેતન રૂપ ચિન્હ ચિદ્રૂપમ, બ્રહ્મ સ્વરૂપ પિછાનત જ્ઞાની. ધ્રુવ
પુદ્ગલ રૂપ વિભાવ વિપર્યય, તાકી કરત સભી વિધિ હાની;
સ્વાતમ શુદ્ધ સમામૃત ચાખત, ઇમ ભાષત મુનિ આતમ ધ્યાની. ચેતન
નિજ સ્વરૂપ મેં મગ્ન હુએ જબ, પરમાનંદ દશા પ્રગટાની;
સો યથાર્થ બ્રહ્મચર્ય અવસ્થા, તાકો લહત વરત શિવરાની. ચેતન
કાષ્ટાદિક પાષાણ ઘાતુ કી, ત્રિય મૂરતિ ચિત્રામ સુહાની;
અથવા ચેતન કામિનિ કી નિજ, માતા બહિન સુતા સમ જાની. ચેતન

॥ નમો નમો પ્રભુરામશ્રી, પરમાત્મા પર ધામ; ॥
થાય સિદ્ધિ જે સમરતાં, તુલસી જન મનકામ. ॥

અંજન મંજન રાગ રંગ તજ, નાહીં તન શૃંગાર સખાની;
પૌષ્ટિક અસન વસન ભૂષન તજ, કામ કથા નહિં શ્રવન કરાની. ચેતન
સર્વ પ્રકાર ત્યાગ મૈથુન કો, સો હી બ્રહ્મચર્ય શ્રદ્ધાની;
'પ્રેમ' તાસુ કી મહિમા ઉત્તમ, વેદ પુરાણ બખાની જ્ઞાની. ચેતન

કમલ

૧૪૪૬ (રાગ : બિદ્રાબની સારંગ)

ઓ સુખમારગના પંથેર, તું શીદને ફેરા મારે;
તને આતમ કોણ બતાવે? ધ્રુવ
ચારગતિમાં ફરતાં ફરતાં, ભાવો આસ્ત્રવ બંધના કરતા,
ધરમ મિથ્યા માનીને ફરતાં, ઊંધે રસ્તે પ્રયાણ કરતા;
આજ લગી મારગ ના મળીયો, તારા દુખડા કોણ મીટાવે ? તને
ઝાંઝવાના હવે જળ નથી પીવા, સુખવારિ પર મોં માંડી દે,
મૃગજળથી કદી પ્યાસ નવ બુઝે, અંતરથી વિમુખ કરી દે;
મહામુલા માનવભવ મળીયા, ગુરૂ રાજ એ પંથ બતાવે. તને
અખંડ આતમ ધુન લગાડી, આત્મદ્રવ્યની માયા લગાડી,
ધરમ મરમ ઊંડા ખોલ્યા ને, દેખાડી રૂડી સુખ સરવાણી;
'કમલ' કોટી વંદન ગુરૂજી, સત્ સંદેશ ફેલાવે,
તારા દુ:ખડા ગુરૂજી મીટાવે. તને

પ્રેમસખી

મૂળનામ હંસરાજ બકશી હતું. સખીભાવના ઉપાસક હોવાથી તેમના ગુરૂ
વિજયસખી નામક મહાત્માએ તેમનું નામ પ્રેમસખી રાખ્યું. તેમનો જન્મ વિ.સં.
૧૭૯૯ માં પન્ના નામે ગામમાં શ્રી 'વાસ્તવ કાયસ્થ' જાતિમાં થયો માનવામાં આવે
છે.

॥ અન્ન, વસ્ત્ર, સુત, નારી સુખ, પાપી ઘર પણ હોય; ॥
સંત સમાગમ રામ ધન, તુલસી દુર્લભ સોય. ॥

૧૪૪૭ (રાગ : જોગિયા)

વિસર ન જાણે મેરે મીત, ચહ વર માંગૂ મેં નીત. ધ્રુવ
મેં મતિમંદ કછુ નહિ જાનૂં, જાનૂં તુમ સંગ હીત;
બાહ્ય ગ્રહેકી લાજ હે તુમકો, તુમ સંગ મેરી જીત. વિસરો
તુમ રીઝો એસો ગુણ નાહીં, અવગુણકી હું ભીંત;
અવગુણ જાનિ બિસારોગે જીવન, હોઉંગી મેં બહુત ફજીત. વિસરો
મેરે દટ ભરોંસો જિયમેં, તજિહોં ન મોહન પ્રીત;
જન અવગુણ પ્રભુ માનત નાહી, ચહ પૂરબકી રીત. વિસરો
દીનબંધુ અતિ મૂદુલ સુભાઉ, ગાઉ નિશદિન ગીત;
'પ્રેમસખી' સમજું નાહિ ઊંડી, એક ભરોંસો ચિત. વિસરો

પ્રેમળદાસ

૧૪૪૮ (રાગ : મારવા)

હરિને ભજતાં હજી કોઈની લાજ, જતાં નથી જાણી રે;
જેની સુરતા શામળિયા સાથ, વદે વેદવાણી રે. ધ્રુવ
વહાલે ઉગાર્યો પ્રહ્લાદ, હરણાકંસ માર્યો રે;
વિભીષણને આપ્યું રાજ્ય, રાવણ સંહાર્યો રે. હરિને
વહાલે નરસિંહ મહેતાને હાર, હાથોહાથ આપ્યો રે;
ધ્રુવને આપ્યું અવિચળ રાજ, પોતાનો કરી થાપ્યો રે. હરિને
વહાલે મીરાં તે બાઈનાં ઝેર, હળાહળ પીધાં રે;
પંચાળીનાં પૂર્યા ચીર, પાંડવ કામ કીધાં રે. હરિને
આવો હરિ ભજવાનો લહાવો, ભજન કોઈ કરશે રે;
કર જોડી કહે 'પ્રેમળદાસ', ભક્તોનાં દુઃખ હરશે રે. હરિને

॥ રામ કૃપાથી હોય સુખ, કૃપા વિના તે જાય; ॥
તોપણ રઘુવર ભજનથી, તુલસી શઠ અલસાય. ॥

પ્રેમાનંદ

(ઈ. સ. ૧૭મી સદી)

'કવિ શિરોમણિ'નું માન પામેલા પ્રેમાનંદ વડોદરાના વતની હતા. ગુજરાતી ભાષાના ઉત્તમ આખ્યાનકાર અને માણભટ્ટ તરીકે તેઓ પ્રસિદ્ધ છે. આંગળી પર પહેરેલી વીંટીઓ વડે તાંબાની માણ રણકાવીને, એના તાલ સાથે સુરીલા કંઠે અભિનય દ્વારા પ્રેમાનંદ લોકસમુદાયને આખ્યાનો સંભળાવી રસતરબોળ કરતા હતા. ઓખાહરણ, ચંદ્રહાસ આખ્યાન, સુદામાચરિત્ર, કુંવરબાઈનું મામેરું, નળાખ્યાન વગેરે રસવૈવિધ્યથી સભર આખ્યાનો આપીને પ્રેમાનંદે ગુજરાત-આખ્યાન-કવિતાને સમૃદ્ધ કરી છે.

૧૪૪૯ (રાગ : ભૈરવી)

ઓરા આવોને સુંદર શ્યામ, નીરખું નેણાં ભરી;
મારાં લોચનીયા માંહી માવ, રાખું જતને કરી. ધ્રુવ
મસ્તક મુકુટ જડાવનો, કાને કુંડલ મકરાકાર;
વદન ઉપર મારા નાથજી વારૂં, કોટિક અત્રિકુમાર. ઓરા
ભક્તિના પ્રતાપને જાણે, મોટા મુનિવર ધીર;
કાલ મયાદિક થરથરે કંપે, સુર નર અસુર પ્રવીર. ઓરા
ચપળ દ્રગત છબી ઉપરે, વારૂં ખંજન મધુકર મીન;
સિંધુસુતા વાંસે ફરે જોવા, લોચન થઈને દીન. ઓરા
ગુરુ ગુલાબી ખોસીયા બેઉ, કાન ઉપર વનમાળી;
'પ્રેમાનંદ' થયો ઘેલડો તિમ, નામ શ્રવણમાં ભાળી. ઓરા

૧૪૫૦ (રાગ : સોરઠ ચલતી)

ગુરુજીએ ઝાલ્યો મારો હાથ, મારો હાથ, મારો હાથ રે;
તાર્યો ભવસાગરથી રે. ધ્રુવ
નામ કી નાવ ને સંત કેવટિયા, વહાલા !
પળમાં ઉતાર્યો ભવપાર, ઉતર્યો સર-ર-ર-ર-ર-ર-ર-રે. ગુરુજીએ

॥ શૂર જેમ રણજીતીને, ફરી આવે નિજ ગેહ; ॥
તેવી લહો ગતિ સંતની, તુલસી રામ સનેહ. ॥

કર્મ કુટારો મારો જ્ઞાનથી ગળિયો, વહાલા !
 ફળ રે પાક્યાં ને ખર્યાં ફૂલ, ખરિયાં ખર-ર-ર-ર-ર-રે. ગુરુજીએ
 અભય આનંદ થયો, જોઈ મન હરખ્યું, વહાલા !
 સઘળાં સાધન થયાં દૂર, સરક્યાં સર-ર-ર-ર-ર-રે. ગુરુજીએ
 બ્રહ્મનિષ્ઠ ગુરુજી અમને સમરથ મળિયા, વહાલા!
 મારી દીધાં વચનુંનાં બાણ, વાગ્યાં સર-ર-ર-ર-ર-રે. ગુરુજીએ
 જનમમરણનાં મારાં સંકટ ટળિયાં, વહાલા !
 લખ રે ચોરાશી કીધી ખાખ, ઊડી ફર-ર-ર-ર-ર-રે. ગુરુજીએ
 ગુરુને પ્રતાપે ભાઈ 'પ્રેમાનંદ' બોલ્યા, વહાલા !
 ઊગ્યો છે જ્ઞાન કેરો ભાણ, થયું ઝર-ર-ર-ર-ર-રે. ગુરુજીએ

૧૪૫૧ (રાગ : કટારી)

શબ્દ તે તો સાચા રે, જે અગમ ઘર દેખાડે;
 નામ લેવું એવું રે, જે આપોપું અળગું કાઢે. ધ્રુવ
 નામ વિનાની વસ્તુ નથી, શબ્દ વિના નથી નામ,
 શબ્દ અક્ષર વિના નથી, અક્ષર ઓમ્કાર એક ઠામ;
 ઓમ્કાર અલખથી ઊઠે રે, વસ્તુ તો એમ દૃષ્ટિએ પડે. શબ્દ
 વસ્તુ ટાળી નામે-શમે', નામ શબ્દમાં ફોક,
 શબ્દ અક્ષરમાં ગળે, અક્ષર પ્રણવનો તોક^૧;
 શોક પછી શાનો રે ? અલખ આપ દેખાડે. શબ્દ
 નિર્ગુણ શબ્દ જેને કહિયે તે, પ્રગટ પ્રણવથી થાય,
 પ્રણવ પોતે ઊપજીને શમે છે, અલખ નિરંજન માંઠી;
 માયાની ઉપાધિ રે, સદ્ગુરુ ભેદ દેખાડે. શબ્દ

॥ આવે છે જે જહાં થકી, જાય ત્યાંહિ તે સોય; ॥
 ગુરુદેવ વિણ કેમ કરી, તુલસી જાણે કોય. ॥

નામ અનામીનું રૂપ છે, નામી આપ અનામ,
 અનામી નામ તો કેમ કહિયે ? ત્યાં તો સમજ્યાનું છે કામ;
 ઠરી બેઠા જે ઠામે રે, 'પ્રેમાનંદ'ને જગાડે. શબ્દ

૧૪૫૨ (૧) સમતા

પ્રેમા

૧૪૫૨ (રાગ : જૈજૈવંતી)

કાગળ લખું કૃપાળુ દેવ, વાંચી વિચારજો;
 જો યોગ્ય લાગે તો પ્રભુ, અમને તેડાવજો. ધ્રુવ
 સાધન ન કાંઈ જાણું, સેવા નથી થાતી,
 તુજ નામને ભૂલીને, માયામાં મૂઝાતી;
 ભમતી આ ચિત્તવૃત્તિને, ચરણોમાં વાળજો. જો
 મનડું તો ખૂબ દોડે, તુજ પાસ આવવા,
 સંજોગ નથી દેતા, ઈચ્છાને જાવવા;
 મરજી પડે તો નાથ આ, અરજી સ્વીકારજો. જો
 મુખમાં ન ધ્યાન આવે હૈયે, ધ્યાન ન જાવે,
 વિષયોમાં રાચી રહી, સત્સંગ ન ભાવે;
 જેવી છું તેવી નાથ પણ, તમે નિભાવજો. જો
 પરમકૃપાળુ ! અમે તમારે ધામ આવશું,
 દર્શન કરીને હૈયે, ઉત્સવ મનાવશું;
 કંઈ જોઈતું કરતું હોય તો, વળતું લખાવજો. જો
 લખિતંગ 'પ્રેમા' દાસીના, દંડવત્ પ્રણામ,
 પ્રેમે સ્વીકારી લેજો, આ વિનંતિ તમામ;
 કરૂણા કરી કૃપાળુદેવ, દર્શન દેખાડજો. જો

॥ રાવણ રાવણથી મુવો, દોષ રામ નવ હોય; ॥
 હિત અનહિત આપજ થકી, તુલસી જો જન જોય. ॥

અવધૂત શ્રી નિત્યાનંદજી મહારાજ

૧૪૫૩ (રાગ : શિવરંજની)

મૌસમ કૌન બડો ઘરબારી,
જા ઘરમેં સપનેહુ દુઃખ નાહીં, કેવલ સુખ અતિ ભારી. ધ્રુવ
પિતા હમારા ધીરજ કહિયે, ક્ષમા મોર મહતારી;
શાંતિ અર્ધ-અંગ સખી મોરી, બિસરે નાહિં બિસારી. મૌસમ
સત્ય હમારા પરમ મિત્ર હૈ, બહિન દયા સમ વારી;
સાધન-સંપન્ન અનુજ મોર મન, મયા કરી ત્રિપુરારી. મૌસમ
શય્યા સકલ ભૂમિ લેટનકો, બસન દિશા દશ ધારી;
જ્ઞાનામૃત ભોજન રૂચિ રૂચિ કરૂં, શ્રી ગુરૂ કી બલિહારી. મૌસમ
મમ સમ કુટુંબ હોય ખિલ જાકે, વો જોગી અરૂ નારી;
વો યોગી નિર્ભય નિત્યાનંદ, ભયચુત દુનિયા-દારી. મૌસમ

બનારસી (ઉર્ફ દેવીસિંહ)

૧૪૫૪ (રાગ : હંસનારાયણી)

કર દયા દાસકે કષ્ટ હરો, ગિરિધારી !
કરુણાનિધિ કરુણા કરો મેં શરન તુમ્હારી. ધ્રુવ
હો નિર્ભય પૂરણ-બ્રહ્મ આપ અવતારી;
હરિ હર લો તનુકી પીર, હુવા દુઃખ ભારી. કરો
રાઈ સે ગિરિ કર દેત, ગિરિસે રાઈ;
તુમ જો ચાહે સો કરો, આપ યદુરાઈ. કરો
હૈ સત્ય સત્ય સારી તેરી પ્રભુતાઈ;
તર ગયે વહી જિસને તુમસે લવ-લાઈ. કરો
દેવીસિંહ જિસને તુમારી મહિમા ગાઈ;
વહ ભવસાગર કે પાર ઉતર ગયે ભાઈ. કરો

॥ વેદ વદે આ વિશ્વમાં, રામથી અલગ ન આન; ॥
તે આધારે જગ નિર ભયેં, તુલસી પરમ પ્રમાણ. ॥

કહે 'બનારસી' અબ રાખો લાજ હમારી;
કરુણાનિધિ કરુણા કરો, મેં શરણ તુમ્હારી. કરો

૧૪૫૫ (રાગ : ભૈરવી)

ઘર મિલે, જો અપના ઘર ખોવે હેં; જો ઘર રખે, વો ઘર ઘરમેં રોવે હૈ. ધ્રુવ
જો રાજ તજે, વો મહારાજા હોતા હૈ; ઓર જાન તજે, વો કભી નહિ મરતા હૈ. ઘર
સુખ ત્યાગે ફિર વો ઓરકા દુઃખ હરતા હૈ; ધન તજે સો ફિર દોલતસે ઘર ભરતા હૈ. ઘર
જો પર દારા કો તજે, વો પાવે રાની; ઓર જૂઠ બચન દે છોડ, સિદ્ધ હોય બાની. ઘર
જો દુષ્ટ બુદ્ધિકો ત્યજે, વો હોવે જ્ઞાની; મનસા ત્યાગે તો મિલે ચિદ્ધિ મનમાની. ઘર
જો સર્વ તજે, ઉસકો સખ કુછ હોવે હૈ; જો ઘર રખે, વો ઘર ઘરમેં રોવે હૈ. ઘર
જો પદ્મપાતકો ત્યજે, તો સખકો જીતે; ઓર કામ ત્યજે તો, હોય કામ મન ચિંતે. ઘર
નહિ માગે તો ફલ પાવે, જો મન ભાવે; જો કુછ ઘરણા નહિ કરે, વો સખ કુછ પાવે. ઘર
અબ 'બનારસી' ઘર ખોકે બ્રહ્મ જોવે હૈ; જો ઘર રખે, વો ઘર ઘરમેં રોવે હૈ. ઘર

૧૪૫૬ (રાગ : કેદાર)

જિસકે દિલ પર વો પ્રભુ નામ બસતા હૈ, ઉન મસ્તોંકા, દેખો, ઉલટા રસ્તા હૈ. ધ્રુવ
સર્દીમેં આશક, પીતે હૈ સરદાઈ; ગર્મીમેં શંખીયાં ખાય રહે ગર્મઈ,
બાચિશમેં સૂપે ધૂપમેં હો હરિચાઈ; ઐસે મસ્તોસે, સભી બાત બનિયાઈ;
વો દાગકો સમજે, દિલ પર ગુલદસ્તા હૈ. ઉન મસ્તોંકા
વો દિનકો સોવે, સારી રાત ભર જાગે; શૂરોસે લડે, કાયરકો દેખકે ભાગે,
નહીં મિલે તો માગે ભીખ, મિલે તો ત્યાગે; ઐસે શાહોંસે હરેક બાદશાહ માંગે;
અનમોલ હૈ સોદા, વો ભી ઉને સસ્તા હૈ. ઉન મસ્તોંકા
જબ પેટ ભરે તબ ખાનેકુ મંગવાતે; ઓર ભૂખ લગે તો કુછ ભોજન નહિ ખાતે,
મૂરખ સે શીખે, પંડિતકું સમજાતે; કહે 'બનારસી' હમ નઈ નઈ બાતે ગાતે;
ઈસ કદરસેં જો કોઈ અપના દિલ કરતા હૈ. ઉન મસ્તોંકા

॥ કરણી તોતો કરમ છે, ભુક્તા જેહ નિદાન; ॥
કરતા તો કરનાર છે, તુલસી સત્ય પ્રમાણ. ॥

૧૪૫૭ (રાગ : પ્રભાત ભૈરવ)

જો કહતા હમ કરતે, વો દુઃખ ભરતા હૈ; જો કરતા જગકે કાર, વહી કરતા હૈ.
ધ્રુવ
જો કહતા હમને બેદ, પદે હૈ ચારી; ઉસકો કહતે હરિ, ઉસકી મતિ હૈ મારી.
જો
કોઈ કહતા હમ 'ક્ષત્રિ' હૈં હમ બ્રહ્મચારી; સબ અહંકારમેં ફૂંસે હુયે નરનારી.
જો
જો અહંબુદ્ધિકો ત્યજે કરે લાચારી; ઉસકો મિલતે ઇક પલ ભરમેં ગિરિધારી.
જો
જો દેત વસ્તુ મનમેં ગુમાન કરતે હૈ; વો સ્વર્ગ છોડ ફિર નરક પાન કરતે હૈ.
જો
જો અહંકાર ત્યજી હરિ-હરકા ધ્યાન ધરતા હૈ; ઉસકા સ્વામી આદરમાન કરતા હૈ.
જો
જિસ જિસને મનસે અહંકાર જુતા હૈ; વો દો દિનકી દુનિયાસે હો બીતા હૈ.
જો
ગુરુ દેવીસિંહ દિલ ફટા હુઆ સીતા હૈ; જો કિયે કામ પ્રભુકે અર્પણ કરતા હૈ.
જો
કહે 'બનારસી' હરિભક્ત વો ન મરતા હૈ; જો કરતા જગકે કારણ વહી કરતા હૈ.
જો

૧૪૫૮ (રાગ : ભૈરવી)

ડાલે કોઈ દારમેં આતિશ, તો વો દાર જલે નહીં;
હજાર મનકી ચક્કી હો, પર એક મૂંગકો દલે નહીં,
પાની ઉપર તરે બતાસા, લાખ વર્ષ તક ગલે નહીં,
ઉસકી કુદરતકે આગે કુછ જોર કિસીકા ચલે નહીં,
સબ ઉસકે નજદીક હૈ ઔર, કોઈ બાતતો ઉનસે પલે નહીં;
ચીંટી પર હાથી ચટ બેઠે, તો વો ચીંટી મરે નહીં.(૧)

|| સરસ નરસ નિજ કરમનું, ફળ ન ગણે જે કાળ;
તથા જાનો જન મનવિષે, તુલસી ઊંધી વિશાળ. ||

બાંધે કર્યે સૂતસે જિસકો, વો કૈદી ક્યાં કર છૂટે ?
મદદ જો ઉસકી હો, તો આહનકી સંકલ પલમેં ટૂટે,
બડે બડે રસ્તમકો કાયર, મારકે સરતાપા લૂંટે,
પથ્થર પર રાઈ દે મારે તો ઓ પહાડ દમમેં ફૂટે.
સબ કુછ વો કરતા હૈ, પર અપને જીમેં કુછ ધરે નહીં;
ચીંટી પર હાથી ચટ બેઠે, તો વો ચીંટી મરે નહીં.(૨)

ગલિયોં કે પથ્થર વો ચાહે, હીરે મોતી લાલ કરે;
બના દે ઓ કોયલોંકી મોહર, દમમે માલામાલ કરે.
'દેવીસિંહ' કહે, બનારસી કે ખ્યાલોંખેં જો કોઈ ખ્યાલ કરે;
ક્યા તાકાત હૈ હાલકી, જો ફિર ઉસકા બાંકા બાલ કરે ?
ઐસા સુખન સુખનેસે દિલ હર ચંદ કિસીકા ભરે નહીં,
ચીંટી પર હાથી ચટ બેઠે, તો વો ચીંટી મરે નહીં.(૩)

૧૪૫૯ (રાગ : નટબિલાવલ)

દમ પર દમ હર ભજ ભરોસો નહિ દમકા;
એક દમમેં જાયેગા નીકલ દમ આદમકા,
હૈ જબ તક દમમેં દમ હરિ-હર ભજ તૂ;
દમ આવે ના આવે ઇસકી આશ મત કર તૂ,
એક ધ્યાન પ્રભુકા નામ હૃદયમેં ધર તૂ;
નર ઇસી નામસે તર જા ભવસાગર તૂ.(૧)

છલ-બલ કરતા થોડે જીવન ખાતર તું;
વો હૈ કાલ-જલ્લાદ જરા તો ડર તૂ,
જો આયા જગમેં અમર નહિ રહેનેકા;
ઇધર મિલે વહી, જો હૈ તેરે લહેનેકા,
હર વક્ત રહેગા, જમકા દંડ સહેનેકા;
કર નેકી તો કોઈ બૂરા નહિ કહેનેકા.(૨)

|| રામ રામ સહુકો કહે, ઠગ ઠાકોર અર ચોર;
બિના પ્રેમ રીઝે નહીં, તુલસી નંદ કિશોર. ||

વહાં અદલ બડા હૈ હિસાબ સબ દમ-દમકા;
 ઇસ જગમેં નાતા હૈ બોલતે દમકા,
 બોલે દેવીસિંહ ગુરુ હરકે ગુન ગાવેગા;
 વોહ પ્રાની જગબંધનસે છૂટ જાવેગા,
 સબ જૂઠા માયા, મોહ, કુટુંબ હૈ દમકા !
 એક દમમેં જાયેગા નીકલ દમ આદમકા. (૩)

૧૪૬૦ (રાગ : બહાર)

દુનિયામેં લાખોઈ પંથકો, હમને દેખા ભાલા હૈ;
 પર જો દેખા, તો કુછ આશકોંકા પંથ નિરાલા હૈ. ધ્રુવ
 કોઈ બદન પર ખાક મલે, ઓર સેલી કફની ડાલે હૈ;
 કોઈ રંગાવે વસ્ત્ર વિવિધ, ઓર અપના વેશ સંભાલે હૈ.
 કોઈ મૌન હોકર બેઠે, નહીં કીસીસેં બોલેચાલે હૈ;
 કોઈ ફટાયે કાનકો, પિયે વો મદકે પ્યાલે હૈ,
 કોઈને લંબા તિલક દિયા, ઓર પહને તુલસી માલા હૈ. પરો
 કોઈ રાત દિન ખડે રહે, ઓર કોઈને હાથ ઉઠાયે હૈ;
 કિસીકો દેખા તો વહ બેઠે, ઓર ધ્યાન લગાયે હૈ,
 કીસીને અપને બદનકો દાગા, તનુ પર છાપે ખાયે હૈ;
 કિસીને અપને શિર પર લંબે લંબે બાલ બઢાયે હૈ.
 કિસીકે તનુ પર વસ્ત્ર નહીં, ઓર કોઈ ઓઢે મૃગછાલા હૈ. પરો
 કોઈ સેવડા બના, ઓર કોઈ કહે કિ હમ તો દંડી હૈ;
 કોઈ તપશ્ચર્યા કરતે હૈ, ઓર કોઈ બને વનખંડી હૈ
 કિસીકે મઠ પર ધ્વજા ઊડે, ઓર કહીં ફરકતી ઝંડી હૈ;
 બિના ઈશકકે હુવે જો ફકીર વો પાખંડી હૈ
 કિસીને મસ્જિદ બનવાઈ ઓર કોઈને રચા શિવાલા હૈ. પરો

॥ રામ ભરોસો રામ બલ, રામ નામ વિશ્વાસ; ॥
 સુમરે નામ મંગળ કુશળ, માંગત તુલસીદાસ. ॥

કોઈ કહે હમ ચતિ હૈ ઓર બના જગતમેં બૈરાગી;
 બિના ઈશક કે કિસીકી ભી, લવ નહિ સદ્ગુરુસે લાગી
 ‘બનારસી’ને ઈશકમેં અપની જુતે જુ કાયા ત્યાગી;
 રહી ન મતલબ દિલમેં કુછ ભી, દુખિદા ભી સુનકે ભાગી
 રામકૃષ્ણ સખુન ચહી સમજો તુમ સબ પર બાલા હૈ. પરો

૧૪૬૧ (રાગ : મારૂ બિહાગ)

નહિ મિલે હરિ ધન ત્યાગે, ના મિલે રામજી જાન ત્યજે;
 નારાયણ તો મિલે ઉસીકો, જો દેહકા અભિમાન ત્યજે. ધ્રુવ
 સુત વિત દારા કુટુંબ ત્યાગે, યા અપની ઘરનાર ત્યજે;
 નહિ મિલે પ્રભુ ઉસકો કદાપિ, જગકા સબ વ્યવહાર ત્યજે. નારાયણ
 કંદ મૂલ ફલ ખાય રહે, ઓર અન્નકા ભી આહાર ત્યજે;
 વસ્ત્ર ત્યાગકે નગન હો રહે, ઓર પરાઈ નાર ત્યજે. નારાયણ
 તો ભી હરિ નહિ મિલે ઉસીકુ, ચાહે અપને પ્રાણ ત્યજે;
 રહે મૌન બોલે નહિ મુખસે, અપની સારી બાત ત્યજે. નારાયણ
 બાલપનેસે યોગ સાધે, ઓર તાત ત્યજે યા માત ત્યજે;
 શિખાસૂત્રકા ત્યાગ જ કર દે, ઓર ઉત્તમ અપની જાત ત્યજે. નારાયણ
 કભી જીવકો ના મારે, અરુ ઘાત ત્યજે અપઘાત ત્યજે;
 ઇતના ત્યજે તો કયા હોવે ? જો દેહકા નહિ ગુમાન ત્યજે ? નારાયણ
 વનમેં નિશદિન વિચરે ઓર, ઈસ દુનિયાકા જંબાલ ત્યજે;
 ‘બનારસી’ કહે ઉસે મિલા નહિં, ચાહે સકલ જાન ત્યજે. નારાયણ

પલ’કા પર’સો બત કામીની રે, જ્ઞાન ધ્યાન સબ ‘પી’ સંગ લાગ્યો,
 પલમેં લગ ગઈ પલકન મોરી, મીંચત હી પલમેં ‘પીયા’ આયો;
 મેં જો ઉઠી પીયા આદર દેને, જાગ પડી પીયા હાથ ન આયો,
 ઓર સખી ‘પીયા’ સો કર ખોયા, મેં અપના પીયા જાગ ગવાયો.

॥ જયોં કામીકે ચિતમેં, ચઢી રહત નિત કામ; ॥
 એસે હો કબ લાગી હો, તુલસી કે મન રામ. ॥

૧૪૬૨ (રાગ : મારવા)

વનકાયામં મનમૃગ ચારોં તરફ ચોકડી ભરતા હૈ;
બિના પૈરસે દોડતા, બિન મુખ ચારા ચરતા હૈ. ધ્રુવ
બિના નેત્રસે દેખે સબકો, બિના દાંત દાના ખાવે,
બિના જિહ્વાસે ખાત કરે, ઔર બિના કંઠ ગાના ગાવે;
બિના સિંગસે લડે ઔર બડે બડે દલ હટાવે,
બહુત સિંહ ડરતે ઈસસે યે કિસીસે ભી નહિ ડરતા હૈ. બિના૦
બિન ઈન્દ્રિ'સે ભોગ કરતા, ઐસા યહ મદમાતા હૈ,
નહિ ઈસકે કોઈ તાત માત, નહિ કુટુંબ-કબીલા નાતા હૈ;
આપી પૈદા હોઈ વો આપી મેં આપ સમાતા હૈ,
સબ રંગો સે બ્યારા હૈ, ઔર હર એક રૂપકો ધરતા હૈ. બિના૦
બિના જીવકા માસ ખાય યે, કિસીકો ભી નહિ મારે હૈ,
જિસકો મારે એક પલ ભરમેં, ઉસે સુધારે હૈ;
બિના કાનસે સુનતા સબકી, સાધુ-સંત બિચારે હૈ,
તીનોં લોકમેં ફિરત યહ મૃગ, ભવસાગરકો તિરતા હૈ. બિના૦
બિના નાસિકા લેવે વાસના, હર એક ચીજકી ખુશબોઈ,
આપી આપ હૈ અકેલા, ઔર ન ઈસકે સંગ કોઈ;
'દેવીસિંહ' યહ કહે કિ જિસને, બુદ્ધિ નિર્મળ કર ધોઈ,
આપની આત્માકો જાનત હૈ, ઈસ મૃગ કો જાને સોઈ. બિના૦

૧૪૬૩ (રાગ : કાફી)

હર એક ટૂંટત હૈ જંગલમેં, દવા-રસાયન કી બૂટી;
નારાયણ હૈ સંજીવન ભાઈ, વો બૂટી હમને લૂંટી. ધ્રુવ
કોઈ ટૂંટતે ઉસ બૂટી કો, જિસમેં પારા તુરત મરે;
કોઈ ખોજતા અમૃત જડી, જો તન કાયા કે દુઃખ હરે.

॥ રામ ખામ દિશિ જાનકી, લખત દાહિને ઓર; ॥
જ્ઞાન સકલ કલ્યાન મય, સુર તર તુલસી નોર. ॥

બહુત લોક ખોદે પૃથ્વીકો, વૃક્ષ કાટતે હરે હરે,
ઉનકો ભી ફિર ચમ કાટેગા, કહે શબ્દ યે ખરે ખરે,
હરિ હરિ બૂટી હૈ સમગ્રો, હરિ નામ હૈ સબસે પરે;
ઉસ બૂટીકો જિસને પાયા, વો ભવસાગર સહજ તરે,
રામ રસાયન પાઈ હમને, ઔર રસાયન સબ છૂટી. નારાયણ૦
કોઈ કહે હમ સિંગરફ મારે, કાઢે હમ ગંધક કા તેલ;
કોઈ દેખતે જડી બિરંગી, કોઈ ટૂંટતે અમર ખેલ,
હમને સબકો દેખા ચારો ! યે તો હૈ સબ જૂઠે ખેલ;
અમર નામ હૈ દત નિરંજન, ઉસકો અપને મનમેં ભેલ.
મનકો મારકે બના દે કુસ્તા, જો ગુજરે વહ દિલ પર ઝેલ,
તનકો શોધકે શુદ્ધ કરો તુમ, તજો જૂઠ ઔર તજો ઝમેલ.
જો ન શખસ ફૂંકે ધાતુકો, ઉનકે હૈયા કી ફૂટી. નારાયણ૦
કોઈ મારતે અભરખ તાંબા, કોઈ ફૂંકતે હૈ હરતાલ;
હમને અપને મનકો મારા, મિલે હમેં ગોવિંદ-ગોપાલ.
કોઈ કહે હમ ચાંદી મારે, જિસે મિલે કુછ ધન ઔર માલ;
ઈન કર્મો મેં જો ચિત્ત જોડા, ઉસકા હોતા હાલ-હવાલ.
કોઈ કહે હમ સોના મારે, ઔર કરે પૈસોકા લાલ;
ઠગ ઠગ જો લૂંટે દુનિયાકો, ઉસે એક દિન ઠગેગા કાલ.
બહુત ઘૂંટતે ખરલમેં ધાતુ, સંતોને કાયા ફૂંકી. નારાયણ૦
કોઈ મારતે હૈ કલાઈકો, જિસમેં હોવે પુષ્ટ શરીર;
ઘરકો ફૂંક કે તબાહ કિયા, વો અમીરસેં હો ગયે ફકીર.
સાધુકા નહી ધર્મ હૈ જો, મારે ધાતુ કરકે તદબીર,
કહે 'દેવીસિંહ' હરિહરિ કહો, યહ જિહ્વા હોગી અકસીર,
ખાક સરિખી જખાં રસાયન, ઈસમેં હૈ હર એક તાસીર;
જખાંસે વહ મુઠે જીલાદે, જખાંસે દે ડાલે જાગીર.
'બનારસી' યે કહે હમારી, રામનામ કી હૈ ઘૂંટી. નારાયણ૦

॥ સત્ય બચન પ્રભુ દીનતા, પર સ્ત્રી માત સમાન; ॥
એતો કરે હરિ નાં મિલે, તુલસીદાસ જમાન. ॥

બનારસીદાસ

(વિ. સં. ૧૬૪૩)

બનારસીદાસનો જન્મ જૈનપુર ગામે સં. ૧૬૪૩માં માઘ શુકલ એકાદશિ રવિવારના દિવસે રોહિણી નક્ષત્રના તૃતીય ચરણમાં થયો હતો. તેમના પિતાનું નામ ખરગસેન હતું. તેમના માતાજી મેરઠના હતા. કવિનું બાળપણ ખૂબ સંઘર્ષમય રીતે વ્યતીત થયું હતું. તેમનું નાનપણનું નામ વિક્રમાજીત હતું. તેમની જાતિ શ્રીમાલ અને ગોત્ર બિહોલિયા હતું. તેમના પૂર્વજો બિહોલી ગામના રાજવંશી રાજપૂત હતા. અને તે પૂર્વજોએ ગુરૂના આદેશથી જૈન ધર્મ અંગિકાર કર્યો હતો. બનારસીદાસને એક નાની બહેન હતી. કવિએ ૮ વર્ષની ઉંમરે વિદ્યાર્જન શરૂ કર્યું. અને એક જ વર્ષમાં અક્ષર અને અંકવિદ્યા પ્રાપ્ત કરી લીધી. ૯મા વર્ષે વ્યવસાય પ્રારંભ કર્યો. ૧૪ વર્ષની ઉંમરે પં. દેવદત્તજીના સમાગમથી અનેકાર્થ નામમાલા, જ્યોતિષ, અલંકાર, લઘુ કોક આદિ ૪૦૦ શ્લોકોનું અધ્યયન કર્યું. ત્યારબાદ જૈનપુરમાં જ ભાનુચંદ મુનિ પાસે ઉપાશ્રયમાં અનેક શાસ્ત્રો સ્તુતિઓ કંઠસ્થ કરી. સમયસાર, ગોમ્મટસાર, આદિ ગ્રંથોનું અધ્યયન પણ કર્યું. કવિએ ૩ વાર લગ્ન કર્યા પણ ત્રણે પત્નીનું મૃત્યુ થયું. તેમનાં ૭ પુત્ર અને બે પુત્રી પણ અભ્યાસમાં જ મૃત્યુ પામ્યા. નવરસપદાવલી નામે શૃંગાર વિશે ૧૦૦૦ દોહા રચ્યા. પાછળથી તે જમનાજીમાં પદરાવી દીધા. સં. ૧૬૮૦માં અરથમલજી ઢોરેએ કુંકડુંદાર્યકૃત સમયસારની રાજમલ્લકૃત બાલબોધિની ટીકા આપી. તેના અધ્યયનના પરિણામ સ્વરૂપ 'સમયસાર નાટક'ની રચના થઈ. તેમની મુખ્ય રચનાઓ 'બનારસી વિલાસ'માં નિબદ્ધ છે. 'અર્ધકથાનક'માં તેમનું જીવન વૃત્તાંત આલેખ્યું છે. તેમના દેહોત્સર્ગની માહિતી ઉપલબ્ધ નથી. તેઓ મહાકવિ તુલસીદાસના સમકાલીન હતા. અને બંનેમાં પરસ્પર વાત્સલ્ય અને આદરભાવ હતો. જ્યારે એકબીજાને મળતા ત્યારે તેમની વાતચીત પદમય જ રહેતી. કવિશ્રી સત્યપ્રિય, સ્પષ્ટવાદી, સરલ સ્વભાવી, નિરાભિમાની પ્રતિભાવંત ઇમાનદાર અધ્યયનશીલ ભાવુક, ક્રાંતિકારી, આધ્યાત્મિક સત્પુરૂષ હતા. બહુ લોકપ્રિય કવિ હતા.

॥ રામ રામ રટવું રૂં, જેથી હાનિ ન હોય; ॥
બચપણથી તરી જાણતાં, તુલસી ન બૂડે કોય. ॥

૧૪૬૪ (રાગ : કાફી)

ચિંતામન સ્વામી સાંચા સાહિબ મેરા,
શોક હરેં તિહુલોકકો ઉઠિ લીજ તું નામ સવેરા. ધ્રુવ
સૂર સમાન ઉદોત હૈ, જગ તેજ પ્રતાપ ઘનેરા;
દેખત મૂરત ભાવસોં, મિટ જાત મિથ્યાત અંધેરા. સાંચા
દીનદયાલ નિવારિયે, દુઃખ સંકટ જોનિ વસેરા;
મોહિ અભયપદ દીજિયે ફિર હોય નહી ભવફેરા. સાંચા
બિંબ વિરાજત આગરૈ, થિર થાન થયો શુભ વેરા;
ધ્યાન ઘરૈ વિનતી કરૈ, 'બનારસિ' બંદા તેરા. સાંચા

૧૪૬૫ (રાગ : માલકૌંસ)

જગત મેં સો દેવન કો દેવ;
જાસુ ચરન પરસૈ ઇન્દ્રાદિક, હોય મુકતિ સ્વયમેવ. ધ્રુવ
જો ન છુદિત, ન વૃષિત, ન ભયાકુલ, ઇન્દ્રી વિષય ન બેવ;
જનમ ન હોય, જરા નહિં વ્યાપે, મિટી મરન કી ટેવ. જગત
જાકૈ નહિં વિષાદ, નહિં વિસ્મય, નહિં આઠોં અહમેવ;
રાગ વિરોધ મોહ નહિં જાકૈ, નહિં નિદ્રા પરસેવ. જગત
નહિં તન રોગ, ન શ્રમ, નહિં ચિંતા, દોષ અઠારહ ભેવ;
મિટે સહજ જાકૈ તા પ્રભુ કી, કરત 'બનારસિ' સેવ. જગત

કીચસોં કનક જાકૈ, નીચસોં નરેસ પદ, મીચસી મિતાઈ ગરૂવાઈ જાકૈ ગારસી,
જહરસી જોગ-જાતિ, કહરસી કરામતિ, હહરસી હૌસ, પુદગલ-છબિ છારસી;
જાલસોં જગ-વિલાસ, ભાલસોં ભુવન-વાસ, કાલ સોં કુટુંબ કાજ, લોકલાજ લારસી,
સીઠસોં સુજસ જાને, બીઠસોં બખત માને, એસી જાકી રીતિ તાહિ બંદત બનારસી.

॥ રામ નામ અરાધવો, વૃથા કદી નવ જાય; ॥
લડકાઈકો પરહરો, તુલસી હોત સહાય. ॥

૧૪૬૬ (રાગ : આશાવરી)

વિરાજે રામાયણ ઘટ માંહિ;
મરમી હોય મરમ સો જાને, મૂરખ જાને નાહી. ધ્રુવ
આતમરામ જ્ઞાન ગુણ લક્ષમન, સીતા સુમતિ સમેત;
શુભોપયોગ બાનર દલ મંડિત, વર વિવેક રન ખેત. વિરાજે૦
ધ્યાન ધનુષટંકાર શોર સુધિ, ગઈ વિષયદિતિ ભાગ;
લઈ ભસ્મ મિથ્યાતમ લંકા, ઊઠી ધારણા આગ. વિરાજે૦
જરે અજ્ઞાન ભાવ રાક્ષસ કુલ, લરે નિકાંછિત સૂર;
જુએ રાગ-દ્વેષ સેનાપતિ, સંસે ગટ ચક્રચૂર. વિરાજે૦
વિલખિત કુંભકરણ ભવવિભ્રમ, પુલકિત મન દરયાવ;
થકિત ઉદાર વીર મહિરાવણ, સેતુ બંધ સમભાવ. વિરાજે૦
મૂર્છિત મન્દોદરી દુરાશા, સજગ ચરણ હનુમાન;
ઘટી ચતુર્ગતિ પરિણતિ સેના, છૂટે છપક ગુણબાન. વિરાજે૦
નિરખિ સકતિ ગુણ ચક્ર સુદર્શન, ઉદય વિભીષણ દીન;
ફિરે કબન્ધ મહીરાવણ કી, પ્રાણભાવ શીર હીન. વિરાજે૦
ઈહ વિધિ સકલ સાધુ ઘટ અંતર, હોય સહજ સંગ્રામ;
યહ વિવહાર દૃષ્ટિ રામાયણ, કેવલ નિશ્ચય રામ. વિરાજે૦

૧૪૬૭ (રાગ : માંડ)

જ્ઞાની એનું નામ જેનો, મોહ ગયો છે તમામ;
ભાઈ જ્ઞાની એનું નામ. ધ્રુવ
કંચનને તો કાઢવ જાણે, રાજવૈભવ અસાર;
સ્નેહ મરણ સમાન છે જેને, મોટાઈ લીપણગાર. ભાઈ૦
ચમત્કાર છે ઝેર સરીખા, ચિદ્ધિ અશાતા સમાન;
જગમાંહી પૂજ્યતા પામવી, જાણે અનર્થની ખાણ. ભાઈ૦

|| મોર મુકુટ નીચે ધરો, કિટ મુકુટ ધરો શીશ; ||
|| ધનુષ બાણ હસ્તક ધરો, તુલસી નામે શીશ. ||

ભોગવિલાસ છે જાળ સમાન, અરુ કાયાને જાણે રાખ;
ઘરવાસ જેને ભાલા જેવો, કુંટુંબ કાર્ય છે જાળ. ભાઈ૦
લોકોમાંહી લાજ વધારવી, જેને મુખની લાળ;
કીર્તિ ઈચ્છા મેલ જેવી, પુણ્ય છે વિષ્ટા સમાન. ભાઈ૦
દેહ છતાં જેની દશા છે, વર્તે દેહાતીત;
'બનારસી' એવા જ્ઞાની ચરણે, કરે વંદન અગણિત. ભાઈ૦

ભરકત વીરાણી 'બેફામ'

૧૪૬૮ (રાગ : ભૈરવી)

એકલા જ આવ્યા, મનવા એકલા જવાના;
સાથી વિના, સંગી વિના, એકલા જવાના. ધ્રુવ
કાળજાની કેડીયે કાયા ના સાથ દે,
કાળીકાળી રાતડીયે છાયા ના સાથ દે;
પોતાના જ પંથે બેલી, પોતાના વિનાના. સાથી૦
આપણે ય એકલા, ને કિરતાર એકલો,
એકલા જીવોને એનો આધાર એકલો;
એકલા રહીને બેલી, અલખ જગાના. સાથી૦
એકલા જ જન્મવું, ને જીવવું પણ એકલા,
એકલા જ ડૂબવું, ને તરવું પણ એકલા;
એકલા રહીને અમે, અમર થવાના. સાથી૦
આયખું વિતાવ્યું આખું સંસાર સંગે,
બતાવ્યો પ્રભુએ સાચો મારગ અસંગે;
હવે તો અમે ભવ તરી રે જવાના. સાથી૦

|| રામ કહે સુખ ઉપજે, રામ કહે દુઃખ જાય; ||
|| મુક્તિ કે દાતા હૈ, નહિ કો અન ઉપાય. ||

બ્રહ્મચારીજી

૧૪૬૯ (રાગ : હરિગીત છંદ)

જય જગતપ્રાતા, જગતભ્રાતા, જન્મહર જગદીશ્વરા,
સુખ સર્વ કારણ, ધર્મધારણ, ધીર વીર મહેશ્વરા;
અતિ કર્મકંદન, ચિત્તચંદન, ચરણકમળે ચિત્ત ધરૂં,
સહજાત્મરૂપી સેવ્ય ગુરૂને વંદના વિધિએ કરૂં. ધ્રુવ

આનંદસાગર-ચંદ્ર, નાગર-વૃંદ શ્રી સુખકંદ છો,
ભવ ફંદહારક, છંદધારક, સર્વ સદ્ગુણ ચંદ્ર છો;
સુખકાર છો, ભવપાર નહીં કંઈ સાર ચિત્તમાં હું ધરૂં. સહજા

વિકરાળ આ કળિકાળ કેરી, જ્ઞાળથી ભય પામતો,
ગુરૂચરણ કેરા શરણ આવ્યો, ચિત્તમાં વિશ્રામતો;
ગુરૂ પૂરણપ્રેમી કર ધરે શિવ, એમ આશા આચરૂં. સહજા

કરી કોપ ચાર કષાય બાંધે, બંધ આશાપાશનો,
અતિ માર મારે માર તેમાં, કામની અભિલાષનો;
છો નિર્વકારી પાસ રાખો, ભક્તિ હું દિલમાં ધરૂં. સહજા

નિજ ધામ ચંચળ, વિત્ત ચંચળ, ચિત્ત ચંચળ સર્વથી,
હિત મિત્ર ને સુકલત્ર ચંચળ, જાય શું મુખથી કથી;
સ્થિર એક સદ્ગુરૂ દેવ છો, એ ટેક અંતર આદરૂં. સહજા

ભવ મંડપે કરી પ્રીત, માયાસેજ સુંદર પાથરી,
ત્યાં નિત્ય સૂતો ગાઠ નિદ્રા, મોહની અતિ આચરી;
જાગૃત કરી ગુરૂ રાજચંદ્રે, બોધદાન કર્યું શરૂ. સહજા

જયકાર શ્રી ગુરૂદેવનો, જન જગત માંહી ગજાવજો,
શુભ ભક્તના જે ધર્મ, તે અતિ પ્રેમ સાથ બજાવજો;
ગુરૂ ધર્મધારક, કર્મધારક, ધ્યાનમાં નિત્યે ધરૂં. સહજા

|| સકલ તત્ત્વકો તત્ત્વ એ, સકલ સારકો સાર; ||
|| સો હરિ નામ રતન હૈ, જપે જોગ નિરધાર. ||

૧૪૭૦ (રાગ : પ્રજહાતી છંદ)

દયાળુ દીનાનાથ અજ્ઞાનહારી, ખરા ચિત્તથી ધ્યાન માંહી વિહારી;
ઘણા શિષ્યના આપ સંતાપહારી, ગુરૂ રાજચંદ્ર ગ્રહો બ્રાહ્મ મારી. (૧)

કર્યો ક્રોધ તો ક્રોધને મારવાને, ધર્યો લોભ તો ધ્યાનને ધારવાને;
મહા મોહહારી નિજાનંદધારી, ગુરૂ રાજચંદ્ર ગ્રહો બ્રાહ્મ મારી. (૨)

સદા નિર્વિકારી મહા બ્રહ્મચારી, ન ખોંચે સ્તુતિમાં મતિ કાંઈ મારી;
નિરાધાર આ બાલ માટે વિચારી, ગુરૂ રાજચંદ્ર ગ્રહો બ્રાહ્મ મારી. (૩)

ક્ષમા, ઘૈર્ય, ઔદાર્યના જન્મસિંધુ ! સદાલોકથી દીનના આપ બંધુ;
ન શક્તિ કશા કામ માંહી અમારી, ગુરૂ રાજચંદ્ર ગ્રહો બ્રાહ્મ મારી. (૪)

ગુણી જ્ઞાનવંતા વિવેકી વિચારો, મને આશરો એક ભાવે તમારો;
દયાળુ હવે પ્રાર્થના લ્યો અમારી, ગુરૂ રાજચંદ્ર ગ્રહો બ્રાહ્મ મારી. (૫)

૧૪૭૧ (રાગ : ગીતિકા છંદ)

શ્રી રાજચંદ્ર કૃપાળુ ભજ મન પતિતપાવનકર વરં,
સમકિત નિર્મળ, દર્શ સુદર્શન ચક્ર અરિબળ ક્ષયકરં;
અજ્ઞાનઅંધિત દૃષ્ટિઅંજિત તત્ત્વરંજિત મતિકરં,
સહજાત્મશ્રી પ્રગટાવી રમણીય મુક્તિ રમણી રતિધરં. ધ્રુવ

ભવભીતિ ભંજન, દુઃખ નિકંદન, પાપમંજન શુચિકરં,
સહજાત્મમગ્ન, કર્મભગ્ન, મુક્તિભગ્ન, શિવકરં;
અમૃતવચનં, શાંતચિતં, ધ્યાનરક્તં, શમધરં,
ચૈતન્યવ્યક્તં, મોહત્યક્તં, સિદ્ધિસક્તં, સુખકરં. શ્રી

ભવવારિ તારી દુઃખ નિવારી મુક્તિનારીદાયકં,
અદ્ભુત શક્તિ આત્મવ્યક્તિ ભવવિરક્તિ વિદાયકં;
સર્વજ્ઞ-શાસન ભવવિનાશન શિવપ્રકાશન પથવરં,
ભવિહિત વિદાનં, યુગપ્રદાનં, બોધદાનં ધો વરં. શ્રી

|| દીર્ઘ રોગ સંસાર હૈ, મિટે ન આન ઉપાય; ||
|| રામ નામકે લેતહીં, સહજ શાન્તિ હો જાય. ||

જલકમલવત્ નિર્લેપ કર્મે, આત્મધર્મે સ્થિતિધરં,
અશરીરી ભાવે, નિજસ્વભાવે, રમણ કરતા ગુરુવરં;
ભવ તરણતારણ દુઃખ નિવારણ, શર્મકારણ જયકરં,
જયવંત હો ! પ્રણ કાળ, હે ! આત્મસ્થ યોગીગણ વરં ! શ્રી૦

બોધિ સમાધિ નિધાન અદ્ભુત વિશ્વશાંતિ સુખકરં,
તુજ ચરણ શરણે રમણ વારણ, મરણ વ્યાધિ ભયહરં;
તન મન વચન આત્મા સમર્પણ, ચરણકજ હો ભવહરં,
સહજાત્મરામી, દુઃખવિરામી, શાંતિધામી શિવકરં. શ્રી૦

બ્રહ્માનંદ (બીજા)

૧૪૭૨ (રાગ : દરબારી)

ૐ કા નામ જીવન મેં ગાતે ચલો, મન કો વિષયોં કે વિષ સે હટાતે ચલો. ધ્રુવ
ૐ હી સખ જગતમેં સમાયા હુઆ, મૂલ કો પકડો સખ કુછ હી પાતે ચલો. મન૦
સાદા જીવન વિચારોં કો ઉચે કરો, સદાચારી બનો ઔર બનાતે ચલો. મન૦
ટૂટ જાએ ન માલા કહીં મેલ કી, પ્રેમ ગંગા પરસ્પર બહાતે ચલો. મન૦
સન્તોકે ચલો તુમ ચરણ ચિન્હ પર, શિક્ષા માનવ ધર્મ કી સિખાતે ચલો. મન૦
ઈન્દ્રી રૂપી ઘોડોં કો કાબૂ કરો, ઇનમેં સંયમ કે કોડે લગાતે ચલો. મન૦
'બ્રહ્માનંદ' ભૂલો ન ઇસ ખાત કો, પ્રભુ કા નામ લો જબ ચહોં સે ચલો. મન૦

૧૪૭૩ (રાગ : દેશ)

અયે ઈશ! તુઝે નમસ્કાર બાર બાર હૈ;
સખ જગત બીચ એક તેરા રૂપ સાર હૈ. ધ્રુવ
કેસી રચી હૈ વિશ્વ કોનસે સામાનસે ?
કોઈ ન સકે જાન તેરા કારબાર હૈ. અયે૦

|| જિન યહ દીની સંપદા, જિન યહ દીને ભોગ; ||
|| જિન યહ દીનો માનખો, સો પ્રભુ ધ્યાવત જોગ. ||

ભૂમિ સમુદ્ર ચંદ્ર સૂર્ય ગગન ગિરિ નદી;
સખ અચરચર જહાંનકા તૂ હી આધાર હૈ. અયે૦
સકલ જગતકે બીચમેં બાહિર ભી હૈ ભરા;
મિલે ન તેરા ઊંચ-નીચ અંત પાર હૈ. અયે૦
તેરી સહાયતાસે સખ જીવ જી રહે;
'બ્રહ્માનંદ' તેરા નામ મોક્ષ ધામ દ્વાર હૈ. અયે૦

૧૪૭૪ (રાગ : મિશ્ર ભૈરવ)

જય ગુરુદેવ દયાનિધિ, દીનન હિતકારી;
જય જય મોહ વિનાશક, ભવ બંધન હારી. ધ્રુવ
બ્રહ્મા વિષ્ણુ સદાશિવ, ગુરુ મૂરતિ ધારી;
વેદ પુરાણ બખાનત, ગુરુ મહિમા ભારી. જય૦
જપ તપ તીરથ સંયમ, દાન વિવિધ દીન્હેં;
ગુરુ બિન જ્ઞાન ન હોવે, કોટિ જતન કીન્હે. જય૦
માયા મોહ નદી જલ, જીવ બહેં સારે;
નામ જહાજ બિઠાકર, ગુરુ પલ મેં તારે. જય૦
કામ ક્રોધ મદ મત્સર, ચોર બડે ભારે;
જ્ઞાન ખડ્ગ દે કર મેં, ગુરુ સખ સંહારે. જય૦
નાના પંથ જગત મેં, નિજ નિજ ગુણ ગાવેં;
સખકા સાર બતાકર ગુરુ મારગ લાવેં. જય૦
ગુરુ ચરણામૃત નિર્મલ, સખ પાતક હારી;
વચન સુનત તમ નારોં, સખ સંશય ટારી. જય૦
તન મન ઇન સખ અર્પણ, ગુરુ ચરનન કીજે;
'બ્રહ્માનંદ' પરમપદ, મોક્ષ ગતિ લીજે. જય૦

|| હરિકે નામ ઉચ્ચારતે, નાસે વિઘન અનેક; ||
|| સો કબહુ નહિ છાંડિયે, રામ નામકી ટેક. ||

બાપુ

૧૪૭૫ (રાગ : કટારી)

ગુરુસેવા સારી રે, બીજી તો સહુ ખોટી વાતો;
જે વડે જઈએ રાચી રે, બચ્ચો તે તો માર ખાતો. ધ્રુવ
સાધન-ભક્તિ સહુને સુવાડો, જગાડો ગુરુગમ એક,
પહેલું ધ્યાન ઘરો તમે ગુરુજીનું, ઘટમાં મૂકી બીજી સહુ ટેક;
વિવેક રાખો એવો રે, અંધારાની ટળે રાતો. ગુરુસેવા૦
દેવ મૂકો તમે દેવી મૂકો ભાઈ, વળી અથડાવું ઠામોઠામ,
કથા સાંભળી કાંઈ કામ ન આવે, નથી રાતો પીળો સુંદર શ્યામ;
કામ થાય એકે રે, ભેટે ગુરુ જ્યારે માતો. ગુરુસેવા૦
ગંગાજળ પીધે શુદ્ધિ ન થાયે, ન થાય રટયે રામરામ,
અનેક જનમ અફળાવું પડે, પણ સિદ્ધ ન થાય કંઈ કામ;
નામ જડે વહેલું રે, મૂકો જ્યારે જાત-ભાતો ! ગુરુસેવા૦
યોગકાળમાં ઈશ્વર નથી બેઠો, નથી પેઠો સિદ્ધિ કેરી માંહ,
સિદ્ધિ મળેથી ઊલટો એ ભાગે, ગર્વ વધે ઘણો ત્યાંય;
'બાપુ' ભૂલે સરવે રે, વાહોલિયાં વ્યર્થ વાતો. ગુરુસેવા૦

૧૪૭૬ (રાગ : માંડ)

ચેતે તો ચેતાવું તુંને રે, પામર પ્રાણી. ધ્રુવ
શાને કહે છે મારું મારું ? તેમાં નથી કાંઈ તારું;
અંતકાળે રહેશે વ્યારું રે, પામર પ્રાણી. ચેતે૦
માખીએ મધ ભેળું કીધું, ન ખાધું ન ખાવા દીધું;
લૂંટનારે લૂંટી લીધું રે, પામર પ્રાણી. ચેતે૦
ખોળામાંથી ઘન ખોયું, ધૂળથી કપાળ ઘોયું;
જોરપણું તારું જોયું રે, પામર પ્રાણી. ચેતે૦

॥ ભૂત પ્રેત ભાગે સર્જે, પાવત ભયસો અપાર; ॥
તિત જમદૂત ના આવહીં, જાં હરિ કથા ઉચ્ચાર. ॥

હજી તારા હાથમાં બાજી, કરી લે સાહેબને રાજી;
હૂંડી તારી થાય તાજી રે, પામર પ્રાણી. ચેતે૦
ખંખેરીને હાથ ખાલી, ઊઠીને જાવું છે ચાલી;
મેલ માથાકૂટ ઠાલી રે, પામર પ્રાણી. ચેતે૦
દેહમાંથી ગયા પછી, તેનો તું માલિક નથી;
'બાપુ' દાસ કહે કથી રે, પામર પ્રાણી. ચેતે૦

૧૪૭૭ (રાગ : માંડ)

ભૂલું પડ્યું છે દહાડે-જગત બધું ભૂલું પડ્યું છે દહાડે;
માયા પંડિતરૂપે ભુલાડે. ધ્રુવ
એક આંધળાની પૂંઠે દસ-વીસ દોડ્યા ને, જઈને પડ્યા છે મોટે ખાડે;
અહંમાં રે આંધળો સમજ્યો નહિ સાનમાં, જેમ પાણી બગાડ્યું પેલે પાડે. જગત૦
હરિ સચરાચર સરવેમાં છે, કે જૂઠું બોલે છે લખાડે;
સ્વામી છે સઘળે ને દ્વૈતભાવ રાખે, આંધળીને સંત જગાડે. જગત૦
તાન ટપ્પા ને છંદ બહુ ગાય છે, જઈને બેઠો છે ઊંચા તાડે;
પોતે પ્રપંચ ભરેલા પાખંડી, તે સામાને શાંતિ શું પાડે ? જગત૦
કહે 'બાપુ' હરિનામ જ સત જાણજો, બીજું અસત તે જુદું પાડે;
વણસે તે નામી, નહિ વણસે તે સ્વામી, સારી વાત જૂઠી કોણ પાડે ? જગત૦

ખાધું ઘણું મસ્તી ઘણીને, આંખ ઓડે વઈ ગઈ,
અપમાન કીધાં કંઈકના ને દિવાની ડાહી થઈ;
વર્ષ ત્રણવીસી વિત્યાને, વાયદો ભૂલી ગયો,
પાર પસ્તાવે નહિ પણ, સમય જાવાનો થયો;
બંધન બાંધ્યા માયાના પણ માયાનો તું ના રહ્યો.

॥ કલિમે એક વિશેષ છે, રૂંદે સુમરે હરિ નામ; ॥
સોહી લહે નિજ તત્ત્વકોં, વિષ્ણુ કહ્યો જે ધામ. ॥

૧૪૭૮ (રાગ : ધોળ)

માળાનો મર્મ નવ જાણ્યો, આંખો મીંચીને મણકા શીદ તાણો ? ધ્રુવ
માળા ફેરવ મન માંહી ઠેકાણો, રામ કહે કો સમજ ટાણો;
દેહમાં દેવ તેને નહિ જાણો, જઈ કાષ્ઠ-પાષાણને માનો. માળાનો
છાપા તિલક ને માળા રાખે, કૂડ કપટ ને અસત્ય ઘણું ભાખે;
હાથમાં માળા ને ક્રોધભર્યા કાળા, એ તો નિશ્ચે' ડૂબ્યાના છે ચાળા. માળાનો
માળા ફેરવી પુત્ર દ્રવ્ય માગે, જઈ શિવના દેવળમાં લાંબે;
જગત સૂએ સદ્ગુરુ જાગે, સમજે તેને એ શબ્દ દિલે વાગે. માળાનો
સદ્ગુરુ મળ્યામાં મન મૂઝાણું, છર્સે એકવીસ હજાર દમ માણું;
એ તો થાય છે રાત ને વહાણું, ઉન્મુનિ ઘરમાં મળે ટાણું. માળાનો
માળા જાણે જનક શુક જોગી, માળાના વ્યાસ અને શિવ ભોગી;
બ્રહ્મમાં ભળ્યા ચોરાશીના રોગી, એ માળા તો ઘણી મોંઘી. માળાનો
ધીર ગુરુની માળાસંગે તાળી, ઉન્મુનિ ઘરમાં વસ્થા વનમાળી;
દાસ 'બાપુ'ને માળા તે આલી, માળા પ્રેમે કરીને ઝાલી. માળાનો

૧૪૭૯ (રાગ : કટારી)

જ્ઞાનીઓ બતાવું રે બંધ-મુક્તિ આત્મા કેવો ?
આંખ મીંચી ઊઘાડો રે, દૃઢતા ધારો તો સેવો. ધ્રુવ
સૂક્ષ્મ બુદ્ધિ હોય તો સમજાશે, નહિ તો કરશો ન માથાકૂટ,
સહેલું સટ તો હવે બતાવું, પીઓ અમૃતનો છે ઘૂંટ;
ખૂંટ મારી ખોલું રે, કહું બ્રહ્મ જેવો તેવો. જ્ઞાની
ચૈતન્યમાં દૃશ્ય કલ્પવું, જાણો બંધતણું એ મૂળ,
ચૈતન્યમાંથી કલ્પના છૂટવી, એ મુક્તિ જાણો સમૂળ;
દૃશ્ય વગરનું ચૈતન્ય રે, આત્મરામ રૂપ મેવો. જ્ઞાની

|| કોટિ જન્મ ઈન જંતકે, પાપ રૂપી જે પહાર; ||
|| સોઈ જરે એક પલકમેં, હરિ મુખ નામ ઉચ્ચાર. ||

ભજ રે મના

૯૦૮

ત્રણ લીટીમાં ત્રિભુવન સમાયું, બ્રહ્મવિદ્યાનો ભોર,
આહા-ઓહો કરી અજ્ઞાણો, એમાં નથી કાંઈ શોર;
ખરી છે એ વિદ્યા રે, ચિત્તમાં રૂડી સેવો. જ્ઞાની
મહામહેનત અમે સમજ્યા છીએ, તે દેખાડ્યું પળમાંય,
ન સમજાય તો પૂછો આવીને, આંતરો નથી કાંઈ આંચ;
ચોખ્ખું ચટ કહેવું રે, 'બાપુ' બ્રહ્મ એક દેવો'. જ્ઞાની

બાબા આનંદ

૧૪૮૦ (રાગ : મલ્હાર)

રંગાઈ જાને રંગમાં, તૂં રંગાઈ જાને રંગમાં;
સીતારામ તણા સતસંગમાં, રાદેશ્યામ તણા તૂં રંગમાં. ધ્રુવ
આજે ભજશું, કાલે ભજશું, ભજશું સીતારામ ક્યારે ? ભજશું રાદેશ્યામ ?
શ્વાસ ખૂટશે નાડી તૂટશે, પ્રાણ નહીં રે તારા અંગમાં. રંગાઈ
જીવ જાણતો જાજુ જીવશું, મારું છે આ તમામ, પહેલા અમર કરી લો નામ,
તેડું આવશે જમનું જાણજે, જાવું પડશે સંગમાં. રંગાઈ
સૌ જીવ કહેતા પછી જપીશું, મેળવી લો ને દામ, રહેવાના કરી લો ઠામ,
પ્રભુ પડ્યા છે એમ ક્યાં રસ્તામાં ! સૌજન કે સાજનમાં. રંગાઈ
ઘડપણ આવશે ત્યારે ભજશું ! લઈશું રામનું નામ, પછી ફરીશું તીરથધામ,
આતમ એક'દિ ઊડી જાશે, શરીર રહેશે પલંગમાં. રંગાઈ
ભાત-ભાતના ભોજન જમતા, ભેળી કરીને ભામ, એમાં ક્યાંથી સાંભળે રામ?
દાન પૂણ્યથી દૂર રહ્યો તું, ફોગટ ફરે છે ઘમડમાં. રંગાઈ
રંગ-રાગમાં ક્યારે ભજશે ? રહી જાશે-આમને આમ, માટે ઓળખને આતમરામ,
'બાબા આનંદ' હરિ ઝું અખંડ છે, ભજવું શિવ-હરિ સંગમાં. રંગાઈ

|| જયોં સાગરકે મધ્યમેં, સરિતા સકલ સમાય; ||
|| ત્યોંહિ રામકે ભજનમેં, ઓર ભજન સબ આય. ||

ભજ રે મના

૯૦૯

બાલમુકુંદ દવે

(ઈ. સ. ૧૯૧૬ - ૧૯૯૩)

બાલમુકુન્દ મણિશંકર દવેનો જન્મ તા. ૭-૩-૧૯૧૬ ના રોજ થયો હતો. તેમનું વતન અને જન્મસ્થાન વડોદરા જિલ્લામાં આવેલું મસ્તપુરા ગામ છે. વ્યવસાય અર્થે તેઓ જીવનપર્યંત અમદાવાદ રહ્યા હતા. 'પરિક્રમા' તથા 'કુન્તલ' તેમના કાવ્યસંગ્રહો છે. તેમના કાવ્યમાં પ્રકૃતિ, પ્રણય અને પ્રભુભક્તિનું નિરૂપણ થયું છે. શિષ્ટ પ્રાસાદિક વાણી અને ભાવાનુભૂતિ એમની કવિતાને તાજગી આપે છે. તા. ૨૮-૨-૧૯૯૩ ના રોજ ૭૭ વર્ષની ઊંમરે તેમનો દેહવિલય થયો હતો.

૧૪૮૧ (રાગ : ચલતી)

જૂઠી ઝાકળની પીછોડી, મનવાજી મારા, શીદને જાણીને તમે ઓઢી;
સોડ રે તાણીને મનવા, સૂવા જ્યાં જાશો ત્યાં તો, શ્વાસને સેજાંરે જાશે ઊડી. ધ્રુવ
બળતા બપોર કેરાં, અરાંપરાં ઝાંઝવામાં, તરસ્યા હાંફે રે દોડી દોડી;
મનના મરઘલાને પાછા રે વાળો વીરા, સાચા સરવરીએ ધોને જોડી. મનવા
સાચા દેખાય તે તો કાચા મનવાજી મારા, જૂઠા રે જાગર્તિના મોતી;
શમણાને ક્યારે મોરે, સાચાં મોતી સોગરાજી, ચૂની-ચૂની લેજો એને ગોતી. મનવા
એવું રે ઓઢો મનવા, એવું રે પોઢો મનવા, સ્થિર રે દીવાની જેમ જ્યોતિ;
ઉઘાડી આંખે વીરા, એવાં જી ઊંઘવાં રે, કોઈ ના શકે રે સુરતા તોડી. મનવા

બિંદુ

૧૪૮૨ (રાગ : હિંદોલ)

હું તો તન મનથી તમને વરી, મારા સામું જુવોને હરિ;
નાથ ઝાઝું ના મુજને સતાવો, હું તો ઉભી છું આશાધરી. ધ્રુવ
પ્રેમબંધનમાં બાંધી રાજ, મને એવી તે પરવશ કરી,
ચોર ચિતડાનો પાકો બનીને, મારું હૈયું લીધું છે હરી;
દૂર રાખો ના દયા કરી. મારા

॥ કેતે પંડિત પારખુ, કેતે ચવુર સુજાણ; ॥
પ્રીત નહીં હરિ નામસોં, સોહી મૂતક સમાન. ॥

ભજ રે મના

૯૧૦

જેમ સાગરને ઝંખે સરિતા, એમ ઝંખું છું તુજને કનેયા,
મેં તો સોંપી દીધી તારા હાથે, હવે મારાં જીવનની આ નેયા;
હું તો સ્વખામાં ફેરા ફરી. મારા

મારી જીભે ના કોઈને કહેવાય, પ્રીત રાખું ઘણીએ છાની,
તોયે જગમાં કરે લોકો વાતો, હું તો થઈ ગઈ છું તારી દીવાની;
'બિંદુ' વીનવે છે વારે ઘડી. મારા

બુદ્ધિસાગરજી

૧૪૮૩ (રાગ : આશાવરી)

ચેતન અનુભવ રંગ રમીજે,
આગમદોહન અનુભવ અમૃત, યોગી અનુભવ રીજે. ધ્રુવ
અનુભવ અમૃતવલ્લિ સરખો, અનુભવ કેવલ ભાઈ;
અનુભવ શાશ્વત સુખ સહોદર, ધ્યાન તનુજ સુખદાઈ. ચેતન
અનુપમ અનુભવ વર્ણન કરવા, કો ન સમર્થ કહાવે;
વચનાગોચર સહજ સ્વરૂપી, અનુભવ કોઈક પાવે. ચેતન
અનુભવ નહિ તપ જપ કિરિયા, અનુભવ નાત ન જાતિ;
નયનિક્ષેપાથી તે ન્યારો, કર્મ હણે ઘનઘાતિ. ચેતન
વિરલા અનુભવરસ આસ્વાદે, આતમધ્યાને યોગી;
આતમ અનુભવવિણ જે લોકો, શિવ સાધે તે ઢોંગી. ચેતન
અનુભવયોગે આતમદર્શન, પામી લહત ખુમારી;
આતમને તો સાચી લક્ષ્મી, અનુભવ મિતસું પ્યારી. ચેતન

॥ રામનામ જો ચિંતવે, તારે જમકો ન ત્રાસ; ॥
ભજિયે નિત ભગવંતકો, રૂદય રાખી વિશ્વાસ. ॥

ભજ રે મના

૯૧૧

બુલાખીરામ

૧૪૮૪ (રાગ : શ્રીરંજની)

સીતા સમાણી સતી કોણ શાણી ? પતિ પ્રતિજ્ઞાય સદા પ્રમાણી ;
કુરંગ હણવા મતિ ભ્રષ્ટ કીધી, વિનાશકાળે વિપરીત બુદ્ધિ.
કેવા હતા કૌરવ કાળજ્ઞાની ! ક્રુસંપમાં પાછી કરી ન પાની ;
કર્પે મૂઆ દ્રેષ સહિત ક્રોધી, વિનાશકાળે વિપરીત બુદ્ધિ.
નિપુણતા વ્યાય વિષે ઘરાવી, નળે સુકીર્તિ જગતમાં જમાવી ;
ગુમાવી ગાદી ધૂતને વળુંધી, વિનાશકાળે વિપરીત બુદ્ધિ.
યદુપુત્રી યાદવ યાદ આણો, સુરા વિષે જીવ ભલો ભરાણો ;
મૂઆ મૂકી સર્વ શરીર શુદ્ધિ, વિનાશકાળે વિપરીત બુદ્ધિ.
રૂડો હતો રાવણ શાસ્ત્રવેત્તા, નવે ગ્રહો નિકટમાં રહેતા ;
હરી સીતા કષ્ટ લહ્યું કુબુદ્ધિ, વિનાશકાળે વિપરિત બુદ્ધિ.

બેદિલ

૧૪૮૫ (રાગ : ગઝલ)

જિંદગી કી સુખ હો, યા જિંદગી કી શામ હો ;
ઝીંક હો તેરાં ઝુબાં પર, લબ પે તેરા નામ હો. ધ્રુવ
ચૈનકી બંશી બજે, યા ગર્દિશે અચ્યામ હો ;
કોઈ આલમ હો, મગર પીને કો તેરા નામ હો. જિંદગી
તુમને અપને મુંહસે જબ દીવાના મુઝકો કહ દિયા ;
અબ નહી પર્વાહ, અબ કુછભી મેરા અંજામ હો. જિંદગી
લુફ્ત જબ હૈ, આપકી યાદોં કી શમ સેં જલ ઉઠે ;
જબ, જહાં, જિસ હાલમે ભી જિંદગી કી શામ હો. જિંદગી

|| નામ હિ ચંદ્ર ચકોર જન, રટહીં સુરત લગાય ; ||
|| સો જગ અંગ દાઝે નહીં, પરમ સુધારસ થાય. ||

શરબતે - દીદાર પર મોકૂફ હો જિસકી હયાત ;
ના સહા ! ઉસકો ભલા, ખાતો સે ક્યા ? આરામ હો. જિંદગી
બ ઝૂમ મેં આના હી હૈ, તો બે નકાબ આ જાઈએ ;
ફેઝે હી હોના હૈ, તો ફિર આજ ફેઝે આમ હો. જિંદગી
આરઝૂ યહ હૈ કિ બ્રજ-રજ મેં મેરી મિટ્ટી મિલે ;
શ્યામ કહતે કહતે 'બેદિલ' જિંદગી કી શામ હો. જિંદગી

બોટાદકર

દામોદર ખુશાલદાસ બોટાદકરનો જન્મ બોટાદ ગામમાં તા. ૨૭-૧૧-૧૮૭૦
અને અવસાન તા. ૭-૯-૧૯૨૪ના રોજ થયું હતું.

૧૪૮૬ (રાગ : ગરબી)

મીઠાં મધુને મીઠાં મેહુલા તે લોલ,
એથી મીઠી તે મોરી માત રે, જનનીની જોડ સખી ! નહીં જડે રે લોલ. ધ્રુવ
પ્રભુના એ પ્રેમ તણી પૂતળી રે લોલ, જગથી જુદેરી એની જાત રે. જનની
અમીની ભરેલી એની આંખડી રે લોલ, વ્હાલનાં ભરેલાં એનાં વેણ રે. જનની
હાથ ગૂંથેલ એના હીરના રે લોલ, હૈયું હેમંત કેરી હેલ રે. જનની
દેવોને દૂધ એનાં દોહવાં રે લોલ, શશીએ સિંચેલ એની સોડ્ય રે. જનની
જગનો આધાર એની આંગળી રે લોલ, કાળજામાં કેંક ભર્યા કોડ રે. જનની
ચિતડું ચડેલ એનું ચાકડે રે લોલ, પળના બાંધેલ એના પ્રાણ રે. જનની
મૂંગી આશિષ ઉરે મલકતી રે લોલ, લેતાં ખૂટે ન એની વ્હાણ રે. જનની
ઘરણીમાતાયે હશે ધ્રુજતી રે લોલ, અચળા અચૂક એક માય રે. જનની
ગંગાના નીર તો વધે ઘટે રે લોલ, સરખો એ પ્રેમનો પ્રવાહ રે. જનની
વરસે ઘડીક વ્યોમવાદળી રે લોલ, માડીનો મેઘ બારે માસ રે. જનની
ચળતી ચંદાની દીસે ચાંદની રે લોલ, એનો નહિ આથમે ઉજાસ રે. જનની

|| જિન ઓખી પરેં જીવકોં, તહાં ભજે ભગવંત ; ||
|| વહાં તહાં હરિ રાખહીં, જાની અપનો સંત. ||

૧૪૮૭ (રાગ : ગઝલ)

વસંતે પંચમાલાપે, રસીલી કોકિલા કૂંજે;
કદી 'કો' શબ્દ એ કાને, ઘરે કે ના ઘરે તોયે. ધ્રુવ
સુગંધી પુષ્પ પ્રકટાવી, મનોહર માલતી રાચે;
ભ્રમર મકરંદના ભોગી, મળે કે ના મળે તોયે. વસંતે
સહીને આકરા અંશુ, કરે શીળી તરૂ છાયા;
શ્રમિત પંથી તળે આવી, વસે કે ના વસે તોયે. વસંતે
હૃદયનાં આંસુડા રેડી, ભીંજવશું વિશ્વને ભાવે;
કઠિન હૈયા મૂઠલ એથી, બને કે ના બને તોયે. વસંતે
પ્રબળ પડદા બધા ચિરી, હૃદય ખુલ્લાં કરી દેશું;
સુભાગી સત્ય જોનારા, જડે કે ના જડે તોય. વસંતે
'અમે' કર્તવ્યને પંથે, વિચરશું ધર્મ ધારીને;
અમારા સ્નેહી એ ચીલે, ચડે કે ના ચડે તોયે. વસંતે

ભંકિમચંદ્ર

૧૪૮૮ (રાગ : યમન કલ્યાણ)

વંદે માતરમ્

સુજલાં સુફલાં મલયજ-શીતલાં, શશ્ય-શ્યામલાં માતરમ્
શુભ્ર-જ્યોત્સ્ના-પુલકિત-ચામિનીં કુલ્લકુ-સુમિત-દ્રુમદલ-શોભિનીમ્
સુહાસિનીં સુમધુર-ભાષિણીં સુખદાં વરદાં માતરમ્. વંદે

સમકોટિ - કંઠ - કલકલ - નિનાદ - કરાલે

દ્વિસમકોટિભુજૈર્ધૃત - ખર - કરવાલે

કે બોલે મા તુમિ અબલે ? અબલા કેન મા એત બલે !
બહુબલધારિણીં નમામિ તારિણીં ત્રિપુદલ-વારિણીં માતરમ્. વંદે

|| ભવતો છૂટું રહાય જે, સો મુખ જપે મુરાર; ||
|| જનની કેરે ઉદરમેં, સો ન ઘરેં અવતાર. ||

ભજ રે મના

૯૧૪

તુમિ વિદ્યા, તુમિ ધર્મ, તુમિ હૃદિ, તુમિ મર્મ, ત્વં હિ પ્રાણા: શરીરે,
બાહુતે તુમિ મા શક્તિ, હૃદયે તુમિ મા ભક્તિ ?
તોમારઘ પ્રતિમા ગડિ મન્દિરે મન્દિરે - માતરમ્. વંદે
ત્વં હિ દુર્ગા દશપ્રહરણ-ધારિણી, કમલા કમલદલવિહારિણી,
વાણિ વિદ્યાદાયિની, નમામિ ત્વામ્
નમામિ કમલાં અમલાં અતુલાં સુજલાં સુફલાં માતરમ્. વંદે
શ્યામલાં સરલાં સુસ્મિતાં ભૂષિતાં ધરણીં ભરણીં માતરમ્. વંદે

ભગવાન

૧૪૮૯ (રાગ : બાગેશ્રી)

સાધન સાધી શુદ્ધ થયો નહિ, તો સાધન શું કામ કરે રે ! ધ્રુવ
જપ તપ વ્રત સેવાને પૂજા, કેવળ તેથી શું અર્થ સરે રે !
ઓળખાણ નથી અંતરમાંતો, નિશિદિન કોનું ધ્યાન ઘરેરે? સાધન
તીર્થ કર્યાં પણ તાપ શમ્યો નહીં, ચિત્તવૃત્તિ નવ સ્થિર ઠરેરે;
મમતા તેં મૂકી નહિ અળગી, ભૂમિમાં ભટકી શું મરેરે ! સાધન
એ સહુ સાધન સત્ય કહ્યાં છે, અસત્ય નહીં લવલેશ ખરેરે;
પણ બહિરંગ તજીને અંતર, સાધનથી સુખમાં વિચરેરે. સાધન
સાધન સાધ્યાં પણ ગુરૂગમ વિના, ભવભયથી નહિ ઉગરેરે;
શ્રોત્રિય બ્રહ્મનિષ્ઠ સદ્ગુરુને, શરણ જવાથી સહજ તરેરે. સાધન
ગુરુદ્વારા એ સાધનનું સુખ, વર્ણવતાં મતિ શું ઉચરેરે !
ગુરુ 'ભગવાન' ચરણરજ સેવક, નિજપદમાંહિ વિરામ કરેરે. સાધન

તારું જરને જોબન તારા ભર્યા રે ભવન, તારી હાક તો ગગનમાં ગાજે રે ગાજે,
પણ કાળનાં ઝપાટે, તારી એક નહિં ચાલે, એ તો આંખના પલકારે ધૂળ થાશે રે થાશે;
જરા મનથી વિચાર, તારો સમય સુધાર, તારું સઘળું તે અહીં રહી જાશે રે જાશે,
માન 'બિંદુ'નું વચન કર પ્રભુનું ભજન, તારી બેડલી તો પાર થઈ જાશે રે જાશે.

|| માવા કે બહુ મત હેં, પંથનકો નહીં પાર; ||
|| જહાં હરિ નામ ન બોલહીં, સોહેં સકલ અસાર. ||

૯૧૫

ભજ રે મના

ભગવત રસિક

(વિ. સં. ૧૭૧૫)

૧૪૯૦ (રાગ : માલકૌંષ)

ઈતને ગુન જામે સો સંત;
શ્રી ભાગવત મધ્ય જસ ગાવત, શ્રી મુખ કમલાકંત. ધ્રુવ
હરિ કોં ભજન સાધુકી સેવા, સર્વભૂત પર દાયા;
હિંસા, લોભ, દંભ, છલ ત્યાગૈ, વિષસમ દેખે માયા. ઈતને
સહનશીલ, આસય ઉદાર અતિ, ધીરજસહિત વિવેકી;
સત્ય વચન સખસોં સુખદાયક, ગહિ અનન્ય વ્રત એકી. ઈતને
ઈંદ્રજીત અભિમાન ન જાકે, કચે જગતકોં પાવન;
ભગવતરસિક તાસુકી સંગતિ, તીનહું તાપ નસાવન. ઈતને

ભગો ચારણ

૧૪૯૧ (રાગ : માંડ)

હે ઓઘવજી રે, મ્હારા વહાલાને વઢીને કહેજો રે;
મનાવી લેજો રે. ધ્રુવ
મથુરાના રાજા થયા છો, ગોપીઓને ભૂલી ગયાં છો;
માનેતીને મ્હોલે ગયા છો રે. હે
એક વાર ગોકુળ આવો, માતાજીને મોઢે થાવો;
ગાયોને સંભાળી જાઓ રે. હે
ચમુનાને તીર જાતા, માખણ તમે લૂંટી ખાતા;
ભૂલ્યા કેમ જૂના નાતા રે ! હે
કૂબજા છે રંગે કાળી, કાળા તમે વનમાળી;
જોડી આવી ક્યાંય ન ભાળી રે ! હે
તમે છો ભક્તોના તારણ, એવી મ્હારી હૈયા ધારણ;
ગુણ ગાયે તારો ચારણ રે. હે

॥ બ્રાહ્મણ ગોપ્રિય બાલ જે, હત્યાદિક જે પાપ; ॥
તિનતોં પાવન હોત હૈ, રામ નામકે જાપ. ॥

ભજબાલ

૧૪૯૨ (રાગ : દિપક)

આરતિકા દિપ બનકર જલ રહા હું,
રત્ન શ્વાસા, દિસ આશા, અર્ચનામેં મૂક ભાષા,
દિપમેં, ઘૃત બિન્દુ બનકર, જલ રહા હું. ધ્રુવ
ધ્યાન પૂજન, જ્ઞાન સાધન, ભક્તિ વંદન, કર્મ પાલન,
વર્તિકામેં જ્યોતિ બનકર, પલ રહા હું. આરતિકા
વિશ્વ અનુભવ કર ભ્રમિત કવિ, લે ચલા પ્રિય પ્રાણમેં છબિ,
પૂર્ણકર પૂજા તુમ્હારી, ઢલ રહા હું. આરતિકા

ભવાનીદાસ

૧૪૯૩ (રાગ : સોરઠ ચલતી)

વારે વારે મનખો નહિ આવે રે, તમે ભજન સવાયાં કરજો;
આવો રૂડો અવસર નહિ આવે રે, રે તમે ભજન સવાયાં કરજો. ધ્રુવ
સંસાર-સાગર મોહજળે ભરિયો, તરી શકો તો કોઈ તરજો રે;
જગજીવનનાં જા'જ લઈને, ઓલે તે પાર ઉતરજો. અવસર
દોનું દીવા તારી આગળ ઝળકે, તે નાભિકમળ બિચ ધરજો રે;
હૃદયકમળમાં હેત કરીને, અમરવરને વરજો. અવસર
માણેક-ચોકમાં ભરણું ભરે, તો સમજી વિચારીને ભરજો રે;
હીરા, માણેક, નીલમ, મોતી ઘણાં, પારખ થઈને પારખજો. અવસર
સદ્ગુરુ મળે ને સંશય ટાળે, એવા સંતચરણે શિશ ધરજો રે;
મેઘાપ્રતાપે ભણે 'ભવાનીદાસ', અમરાપુરમાં ભળજો. અવસર

॥ કીટ પતંગ પાવે ગતિ, રામ નામ સુની કાન; ॥
દેવા હરિ હરિ જે કહે, તરહીં સકલ જહાન. ॥

ભાઈજી ઉર્ફે શ્રી હનુમાનપ્રસાદ પોદાર

૧૪૯૪ (રાગ : આશાવરી)

બના દો વિમલબુદ્ધિ ભગવાન (૨). ધ્રુવ
તર્કજાલ સારા હી હર લો, હરો સુમતિ અભિમાન;
હરો મોહ, માયા, મમતા, મદ, મત્સર મિથ્યા માન. બના૦
કલુષ કામ-મતિ કુમતિ હરો, હે હરે ! હરો અજ્ઞાન;
દંભ-દોષ-દુર્નીતિ હરણ કર, કરો સરલતા દાન. બના૦
ભોગ-યોગ અપવર્ગ-સ્વર્ગકી, હરો સ્પૃહા બલવાન;
ચાકર કરો ચાર ચરણોંકા, નિત હી નિજ જન જાન. બના૦
ભર દો હૃદય ભક્તિ-શ્રદ્ધાસે, કરો પ્રેમકા દાન;
કભી ન કરો દૂર નિજ પદસે, મેટો ભવકા ભાન. બના૦

૧૪૯૫ (રાગ : આશાવરી)

રે મન હરિસુમિરન કર લીજે (૨). ધ્રુવ
હરિકો નામ પ્રેમસો જપિયો, હરિ રસરસના પીજે;
હરિગુણ ગાઈય સુનિય નિરંતર, હરિચરનન ચિત દીજે. રે મન૦
હરિભગતનકી સરન ગ્રહન કરી, હરિ સંગ પ્રીત કરી જૈ;
હરિસમ હરિજન સમુજી મનહી મન, તિનકો સેવન કી જૈ. રે મન૦
હરિ કેહિ વિધિસો હમસોં રીજે, સોહી પ્રશ્ન કરી જૈ;
હરિજન હરિમારગ પહિચાને, અનુમતિ દેહી લો કીજે. રે મન૦
હરિહિત ખાઈય, પહિરિય હરિ હિત, હરિ હિત કરમ કરીજે;
હરિહિત હરિજન સબજગ સેઈય, હરિહિત મરિયે જીજે. રે મન૦

|| ભૂમિ ગઉ ગજ વસ જૈ, કાંચન કરહીં દાન;
|| યેહિ સકલ મિલિ નાં તુલે, હરિકે નામ સમાન. ||

૧૪૯૬ (રાગ : બહાર)

દેખ એક તૂ હી, તૂ હી તૂ, સર્વવ્યાપક જગ તૂ હી તૂ. ધ્રુવ
સત, ચિત, ઘન, આનંદ નિત, અજ, અવ્યક્ત અપાર,
અલખ, અનાદિ, અનંત, અગોચર, પૂર્ણ વિશ્વ આધાર.
એક રસ અવ્યય તૂ હી તૂ. સર્વ૦
સત્યરૂપસે જગત સબ, તેરા હી વિસ્તાર,
જગ માયા કલ્પિત હૈ, સારા તવ સંકલ્પાધાર,
રચયિતા-રચના તૂ હી તૂ. સર્વ૦
તુઝ બિન દુજી વસ્તુ નાહિં, કિંચિત ભી સંસાર,
સૂત સૂત મણિયોંમે ગૂંથા, જલ-તરંગવત સાર,
ભરા એક તૂ હી તૂ હી તૂ. સર્વ૦
માતા-પિતા-ધાતા તૂ હી, વેદવેદ્ય ઓંકાર,
પાવન પરમ પિતામહ તૂ હી, સુહૃદ શરણદાતાર,
સૃજત, પાલત સંહારત તૂ. સર્વ૦
ક્ષર, અક્ષર, કૂટસ્થ તૂ, પ્રકૃતિ-પુરુષ તવ રૂપ,
માયાલિત, વેદવર્ણિત, પુરુષોત્તમ અતુલ, અરૂપ,
રૂપમય સકલ રૂપ હી તૂ. સર્વ૦
મોહ સ્વપ્નકો ભંગ કર, નિજ રૂપહિ પહિચાન,
નિત્ય સત્ય આનંદ બોધ ઘન, નિજમેં નિજકો જાન,
સદા આનંદરૂપ એક તૂ. સર્વ૦

૧૪૯૭ (રાગ : મલ્હાર)

સકલ જગ હરિકો રૂપ નિહાર,
હરિ બિનુ વિશ્વ કતહું કોઉ નાહીં, મિથ્યા ભ્રમ સંસાર. ધ્રુવ
અલખ-નિરંજન, સબ જગ વ્યાપક, સબ જગ કો આધાર;
નાહિં આધાર નાહિં કોઉ હરિ મહું, કેવલ હરિ-વિસ્તાર. સકલ૦

|| યાકો ચિત ચિંતન કિયે, હોઈ મંગલ રૂપ;
|| મ્હા મંગલ હરિ નામ હૈ, સબ મંગલકો ભૂપ. ||

અતિ સમીપ, અતિ દૂર, અનોખે જગમહં જગતે પાર;
 પચ-ઘૃત પાવક કાષ્ઠ, બીજમહં તરૂ ફલ પલ્લવ ડાર. સકલો
 તિમિ હરિ વ્યાપક અખિલ વિશ્વમહં આનંદ પૂર્ણ અપાર;
 એહિ બિધિ એક બાર નિરખત હી, ભવબારિધિ હો પાર. સકલો

૧૪૯૮ (રાગ : ભૈરવી)

સંત મહા ગુણખાની જગતમાંહી,
 પરિહરિ સકલ કામના જગડી, રામ-ચરન રતિ માની. ધ્રુવ
 પરદુખ દુઃખી, સુખી પરસુખર્તે, દીન-બિપતિ નિજ જાની;
 હરિમય જાનિ સકલ જગ સેવક, ઉર અભિમાન ન આની. જગતો
 મધુર સદા હિતકર, પ્રિય, સાંચે બચન ઉચારત બાની;
 વિગતકામ, મદ-મોહ-લોભ નહિં, સુખ-દુઃખ સમ કર જાની. જગતો
 રામ-નામ પિયુષ પાન રત, માનદ્, પરમ અમાની;
 પતિતનકો હરિલોક પઠાવન, જગ આવત અસ જ્ઞાની. જગતો

૧૪૯૯ (રાગ : સારંગ)

હરિકો હરિ-જન અતિહિ પિયારે,
 હરિ, હરિ-જનર્તે ભેદ ન રાખે, અપને સમ કરિ ડારે. ધ્રુવ
 જાતિ-પાંતિ, કુલ-ધામ, ધરમ, ધન, નહિં કછુબાત બિચારે;
 જેહિ મન હરિ-પદ-પ્રેમ-અઠૈતુક, તેહિ ઢિગ નેમ બિસારે. હરિકો
 વ્યાધ, નિષાધ, અજામિલ, ગનિકા, કે તે અધમ ઉદારે;
 કરિ-ખગ વાનર-ભાલુ-નિશાચર, પ્રેમ-વિવશ સબ તારે. હરિકો

॥ રામ રામ સબ રામ હૈં, રામહીં રામ અપાર; ॥
 જન દેવા હર નિશ જપૈં, જીવન પ્રાણાધાર. ॥

પરખિ પ્રેમ હિય હરખિ રામ, ભિલનીકે ભવન પધારે;
 બારહિં બાર ખાત જૂહે ફલ, રહે સરાહત હારે. હરિકો
 બિદુર-ઘરનિ સુધિ બિસરી તનકી, શ્યામ જબહિં પગુ ધારે;
 કદલી-ફલકે છિલકા ખાયે, પ્રેમમગન મન ભારે. હરિકો
 રે મન ! એસે પરમ પ્રેમમય, હરિકોં મત બિસરા રે;
 પ્રભુકે પદ સરોજ રસ ચાખન, તૂ મધુકર બનિ જા રે. હરિકો

૧૫૦૦ (રાગ : સોહની)

હે દયામય ! દીનબંધો ! દીનકો અપનાઈયે;
 ડૂબતા બેડા મેરા, મઝધાર પાર લંઘાઈયે. ધ્રુવ
 નાથ ! તુમ તો પતિતપાવન, મેં પતિત સબસે બડા;
 કીજીયે પાવન મુજે મેં શરણમેં હું આ પડા. હે
 તુમ ગરીબ નિવાજ હો, ચોં જગત સારા કહ રહા;
 મેં ગરીબ અનાથ દુઃખપ્રવાહમેં નિત બહ રહા. હે
 ઈસ ગરીબીસે છુડાકર કીજીયે મુઝકો સનાથ;
 તુમ સરીખે નાથ પા, ફિર ક્યોં કહાઉં મેં અનાથ !! હે
 હો તૃષિત આકુલ અમિત પ્રભુ ! ચાહતા બો બૂંદ નીર;
 તુમ તૃષાહારી અનોખે, ઉસે દેતે સુધા-ક્ષીર. હે
 યહ તુમ્હારી અમિત મહિમા, સત્ય સારી હૈ પ્રભો;
 કિસલિયે મૈ રહા બંચિત ફિર અભીતક હે વિભો ! હે
 અબ નહીં એસા ઉચિત પ્રભુ ! કૃપા મુઝ પર કીજીયે;
 પાપકા બંધન છુડા નિત-શાંતિ મુઝકો દીજીયે. હે

॥ પુષ્પ સેજપર પોટતે, કરતે અમૃત અહાર; ॥
 મ્હા જોધે યા ભૂમિપર, સો ભી મિલ ગએ ઘાર. ॥

ભાણ સાહેબ

ભાણ સાહેબનો જન્મ સૌરાષ્ટ્રમાં કનખીલોડ ગામમાં વિ.સં. ૧૭૫૪ માઘ પૂર્ણિમાએ થયો હતો. તેમના પિતાનું નામ કલ્યાણ ભગત હતું અને માતાનું નામ અંબાબાઈ હતું.

૧૫૦૧ (રાગ : શુદ્ધ કલ્યાણ)

કામનો, કામનો, કામનો રે, તું અહીંયા આવ્યો શા કામનો ? ધ્રુવ
સંતસ્વરૂપી ગંગા ન નાહ્યો, સત્સંગ કિયો ન સિયારામનો રે. તું
પાપ કરતાં પાછું વાળી ન જોયું, ઠરી બેઠો નહીં ઠામનો રે. તું
આ રે કાયામાં શું મોહી પડ્યો છે ! કોથળો છે એ હાડ - ચામનો રે. તું
'ભાણ' કહે તું ચેતી લે પ્રાણી ! પછી નહિ રહે ઘાટ-ગામનો રે. તું

૧૫૦૨ (રાગ : ચલતી)

મનતું ! રામ ભજલે રાણા, ત્યારે ગુણ ગોવિંદના ગવાણા. ધ્રુવ
ખોટી માયાની ખબર ન પડી, પછી કળ વિના કુટાણા;
બુઠી માયાસે ઝગડો માંડ્યો, બળ કરી બંધાણા. મનતું
કુડીયાં તારે કામ ન આવે, ભેળા ન આવે નાણા;
હરામની માયા હાલી જાશે, રહેશે દામ દટાણાં. મનતું
કુંભ વિના નર ફૂડા દિસે, ભીતર નહીં ભેદાણા;
હરિ વિનાના હળવા હીંડે, નર ફરે નીમાણા. મનતું
સો સો વરસ રહે સિંધુમાં, ભીતર નહીં ભીંજાણા;
જળનું તો કાંઈ જોર ન ચાલ્યું, પલળ્યા નહીં એ પાણા. મનતું
સંચી માયા ભેળી કરીને, નીચે ભરીયા નાણા;
મુવા પછી મણિધર થઈ બેઠા, તાપર રાફ રંધાણા. મનતું

|| જામા પહિરત જરકસી, રતન જવેરહીં લાલ; ||
|| મહા મનોહર સુરતી, અંત ખાએ સબ કાલ. ||

અસંખ્ય તો અવતાર ઘર્યા તે, ભવોભવ ભવ ભટકાણા;
જરા મરણ તો જીવ્યો નહીં પણ લોભ ન ગયો લુહાણા. મનતું
પળી ફરી પણ વરતિ ન ફરી, બોલ નહીં બદલાણા;
છબી ફરી પણ ચાલ ફરી નહીં, ભ્રાંતિ ગઈ નહીં 'ભાણા'. મનતું

ભાદુદાસ

૧૫૦૩ (રાગ : સોરઠ ચલતી)

સત્ વચનસે સદ્ગુરુ મળિયા, સોઈ પરમ પદ પાવે. ધ્રુવ
નિજ નામની સમશેર લઈને, દમસે દોર લગાવે;
ઊલટી કરકે ફેર સુલટાવે, તબ ઘર અપને જાવે. સંતો
ત્રિકુટીમહેલમેં તકિયા બિરાજે, વા ઘર સુરતા જગાવે;
ઝિલમિલ ઝિલમિલ જ્યોત ઝળકે, નિર્મળ નૂર દરસાવે. સંતો
અવઘટ ઘાટ ઊલટ ફિરી આવે, ધ્યાનમેં ધ્યાન લગાવે;
નૂરતે નીરખે સૂરતે પરખે, અનભે' ઘર તબ જાવે. સંતો
સદ્ગુરુ મળે તો સાન બતાવે, આવાગમન મીટ જાવે;
રામદાસ-ચરણે ભણે 'ભાદુદાસ' જ્યોતમેં જ્યોત મિલાવે. સંતો

૧૫૦૪ (રાગ : માંડ)

વસ્તુ વીરલે વખાણી, સંતો ! વસ્તુ વીરલે વખાણી. ધ્રુવ
કોટિ ભાણ મારે ભીતર પ્રકટયા, આ તો અગમ ઘરની અંધાણી;
આનંદ ઊપજ્યો, અલબેલા જોયા, ખરી થઈ ઓળખાણી. સંતો
અખતિ પદ મારા ગુરુએ બતાવ્યું, જ્યાં જાત ને ભાત સમાણી;
આદિ ને અંત, મધ્ય એકે ન મળે, અલખ પુરુષની નિશાની. સંતો

|| જોગહીં સાધત જોગીઆ, જીવત વર્ષહી લાખ; ||
|| સો ભી સ્થિર કછુ નાં રહ્યા, અંત હોઈ ગએ રાખ. ||

નામિકમળથી આનંદ ઊલટ્યો, અચાનક લહેર ઊભરાણી;
 બ્રહ્મ-ગુફાના ભેદ જ્યારે ભાંગ્યા, ત્યાં જઈ સુરતા ઠેરાણી. સંતો
 જેને સદ્ગુરુ પૂરા નથી ભેટ્યા, તેનું સર્વે થયું ધૂળધાણી;
 ઘડ ઉપર જેને મસ્તક ન મળે, તેણે આ વસ્તુ માણી. સંતો
 આ ઘટમાં હરિ સભર ભર્યો છે, માંહેલો મરમ લીધો જાણી;
 રામદાસ-ચરણે ભણે 'ભાદુદાસ', લહેરમાં લહેર સમાણી. સંતો

ભૂધરદાસ

૧૫૦૫ (રાગ : બાગેશ્રી)

સો ગુરુદેવ હમારા હૈ સાધો,
 જોગ અગનિમેં જો થિર રાખે, યહ ચિત ચંચલ પારા હૈ. ધ્રુવ
 કરન કુરંગ ખરે મદમાતે, જપ તપ ખેત ઉખારા હૈ;
 સંજમ ડોર જોર વશ કીને, એસા જ્ઞાન વિચારા હૈ. સો
 જા લક્ષ્મી કો સખ જગ ચાહૈ, દાહ હુઆ જગ સારા હૈ;
 સો પ્રભુ કે ચરનનકી ચેરી, દેખો અચરજ ભારા હૈ. સો
 લોભ સરપકે કહર જહરકી, લહર ગઈ દુખ ટારા હૈ;
 'ભૂધર' તા રિખકા શિખ હુજે, તખ કછુ હોય સુધારા હૈ. સો

ભીમ સાહેબ

૧૫૦૬ (રાગ : નટભિહાગ)

મેં તો અજબ નામપે વારી !
 સુન લે સુખમન નારિ, મેં તો અજબ નામપે વારી. ધ્રુવ
 અજબ નામ હૈ સખસે મોટા, સોચ ખોજ સંસારી;
 પરાપારમેં અપરમ દેખ્યા, એસા આનંદકારી. મેં

॥ પ્રિય વ્રતસેં ભૂપ જે, ચક્રવર્તી રાજન; ॥
 ॥ આવે મુઠી બાંધકે, જાવે પસારી પાન. ॥

સકળ ભોમ પર અકળ શ્યામ હૈ, ગજ ગુણિકા ઉદ્ધારી;
 ગરજે ગગનમેં પ્રેમતત્ત્વ શું, પ્રેમ હેત કરી જારી. મેં
 ધ્યાન ધાર કર સદ્ગુરુ શબ્દે હદ-બેહદ વિચારી;
 સુરતા કર લે ચૌદ લોકમેં, અરસપરસ ધૂન પ્યારી. મેં
 સેજ શૂન્યમેં ત્રિકુટી ધૂનમેં, અખંડ જ્યોતિ ઉજિયારી;
 'ભીમ સાહેબ' ત્રિકમ કે ચરણે, બેર-બેર બલિહારી. મેં

ભૈયા ભગવતીદાસ

ભૈયા ભગવતીદાસ આગરાનિવાસી કટારિયા ગોત્રીય ઓસ્વાલ જૈન હતા. તેમના દાદાનું નામ દશરથ સાહૂ અને પિતાનું નામ લાલજી હતું. ભગવતીદાસની કવિતાઓની રચનાઓ વખતે ઉલ્લેખ મળે છે કે, તે વખતે ઔરંગઝેબનું રાજ હતું. તેમની કવિતાઓમાં પોતાનો ઉલ્લેખ, ભૈયા, ભવિક અને દાસકિશોર ઉપનામોથી કર્યો છે. તેમનો સમય વિ. સં. ૧૮મી શતાબ્દીનો છે. ઔરંગઝેબનો સમય વિ. સં. ૧૭૧૫-૧૭૬૪ રહ્યો છે. તેમની રચનાઓનો સંગ્રહ 'બ્રહ્મવિલાસ' નામથી પ્રકાશિત છે. જેમાં ૬૭ રચનાઓ આલેખિત છે. તેમની પદ રચનાઓ સ્તવન, વસ્તુસ્થિતિ નિરૂપણ, આત્માલોચન વગેરે પર આધારિત છે.

૧૫૦૭ (રાગ : જોગિયા)

છાંડિ દે અભિમાન જિયરે, છાંડિ દે. ધ્રુવ
 કાકો તૂ અર કોન તેરે ? સખ હી હૈ મહિમાન;
 દેખા રાજા રંક કોઉં, થિર નહીં યહ થાન. છાંડિ
 જગત દેખત તેરિ ચલવો, તૂ ભી દેખત આન;
 ઘરી પલકી ખબર નાહીં, કહા હોય વિહાન. છાંડિ
 ત્યાગ ક્રોધ રૂ લોભ માયા, મોહ મદિરા પાન;
 રાગ-દોષહિં ટાર અંતર, દૂર કર અજ્ઞાન. છાંડિ
 ભયો સુરપુર દેવ કબહૂ, કબહૂ નરક નિદાન;
 ઇમ કર્મવશ બહુ નાચ નાચે, 'ભૈયા' આપ પિછાન. છાંડિ

॥ અસંખ્ય સેના ચાલતી, જાકે આગેં આય; ॥
 ॥ સોહિ દલ યા ભૂમિપરી, કેતે ગએ સમાય. ॥

સાધુ ભૈરવનાથ

૧૫૦૮ (રાગ : માઢ)

ગણપત ગાઈ લે સદાય સુખ પાઈ લે, ગુરુ મળ્યા છે બ્રહ્મજ્ઞાની રે.હો.જી. - ધ્રુવ
વિઘન વિદારણ, કાજ સુધારણ, ક્રોડ તેત્રીસ આગેવાની મારા હરિજન,
પીઓને પ્રેમરસ જાણી રે હો.જી.

જલ કેરી પેદાશ ભઈ હૈ સખ, જલ કેરી જુગતિ રચાણી રે;
સોહી સાહેબ કેમ છોડીએ બંદા ! તન મન ઘન કુરબાની.

મારા હરિજન

ભૂલ્યો ભમરો ફરે ભટકતો, બોલે ભરમ કેરી વાણી રે;
સત્ગુરુ મળે સાન સમજાવે, આતમની ઓળખાણી.

મારા હરિજન

ગુરુજીએ હાથ ઘર્યો શિર ઉપર, ઝલહલ જ્યોતું દરશાણી રે;
મિટ્યો અંધેરો, ભયો રે ઉજિયારો, હિરદે જ્યોત જણાણી.

મારા હરિજન

આરે મારગડે કેતા નર સીધ્યા વીરા, સોનલે^૧ સુરતા બંધાણી રે;
ઉપજ્યો વેરાગ, પરમ કેરી ભગતિ નો, હરિજન વીરલાએ માણી.

મારા હરિજન

સાધુડાની વાણી મેં સદાય મુખ જાણી, બાવો બોલે વેણ પરમાણી રે;
કહે રે 'ભૈરવનાથ' ખુલ ગયાં તાળાં તો, અરસ પરસ ઓળખાણી.

મારા હરિજન

❧ (૧) સોનલે - જેને કહી કાળનો કાટ ન ચડે એવું શુદ્ધ આત્મતત્ત્વ.

ભંવર

૧૫૦૯ (રાગ : મારવા)

સેવા મેં તેરે સતગુરુ, તન મન ઘન લગ જાએ;
જિસ ઓર નજર ડાલૂં, એક તુ હી નજર આએ. ધ્રુવ

॥ દુર્યોધનસેં ભૂપતિ, અહંકારી બલવાન; ॥
॥ એસે એસે ચલ ગએ, (તો) કોન બિચારા આન. ॥

ભજ રે મના

૯૨૬

જબ રાત કો સોઈ મેં, તેરે સપને દેખું,
રહે ભેદ નહીં કોઈ, સખ અપને મેં દેખું;
જબ નીંદ સે જાગૂ મેં, તેરા નૂર નજર આએ. સેવા

યે મધુબન હૈ તેરા, ઇસ બાગ કા માલી તૂ,
કોઈ ફૂલ ન મુરઝાએ, કરતા રખવાલી તૂ;
હર ફૂલ કે ચેહરે પે, તેરા નૂર નજર આએ. સેવા

હમ ભક્ત હૈં સખ તેરે, તૂ હરલે સખકે ગમ,
મેં દાસી ભી હૂં તેરી, લેકિન તિનકે સે કમ;
ચરણોં કી રજ મેં 'ભૈવર', જીવન યે સંવર જાએ. સેવા

મકરન્દ દવે

(ઈ. સ. ૧૯૨૨ - ૨૦૦૬)

મકરન્દ વજેશંકર દવેનો જન્મ તા. ૧૩-૧૧-૧૯૨૨ ના રોજ થયો હતો. તેઓ સૌરાષ્ટ્રમાં આવેલા ગોંડલના વતની હતા. વર્ષો સુધી મુંબઈ રહ્યા પછી વલસાડ પાસે નંદિગ્રામમાં વસ્યા. અને સાહિત્યની સાધના સાથે અધ્યાત્મયાત્રામાં ગતિ કરતા રહ્યા છે. તરણા, ગોરજ, સૂરજમુખી, સંજ્ઞા, સંગતિ વગેરે તેમના કાવ્યસંગ્રહો છે. 'સત કેરી વાણી' તેમણે સંપાદિત કરેલા ભજનોનો સંગ્રહ છે. 'માટીનો મહેકતો સાદ' તેમની નવલકથા છે. તેમને ૧૯૭૯ માં રણજિતરામ સુવર્ણચંદ્રક પ્રદાન થયો હતો. તેમનાં કાવ્યોમાં જીવનનો આધ્યાત્મિક અનુભવ, સાદી-સરળ ભાષામાં પણ ચોટદાર રીતે રજૂ થયો છે. ૮૪ વર્ષે ઈ.સ. ૨૦૦૬માં તેમનો દેહવિલય થયો હતો.

૧૫૧૦. (રાગ : માંડ)

વજન કરે તે હારે મનવા ! ભજન કરે તે જીતે. ધ્રુવ
તુલસીદલથી તોલ કરો તે, બને પવન-પરપોટો,
અને હિમાલય મૂકો હેમનો, તો મેરૂથી મોટો;
આ ભારે હળવા હરિવરને, મૂલવવા શી રીતે ? વજન

॥ બેઠ વિમાને ચાલતે, જો કહિયે સુરરાજ; ॥
॥ સો ભી કાલ ન છાંડહીં, જયોં તીતર પર બાજ. ॥

ભજ રે મના

૯૨૭

એક ઘડી તને માંડ મળી છે, આ જીવતરને ઘાટે,
સાચ-ખોટનાં ખાતાં પાડી, એમાં તું નહિ ખાટે;
રહેલીશ તું સાગર મોજે કે, પડ્યો રહીશ પછી તે ? વજન
આવ, હવે તારા ગજ મૂકી, વજન મૂકીને વરવાં,
નવલખ તારા નીચે બેઠો, ક્યા ત્રાજવડે તરવા ?
ચૌદ ભવનનો સ્વામી આવે, ચપટી ધૂળની પ્રીતે. વજન

મખન

૧૫૧૧ (રાગ : આશાવરી)

નાથ ! એસા દિન કબ પાઉ, મેં એસા દિન કબ પાઉ ? ધ્રુવ
બાહ્યાભ્યંતર ત્યાગિ પરિગ્રહ, નગ્ન સરૂપ બનાઉ;
ભૈક્ષાશન ઇક બાર ખડા હો, પાણિ પાત્ર મેં ખાઉ. નાથ
રાગ દ્રેષ છલ લોભ મોહ, કામાદિ વિકાર હટાઉ;
પર પરિણતિ કો ત્યાગિ નિરંતર, સ્વાભાવિક ચિત લ્યાઉ. નાથ
શૂન્યાગાર પહાર ગુફા, તટિની તટ ધ્યાન લગાઉ;
શીત ઉષ્ણ વર્ષા કી બાધા, સે નહિં ચિત અકુલાઉ. નાથ
તૃણ મણિ કંચન કાંચ માલ અહિ, વિષ અમૃત સમધ્યાઉ;
શત્રુ મિત્ર નિંદક વંદક કો, એકહિં દૃષ્ટિ લખાઉ. નાથ
ગુપ્તિ સમિતિ વ્રત દશ લક્ષણ, રત્નત્રય ભાવન ભાઉ;
કર્મ નાશ કેવલ પ્રકાશ, 'મખન' જબ શિવપુર જાઉ. નાથ

૧૫૧૨ (રાગ : કાફી)

મોહિ સુન-સુન આવે હૌંસી, પાની મેં મીન પિયાસી. ધ્રુવ
જ્યો મૃગ દૌડા ફિરે વિપિન મેં, ટૂંટે ગન્ધ વસે નિજતન મેં;
ત્યો પરમાતમ આતમ મેં શઠ, પર મેં કરે તલાસી. મોહિ

॥ કરણસેં દાની ચલ ગએ, કેસેં બલિયા શૂર; ॥
સો આદિ ધરનીપરે, હોઈ ગયેં ચકચુર. ॥

કોઈ એંગ ભભૂતિ લગાવે, કોઈ શિર પર જટા બઢાવે;
કોઈ પંચાગ્નિ તપે, કોઈ રહતા દિન રાત ઉદાસી. મોહિ
કોઈ તીરથ વન્દન જાવે, કોઈ ગંગા જમુના ન્હાવે;
કોઈ ગઠ ગિરનાર દ્રારિકા, કોઈ મથુરા કોઈ કાશી. મોહિ
કોઈ વેદ પુરાન ટટોલે, મન્દિર મસ્જિદ ગિરજા ડોલે;
ટૂંટા સકલ જહાન ન પાયા, જો ઘટ ઘટ કા વાસી. મોહિ
'મખન' ક્યોં તૂ ઘટ ઉત ભટકે, નિજ આતમરસ ક્યોં નહિં ગટકે ?
જન્મ-મરણ દુખ મિટે કટે, લખ ચૌરાસી કી ફૌંસી. મોહિ

મચ્છેન્દ્રનાથ

૧૫૧૩ (રાગ : લાવણી)

કચ્ચા બે કચ્ચા, નહી ગુરુકા બચ્ચા. ધ્રુવ
દુનિયા તજ કર ખાક રમાઈ, જાકર બૈઠા બનમેં;
બેચરી મુદ્રા વજાસનમેં ધ્યાન ધરત હૈ મનમેં.
તબ હી કચ્ચા. નહી
ગુપ્ત હોકર પ્રગટ હોયે, જાત મથુરાં કાશી;
પ્રાણ નીકાલકે સિદ્ધ ભયા હૈ, સત્લોકકા વાસી.
તબ હી કચ્ચા. નહી
તિરથ કરકેં ઉમર જો ખોઈ, જોગ જુગતમેં સારી;
ઇન કામમેં નજર ન લાઈ, જોગ કમાયા ભારી.
તબ હી કચ્ચા. નહી
કુંડલનીકું ખૂબ ચડાવે, બ્રહ્મરંધ્રકું જાવે;
ચલતા હૈ પાનીકે ઉપર, મુખ બોલે સો હોવે.
તબ હી કચ્ચા. નહી

॥ બહુ મદમાતે માનસોં, રાતે તેજ અપાર; ॥
ચંપકલી તુલ વર્ણ જે, સોભી અંત અસાર. ॥

કહે 'મ્ચેન્દ્ર' સુન હો ગોરખ, તીનો ઉપર જાના;
કૃપા ભઈ જબ સદ્ગુરુજીકી, આપ આપકો ચિન્હા.
વો હી સચ્ચા. વહીં

૧૫૧૪ (રાગ : ચલતી)

બચ્ચા મત કરના અભિમાન, એક દિન નિકલ જાયગા પ્રાન. ધ્રુવ
રાવન કી તો સંપત દેખો, ફિરત લંકમેં ડુંડી;
રામચંદ્ર કા લગા જપેટા, ગુસડ ગઈ દસ મુંડી. બચ્ચા
દુર્યોધન કા બલ ક્યા દેખો ! બારા હજાર હસ્તી;
ભીમસેનકી લગી ગદા જબ, તનકી હો ગઈ મઢી. બચ્ચા
સાત બાલ કંઉસને મારકે, મસ્ત હુવા મથુરામેં;
સપડ ગયા જબ બાલકૃષ્ણસે, મિલારાજ ધૂલનમેં. બચ્ચા
કહત 'મચ્ચંદર' સુનખે ગોરખ, બાર બાર નહીં આવે;
નહીં સરન સાધુ કે સો નર, ફિર ફિર ગોથાં ખાવે. બચ્ચા

૧૫૧૫ (રાગ : બૈરાગી ભૈરવ)

બંગલા અજબ બના મહારાજ, જામે નારાયણ બોલે. ધ્રુવ
પૌંચ તત્ત્વ કી ઈંટ બનાઈ, તીન ગુણોં કા ગારા;
છત્તીસોં કી છત બનાઈ, ચેતન હૈ ચેજારા. બંગલા
ઇસ બંગલે કે દસ દરવાજે, બીચ પવન કા ખંભા;
આવત જાવત કહુ નહિં દીખે, ચે ભી એક અચંભા. બંગલા
ઇસ બંગલે મેં ચૌપટ મૌંડી, ખેલે પૌંચ પચીસા;
કોઈ તો બાજુ હાર ચલ્યો હૈ, કોઈ ચલા જુગ જુતા. બંગલા
ઇસ બંગલે મેં પાતર નાચે, મનુવા તાલ બજાવે;
સુરત નિરત કા બૌંધ ઘૂંઘરુ, રાગ છત્તીસોં ગાવે. બંગલા

॥ રાવન સરખે ચલ ગયે, મંદર ખાલી કીન; ॥
લંકા જેસી સંપદા, પલમેં હો ગઈ છીન. ॥

કહે 'મચ્ચંદર' સુન જતી ગોરખ, જિન ચહ બંગલા ગાયા;
ઇસ બંગલે કા ગાવનહારા બહુરિ જનમ નહિં પાયા. બંગલા

મનસુખરામ જોબનપુત્રા

૧૫૧૬ (રાગ : શુદ્ધકલ્યાણ)

આત્માનું મંદિરિયું તન આ ! સુંદર સબલ વિમલ કરીએ;
તનની મનની નિર્બળતા સૌ, પ્રબળ પ્રબોધે પરહરીએ. ધ્રુવ
બલથી જપબલ, બલથી તપબલ, બલથી પમરે જીવન પરિમલ;
બલથી જીવનસાગર તરવા, તાતાં તપ અવ આદરીએ. આત્માનું
બલથી શુદ્ધિ, બલથી બુદ્ધિ, બલથી સૃષ્ટિ તણી સમૃદ્ધિ;
બલથી સકલી સિદ્ધિ સજવા, બલસાગર શરણું ધરીએ. આત્માનું
બલ મુજ સંધુ, બલ અભિનંદું, બલથી વિશ્વપતિને વંદું;
બલથી વિશ્વે સર્વે બંધુ બનીને સ્વર્ગ સરસ સજીએ. આત્માનું

મનસુખલાલ ઝવેરી

મનસુખલાલ ઝવેરીનો જન્મ તા. ૩-૧૦-૧૯૦૭ અને અવસાન તા. ૨૭-૮-
૧૯૮૧ના રોજ થયું હતું.

૧૫૧૭ (રાગ : શિવરંજની)

હરિ આવો આવો આવો, સૂના આ જીવનના વનમાં;
વસંત બનીને આવો, ફૂલડે ફૂલડે પ્રભુ પરમ પમરતો.
પરિમલ બનીને આવો. ધ્રુવ
મેઘ બની ઘનશ્યામ પદારો, ઉરની પ્યાસ બુઝાવો;
પ્રાણ પપિહા ટટળે તવ વિણ, એને કાં તરસાવો. હરિ
વ્યાકુળ અંતર કેરી કવિતા, અંતસ્ત બની આવો;
યુગ યુગથી પ્રભુ રાહ નિહાળું, હરિવર હવે આવો. હરિ

॥ ચાર ઘરીમેં સબ ચલ ગયે, યાદવ જેસેં જોધ; ॥
તિન માન્યો નહીં કાલવશ, કૃષ્ણ મુખકો બોધ. ॥

૧૫૧૮ (રાગ : બસંત)

ગિરિધર ગોકુલ આવો રે, ધ્રુવ
વૃંદાવન બંસીબટ સુના, સુનો ચમુના આરો,
ગોકુલની ગલી ગલી પુકારે, ક્યાં છે નંદદુલારો રે. ગિરિધરો
પંખી તણા કલકંઠ ભરાયા, હરિણ તજે મુખ તરણા,
ગોધન વ્રજના ભમે બાવરા, શોક સુકાયા ઝરણા. ગિરિધરો
દિવસ રહે તમ કાજ તલખતો, રાત રહે મીટ માંડી,
પ્રહર પ્રહર પ્રભુ નામ પુકારે, ગિરિધર ભયો ઉદાસી. ગિરિધરો

મનોહરદાસ

૧૫૧૯ (રાગ : દેશી ઢાળ)

જે કોઈ સદ્ગુરુ શરણે જાય, તેના સંશય દૂર પળાય. ધ્રુવ
કામ-ક્રોધ-મદ-મોહ-મત્સર, આશ-તૃષ્ણા લય થાય;
અતિશયિતાદિક દોષ વિષયના, ઉરમાં નવ દેખાય. તેના
તેથી દૃઢ વેરાગ્ય ઊપજે, સત્યાસત્ય જણાય;
શમદમ-ઉપરતિ સહન-શક્તિથી, દૃઢ વિશ્વાસ બંધાય. તેના
સમાધાન સ્વરૂપમાં જાણી, ઇચ્છા અતિશય થાય;
વાક્ય વિચાર નિરંતર કરતાં, બ્રહ્મરૂપ દર્શાય. તેના
અજ્ઞાપણું તત્કાળ આળસે, નિત્યાનંદ જમાય;
માયિક ભેદ બુદ્ધિ મેલીને, નિજપદ માંહે સમાય. તેના
સમરસ વ્યાપક સચ્ચિદાનંદ, રૂપ થઈ વિલસાય;
મનોહર મરણતણો ભય લાગે, જીવન મુક્ત કહેવાય. તેના

|| કમલ તેં હિ કોમલ અતિ, કાંચનસી છબી અંગ; ||
|| દેખી મદન મન લોભહીં, કીચેં કાલ સો ભંગ. ||

૧૫૨૦ (રાગ : ભીમપલાસ)

જેને કૃષ્ણ વચન વિશ્વાસ, તેને ન રહે ચમનો ત્રાસ. ધ્રુવ
વિશ્વેશ્વરનાં વચન વિચારે, વર્તે બારે માસ;
વાક્ય વિરુદ્ધ ન બોલે મુખથી, કરે સંતમાં વાસ. જેને
કામ ક્રોધ તૃષ્ણાદિક કેરો, કરે હૃદયથી નાશ;
શીલ દયા સંતોષાદિકની, ખરી જમાવે રાશ. જેને
નિરાધાર આધાર સર્વનો, તે હરિનો વિશ્વાસ;
તેને ભજે યજે ધ્યાયે નિત્ય, અન્ય ન રાખે આશ. જેને
સાધન વંત થકો નિત્ય સાધે, એક રૂપ અવિનાશ;
ભેદ રહિત નિજ રૂપ જણાયે, ચિદાકાશ સુખ રાશ. જેને
કૃષ્ણ કૃપાથી નિશદિન તેને, બ્રહ્માનંદ વિલાસ;
'મનોહર' મુક્ત જગતમાં વિચરે, છૂટે માયા પાસ. જેને

મનહર મોદી

૧૫૨૧ (રાગ : પ્રભાત)

તેજને તાગવા આભને માપવા, જાગને જાદવા જાગને જાદવા. ધ્રુવ
એક પર એક બસ આવતા ને જાતાં, માર્ગ છે ચાલવા, જાગને જાદવા. તેજને
આંખ તે આંખના દૃશ્ય તે દૃશ્યના, ભેદ એ પામવા, જાગને જાદવા. તેજને
ઉંઘ આવે નહિ એમ ઊંઘી જવું, એટલું જાગવા, જાગને જાદવા. તેજને
આપણે આપણું હોય એથી વધુ, અન્યને આપવા, જાગને જાદવા. તેજને
હું નથી, હું નથી, એમ જાણ્યા પછી, આવવા ને જવા જાગને જાદવા. તેજને

|| પીતાંબર પટ પહિરતે, ચલતે હંસકી ચાલ; ||
|| ચુહા લેત મંજારીજ્યોં, અંતે યોહિ હવાલ. ||

મનોહરવર્ણી (સહજાનંદ)

(વિ.સં. ૧૯૭૨ - ૨૦૩૪)

શ્રી સહજાનંદજી (મનોહરલાલજી) વર્ણી ઉચ્ચ કોટિના વિદ્વાન, ત્યાગી, અનુપમ અધ્યાત્મ ગ્રંથ - લેખક - કવિ અને વિશિષ્ટ વક્તા તરીકે સૌને માટે પ્રેરણારૂપ છે. તેમનો જન્મ વિ.સં. ૧૯૭૨ના કારતક સુદ ૧૦ના રોજ ઝાંસી જિલ્લા અંતર્ગત દમદમા ગામમાં માતૃશ્રી તુલસીબાઈની કૂખે થયો હતો. તેમના પિતાનું નામ ગુલાબરામજી હતું. વર્ણીજીનું નાનપણનું નામ મગનલાલ હતું. વિલક્ષણ સ્મરણશક્તિને લીધે અભ્યાસમાં હમેશાં પ્રથમ સ્થાને રહેતા. ખેલકૂદમાં પણ તત્પર હતા. સંગીતનો સારો અભ્યાસ કર્યો હતો. હાર્મોનિયમ અને વાંસળી બંને શીખી લીધા હતાં. સુંદર વૈરાગ્યબોધક અને મનોહર વાણીના પ્રતાપે તેમનું નામ 'મનોહર' પડ્યું. અનિચ્છા હોવા છતાં વડીલોના આગ્રહથી વિવાહ કર્યો પણ ૨૦ વર્ષની ઉંમરે તેમના પત્ની મૃત્યુ પામ્યા. ત્યારબાદ બીજા લગ્ન કર્યા, તે પણ ૬ વર્ષ પછી મૃત્યુ પામ્યા. વિ.સં. ૨૦૦૦માં સિદ્ધશ્રેત્ર શિખરજી મુકામે શ્રી વર્ણીજીએ, શ્રી ગણેશપ્રસાદજી (બડે વર્ણીજી) સમક્ષ આજીવન બ્રહ્મચર્ય અને શ્રાવકના વ્રત અંગીકાર કર્યા. ૧૭ વર્ષની ઉંમરે તેઓ શાસ્ત્રી થઈ ન્યાયતીર્થની પદવી પણ પ્રાપ્ત કરી હતી. ત્યારબાદ સંસ્કૃત વિદ્યાલયમાં શિક્ષક તરીકે સેવા આપી હતી. ઈ.સ. ૧૯૫૧માં માત્ર ૧૫ દિવસમાં ૩૭૫ સંસ્કૃત શ્લોકમાં સહજાનંદ ગીતા લખી. તેના પ્રત્યેક શ્લોકના અંતમાં સહજ આનંદનું વર્ણન કર્યું છે. એટલે તેમનું નામ સહજાનંદ પ્રચલિત થયું. તેમના સમગ્ર પદ્ય સંગ્રહ 'મનોહર પદ્યાવલી'માં નિબદ્ધ છે. નાની-મોટી તેમની ૫૬૫ કૃતિઓની રચનાઓ ઉપલબ્ધ થઈ છે. અચાનક મેરઠમાં તા. ૨૯-૩-૧૯૭૮ના રોજ ૬૨ વર્ષની ઉંમરે સામાયિકના કાળ દરમિયાન હૃદયરોગના હુમલાથી દેહવિલય થયો.

૧૫૨૨ (રાગ : આરતી)

ૐ જય જય અવિકારી, સ્વામી જય જય અવિકારી;
હિતકારી, ભયહારી, શાશ્વત સ્વ વિહારી. ધ્રુવ
કામ ક્રોધ મદ લોભ ન માયા, સમસ્ત સુખધારી;
ધ્યાન તુમ્હારા પાવન, સકલ કલેશહારી. ૐ૦

|| જાકે આગે રાગ રંગ, બજતે બિબિધ નિશાન; ||
|| સોભી ઉડ ગયે ધુંહ જયો, પરી નહીં પહિયાન. ||

હે સ્વભાવમય જિન તુમી ચીના, ભવસંતતિ ટારી;
તુવ ભૂલત ભવ ભટકત, સહત વિપત ભારી. ૐ૦
પર સંબંધ બંધ દુઃખકારણ, કરત અહિત ભારી;
પરમ બ્રહ્મકા દર્શન, ચહું ગતિ દુઃખહારી. ૐ૦
જ્ઞાનમૂર્તિ હે સત્ય સનાતન, મુનિ મન સંચારી;
નિર્વિકલ્પ શિવ નાયક, શુચિ ગુણ ભંડારી. ૐ૦
બસો બસો હે સહજ જ્ઞાનઘન, સહજ શાંતિચારી;
ટલેં ટલેં સબ પાતક, પરબલ બલધારી. ૐ૦

૧૫૨૩ (રાગ : પંજાબી કાફી)

અબકે એસી દિવાલી મનાઉં, કબહૂં ફેર ન દુખડા પાઉં. ધ્રુવ
જ્ઞાન રતન કે દીપ મેં તપ કા, તૈલ પવિત્ર ભરાઉં,
અનુભવ જ્યોતિ જગા કે મિથ્યા, અંધકાર વિનશાઉં;
જાસો શિવ કી ગૈલ નિહારૂં. કબહૂં
નિજ અનુભૂતિ મહા લક્ષ્મીકા વાસ હૃદય કરવાઉં,
નિજ ગુણ લાભ દોષ ટોટેકા, લેખા ઠીક લગાઉં;
જાસો ફેર ન ટોટા પાઉં. કબહૂં
આન કુદેવ કુરીતિ છાંડ કે શ્રી મહાવીર ચિતારૂં,
રાગ દ્રેષ કા મૈલ જલાકર, ઉજ્જવલ જ્યોતિ જગાઉં;
અપની મુક્તિ તિયા ઠપાઉં. કબહૂં
અષ્ટ કર્મકા ફોડ પટાકા, વિજયી જિન કહલાઉં,
શુદ્ધ બુદ્ધ સુખ કંદ 'મનોહર' શીલ સ્વભાવ લખાઉં;
જાસો શિવ ગૌરી બિલસાઉં. કબહૂં

|| કછુ ન ભરોસા કીજિયે, છિનભંગુર શરીર; ||
|| એસો જાની હરિ ભજે, સોહી સંત સુધીર. ||

१५२४ (राग : आहिर भैरव)

अज हड काहू विध न मरेंगे. ध्रुव
जान लिया कर्मों का छल अज, धनसे दूर रहेंगे;
समझित मेरा सांघा साथी, धसका साथ करेंगे. अज
अधिर अपावन तनके जातिर, नहि निज घात करेंगे;
वसु गुण भूषण भूषित चितका, ही नित ध्यान धरेंगे. अज
थल थल असत यहाँ त्योँ यह तन, तज अन देह अरेंगे;
तो भी हान हमारि क्या गर ? आत्म रूप सुमरेंगे. अज
मोह सैन्य को शील शस्त्र से, निश्चय सो जुतेंगे;
आत्म रूप का मधुर 'मनोहर' अनुभव अमृत पार्येंगे. अज

१५२५ (राग : जनजरा)

आप हि भूल किरेँ अपन को आप हि भूल किरेँ. ध्रुव
ज्यों मृग नाभि गंध अज्ञानी, जन जन धाय किरेँ;
सिंह कूप जल निज छाया लभि, तट तट फिरत गिरेँ. आप
कपि घट में मोटक मुह्नी नहीं, जोलन चाह करेँ;
पकरें को भ्रम मान भगें पर, कर कैसे निकरेँ ? आप
तूं तो प्रह्न मगर आशा को, पाशा बांध किरेँ;
आशा तज लप रूप 'मनोहर' शिवकी राह धरेँ. आप

१५२६ (राग : भैरवी)

धतनी निगाह रचना, जज प्राण तन से निकले;
समभाव सुधा पीना, जज प्राण तन से निकले. ध्रुव

॥ जूठी माया जगतकी, साथी न अके लगार; ॥
॥ देजन मातर जानीअे, जेसेँ मृगको वार. ॥

सुत मात तात परिजन, संसार के मुसाफिर;
धनमें न मोह लाना, जज प्राण तन से निकले. धतनी
धन सम्पदा है माया, चक्री भी यासो हारे;
धनका समान तजना, जज प्राण तन से निकले. धतनी
विषकल समान सुन्दर, दुप पाक भोग जग के;
धनसे न ध्यार करना, जज प्राण तन से निकले. धतनी
क्या भोग भोग डाले ! भोगों से जुद भुगे हम;
धनका न ध्याल करना, जज प्राण तन से निकले. धतनी
चैतन्य चिन्ह चेतन, चिन्तन से चेत जाना;
डरना न जिन 'मनोहर', जज प्राण तन से निकले. धतनी

१५२७ (राग : हंसध्वनी)

किस के अर्थ अनूं में दीन ?
आत्म तत्त्व तज अन्य जगत के, अर्थ सार से हीन. ध्रुव
प्रगट भिन्न जन अंधु मान कर, हाय रहो में लीन;
बुद्धि विवेक सभी जो बैठ्यो, पल लोभी जिन मीन. किस
भोगे दुःख सुख विविध सुचिर पर, मानत अजहु नवीन;
तृप्ति भोग से हो नहि पाई, हुई न आशा छीन. किस
तात मात सुत नार संपदा, भोग विषय क्षण क्षीण;
अशरण अशुभ आपदामय में, रम कर होई न शीन. किस
अज चैतन्य सनातन कुल को, भज कर होई कुलीन;
आत्म ज्योति निधि पाय 'मनोहर' होई अहीन अदीन. किस

॥ शरीर पांचही भूतको, धह कागडको कोट; ॥
॥ काल गलोला आगले, कछु न जालें चोट. ॥

૧૫૨૮ (રાગ : પીલુ)

ધ્વારી વિપદાઓ આઓ,
રતિ નિદ્રામેં સોચે જન કો બારંબાર જગાવો. ધ્રુવ
સંપત્તિ કો છલ જાન ન પાયો, યાને બહુત રૂલાયો;
આશહિ આશહિ જ્ઞાન ગમાયો, આશહિ આશ ઠગાયો. ધ્વારી૦
કરૂણા તેરી પાકર પાંડવ, કર્મહિ મજા ચખાયો;
ગજ કુમાર સે બહુતે જનકો, તૂને શિવ પહુંચાયો. ધ્વારી૦
આશ કરી સંપત્તિ કી અબ તક, ટુકડા નેક ન પાયો;
આશા તેરી સુખદ 'મનોહર' કે મન યહી સમાયો. ધ્વારી૦

૧૫૨૯ (રાગ : ગઝલ)

ન જાના આપકો ભગવન, હમારી ભૂલ થી ભારી;
મગર તુમ જાનતે થે દાસ કો કરૂણા ન ક્યોં ધારી? ધ્રુવ
જિન્હોંને આપકા શરણ લિયા, ભવ સિંધુ તિર ગયે;
ન ચૂકો દુઃખ બચાને સે, હમારી આજ હૈ બારી. ન૦
મેં દોષી હું મગર તુમને, અદમ સે ભી અદમ તારે;
ન ચાહું ઇન્દ્ર કી સંપત્તિ, મુઝે તો મુક્તિ હૈં ધ્વારી. ન૦
ન મેરા મન જગત મેં હૈં, યહાં તો મતલબી દુનિયાં;
તુમ્હેં મન દે ચૂકા ચાહૈં, રૂલાઓ સુધ લો યા મેરી. ન૦
ન જાઉં પાસ ઓંરો કે, તુમ્હી મેં મન બસા મેરા;
મર જીઉં રહું કુછ ભી, મુઝે તો આશ હૈ ભારી. ન૦
તનિક ભી દર્શ દે જાવો, ન ઔગુન લખ 'મનોહર' કે;
તુમ્હારા ક્યા બિગડતા હૈં ? મુઝે સંપત્તિ મિલે ભારી. ન૦

|| મિથ્યા ઈનહી શરીરકો, અંતે હોવેં નાશ; ||
|| કાલ અગ્નિકી જ્વાલમેં, ક્યોં કરી બચે કપાસ. ||

૧૫૩૦ (રાગ : દેવગાંધાર)

ભૈયા જાનો ધર્મ કો મર્મ,
નિજ વિભાવ કો ઉદય પર, ન પીડા તહં સારો ધર્મ. ધ્રુવ
ભેષ બનાયે કામ સરે કા, ભાવહિં ભાય કુકર્મ;
કામ ક્રોધ મદ લોભ કષ્ટ જહાં, રંચ તહાં નહિં ધર્મ. ભૈયા૦
મલ મલ નહાયે દેહ સજાયે, શુચિ હુઈ હૈ કા ચર્મ;
ભોગ વિષય અભિલાષ ન હો તો, તન જિય દોનો પરમ. ભૈયા૦
વીતરાગ વિજ્ઞાન જ્ઞાન હિત, જો મિટ જાયે મર્મ;
ચાર કષાય જ્વાલસે બચકર, પા જેહો શિવ શર્મ. ભૈયા૦
આકુલતા કી ખાન મોહ રતિ, દ્રેષ ન હો તહં ધર્મ;
ધર્મ મર્મ બિન બોધ 'મનોહર', છૂટે કભી ન કર્મ. ભૈયા૦

૧૫૩૧ (રાગ : આનંદભૈરવ)

મન ધ્યાઈયે જિનપતિ જનરંજન, ભવભયભંજન ત્રિભુવનવંદન. ધ્રુવ
શિવમગદાતા, શિવમગનાયક, શિવમયત્રાતા શિવસુખદાયક. મન૦
વિશ્વ બુદ્ધ જય સુમતિવિદાયક, વસુવિદિ હર્તા વિઘનવિનાશક. મન૦
જનમ મરણ ગદ મદ નહીં વિસ્મય, આરંત ચિન્તા શોક જરા ભય. મન૦
શાંત 'મનોહર' મુદ્રા નિરૂપમ, ભ્રમતમભંજન ચંદ્ર કલાસમ. મન૦
સમરસવરૂપ ભેદઘટાસમ, શાંતિસ્ત્રવાવન શુચિસરિતા સમ. મન૦

કાહૂ ઘર પુત્ર જાયો, કાહૂકે વિયોગ આયો, કાહૂ રાગ-રંગ કાહૂ, રોઆ રોઈ કરી હૈ,
જહાં ભાન ઉગત ઉછાહ ગીત ગાન દેખે, સાંજ સમૈં તાહી થાન હાય હાય પરી હૈં;
ઐસી જગરીતિ કો ન દેખિ ભયભીત હોય, હા હા નર મૂઢ ! તેરી મતિ કૌને હરી હૈ ?
માનુષ જનમ પાય સોવત વિહાય જાય, ખોવત કરોરનકી એક એક ઘરી હૈ.

- ભૂદરદાસ

|| તન અસ્થિર સો જાનીએ, એકો પલ થિર નાંહિ; ||
|| જ્યોહિં ચપલતા તડિતકી, ચમકત રહે ઘનમાં. ||

૧૫૩૨ (રાગ : માલકૌંસ)

મનભાવન મનભાવન શ્રી મુનિવર ધ્યાલો રે. ધ્રુવ
સમતા શાંતિ સમાધિ ભજત હૈં, છોડ જગત જંજાલ;
સુર નર ઇન્દ્ર નરેન્દ્ર ઉરગપતિ, નાવત ચરણ ભાલ. મન૦
કંચન કાંચ બરાબર માને, નિંદન બંધન ઘાત;
મહલ મસાન સંપદા વિપદા, મેં નહિ હર્ષ વિષાદ. મન૦
શીત સમય સરિતા તટ ધ્યાવત, રંચ નહીં મન ખેદ;
ઉષ્ણકાલ સંતપ્ત શિલા પર, ધ્યાવત સ્વપર વિભેદ. મન૦
વરપત મૂસલધાર દમકિની, દમકત શીલ વ્યાલ;
તબ ગુરુદેવ વૃક્ષ તલ ધ્યાવત, આતમ દેવ વિશાલ. મન૦
જગ હિતકારી આત્મપુજારી, કાટત કર્મ કરાલ;
મન વચકાય સંભાલ 'મનોહર' તિન પદ નાવો ભાલ. મન૦

૧૫૩૩ (રાગ : પટ્ટીપ)

મિટાના ચાહો તો જિનવર, હમારે દુઃખ મિટા દેના;
તિરાના ચાહો તો જિનવર, ભવોદધિ સે તિરા દેના. ધ્રુવ
ન હિમ્મત વ્રત તપ કરને કી, ન સમજૂ તત્ત્વ કી ચર્ચા;
ફક્ત સમજૂ તુમ્હીં સાંચે તુમ્હારા જાપ જપ લેના. તિરાના૦
ન કોઈ પાર ભવ જલ કા, વ સાધન તિરને કે ઉંચે;
ન અપને બલ તિર સકતા હૂં, તિરાવો તો તિરા દેના. તિરાના૦
બિના વ્રત સંયમ ગુપ્તી કે, ન તિર સકતા મૈંને માના;
મગર વહ શક્તિ તુમ દેતે, તિરાવો તો તિરા દેના. તિરાના૦
રટૂંગાં નામ તેરા તો, ઉબારોગેં ન ફિર કબ તક;
મુઝે વિશ્વાસ હૈ પૂરા, બચાવો તો બચા લેના. તિરાના૦

॥ યાહી શરીરકે આશરે, મત કોઈ કર અહંકાર; ॥
॥ જયોં પાનીકા બુદબુદા, જાતેં કેતિ બાર. ॥

ભજ રે મના

૯૪૦

'મનોહર' કે દુઃખ કે હર્તા, તુમ્હીં હો ત્રિભુવન કે સ્વામી;
હરા કર્મો ને મેરા ધન, દિલાવો તો દિલા દેના. તિરાના૦

૧૫૩૪ (રાગ : બસંતભૈરવી)

મુસાફિર જાવોગે કિસ ઠૌર ? ધ્રુવ
કોઈ કહે ઇસ ગાંવ જાયેંગે, કોઈ કહે ઉસ દેશ જાયેંગે;
મેં પૂછું વહ ઠૌર જહાં તુમ, દેહ ઘરોગેં ઔર. મુસાફિર૦
દેશ બતાઓ જહાં સે આયે ? કોઈ કહે ઇસ થલ સે આયે;
મેં પૂછું વહ ઠૌર જહાં સે, આયે તજ તન ઔર. મુસાફિર૦
અપને સંગ મેં ક્યા કુછ લાયે ? કોઈ કહે યે યે ધન લાયે;
જહં સે તુમ તન તજ કર આયે, લાયે હો કુછ જૈર. મુસાફિર૦
લે જાવોગે અબ ક્યા સંગ મેં ? અપની બાત કહે સબ રંગ મેં;
જો યહ તન તજ પરભવ જેહો, લે ચલ હો કુછ જૈર. મુસાફિર૦
ઇનકા મતલબ સોચ 'મનોહર' તો સાંચે બન જાઉં મુસાફિર;
મારગ મેં આરામ ભોગકર, પહુંચોંગે શિવ ઠૌર. મુસાફિર૦

૧૫૩૫ (રાગ : દરબારી)

મેરા મન બેકરાર. ધ્રુવ
પરિજન પર પ્રકટ દિખત, વિધિ ફલ નિત ચખત રહત;
અપની અપની વિપતિ સહત, હોતા નહિ કોઈ લાર. મેરા૦
સુખ તિલ ભર સુનત રહત, પર્વત સમ વિપત દિખત;
દિવસ ઉભય જિયત મરત, કિન સો મેં કરું રાર ? મેરા૦
'મનહર' ભજ શરણ ધરમ, જિનવર સમ સુરસ સદન;
અનત અમલ વસુ ગુણ ધન, મુનિવર જગ તિમિર હરણ,
યહી ચાર સર્વ સાર. મેરા૦

॥ કાલ સો તેરે શિર ખડા, મત કર જાને દૂર; ॥
॥ આઈ અચાનક પરંગા, કર ડારેગા ચૂર. ॥

ભજ રે મના

૯૪૧

૧૫૩૬ (રાગ : ભીમપલાસ)

મેરે શાશ્વત શરણ, સત્ય તારણ તરણ બ્રહ્મ પ્યારે;
તેરી ભક્તિ મેં ક્ષણ જાયે સારે. ધ્રુવ
જ્ઞાન સે જ્ઞાન મેં જ્ઞાન હીં હો, કલ્પનાઓં કા એકદમ વિલય હો;
બ્રાંતિ કા નાશ હો શાંતિ કા વાસ હો, બ્રહ્મ પ્યારે. તેરી૦
સર્વ ગતિયોં મેં રહ ગતિ સે ન્યારે, સર્વ ભાવોં મેં રહ ઉનસે પારે;
સર્વ ગત આત્મ રત, રત ન નાંહી વિરત, બ્રહ્મ પ્યારે. તેરી૦
સિદ્ધિ જિનને ભી અબ તક હૈ પાઈ, તેરા આશ્રય હી ઉસમેં સહાઈ;
મેરે સંકટ હરણ, જ્ઞાન દર્શન ચરણ, બ્રહ્મ પ્યારે. તેરી૦
આપકા આપહી પ્રેય તૂં હૈ, સર્વ શ્રેયોં મેં નિત શ્રેય તૂં હૈ;
સહજાનંદી પ્રભો, ગુપ્ત જ્ઞાયક વિભો, બ્રહ્મ પ્યારે. તેરી૦

૧૫૩૭ (રાગ : ભૈરવી)

મેં જ્ઞાનાનન્દ સ્વભાવી હૂં. (૨) ધ્રુવ
મેં હૂં અપને મેં સ્વયં પૂર્ણ, પર કી મુઝમેં કુછ ગન્ધ નહીં;
મેં અરસ અરૂપી અસ્પર્શી, પર સે કુછ ભી સમ્બન્ધ નહીં. મેં૦
મેં રંગ-રાગસે ભિન્ન ભેદ સે, ભી મેં ભિન્ન નિરાલા હૂં;
મેં હૂં અખંડ ચૈતન્ય પિંડ, નિજ રસ મેં રમને વાલા હૂં. મેં૦
મેં હી મેરા કર્તા ઘર્તા, મુઝમેં પર કા કુછ કામ નહીં;
મેં મુઝમેં રમને વાલા હૂં, પર મેં મેરા વિશ્રામ નહીં. મેં૦
મેં શુદ્ધ બુદ્ધ અવિરુદ્ધ એક, પર પરણતિ સે અપ્રભાવી હૂં;
આત્માનુભૂતિ સે પ્રાપ્ત તત્ત્વ, મેં સહજાનંદ સ્વભાવી હૂં. મેં૦

|| તિલકી તોલ બરાબરી, તેરા નહીં જગમાંહીં; ||
|| માયા દેખી ફૂલે જિન, ઈહ તોકિ નકી નાહિ. ||

૧૫૩૮ (રાગ : બહાર)

યે શાશ્વત સુખ કા પ્યાલા, કોઈ પિયેગા અનુભવવાલા. ધ્રુવ
મેં અખંડ ચિત્ પિંડ શુદ્ધ હૂં, ગુણ અનંત ઘન પિંડ બુદ્ધ હું,
ધ્રુવકી ફેરો માલા. કોઈ૦
મંગલમય હૈ મંગલકારી, સત્ ચિત્ આનંદ કા હૈ ધારી;
ધ્રુવ કા હો ઉજિયાલા. કોઈ૦
ધ્રુવ કા રસ તો જ્ઞાની પાવે, જન્મ-મરણ કે દુઃખ મિટાવે;
ધ્રુવ કા ધામ નિરાલા. કોઈ૦
ધ્રુવકી ધૂનિ મુનિ રમાવે, ધ્રુવ કે આનંદ મેં રમ જાવે;
ધ્રુવ કા સ્વાદ નિરાલા. કોઈ૦
ધ્રુવકી શરણા જો કોઈ આવે, મોહ શત્રુ કો માર ભગાવે;
ધ્રુવ કા પંથ નિરાલા. કોઈ૦
ધ્રુવ કે રસ મેં હમ રમ જાવે, અપૂર્વ અવસર કબ ચહ આવે;
ધ્રુવ કા જો મતવાલા. કોઈ૦

૧૫૩૯ (રાગ : આશાવરી)

સદ્ગુરુ બાર બાર સમજાવે, પૈ તૂં હિત ઉપદેશ ન ભાવે. ધ્રુવ
રાગ આગકી જવાલાસે જલ, બના રહા અબ તક તૂં વ્યાકુલ,
રાગ તજો, ત્યાગ ભજો, નિત્યાનંદ સ્વરાજ્ય સજો;
મન પરવશતા મિટ જાવે. સદ્ગુરુ૦
જગ વૈભવ હૈ કપટ નજારે, ભવ બન મેં ભટકાવન હારે,
લોભ તજો, તોષ ભજો, નિર્વિકલ્પ વિજ્ઞાન સજો;
મન પરવશતા મિટ જાવે. સદ્ગુરુ૦
રાગ લોભ દો દુર્ગુણ છૂટે, કામાદિક કી સંતતિ ટૂટે,
આર્તિ તજો શાંતિ ભજો, માન 'મનોહર' શક્તિ સજો;
મન પરવશતા મિટ જાવે. સદ્ગુરુ૦

|| જગત પરપંચે જૂઠ સખ, એસો નિશ્ચે કીન; ||
|| અરસ પરસ મિલી સંતસોં, પ્રભુકોં ભજે પ્રવીન. ||

૧૫૪૦ (રાગ : મારવા)

હરેંગે, વે નર કૈસે કર્મ હરેંગે ! ધ્રુવ
દુઃખ પડે સખ સુઘ આવત હેં, ચે ચે પુણ્ય કરેંગે,
દુઃખ ગયે ફિર બિસર જાત સખ, માનો સુખહિં રહેંગે;
વે નર ક્યા ગંભીર બનેંગે ! હરેંગે૦
તપ વ્રત મેં દુઃખ માન સંપદા, પરિજન મેં લિપટેંગે,
દષ્ટ નષ્ટ હો જાયે તો રો રો, અંધે હોય મરેંગે;
વે નર કૈસે ધીર બનેંગે ! હરેંગે૦
પર કી સંપતિ દેખ મરેં યા, આશહિ આશ કરેંગે,
ચાહે કોઈ મરે યા જીવે, મતલબ સિદ્ધ કરેંગે;
વે નર ક્યા પર પીર હરેંગે ! હરેંગે૦
હોવે આશ વિનાશ 'મનોહર' તો સંતોષ કરેંગે,
નહિ તો જયોં દુઃખ ભોગત આયે, વૈસે દુઃખ રહેંગે;
વે નર ક્યા સુખ સીર ભરેંગે ! હરેંગે૦

૧૫૪૧ (રાગ : ભીમપલાસ)

હૂં સ્વતંત્ર નિશ્ચલ નિષ્કામ, જ્ઞાતા-દૃષ્ટા આતમ રામ. ધ્રુવ
મેં વહ હૂં જો હૈ ભગવાન, જો મેં હૂં વહ હેં ભગવાન;
અન્તર યહી ઉપરી જાન, વે વિરાગ યહાં રાગ વિતાન. હૂં૦
મમ સ્વરૂપ હૈ સિદ્ધ સમાન, અમિત શક્તિ સુખ જ્ઞાન નિદાન;
કિન્તુ આશ વશ ખોયા જ્ઞાન, બના ભિખારી નિપટ અજાન. હૂં૦
સુખ-દુખ દાતા કોઈ ન આન, મોહ-રાગ-રૂષ દુઃખ કી ખાન;
નિજ કો નિજ, પર કો પર જાન, ફિર દુઃખકા નહીં લેશ નિદાન. હૂં૦
જિન શિવ ઈશ્વર બ્રહ્મા રામ, વિષ્ણુ બુદ્ધ હરિ જિસકે નામ;
રાગ ત્યાગ પહુંચૂં નિજધામ, આકુલતા કા ફિર ક્યા કામ. હૂં૦

॥ જો ઉગ્યા સો આથમે, જેસેં ચંદા સૂર; ॥
જગત ચલ્યા સખ જાત હેં, જયોં પાનીકો પૂર. ॥

ભજ રે મના

૯૪૪

હોતા સ્વયં જગત પરિણામ, મેં જગકા કરતા ક્યા કામ;
દૂર હટો પરકૃત પરિણામ, સહજાનંદ રહૂં અભિરામ. હૂં૦

૧૫૪૨ (રાગ : સારંગ)

જ્ઞાન નર કાહે નાહિ કરે ? ધ્રુવ
જ્ઞાન બિના નહિ કોટિ મહા તપ આતમ શુદ્ધ કરે;
જ્ઞાન બિના કિરિયા સખ ઝૂઠી, જ્ઞાન હિ ગુણ પ્રસરે. જ્ઞાન૦
ચેતન તૂં જડ પુદ્ગલ હૈ, ઘનમેં મોહ કરે;
દેહ વિનાશી તૂં અવિનાસી, પર નિજ મતિ પકરે. જ્ઞાન૦
માયા કોપ લોભ મદ કારણ, પાવે કલેશ ખરે;
ભોગે બાર બાર ભોગાદિક, ફિર ભી ચાહ કરે. જ્ઞાન૦
પાયે દુઃખ સો ભોગ લિચે અખ, ચિત વિવેક ધરે;
જાનો રૂપ વિભેદ 'મનોહર' તારે કાજ સરે. જ્ઞાન૦

માનસિંહ

૧૫૪૩ (રાગ : મલ્હાર)

જગતગુરૂ કબ નિજ આતમ ધ્યાઉ ! ધ્રુવ
નગન દિગમ્બર મુદ્રા ધરિકે, કબ નિજ આતમ ધ્યાઉ;
એસી લબ્ધિ હોય કબ મોઝૂં, જો નિજવૌંછિત પાઉ. જગત૦
કબ ગૃહત્યાગ હોઉં બનવાસી, પરમ પુરુષ લો લાઉ;
રહૂં અડોલ જોડ પન્નાસન, કર્મ કલંક ખિપાઉ. જગત૦
કેવલજ્ઞાન પ્રગટ કરિ અપનો, લોકાલોક લખાઉ;
જન્મ-જરા-દુઃખ દેત તિલાંજલિ, હો કબ સિદ્ધ કહાઉ. જગત૦
સુખ અનન્ત બિલસૂં તિહિ થાનક, કાલ અનન્ત ગમાઉ;
'માનસિંહ' મહિમા નિજ પ્રગટે, બહૂરિ ન ભવ મેં આઉ. જગત૦

॥ જો ઉગ્યા સો આથમે, રૂદયે કરો વિચાર; ॥
છૂટે બાન કમાનતે, તાર્કો પરતે ન વાર. ॥

ભજ રે મના

૯૪૫

મલૂકદાસ

(ઈ. સ. ૧૫૭૪ - ૧૬૮૨)

મલૂકપંથના સ્થાપક મલૂકદાસનો જન્મ સં. ૧૬૩૧ના વૈશાખ મહિનાની વદ પાંચમે અલ્હાબાદ જિલ્લાના કડા ગામે કક્કડ ખત્રી જાતિમાં થયો હતો. તેમના પિતાનું નામ સુંદરદાસ હતું. ઘરમાં મલૂકદાસને સૌ ‘મલ્લુ’ કહી બોલાવતાં. મલૂકદાસને આધ્યાત્મિક જીવનમાં પ્રવેશ કરાવનાર મહાપુરૂષ તો મુરારસ્વામી નામે હતા. સદાય પરોપકાર અને જનસેવામાં રત રહેતા મલૂકદાસ, નિર્ગુણ નિરાકાર બ્રહ્મના ઉપાસક, સાત્વિકતાની સાકાર મૂર્તિ હતા. ધર્મ-સંપ્રદાયના વાડાથી મુક્ત અને બાહ્યાચારના કટ્ટર વિરોધી હતા. વેદશાસ્ત્ર, કુરાન, જપ-તપ, માળા-તસ્બી, ટોપી-તિલક, ધૂપ-દીપ, અવતાર કે નબી, પીર પૈગમ્બર જેવા બાહ્ય ઉપકરણોથી પર હતા. તેમના મતે પ્રેમ જ સાધના છે, સર્વસ્વ છે અને સાર છે. બહુશ્રુત એવા મલૂકદાસની ઘણી રચનાઓ અને સાખીઓ પ્રખ્યાત છે. તેમના પ્રતિનિધ પદ અને સાખીઓનો સંગ્રહ ‘મલૂકદાસજીની વાણી’ નામે પ્રસિદ્ધ છે. તેમાં તેમનાં વ્યક્તિત્વ અને ભક્તિભાવનો પરિચય થાય છે. ૧૦૮ વર્ષની ઊંમરે સં. ૧૭૩૯ના વૈશાખ વદ ચૌદસને બુધવારે પોતાની દેહલીલા સંકેલી લીધી.

૧૫૪૪ (રાગ : આહીરભૈરવ)

તેરા મૈ દીદાર-દીવાના;
ઘડી ઘડી તુઝે દેખન ચાહું, સુન સાહેબ રહમાના. ધ્રુવ
હુઆ અલમસ્ત ખબર નહિ તનકી, પીયા પ્રેમ-પિયાલા;
ઠાટ હોઉં તો ગિર-ગિર પરતા, તેરે રંગ મતવાલા. તેરા૦
ખડા રહું દરબાર તિહારે, જયો ઘર કા ખંદાખદા;
નેકી કી કુલાહ સિર દિયે, ગલે પૈરહન સાજા. તેરા૦
તોજી ઓર નિમાજ ન જાનૂં, ના જાનૂં ઘરિ રોજા;
બાંગ જિંકર તબહી સે બિસરી, જબસે યહ દિલ ખોજા. તેરા૦
કહે ‘મલૂક’ અબ કબા ન કરિહૌં, દિલ હી સોં દિલ લાયા;
મક્કા હજજ હિયે મૈં દેખા, પૂરા મૂરસિદ પાયા. તેરા૦

॥ ઈન ભૂમિકે ઉપરે, સદા ન જીવે કોય; ॥
॥ દેવા જે હરિહર ભજે, ચિરંજીવી સો હોય. ॥

૧૫૪૫ (રાગ : બિલાવલ)

રામ ભજ રામ ભજ, રામ ભજ ! તું બાવરે;
જન્મ તેરો બિત્યો જાય, જલે લોહા તાવ રે. ધ્રુવ
કામનેકું કર દિયે, ચલનેકું પાંવ રે;
બોલનેકું જિહુવા દિયે, રામકે ગુન ગાવ રે. રામ૦
જિને તોકું તન દિયો, નામ તાકો ક્યું ન લિયો ?
અવસર ન ચૂક તૂં ઐસો, પાયો ભલો દાવ રે. રામ૦
સ્વપને મેં રાજ પાયો, પાયો સુખ ચૈન રે;
જાગ્યો તો ભિખારી ભયો, જબ ખૂલ ગયે નૈન રે. રામ૦
ઘોડા પાયે, હસ્તીપાયે, નોખત ના બજાવ રે;
છત્રપતિ ચલે ગયે, વાંકી ખબર કીનું ન પાવ રે. રામ૦
કહત ‘મલૂકદાસ’ છોડ, દે પરાઈ આશ રે;
હરિ કે ભજન વિના, પરેગો યમકે દ્વાર રે. રામ૦

૧૫૪૬ (રાગ : ચૌપાઈ ભૂપાલી)

હરિ સમાન દાતા કોઉં નાહી, સદા બિરાજૈ સંતન માંહી. ધ્રુવ
નામ વિસંભર બિસ્વ જિઆવૈ, સાંઝ બિહાન રિજિક પહુંચાવૈ;
દેઈ અનેકન મુખ પર એને, ઓગુન કરૈ સો ગુન કરિ માનૈ. હરિ૦
કાહૂ ભાંતિ અખર ન દેઈ, જાહી કો અપના કર લેઈ;
ઘરી ઘરી દેતા દીદાર, જન અપને કા બિદમતગાર. હરિ૦
તીન લોક જાકે ઓસાફ, જાકા ગુનહ કરૈ સખ માફ;
ગરવા ઠાકુર હૈ રઘુરાઈ, કહે ‘મલૂક’ ક્યા કરૈ બડાઈ ? હરિ૦

॥ બુરા બુરાઈ નાં તજે, ભલા તજે ન ભલાઈ; ॥
॥ બુરા હારી જગ જાયગા, ભલા જીતી જગ જાય. ॥

ડો. મહેન્દ્ર સાગર

૧૫૪૭ (રાગ : દરબારી)

નરભવ જેસે-તેસે પાયા, આના જાના સમજ ન આયા,
રહા અખોધ આજતક ભીતર બાહર કા મિથ્યા સંસાર;
આઓ મિલકર કરે વિચાર. ધ્રુવ

ભોગ ભોગ કર નહીં ધરાયા, સારા જીવન વ્યર્થ ગંવાયા;
તન સે ગંગા ખૂબ નહાઈ, નહીં ધુલા છે મનોવિકાર. આવો
પહિને કપડે નહીં ઉતારે, જિયે ઠસક સે, લિયે સહારે;
નિશ્ચયકી તો બાત દૂર છે, રહે અધૂરે સખ વ્યવહાર. આવો
જો છે નહીં ઉસે અપનાયા, અપને કો પહિચાન ન પાયા;
ચલને કી બિરિયા મેં આબિર, હો પાયે કૈસે ઉદ્ધાર ? આવો
આતમ જ્ઞાન નહીં જગ પાયા, મિથ્યાતમ મેં જી બીહલાયા;
જાન-બૂજ કર ગિરે ગર્તમેં, ફિર કૈસે હો ખેડા પાર ? આવો

મહેશ શાહ

૧૫૪૮ (રાગ : બહાર)

લાગી રે ભાઈ લાગી, ભજન કેરી માયા,
ભક્તિના દોરામાં પ્રોવાતી જાય મારા, જીવતરનાં મોતીની કાયા. ધ્રુવ
ભીતરનો રંગ ભીનો ભીનેરો નીતરે ને, ભવની ભોળાશ બધી ભીંજે,
હોડી તો તરવાનું બહાનું તણાઉં, તો યે ગમતું આ માંચલોચ રીઝે;
નામ કેરો સ્વાદ કંઈ લાગ્યો એવો કે, થયા ફિક્કા સૌ ફોરમનાં ફાયા. લાગી
માયા સંસાર તણી ઓસરતી જાય મને, અલગારી લગનીઓ લાગતી,
મટુકીમાં કાંઈ નહીં, તો ય તે ઢોળાય એવાં, કૌતુકની કાંકરીઓ વાગતી;
શીતલ થઈ જાય હવે રોમ રોમ કાય (મારી), પડી લાગે છે અનહદની છાયા. લાગી

|| પુરા સો કભલુ ન કીજિયે, સખસેં કરો મિત્રાઈ; ||
|| રહી જાયગી જગતમેં, દોનો વાત સદાઈ. ||

ભજ રે મના

૯૪૮

માલીબાઈ

૧૫૪૯ (રાગ : સોરઠ ચલતી)

ભાઈ, ગુરુનાં ચરણોને તમે સેવજો, અને મનના સંશયોને મેલજો છે જી ! - ધ્રુવ
ગુરુ મારો દીનનો દયાળ, તારી સમાવે જંબાળ, ચેતી લેને વીતી જાય છે કાળ જી;
ફરી આવો રે અવસર તને નહિ મળે છે જી! ગુરુનાં
મેલી દે જગતની સૌ લાજ, કરને ગુરુને શિરતાજ, તારાં સરે સઘળાં કાજ જી;
જેથી અમૂલ્ય હીરલો તને મળે છે જી ! ગુરુનાં
મમતા મેલી દે મનતણી, વળને ગુરુના ઘર ભણી, મળશે તને પારસમણિ જી;
જેથી દાસ્તિદ્રય ટળશે તારા દિલનું છે જી ! ગુરુનાં
આવી પહોંચ્યો તારો અંત, શાને રહે છે નચિંત, શોધી લેને ઝવેરી કોઈ સંતજી;
તે તો પારખું બતાવે તારા પિંડનું છે જી ! ગુરુનાં
ગુરુનાં વચન લીધાં ઝાલી, ત્યારે વાગી જ્ઞાનની ભાલી હું તો અભે'પદમાં 'માલી'જી;
થઈ પૂરણ કિરપા ગુરુદેવની છે જી ! ગુરુનાં

૧૫૫૦ (રાગ : સોરઠ ચલતી)

મારા સમર્થા પહેલાં વહેલા આવજો, મારી ખેડલીને બૂડતી તારજો છે જી!
ગુરુના ચરણનો પરતાપ, જપીએ અજપાના જાપ, ટળશે ત્રિવિધના તાપજી;
દન્ય બલિહારી ગુરુ જેણે સેવિયા છે જી! મારી
ગુરુ મારા સુણીને પોકાર, મારી વહેલી કરજો વાર; મારા તરણ-તારણહાર જી !
આ ભવથી ખેડલી મારી તારજો છે જી! મારી
ગુરુ મારા ગુણનું છે ધામ, મળ્યું મને અવિચળ ઠામ; મટી ગયું ચોરાશીનું નામ જી !
હવે ફેરો ટળ્યો ભવફંદનો છે જી! મારી
હવે હું તો નહિ ફરું ઠાલી, ગુરુજીએ લીધો હાથ ઝાલી; હું તો ઈશ્વરચરણે 'માલી'જી,
મારી સુરતા ઠરી રે નિજ ધામમાં છે જી! મારી

|| યહ અવસર સખ જાત હેં, છિન છિન ઘટસો આય; ||
|| હરિ ભજનકી ખેર અખ, વિલંબ ન કીજે કાંચ. ||

ભજ રે મના

૯૪૯

માનિક

૧૫૫૧ (રાગ : આશાવરી)

જગત મેં સુખિયા સરઘાવાન;
જગત વિભૂતિ ભૂતિ, સમ જાનત, ઠાનત ભેદ-વિજ્ઞાન. ધ્રુવ
ઘટ-અનિષ્ટ બુદ્ધિ તજ પર મેં, કરત સામ્ય રસ પાન;
શાંતિ સુધા ઉછલત હૈ જિનકે, લોક શિખર અવિસાન. જગત૦
રંક દશા મેં ગિનત આપકો, જિનવર સિદ્ધ સમાન;
કરમ ચમૂ કે દલન હેત કર, જિન આજ્ઞા કિરપાન. જગત૦
જિનવરજી કે હે લઘુ ભ્રાતા, જગ જ્ઞાતા નિજ જાન;
ક્રુમગ વિહાય લગે શિવપથ મેં, જિન આજ્ઞા પરમાન. જગત૦
બાહિજ ચિન્હ પ્રગટ કુછ નાહીં, પ્રશમાદિક પહિયાન;
માનિક તિનકે ગુણ ગાવત હૈં, તે પાવત અમલાન. જગત૦

મીનપિયાસી

કવિ દિનકરરાય કેશવલાલ વૈદ્યનો જન્મ સુરેન્દ્રનગર જિલ્લાના ચૂડા ગામમાં થયો હતો. 'મીનપિયાસી' તેમનું ઉપનામ હતું.

૧૫૫૨ (રાગ : યમન)

કબૂતરોનું ઘું ઘું ઘું, કોયલ કૂંજે કૂં કૂં કૂં;
ને ભમરા ગુંજે ગું ગું ગું, કબૂતરોનું ઘું ઘું ઘું. ધ્રુવ
ચકલાં ઉંદર ચૂં ચૂં ચૂં, છછૂંદરોનું છૂં છૂં છૂં,
કૂંજરમાં શી કક્કાવારી ? હું કુદરતને પૂછું છું;
ધ્રુવડ સમા ઘુઘવાટા કરતો, માનવ ઘુરકે હું હું હું. કબૂતરો

|| કેતે કહે જે મ્હાબલી, સો ભી મિલ ગએ ખેહ;
|| તારેં ચાહી તનકૌ, મનિકો કરે સનેહ. ||

લખપતિઓના લાખ નજામાં, સાચું-ખોટું કળવું શું ?
ટંક ટંકની રોટી માટે, રંક જનોને રળવું શું ?
હરિ ભજે છે હોલા, પીડીતો નો પરભૂ તૂ ! પરભૂ તૂ ! કબૂતરો
સમાનતાનો સમય થયો ત્યાં, ઉંચું શું ને નીચું શું ?
ફૂલ્યા ફાલ્યા ફરી રહો કાં, ફણીઘરો શા ફૂં ફૂં ફૂં;
થોભી જાતાં થાથા થૈને, સમાજ કરશે થૂં થૂં થૂં. કબૂતરો
પરમેશ્વર તો પહેલું પૂછશે, કોઈનું સુખ દુઃખ પૂછ્યું તું ?
દર્દભરી દુનિયામાં જઈને, કોઈનું આંસું લૂછ્યું તું ?
ગેં ગેં ફેં ફેં કરતા કહેશો, હેં હેં હેં ? શું ? શું ? શું ? શું ? કબૂતરો

૧૫૫૩ (રાગ : બાગેશ્રી)

ભજ મન દુઃખભંજન ભગવાન, એક અખંડ અમર અવિનાશી;
પ્રભુ એ પ્રેમનિધાન. ધ્રુવ
અણગણ ગુણ સાગર રહે ગાઈ, વનવન પવન કવન રહે વાઈ;
પળપળ ક્ષણક્ષણ એમ નિરંતર, કર એના ગુણગાન. ભજ૦
તૃષ્ણા કેરા તરલ તરંગે, નાચી રહ્યો તું વિધવિધ રંગે;
પલકે તુજ પરપોટો ફૂટે, નવ રહે નામ નિશાન. ભજ૦
આપ સુગંધ વિના ફૂલ કેવું, છે પ્રભુ નામ વિના મન તેવું;
ગુલસમ પ્રભુ પ્રભુ, પમર સમર તું, રજરજ મન ગુલતાન. ભજ૦
મીન રહે પાણીમાં પ્યાસી, એવી ફોકટ છોડ ઉદાસી;
રસનાને અમીરસ દઈ એના, પામ અદલ રસદાન. ભજ૦

તું ઠી નામ તારણ સબે કાજ કારણ, ઘરો ઉનકા ધારણ નિવારણ કરેગા,
ન થા દાંત જાકો દિયા દૂધ માંકો, ખબર હૈ સબર જો ઉસીકી ઘરેગા;
ટૂંટો અપના સીના મીટા દિલકા કીના, જીના પેટ દીના સો આપ ભરેગા,
મુરાદ કહે જો મુકદ્દર કે અંદર ટીને ટાંક માર્યા સો ટાર્યા ટરે ના.

|| દેહકો નેહ ન કીજિયે, અંતે ન અપની હોય;
|| બડે બડે સિદ્ધ સાધકા, છોડ ચલે સબ કોય. ||

મીનુ દેસાઈ

(ઈ. સ. ૧૯૧૯ - ૧૯૭૫)

મીનુ દેસાઈનો જન્મ નવસારીમાં તા. ૧-૭-૧૯૧૯ના રોજ થયો હતો. તેમના પિતાનું નામ અરજોરજી હતું. તેમણે 'આંધળીમાના જવાબમાં પુત્રનો વળતો જવાબ' કાવ્યની રચના કરી હતી. તેઓ મુંબઈ સમાચારના તંત્રી હતા. તેમનો દેહવિલય તા. ૨૫-૫-૧૯૭૫ના રોજ થયો હતો.

૧૫૫૪ (રાગ : ધોળ)

દુઃખથી જેનું મોઢું સૂકાયેલું, ચહેરે કુંડાળાના પટ,
ઝવેરચંદના ઝીણિયા આગળ, ગગો લખાવતો ખત;
માડી એની અંધ બિચારી, દુઃખે દા'ડા કાઢતી કારી. (૧)
લખ્ય કે ઝીણા, માફી પહેલી માગી લઉં છું હું આજ,
જ્યારથી વિપૂટો પડ્યો હું તારાથી ગમે ના કામ કે કાજ;
હવે લાગે જીવવું ખાઈ, નિત લાગે મોત જ ધ્યાઈ. (૨)
ભાણાના ભાણિયાની એક વાતડી માવડી છે સાવ સારી,
હોટલમાં જઈ ખાઉં બે આનામાં પ્લેટ અરદી કારી;
નવાં જો હું લૂગડાં પે'રું કરું પેટનું ક્યાંથી પૂરું ? (૩)
દનિયું માઈ પાંચ જ આના, ચાર તો હોટલે જાય,
એક આનાની ચાહ-બીડી માડી ? બચત તે કેમ થાય ?
કરૂં ક્યાંથી એકઠી મૂડી ? કાયા કેમ રાખવી રૂડી ? (૪)
પાંચ આનાની મૂડીમાંથી હવે સંઘરીશ રોજના બે,
મોકલી આપીશ માસને છેડે હું રકમ બચશે જે;
જેથી કંઈક રાહત થાશે, કદી હાથ ન લાંબો થાશે. (૫)
માસે માસે કંઈ મોકલતો જઈશ તારાં પોષણ કાજ,
પેટગુજારો થઈ જશે માડી ! કરતી ના કામકાજ;
કાગળ ન ચૂકીશ માસે, લખાવીશ ઝીણિયા પાસે. (૬)
લિખિતંગ તારાં ગીગલાના માડી ! વાંચજે ઝાઝા પ્રણામ,
દેખતી આંખે અંધ થઈ જેણે માડીનું લીધું ના નામ;
દુઃખી તું ના દિલમાં થાજે, ગોવિંદના ગીતડાં ગાજે. (૭)

|| બાલાપન ખેલત ગયા, જોબન નારી સંગ; ||
|| બુટાપનમેં હરિ ભજે, તો ભી તાકો રંગ. ||

મીરાં (ઈન્દીરા)

૧૫૫૫ (રાગ : મારવા)

લગાયા થા દિલ ક્યૂં કહો શ્યામ હમસે ? લગાકે જો પ્રીતી નિભાના નહીં થા;
બનાયા હિ થા ક્યૂં હમેં નાથ બોલો ? બનાકે જો જીવન બસાના નહીં થા.

ધ્રુવ

મેં ભોલીથી બાલા, ચતુર તુમ કન્હાઈ, બજાકે મુરલિયા યહ, સુધ-બુધ ભૂલાઈ !
તજે સંગ સાથી તજી સબ લોકાઈ, ન દેખા ન ભાલા, મિલન તોહે આઈ;
બને મેરી નૈયા કે ક્યૂં થે બિવૈયા ? જો નૈયા કિનારે લગાના નહીં થા ?

લગાયા૦

અનાથોં કે પાલક રખેયા કહાઓ, રખો લાજ મેરી હરી ના સતાઓ,
બુલા લો હમેં શ્યામ, યા તુમ હિ આઓ, તૃષા યહ બુઝાઓ યા જીવન મિટાઓ;
પરાયા જો હોના થા અપના બનાકે, તો 'મીરાં' કો અપના બનાયા હિ ક્યૂં થા?

લગાયા૦

મેઘ ધારવો

૧૫૫૬ (રાગ : લાવણી)

ધાર મન ! તું ધાર આપણા ગુરુને સંભાર જી;
લોભ લાલચ કારમી છે, કોટિ તે તું ટાર જી. ધ્રુવ
એરણ પર તો હીરા જડિયા, એ પર પડિયા ઘાવ રે;
ઘણા સંતને સેવતાં, કોઈ ઝવેરી પરખાય જી. આપણા૦
શૂરા દેખી પૂરા મળિયા, દિયા નિજ પર ઘાવ રે;
કાયર પાછા ભાગશે, ઘાયલ ધૂમે દ્વાર જી. આપણા૦
ચાંદો સૂરજ વચ્ચે રમિયા, જગતના આધાર રે;
એક તો નિરાધાર દેખ્યા, સોહિ સરજનહાર જી. આપણા૦
ચંદનચોકે આપ બેઠા, લેવા ફૂલની વાસ રે;
'મેઘ ધારવો' એમ બોલ્યા, તે ગુરુને વિશ્વાસ રે. આપણા૦

|| સબ જગ ચલતા દેખકેં, તુત હિ દેખ વિચાર; ||
|| આન જંબલ હિ પરિહરો, સુમરો સરજનહાર. ||

મૂળદાસ

(ઈ.સ. ૧૬૫૫ - ૧૭૭૯)

સંત મહાત્મા મૂળદાસનો જન્મ સૌરાષ્ટ્રમાં ઊના નજીક અમોદરા ગામે વિ.સં. ૧૭૧૧ના કારતક સુદ-૧૧ના સોમવારે થયો હતો. લુહાર જ્ઞાતિના આ બાળકનું નાનપણનું નામ મૂળજી હતું. તેમની માતાનું નામ ગંગાબાઈ અને પિતાનું નામ કૃષ્ણજી હતું. ૧૬ વર્ષની ઉંમરે મૂળજીના લગ્ન વેલબાઈ નામની કન્યા સાથે થયા હતા. મૂળદાસે ગોંડલના સમર્થ સંત જીવણદાસજી લોહલંગરી ખાખી સાધુ પાસે દીક્ષા લીધી હતી. મૂળદાસના પત્નીએ પણ દીક્ષા લીધી હતી. અને લગભગ ૫૭ વર્ષની ઉંમરે અમરેલી મુકામે આશ્રમ બાંધી શેષ જીવન વ્યતિત કર્યું હતું. છેવટે ૧૨૪ વર્ષનું દીર્ઘાયુષ ભોગવી સંવત ૧૮૩૫ના ચૈત્ર સુદ - ૯ રામનવમીના દિવસે અમરેલીમાં જીવંત સમાધિ લીધી.

૧૫૫૭ (રાગ : પ્રભાત)

આદિ ઓમ્કાર તે અંતમાં એક છે, જૂજવા શબ્દને સર્વે સાથે;
મન બુદ્ધ કરી બોધ બહુ ભાતના, વૈખરી વાણીનું જોર વાધે. ધ્રુવ
તે જ ઓમ્કાર ત્રિલોકમાં પરવર્યો, સુર-અસુર ને પશુ-પ્રાણી;
આદિ નારાયણ ને અંત બ્રહ્મા લગે, વિધિના ખેદ ને વદે વાણી. આદિ
અકાર ઉકાર મકારમાં મેલતાં, શુદ્ધ ઓમ્કાર તે એક જાણો;
ભક્ત ભગવાન તે વેદ શ્રુતિ વદે, એહમાં ભેદ તે શું રે આણો ? આદિ
પરા પશ્યંતી મધ્યમા વૈખરી, ચાર વાણીએ કરી સર્વ બોલે;
આદિને અંત તે એક અદ્વૈત છે, શુદ્ધ જાણ્યા વિના ચિત્ત ડોલે. આદિ
પિંડ બ્રહ્માંડમાં એક પરમાત્મા, શબ્દ ને પાર નિ:શબ્દ પોતે;
'મૂળદાસ' મર્મ મૂળગો વિચારતાં, અન્ય બીજો નહિ એમ જોને. આદિ

|| અવર ભરોસા છાંડકેં, રાખો ચહ પરતીત; ||
|| દેવા હરિ જન સેવીએ, યહી સંતનકી રીત. ||

ભજ રે મના

૯૫૪

૧૫૫૮ (રાગ : બહાર)

ભજન બનત નહિ, મન તો સેલાની તેરા, મન તો સેલાની. ધ્રુવ
અચ્છે અચ્છે ભોજન ચહીએ, ઓર ઠંડા પાની;
પાન તો સુંગધી ચહીએ, સોનેરી પિક્કાની. મન
પુષ્પકી તો શૈચ્યા ચહીએ, રૂપવંતી રાની;
પુત તો સુપુત ચહીએ, કુલકી નિશાની. મન
હાથી ચહીએ, ઘોડા ચહીએ, તંબુ આસમાની;
ગટ તો અજિત ચહીએ, તોપ મુલતાની. મન
ધન ચાહીએ માલ ચાહીએ, હીરા રત્ન ખાની;
'મૂળદાસ' કહે એસે દુનિયા, લોભે લલચાની. મન

૧૫૫૯ (રાગ : મૂલણા)

મારા આતમનારે આધાર, અળગા ના જાજો રે;
આવું સરૂપ મંદિર્યું સાર, તેમાં તમે રેજો રે. ધ્રુવ
વ્હાલા સેજ અનુપમ સાર, પલંગ પરવારી રે;
હું તો પોદું રે પિયાજીને પાસ, દુ:ખડાં વિસારી રે. મારા
હું તો હીંચુ હિંડોળા ખાટ, સાંસ ઉસાંસે રે;
હું ને લેરે લાગી અંગમાંયે, પિયાજીને પાસે રે. મારા
એવી વ્હાલમ પ્રેહની રે વાત, કે આગળ કહીયે રે;
એવી સખીરે મળે સુખાણ, સમજીને સુખ લઈયે રે. મારા
મળ્યા ખેમ ભાણ રવિરામ, ત્રિકમને તારો રે;
'મૂળદાસ'ની પકડી બાંધ્ય, ભવસાગર ઉતારો રે. મારા

|| હરિ ભજન પરતાપજો, મુખસોં કહો ન જાય; ||
|| જાકે પૂરન ભાગ હેં, તાકો મિલે સો આય. ||

ભજ રે મના

૯૫૫

૧૫૬૦ (રાગ : રામકી)

લે તો લેજે નામ રામનું, કહે તો કૃષ્ણજી કહેજે;
દહ તો દહજે તું કામને, રહે તો ગુરુ ચરણે રહેજે. ધ્રુવ
મળ તો મળજે મહા સંતને, ટળ તો અવગુણથી ટળજે;
ભળ તો ભળજે પરિબ્રહ્મમાં, ગળ તો જ્ઞાનમાં ગળજે. લેતો
સમરણ કર તો સ્વરૂપનું, દમ તો ઇન્દ્રિયને દમજે;
ઉદમ કર તો ભક્તિવણો, રમ તો નિરંતરમાં રમજે. લેતો
મેલ તો સંશયને મેલજે, ભૂલ તો દેહને ભૂલે;
અણછતું એહ જાણજે, નહીં મળે મોંઘે મૂલે. લેતો
નિષ્ટા એ રાખો નિજ નામની, વળતી વાસના ન ડોલે;
'મૂળદાસ' અક્ષર મૂળગો, બાવનથી બા'રો રહ્યો બોલે. લેતો

૧૫૬૧ (રાગ : દેશી ઢાળ)

વચન વિચારી રે સંતો તમે ચાલજો રે, હાંરે ભાઈએ મોટાનો ઘરમ રે,
વિષમાં અમૃતરે ભાવે ભેળતાંરે, હાંરે તેનું કોટિક બેસે કરમરે;
જીરે સેવો શ્યામનેરે સેવો શ્યામનેરે, નકલંકી નામને રે. ધ્રુવ
ગોરસને મથે રે નવનિધ નીપજે રે, પાણી મથે ન પમાયે રે;
લુંણને ભલું રે જે નાભમાં રે, હાંરે તેતો જીવનથી રેજાર રે. જીરે
દળીને સાકરરે દૂધમાં ભેળિયેરે, હાંરે તેતો લેઈને પન્નગને પાયરે;
વિષિયર સંગેરે વિષજ ઉપજેરે, હાંરે તો વિષ અમૃત નવ થાય રે. જીરે
તેલ રે ભેળ્યું રે લેઈ તુપમાંરે, હાંરે ભાઈ નહિ એ તુપ નહિ રે તેલ રે;
તેલમાં ભેળ્યા રે કોરા કોદરા રે, હાંરે ભાઈ ખળવાદીનો ખેલરે. જીરે
સોનું છે અંગેરે પોતે નિર્મળું રે, હાંરે જેની કોમળ દીસે કાંતરે;
મૂલ ન ઘટ્યું રે ઘણા ઘણા ઘાટમાં રે, જેના ભીતર પેઠીરે ભ્રાંતરે. જીરે
અણુને કણું રે પડ્યું જેની આંખમાં રે, હાંરે તેને જોયાનું સુખ જાયરે;
અંજન વિદ્યા રે આંજે જેની આંખમાં રે, હાંરે તેના નેત્ર નિર્મિળ થાય રે. જીરે

॥ હરિભજન પરતાપસોં, પાવન હોત પતિત; ॥
તાતેં છિન ન બિસારીયે, તરવેકી એ રીત. ॥

ભજ રે મના

૯૫૬

અંતઃકરણરે જેનાં નથી ઉજળાં રે, હાંરે ભાઈ તેથી પામિયો ત્રાસરે;
વેદનાં વચન રે સંતો તમે સાંભળો રે, એમ મહાજન કહે મૂળદાસ રે. જીરે

૧૫૬૨ (રાગ : પરજ)

વૈરાગ્યના પદને વિઘન આડાં ઘણાં, કઠણ બાંધ કામના કો'ક છૂટે !
કનકને કામિની ચોકી આડી શ્યામની, રામની રમતને એ જ લૂંટે. ધ્રુવ
પ્રકૃતિને વશ થયો, ભક્તિને ભૂલી ગયો, નારીએ નેણને બાણે માર્યો;
જોગ લીધા પછી ભોગ ઈચ્છા કરે, હાથ આવેલ બાજી એમ હાર્યો. વૈરાગ્ય
કામનું મૂળ તે જાણવી કલ્પના, ક્રોધથી કરમની ગાંઠ બાંધે;
શીલ સંતોષના શોબા^૧ દીધા વિના, જન્મને-મરણનો રોગ વાઘે. વૈરાગ્ય
મૂળ વૈરાગ્યમાં મન જેનું મરે, વિષયના સ્વાદમાં નવ ડોલે;
'મૂળદાસ' કહે જે સંત સમજ્યા ખરું, વેદના વાક્યમાં ચિત્ત જોડે. વૈરાગ્ય

॥ (૧) ડામ, ચપકો

મુક્તાનંદ (નિત્યાનંદના શિષ્ય, વજ્રેશ્વરી)

૧૫૬૩ (રાગ : પહાડી)

ગુરુદેવ હમારા પ્યારા, હૈ જીવન કો આધાર. ધ્રુવ
શ્રી ગુરુદેવ કી અપાર શક્તિ, જીવન કો હૈ મિલતી સ્ફૂર્તિ;
મિટે મૈલ સબ મન કે પાર, હૈ જીવન કો આધાર. ગુરુદેવ
ઉનકો અપના જીવન જાનો, તન મન ઘન સબ ઉનકો માનો;
વો હી લગાવે પાર, હૈ જીવન કો આધાર. ગુરુદેવ
ઉનકી ખાતિર પ્રાણ તજેંગે, તન મન સેતી ધ્યાન ઘરેંગે;
તર જાર્યે ભવ સારા, હૈ જીવન કો આધાર. ગુરુદેવ
શ્રી ગુરુદેવ કી મહિમા વ્યારી, જડ બુદ્ધિ ચેતન કર ડારી;
દૂર કિયા અંધિયારા, હૈ જીવન કો આધાર. ગુરુદેવ

॥ હરિ ભજો મન હરખસોં, કીજે વિલંબ ન કાંચ; ॥
જોબનકે દિન જાત હૈ, જ્યોં તરવરકી છાંચ. ॥

ભજ રે મના

૯૫૭

નિત્યાનંદ શરણ જો જાવે, બોધ ઉજાલા સો હી પાવે;
મુક્ત હોત હૈ નિર્ધાર, હૈ જીવન કો આધાર. ગુરુદેવ
'મુક્તાનંદ' કહે સખ આઓ, ગુરુ ચરણોં મેં શીષ મુકાઓ;
ગુરુ હી સે નિસ્તારા, હૈ જીવન કો આધાર. ગુરુદેવ

૧૫૬૪ (રાગ : ભૈરવી)

જ્યોત સે જ્યોત જગાઓ સદ્ગુરુ, જ્યોત સે જ્યોત જગાઓ;
અન્તર તિમિર મિટાઓ સદ્ગુરુ, જ્યોત સે જ્યોત જગાઓ. ધ્રુવ
હે યોગેશ્વર હે જ્ઞાનેશ્વર, હે સર્વેશ્વર હે પરમેશ્વર.
નિજ કૃપા બરસાઓ સદ્ગુરુ, જ્યોત સે જ્યોત જગાઓ. સદ્ગુરુ
હમ બાલક તેરે દ્વાર પે આયે, મંગલ દરશ દિખાઓ. સદ્ગુરુ
શિશ મુકાર્યે કરેં તેરી આરતી, પ્રેમ સુધા બરસાઓ. સદ્ગુરુ
અન્તર મેં યુગ યુગ સે સોઈ, ચિત શક્તિ કો જગાઓ. સદ્ગુરુ
સૌંચી જ્યોત જગે હિરદય મેં, સોહમ્ નાદ જગાઓ. સદ્ગુરુ
જીવન 'મુક્તાનંદ' અવિનાશી, ચરનન શરન લગાઓ. સદ્ગુરુ

મુકુન્દરાય પારાશર્ય

૧૫૬૫ (રાગ : યમન)

હરિ ! મને કોકિલ બનાવી વનમાં મૂકિયો,
વળી તમે વસન્ત બનીને વિલસ્યા પાસ;
હવે હું મૂંગો ક્યમ રહું ? ધ્રુવ
હરિ ! મને ઝરણું બનાવી ગિરિથી દોડવ્યો,
વળી તમે દરિયો થઈ દીધી દિલે આશ;
હવે હું સૂતો ક્યમ રહું ? હરિ

|| હરિભજન અહર્નિશ કરો, ઈહ આનંદકો મૂલ; ||
|| એક પલકમેં સખ મિટૈં, કોટિ જનમકી ભૂલ. ||

હરિ ! મને સુવાસ બનાવી કળિયું ખીલવી,
વળી તમે પવનો થઈ પ્રસર્યા ચોપાસ;
હવે હું બાંધ્યો ક્યમ રહું ? હરિ
હરિ ! મને દીપક પેટાવી દિવેલ પૂરિયાં,
વળી તમે ફરતા ફેલાયા થઈ આકાશ;
હવે હું ટાંક્યો ક્યમ રહું ? હરિ
હરિ ! મને હું પદ આપીને પુરુષાર્થી કર્યો,
વળી તમે પરમ પદ થઈ દીધી પ્યાસ;
હવે હું જુદો ક્યમ રહું ? હરિ

મોરાર સાહેબ

મોરાર સાહેબનો જન્મ વિ.સં. ૧૯૦૨ માં થયો હતો. તેઓ મારવાડ થરાદ નામક રાજ્યના રાજકુમાર હતા. તેમણે સૌરાષ્ટ્રના ખંભાલિયા ગામે સમાધિ લીધી હતી. તેમના ગુરુ રવિસાહેબ હતા.

૧૫૬૬ (રાગ : સોરઠયલતી)

કહોને ઓઘાજી અમે કેમ કરિયે ? મનડાં હેરાણાં પ્યારા મોરલિયે;
વ્યાકુળ થઈને અમે વનમાં ફરિયે, હરિહરિ મુખથી ઓચરીએ. ધ્રુવ
નથી રે'વાતું ચિત ચોરી લીધાં, પ્રીત કરીને પરવશ કીધાં;
એનેરે ચરણે અનેક સિંધાં, પ્રેમના પિયાલા પાઈને પીધા. કહોને
દરશન દીઓતો મારે દીવાળી, વ્હાલા લાગો છો અમને વનમાળી;
ત્રિભુવન સાથે મારી લાગી તાળી, નયણાં રહ્યાં છે માહરાં વ્યાળી. કહોને
વેદે નિષેધ કીધા રે નારી, ઓતમ કરી વ્હાલે ઓધારી;
વ્હેતે પુરથી વ્હાલે લીધાં વાળી, બહુરે નામિયે બિરદ સંભાળી. કહોને
પ્રગટરૂપે હરિ પરમાણુ, જુગના જીવન મારે સાચું નાણું;
દાસ 'મોરાર'ને રવિ ગુરુનું બાનું, છુપાવ્યું નહિ કદી રહે છાનું. કહોને

|| જે જે હરિકો નિત ભજૈ, તિનકો સદા આનંદ; ||
|| તિનકોં ભય વ્યાપે નહીં, કટે કાલકો ફંદ. ||

૧૫૬૭ (રાગ : પરજ)

મારા સ્નેહી સતગુરુ શ્યામ, સનમુખ તમે રે'જો રે;
એવો કલજુગ વહે રે કૂર, તેમાંથી તારી લેજો રે. ધ્રુવ
ગુરુજી બાના ધ્રુવની લાજ, રાખો તો રહેશે રે;
એવા ભક્ત વત્સલ ભગવાન, વંદીને વેદ કે'છે રે. મારા
ગુરુજી પ્રગટ કરું પોકાર, સમસ્થ સાંભળજો રે;
તારી ભક્તિમાં પાડે ભંગ, દુષ્ટોને તમે દળજો રે. મારા
દોહલાં દુરિજન દે છે દુઃખ, પ્રભુજી તેને પાડો રે;
તમે નોદારાના આધાર, બુડતાની બાહ્ય ઝાલો રે. મારા
અમે કાલાં ઘેલાં કિરતાર, તોય છીએ તમારાં રે;
તમે આદ અંત મધ્ય એક, હરિ છો અમારા રે. મારા
સ્વામી 'મુરાર' કહે મહારાજ, પૂરવી પ્રીતે રે;
તમે રહેજો મારા રૂદ્યામાંય, અખંડ અદ્વૈતે રે. મારા

મોહન

૧૫૬૮ (રાગ : પરમેશ્વરી)

તને પ્રભુ લાખ વખત તરછોડે, પણ તું હાથ ના મૂકજે રે;
હાથ ન મૂકજે, હાથ ન મૂકજે, હાથ ન મૂકજે રે. ધ્રુવ
નહિ મળે ફરીને લાગ આવો, માનજે 'મોહન' એમાં લ્હાવો;
થાય ગમે તે, લેજે સહી, પણ લાગ ન ચૂકજે રે. તને
જો જે ચૂકુ ના કોઈ ભરમથી, સહેજે ખસું ના તારા ઘરમથી;
આડે આવે કોઈ રોકવા, એની સામે ના થૂંકજે રે. તને
થોડે સુધી તારૂં જોશે પાણી, લાલસા-લોભ તને નાખશે તાણી;
કીર્તિ-લક્ષ્મી લલચાવે, એને જોઈ ના ઝૂંકજે રે. તને
નાથ અમારો પૂરો ઝવેરી, ફટકળ હોય તેને ખાજે વ્હેરી;
સાચાં મોતી મારી ઘાણ તપાસે, તું ના લૂંટજે રે. તને

॥ કેતે પાપી તામસી, ચારિ ખાનકે જંત; ॥
સુનિ ભજન તિન શ્રવનાં, ઓહી તરેં અનંત. ॥

'મોહન' થોડા દુઃખને વ્હોરી, આવેલું હાથથી જાય ન છોડી;
ગયો છૂટી જો હાથ તો, જઈ ઉકરડે ભૂંકજે રે. તને

૧૫૬૯ (રાગ : રાગેશ્રી)

તમે લગની લગાડી પ્રભુ ! કેવી, (કે) શામળા ! છોડું છોડાય ના !
મારા અંતરમાં મોહિની તેં લગાવી, (કે) શામળા ! છોડું છોડાય ના !
આઠે પહોર તારાં સ્મરણોમાં જાય છે, નિત્ય નવું નવું એમાં દેખાય છે;
મને છાંટી ભભૂતી તમે કેવી. (કે) શામળા ! છોડું
ઊંચા મને તારા સંસારે મહાલતો, આખો દિવસ તારૂં ગાડું ગબડાવતો;
તારાં ભજનોની રાતો રંગીલી. (કે) શામળા ! છોડું
મારી કટારી, હવે શાને સંતાય છે? ધીરેથી માર, મારૂં હેયું છેદાય છે;
તારા મુખડામાં ઘેલી બનેલી. (કે) શામળા ! છોડું
ઘાયલને મારવામાં શાને હરખાય છે, પીડાતી કાયા, તારો 'મોહન' મૂંઝાય છે;
મુખ હસતું ને હેયે રડેલી. (કે) શામળા ! છોડું

૧૫૭૦ (રાગ : મંદકાંતા છંદ, ચમન મિશ્ર)

નિત્ય પ્રભાતે આંખ ઊઘડતાં, લેવું પ્રભુનું નામ ! બંધુ !
પ્રભાત-કર્મો પરવારીને, ધરવું ઘણીનું ધ્યાન ! બંધુ !
હસતાં રમતાં આનંદ કરતાં, કરવું ધરનું કામ ! બંધુ !
જે જે સ્થિતિમાં નાથે રાખ્યાં, એને દો સન્માન ! બંધુ !
આંગણે આવ્યો કોઈ અતિથિ, દેવું ઘટતું માન ! બંધુ !
કોઈની નિંદા, ચાડી - ચુગલી, જોજો ભૂલતાં ભાન ! બંધુ !
સૌ જીવોમાં એક પ્રભુ છે, સૌને દેજો માન ! બંધુ !
અનાથ - સેવા એ પ્રભુસેવા, જગમાં ઉત્તમ કામ ! બંધુ !
માતા - પિતા, વડીલો કે સ્વામી, આશિષ મુક્તિધામ ! બંધુ !
જે ઘર-ગામે વસીએ 'મોહન', શાંતિનું એ ધામ ! બંધુ !

॥ ભજન હરિકો કીજીએ, મનમેં ધરી આહ્લાદ; ॥
જરત અગ્રિતેં રાખિયો, પ્રગટ ભક્ત પ્રહલાદ. ॥

૧૫૭૧ (રાગ : સોરઠ ચલતી)

ચિત્ત ગયો ચોરી માઝં મન ગયો હેરી રે;
હે નંદનો લાડીલો માઝ ચિત્ત ગયો ચોરી. ધ્રુવ
શું કરીએ ઓઠી પેરી ? ગમે નહીં ગોકુળની શેરી;
ભવન ભયંકર લાગે, કોટડી અંધેરી. હેઠ
મીઠા મેવા લાગે ખારા, નેણે નાવે નિંદ્રા વાલા;
વાલીડા વિનાની હું તો, ફરૂં ઘેલી ઘેલી. હેઠ
પ્રીતિ છે બાલાપણ કેરી, વ્હાલા કેમ થયો છો વેરી !
વ્રજના વિહારી નટખટ, થઈ બેઠા છો નમેરી. હેઠ
વાલમ આવો એક ફેરી, જવા ન દઉ તમને બે'રી;
દાસ રે મોહનને રાખું, ઘટડામાં ઘેરી. હેઠ

૧૫૭૨ (રાગ : ધોળ)

હરે રામ, રામ હરે, રામ હરે, રામ હરે;
હરે રામ, રામ હરે, રામ હરે, રામ હરે. ધ્રુવ
મળ્યો છે દેવને દુર્લભ સમો આ દેહ તને,
'હું'પદનું કેફી પીણું પીધું, ચટ્યું ઘેન તને;
પછી તું ભાન ખોઈ ના કરવાનું કરવા બેઠો,
જ્યાંથી નીકળાય નહિ એવા દ્વારે જઈને પેઠો. હરેઠ
તને મારગ બતાવનારા કહી કહીને થાક્યા,
છતાં તારા સૂતેલા દેવ હજુયે ન જાગ્યા;
જરા જો પાછું વાળી, તારાં કર્યાં તને નડે,
વખત વહી જાય પછી ઘણાં માથે હાથ ધરે. હરેઠ

|| હરિકે ભજન પ્રતાપસોં, જ્ઞાન પ્રગટે મનમાંહિ; ||
|| તબહીં સકલમેં દેખિયે, હરિ બિન દૂજા નાંહિ. ||

હજુ કંઈ વહી ગયું ના, સમજી જા, તું ચેતી જજે,
તારી સોબત બધી છોડી સીધાને સંગે રહેજે;
પ્રભુનો રંગ જેને હોય એનો રંગ ચડે,
એવો તો લાગશે તને કે બીજું કંઈ ના ગમે. હરેઠ
ખોટું કરવામાં તારી વૃત્તિ પાછી હટી જશે,
પ્રભુ જે આપશે, તારું મન એમાં ઠસી જશે;
પછી હરિનામ ગાવાની તને જે મજા મળે,
જગતની સંપત્તિ ને વૈભવોથી મન ન ચળે. હરેઠ
તારી આ આંખ ઉપર પહેલાં તું કબ્જો કરી લે,
તારી આ જીભને સમજાવી-પટાવી જીતી લે;
તારા મનને મનાવી એનું સમાધાન કરી લે,
તારે જે માર્ગે જાવું, માર્ગમાં તું રસ ભરી લે. હરેઠ
પછી એ મન અને ઇન્દ્રિયો તારી પૂંઠે રહેશે,
તું જે સોંપીશ એને કામ, એને હોંશે કરશે;
ભયંકર કાળ તને જોઈ પછી કંપી જશે,
બિચારી માયા એની જાળ પાછી ખેંચી લેશે. હરેઠ
પછી હરિનામ ગાવાની તને જે મસ્તી થશે;
તારે ભવ તરવા 'મોહન' નાવ બધી સસ્તી થશે. હરેઠ

મંગલુરામ

૧૫૭૩ (રાગ : વસંતમુખારી)

બાજુગર કી બજુ બાંસુરી માયાપુર કે મેલે મેં,
માયાપુર કે મેલે મેં યા બ્રહ્મપુરી કે મેલે મેં;
બાજુગર કી બજુ બાંસુરી માયાપુર કે મેલે મેં,
વા નટવર કી બજુ બાંસુરી માયાપુર કે મેલે મેં. ધ્રુવ

|| સંત અસંતમેં અંતરા, દેખન માંહિ સમાન; ||
|| જબ બોલે તબ જાનિયે, તિનતેં પરે પ્રમાન. ||

બાજુગર ને ખેલ રચાયો, માટી કો કલબૂત બનાયો;
 વાકે ભીતર આપ સમાયો, એસો ગુણઅલબેલે મેં. બાજુગરો
 બિના પૈર પૃથ્વી પર ડોલે, બિન રસના કે વાણી બોલે;
 બિના હાથ ભૂમંડલ તોલે, ઘતનો જોર અકેલે મેં. બાજુગરો
 એક ડોર મેં સબે નચાવે, ઓર નહીં સમઝ મેં આવે;
 બાકો ભેદ કોઈ ના પાવે, ખેલે સંગ સહેલે મેં. બાજુગરો
 ત્રીન લોક ઝોલી મેં ઘર કે, છિપ ગયો કહોં તમાશો કરકે;
 ‘મંગતૂરામ’ અવિદ્યા કર કે, પડ ગયો જીવ ઝમેલે મેં. બાજુગરો

મંજુલ

૧૫૭૪ (રાગ : બાગેશ્રી)

જાગો સજ્જન વૃન્દ હમારે, મોહ નિશા કે સોવન હારે. ધ્રુવ
 જાગો જાગો હુઆ સવેરા, મોહ નિશા કા ઉઠ ગયા ડેરા;
 જ્ઞાન ભાનુ ને ક્રિયા ઉજેરા, આશા દુઃખદ અસ્ત ભયે તારે. જાગો
 યહ ઘર બાર જગત સબ સપના, સુત દારા કોઈ નહિં અપના;
 મેરી તેરી છોડ કલ્પના, માયા મોહ તજો અબ ધ્યારે. જાગો
 ઘન દૌલત સુત જગત ઝમેલા, વિજલી કા સા હૈ યે ઉજેલા;
 સંગ મેં જાવે એક ન ઘેલા, ભૂલે કિસ પર હો તુમ ધ્યારે. જાગો
 જગ કર સન્ત શરણ મેં જાઓ, જાકર રામ નામ પ્રિય ગાઓ;
 પૂર્ણ શાન્તિ હૃદય મેં પાઓ, મિટ જાયે ભય સંકટ સારે. જાગો
 જાનો તભી કિ અબ હમ જાગે, જબ મન વિષયોં સે ખુદ ભાગે;
 પૂર્ણ ચિત્ત રામ મેં લાગે, જિસકો પાકર સન્ત સુખારે. જાગો
 સીતાપતિ રઘુપતિ રઘુરાઈ, માઘવ શ્યામ કૃષ્ણ ચદુરાઈ;
 મોહન શ્રી ગોવિન્દ સુખદાઈ, ‘મંજુલ’ નામ જપો સુખકારી. જાગો

|| સાકર જેસી ફિટકરી, એક રુપ એક રંગ; ||
 || ફેર સ્વાદમેં જાનિયે, સમજી કીજે સંગ. ||

રઘુનાથદાસ

૧૫૭૫ (રાગ : ગરબી)

ઓઘવજી સંદેશો કેજો શ્યામને, મારા સમજો મૂકી મનનો મેલજો;
 કાનુડો કપટી રે આવડો કેમ થયો ? છળ કરીને છેતરિયે નહીં છેલજો. ધ્રુવ
 અણતેડ્યાં જાતાં રે નંદને આંગણે, વણ કરાવ્યાં કરતાં ઘરનાં કામજો;
 મોહનનાં મુખનાં રે લેતી મીઠડાં, જશોદા મુજને કહેતી નિર્લજ નારજો. ઓઘવ
 માડીથી છાનાં રે મેવા લાવતાં, વાટકડીમાં દોહતા ગૌરી ગાયજો;
 દૂધેને દહિંયેરે હરિને સિંચતા, બાળપણમાં કીધો એસું સંગજો. ઓઘવ
 વેરીડાં કીધાં રે વ્રજનાં લોકને, વાલા કીધાં ગોપી ગિરિધર લાલજો;
 રાજની રીતીએ મોહન મ્હાલતા, કેમ વિસાર્યું વિહલજીએ વ્હાલજો? ઓઘવ
 જમાડી જમતાં રે જીવન પ્રાણને, પવન કરીને પોટાળતી પલંગજો;
 એવાં રે સુખડાં સ્વપને વહી ગયાં, વેરી વિદ્યાતાએ અવળા લખિયાં લેખજો. ઓઘવ
 વાસીદું વાળતાં ઘરતી માતનું, રખે રજ ઉડે રસિયાને અંગજો;
 આંખલડી આગળથી હરિ નવ મૂકતી, શા માટે હરિ તજ્યો અમારો સંગજો? ઓઘવ
 દુઃખડાંની વાતો રે ક્યાં જઈ દાખવું ? કહિયે છીએ પણ કહ્યું ન માને કોયજો;
 કૂવાની છાંચડી તે કૂવામાં શમે, તશ્કરની મા કોઠીમાં પેસી રોય જો. ઓઘવ
 અમારા અવગુણ રે હરિના ગુણ ઘણા, જોઈ નવ કરીયે વડાં સંઘાતે વેર જો;
 ‘રઘુનાથ’ના સ્વામીને કહેજો એટલું, મળવા આવો મનમાં રાખી મેહેર જો. ઓઘવ

રણછોડદાસ

૧૫૭૬ (રાગ : દરબારી)

દિલમાં દીવો કરો રે દીવો કરો;
 કૂડા કામ-ક્રોધને પરહરો, કે દિલમાં દીવો કરો રે. ધ્રુવ
 દયા દિવેલ, પ્રેમ પરણાયું લાવો, માંઠી સુરતાની દિવેટ બનાવો;
 પછી બ્રહ્મ-અગ્નિ ચેતાવો, કે દિલમાં દીવો કરો રે. દીવો

|| આંબા તેસા અરક ફલ, સ્વાદ ન તિનકો એક; ||
 || અસંત સંત ન નિપજે, દેખો કરી વિવેક. ||

સાચા દિલનો દીવો જ્યારે થાશે, ત્યારે અંધારું મટી જાશે;
 પછી બ્રહ્મ-લોક તો ઓળખાશે, કે દિલમાં દીવો કરો રે. દીવો
 દીવો અનર્ભે પ્રગટે એવો, ટાળે અજ્ઞાન તિમિરને તેવો;
 એને નેણે તે નીરખીને લેવો, કે દિલમાં દીવો કરો રે. દીવો
 દાસ 'રણછોડે' ઘર સંભાળ્યું, જડી કૂંચીને ઉઘાડ્યું છે તાળું;
 થયું ઘટ-ભીતર અજવાળું, કે દિલમાં દીવો કરો રે. દીવો

૧૫૭૭ (રાગ : ધોળ)

જ્ઞાનમૂર્તિ ગુરુદેવ ! અમારે મંદિરિયે આવો;
 શિવસ્વરૂપ ગુરુરાજ ! આજ અમ આંગણિયે આવો. ધ્રુવ
 કંચનથાળ નથી કરમાં, નથી મૌક્તિક, નાથ ! વધાવા;
 પ્રાણ-પુષ્પ યદિ ક્યાંય ચડે, તો ચાહું ત્યાં જ ચડવા. જ્ઞાન
 ક્યાં કાશી ? ગંગા-ચમુના ક્યાં ? કલિ-કલ્યાણી રેવા ?
 ઉર-ગંગાને ઘાટ કરાવી, સ્નાન-લ્હાવ ચાહું લેવા. જ્ઞાન
 રત્નખચિત સિંહાસન, પ્રભુ ! અમ પાસ નથી પધરાવા;
 રંકતણાં પ્રભુ હૃદય-સિંહાસન, હાજર છે શોભાવા. જ્ઞાન
 કરું આરતી ભગવન્ ! ભીતર જ્ઞાન-પ્રકાશ બઢાવા;
 કરો અનુગ્રહ સત્વર, નિજરૂપ નાથ ! ચાહું છું થાવા. જ્ઞાન
 કોણ અમે-ક્યાંથી અહીં ષડ્સ ભોજન હોય ઘરાવા ?
 એક તુલસીપત્ર માત્રમાં, માન્યું સર્વ પતાવા. જ્ઞાન
 પ્રતિપળ ક્ષણ ક્ષણ દર્શન-પૂજન-વંદન નિત્ય કરાવા;
 અલગ થશો ના, ધ્યાન રહે, 'રણછોડ' તમારું ધ્યાવા. જ્ઞાન

॥ વાંસ ન ચંદન હો સકે, ગાંઠ પરી મય જોર; ॥
 ॥ ચંદન તરુકી ગંધતે, ભયે ચંદન તરુ ઓર. ॥

રત્નત્રય સ્વામી

૧૫૭૮ (રાગ : બહાર)

અમને અંત સમય ઉપકારી વ્હેલા આવજો રે. ધ્રુવ
 શ્રીમદ્ સદ્ગુરુ નામ તમારું, પ્રાણ જતાં પણ ન કરું ન્યારું,
 મનહર મંગળ મૂર્તિ મને બતાવજો રે. અમને
 વિકટ સમય સાચવજો વ્હાલા, કહું કોટિ કરી કાલાવાલા;
 આવી દીનદયાળ દયા દરસાવજો રે. અમને
 વસમી અંત સમયની વેળા, વ્હારે ઘાજો વ્હાલા વ્હેલા;
 પ્રણતપાળનું પહેલાં પણ પરખાવજો રે. અમને
 મરકટ જેવું મન અમારું, તત્ત્વતઃ તોડે તાન તમારું;
 અંતરનું અંધારું સઘ સમાવજો રે. અમને
 દેજો દર્શન જનમનહારી, પરમકૃપાળુ બિરદ વિચારી;
 'રત્નત્રય' બલિહારી બાપ બચાવજો રે. અમને

૧૫૭૯ (રાગ : બિહાર)

અવલંબન હિતકારો પ્રભુજી તેરો (ર). ધ્રુવ
 પાવત નિજ ગુણ તુમ દર્શનસે, ધ્યાન સમાધિ અપારો. પ્રભુજી
 પ્રગટત પૂજ્ય દશા પૂજનસે, આત્મરમણ વિસ્તારો. પ્રભુજી
 ભાવત ભાવના તન્મય ભાવે, અડ્ડ પુગ્ગલ નિસ્તારો. પ્રભુજી
 રોગ સોગ મિટત તુહ નામે, શ્રૂટત કર્મ કટારો. પ્રભુજી
 શ્રી જિન'રત્ન-ત્રયી' પ્રગટાવત, ભદ્ર થયા ભવ પારો. પ્રભુજી

॥ દેવા યદિ મન જાનિયે, એસો કરી વિચાર; ॥
 ॥ સાગર મીઠા સંત જ્યો, અસંત મૃતકો વાર. ॥

૧૫૮૦ - મંગળાચરણ (રાગ : ગીતિકા છંદ)

અહો શ્રી સત્પુરુષકે વચનામૃતમ્ જગહિતકરમ્,
મુદ્રા અરૂ સત્સમાગમ સુતિ ચેતના જાગૃતકરમ્;
ગિરતી વૃત્તિ સ્થિર રુપે દર્શન માત્રસેં નિર્દોષિ હૈ,
અપૂર્વ સ્વભાવકે પ્રેરક, સકલ સદ્ગુણ કોષ હૈ. (૧)

સ્વસ્વરૂપકી પ્રતીતિ અપ્રમત્ત સંચમ ધારણમ્,
પૂરણપણે વીતરાગ નિર્વિકલ્પતાકે કારણમ્;
અંતે અયોગી સ્વભાવ જો તારકે પ્રગટ કરતાર હૈ,
અનંત અવ્યાબાધ સ્વરૂપમેં સ્થિતિ કરાવનહાર હૈ. (૨)

સહજાત્મ સહજાનંદ આનંદઘન નામ અપાર હૈ,
સત્ દેવ ધર્મ સ્વરૂપ દર્શક સુગુરૂ પારાવાર હૈ;
ગુરૂ ભક્તિસેં લહો તીર્થપતિપદ શાસ્ત્રમેં વિસ્તાર હૈ,
ત્રિકાળ જયવંત વર્તો શ્રી ગુરૂરાજને નમસ્કાર હૈ. (૩)

એમ પ્રણમી શ્રી ગુરૂરાજકે પદ આપ-પરહિતકારણમ્,
જયવંત શ્રી જિનરાજવાણી કરૂં તાસ ઉચ્ચારણમ્;
ભવભીત ભવિક જે ભણે ભાવે સુણે સમજે સદ્દેહ,
શ્રી 'રત્નત્રય'ની એક્યતા લહી સહી સો નિજ પદ લહે. (૪)

૧૫૮૧ (રાગ : દેશી ઢાળ)

ગુરુ ઘેર આવ્યા તે દિવાળી, રહું રે મારા નાથને નિત્ય નિહાળી. (૧)

શ્રી સહજાત્મ સ્વરૂપ ધ્યાવું, શુદ્ધ ચૈતન્ય સ્વામીના ગુણ ગાઉં;
શ્રીમદ્ સદ્ગુરુ પદ શિર નામું. (૨)

સખી રે આજ આનંદની હેલી, વહાલાને વધાવું હું વહેલી પ્હેલી;
ફિરું રે હું તો ઘરમાં ઘેલી ઘેલી. (૩)

પ્રભુજીએ પ્રીત પૂરવની પાળી, હેતે ઘેર આવ્યા હાલી ચાલી;
લાગી રે મને ગુરુપદશું તાળી. (૪)

|| કાંચન તેસી પીતલી, બહુત ફેર તા મૂલ; ||
|| એક બરન રંગ દેખકેં, કબહુ મ જાઈએ ભૂલ. ||

પ્રીતલડીના બાંધ્યા પ્રભુજી આવ્યા, સુખડાં મારા સ્વરૂપ તણાં લાવ્યા;
મહાપ્રભુ મારા મનડામાં ભાવ્યા. (૫)

કૃપાળુની કીકી કામણગારી, તેમાં સખી સુરતા સમાઈ મારી;
લીધું રે મેં તો નિજ પદ સંભારી. (૬)

વહાલાજીનાં વહાલાં લાગે વેણાં, સ્વરૂપ જોઈ ઠરે મારાં નેણાં;
ભાગ્યાં રે મારાં ભવભવનાં મેણાં. (૭)

યોગેશ્વરના યોગબળે આલી, વિજાતિ વૃત્તિ સર્વે વાળી;
સ્વજાતિની પ્રવહે પ્રણાલી. (૮)

દીવલડા તો દિલમાં અજવાળ્યા, પરમગુરુ પોતામાં ભાળ્યા;
ગયા દિન દાસ તણા વાળ્યા. (૯)

પ્રભુપદ પ્રીતિ પ્રતીતિ વાઘી, આત્માર્થે આજ્ઞા આરાધી;
સમ્યક્ 'રત્નત્રય'ની એકતા સાધી. (૧૦)

૧૫૮૨ (રાગ : દેશી ઢાળ)

તારાં દર્શન માત્રથી દેવ, ભ્રમણા ભાંગી રે;
મેં તો લોક લાજની કુટેવ, સરવે ત્યાગી રે. ધ્રુવ

સહજાત્મનું નીરખી સ્વરૂપ, ઠરે છે નેણાં રે;
રૂડાં લાગે છે રસકૂપ, વહાલા તારાં વેણાં રે. તારાં

મેં તો પ્રીતિ કરી પ્રભુ સાથ, બીજેથી તોડી રે;
હવે શ્રી સદ્ગુરૂ સંગાથ, બની છે જોડી રે. તારાં

મેં તો પરિહર્યા પટ આઠ, નથી કાંઈ છાનો રે;
મેં તો મેલ્યો સર્વ ઉચાટ, માનો કે ન માનો રે. તારાં

મેં તો હૃદય રડાવી લોક, રાખ્યાં હતાં રાજી રે;
હવે એમ ન બનશે ફોક, બદલી ગઈ બાજી રે. તારાં

|| બગલા ઉજલા હંસ જયોં, ચલી સકે નહિ ચાલ; ||
|| વ્હેતો મછલી, ખોજહીં, મોતી ચુંગે મરાલ. ||

તોડો દાસની આશનો પાસ, પૂરો આશા રે;
મને તો તમારા સુખરાશ, છે દૃઢ વિશ્વાસા રે. તારાં
બોધ હૃદયનેત્ર વનક્ષેત્ર, પધારો પ્રીતે રે;
તારા 'રત્નત્રય'ની સાથ, રહો રસ રીતે રે. તારાં

૧૫૮૩ (રાગ : કામોદ)

દર્શન ધો ગુરુરાજ વિદેહી, તુમ બિન દુઃખ પાવત મુજ દેહી;
શ્રી સહજાત્મસ્વરૂપ સોહાવે, શ્રી શુદ્ધ ચૈતન્ય સ્વામી ભાવે. ધ્રુવ
શ્રીમદ્ સદ્ગુરુ અગમ અપારા, કેહી કારણ કહો મોય બિસારા?
ગૃહ જગજાલ ન પલક સોહાવે, ભોર ભયો મોંસે રહ્યો ન જાવે. દર્શન
નેક ન રહી શકું નિરાધારા, હરદમ પંથ નિહારૂં તિહારા;
અન્ન નહીં ભાવે, નીંદ ન આવે, બેર બેર મોય વિરહ સતાવે. દર્શન
જૈસે મીન મરે બિન વારિ, તૈસે તુમ બિન દશા હમારી;
જૈસે મણિ બિન ફાણિ વિકરાળા, તૈસે તુમ બિન હાલ હમારા. દર્શન
જૈસે માત બિન બાલ બિચારા; તૈસે તુમ બિન હમ ઓસિયારા;
'રત્નત્રયી'મેં તુમ એક અપ્પા, મેટી ત્રિપુટી અબ તો ન તપ્પા. દર્શન

૧૫૮૪ (રાગ : ધોળ)

શ્રી સહજાત્મ સ્વરૂપ છો, સદ્ગુરુ રાજ;
કરૂણા રસના કૂપ છો, સદ્ગુરુ રાજ. (૧)
શ્રી શુદ્ધ ચૈતન્ય સ્વામી છો, સદ્ગુરુ રાજ;
સર્વ પ્રકારે નિષ્કામી છો, સદ્ગુરુ રાજ. (૨)
શ્રીમદ્ સદ્ગુરુ રાજ છો, સદ્ગુરુ રાજ;
પંડિતજન શિરતાજ છો, સદ્ગુરુ રાજ. (૩)
પ્રેમી જનોના પ્રાણ છો, સદ્ગુરુ રાજ;
મારા અંતરના જાણ છો, સદ્ગુરુ રાજ. (૪)

|| સિંહ સમોવડનાં કરે, જંબુક તથાહિ શ્વાન;
|| રંગ દેખી નહિ ભૂલીયે, ગુન દેખે ગુનવાન. ||

વ્યાપી રહ્યા છો સહુ સાથમાં, સદ્ગુરુ રાજ;
આવ્યા છો મારા હાથમાં, સદ્ગુરુ રાજ. (૫)
હવે ન છોડું છેડલો, સદ્ગુરુ રાજ;
મૂકું નહીં તારો કેડલો, સદ્ગુરુ રાજ. (૬)
જાણ્યા તમોને જ્યારથી, સદ્ગુરુ રાજ;
હું ને મારું ગયું ત્યારથી, સદ્ગુરુ રાજ. (૭)
કહેવું તે સહુ વ્યવહાર છે, સદ્ગુરુ રાજ;
નિશ્ચય મૌન એક સાર છે, સદ્ગુરુ રાજ. (૮)
'રત્નત્રય'ના રાય છો, સદ્ગુરુ રાજ;
સમજે તેના સહાય છો, સદ્ગુરુ રાજ. (૯)

ડો. રણજિત પટેલ (અનામી)

૧૫૮૫ (રાગ : યમન)

મારા એક એક પલકારે, પાંપણ ગીત તારું લલકારે;
હરિવર ! એક એક પલકારે. ધ્રુવ
તું મારા શ્વાસોનો સ્વામી, જીવન હારેલાનો હામી,
રગ રગનો તું અંતયમી, મારી જીવન-તરણી સરતી;
તવ હેતલ હલકારે, હરિવર ! એક એક પલકારે. પાંપણ
અનાદિની છે આપણી માયા, તું જો સત્વ, હું તારી છાયા,
આવરણે મનજી, ભરમાયા, અસલ સ્વરૂપની ઓળખ થાતાં;
સ્પંદવું એક ધબકારે ! હરિવર ! એક એક પલકારે. પાંપણ
ભવભવનો આ વિયોગ ભારી, દેહ દેહીની શી લાચારી !
અનુગ્રહે શું મુક્તિ મારી ? જ્ઞાન-કર્મ ને યોગ અધુરું;
જાગું તવ કલકારે ! હરિવર ! એક એક પલકારે. પાંપણ

|| પારસકે પરતાપસોં, ધાતુ કાંચન હોત;
|| ત્યોં સાધુકે સંગતે, સ્વસ્વરૂપ ઉદ્યોત. ||

દાસ રતન

૧૫૮૬ (રાગ : પ્રભાત)

રંકને ભૂપ તે નામ છે જૂજવાં, ઉત્તમ મધ્યમ દ્વૈત ભાવે;
વ્યાપક સંગ તે આત્મા એક છે, નામ ને રૂપનો પાર ના'વે. ધ્રુવ

ઓળખ આત્મા, ભૂલ્યો કાં ભાતમાં ? જાત ને ભાત તે રાત મોટી;
અંધારું ઊલેચતાં અંત આવે નહિ, સમજ પહોંચ્યા વિના વાત ખોટી.

રંકને૦

કૈવલ આત્મા જાણવા જોગ છે, કહેવા ગ્રહવાને જ ઘટવાસી;
વાણીવિલાસ તે ખેલ માયા તણો, બોલણહાર તે અવિનાશી.

રંકને૦

સદ્ગુરુ લક્ષમાં પક્ષ કોઈએ નથી, પક્ષ તાણે તેને લક્ષ ના'વે;
કૂપ સરોવર જળ સમુદ્રે નવ ભળે, સરિતા પૂર સિંધુમાં જાવે.

રંકને૦

મન તે કૂપ છે, પંથ સરોવર સહી, તેહનાં નીર તે ત્યાં જ વરસે;
અનુભવ-આનંદ તે સરિતા-પૂર છે, બ્રહ્મસાગરમાં એ જ ભળશે.

રંકને૦

જળ નથી જૂજવાં, સર્વ એક રૂપ છે, અવિગત આત્મા એમ ભાળે;
માન અપમાન તે દેહભાવે કરી, પરપંચમાં જ તે પિંડ ગાળે.

રંકને૦

સારનો સાર તે બ્રહ્મસાગર ખરો, સત્ય અસત્ય તે દોય અસ્તુ;
દાસ 'રતન' કહે, કાંઈ કહેવા નથી, સાર અસારની પાર વસ્તુ.

રંકને૦

૧૫૮૭ (રાગ : પ્રભાત)

હું નથી, હું નથી, હું નથી, તું જ છે, હું વિના તુજને કોણ કહેશે ?
હું અને તું એ તો વાણીવિલાસ છે, પરિબ્રહ્મ હું તુંથી પાર રહેશે. ધ્રુવ

|| ગુણકે ગ્રહણ સો કીજિયે, ત્યાગી સકલ વિકાર; ||
|| જીનતે ઉપજે મુક્ત સુખ, સોહી ભલો વિચાર. ||

હું થકી હું થયો, તું તને મેં કહ્યો, રૂપ ધારણ કર્યું છે તેં જ મારું;
આદિમાં તું હતો, અંતમાં તું હશે, મધ્યમાં સ્વરૂપ તે છે જ તારું. હું૦

હું હદમાં રહ્યો, તું હદપાર છે, હું અને તું એ તો આડ હદની;
હદનું પદ ગયું, હતું તેમ થઈ રહ્યું, સદ્ગુરુ સાન નિર્વાણપદની. હું૦

તું કહેતાં હું થયો, હું કહેતાં તું જ છે, મોટો કહું, જો આગે હોય નાનો;
લઘુ જો હોય નહિ, દીર્ઘ કોને કહે ? વાજું ના હોય, તો રાગ શાનો ? હું૦

રાગરૂપ તાહરું હું જ વાજું સહી, રાગ અદૃષ્ટ અને વાજું દૃષ્ટે;
ગુપ્ત આગે હતા પ્રકટ વાજાં થકી, વાજાં વિના કેમ થાય નિશ્ચે ? હું૦

સૂર હદયે રહ્યો, વાજું ભૂલી ગયો, પ્રેમમગન થયો રસરૂપ;
દાસ 'રતન' કહે, સ્વરૂપ જાણ્યા પછી, કોણ તે રંકને કોણ ભૂપ ? હું૦

રતનો ભગત

૧૫૮૮ (રાગ : મૂલણા)

અરથે નાવે એકે વાતાં, સુખ થાયે ગુરુચરણે જાતાં;
કોરા કાગળ કેમ વંચાશે ? વિણ માંડ્યા ખાતાં રે. ધ્રુવ

મોટપમાં તું મહા દુઃખ પામ્યો, માન ચડ્યું ગાતાં;
હું પદમાં તું સરવે હાર્યો, ન પામ્યો સુખ શાંતા રે. અરથે૦

મેલ અંતરમાં અતિ ઘણો, તે નવ ટળે નહાતા;
વિના રસોઈ વડના ટેટા, દેખાય છે બહુ રાતારે. અરથે૦

ધન પિચારું વાવર્યુંને, કહેવાણો તું દાતા;
અવિનિશ ઝગડો લાગો બેને, અવળું સમજાતાં રે. અરથે૦

શુદ્ધ વિચારે સરવે સૂઝે, જીવપણું તારું જાતાં;
દાસ 'રતનો' કહે પરગટ દીસે, હું પદ ખોવાતાં રે. અરથે૦

|| ગૌકે મુખ ન પરસિયે, કામ દુગ્ધ સો ભાઈ; ||
|| તરુકે ન કાંટે દેખિયે, જો દેખો તો છાંય. ||

૧૫૮૯ (રાગ : ગરબી)

જો જાણો તો આતમા જાણજો રે, પ્રગટ વસે પિંડમાહે. ધ્રુવ
જેમ સિંધુસરિતા નીર છેરે, એમ આતમા અવિગત એક;
વસ્તુરૂપે સ્વતંત્ર આતમા રે, જેમ અગ્નિથી દીપ અનેક. જો
જેમ રવિનું તેજ સઘળે સહીરે, એમ વિશ્વમાં વસ્તુ પ્રકાશ;
જેમ દરપણમાં દીસે સહુરે, એમ અવનીમાં આકાશ. જો
દેહ દેખીને ભૂલ્યો આતમારે, જેમ પોત ભૂલ્યો જોઈ ભાત;
રવિ ઉગે ત્યારે અજવારડાં રે, અજ્ઞાની અંધાને રાત. જો
દેહ પ્રગટ્યું તે પરલે થશે રે, મિથ્યા પંચમાભૂતનો પિંડ;
દાસ 'રતનો' કહે વસ્તુ વિષેરે, કાંઈ નથી તે ખંડ વિખંડ. જો

૧૫૯૦ (રાગ : લાવણી)

જો જાણ્યું પોતાના રૂપનેરે, તો કેને કહિયે તું કોણ ? ધ્રુવ
કોઈ ગાય શીખે કોઈ સાંભળે રે, કોઈ કરે વાણીના વિવેક;
કોઈ આધાર તે એક એકનો રે, બ્રહ્મ નિરાધાર અટકે. જો
જેમ મણકા દીસે ભાત ભાતનારે, સરવ દોરી તણે આધાર;
જેમ તુલસી ચંદન રુદ્રાક્ષ છેરે, મોતી પરવાળાં સૂત્ર મણિસાર. જો
પારા દેખીને માળા ફેરવેરે, દુરમતિ દૂર નવ દેખ;
એમ જગત મણકા જાણિયે રે, માંહે સળંગ આતમા એક. જો
તેમાં સૂત્ર મણિને સાર છેરે, ગાંઠો છૂટે સળંગ એક હોય;
દાસ 'રતનો' કહે આતમા બ્રહ્મ છેરે, સ્વરૂપ શુદ્ધિ વિચારે જોય. જો

|| અપની કરણી દેખકે, પીછે દેખો ઓર; ||
|| તબ ખાલી ભાસે નહીં, હરિ વ્યાપક સબ ઠોર. ||

૧૫૯૧ (રાગ : કટારી)

નિશાયર નિરભય પદ તારું રે, મૂરખા ! અવડું શું અંધારું ?
કોણ તુંને લૂંટી જશે ? ને કોણ થાશે વારુ રે ? ધ્રુવ
કાયા માયા સપનાં નિસયત, મૂરખ કે મારું;
ખોટી આશા તારી રહેશે અધૂરી, કાં કર મોં કાળું રે ! નિશાયર
ઊંટ વાંસે ઊંટ ચાલ્યા, હાડું ને હાડું;
કેડા મોરે સહુકો બૂડા, ન તૂંટી લાડ રે. નિશાયર
મને કરી થ્યો દાસ માયાનો, તે રૂપ નહિ તારું;
કેસરી થઈને કેમ ગોતે છે, જંબુકનું જાળું રે. નિશાયર
પારસમણિ પોતાની ગાંઠે, માગે અંધારું;
દાસ 'રતનો' ખબર વિના પછે, જ્યાં ત્યાં ખેરે લાળુ રે. નિશાયર

૧૫૯૨ (રાગ : પ્રભાત)

પતિવ્રતા નારને પ્રાણવલ્લભ પિયુ, પિયુજીને નાર તે પ્રાણધારી;
સંત સાહેબને એકતા એમ છે, સતગુરુ સાન લેજો વિચારી. ધ્રુવ
ઘન્ટુ આકાશ રહે ચકોરનાં ચિત્તમાં, દૃષ્ટિ ચુકે નહીં સુરત સાંધી;
સંતના ચિત્તમાં એમ વિલસી રહ્યો, ભજન ભૂલે નહીં પ્રીત બાંધી. પતિવ્રતા
મીન વારિ વિષે આનંદ અતિઘણો, બાહેર આવતાં પ્રાણ ત્યાગે;
હરિજન હરિવિષે એમ રહ્યા સુખે, સુખ સંસારનાં તુચ્છ લાગે. પતિવ્રતા
છીપ સમુદ્ર વિષે સુરત તે સ્વાતિની, ખારાંની આશ નહિ ઉર માને;
એમ સંસારથી સંત તે વેગળા, નિરભય પદમાં નિવાસ જેને. પતિવ્રતા
પ્રગટ પિયુ પરિબ્રહ્મ સનમુખ સદા, સંત શિરોમણ સુઘડ નારી;
દાસ 'રતનો' કહે સંત નિરભય સદા, કરે વિલાસ તે શ્લેટ ટાળી. પતિવ્રતા

|| હરિ હરિ ભાવ સો કીજયે, સકલ હિ દોષ નિવાર; ||
|| દેવા તિનહીં સંતકૌં, આવે નહીં અવતાર. ||

૧૫૯૩ (રાગ : કડખો)

ભરમ ભાંગો નહીં મનતણો મૂરખા, તન તણો તાપ તે કેમ બૂઝે ?
વિશ્વ સાચું ગણી વસ્તુ તે વિસરી, કામનાં બાણ તે કેમ રૂઝે? ધ્રુવ
મૂળ વિચાર તો વાસ નહિ વેગળો, દિશ મૂડી તને દૂર જાતાં;
જેમ ચાલે ત્યમ સરસ છેટું પડે, પાર આવે નહીં પંથ ઘાતાં. ભરમ
મૂર (મૂલો પડ્યો તમવિશે આથડ્યો, વિણ પૂછે વાટમાં ખાય ગોથાં;
કોય આવી મળે દેખી તેથી ટળે, સત્ય દાખેજ તે જાણ થોથાં. ભરમ
માનનો મદ ચડ્યો રજનીમાં રડવડ્યો, આપદા અંગમાં લ્હાય લાગી;
આયુષ્ય નિરગમ્યું એમ અજ્ઞાનમાં, ગુરુગમે કાંઈ નવ જોયું જાગી. ભરમ
સતગુરુ સંત મળે તાપ તો ત્રણ ટળે, અંગ શીતળ કરે સુખ શાતા;
સમજતો 'રતન' તું સેવને સતગુરુ, પ્રગટી પ્રીછવે મોક્ષ દાતા. ભરમ

૧૫૯૪ (રાગ : હંસધ્વની)

રમત તો સંતોની સાચી રે, રહ્યા છે હરિ ચરણે રાંચી;
અસંતને મન અવળુ ભાસે, બાળક બુદ્ધિ કાચી રે. ધ્રુવ
ખાંતે કરીને ખેલ મચાવ્યો, અંગ રહ્યો માચી;
રસબસ રૂપ સ્વરૂપમાં ભળિયા, માયા નવ જાચીરે. રમત
આતમદરશી અવની ઉપર, વરતી આકાશી;
સતગુરુ શબ્દે છૂટી ગઈ, તે મમતાની ફાંસી રે. રમત
સંસારમાં તો સદુ નિહાળે, જળ કમળાવાસી;
કમળને જળ લોપે નહીં, એમ રહ્યા ઉદાસી રે. રમત
સોહં શબ્દમાં સુરતિ બાંધી, પલ ન કરે પાછી;
દાસ 'રતનો' કે કદી ન ડોલે, નિરભે પદ વાસી. રમત

॥ પ્રથમ નમું ગુરૂ દેવને, જેણે આપ્યું જ્ઞાન; ॥
જ્ઞાને ગોવિંદ ઓળખ્યા, ટળ્યું દેહ અભિમાન. ॥

૧૫૯૫ (રાગ : પ્રભાત)

વાત શું વરણવું વાર તો વર્ષ ગઈ, ગુરુજીએ રસબસ રૂપ કીધું;
તન મન ધન ચિત્ત ચરણે રાખતાં, કૃપા કરી અભેદાન દીધું. ધ્રુવ
આદિ તો પ્રગટિયો પૂરવે જે હતો, વણ સમજે બહુ વાર જાણી;
જળ જામ્યું હતું શીતને સંગતે, રવિ તપે ગળી થયું પાણી. વાત
સૂમ ને દાતાર દેવનો દેવ છે, મહીપતિ રંક તે એક તોલે;
દારૂકની પૂતળી દોરીએ બહુ રમે, ઊંચને નીચ ઠેરાઈ બોલે. વાત
આનંદ મંગળ છે સંતના સંગમાં, સતગુરુ સાનમાં લક્ષ લાગી;
અંત આવ્યો હવે તંતને જાણતાં, જન્મ મરણની ખોટ ભાંગી. વાત
દૂધ સાકરભળી અંતર ગ્યો ટળી, જેમ પિયુને મળી પ્રાણધારી;
નીરને ખીર તે હંસ વ્યાંરા કરે, દૂધ સાકર ભળી નોય વ્યારી. વાત
સ્નેહ સાચો સહી વૃત્તિ ડોલે નહી, અચળ ધામે રહી પિયાજી પાસે;
દાસ 'રતનો' કહે દેહ દીસે ઘણા, આત્મદરશીને એક ભાસે. વાત

૧૫૯૬ (રાગ : પ્રભાત)

સારમાં સાર છે પ્રપંચ ત્યાં પાર છે, સત્ય સંગત વિના કેમ લાઘે ?
દેહ સાથે ગણ્યો ગુણથી નવ ટળ્યો, દ્વિતીયામાં ભર્યા દ્વેત સાઘે. ધ્રુવ
જાગ જગન કરે સકળ તીરથ ફરે, આપદા નવ ટળે દેહ દમતાં;
સંત સેવ્યા વિના સુખ નવ સ્વપ્નમાં, જેમ જંબુક વનમાંહી ભમતાં. સારમાં
પ્રગટ પ્રીછે નહીં, જુઠને ગ્રહી રહ્યો, મન વડે રાંક થઈ દેવ જાયે;
ખબર પોતા વિના ખોટ ભાંગે નહીં, નીર આવે નહીં કુંભ કાયે. સારમાં
ઘૃત રહ્યું મહી વિષે એમ વ્યાપક સહી, જગત જાણે નહીં દૂર દેખે;
પાપ પુંઠે પડ્યું ધરમને ઘોડતાં, સમજ વિણ વ્રત-તપ લાભ લેખે. સારમાં
જડપણું જો ટળે સતગુરુ સંત મળે, હરિ હસ્તામળ થાય દ્રષ્ટે;
'રતન' કે કાય છે કાષ્ટની પૂતળી, ચૈતન દોરિયે ચાલે ચેષ્ટે. સારમાં

॥ નામ વિના કો નવ તરે, ભવસાગરની માંચ; ॥
વંદુ નિરંતર નામને, જ્યાં જ્યાં દેખું ત્યાંચ. ॥

ॐ. रविन्द्रकुमार जैन

(अनियाधाना, मध्यप्रदेश)

१५८७ (राग : हेमकल्याण)

ऐसा जल अपने अंतरको, कुछ और नहीं भगवान हूँ मैं;
पर्याय ही दीन हीन पामर, अंदरसे वैभववान हूँ मैं. ध्रुव
चैतन्य प्राणसे ज्वित नित, इन्द्रिय जल श्वासोश्वास नहीं;
हूँ आयुर्विहित शिव अजर-अमर, सख्खिदानंद गुणधाम हूँ मैं. कुछ
आधीन नहीं संयोगो के, पर्यायोसे अप्रभावी हूँ मैं;
स्वाधीन अपंड प्रतापी हूँ, निजसे ही प्रभुतावान हूँ मैं. कुछ
सामान्य विशेषो सहित विश्व, प्रत्यक्ष ऋलक जावे क्षणमें;
सर्वज्ञ सर्वदर्शी आदिक, सम्यक् निधियोंकी जान हूँ मैं. कुछ
तृप्ति आनंदमयी प्रगटी, जल ऐसा अंतरनाथको मैं;
नहीं रही कामना अल कोई, अस निर्विकार निष्काम हूँ मैं. कुछ

१५८८ (राग : देश मल्लार)

ज्ञानमय हो चेतन, तोहे जगसे क्या काम ?
मोक्ष तेरी मंजिल है, ध्रुव तेरा धाम. ध्रुव
पल पलकी भूल तुझे, पल पल रूलाये,
भव भवमें भटकाके, दुःख ही दिलाये;
अल गुड़की वाणीको, सुनो आतमराम. मोक्ष
जगमें न तेरा कोई, नहीं है सहारा,
कर के ममत्व, दुःख पाया अपारा;
झिंर भी तू करता, क्यों उनमें मुकाम ? मोक्ष

॥ तत्त्व सार त्रिलोकमां, गुरु गोविंद अक रूप;
आदि अंत मध्य अक छे, हरि गुरु संत स्वरूप. ॥

चेतन स्वयं ही, सुभका निधान है,
दुःखका कारण तुझे, तेरा अज्ञान है;
'मैं तो प्रभु सुभमय हूँ', ऐसा कर ध्यान. मोक्ष
मंजिलको पानेका, हरदम यतन हो,
मुक्तरूप प्रभुताकी, प्रतिक्षण लगन हो;
शीघ्र ही मिलेगा तुझे, शाश्वत शिवधाम. मोक्ष

॥ (१) जे द्रव्य वस्त्रेनो भाव

१५८९ (राग : ललितगौरी)

ज्ञानीके सहारे हो, अनुभूतिमें आये हो;
मेरे ज्ञायक प्रभुवर तुम, अस अक सहारे हो. ध्रुव
ज्ञानी ज्ञायकमें ही, ज्ञायक होकर रहते,
ज्ञेयोसे प्रभावित नहीं, नित ज्ञान रूप रहते;
ज्ञायक ज्ञायक ज्ञायक, नित ज्ञायक ही रहते. ज्ञानी
ज्ञेयोसे ज्ञान नहीं, ज्ञेयोमें ज्ञान नहीं,
है ज्ञेय ज्ञेयमें ही, ज्ञायकमें ये ज्ञेय नहीं;
है भिन्न भिन्न सत्ता, संबंध कदापि नहीं. ज्ञानी
जो ज्ञान जानता है, वह ज्ञानकी ही रचना,
वह ज्ञानसे निर्मित है, सज ज्ञान ज्ञान दियता;
यह ज्ञानका शीश महल, यहाँ ज्ञानी रहते हैं. ज्ञानी
मुझ ज्ञानसिन्धुमें रे, अस ज्ञान ही ज्ञान भरा,
मेरी ज्ञान तरंगोंमें, साम्राज्य सदा मेरा;
आनंद आनंद आनंद, आनंद ही ज्ञान है. ज्ञानी

॥ छूट्यानो उपाय करे, तेम तेम ज्ञान अंधाय;
आप जले छूटे नहीं, छोडे त्रिभुवन राय. ॥

રવિન્દ્રનાથ ટાગોર

(ઈ.સ. ૧૮૬૧ - ૧૯૪૧)

કોલકાતામાં જોરાસાંકો નામના સ્થળે ટાગોર કુટુંબનું મોટું હવેલી જેવું પારંપારિક ઘર હતું. રવિન્દ્રનાથનો જન્મ ત્યાં તા. ૭-૫-૧૮૬૧ના રોજ થયેલો. પશ્ચિમના જ્ઞાન, દૃષ્ટિ અને બાહોશીવાળા દાદા દ્વારકાનાથ અને બ્રહ્મોસમાજના સુધારક દૃષ્ટિવાળા આધ્યાત્મિક પિતા મહર્ષિ દેવેન્દ્રનાથનો વારસો એમનામાં હતો. તેમની માતાનું નામ શારદાદેવી હતું. ઘરમાં તત્ત્વજ્ઞાન, લેખન, સંગીત, ચિત્રકામ અને નાટક જેવી કળાઓનું સઘન વાતાવરણ હતું. વળી શિક્ષણ તેમને ફાવ્યું નહીં. પણ ઘરે ભણાવતા શિક્ષકો અને કૌટુંબિક વાતાવરણમાંથી એમણે ભાષાઓ, સાહિત્ય અને અનેક વિષયોનું શિક્ષણ મેળવ્યું. રવિન્દ્રનાથે આઠ વર્ષની વયે પહેલી કવિતા રચી અને પછી જીવનભર લખતા જ રહ્યા. તેમણે પોતે કરેલા તેમના બંગાળી કાવ્યોના અંગ્રેજી અનુવાદ સંગ્રહ 'ગીતાંજલિ'ને ૧૯૧૩માં નોબેલ પારિતોષિક મળ્યું. તેમણે અઢી હજાર જેટલાં પોતાના ગીતો સ્વરખંડ કર્યા છે. બે હજારથી વધુ ચિત્રો અને રેખાંકનો કર્યા છે. છેલ્લા સમયમાં તેમના જીવનમાં ઘણો સંઘર્ષ આવ્યો. એક પછી એક એમ બધા સ્વજનો મૃત્યુ પામ્યા અને છેલ્લે પોતે ૮૦ વર્ષની ઊંમરે તા. ૭-૮-૧૯૪૧ ના રોજ વિદાય લીધી. આપણા રાષ્ટ્રગીત 'જન ગણ મન'ની રચના તેમણે કરી હતી.

૧૬૦૦ (રાગ : ભૈરવી)

અંતર મમ વિકસિત કરો અંતરતર હે !
નિર્મલ કરો, ઉજ્જવલ કરો, સુંદર કરો હે. ધ્રુવ
જાગ્રત કરો, ઉદ્યત કરો, નિર્ભય કરો હે;
મંગલ કરો, નિરલસ કરો નિઃસંશય કરો હે. અંતર
યુક્ત કરો, હે સખાર સંગે, મુક્ત કરો હે બંધ;
સંચાર કરો સકલ કર્મે, શાંત તોમાર છંદ. અંતર

|| સંત ગુરૂનું વંદન કરું, માગું પ્રેમ પ્રસાદ; ||
|| દયા કરીને દીજિયે, હરિસ અમૃત સાર. ||

ચરણ પદમે મમ ચિત્ત, નિષ્પંદિત કરો હે;
નંદિત કરો, નંદિત કરો, નંદિત કરો હે. અંતર

૧૬૦૧ - પ્રાર્થના (રાગ : ગાઝલ)

કરો રક્ષા વિપદમાંહી, ન એવી પ્રાર્થના મારી;
વિપદથી ના ડરું કો'દી પ્રભુએ પ્રાર્થના મારી. ધ્રુવ
ચહું દુઃખ તાપથી શાંતિ, ન એવી પ્રાર્થના મારી;
સહુ દુઃખો શકું જીતી, પ્રભુ એ પ્રાર્થના મારી. કરો
તું લે શીર ભાર ઉપાડી ન એવી પ્રાર્થના મારી;
ઉપાડી હું શકું સહેજે, પ્રભુ એ પ્રાર્થના મારી. કરો
સહાયે કો ચઢી આવો, ન એવી પ્રાર્થના મારી;
ખૂટે ના આત્મબલ ઘેરી, પ્રભુ એ પ્રાર્થના મારી. કરો
પ્રભુ તું પાર ઉતારે, ન એવી પ્રાર્થના મારી;
તરી જવા ચહું શક્તિ, પ્રભુ એ પ્રાર્થના મારી. કરો
સુખી દિને સ્મરૂ ભાવે, દુઃખી અંધાર રાત્રીએ;
ન શંકા તું વિષે આવે, પ્રભુ એ પ્રાર્થના મારી. કરો

૧૬૦૨ (રાગ : ભૂપમિશ્ર)

જનગણમન અધિનાયક જય હે ! ભારત ભાગ્યવિદાતા !
પંજાબ સિંધ ગુજરાત મરાઠા દ્રાવિડ ઉત્કલ બંગ,
વિન્દ્ય હિમાચલ યમુના ગંગા ઉચ્છલ જલધિતરંગ,
તવ શુભ નામે જાગે, તવ શુભ આશિષ માંગે.
ગાહે તવ જયગાથા.
જનગણ મંગલદાયક જય હે ! ભારત-ભાગ્યવિદાતા;
જય હે ! જય હે ! જય હે ! જય જય જય જય હે ! (૧)

|| વાણી શકે નહીં વર્ણવી, સદગુરૂ કેરૂ સ્વરૂપ; ||
|| બુદ્ધિ બળ પહોંચે નહીં, ઉપમા રહિત અનુપ. ||

અહરહ તવ આહ્વાન પ્રચારિત, શુનિ તવ ઉદાર વાણી,
હિન્દુ-બૌદ્ધ-શીખ-જૈન-પારસિક-મુસલમાન-ખ્રિસ્તાની,
પૂરવ પશ્ચિમ આસે, તવ સિંહાસન પાસે.

પ્રેમહાર હય ગાથા.

જનગણ એક્યવિધાયક જય હૈ, ભારત ભાગ્યવિધાતા;
જય હૈ ! જય હૈ ! જય હૈ ! જય જય જય જય હૈ ! (૨)

પતન-અભ્યુદય અંધુર પંથા યુગ યુગ ધાવિત યાત્રી;
હે ચિરસારથિ ! તવ રથચક્રે મુખરિત પથ દિનરાત્રિ,
દાર્ણ વિપ્લવ માઝે, તવ શંખધ્વનિ બાજે;
સંકટ-દુઃખ ત્રાતા.

જનગણ પથ પરિચાયક જય હૈ ! ભારત ભાગ્યવિધાતા;
જય હૈ ! જય હૈ ! જય હૈ ! જય જય જય જય હૈ ! (૩)

ઘોર તિમિરઘન નિખિડ નિશીથે પીડિત મૂર્છિત દેશે,
જાગ્રત છિલ તવ અવિચલ મંગલ નતનયને અનિમેષે;
દુઃસ્વપ્ને આતંકે, રક્ષા કરિલે અંકે,
સ્નેહમયી તુમિ માતા.

જનગણ દુઃખત્રાયક જય હૈ ! ભારત ભાગ્યવિધાતા;
જય હૈ ! જય હૈ ! જય હૈ ! જય જય જય જય હૈ ! (૪)

રાત્રિ પ્રભાતિલ ઉદિલ રવિચ્છવિ પૂર્વઉદયગિરિ ભાલે;
ગાહે વિહંગમ્ પુણ્ય સમીરણ નવજીવન રસ ઢાલે,
તવ કર્ણાર્ણ રાગે, નિદ્રિત ભારત જાગે;
તવ ચરણે નત માથા.

જય જય જય હૈ ! જય રાજેશ્વર, ભારત ભાગ્યવિધાતા.
જય હૈ ! જય હૈ ! જય હૈ ! જય જય જય જય હૈ ! (૫)

૧૬૦૩ (રાગ : મિશ્ર ખમાજ)

(‘પ્રસાદ’ના અંગ્રેજી પરથી ભાષાંતર ઝવેરચંદ મેઘાણી)

ઝાકળના પાણીનું બિન્દુ, એકલવાયું બેહું તું,
એકલવાયું બેહું તું ને, સૂરજ સામે જોતું તું;
સૂરજ સામે જોતું તું ને, ઝીણું ઝીણું રોતું તું.

સૂરજભૈયા ! સૂરજ ભૈયા ! હું છું ઝીણું જલબિન્દુ;
મુજ હૈયે તમને પધરાવું, શી રીતે ? હે જગબંધુ !

તમે દૂર વાદળમાં વસતા, સાત અશ્વને કરમાં કસતા,
બ્રહ્માંડોની રજ રજ રસતા, ધૂમો છો બંધુ !
તમ વો’ણું મુજ જીવન સઘળું, અશ્વમય હે જગબંધુ !

જલબિન્દુ રે જલબિન્દુ ! ઓ નાજુક ઝાકળ બિન્દુ,
સૂરજ બોલે, સુણ બંધુ ! હું તો ત્રિલોકમાં ફરનારો;
કોટિ કિરણો પાથરનારો ગગને રમનારો.

તેમ છતાં હું તારો તારો, હે ઝાકળબિંદુ !
તોય મને તું વાલું વાલું, બાળાભોળા જલબિંદુ !
તુજ હૈયે હું પોઢી જાણું, હે ઝાકળબિંદુ !

તુજ સરીખો નાનકડો થૈને, તુજ અંતરમાં આસન લૈને.
ઘન્દ્રઘનુની રમતો રમવા, આપીશ કે બિન્દુ !
તુજ જીવનમાં પ્રકાશ વાવું, તુજ અશ્વને હાસ્ય બનાવું,
હે નાજુક બિન્દુ !

હસતે મુખડે સૂરજ-રાણા, જલબિન્દુમાં જઈ સમાણા
રૂઢનભર્યા જીવનનાં ગાણાં, ગાઈ રહ્યું ઝાકળબિંદુ !

॥ ગુરૂ મહિમા કૌ કહી શકે, શેષ પામે ન પાર; ॥
કહે પ્રીતમ કૈસે કહું, વાણી રહિત વિચાર. ॥

॥ જાત ન જોઈયે સંતની, સંત નિરંજન દેવ; ॥
કહે પ્રીતમ શુદ્ધ ભાવથી, કીજે તાકી સેવ. ॥

૧૬૦૪ (રાગ : પલાસી)
(ભાષાંતર : મહાદેવ દેસાઈ)

તારી જો હાક સુણી કોઈ ના આવે, તો એકલો જાને રે,
એકલો જાને, એકલો જાને, એકલો જાને રે. ધ્રુવ
જો સૌનાં મોં સિવાય, ઓ અભાગી ! સૌનાં મોં સિવાય,
જ્યારે સૌએ બેસે મોં ફેરવી, સૌએ ફરી જાય;
ત્યારે હૈયું ખોલી, અરે તું મોં મૂકી; તારા મનનું ગાણું,
એકલો ગાને રે. તારી૦
જો સૌએ પાછાં જાય, ઓ અભાગી, સૌએ પાછા જાય.
જ્યારે રણવગડે નીસરવા ટાણે સૌ ખૂણે સંતાય;
ત્યારે કાંટા રાને તારે લોહીની ગળતે ચરણે ભાઈ,
એકલો ધાને રે. તારી૦
જ્યારે દીવો ના ઘરે કોઈ, ઓ અભાગી, દીવો ના ઘરે કોઈ,
જ્યારે ઘનઘોર તૂફાની રાતે, બારવાસે તને જોઈ;
ત્યારે આભની વીજે સળગી જઈ સૌનો દીવો થાને રે,
એકલો જાને રે. તારી૦

૧૬૦૫ (રાગ : પટદીપ)
(ભાષાંતર : નરસિંહરાવ દિવેદિયા)

પ્રેમળ જ્યોતિ તારો દાખવી, મુજ જીવન પંથ ઉજાળ. ધ્રુવ
દૂર પડ્યો નિજ ધામથી હું ને, ઘેરે ઘન અંધાર;
માર્ગ સૂઝે નવ ઘોર રજનીમાં, નિજ શિશુને સંભાળ.
મારો જીવન પંથ ઉજાળ. પ્રેમળ૦
ડગમગતો પગ રાખ તું સ્થિર મુજ, દૂર નજર છો ન જાય;
દૂર માર્ગ જોવા લોભ લગીર ન, એક ડગલું બસ થાય,
મારે એક ડગલું બસ થાય. પ્રેમળ૦

॥ સુમરણ જોગા સંત છે, તર ગયે પતિત અનેક; ॥
વધો ઘટો નહીં સંતદા, નામ એકકો એક. ॥

આજ લગી રહ્યો ગર્વમાં હું ને, માગી મદદ ન લગાર;
આપ-બળે માર્ગ જોઈને ચાલવા, હામ ઘરી મૂઠ બાળ,
હવે મારું તુજ આધાર. પ્રેમળ૦
ભભકભર્યા તેજથી હું લોભાયો, ને ભય છતાં ધર્યો ગર્વ;
વીત્યાં વર્ષોને લોપ સ્મરણથી, સ્ખલન થયાં જે સર્વ,
મારે આજ થકી નવું પર્વ. પ્રેમળ૦
તારા પ્રભાવે નિભાવ્યો મને પ્રભુ, આજ લગી પ્રેમભેર;
નિશ્ચે મને તે સ્થિર પગલેથી, ચલવી પહોંચાડશે ઘેર,
દાખવી પ્રેમળ જ્યોતિની સેર. પ્રેમળ૦
કર્દમભૂમિ કઠણભરેલી ને ગિરિવર કેરી કરાડ;
ધસમસતા જળ કેરા પ્રવાહો, સર્વ વટાવી કૃપાળ,
મને પહોંચાડશે નિજ દ્વાર. પ્રેમળ૦
રજની જશે ને પ્રભાત ઉજળશે, ને સ્મિત કરશે પ્રેમાળ;
દિવ્યગણોનાં વદન મનોહર, મારે હૃદય વસ્થાં ચિરકાળ,
જે મેં ખોયા હતાં ક્ષણ વાર. પ્રેમળ૦

રવિ સાહેબ

રવિસાહેબનો જન્મ ગુજરાતમાં આમાદે તાલુકામાં નણછા ગામમાં વિ.સં.
૧૯૭૩ માં થયો હતો. તેમના ગુરૂ ભાણસાહેબ હતા.

૧૬૦૬ (રાગ : સિંધકાફી)

અખંડ બ્રહ્મકુંડ ડાઘ ન લાગે, દેખો જ્ઞાન દિલમે ભાઈ ! ધ્રુવ
મહામણિકું મેલ ન લાગે, સકળ છોડ દે ચતુરાર્થ;
અગ્નિકો ઉદેઈ નવ લાગે, પડત માંહી સળ પરલાઈ. અખંડ૦
સુધ તલવાર હુઈ ગજવેલી, મહાસુખ મિયાન બંધાર્થ;
ડાલ, મૂલ સળહીકું કાપે, વામે પાપ રતિ નાઈ. અખંડ૦

॥ આકાશે ધ્રુજુ જપે, જપે પાતાળે શેષ; ॥
મૃતલોકમાં સંતદાસ, સુરી નર મુનિ મહેશ. ॥

અંબુ માંહી પાવક નહીં પ્રગટે, કંચનકું ન લાગે કાંઈ;
ચંદન ઝાડ ભોરિંગ વીંટાયા, મિલત તાંહી શીતળતાઈ. અખંડો
મહા મુનિવર નિજ ઘર પહોંચ્યા, સૂરતી શૂન્યમે સમાઈ;
કહે 'રવિરામ' કુસંગ ક્યા કરહી, જાકા દિલ બ્રહ્મ દરિયાઈ. અખંડો

૧૬૦૭ (રાગ : પ્રભાતિયું)

અહનિશ ભજનવિના લક્ષ તે નવ લહે, ભક્તિ દુર્લભ તે કેમ આવે ?
ખેલ ખરો રમે, સહુ સભાને ગમે, મૂઠ છૂટે ત્યારે રમત ફાવે. ધ્રુવ
જ્ઞાનમાં મન ગળે રોગ બીજા ટળે, ટેક ચૂકી નવ ટાંક ચાલે;
ધ્યાન ધીરજ ઘરે કલ્પના નવ કરે, સકળ સંસારમાં નાથ ભાળે. અહો
શબ્દને શોધિયે બુદ્ધિને બોધિયે, મેલી વિરોધ વિકાર બીજા;
પલકમાં ખલક જગત જાતી ગણે, નામના ઉપાસી તે નામે રીઝ્યા. અહો
સમટ્ટિ કરે પ્રપંચને પર હરે, શબ્દ સાચા વરે સંત કેરા;
અજરા જ્યારે જરે, અવિનાશીને ઓચરે, મેલવા ઘાટના સરવે ઘેરા. અહો
હું ને તું જ્યારે ટળે, શીશ દઈ ગુરુને મળે, દાસ થઈને રહે દીન ભાવે;
કહે 'રવિદાસ' નિજ નામ નિશ્ચય ગ્રહે, આઘીન થઈને આપુ નાખે. અહો

૧૬૦૮ (રાગ : સોરઠ ચલતી)

આનંદ ઘડી રે હેતે ભજવા હરિ-હેતે ભજવા હરિ;
અમને સંત સોહાગી મળિયા-આનંદ ઘડી. ધ્રુવ
પહેલો પિયાલો મારા સદ્ગુરુએ પાયો જી;
જોતાં જોતાં તો અમને વસ્તુ જડી. અમને
નાભિકમલસે સંતો ભયા ઊજિયાલાજી;
ત્રિવેણી તપત પર જ્યોતુ ખડી. અમને

॥ સજ આ મનકે સાઘકે, બોધ નામક જૂટ; ॥
ચોરાશી ઝગડા મટે, કામ રહે શિર કૂટ. ॥

સત્ય શબ્દ મારા ગુરુએ સુણાવ્યો જી;
નૂરતે ને સૂરતે મેં તો નીરખ્યા હરિ. અમને
કહે 'રવિ સાહેબ', સંતો, ભાણપ્રતાપે જી;
ગુરુના ભજનમાં મારી સુરતા ચડી. અમને

૧૬૦૯ (રાગ : કટારી)

ઉન્મુખ ઘર પહોંચે રે, બોલવું પછે દૂર ગયું;
ઢૈતપણું ટળિયું રે, તેજમાં તેજ એક થયું. ધ્રુવ
સો તે સફળ વ્યાપક છે, તે છે તે છું હું,
ૐ અવિનાશી સકળ ઘટવાસી, તેજ પંજર તે તું;
કોણ કહે કોણ સાંભળે રે ? બોલે સુણે આપે સો હું. ઉન્મુખ
જેમ વરસાદ વરસે છે ઘણો, પૃથ્વી ઉપર પસાર,
તેમાંથી નદિયું અનંત ચાલે, ગણતાં ન આવે પાર;
નીર તો સરવે એક જ રે, સાચરમાં જઈને ભળ્યું. ઉન્મુખ
સાચરમાં સમાણું જઈ, નીરમાં નીર થયું એક,
અચળ થયું પછે ભે' મટી, ત્યારે છળે નહિ છેક;
એમ આત્મા પરમાત્મા રે, તે તો એકમેક થયું. ઉન્મુખ
સૂરજનાં કિરણ જેમ સૂરજમાં જઈ સમાય,
તેમ જીવ મટીને શિવ થયો, પછી કોણ આવે ને કોણ જાય ?
અખંડ બ્રહ્મ પોતે રે, તેજ પિંજર આપે ભયું. ઉન્મુખ

થાપન ન થાપના ઉથાપના ન દીસતું હૈ, રાગદ્રેષ દોઈ નહીં પાપ-પુણ્ય અંશ હૈ,
બોગ ન બુગતિ જહાં ભુગતિ ન ભાવના હૈ, આવના ન જાવના ન કરમકૌ વંશ હૈ;
નહીં હાર-જીત જહાં કોઈ વિપરીત નાહિ, શુભ ન અશુભ નહીં નિંદા પરસંસ હૈ,
સ્વસંવેદ જ્ઞાનમેં ન આન કોઈ ભાસત હૈ, ઐસો બનિ રહ્યો એક ચિદાનંદ હંસ હૈ.
- ચિદાનંદજી (કપુરચંદજી)

॥ કાયા કાળકોં પાસ હૈ, સાર નામ હૈ દૂર; ॥
બીલા હંસકો પાળહીં, હોય જ્ઞાન ભરપૂર. ॥

૧૬૧૦ (રાગ : ધોળ)

કોઈ જાગંદા ! હારે કોઈ ચેતંદા ! સુપનેકી બુદ્ધિ સંહારંદા. ધ્રુવ
દો દિન જાગે ક્યા ભયાજી ! સ્વપ્ન નિંદ મદમાતી;
જૈસા ચંદા બીજકા પ્રગટ્યા, ફેર અંધારી રાતી. કોઈં
ગાય વાયને કરે કિલોલા, કલેજે ન પડ્યા છેદા;
જૈસા પથ્થર પાણીમે ભાઈ, ભીંતર કબુ ન ભીંજા. કોઈં
નેણા પરથી અળગા ન થયા, પડળ વળેલા પાટા;
ખબર કરી દિલ ખોજ્યા નહિ, તારા ઉઘડ્યા નહિ કપાટા. કોઈં
મારગ વંકા કરીલે બંકા, નહિ કાયરકા કામા;
અમર બુઝી વિરલા અજમાવે, હરદમ હરિકા નામા. કોઈં
કહે 'રવિરામ' ભાણ પ્રતાપે, હજી સમજ મન મેરા;
અબકો ચૂક્યો જાય ચોરાશી, ખ્હોત ફીરેગો ફેરા. કોઈં

૧૬૧૧ (રાગ : ઝીંઝોટી)

કોઈ રેહંદા ઉન્મુની મુદ્રા માંઠી (ર). ધ્રુવ
ખમિયા ખલકા સંતોષ ટોપી, બેફિકરાઈ ફકીરા;
સેલીસેન આડંબર અનભે', શીલ લંગોટ સઘીરા. કોઈં
કુંડા કરણી ઘોકા ધીરજ, પતર પ્રેમદા પાશા,
નેકુર કરવા ફુલ ફકીરા, કરે હાલ ફુલવાસા. કોઈં
રહે ગરકામ ગુરુગમ જાગે, આઠ પહોર અલમસ્તા;
તાળી લાગે તાર ન તૂટે, આનંદ હિ ઘર વસ્તા. કોઈં
ઊલટી નારી ચલે ખુવારી, ઊલટી ચલ હી આશા;
ઊલટા આદમકુ ઉલટાવે, દેખે તત્ત્વ તમાશા. કોઈં
ફતેહ હુઆ ઓ અદલ ફકીરા; કલા ન જાણે કરતા;
'રવિદાસ' સત્ ભાણ પ્રતાપે, ના હમ જીવન મરના. કોઈં

॥ એહી ત્રિગુણ ભક્તિમાં, મન ભૂલો ધર્મદાસ; ॥
॥ ઉનકો પણ નિરગુણ હૈ, જ્યાં જોગીકા વાસ. ॥

૧૬૧૨ (રાગ : આશાવરી)

ગુરુગમ લહે સો જ્ઞાની, સંતો
અંતર પ્રેમ ઉજાગર અનભે, જાકી નિહચળ બાની. ધ્રુવ
ચંચળ મારી નિહચળ બેઠા, નિરમળ હોય સમાધિ;
શીલ સંતોષ રહે સમઘારણ, વસ્તુ અગોચર લાઘી. સંતો
નાભિ બેઠ ગગન ગરજાવે, આઠ પહોર આનંદા;
ચલે પાઘરે, પછીમ મારગ, મિલાવે સૂરજ-ચંદા. સંતો
શશી સૂરમે સૂર શશીમે, અણસારે ઉલટાવે;
નીરખે પલ પલ નૂર નિરંતર, અનહદ નાદ બજાવે. સંતો
રહે અડોલા, બોલ અબોલા, જાણપણા જલ જાઈ;
કહે 'રવિરામ' વિરલા સંસારી, ઉલટા કાળકું ખાઈ. સંતો

૧૬૧૩ (રાગ : ચલતી)

દલ દરિયામાં હંમેશ ન્હાતા, કાદવ કપડાં ક્યું ઘોતા ?
પ્રતિપ્રતા ઘર નાર પદમણી, ગુણકાસે મન ક્યો મ્હોતા ? ધ્રુવ
શ્રાધ સરાવતાં કહિક જુગ વહિ ગયા, મુવા બાપકું ક્યો રોતા ?
આચાકું આદર નહિ દેતા, મુવા પછી મુખ નહી જોતા. દલ
ખાવે પીવેને મારે ખાસડે, માલ મૂરખા ક્યો ખોતા ?
ઊગે ત્યાં કબુ ન વાવત, કલર મેં બી ક્યો બોતા ? દલ
આંખ વૃક્ષકી છાંચ તજી કે, આક વૃક્ષ પર ક્યો સોતા ?
હંસ સભામાં કબુ ન બેસતા ! બગલા સાથ ખાવે ગોથા. દલ
કરી લે બંદગી સાચા સાહેબકી, અમર રેવે તેરા તોતા;
કહે 'રવિરામ' ગુરુ ભાણ પ્રતાપે, ફેર અવસર નહિ હોતા. દલ

॥ નામ નિરંતર લીજિયે, મુકીયે માન ગુમાન; ॥
॥ કહે પ્રીતમ દુગ્ધા મટે, પ્રગટે નિરમળ જ્ઞાન. ॥

૧૬૧૪ (રાગ : દેશી ઢાળ)

દિલદરિયામાં અખંડ દીવો, દેખ્યા વિના મારું મન ડોલે;
ભ્રાંતિના ભૂલ્યા, ભવોભવ ભૂલ્યા સદ્ગુરુ વિના તાળાં કોણ ખોલે ? ધ્રુવ
ગગનગુફામાં, ગુપ્ત ને ગેબી, બા'ર બાવન ઉપર બોલે;
નૂર તસ પર નામ નિરંજન, નૂરત-સૂરતે કોઈ સંત ખેલે. દિલો
આ રે કાયામાં રતન અમૂલ્ય, વસ્તુ ભરેલ માંહી વણતોલે;
સોહં શબ્દસે કર લે ગુંજારા, સો સદ્ગુરુમાંહી બોલે. દિલો
પ્રીત હશે જેને પૂર્વજન્મની, સત્વચને પડદા ખોલે;
છેલ્લી સંધિના હશે તે ચેતશે, વચન મળ્યું જે અણમોલે. દિલો
પટા લખાવ્યા જેણે ઘણી હજૂરમાં, ખરી મસ્તીના ખેલ ખેલે;
કહે 'રવિદાસ' ગુરુ ભાણપ્રતાપે, અજર 'ધ્યાલા' ભર-ભર પીલે. દિલો

૧૬૧૫ (રાગ : બસંત)

ધ્યાલો મેં પીઘોં રે ! લીઘો મેં લગ્ન કરી;
પરિબ્રહ્મ ભાળ્યા રે ! અદ્વૈત સભરે ભરી. ધ્રુવ
સતગુરુએ શ્રવણ રસ રેડિયો, ચોંટ્યો હૈયાની માંહિ,
સાંધે સાંધે મ્હારસ સંચર્યો, ઉન મુનિ રહ્યો ઠેરાઈ;
સુરતિ સેહેજે શૂન થઈ, પાછી ન ઊતરે ફરી. ધ્યાલો
કથણી ને બકણી સર્વે છૂટી, કેનાં ગાવાં રહ્યા ગીત,
બોલણહારો માંહિ ખોવાણો, આપે થયો અદ્વૈત;
પારો ગળી પાણી રે, હતું તેમ રહ્યું ઠરી. ધ્યાલો
લોભ લાલચ મમતા ને માયા, આવરણ થઈ ગયાં અસ્ત,
નવ પંદર આભાસ અંતરથી શમ્યાં, મટી ગઈ પીડ સમસ્ત;
નજરે ન આવે રે, વિના એક દુજા હરિ. ધ્યાલો

॥ અધર્મી અજામીલ પાતકી, અતિ મતિ મંદ ગુમાન; ॥
કહે પ્રીતમ હરિ નામસેં, સહેજે પામ્યા જ્ઞાન. ॥

ગુંગે સાકર ગળી રે ગળામાં, સમજ સમજ મુસકાય,
'રવિરામ' રસ કહે કોણસું ! વસ્તુ વિણ જીવ્યાય;
ઘટોઘટ બોલે રે, સ્વાંગ તો અનેક ઘરી. ધ્યાલો

૧૬૧૬ (રાગ : આરાધ)

મૂળ રે વિનાનું કાયા ઝાડવું રે જી;
એને પડતાં ન લાગે વાર. ધ્રુવ
એને પુણ્યને રૂપે રે ખાતર પૂરજો રે જી;
એ જી એનાં મૂળિયાં પાતાળમાં જોને જાય. મૂળો
એ જી એને સત્ય રૂપી જળ સિંચજો રે જી;
એ જી એની નૂરત - સૂરત દોનું પથિયાર. મૂળો
એ જી શીલ ને સંતોષ એવા ફળ લાગશે રે જી;
એ જી એ તો અમર ફળ જેવાં હોય. મૂળો
એમ કહે 'રવિરામ' ગુરુ ભાણ પરતાપે;
એ જી પ્રભુને ભજીને ઊતરો તમે ભવપાર. મૂળો

૧૬૧૭ (રાગ : કટારી)

મેં નટુડી નામકી ધ્યાસી, નીરખું મારા નાથકું. ધ્રુવ
એક પલકમાં પાંચેને પકડું, સીધે મારગે સટકું,
કાળ-ક્રોધકું ગરદન મારું, પ્રેમને બાણે પટકું. મેં
નાચ નાચું મારા નાથની આગળ, જુગતે જામો ઝટકું;
મધુવો પીને મસ્તાની ફરું, લેવા દો દિન લટકું. મેં
દધિ બેચન મેં ચલી, ભર્યું શિર પર મહીનું મટકું;
સામો મળ્યો કા'ન મોરલીવાળો, પાય લાગું મુગટકું. મેં
મહી-માંખણ કા'નુડાને સમધ્યાં, હવે નહિ હું અટકું;
કહે 'રવિદાસ', સંતો, ભાણપ્રતાપે, મેં ચોરાસી નહિ ભટકું. મેં

॥ ગુણિકા બહુ ગુણહીનથી, અવગુણકો ભંડાર; ॥
કહે પ્રીતમ હરિ નામતેં, ઉતરી ગઈ ભવ પાર. ॥

૧૬૧૮ (રાગ : સોરઠ ચલતી)

રામ ! કોણે બનાવ્યો ચરખો ? એના ઘડનારાને નીરખો;
જે પૂર્ણ રહ્યો તેને પરખો. ધ્રુવ
આવે જાવે ને બોલાવે, જ્યાં જોઈ ત્યાં સરખો;
દેવળ, દેવળ, કરે હોંકારા, પારખ થઈને પરખો. રામ
ધ્યાન કરું તો માંહે જ્યોત જલત હૈ, અંધાર મિટ્યો અંતરકો;
એ અજવાળે ગગના સૂઝયા, ભેદ જડ્યો ઉન ઘરકો. રામ
પાંચ તત્ત્વકા બન્યા આ ચરખા, ખેલ રચ્યો હુણરકો;
પવન-પૂતળી રમે પ્રેમસે, નૂરતે-સૂરતે નીરખો. રામ
કહે 'રવિદાસ' સદ્ગુરુ સાચા, મેં ગુલામ ઉન ઘરકો;
નામ, રૂપ, ગુણ, પાંચ તત્ત્વસે, ખૂબ બનાયો ચરખો. રામ

૧૬૧૯ (રાગ : જૈનપુરી)

લોચનિયું સૂનું કાજલ વિના, તેમ હૃદય સૂનું હરિ નામ વિના;
દીપક વિના જેમ મંદિર સૂનું, રજની સૂની જેમ ચંદ્ર વિના. ધ્રુવ
દશરથ વિના અયોધ્યા સૂની, તેમ ભરત સૂનો શ્રીરામ વિના;
સ્નેહ વિના જેમ સગપણ સૂના, પરિવાર સૂનો જેમ પુત્ર વિના. લોચનિયું
જળ વિના જેમ પોયણી સૂની, ભ્રમર સૂનો જેમ કમળ વિના;
ભણે રવિદાસ, સુણો સારંગપાણી, નિર્ધનિયા હરિ નામ વિના. લોચનિયું

૧૬૨૦ (રાગ : હિંદોલ)

સદ્ગુરુ સાથે મારી પ્રીતડી, બીજાસે નહીં બોલું;
જ્યાં મારા પિયુજી પરગટ વસે, ત્યાં રહી અંતર બોલું. ધ્રુવ

|| નામ બરાબર કહ્યું નહીં, તપ તીરથ વ્રત દાન;
કહે પ્રીતમ સાધન સબહી, નહિ હરિ નામ સમાન. ||

જહાં રે વાદળ તહાં વિરમું કબહું નહીં ડોલું;
તખત-ત્રિવેણી બેઠકે, સબ વિશ્વકું તોલું. સદ્ગુરુ
ચિત ચંદનનું લાકડું, શબ્દને વાંસલે છોલું;
ઘડતાં ઘડતાં ભાંગી પડ્યું, મન જાણી લે અમોલું. સદ્ગુરુ
સંશય સર્વે સમાઈ ગયા, વિશ્વાસે મન વરોળ્યું;
'રવિદાસ' બ્રહ્મ-અગાધમાં કરે ઝાકમઝોળું. સદ્ગુરુ

રસિક

૧૬૨૧ (રાગ : ભૈરવી)

ભૂલીશ હું જગતની માયા, ગુરુજી નહીં ભુલું તમને;
જગત આધાર દીનબંધુ (૨), ગુરુજી નહીં ભુલું તમને. ધ્રુવ
કદાપિ મ્હેલમાં સુતો, નગરકે શેરીએ રસ્તે;
સુખી હોઉં, દુઃખી હોઉં, ગુરુજી નહીં ભુલું તમને. ભૂલીશ
આ દુઃખોના ડુંગરો તૂટે, ભલે આખુ જગત રહે;
પરંતુ પ્રાણના ભોગે, ગુરુજી નહીં ભુલું તમને. ભૂલીશ
અરે ! બનું હું રંક કે રાજા, બનું હું શેઠ દુનિયાનો;
અમીરી કે ગરીબીમાં, ગુરુજી નહીં ભુલું તમને. ભૂલીશ
જીવનના ધમ પછાડામાં, ભલે મૃત્યુ બિછાનામાં;
મરણના શ્વાસ લેતા પણ, ગુરુજી નહીં ભુલું તમને. ભૂલીશ
પૂર્યા મન મંદિરે સ્વામી, પછીથી ક્યાં જવાના છો !
દિવાનો દાસ 'રસિક' કહે છે, ગુરુજી નહીં ભુલું તમને. ભૂલીશ

ગુરુ બિન જ્ઞાન નહિ, ગુરુ બિન ધ્યાન નહિ, ગુરુ બિન આતમ વિચાર ન લહતુ હૈ,
ગુરુ બિન પ્રેમ નહિ, ગુરુ બિન નેમ નહિ, ગુરુ બિન શીલહું સંતોષ ન ગહતુ હૈ;
ગુરુ બિન ધ્યાસ નહિ, બુદ્ધિકો પ્રકાશ નહિ, ભ્રમહૂકો નાશ નહિ, સંશય રહતુ હૈ,
ગુરુ બિન બાટ નહિ, કૌડી બિન હાટ નહિ, સુંદર પ્રગટ લોક, વેદ ચૂં કહતુ હૈ.

|| રામ નામ જોગી જપે, તપે નહીં ભવ તાપ;
કહે પ્રીતમ મન જીતકે, જપે અજધ્યા જાપ. ||

પં. રાજેન્દ્ર જૈન

૧૬૨૨ (રાગ : આશાવરી)

જબ એક રતન અનમોલ હેં તો રત્નાકર કેસા હોગા ?
જિસકી ચર્ચા હી હૈ સુંદર, તો વો કિતના સુંદર હોગા ?
કહતે અનુપમ રસખાન હૈ વો, કબ સ્વાદ ચખૂં વહ ક્ષણ હોગા ? ધ્રુવ
જિસકે દિવાને હેં જ્ઞાની હર ધુન મેં વહી સવાર રહે,
બસ એક પદ્મ ઓર એક લક્ષ્મી, હર શ્વાસ ઉસીકે લિયે બહે;
જિસકો પાકર સબકુછ પાયા, ઉસસે ભી બઢકર ક્યા હોગા ? જિસકીં
જો વાણી કે ભી પાર કહા, મન ભી થક થક કર રહ જાયે,
ઇન્દ્રિય ગોચર તો દૂર અતીન્દ્રિય કે વિકલ્પ મેં ના આયે;
અનુભવ ગોચર કુછ નામ નહીં, નિરનામ ભી ક્યા અદભૂત હોગા ? જિસકીં
કવિ ક્યા મુનિ ત્યાગી હુએ થકિત, ગણધર તક પાર નહીં પાયે,
અનુભૂતિ મેં તો દર્શન હોતે, જો હોનહાર વો લખ પાયે;
બસ એક લગન ભર હો સચ્ચી, તુજકો નિશ્ચિત દર્શન હોગા. જિસકીં
વ્રત પ્રતિમા લો ઉપવાસ કરો, યા જંગલ મેં ડેરા ડારો,
યા કરો પાઠ પૂજા વંદન, ઇસ તનકો ખૂબ સૂખા ડારો;
જ્ઞાયક તો આનંદ ખાન સહજ, જાનન મેં નિજ દર્શન હોગા. જિસકીં

રાજેશ્વર

૧૬૨૩ (રાગ : પીલુ)

કર સેવા ગુરુ ચરનન કી, ચુક્તિ યહીં ભવ તરનન કી. ધ્રુવ
ગુરુ કી મહિમા હૈ ભારી, બેગ કરેં ભવ જલ પારી;
વિપદા હરેં આવાગમન કી, કર સેવા ગુરુ ચરનન કીં

॥ રામ નામ છે મહા અધિક, મહિમા અધિક અપાર; ॥
કહે પ્રીતમ વિરલા લહેં, જાકોં તત્ત્વ વિચાર. ॥

મન કી દુવિધા દૂર કરેં, જ્ઞાન ભક્તિ ભરપૂર કરે;
વેદ કહે શુભ કરમન કરી, કર સેવા ગુરુ ચરનન કીં
સન્ત દયાલૂ હોતે હેં, મન કે મલ કો ઘોતે હેં;
મોહ હટાવે વિષયન કી, કર સેવા ગુરુ ચરનન કીં
ભેદ ભરમ સબ મિટા દિયા, ઘટ મેં ઈશ્વર દિખા દિયા;
ચાહ મિટી હરિ દર્શન કી, કર સેવા ગુરુ ચરનન કીં
ગુરુ ચરણોં મેં ગુક જાવો, 'રાજેશ્વર' નિત ગુણ ગાઓ;
માથ ગહો રજ ચરણન કી, કર સેવા ગુરુ ચરનન કીં

૧૬૨૪ (રાગ : દેવગાંધાર)

ગિરવરધારી સે જો મન કો લગાએગા, વહી સંસાર મેં મુક્તિ કો પાએગા.
નટવર નાગર કઢેયા બડા દાની હૈ, દિયા જો મનુષ, તન બડી મહેરબાની હૈ;
કંચન સી કાયા કી કદર જો પાએગા, વહી સંસાર મેં મુક્તિ કો પાએગા
પ્રેમકા દિવાના મસ્તાના મેરા શ્યામ હૈ, સારેહી દુઃખોકી દવા એક શ્યામ હૈ;
કૃષ્ણ કૃષ્ણ કહકે જો કૃષ્ણ બન જાએગા, વહી સંસાર મેં મુક્તિ કો પાએગા
ઉસકે સહારે આશ દુનિયાકી છોડ દે, મનકો મજબૂત કર મમતાકો તોડ દે;
મુરલી વાલે સે જો મન કો લગાએગા, વહી સંસાર મેં મુક્તિ કો પાએગા
ઘુંટી જો કપટ વાલી મન કી તૂ ખોલે જા, રાદેશ્યામ રાદેશ્યામ મુખ સે તૂ ખોલે જા;
કૃષ્ણ મુરારીકે નિત ગુણ જો ગાએગા, વહી સંસાર મેં મુક્તિ કો પાએગા
જબતક મન તેરા છોડે ન વિકાર હૈ, 'રાજેશ્વર' કો કેવલ એક બ્રહ્મકા વિચાર હૈ;
સતસંગ કરકે જો મન કો સમજાએગા, વહી સંસાર મેં મુક્તિ કો પાએગા

॥ નામ ઉચ્ચારે જગપતિ, સંકટ ભાંગ્યાં (બહુ) વાર; ॥
કહે પ્રીતમ એક પલકમાં, કાપ્યા સકલ વિકાર. ॥

૧૬૨૫ (રાગ : શ્રી)

ગુરુદેવ સે નિરાલા કોઈ ઔર નહીં રે;
બેડા પાર લગાને વાલા કોઈ ઔર નહીં રે. ધ્રુવ
માયા કે વો બન્ધન તોડે, પ્રભુ ચરણો સે પ્રીતિ બોડે;
સારે દુઃખ હટાને વાલા, કોઈ ઔર નહીં રે. ગુરુદેવો
ઉપનિષદોં કી કથા સુનાવે, મેરે દિલ કી વ્યથા મિટાવે;
જન્મ મરણ મિટાને વાલા, કોઈ ઔર નહીં રે. ગુરુદેવો
વો તો આતમજ્ઞાન કરાવે, હૃદય કે અજ્ઞાન હટાવે;
મન કે ભરમ મિટાને વાલા, કોઈ ઔર નહીં રે. ગુરુદેવો
જીવ ઈશ રૂપ સમજાવે, સત્ ચિત્ત આનન્દ રૂપ બનાવે;
મુક્તિધામ દિલાને વાલા, કોઈ ઔર નહીં રે. ગુરુદેવો
એસે સદ્ગુરુ કે ગુણ ગાઓ, 'રાજેશ્વર' તુમ શીશ નવાઓ;
ભવ કે બન્ધ છુડાને વાલા, કોઈ ઔર નહીં રે. ગુરુદેવો

ડો. રાજેન્દ્ર શાહ

રાજેન્દ્ર શાહનો જન્મ તા. ૨૮-૧-૧૯૧૩ થયો હતો.

૧૬૨૬ (રાગ : ધોળ)

કાયાના કોટડે બંધાણો; અલખ મારો લાખેણા રંગમાં રંગાણો. - ધ્રુવ

કોઈ રે જ્યાં નહોતું ત્યારે, નિજ તે આનંદ કાજે,
ઝાઝાની ઝંપના કીધી;
ઘેરાં અંધારેથી મૂંગી તે શૂન્યતાને,
માયાને લોક ભરી લીધી. અલખ
અનાદિ અંકાશકેરી અણદીઠ લહેરું માંચે,
અંગડે અડાય એને, વચને લહાય એવો;
પરગટ હુવો રે ધૂળ-ગંધે. અલખ

॥ રામ નામ ચિંતામણિ, કલ્પતરુ કામધેન; ॥
કહે પ્રીતમ રટ પ્રેમસું, લાગ્યો રહે દિન રેન. ॥

નજરુંનો ખેલ એણે રચ્યો ને જોનારથી જ્યાં,
અળગો સંતાણો અણ જાણ્યો;
જાણે રે ભેદુએ જોયો નિજમાં બીજામાં જેણે,
પોતે પોતાનો સંગ માણ્યો. અલખ

રાઠો ભગત

૧૬૨૭ (રાગ : માંડ)

કોઈ સંત વિરલે જાણિયું, મારા હરિજન વિરલે જાણીયું,
ભાઈ, એ વાતો છે ઝીણીયું. ધ્રુવ
મોટા કુહાડા કાંઈ નવ કાપે, લોટું કાપે છીણીયું;
મોભ ખડગથી વે'ચા જાય ન, વે'રે કરવત તીણીયું. ભાઈ
વેળુમાં તે ખાંડ વેચાણી, વીણી કાઢે કીડિયું;
પાણીમાં તો દૂધ ભેળાણું, પામી જાશે હંસિયું. ભાઈ
સુના ગામમાં હાથી ઝૂલે, લાભ તો લે પેલું વાણિયું;
મોટપમાં લેવાયા જાયે, તોયે કાંકરિયું એણિયું. ભાઈ
ઝીણા થઈને સંતો ચાલે, ધન્ય કમાયું એણિયું;
ગુરુ પ્રતાપે ભણે 'રાઠો' અમરાપુરમાં રહેણીયું. ભાઈ

રાની રૂપકુંવરજી

૧૬૨૮ (રાગ : લલિત)

દેખો રી છબિ નંદસુવનકી. (૨) ધ્રુવ
મોર મુકુટ મકરાકૃત કુંડલ, મુક્ત માલ ગર મનુ કિરનનકી. દેખો
કર કંકન કંચનકે શોભિત, ઉર ભ્રગુલતા નાથ ત્રિભુવનકી. દેખો
તન પહિરે કેસરિયા બાગો, અજબ લપેટન પીત બસનકી. દેખો
'રૂપકુંવરિ' ધુનિ સુનિ નૂપુરકી, છબિ નિરખતિ શ્યામ પગનકી. દેખો

॥ નામ નગારૂં ગડગડે, અનહદ આઠે પોહોર; ॥
કહે પ્રીતમ દિલ નાં ડગે, રહે ઠોર કો ઠોર. ॥

૧૬૨૯ (રાગ : પૂરિયા કલ્યાણ)

નાથ મુહિં કીજે વ્રજકી મોર. ધ્રુવ
નિશ દિન તેરો નૃત્ય કરોગી, વ્રજકી ખોરન ખોર. નાથ૦
શ્યામ ઘટા સમ ઘાત નિરખિકે કૂંકોંગી ચહુ ઓર. નાથ૦
મોર મુકુટ માથેકે કાજેં દૈહો પંખા ટોર. નાથ૦
વ્રજખાસિન સંગ રહસ કરંગી, નચિહૌ પંખ મરોર. નાથ૦
'રૂપકુંવરિ' રાની રસનાગત જય જય જુગલકિશોર. નાથ૦

૧૬૩૦ (રાગ : દેશ)

પ્રભુજી ! યહ મન મૂઠ ન માને. ધ્રુવ
કામ ક્રોધ મદ લોભ જેવરી, તાહિ બાંધિ કર તાને;
સખ બિધિ નાથ યાહિ સમુઝાયો, નેક ન રહત ઢિકાને. પ્રભુજી૦
અદમ નિર્લજ્જ લાજ નહિ યાકો, જો ચાહે સોઈ ઢાને;
સત્ય-અસત્ય ધર્મ અરૂ અધરમ, નેક ન યહ શઠ જાને. પ્રભુજી૦
કરિ હારિ સખ યતન નાથ મેં, નેક ન યાહિ લજાને;
દીન જાનિ-પ્રભુ 'રૂપકુંવરિ'કો, સખ બિધિ નાથ નિભાને. પ્રભુજી૦

૧૬૩૧ (રાગ : હમીર)

બસ ગયે નૈનન માંહિ બિહારી. ધ્રુવ
દેખી જબસે શ્યામલિ મૂરતિ, ટરત ન છબિ દ્રગ ટારી. બસ૦
મોર મુકુટ મકરાકૃત કુંડલ, બામ અંગ શ્રી પ્યારી. બસ૦
પ્રેમ ભક્તિ દીજે મુહિ સ્વામી, અપની ઓર નિહારી. બસ૦
'રૂપકુંવરિ' રાનીદે સાધહુ, કારજ સકલ મુરારિ. બસ૦

॥ નામ ઉપર એક સાહેબ, સદગુરૂ દેવો શાક્ષઃ; ॥
કહે પ્રીતમ ધર્મદાસને, જતન કરીને રાખ. ॥

૧૬૩૨ (રાગ : અસંત)

શ્યામ છબિપર મેં વારી વારી (૨). ધ્રુવ
દેવન માહોં ઈન્દ્ર તુમહી, હૌ ઉકુગણ બીચ ચંદ્ર ઉજિયારી;
સામવેદ વેદનમેં તુમહી, હૌ સુમેરૂ પર્વતન મઝારી. શ્યામ૦
સરિતન ગંગા, વૃક્ષન પીપર, જલ આશયમેં સાગર પારી;
દેવ-ઋષિનમેં નારદ-સ્વામી, કપિલ મુની સિદ્ધિન સુખકારી. શ્યામ૦
ઉચ્ચૈશ્રવા હનમેં તુમહોં, ગજ એરાવત તુમહિ મુરારી;
ગોવન કામધેનુ સર્પનમેં બાસુકિ, બ્રજ આપ હથિયારી. શ્યામ૦
મૃગન મૃગેન્દ્ર, ગરૂડ પક્ષિનમેં, તુમહી મીન સદા જલચારી;
'રૂપકુંવરિ' પ્રભુ છબિકે ઉપર, તનમનઘન સખ હૈ બલિહારી. શ્યામ૦

૧૬૩૩ (રાગ : તિલક કામોદ)

હમારે પ્રભુ કબ મિલિ હૈ ઘનશ્યામ. ધ્રુવ
તુમ બિન વ્યાકુલ ફિરત ચહૂં દિશિ, મન ન લહે વિશ્રામ. હમારે૦
દિન નહિં ચૈન ચૈન નહિ નિંદિયા, કલ ન પરે બસુ ચામ. હમારે૦
જેસે મિલે પ્રભુ વિપ્ર સુદામાહિ, દીન્હે કંચન ધામ. હમારે૦
'રૂપકુંવરી' રાની સરનાગત, પૂરન કીજે કામ. હમારે૦

જબ હમને દમ લગાયા તો, બહોત દુરકી સુઝી,
દમ મારા મદારીને તો, લંગુર કી સુઝી,
ભૂખેને દમ જો મારા તો, તંદુર કી સુઝી;
મુલ્લાને દમ જો મારા તો, ઉસે હુર કી સુઝી,
હર એક અપને ઇશ્કમેં, મતવાલે હય 'સતાર',
દમ સચ્ચા ઉસને મારા, જુસે નૂરકી સૂઝી.

॥ સંતખાસી વૈકુંઠકે, ઉતરે અવનિ મોઝાર; ॥
કહે પ્રીતમ પાવન કિયો, પાપ રૂપ સંસાર. ॥

રામદાસ

૧૬૩૪ (રાગ : યમન)

ના વિસારશો રે રડા હૃદિયામાંના રામ;
હૃદિયામાંના રામ વહાલા, મન-માયાના વિશ્રામ. ધ્રુવ
હરતાં ને ફરતાં ધંધો કરતાં રાખવું હરિમાં ધ્યાન;
આ મુખે હરિના ગુણ ગાતાં, શું બેસે છે દામ ? ના૦
ચરણ આપ્યા ચાલવાને, સાંભળવાને કાન;
નયન આપ્યાં હરિ નીરખવાને, નીરખો સુંદર શ્યામ. ના૦
વારે વારે કહ્યું સમજાવી, આપણમાં એક ભૂલ;
મોંઘો આ મનુષાદેહ મળિયો, તક ના ખોશો અમૂલ. ના૦
સગાં સહોદર સુખનાં બેલી, દુઃખમાં ન આવે કામ;
થનાર હોય તે થયા જ કરશે, હૈયે રાખો હામ. ના૦
'રામદાસ' કહે, રામને ભજતાં, ચિત્ત રાખો એક તાન;
સદ્ગુરુ ચરણે શીશ સોંપતાં, ટળી જશે અભિમાન ! ના૦

રામનરેશ ત્રિપાઠી

૧૬૩૫ (રાગ : પહાડી)

મैं દૂંદેતા તુઝે થા જબ કુંજ ઔર બન મैं;
તૂં ખોજતા મુઝે થા તબ દીન કે વતનમैं. ધ્રુવ
તૂં આહ બન કિસી કી મુજકો પુકારતા થા;
મैं થા તુઝે બુલાતા સંગીત મैं, ભજનમैं. મૈં૦
બાબે બબા બબા કે મૈં થા તુઝે રિઝાતા;
તબ તૂં લગા હુઆ થા પતિતોં કે સંગઠનમૈં. મૈં૦

|| ગાય શીખે ને સાંભળે, ધરે નિરંતર ધ્યાન;
કહે પ્રીતમ નર નારમાં, નહીં કોઈ એહ સમાન. ||

મैं થા વિરક્ત તુઝસે જગકી અનિત્યતા પર;
ઉત્યાન ભર રહા થા જબ તૂં કિસી પતન મૈં. મૈં૦
બેબસ ગિરે હુઓ કે તૂં બીચ મૈં ખડા થા;
મૈં સ્વર્ગ દેખતા થા ઝુકતા કહાં ચરન મૈં. મૈં૦
તૂને દિએ અનેકોં અવસર ન મિલ સકા મૈં;
તૂં કર્મ મૈં મગન થા, મૈં વ્યસ્ત થા કથન મૈં. મૈં૦
કઠિનાઈયોં દુખોં કા ઇતિહાસ હી સુચશ હૈ;
મુઝકો સમર્થ કર તૂં બસ કષ્ટ કે સહન મૈં. મૈં૦
દુઃખ મૈં ન હાર માનું, સુખ મૈં તુઝે ન ભૂલું;
એસા પ્રભાવ ભર દે મેરે અધીર મન મૈં. મૈં૦

રામનારાયણ વિ. પાઠક

૧૬૩૬ (રાગ : આહીરભૈરવ)

હજીયે ન જાગે મારો આતમરામ, જાગોજી જાગોજી મારા આતમરામ. ધ્રુવ

સમુંદર ઘૂઘવે છે દૂર, વાયુ સૂસવે ગાંડોતુર !
સમજું ન ભરતી કે આતે, આવે છે તુફાન. હજીયે૦
સઠ સંઘા ફડફડે, દોર ધિંગા કડકડે;
હાજર સૌ ટંડેલ એક આ સૂનાં છે સુકાન. હજીયે૦
વહાણ રાખું નાંગરેલું, વેપાર શી રીતે ખેડું ?
સવાયા થાશે કે જાશે, મૂળ ગાય દામ ! હજીયે૦
હવે તો થાય છે મોડું, વિનવું હું પાયે પડું;
મારે તો થાવા બેઠો છે ફેરો આ નકામ. હજીયે૦

|| રામ નામ શંકર જપે, સમરણ અખંડ સમાધ;
કહે પ્રીતમ મંગળ મહી, ના મળે એક ઉપાધ. ||

રામભક્ત

૧૬૩૭ (રાગ : ખમાજ)

અમે કથા સાંભળવા જઈએ, મળે જ્ઞાન, પણ કંઈ ના લઈએ;
અમે કોરા ને કોરા રહીએ, મળે જ્ઞાન, પણ કંઈ ના લઈએ. ધ્રુવ
વહે વાણીનો ધોધ, વળી ખૂબ મળે બોધ;
છતાં માયાના વહેણમાં વહીએ, મળે જ્ઞાન, પણ કંઈ ના લઈએ. અમે
કથા આવે જો ઘેર, તો ઊડી જાય બધી લેર;
અમે સુધરેલ શ્રોતા થઈએ, મળે જ્ઞાન, પણ કંઈ ના લઈએ. અમે
સમય કાઢવાને કાજ, કોઈ શોધીએ મહારાજ;
પછી ગાણું અમારું ગાઈએ, મળે જ્ઞાન, પણ કંઈ ના લઈએ. અમે
કરી તિલક વિશાળ, હાથે ઘરી છે માળ;
વળી બીજાને શીખ ખૂબ દઈએ, મળે જ્ઞાન, પણ કંઈ ના લઈએ. અમે
આવે દુઃખો અપાર, એનો કરીએ તિરસ્કાર;
'રામભક્ત' પુનિત કેમ થઈએ ! મળે જ્ઞાન, પણ કંઈ ના લઈએ. અમે

૧૬૩૮ (રાગ : કાલિંગાડા)

ઓળખો અંદરવાળો, ઓ ભાઈ ! તમે, ઓળખો અંદરવાળો. ધ્રુવ
માના ઉદરમાં નાના બાળકનો કોણ છે રક્ષણહારો ?
રાત્રિએ આંખડી મીંચાઈ જતી, સવારે કોણ ખોલનારો ? ઓ ભાઈ
ખાંતેથી ભાઈ ! તમે ખાધા કરો છો, કોણ છે પચાવનારો ?
અન્ન ને પાણીને ભેગા કરીને, કોણ છે લોહી કરનારો ? ઓ ભાઈ
દેહને જગમાં મેલી રઝળતો, કોણ છે ભાગી જનારો ?
સળગાવનારો નથી એ સમજતો, મારો પણ આવશે વારો. ઓ ભાઈ

॥ રામ નામ રટણ કરે, સનકાદિક શુક શેષ; ॥
કહે પ્રીતમ સદ્ગુરૂતણો રામ નામ ઉપદેશ. ॥

મનડું ખોટું કામ કરે ત્યારે, હૈયેથી કોણ ટોકનારો ?
અંતરની પ્રાર્થના કોણ સૂણે છે, આફતને કોણ રોકનારો ? ઓ ભાઈ
હરનિશ એ તો સાથ રહે છે, શાને સમજો ન્યારો ?
'રામભક્ત'નો રામ રમૈયો, ઘટઘટમાં રમનારો. ઓ ભાઈ

૧૬૩૯ (રાગ : દેશી ટાળ)

ઓ નટવર નંદકુમાર તમે જમવા આવો ઝૂંપડીએ;
ઓ ગાયોના ગોવાળ તમે જમવા આવો ઝૂંપડીએ.
પુષ્પોની માળાઓ લઈને વાટ તમારી જોઉં,
પ્રેમ તણાં આંસુથી વહાલા, ચરણ તમારા ધોઉં (૨);
ઓ હૈયા કેરા હાર, તમે જમવા આવો ઝૂંપડીએ.
દુર્યોધનના મેવા ત્યાગી વિદુર ભાજુ ખાધી,
મેં પણ મારા ગજા પ્રમાણે, થોડી રસોઈ રાંધી (૨);
ઓ પૃથ્વીના પાલનહાર તમે જમવા આવો ઝૂંપડીએ.
કરમાંબાઈનો ખીચડો ખાધો, શબરીબાઈનાં બોરાં,
મારું ભોજન જમવા માટે, વેગે આવો ઓરા (૨);
ઓ પૃથ્વીના સરજનહારા, તમે જમવા આવો ઝૂંપડીએ.
શીરોપૂરી ને દાળભાત છે, શાક બનાવ્યાં તાજાં,
જળ સાથે મુખવાસ મૂક્યા છે, 'રામભક્ત'ના રાજા (૨);
ઓ સેવકના સરદાર તમે જમવા આવો ઝૂંપડીએ.

નંદ કે કુમાર ગૌવા ગોપીઓકે પાલ, સુખ સાગર અપાર, જ્ઞાન દીપકો જલાઈએ,
રાગ-દ્રેષ ભાવ સળ નષ્ટ કરી નિર્મલ, જ્યોતિકો પ્રકાશ મેરે, અંતર પ્રકાશિયે;
એક શુદ્ધ ચૈતન્ય, આનંદકંદ જ્ઞાનાનંદ, ત્રિકાલ સ્વભાવ મેરે, ઉર મેં પ્રજાલિયે,
'હર્ષ' કી ભાવનાકા કીજીયે ભવન નાથ, દિવ્ય જ્ઞાન જ્યોતિ મેરે ઘટ મેં જલાઈયે.

॥ રામ નામ રટણા રટે, જો કોઈ પ્રેમ સુખાણ; ॥
કહે પ્રીતમ નામે તર્યા, પાણીમાં પાષાણ. ॥

૧૬૪૦ (રાગ : ધ્રિદ્રાવની)

ઓ શ્યામ ! તને કહેવી છે અંતરની વાત,
એક વાર અરજી ધ્યાને ધરે તો, કાયમની થાયે નિરાંત. ધ્રુવ
અંધારી રાતલડી વ્યાપી છે દિલમાં, વાત મારી વ્હાલમજી ! રાખીશ ના ઢીલમાં;
મારે આંગણિયે આવીને મારા અંતરમાં કરજે પ્રભાત. ઓ
આંગણિયે આવે તો આરતી ઉતારું, તારું સ્વરૂપ મારા હૈયામાં ધારું;
સામે બેસીને તારા ગુણ ગાવામાં, વીતશે દિન ને રાત. ઓ
'રામભક્ત' શ્યામ ! મારી ભૂલો સુધારજે, તારી-મારી એકતાને, પંથે તું વાળજે;
મારા જીવનના ઘડતર કેરી, કરવી છે મારે પંચાત. ઓ

૧૬૪૧ (રાગ : માંડ)

કોઈ બતલાવો અમને ઉપાય, સત્સંગ ટકતો નથી;
ઘેર જઈએ ત્યાં ભૂલી જવાય, સત્સંગ ટકતો નથી.
જ્યારે સાંભળીયે, ત્યારે સારું લાગે, પછી સંસારનું સુખડું પ્યારું લાગે;
જીવ મારા તારામાં અટવાય. સત્સંગ
મન માંકલડું સ્થિર થઈ રહેતું નથી, વળી સદ્કાર્યો કરવા દેતું નથી;
એતો સ્વાસ્થ્યમાં ભટકે સદાય. સત્સંગ
ચરણ મંદિરિયે જાવામાં પાછા પડે, ખેલ જોવામાં આંખને ઉંઘ ના નડે;
જીભ ખાવાનું જોઈ લલચાય. સત્સંગ
'રામભક્ત'ની સાથે ફાવતું નથી, પેટ પ્રેમની વાતો પચાવતું નથી;
પુનિત થવાનો અવસર જાય. સત્સંગ

॥ રામ સુધારસ પીજિયે, જન્મ મરણ ભય જાય; ॥
કહે પ્રીતમ પ્રેમે રટે, હોય અહં પદ પાય. ॥

ભજ રે મના

૧૦૦૪

૧૬૪૨ (રાગ : ભૈરવી)

નટખટ નંદાજીનો લાલ, ખટપટિયો ને ખબરદાર;
મારા હૈયામાં ધૂમ મચાવી રહ્યો. ધ્રુવ
જમૂનાજીને ઘાટ, એ તો આવે એકલડો,
જશોદાજીનો લાલ, પેલો છોગાળો છેલડો;
એની વેણુ કેરો નિનાદ, મારી ભુલાવે છે યાદ. મારા
લાગ્યું મને પ્યારું, એની મુરલીનું ગાણું,
મોઠી એના મુખડે હું, દિલડું દેવાણું;
ગોઠે ઘરમાં ના લગાર, એવો બંધાણો છે તાર. મારા
'રામભક્ત' શ્યામ સાથે પ્રીત બંધાણી,
છાની મારી વાત સૌએ ધીરે ધીરે જાણી;
હવે છૂટે ના વહેવાર, એવા કીધા કૌલ કરાર. મારા

૧૬૪૩ (રાગ : ગઝલ)

પ્રભુના નામનો ઇંધો કરો, મોટી કમાણી છે;
જુવો આગળના ભક્તોની, તિજોરી ખૂબ ભરાણી છે. ધ્રુવ
કમાયા ઝાઝું તુલસીદાસ, નામ શ્રીરામનું સેવી;
ખજાનો ભરપૂર રામાયણ, રસોની વ્હાણ લૂંટાણી છે. જુવો
કૃષ્ણ ગોપાલને નામે, મીરાંએ ખૂબ લૂંટાવ્યું છે;
અને તેથી જ ઘરઘરમાં, એની ગાથા ગવાણી છે. જુવો
પ્રભુને નામે નરસિંહે, જુઓ હૂંડી લખી દીધી;
પ્રભુ શામળશા થઈ આવ્યા, રકમ ચૂકતી ભરાણી છે. જુવો
લૂંટાવે 'રામભક્ત' પણ, ખજાનો રામભક્તિનો;
લૂંટાવ્યો છે તેને પૂછો, હૃદય શાંતિ છવાણી છે. જુવો

॥ પર્વતમાં મેરૂ બડો, તીર્થ બડો કેદાર; ॥
કહે પ્રીતમ સખ નામે તેં, રામ નામ શુભ સાર. ॥

ભજ રે મના

૧૦૦૫

૧૬૪૪ (રાગ : લાવણી)

પ્રભુના ભજનમાં સદા નિંદ આવે, નથી ચાપ્યું કોઈ દિ, કહો કેમ ભાવે ? ધ્રુવ
નથી જેના ઘરમાં અમીરસ સિંચાયા, થયા બાપ કરતાં ત્યાં બેટા સવાયા;
ઘસડતા રહે ખોટા રસ્તે એ કાયા, સીધી વાત તેને કહો કેમ ફાવે ? પ્રભુ
નથી કામ ધંધો રખડતા ફરે છે, કરે ખોટું દિલથી જરી ના ડરે છે;
બની અંધ મમતાના મારે મરે છે, કહો કોણ પથરાને ભીતર ભીંજવે છે ? પ્રભુ
અગર સંતના જે ઝપાટે તે આવે, તો સત્યંથે વાળીને ડૂબતો બચાવે;
પ્રભુ ભક્તિ તેના હૃદયમાં ઠસાવે, બની 'રામભક્ત' સદા ગુણ ગાવે. પ્રભુ

૧૬૪૫ (રાગ : દેશગૌડ)

પ્રભુનો પંથ વિકટ છે ભાઈ, મારગડે છે કાંટા;
જરાય પોલું નહિ ચાલે ત્યાં, શિર તણાં છે સાટાં. ધ્રુવ
ફાંકો રાખી જોજે ફુલાતો, માયા કેરી પડશે લાતો;
લોકો છોડી દેશે નાતો, ગુણ પ્રભુના ગાતાં. ભાઈ
ડગમગતા વિચારો રહેશે, સ્વજન સૌએ 'મૂરખો' કહેશે;
જ્યાં-ત્યાંથી જાકારો દેશે, કૃપા પ્રભુની થાતાં. ભાઈ
મોજમજા સઘળી લૂંટાશે, જીવલડો દુઃખમાં અટવાશે;
અમૃત જેવાં ભોજન ભાઈ, તને લાગશે ખાટાં. ભાઈ
સમજી સમજી પગલાં ભરજે, જનસેવાનાં કાર્યો કરજે;
'રામભક્ત' તો, અનુભવ કહે છે, આ રસ્તા છે રાંટા. ભાઈ

૧૬૪૬ (રાગ : ભૈરવી)

મને ઘડપણ ક્યાંથી આવ્યું ? કે શામળા ગિરધારી;
મારા મનડે એ ના ભાવ્યું, કે શામળા ગિરધારી. ધ્રુવ

॥ રામ નામ પારસમણિ, મન લોહ હોય હેમ; ॥
કહે પ્રીતમ એક નામસેં, કરહું નિરંતર પ્રેમ. ॥

બાળપણે રમતો રહીં, હું કરતો લીલા લહેર;
ચિંતાનો બોજો નહીં, હતી તમારી મ્હેર રે. શામળા
યુવાનીમાં પગ મુકતા, વધી પડી જંજાળ;
દમ મારો નીકળી જતો, હવે ખરવા માંડ્યા વાળ રે. શામળા
માંડ માંડ પૂરું કરું ખર્યા વધતા જાય;
આ મોંઘવારી ભરખી જતી, હવે સુખમાં કેમ રહેવાય રે. શામળા
આંખે ઝાંખપ ઉતરી, હવે ડગમગ ડગ દેવાય;
આ વહુ દિકરા, ડોસો કહે, હવે મિલકત લેવા જાય રે. શામળા
એક દિવસ મેં સાંભળ્યું કે છાની વાતો થાય;
આ ડોસો જલ્દી જાય તો, પછી મસ્તીના લ્હાવા લેવાય રે. શામળા
જેના માટે જિંદગી અર્પી દીધી નાથ;
તે સૌ આંખો કાઢતાં, પકડે ન મારો હાથ રે. શામળા
પુનિત પ્રભુજી ઘડપણે, કીધો કાળો કેર;
'રામભક્ત' તમ ચરણમાં રાખજો રૂડી પેર રે. શામળા

૧૬૪૭ (રાગ : ભૈરવી)

મને નોટું આપો ને મહારાજ રે, શામળા ગિરધારી;
નોટું અમારી લાજ રે. ધ્રુવ
ભક્તિનાં ભાથા મને, લાગે ભાલા જેમ;
નોટું વિના આ જગતમાં, મારે જીવન જીવવું કેમ રે? શામળા
ભાડાવાલાનો ત્રાસ છે, ને દાણાવાલાનું દુઃખ;
નોટું જો નહીં આપશો, તો ક્યાંથી ભાંગે મારી ભૂખરે ? શામળા
નોટુંમાં નીતિ ભરી, અને ભર્યા બ્રહ્માંડનાં ભેદ;
જેની પાસે નોટ છે, ભાઈ ભણ્યો છે ચારે વેદ રે. શામળા

॥ હરિ હરિ હરદે ધરે, મટે મોહ અંધકાર; ॥
પ્રીતમ રવિ પરમાત્મા, પ્રગટે હૃદય મોઝાર. ॥

નોટે દિકરો બાપ કહે, અને બૈરી કહે સ્વામિનાથ;
 પિતા પણ પ્રેમે બોલાવતાં, જો નોટું હોય મારે હાથ રે. શામળાં
 સોનું તો લંકા ગયું, ને નથી ઠેકાણા ઠામ;
 નોટુંમાં તું રમી રહ્યો, મારો રાખણહારો રામ રે. શામળાં
 નાનીમાં મન માને નહીં, મોટીનો નહીં સંજોગો;
 વારે ચડજો વિકલા, નહીં તો લાગ્યો છે મારો ભોગરે. શામળાં
 મ્હેતાજીનો ચુકવ્યો, કાગળ કટકો એક;
 એવા એકથી ચાલે નહીં, દેજો ચાર મીંડાની અનેક રે. શામળાં
 મારે માથે વેઠ છે, અને બોજો છે રે તમામ;
 તું ના મળે તો કાંઈ નહીં, મારે નોટું સાથે છે કામ રે. શામળાં
 તું લીલા કરતો રહે, અને મારો અહીં જાય પ્રાણ;
 નવો નરસૈયો ભૂખે મરે, તું તો માખણ મીસરી ખાય રે. શામળાં

૧૬૪૮ (રાગ:ભીમપલાસ)

મને લાગ્યો તારો નાદ, ભલેને થઈ જાઉં હું બરબાદ;
 ભજન તારું નહીં છોડું. ધ્રુવ
 સંકટમાં હું સમજું છું, તું કરે કસોટી મારી;
 મનને મારાં મજબૂત કરવાં, વ્હાલા કૃપા ઊતરે તારી. ભજન
 ભજનની મસ્તીમાં સારા, જગનું દુઃખ વિસરાય;
 આનંદના સાગરમાં, મારું હૈયું ઝોલા ખાય. ભજન
 લોક કહે છે તે ભક્તિમાં, સઘળું તારું ખોયું;
 મને મળ્યો છે સાચો ખજાનો, મેં ઘટમાં જાગી જોયું. ભજન
 આભ તૂટે કે ઘરતી ફાટે, થવાનું હોય તે થાય;
 ‘રામભક્ત’ની જીભલડીએ, મારા રામ નહીં વિસરાય. ભજન

|| રામ નામ મહિમા ઘણો, કટે કોટિ વિકાર; ||
 || કહે પ્રીતમ નિજ નામકી, જગમગ જોત અપાર. ||

૧૬૪૯ (રાગ : શિવરંજની)

મારો શ્યામ રૂઠે તો કરવું શું ?
 સાંવરીયા ને મેળવવામાં, લોક નિંદાથી ડરવું શું ? ધ્રુવ
 મીરાં કહે મેં દિલડું દીધું, પ્રેમામૃતનું પ્યાલું પીધું;
 મોહન વરનો ત્યાગ કરીને, બીજા વરને વરવું શું ? મારો
 નરસિંહ કહે મને ભૂધર ભાવ્યો, મૂલ્ય વિના મારો દેહ વેચાયો;
 ભક્તિ કેરૂં ભરણું છોડી, બીજું ભરણું ભરવું શું ? મારો
 ભક્ત બોડાણો દ્વારિકા જાએ, તુલસી ચઢાવી રાજી એ થાયે;
 પુનિત પગલે પગલાં માંડી, અઘવચ પાછા ફરવું શું ? મારો
 નરતન કેરી નાવડી મારી, શ્યામ સુકાની દેશે તારી;
 ‘રામભક્ત’ ભવસાગર છોડી, બીજા નીરમાં તરવું શું ? મારો

૧૬૫૦ (રાગ : બસંત મિશ્ર)

હું તને ભજું છું રવિવારે, બાકી ક્યાં છે સમય પ્રભુ ! મારે ?
 પૈસો મારો પરમેશ્વર, પૂજું એને હું પલપલ;
 તારી પૂજા કરું રવિવારે... બાકી ક્યાં છે
 એમ તો હંમેશા મંદિરે આવું, આવું એવો પાછો સિધાવું;
 બે ઘડી બેસું છું, રવિવારે... બાકી ક્યાં છે
 ગામતરે જો જાવું પડે, યા મહેમાનો આવી ચડે;
 તારો વારો બીજા રવિવારે... બાકી ક્યાં છે
 ભક્તિ મારી રીઝવે તને, મળવા આવે તું જો મને;
 આવજે તું કોઈ રવિવારે... બાકી ક્યાં છે
 ઓચ્છવ રાખો રવિવારે, ઉછામણી રાખો તો રવિવારે;
 વરઘોડા રાખો રવિવારે... બાકી ક્યાં છે
 ગુરુજી ! આવો રવિવારે, જાઓ તો પણ રવિવારે;
 તો આ મોટા ભગત ત્યાં પધારો... બાકી ક્યાં છે

|| નામતણી રચના સકળ, સપ્તદ્વીપ નવખંડ; ||
 || પ્રીતમ સારા નામકા, ગાજ રહ્યા બ્રહ્માંડ. ||

રામલાલ

૧૬૫૧ (રાગ : આહીરભૈરવ)

છલ તજી પ્રીતિ કરત નહિ હરિસે, મિથ્યા માલા ફેરત કરસે. ધ્રુવ
પૂજા પાઠ બહુત વિસ્તારે, ચંદન ચુપડે સિરસે;
પૈસા પૈસા રટત નિરંતર, લોભ ન ત્યાગત ઉરસે. પ્રીતિ
હુઈ અધીન કરી વિનય બડાઈ, ઘન ચાહત હૈ નરસે;
ઘનદ ઈશકો જાનત નાહીં, હોત ઘનીજા ઘરસે. પ્રીતિ
સંતન સંગ સુમતિ નહિ પકડે, કંચનકો જી તરસે;
ઉષર બીજ જર્મે નહિં કબહૂ, ચાહો જૈસી બરસે. પ્રીતિ
યથા લાભ સંતોષ ન કરકે, ફિરત ફિરે કૂકરસે;
'રામલાલ' જો વિમુખ રામપદ, સો નર ખલ સૂકર સે. પ્રીતિ

૧૬૫૨ (રાગ : સારંગ)

હો હરિ તુમહી પાર લગૈયા, ભવસિંધુ પરી મોરી નૈયા. ધ્રુવ
નીર ગંભીર પોત અતિ અજીણ, પવન દેત ભુકરૈયા;
ભંવર જારકે પડી ભંવરમેં, ઘૂમ લેત ઘૂમરૈયા. હો હરિ
કામ ક્રોધ જળ જંતુ વ્યાધિ, હૈ ઉત્પાત કરૈયા;
ચિતવત ચારોં ઓર ચકિત હુઈ, સૂઝત હિ તુ ન ભૈયા ? હો હરિ
એકો અંગ ઉપાય ન સૂઝે, વિદ્યા બલ ન રૂપૈયા;
સબ પૌરૂષ વિચાર કે થાક્યો, મીલિત ન કોઈ રખવૈયા. હો હરિ
દીનદયાલ દીન બિનતિ અબ, તુમ બિન કોન સુભૈયા ?
'રામલાલ' આધીન અધમકી, પાર લગાયોં નૈયા. હો હરિ

|| નામ લિયે નામા મિલે, એસો નામ બળવંત; ||
|| કહે પ્રીતમ સ્મરણ નામકો, અભ્યાસી રો જસુ સંત. ||

રામસખી

૧૬૫૩ (રાગ : કાફી)

સમજ વિચાર નર યુવતી, હરિકે ભજન બિના હોતે હૈ હોરી. ધ્રુવ
ચિતરૂપી ચોકાં જ્ઞાનરૂપી ગલિયાં, સુરતિ શબ્દ કી ધ્રુમ મચ્યોરી. સમજ
મન મરદંગ ઝાંઝ ઝરણાં કી, પ્રેમ પ્રીતરૂપી કેસર ઘોરી. સમજ
સ્નેહકા વસ્ત્ર શીલ આભૂષણ, સુંદર નખ શિખ અંગ સખેરી. સમજ
કુમતિ ગુલાલ ઉડાય કે ખેલો, સુમતિ સુબુદ્ધિકો ફગવો બેચોરી. સમજ
સખી 'રામદાસ' સોહી નર ખેલ્યા, જીન તન અભિમાન કી ગાગર ઢોરી. સમજ

રાવજીભાઈ દેસાઈ

૧૬૫૪ (રાગ : ગઝલ)

અહો ! શી શાંતરસ ઝરતી ગુરૂવર જ્ઞાનની મૂર્તિ !
અજબ વાણી શી ગર્જવતી ! દિયે ઉલ્લાસ સહ સ્ફૂર્તિ ! ધ્રુવ
સમાધિ સાધવા, સાધક, હવે જાગો, હવે જાગો;
અનાદિ સ્વપ્નને ત્યાગી, હવે નિજ શ્રેયમાં લાગો. અહો
અહો ! ઐશ્વર્ય આત્માનું ! અહો માહાત્મ્ય સ્વાત્માનું !
ભૂલી જડ દેહમાં રાચ્યા ! વિસાર્યું શ્રેય સ્વાત્માનું ! અહો
અનાદિ સ્વપ્ન ધો ત્યાગી, હવે જાગૂત થઈ જાઓ;
જગતની વિસ્મૃતિ કરીને, સ્વરૂપમાં મગ્ન થઈ જાઓ. અહો
ઝલકતી જ્ઞાનની જ્યોતિ, કૃપાળુ જ્ઞાનની ભાળો;
હૃદયમાં તેહ પ્રગટાવી, તિમિર ટાળો, તિમિર ટાળો. અહો
રહો પરદ્રવ્ય પરભાવો, તણા સાક્ષી જ જોનારા;
રમો આત્મિક ભાવોમાં, વિભાવોથી રહો ન્યારા. અહો

|| એક નામે અધર તરે, નામ વિના નહીં કોય; ||
|| પ્રીતમ નામ ઉચ્ચારતાં, જીવ ટળી બ્રહ્મ હોય. ||

૧૬૫૫ (રાગ : ગઝલ)

મલકતું મુખ પ્રભુશ્રીનું, હવે હા ભાળશું ક્યારે ?
ઝલકતી જ્યોત આત્માની, હવે નિહાળશું ક્યારે ? ધ્રુવ
ઊછળતી બોધ ઉર્મિઓ ! હવે આસ્વાદ શું ક્યારે ?
અનાદિ સ્વપ્નને ત્યાગી, સ્વરૂપે જાગશું ક્યારે ? મલકતું
થયાં પ્રભુ દૂર નયનોથી, છતાં અંતરથી ક્યાં જાશો ?
તમે આત્મા અમર બોધ્યો, અમરતા ક્યાં તજી જાશો ? મલકતું
પ્રકાશ્યો જે ગુરૂરાજે, સનાતન માર્ગ મુક્તિનો;
દીધો સન્માર્ગ તે અમને, અહો ! ઉપકાર પ્રભુશ્રીનો. મલકતું
વચન તુજ સાર ત્રિભુવનમાં, વસે જો મુજ અંતરમાં;
પછી ભય કે વ્યથા શાની ! વિપદ વ્યાધિ ભયંકરમાં. મલકતું
મરણ પણ થાય જ્યાં પરનું, નથી હું નિશ્ચયે મરતો;
પ્રભુ તુજ ચરણ આશ્રયની, અમરપદમાં ગતિ કરતો. મલકતું

૧૬૫૬ (રાગ : લાવણી)

સદ્ભાગ્યાદિ રે ગુણ આનંદપ્રદ, પુણ્ય વડે જે લસંત;
ચૌવનકાંતિ રે પુણ્યે શોભતી, સ્ત્રી હૃદયે એ વસંત,
સત્ શીલ સ્વામી રે સદ્ગુરુ સેવીએ. ધ્રુવ
પુણ્ય પ્રતાપી રે તે પણ વંદતા, સ્ત્રી ત્યાગી મુનિભૂપ;
અંતરદૃષ્ટિ રે દેહથી ભિન્ન જે, જ્યોતિ જુએ ચિદ્રૂપ. સત્
આ સંસારે રે નરભવ દોહિલો, દુઃખરાશિ એ મલિન;
અભ્યાયુ ત્યાં રે મૃત્યુ અજાણતાં, વૃદ્ધ વયે મતિ ક્ષીણ. સત્
તો પણ તપ ત્યાં રે શિવપદ તેહથી, સુખ પ્રત્યક્ષ લહંત;
સત્સૌખ્યાર્થી રે મન એમ ચિંતવી, નિર્મળ તપ સાદંત. સત્
ત્યાગી તપસ્વી રે આત્મહિતાર્થી, જે દર્શનશુદ્ધિ ચહાય;
મન લોચનના રે રોગ અનંગને, ટાળો સેવી સદાય. સત્

|| નિર્મળ નામ ઉચ્ચારતાં, ઉઘડે નેન અનંત; ||
|| પ્રીતમ સર્વ પદ પરસતાં, હોય ધર્મ સુખ સંત. ||

ભજ રે મના

૧૦૧૨

રૂપા બાવરી

૧૬૫૭ (રાગ : કલાવતી)

ઓ માર્દરી... ઓ માર્દ મૈને, એસો દાગ લગાયો,
ઓ માર્દ મૈને એસો દાગ લગાયો. ધ્રુવ
પહેલે અપને અસુવન સે ધોયો, લેકિન મીટ ના પાયો;
દુનિયા કે સબ રંગ ચઢાયો, લેકિન છુપ ના પાયો,
કોઈ ઉપાય ન આયો. ઓ
લેકર પીર હૃદયમે ભારી, તડપી માંહી માંહી;
દૌડકે આઈ શરણ તુમ્હારી, જીવન સે ના હારી,
કિરપા કર અપનાઓ. ઓ
પતિત ઉદ્ધારણ હાથ બઢાયો, લે ઉર અંગ લગાયો;
શ્યામને આંચલ શ્યામ કર દીનો, દાગ ન રહેને પાયો,
શ્યામ હી શ્યામ છવાયો,
બાવરી હૃદય સમાયો, શ્યામ હી શ્યામ છવાયો. ઓ

રેહાના તૈયબજી

૧૬૫૮ (રાગ : પહાડી માંડ)

ઉઠ જાગ મુસાફિર ભોર ભઈ, અબ રૈન કહાં ? જો સોવત હૈ;
જો સોવત હૈ સો ખોવત હૈ, જો જાગત હૈ સો પાવત હૈ. ધ્રુવ
ઉઠ નીંદસે અંખિયાં ખોલ જરા, ઓ ગાફિલ, રબસે ધ્યાન લગા;
યહ પ્રીત કરનકી રીત નહીં, રબ જાગત હૈ તૂ સોવત હૈ. ઉઠો
અય જાન, ભુગત કરની અપની, ઓ પાપી, પાપમેં રૈન કહાં ?
જબ પાપકી ગઠરી સીસ ઘરી, ફિર સીસ પકડ ક્યો રોવત હૈ ? ઉઠો
જો કાલ કરે સૌ આજ કર લે, જો આજ કરે સો અબ કર લે;
જબ ચિડિયન ખેતી ચુંગિ ગઈ, ફિર પછતાયે ક્યા હોવત હૈ ? ઉઠો

|| નામ બરાબર કહુ નહીં, જોગ જ્ઞાન વ્રત દાન; ||
|| કહે પ્રીતમ ભજ ભાવસું, તજી દેહ અભિમાન. ||

૧૦૧૩

ભજ રે મના

यशवंती

१६५८ (राग : भिद्राजनी)

अगर सतगुरुजु हमें न जगाते, तो सतसंग की गंगा में हम कैसे न्हाते ! ध्रुव
चंचल चिकनाई से हम हैं कुंचेले, विषयों की स्याही से हम अति भैले;
उपदेश का साधुन हमें न लगाते, तो शान्ति सझाई को हम कैसे पाते? अगर
ज्ञान का अंजन नयनों में पाके, हृदय के पट आपे फुल जाते;
मोक्ष की जारी पै हमको भिठाके, सोहं सोहं जाप जपाते. अगर
‘मीरां’ने शरण लई सतगुरु की, कोटि जतन राणा कर हाचे;
जहर का पान किया जब मीरां, तज हरि अमृत कर कर पिलाते. अगर
सागरका जल कैसे गागर समावे, सतगुरु गुण कैसे यशवन्ती गावे;
दुई के परदे को दूर हटाते, तज हम सत्य रूप मिल जाते. अगर

यशोविजयजु

१६६० (राग : भिहाग)

अज मैं सायो साहिज पायो,
याकी सेवन करत हुं याकुं, मुज मन प्रेम सुहायो. ध्रुव
ठाकुर और न होवे अपनो, जो दीजे घर मायो;
संपत्ति अपनी भिनु में देवे, वे तो दिलमें ध्यायो. अज
ओरन की जन करत याकरी, दूर देश थाय घासे;
अंतर्यामी ध्यान हीसे, वे तो अपने पासे. अज
ओर कजहुं कोठि कारन कोष्यो, जहुत उपाय न तूसे;
चिदानंद में मगन रहतुं हे, वे तो कजहुं न रसे. अज
ओरन की चिंता चिति न मिटे, सज दिन दंघे जावे;
थिरता गुन पूरण सुज भेले, वे तो अपने भावे. अज

॥ नाम सकल संसारमां, व्यापक अंड प्रह्लांस; ॥
॥ कहे प्रीतम सत नाम हे, ओर सकल पाभंस. ॥

पराधीन हे भोग ओर को, तार्ते होत वियोगी;
सदासिद्ध सम शुद्ध विलासी, वे तो निज गुन भोगी. अज
ज्यों जानो त्यो जगजन जानो, मैं तो सेवक उनको;
पक्षपात तो पर सूं होवे, राग धरत हुं गुनको. अज
भाव अके है सज ज्ञानी को, मूरज भेद न पावे;
अपनो साहिज जो पहिचाने, सो जस लीला पावे. अज

१६६१ (राग : होरी)

अजसो दाव मीत्योरी, लाल क्युं न भेलत होरी ? ध्रुव
मानव जनम अमोल जगतमें, सो जहु पुण्य लखोरी,
अज तो धार अध्यात्म शैली, आयु घटत थोरी थोरी;
वृथा नित विषय ठगोरी. अजसो
समता सुरंग सुरचि पीयकारी, ज्ञान गुलाल सजेरी,
जटपट धाय कुमति कुलता ग्रही, हणी मणी शिथिल करोरी;
सदा घट झल रयोरी. अजसो
सम-दम साज सुघट नर, प्रभु गुण गाय नयोरी,
‘सुजस’ गुलाल सुगंध पसारो, निर्गुण ध्यान धरोरी;
कहा अलमस्त परोरी. अजसो

पीओ जज सुधा तज पीवेको कहा है और, लियो शिव नाम तज लेवेको कहा रह्यो,
जान्यो निज रूप तज, ज’नेको कहा है और, त्यागो मन आशा तज, त्यागीजो कहा रह्यो;
भये शिवभक्त तज व्हेजेको कहा है और, आयो मन हाथ तज आयजो कहा रह्यो,
जान ‘शिवसिंह’ तुम मनमें भिचारी देजो, पायो ज्ञानधन तज पाईजो कहा रह्यो.

॥ नाम सुधारस पीजिये, जनम मरल भय जाय; ॥
॥ कहे प्रीतम सुज सहेजमां, अलय अमर पद पाय. ॥

૧૬૬૨ (રાગ : જિલ્હાકાફી)

ગિર્યા રે ગુણ તુમ તણા, શ્રી વર્ધમાન જિનરાયા રે;
સુણતાં શ્રવણે અમી ઝરે, મારી નિર્મલ થાયે કાયા રે. ધ્રુવ
તુમ ગુણગણ ગંગાજલે, હું ^૧ઝીલીતે નિર્મળ થાઉં રે;
અવર ન ઇંધો આદરૂં, નિશદિન તોરા ગુણ ગાઉં રે. ગિર્યા
ઝીલ્યા જે ગંગાજલે, તે છિલ્લર જલ નવિ પેસે રે;
જે માલતી ફૂલે મોહીઆ, તે બાવલ જઈ નવિ બેસે રે. ગિર્યા
એમ અમે તુમ ગુણ ગોઠશું, રંગે રાચ્યા ને વળી માચ્યા રે;
તે કેમ ^૨પર સુર આદરૂં, જે પરનારી વશ રાચ્યા રે. ગિર્યા
તું ગતિ તું મતિ આશરો, તું આલંબન મુજ પ્યારો રે;
વાચક 'યશ' કહે માહરે, તું જીવ જીવન આધારો રે. ગિર્યા

❧ (૧) નહાઈને, (૨) હરિહરાદિ દેવ.

૧૬૬૩ (રાગ : તોડી)

ઘડી ઘડી સાંભરે સાંઈ સલૂના (૨). ધ્રુવ
પદ્મપ્રભ જિન દિલસેં ન વીસરે, માનું કિયો કછુ ગુનકો દૂના;
દરિસન દેખત હી સુખ પાઉં, તો બિનું હોત હું ઉના દૂના. ઘડી
પ્રભુ ગુન જ્ઞાન ધ્યાન વિદિ રચના, પાન સુપારી કાયા સૂના;
રાગ ભયો દિલમેં આયોગે, રહે છિપાયા ના છાના છૂના. ઘડી
પ્રભુગુણ ચિત ખાંધ્યો સખ સાખે, કુન પરસે લેઈ ઘરકા પૂના;
રાગ જગ્યો પ્રભુશું મોહી પ્રગટ, કહો નયા કોઉ કહો જૂના. ઘડી
લોકલાજસેં જે ચિત ચોરે, સો તો સહજ વિવેક હી સૂના;
પ્રભુગુણ ધ્યાન વગર ભ્રમ ભૂલ્યા, કરે કિયા સો ^૧રાને ^૨રના. ઘડી
મેં તો નેહ કિયો તોહિ સાથે, અખ ^૩નિવાહ તો તો થેઈ હૂના;
'જશ' કહે તો વિનું ઔર ન સેવું, ^૪અમિય ખાઈ કુન ચાખે લૂના. ઘડી

❧ (૧) જંગલમાં, (૨) રોપું, પોક મૂકવી, (૩) નિભાવ, (૪) અમૃત

॥ રામ રતન અમૂલ્ય હૈ, દિલ દરિયા કે માંહિ; ॥
પ્રીતમ મરજીવા લહે, દુખ પાયે નાંહિ. ॥

૧૬૬૪ (રાગ : ઝીઝોટી)

ચેતન ! અખ મોહી દર્શન દીજે;
તુમ દર્શન શિવ સુખ પામીજે, તુમ દર્શન ભવ છીજે. ધ્રુવ
તુમ કારણ તપ સંયમ કિરિયા, કહો કહાંલો કીજે ?
તુમ દર્શન બિનુ સખ યા જૂઠી, અંતર ચિત ન ભીંજે. ચેતન
કિયા મૂઢમતિ કહે જન કોઈ, જ્ઞાન ઔર કો પ્યારો;
મિલત ભાવ રસ દોઉમેં પ્રગટત, તું દોનો સે વ્યારો. ચેતન
સખ મેં હૈ ઔર સખમેં નાહીં, પૂરન રૂપ અકેલો;
આપ સ્વભાવે રસભર રમતો, તુ ગુરુ અરુ તું ચેલો. ચેતન
અકલ અલખ પ્રભુ ! તૂ સખ રૂપી, તું અપની ગતિ જાને;
અગમ રૂપ આગમ અનુસારે, સેવક 'સુજસ' બખાને. ચેતન

૧૬૬૫ (રાગ : બિહાગ)

ચેતન ! મમતા છાંડ પરીરી;
પર રમણી શું પ્રેમ ન કીજે, આદર સમતા આપ વરીરી. ધ્રુવ
મમતા મોહ ચંડાલકી બેટી, સમતા સંજમ નૃપ કુમરીરી;
મમતા મુખ દુર્ગંધ અસતી, સમતા સત્ય સુગંધ ભરીરી. ચેતન
મમતા સે લરતે દિન જાવે, સમતા નહિ કોઉ સાથ લરીરી;
મમતા હેતુ બહુત હે દુશ્મન, સમતાકો કોઉ નહિ અરિરી. ચેતન
મમતાકી દુરમતિસે આલી, ડાયણ જગત અનર્થ કરીરી;
સમતાકી શુભમતિ હૈ આલી, પરઉપકાર ગુણસે ભરીરી. ચેતન
મમતાપુત ભયે કુલખંપણ, શોક વિયોગ મહા મછરીરી;
સમતાસુત હોયગા કેવલ, રહેગો દિવ્ય નિશાન ઘુરીરી. ચેતન
સમતા મગન હોયગો ચેતન, જે તું ધારીશ શીખ ખરીરી;
'સુજસ' વિલાસ લહેગો તો તું, ચિદાનંદઘન પદવી વરીરી. ચેતન

॥ નામ દીપ ઉદ્યોત હે, મન મંદિર કે મધ્ય; ॥
કહે પ્રીતમ રટ નામકો, પાવે જ્ઞાન પ્રસિદ્ધ. ॥

૧૬૬૬ (રાગ : દેશી ઢાળ)

ચેતન જ્ઞાન અજવાળીએ, ટાળીએ મોહ સંતાપ રે;
ચિત્ત ડમડોળતું વાળીએ, પાળીએ સહજગુણ આપ રે. ધ્રુવ
ઉપશમ અમૃતરસ પીજીએ, કીજીએ સાધુ ગુણ ગાન રે;
અદમ વચણે નવિ પીજીએ, દીજીએ સજ્જનને માન રે. ચેતન
વિશ્વ ઉપકાર જે જિન કરે, સાર જિન નામ સંયોગ રે;
તે ગુણ તાસ અનુમોદિયે, પુણ્ય અનુબંધ શુભ યોગ રે. ચેતન
થોડેલો પણ ગુણ પરતણો, સાંભળી હર્ષ મન આણ રે;
દોષ લવ પણ નિજ દેખતા, નિર્ગુણ નિજ આત્મા જાણ રે. ચેતન
દેહ મન વચન પુદ્ગલ થકી, કર્મથી ભિન્ન તુજ રૂપ રે;
અક્ષય અકલંક છે જીવનું, જ્ઞાન આનંદ સ્વરૂપ રે. ચેતન
કર્મથી કલ્પના ઉપજે, પવનથી જેમ જલધિ વેલ રે;
રૂપ પ્રગટે સહજ આપણું, દેખતાં દૃષ્ટિ સ્થિર મેલ રે. ચેતન
દેખીએ માર્ગ શિવનગરનો, જે ઉદાસીન પરિણામ રે;
તેહ અણછોડતાં ચાલીએ, પામીએ જિમ પરમ ધામ રે. ચેતન
શ્રી 'નયવિજય' ગુરૂ શિષ્યની શિખડી અમૃત વેલ રે;
એહ જે ચતુર નર આદરે, તે લહે 'સુજસ' રંગ રેલ રે. ચેતન

૧૬૬૭ (રાગ : સોહની)

જબ લગ ઉપશમ નહિ રતિ,
તબ લર્ગે જોગ ઘરે ક્યા હોવે ? નામ ઘરાવે 'જતિ'. ધ્રુવ
કપટ કરે તૂં બહુ વિધ ભાર્તે, ક્રોધે જલેંચ છતી;
તાકો ફલ તૂં ક્યાં પાવેગો ? જ્ઞાન વિના નહિ બતી. જબ
ભૂપ તરસ ઓર ધૂપ સહતુ હૈ, કહે તૂં 'બ્રહ્મવ્રતી';
કપટ કેલવે માયા મંડે, મનમાં ઘરે વ્યક્તિ. જબ

|| અહા દઈ એસી ભઈ, અન ચાહત કે સંગ; ||
|| દીપકકે મનમેં નહીં, જલ જલ મરે પતંગ. ||

ભસ્મ લગાવત ઠાડો રહેવે, કર્હેત હૈ હું 'વરતી';
જંત્ર મંત્ર જડી બૂટી ભેષજ, લોભવશ મૂઠમતિ. જબ
બડે બડે બહુ પૂર્વ ધારી, જિનમેં શક્તિ હતી;
સો ભી ઉપશમ છોડિ બિચારે, પાયે નરક ગતિ. જબ
કોઈ ગૃહસ્થ કોઉ હોવે વૈરાગી, જોગી ભમત જતી;
અધ્યાતમ-ભાવે ઉદાસી-રહેગો, પાવેગો તબહી મુગતિ. જબ
શ્રી નયવિજય વિબુધ વર રાજે, ગાર્જે જગ કીરતિ;
શ્રી જસવિજય ઉવઝઝાય પસાયે, હેમ પ્રભુ સુખ સંતતી. જબ

૧૬૬૮ (રાગ : તોડી)

જૈન કહો ક્યોં હોવે, પરમ ગુરુ ! જૈન કહો ક્યોં હોવે ?
ગુરુ ઉપદેશ બિના જન મૂઠા, દર્શન જૈન વિગોવે. ધ્રુવ
કહત કૃપાનિધિ સમ-જલ ઝીલે, કર્મ મયલ જો ધોવે;
બહુલ પાપ-મલ અંગ ન ધારે, શુદ્ધ રૂપ નિજ જોવે. પરમ
સ્વાદ્વાદ પુરન જો જાને નયગર્ભિત જસ વાચા;
ગુન પર્યાય દ્રવ્ય જો બૂઝે, સોઈ જૈન હૈ સાચા. પરમ
જૈન ભાવ-જ્ઞાને સખમાંહી, શિવ સાધન સદ્દિએ;
નામ વેષસૂ કામ ન સીઝે, ભાવ ઉદાસે રહીએ. પરમ
જ્ઞાન સકલ નય સાધન સાધો, ક્રિયા જ્ઞાન કી દાસી;
ક્રિયા કરત ઘરતુ હૈ મમતા, યાહી ગલ મેં ફાંસી. પરમ
ક્રિયા વિના જ્ઞાન નાહી કબહું, ક્રિયા જ્ઞાન બિન નાહિ;
ક્રિયા જ્ઞાન દોઉ મિલત રહતુ હૈ, જ્યોં જલ-રસ જલમાંહી. પરમ
તત્ત્વ-બુદ્ધિ જિનકી પરિણતિ હૈ, સકલ સૂત્રકી કૂંચી;
જગ જસવાદ વદે ઉનહીકો, જૈન દશા 'જસ' ઊંચી. પરમ

|| હરદી ઝરદી નાં તજે, ખટ્ રસ તજે ન આમ; ||
|| ગુણીજન ગુણકોં નાં તજે, ગુણકોં તજે ગુલામ. ||

१६६६ (राग : मांड)

ऐषो भाई महा विकल संसारी,
दुःखित अनादि मोहके कारण, रागद्वेष उरभारी. ध्रुव
हिसारंभ करत सुख समजे, मृषा जोल चतुर्दश;
परधन हरन समर्थ कहावे, परिग्रह वधत अडार्थ. ऐषो
वचन राभे काया दृढ राभे, मिटे न मन चपलार्थ;
थाते होते औरकी ओर, शुभ करणी दुःखदार्थ. ऐषो
जोगासन करे पवन निरोधे, आतमदृष्टि न जागे;
कथनी कथत महंत कहावे, ममता भूल न त्यागे. ऐषो
आगम वेद सिद्धांत पाठ सुने, हिये आठ मठ आणे;
जाति लाभ कुल भल तप विद्या, प्रभुता रूप अभाणे. ऐषो
जडशुं राये परमपद साधे, आतम शक्ति न सुजे;
विनय विवेक विचार द्रव्यको, गुण पर्याय न भुजे. ऐषो
जसवाले जस सुनी संतोषे, तपवाले तप शोषे;
गुणवाले परगुणकुं दौषे, मतवाले मत पोषे. ऐषो
गुरु उपदेश सहज उदयागत, मोह विकलता छुटे;
श्रीनयविजय 'सुजस' विलासी, अचल अक्षयनिधि लूटे. ऐषो

१६७० (राग : भूपालतोडी)

मेरे प्रभुशुं, प्रगतयो पूरन राग;
जिन गुण चंद्र किरनशुं उमगयो, सहज समुद्र अथाग. ध्रुव
ध्याता ध्येय भये दौडि अकहु, मिटयो भेदको भाग;
कुल विदारी छले जप सचिता, तप नहि रहत तडाग. मेरे

॥ चलनो भलो न कोसको, दुहिता भली न अक;
मांगवो भलो न जापपे, जो प्रभु राभे टेक. ॥

भज रे मना

१०२०

पूरन मन पूरन सप दीसे, नहि दुविधाको लाग;
पांव चलत पन ही जो पहिरे, तस नवि कंटक लाग. मेरे
भयो प्रेम लोकोत्तर गूढो, लोक अंधनको ताग;
कहो कोठि कछु हम को न रये ? छूटी अक वीतराग. मेरे
वासत है भुज दिल्कूं, जैसे सुरतर भाग;
और वासना लगे न ताको, 'जस' कहे तू वडभाग. मेरे

१६७१ (राग : केदार)

में कीनो नहीं तुम भिन औरशुं राग (२). ध्रुव
दिन दिन वान चढत गुण तेरो, जयुं कंचन परभाग;
औरनमें हे कषायकी कालिमा, सो क्युं सेवा लाग ? में
राजहंस तुं मान सरोवर, और अशुचि रयि काग;
विषय 'भुजंगम गरुड तुं कहिये, और विषय विषनाग. में
और देव जल छीलर सरीभे, तुं तो समुद्र अथाग;
तुं सुरतर जग वांछित पूरन, और ते सूके साग. में
तुं पुत्रोत्तम तुं ही निरंजन, तुं शंकर वडभाग;
तुं भ्रमा तुं भुद्ध महाभल, तुं ही देव वीतराग. में
सुविधिनाथ तुज गुण कूलनको, मेरो दिल् है भाग;
'जस' कहे भ्रमर रसिक होई तामें, लीजे भक्ति पराग. में

॥ (१) साप

सील तप संजम विरति दान पूजादिक, अथवा असंजम कषाय विषैभोग है,
कोई सुभरूप कोई अशुभ स्वरूप मूल, वस्तुके विचारत दुविध कर्मरोग है;
ऐसी अंध पद्धति अजानी वीतराग देव, आतम धरममें करम त्याग-भोग हैं,
भव-जल-तरैया, राग द्वेषको हरैया, महा मोषको करैया अक शुद्ध उपयोग है.
- अनारसीदास

॥ भ्रमरा दो दिन कठिन हय, सुख दुःख सहे शरीर;
ज्यां लगी मोरे केतकी, तां लग भेठ करीर. ॥

१०२१

भज रे मना

૧૬૭૨ (રાગ : માંડ)

શ્રી શીતલજિન ભેટિયે, કરી ભક્તે ચોખ્ખું ચિત્ત હો;
તેહથી કહો છાનું કિશ્યું ? જેહને સોંપ્યાં તન મન^૧વિત્ત હો. ધ્રુવ
દાયક નામે છે ઘણા, પણ તું^૨સાયર તે કૂપ હો;
તે બહુ^૩ખજવા તગતગો, તું^૪દિનકર તેજ સ્વરૂપ હો. શ્રી૦
મોટો જાણી આદર્યો, દારિદ્ર ભાંજે જગતાત હો;
તું કર્ણાવંત શિરોમણિ, હું કર્ણાપાત્ર વિખ્યાત હો. શ્રી૦
અંતરજામી સવિ લહો, અમ મનની જે છે વાત હો;
મા આગળ મોસાળના, શા વરણવવા^૫અવદાત હો. શ્રી૦
જાણો તો તાણો કિશ્યું? સેવા ફલ દીજે દેવ હો;
વાચક 'યશ' કહે ઠીલની, એ ન ગમે મુજ મન ટેવ હો. શ્રી૦

❧ (૧) ધન, (૨) સાગર, (૩) આગિયા, (૪) સૂર્ય, (૫) વૃતાંત, હકીકત

૧૬૭૩ (રાગ : ચલતી)

સેવો ભવિયાં વિમલ જિણેસર, દુલ્લહા સજ્જન - સંગાજી;
એવા પ્રભુનું દરિશણ લેવું, તે આલસમાં ગંગાજી. ધ્રુવ
અવસર પામી આલસ કરશે, તે મૂરખમાં પહેલોજી;
ભૂખ્યાને જેમ ઘેબર દેતાં, હાથ ન માંડે ઘેલોજી. સેવો૦
ભવ અનંતમાં દર્શન દીઠું, પ્રભુ એહવા દેખાડેજી;
વિકટ ગ્રંથિ જે પોળ પોળિયો, કર્મ વિવર ઉઘાડેજી. સેવો૦
તત્ત્વપ્રીતિકર પાણી પાએ, વિમલાલોકે આંજીજી;
લોચણ ગુરૂ પરમાજ્ઞ દિએ તવ, ભ્રમ નાંખે સવિ ભાંજીજી. સેવો૦
ભ્રમ ભાંગ્યો તવ પ્રભુશું પ્રેમે, વાત કરું મન ખોલીજી;
સરલ તણે જે હઈડે આવે, તેહ જણાવે બોલીજી. સેવો૦
શ્રી નયવિજય વિબુદ્ધ પય સેવક, વાચક 'યશ' કહે સારુંજી;
કોડિ કપટ જે કોઈ દિખાવે, તોહિ પ્રભુ વિણ નવિ રાચુંજી. સેવો૦

|| ભમરે બડે ચતુર હમ, બેઠે કાબુ ન કરીર; ||
|| જ્યો જલ ગઈ કેતકી, ત્યો જલ જાય શરીર. ||

ભજ રે મના

૧૦૨૨

૧૬૭૪ (રાગ : માલકોંશ)

હમ મગન ભયે, પ્રભુ ધ્યાનમે, ધ્યાનમે પ્રભુ ધ્યાનમે;
વિસર ગઈ દુનિયા તન મનકી, અચિરા સુત ગુણજ્ઞાનમે. ધ્રુવ
હરિ હર બ્રહ્મ પુરંદર ચિદ્ધિ, આવત નહીં કોઈ કામમે;
ચિદાનંદકી મોજ મચી હૈં, સમતા રસકે પાનમે. હમ૦
ગઈ દીનતા સબ હી હમારી, પ્રભુ તુજ સમક્તિ દાનમે;
પ્રભુ ગુણ અનુભવકે રસ આગે, આવત નહિં કોઈ માનમે. હમ૦
જિનહિ પાયા તિનહી છિપાયા, ન કહે કોઈ કે કાનમે;
તાલી લાગી જબ અનુભવકી, તબ જાને કોઈ સાનમે. હમ૦
પ્રભુ ગુણ અનુભવ ચંદ્રહાસ જ્યો, સો તો ન રહે મ્યાનમે;
'વાચક' જશ કરે મોહ મહા અરિ, નિતિ લિયો હૈ મેદાનમે. હમ૦

ચારી સાહેબ

ચારી સાહેબનો જન્મ લગભગ વિ.સં. ૧૭૨૫ માં દિલ્હીમાં મુસલમાન જાતિમાં થયો હતો. તેમના ગુરૂ બીરૂ સાહેબ હતા. તેમનું દેહાવસાન વિ.સં. ૧૭૮૦માં થયું હોય તેમ માનવામાં આવે છે.

૧૬૭૫ (રાગ : આશાવરી)

મન મેરો સદા ખેલૈ નટબાજી, ચરન કમલ ચિત્ત રાજી. ધ્રુવ
બિનુ કરતાલ પખાવજ બાજૈ, અગમ પંથ ચટિ ગાજી;
રૂપ બિહીન સીસ બિનુ ગાવૈ, બિનુ ચરનન ગતિ સાજી. મન૦
બાંસ સુમેરૂ સુરતિકૈ ડોરી, ચિત્ત ચેતન સંગ ચેલા;
પાંચ પચીસ તમાસા દેખહિ, ઉલટી ગગન ચટિ ખેલા. મન૦
'ચારી' નટ એસી બિદિ ખેલૈ, અનહદ ઢોલ બજાવૈ
અનંત કલા અવગતિ અનમૂરતિ, બાનક બનિ બનિ આવૈ. મન૦

|| જલમે બસે કમોદની, ચંદા બસે આકાશ; ||
|| જો જીનું કે મનમે વસે, સો તિનુંકે પાસ. ||

ભજ રે મના

૧૦૨૩

૧૬૭૬ (રાગ : પીલૂ)

સતગુરુ હૈ સત પુરુષ અકેલા, પિંડ બ્રહ્માડ કે બાહર મેલા. ધ્રુવ
દૂરતે દૂર, ઉંચતે ઉંચા, બાટ ન ઘાટ ગલી નહિં કૂચા. સતગુરુ
આદિ ન અંત મધ્ય નહિં તીરા, અગમ અપાર અતિ ગહિર ગંભીરા. સતગુરુ
કચ્છ દૃષ્ટિ તહં ધ્યાન લગાવૈ, પલમહં કીટ ભૂંગ હોઈ જાવૈ. સતગુરુ
જૈસે ચકોર ચંદકે પાસા, દીસૈ ઘરતી બસૈ અકાસા. સતગુરુ
કહે 'ચારી' એસે મન લાવૈ, તબ ચાતક સ્વાંતી જલ પાવૈ. સતગુરુ

૧૬૭૭ (રાગ : માલકોશ)

હમારે એક અલહ પ્રિય પ્યારા હૈ,
ઘટ-ઘટ નૂર ઉસી પ્યારે કા, જાકા સકલ પસારા હૈ. ધ્રુવ
ચૌદહ તબક જાકી રોશનાઈ, ઝિલમિલ જોત સિતારા હૈ. હમારે
બેનમૂન બેચૂન અકેલા, હિંદુ તુરકસે ન્યારા હૈ. હમારે
સોઈ દરબેસ દરસ નિજ પાયો, સોઈ મુસલિમ સારા હૈ. હમારે
આવૈ ન જાય, મરૈ નહિં જુવૈ 'ચારી' ચાર હમારા હૈ. હમારે

લખમાજુ

૧૬૭૮ (રાગ : સોરઠ ચલતી)

શૂન્ય શિખર પર સદ્ગુરુ હૈ, અનભે' નોબત અધર જરે. ધ્રુવ
નાભિકમળમેં નાથ નિરંજન, નૂરત-સૂરતે અસમાન ચડે;
કેવળ નામકા કરો પિછાના, જરા કરમ તુઝે નહિ અડે. શૂન્ય
તખત વેરા માન સરોવર, અગમ વસતા ઉવાં મલે;
દશમે દ્વારકા દેખો તમાસા, જલ જલ જ્યોત અખંડ જલે. શૂન્ય

॥ પહોંચેગી તબ કહૈંગી, ઓર દેશકી રીત; ॥
॥ બોલી કયા બિગારીએ, બેડી સમુંદર બીચ. ॥

ખોજ કરો દલ ભીતર ઘટમાં, જમીં આસમાન જ એક ઘડે;
પાંચ તત્ત્વકા બન્યા પૂતળા, મેરમ સદ્ગુરુ માંહી મળે. શૂન્ય
બાળક હો બંદગી કરી લે, સંત-ચરણમાં સાન મીલે;
અમર પુરુષકું ચાદ કરી લે, જનમ-મરણકા ભેદ ટળે. શૂન્ય
ગુરુમુખ કોઈ ગોતી લેના, નર નૂગરાને નહિ જ જડે;
દોઈ કર બેડી 'લખમો' બોલ્યા, ખોજ કરો તો ખબર પડે. શૂન્ય

લતીફ હુસૈન

૧૬૭૯ (રાગ : ચંદ્રકોશ)

ઉદો ! મોહન મોહ ન જાવૈ,
જબ જબ સુધિ આવતિ હૈ રહિ રહિ, તબ તબ હિય બિચલાવૈ. ધ્રુવ
બિરહ વિથા બેધતિ હૈ ઉન બિન, પલ છિન ચૈન ન આવૈ;
કાહ કરૌ કિત જાઉં કૌન બિધિ, તનકી તપનિ બુઝાવૈ. ઉદો
વ્યાકુલ ગ્વાલ-બાલ અતિ દીખત, વ્રજબનિતા ઘબરાવૈ;
ગાય-બચ્છ ડોલત અનાથ સમ, ઈત ઉત હાય રંભાવૈ. ઉદો
કંસત્રાસ ભીષણ લખિ સિગરો, ધીરજ છુટો જાવૈ;
કૌન બચાવ કરૈગો અબ તો ? ચહ દુખ અસહ લખાવૈ. ઉદો
જબલોં અવધિ કંસ ગૃહ પૂરી, કરિકૈ મોહન આવૈ;
તબલોં કૌન ઉપાય કરૈ હમ ! કોઉ નાહિ બતાવૈ. ઉદો

મિથ્યાતમ નાશવે કો, જ્ઞાન કે પ્રકાશવે કો; આપા-પર ભાસવે કો, ભાનુ-સી બખાની હૈ.
છહોં દ્રવ્ય જાનવે કો, બંધ વિધિ ભાનવે કો; સ્વ-પર પિછાનવે કો, પરમ પ્રમાની હૈ.
અનુભવ બતાયવે કો, જીવ કે જતાયવે કો; કાહૂં ન સતાયવે કો, ભવ્ય ઉર આની હૈ.
જહોં તહોં તારવે કો, પાર કે ઉતારવે કો; સુખ વિસ્તારવે કો, ચે હી જિનવાણી હૈ.

॥ બોહોત ભઈ થોરી રહી, ઘટત ઘટત ઘટ જાય; ॥
॥ ચિંતની ચિંત ન ચોરીએ, મૂલ ગુમાવે કાંચ. ॥

લાખા લોચણ

૧૬૮૦ (રાગ : સોરઠી આરાધ)

જી રે લાખા ! બ્રહ્મમાં ભળવું હોય તો હેત વધારો જી હો જી ;
અને મનના પ્રપંચને મેલો રે હાં ! ધ્રુવ

જી રે લાખા ! નૂરત-સૂરતથી ફરી લ્યોને મેળા જી હો જી ;
અને ફળની ઇચ્છાને ત્યાગો રે હાં ! બ્રહ્મ

જી રે લાખા ! તરણા બરોબર આ જગતની માયા છે હો જી ;
એને જાણજો મનથી જૂઠી રે હાં ! બ્રહ્મ

જી રે લાખા ! કાળને ઝપાટે એ તો ઝડપાઈ જાશે જી હો જી ;
ત્યારે જીવડો તે જાશે ઊડી રે હાં ! બ્રહ્મ

જી રે લાખા ! જાગીને જોશો તો તમને ઈશ્વર મળશે જી હો જી ;
ત્યારે તો મનની ભ્રાંતિ ભાંગી પડશે રે હાં ! બ્રહ્મ

જી રે લાખા ! સંકલ્પ-વિકલ્પની ગાંઠું બંધાણી જી હો જી ;
એ તો ગુરુવચનથી ગળશે રે હાં ! બ્રહ્મ

જી રે લાખા ! હાર ન પામો તમે હિંમત રાખો જી હો જી ;
અને ગુરુવચન રસ ચાખો રે હાં ! બ્રહ્મ

જી રે લાખા ! શેલર્ષીની ચેલી સતી લોચણ બોલ્યાં જી હો જી ;
તમે વચન સમજીને સુખ માણો રે હાં ! બ્રહ્મ

૧૬૮૧ (રાગ : સોરઠી આરાધ)

જી રે રાણી ! શુદ્ધ સ્વરૂપમાં જેનું લક્ષ લાગ્યું જી હો જી ;
તેને કેવળ પદ દૃષ્ટિએ આવે રે હાં ! ધ્રુવ

જી રે રાણી ! તત્ પદ ત્વં પદ મેલી કરીને જી હો જી ;
એ તો અસિ પદમાં સુરતા સમાવે રે હાં ! શુદ્ધ

॥ પ્રીત નિભાવન કઠિન હય, સખસેં નિભત નાહીં ; ॥
ચડવો તુરીંગ મીનપેં, ચલવો પાવક માંહિ. ॥

જી રે રાણી ! ધ્યાતા-ધ્યાન-ધ્યેયની ત્રિપુટી જ્યાં ન મળે જી હો જી ;
તે તો અંખડ ધ્યાની કહાવે રે હાં ! શુદ્ધ

જી રે રાણી ! જીવ-ઈશ્વરની જે ભ્રાંતિને ભાંગે જી હો જી ;
તેને લોક પરલોક નજરે ના'વે રે હાં ! શુદ્ધ

જી રે રાણી ! અસલ યોગની જેણે જુક્તિને જાણી જી હો જી ;
એને સાક્ષાત્કાર બની આવે રે હાં ! શુદ્ધ

જી રે રાણી ! પરા, પશ્યંતી, મધ્યમા ને વૈખરી વાણી જી હો જી ;
એ ચારેથી જુદો કહાવે રે હાં ! શુદ્ધ

જી રે રાણી ! સ્થૂલ, સૂક્ષ્મ કારણ-મહાકારણ સમાવે જી હો જી ;
એ આત્મા અભેદ નજરે આવે રે હાં ! શુદ્ધ

જી રે રાણી ! અખંડ સુખમાં અલમસ્ત ફરે છે જી હો જી ;
ત્યાં દ્વૈતપણું અંતર નવ આવે રે હાં ! શુદ્ધ

જી રે રાણી ! શેલર્ષીની ચેલી સતી 'લોચણ' બોલ્યાં જી હો જી ;
એ તો વ્યાપમાં આપ સમાવે રે હાં ! શુદ્ધ

૧૬૮૨ (રાગ : સોરઠી આરાધ)

જી રે લાખા ! હરિ-ગુરુ-સંતને તમે એકરૂપ જાણો જી હો જી ;
એમાં જુદાપણું ઉરમાં નવ આણો રે હાં ! ધ્રુવ

જી રે લાખા ! ગુરુમાં હરિ-હરિમાં ગુરુ એકમેક છે હો જી ;
એક એક જાણી રસ માણે રે હાં ! હરિ

જી રે લાખા ! ગુરુના વિષે કદી અભાવ ના લાવો જી હો જી ;
એ છે સમજણ મોટી રે હાં ! હરિ

જી રે લાખા ! જ્યાં લગી ગુરુમાં વરણભેદ ભાળો જી હો જી ;
ત્યાં લગી વાતું છે ખોટી રે હાં ! હરિ

॥ પ્રીત કરે સો બાવરા, પ્રીત કરે દુઃખ હોય ; ॥
નગર ઢંઢેરો ફેરતી, પ્રીત ન કરિયો કોય. ॥

જી રે લાખા ! ગુરુ ગોવિંદ કદી નથી જુદા જી હો જી;
 એવો ભરોસો ઉરમાં આવે રે હાં ! હરિ
 જી રે લાખા ! મૂળ રે વચનનાં એ છે અધિકારી જી હો જી;
 એને ખચિત ભજન દિલમાં ભાવે રે હાં ! હરિ
 જી રે લાખા ! ગુરુચરણના જે છે વિશ્વાસી જી હો જી;
 તે તો રહેણી-કહેણીના ખાસા રે હાં ! હરિ
 જી રે લાખા ! શેલર્ષીની ચેલી સતી 'લોચણ' બોલ્યાં જી હો જી;
 એ તો કદી પડે નહિ પાછા રે હાં ! હરિ

લાખો

૧૬૮૩ (રાગ : સોરઠ ચલતી)

નાથ ! તું તો નિર્દનિયાનું છે નાણું, એવી અખૂટ હીરાની ખાણું રે. ધ્રુવ
 કુંવરબાઈને જ્યારે આવી અઘરણી, ત્યારે નરસિંહ પાસે નો 'તું નાણું;
 મામેરું લઈને પ્રભુજી પધાર્યા, ત્રિકમે સાચવ્યું ટાણું. નાથ
 માનવીનો જ્યારે મેળો ભરાણો ત્યારે, કબીરનું નો 'તું ઠેકાણું;
 પોઠિયા લઈને પ્રભુજી પધાર્યા, જગમાં એમ કહેવાણું. નાથ
 મુક્તાફળ બહુ મોંઘાં મળે છે, સસ્તું મળે છે નાણું;
 મીરાં ઉપર માવે મ્હેર જ કીધી, ખાંતે ઝેર પીવાણું. નાથ
 ઘરઘરમાં મારો વ્હાલો બિરાજે, ઠાલું નથી રે ઠેકાણું;
 હરિ-ગુરૂ વચને 'લાખો' કહે છે, આખી ઉમરમાં જણાણું. નાથ

કરૂં અંતરનો નાદ, મારો સાંભળજો સાદ મારી આશાનો તાર ના તૂટે રે તૂટે,
 મારા કૃપાળુરાજ મારે તારો આધાર, તારા હૈયાના હેત, ના ખૂટે રે ખૂટે;
 લાગી તારી લગન નહિ છોડું ભજન, તારો કેડો કદીના છૂટે રે છૂટે,
 મારૂં એક જ રટણ, કરો પ્રેમે ભજન, મારૂં રાંકનું રતન, ના લૂંટે રે લૂંટે.

॥ સોનાં બોયા નાં ઉગે, મોતી ફલે ન ડાર; ॥
 ॥ રૂપ ઉધારાં નાં મિલે, (મેં) ઢુંઢું સારી જમાર. ॥

લાલ (બીજા)

૧૬૮૪ (રાગ : ભૈરવી)

જબ તેરી ડોલી નિકાલી જાએગી, બિન મહુરત ઉઠાઈ જાએગી. ધ્રુવ
 એ મુસાફિર કચું પસરતા હૈં યહાં ? યે કિરાયેસે મિલા તુઝકો મકાન;
 કોટડી ખાલી કરાઈ જાએગી. જબ
 ઈન હકીમોંસે યહ પૂછો બોલકર, કરતે યે દાવા કિતાબેં બોલકર;
 યે દવા હરગિજ ન ચલાઈ જાએગી. જબ
 સિકંદર કા યહીં પર રહ ગયા, મરતે દમ લૂટમાર ફિર ચૂં કહ ગયા,
 વો ઘડી હરોજ ન ટાલી જાએગી. જબ
 દેખ ભૈયા લાલ પ્રભુકો તુમ ભજો, મોહ રૂપી નીંદસે અબ તો જગો,
 આત્મા પરમાત્મા હો જાએગી. જબ

લાલદાસ

૧૬૮૫ (રાગ : સોરઠ ચલતી)

રામ શબ્દની માળા જપો, તો પ્રાણી છૂટે જનમ જંબાળ,
 સદ્ગુરુ રામ શબ્દની માળા જી. ધ્રુવ
 કરી લેને કૂંચી જ્ઞાન કેરી, તો ખૂલે વજ્રમય તાળાં જી;
 એ રે તાળાંને તમે દૂર કરો તો, ભાઈ, ઘટ ભીતર અજવાળાં. સદ્ગુરુ
 આ ઘટ ભીતર, પરગટ ગંગા, તો કોણ કરે પથરા પાળા જી?
 એ રે ગંગામાં તમે નહાવ અખંડા, મત નહાવ નદીઓ-નાળાં. સદ્ગુરુ
 આ ઘટ ભીતર બુદ્ધિ સમંદર, તેમાં તે નવ નેજાળાં જી;
 એ રે સાયરમાં હીરા, ને માણેક ખોજે ખોજનહારા. સદ્ગુરુ
 હરિ સમરો તો પાતક પ્રજળે, સંતન કરી લ્યોને ચારા જી;
 'લાલદાસ' સદ્ગુરુને વચને, નિર્ગુણ પંથ નિચારા. સદ્ગુરુ

॥ નેના મેરા લાલચુ, પલ પલ ચાહત તોય; ॥
 ॥ તેં નવ આયે મેં દુઃખી, બડા અંદેશા મોય. ॥

લાલા (ઉર્ફે ગંગારામ)

૧૬૮૬ (રાગ : યમન કલ્યાણ)

શરણ પડા હું તેરી દયામય ! (૨)
જગત-સુખોમેં ફંસ કર સ્વામી, તુજસે લિયા ચિત ફેરી. ધ્રુવ
પાપ-તાપને દગ્ધ ક્રિયા મન, દુર્ગતિને લિયા ઘેરી;
બહા-બત હું ભવ-સાગરમેં, પકડ લિયો ભુજ મેરી. શરણ
અનેક કુકર્મ ગિનોં મત મેરે, ક્ષમાદૃષ્ટિ દો ફેરી;
શીતલ જ્ઞાન મધુર સુખ અપના, કરી પ્રકાશ ઈક બેરી. શરણ
પાપ મલિન હૃદયમેં મેરે, જ્યોતિ પ્રકાશે તેરી;
પ્રેમતરંગ ઊઠે મન અંતર, દીન વિનય સુનિ મેરી. શરણ

લીરલબાઈ

૧૬૮૭ (રાગ : સોરઠ)

જનમનો સંગાથી જીવ તારુ કોઈ નથી;
સૌનો ન્યારો ન્યારો રાહ. ધ્રુવ
એક રે માતાના દોનુ બેટડા, એનો ન્યારો ન્યારો રાહ;
એક રે રાજ પાટ મહાલતો, બીજો કાષ્ટ વેચીને ખાય. જનમ
એક રે વેલાના દોનુ તુંબડા, એનો ન્યારો ન્યારો રાહ;
એક રે અડસઠ તીરથ કરે, બીજું વાદીડાને હાથ. જનમ
એક રે ગાયના દોનું વાછડાં, એનો ન્યારો ન્યારો રાહ;
એક રે શંકરનો પોઠીયો, બીજો ઘાંચી ઘેરે બેલ. જનમ
એક રે માટીના દોનુ ઘડુલિયા, એનો ન્યારો ન્યારો રાહ;
એક રે જળ જમનાથી જળ ભર્યા, બીજો સમશાને ખાય. જનમ
એક રે પથ્થરના દોનું ટુકડા, એનો ન્યારો ન્યારો રાહ;
એક રે મંદિરમાં મૂર્તિ બને, બીજો ઘોબી ઘાટ કુટાય. જનમ

॥ રાગા મીઠી સોરઠી, રન મીઠી તલવાર; ॥
॥ સેજા મીઠી કામની, ગલે ફૂલંદા હાર. ॥

લીલમબાઈ મહાસતી

૧૬૮૮ (રાગ : મિશ્રભૂપાલી)

ચેતન ચાલો રે હવે, સુખ નહીં પરમાં મળે;
આ તો સાગરના પાણી, તૃષા નહીં રે છિપાણી, તૃષિ નહીં રે મળે. ધ્રુવ
જડ ને ચૈતન્યની પ્રીતિ રે પુરાણી, અનંત જન્મારામાં કરી શું કમાણી?
મતિ માયામાં મૂંઝાણી, આત્મશક્તિ રે લૂંટાણી; શાંતિ નહીં રે મળે. ચેતન
ભવ રે સાગરમાં ડૂબવાને લાગ્યો, ડૂબતાને સંતે આવીને ઉગાર્યો;
હતો સ્વરૂપથી અજાણ, તેની કરાવી પિછાણ; ભવથી મુક્તિ રે મળે. ચેતન
ભવી આત્મા જાગે ને તાલાવેલી લાગે, પ્રભુ પંથે પગલા ભરતો રે આગે;
ચાહે 'લીલમ' સતી, સ્વસ્વરૂપની રતિ; શાશ્વત સિદ્ધિને વરે.
ચેતન ચાલો રે હવે, શાશ્વત સુખ અહીં રે મળે. ચેતન

સંતશ્રી વ્યાસદાસજી

બ્રહ્મમંડલના પ્રસિદ્ધ ભક્તકવિ વ્યાસદાસજીનો જન્મ સં. ૧૫૬૭માં
ઓરછાના સનાટ્ય બ્રાહ્મણ કુટુંબમાં થયો હતો. તેમનું નાનપણનું નામ શ્રી
હરિરામજી હતું. તેમના પિતાનું નામ સુખોમનિ શર્મા હતું.

૧૬૮૯ (રાગ : બહાર)

કહત સુનત બહુતૈ દિન બીતે, ભગતિ ન મનમેં આઈ;
શ્યામકૃપા બિનુ, સાધુસંગ બિનુ કહિ કૌને રતિ પાઈ? ધ્રુવ
અપને અપને મત-મદ ભૂલે, કરત આપની ભાઈ;
કહ્યો હમારૌ બહુત કરત હૈ, બહુતનમેં પ્રભુતાઈ. કહત
મેં સમજી સબ કાહુ ન સમજી, મેં સબહિન સમઝાઈ;
ભોરે ભગત હુતે સબ તબકે, હમરે બહુ ચતુરાઈ. કહત
હમહી અતિ પરિપકવ ભયે, ઓરનિકૈ સબે કચાઈ;
કહનિ સુહેલી રહનિ દુહેલી, બાતનિ બહુત બડાઈ. કહત
હરિ મંદિર માલા ઘરિ, ગુરુ કરિ જીવન કે સુખદાઈ;
દયા દીનતા દાસભાવ બિનુ, મિલે ન 'વ્યાસ' કંઠાઈ. કહત

॥ સજજન બાત સનેહકી, પરમુખ કહી ન જાય; ॥
॥ ગુંગેકું સ્વપના ભયા, સમજ સમજ પછતાય. ॥

૧૬૯૦ (રાગ : સારંગ)

જો સુખ હોત ભગત ઘર આયે,
સો સુખ હોત નહીં બહુ સંપતિ, બાંઝહિ બેટા જાયે. ધ્રુવ
જો સુખ હોત ભગત ચરનોદક, પીવત ગાત લગાયે;
સો સુખ સપનેહૂ નહિ પૈયત, કોટિક તીરથ નહાયે. જો
જો સુખ ભગતનકૌ મુખ દેખત, ઉપજત દુઃખ બિસરાયે;
સો સુખ હોત ન કામિહિં કબહું, કામિનિ ઉર લપટાયે. જો
જો સુખ કબહું ન પૈયત પિતુ ઘર, સુતકૌ પૂત ખિલાયે;
સો સુખ હોત ભગત બચનનિ સુનિ, નૈનનિ નીર બહાયે. જો
જો સુખ હોત મિલત સાધુન સૌં, છિન-છિન રંગ બઢાયે;
સો સુખ હોત ન નેક 'વ્યાસ'કૌં, લંક સુમેરહુ પાયે. જો

શ્રીમદ્ વલ્લભાચાર્ય

૧૬૯૧ - શ્રી મધુરાષ્ટકમ્ (રાગ : ભૈરવી)

અધરં મધુરં વદનં મધુરં નયનં મધુરમં હસિતં મધુરમ્;
હૃદયં મધુરં ગમનં મધુરં મધુરાધિપતેરખિલં મધુરમ્.(૧)
વચનં મધુરં ચરિતં મધુરં વસનં મધુરં વલિતં મધુરમ્;
ચલિતં મધુરં ભ્રમિતં મધુરં મધુરાધિપતેરખિલં મધુરમ્.(૨)
વેણુર્મધુરો રેણુર્મધુરઃ પાણિર્મધુરઃ પાદૌ મધુરૌ;
નૃત્યં મધુરં સપ્ત્યં મધુરં મધુરાધિપતેરખિલં મધુરમ્.(૩)
ગીતં મધુરં પીતં મધુરં ભુક્તં મધુરં સુપ્તં મધુરમ્;
રૂપ મધુરં તિલકં મધુરં મધુરાધિપતેરખિલં મધુરમ્.(૪)
કરણં મધુરં તરણં મધુરં હરણં મધુરં સ્મરણં મધુરમ્;
વમિતં મધુરં શમિતં મધુરં મધુરાધિપતેરખિલં મધુરમ્.(૫)

|| ક્યાં ચંદન ક્યાં, મલયગિરિ, ક્યાં સાહેર ક્યાં નીર; ||
|| જ્યોં જ્યોં પડે બિપતડી, ત્યોં ત્યોં સહે શરીર. ||

ગુંજ મધુરા માલા મધુરા ચમુના મધુરા વીચી મધુરા;
સલિલં મધુરં કમલં મધુરં મધુરાધિપતેરખિલં મધુરમ્.(૬)
ગોપી મધુરા લીલા મધુરા ચુક્તં મધુરં ભુક્તં મધુરમ્;
દૃષ્ટં મધુરં શિષ્ટં મધુરં મધુરાધિપતેરખિલં મધુરમ્.(૭)
ગોપા મધુરા ગાવો મધુરા ચષ્ટિર્મધુરા સૃષ્ટિર્મધુરા;
દલિતં મધુરં ફલિતં મધુરં મધુરાધિપતેરખિલં મધુરમ્.(૮)

૧૬૯૨ - સ્તુતિ (રાગ : કીરીટ છંદ)

કરાર વિન્દેન પદારવિન્દં મુખારવિન્દે વિનિવેશયન્તમ્ ।
વટસ્ય પત્રસ્ય પુટે શયાનં બાલંમુક્તું મનસા સ્મરામિ ॥
શ્રી કૃષ્ણ ગોવિન્દ હરે મુરારે, હે નાથ નારાયણ વાસુદેવ ।
જિહ્વે પિબસ્વામૃતમેતદેવ ગોવિન્દ દામોદર માધવેતિ ॥
વિક્રેતુકામાખિલ ગોપકન્યા મુરારિપાદાર્પિત ચિત્તવૃત્તિઃ ।
દધ્યાદિકં મોહવશાદવોચદ્ ગોવિન્દ દામોદર માધવેતિ ॥
ગૃહે ગૃહે ગોપ વદૂ કદમ્બાઃ સર્વે મિલત્વા સમવાપ્યડયોગમ્ ।
પુણ્યાનિ નામનિ પઠન્તિ નિત્યં ગોવિન્દ દામોદર માધવેતિ ॥
સુખંશયાને નિલયે નિજેડપિનામાનિ વિષ્ણોં પ્રવદન્તિ મત્યાઃ ।
તે નિશ્ચિતં તન્મયતાં વ્રજન્તિ ગોવિન્દ દામોદર માધવેતિ ॥
જિહ્વે સદૈવં ભજ સુન્દરાણિ નામાનિ કૃષ્ણસ્ય મનોહરાણિ ।
સમસ્તભક્તાર્તિવિનાશનાનિ ગોવિન્દ દામોદર માધવેતિ ॥
સુખઃવસાને ઇદમેવ સારં દુઃખાવસાને ઇદમેવ જ્ઞેયમ્ ।
દેહાવસાને ઇદમેવ જાપ્યં ગોવિન્દ દામોદર માધવેતિ ॥
શ્રીકૃષ્ણ રાધાવર ગોકુલેશ ગોપાલ ગોવર્ધન નાથ વિષ્ણો ।
જીહ્વે પિબસ્વામૃતમેતદેવ ગોવિન્દ દામોદર માધવેતિ ॥

|| પડી ગરજ મન ઓર હે, સરી ગરજ મન ઓર; ||
|| ઉદયરાજ યહી જગતમેં, ચિત ન રહત ઈક ઠોર. ||

त्वामेव याचे मम देहि जिह्वे समागते एंडधरे कृतान्ते ।
वक्ताव्यमेवं मधुरं सुभक्त्या गोविंद दामोदर माधवेति ॥
जिह्वे रसज्ञे मधुरप्रिया त्वं सत्यं हितं त्वां परमं वदामि ।
आवर्षयेथा मधुराक्षराणि गोविंद दामोदर माधवेति ॥

विनय

१६८३ (राग : हमीर)

जोगी ऐसा होय झिंर;
परम पुरुषसें प्रीत कर, और से प्रीत हर. ध्रुव
निरविषयकी मुद्रा पहेर, माला झिराउं मेरा मनकी;
ज्ञान ध्यानकी लाठी पकडुं, लभूत चढावुं प्रभु गुनकी. जोगी०
शील संतोषकी कंथा पहेर, विषय जलावुं धूणी;
पांरुं चोर पेरें करी पकरं, तो दिलमें न होय चोरी हुंणी. जोगी०
अपर लेउं में जीवमत केरी, शब्द शिंगी जणउ;
घट अंतर निरंजन जेठे, वांसु लय लगावुं. जोगी०
मेरे सुगुंने उपदेश दिया है, निरमल जोग जातायो;
'विनय' कहे में उनकुं ध्यावुं, जिणे शुद्ध मार्ग जातायो. जोगी०

१६८४ (राग : भरहंस)

लाल ! तेरे नयनोकी गति न्यारी, वो है उपशम रसकी क्यारी. ध्रुव
काम जोधादिक दोष रहित हैं, नयन लये अविकारी;
निद्रा सुपन दशा नहि यामें, दर्शनावरणी निवारी. लाल०
और नयन में काम-जोष है, जहुतभरी हैं पुमारी;
परधन देण हरनकी र्छा, यामें हैं हुशियारी. लाल०

॥ जोल जयन जेठन न दे, यलन न दे कुल लाज; ॥
॥ पोल जीय पलंग जीय, उदय लयो उदयराज. ॥

ऐसा लांछन है नयनो में, क्युं पावे लवपारी ?
वो हि विचार करो दिल अपने, होत करमसें लारी. लाल०
धर्म विना जोष शरणा नहि है, ऐसो निश्चे धारी;
'विनय' कहे प्रभु भजन करो नित्य, वो हि तारन हारी. लाल०

विमल

१६८५ (राग : गजल)

अनुभवमां हवे आव्युं, तपावीने जधुं ताव्युं;
पियूष अेवुं मुने पायुं, न लावे ते हवे लाव्युं. ध्रुव
स्वप्न जेवी जधी जाजु, रह्यो तो अे विषे राजु;
गुरुअे मंत्रथी मांजु, औषधि आंभमां आंजु. अनुभवमां०
पिता माता वणी दारा, परम जे लागता प्यारा;
गण्या ता में सदा मारा, निहाण्या आव में न्यारा. अनुभवमां०
कणायुं ना हतुं क्यारे, जणायुं क्यारथी ज्यारे;
पिछायुं तत्त्वने त्यारे, मटी मुश्केलीओ मारे. अनुभवमां०
हवे संसारने छोडी, तार तृषा तणा तोडी;
जुवन जिनराजमां जेडी, मदन मद मात्रने मोडी. अनुभवमां०
अरा मारा लउं जोणी, अनुभवनी गणी गोणी;
लूले दुनिया जधी लोणी, हृदयने पापमां रोणी. अनुभवमां०
जगाड्याथी गयो जगी, तजु घरने थवुं त्यागी;
थयुं मन रामनुं रागी, लगन अे पंथमां लागी. अनुभवमां०
नयन जोलेल छे नाथे, सर्व मारुं दीहुं साथे;
महाव्रतने धरी माथे, हवे हित साधवुं हाथे. अनुभवमां०
करम अेवुं हवे करवुं, अयण ठामे जर्ष ठरवुं;
इरी मारे नथी मरवुं, विमल निज लक्ष्मीने वरवुं. अनुभवमां०

॥ सजजन सण जग सरस है, जयां लग पर्यो न काम; ॥
॥ हेम हुतासन परभिये, पितल निकसत शाम. ॥

વિલાયત

૧૬૯૬ (રાગ : માંડ)

ખરાખરીનો ખેલ, જેના ઘટડામાં ગૂંથેલ
શાણા, સમજો તો ઘણું સ્હેલ. ધ્રુવ
ભવસાગરની ભુલવણીમાં, ભટકી મરે ભરમેલ;
મળવાના મારગ મનડાની માંહી, છેટા નથી કાંઈ છેલ. શાણા
આંખ્યું મીંચીને બેસે જ્યાં ત્યાં, અંતરખમીને ન ઓળખેલ;
શૂરા પૂરા નર લેશે શોધી, હોય સતગુરુના સીધેલ. શાણા
સતગુરુ આગે સીસ નમાવે, ચેલા હોય ચેતેલ;
વેદના ભણેલા વિધવિધ વાંચે, અખંડ ભેદ ન ભણેલ. શાણા
કહે 'વિલાયત' કુલફમાંથી, કલમો પાક પટેલ;
પ્રેમના પિયાલા પ્રેમથી, કાંઈ પિયુજીને હાથે પીધેલ. શાણા

વિશ્રામ

૧૬૯૭ (રાગ : આશાવરી)

પ્રેમ દીયા પરવાના, અખ મન મગન ભયા મસ્તાના. ધ્રુવ
શીલ-શમસેર, બુદ્ધિકા બક્ષર, ધીરપ ઢાલ ઘરાના;
ક્રિયા-કટાર કમર પર બાંધી, ગગન ચડ્યા ગુલતાના. અખ
અધર તક્ષ પર આસન કીના, નૂરત-સૂરત નિશાના;
અનહદ ધૂન અખંડિત બાજે, ઝિલમિલ જ્યોત દરસાના. અખ
અહોનિશ ખેલે આતમદર્શી, હોવે બ્રહ્મ સમાના;
બાહિર-ભીતર સખ ઘટ વ્યાપક, અલખ પુરુષ ઓલખાના. અખ
સન્મુખ સદ્ગુરુ હૈ સચરાચર, નયનકમલ નિરખાના;
કહે 'વિશ્રામ' પ્રેમકા બાલક, સંતચરન સુખધ્યાના. અખ

॥ સજન દાગા પ્રેમકા, મતિ તોરો તુટ જાય; ॥
તુટે પીછે સાંધિયે, ગાંઠ બીચ પર જાય. ॥

૧૬૯૮ (રાગ : પીલુ)

સાધો ! દેખ અધર ઝણકારા, જાકા ભેદ વેદસે વ્યારા. ધ્રુવ
સદ્ગુરુ મળિયા ને શબ્દ શુણાયા, તંત મળ્યા એકતારા;
હરદમ ધ્યાન લગા હરિધ્યાને, ખૂલ ગયા અગમદ્વારા. સાધો
શૂન્ય-શિખર પર ધ્યાન લગાયા, સોહં શબ્દમે વ્યારા;
ઝળહળ જ્યોતિ નિશદિન ઝળકે, સાહેબકે દરખારા. સાધો
નૂરતે-સૂરતે નીરખે જોગી, સોઈ સદ્ગુરુકા વ્યારા;
ગુરુ-ગમ વિના ખોજ ન પાવે, નૂગરા હોત ખુવારા. સાધો
કહે 'વિશ્રામ' નેનસે નીરખ્યા, સદ્ગુરુ પ્રેમ હમારા;
સેવક જાણી ચરણમાં રાખો, દર્શ દીયો દીદારા. સાધો

વિષ્ણુદાસ

૧૬૯૯ (રાગ : ગાવતી)

કહાંસે આયે ? કહાં જાયગા ? ખોજ કરો આતમ ઘરકી;
મિલે સદ્ગુરુ શાન બતાવે, ખોલ દેવે અંતર ખડકી. ધ્રુવ
તિલક છાપ ઘરમાલા મુદ્રા, તીરથ વ્રત ભરે મટકી;
ગાય બજાવે લોક રિઝાવે, ખબર નહીં અપને ઘટકી. ખોજ
બાહિર બગ ધ્યાની હો બેઠે, અંતર સૂરત ચલી ઘટકી;
ઉપર બંદા ભીતર ગંદા, મન મેલા મછલી ગટકી. ખોજ
વિના સમજ સખ જીત તીત દોરે, ચિત્તન કી ન લહે ચટકી;
'વિષ્ણુદાસ' બેહદકે બાસી, આવરણે ન રહે અટકી. ખોજ

॥ સિંચ્યો તબ તરવર ભયો, કાટયો તબ ભયો ઝાજ; ॥
તારે પણ બોળે નહીં, બ્રાહ્મ ગ્રહેકી લાજ. ॥

ડો. વિસનજી નાગડા (કચ્છ)

૧૭૦૦ (રાગ : કચ્છી ચલતી)

ધૂઈ ધૂઈ ઘિલડે કે ચંધર ભનાઈયું;
હલો ! પાંજે ઘરકે પાં મિંધર ભનાઈયું. ધ્રુવ

બારા ભજી ભજી કિતરો ભજબો ?
પિંટજે ઘર તંઈ પોચ કીં પૂજબો ?
ધુનિયાં પાં પાંજી અંધર ભનાઈયું. હલો

૧ડારા ડરી ડરી ધુનિયાં ભરજા,
૨ભાલ ભની વ્યા ઘોરા ઘરજા;
પિંટજો ડરીં ઍડા જંધર ભનાઈયું. હલો

હિકડા ભલેને બીંજા પૂઠા વેં,
ઘિલ જિત ઘિલનું ધાર વીઠા વેં;
ઘિલેકે સંધીને સંગર ભનાઈયું. હલો

મોહોભત ઘિલમેં મુઠખન રાંધી,
પોખીંધે ૩સોં ઉઠખન થીંધી;
ઘરિયે વિચ પાં ૪ભિંધર ભનાઈયું. હલો

❧ (૧) દળણાં, (૨) ઘરજે મથે મિણિયાં વડો લકડો વે, સે. (૩) પુષ્કળ, અમાપ,
(૪) બંદર

૧૭૦૧ (રાગ : બિહાગ)

મન તૂં ! કુલા ખણે તો ભાર, ખણી ન સગને તાર. ધ્રુવ
હિન કાયાજો હિંઠડો ગડો ને, મથા વિજેં તૂં માલ;
૧ગરો ગડો ને ઘાંચું સેલ્યું, વડા વડા ૨ઓકાર. મન
પંઘ આંખો ને વાટ અખાણઈ, મથા રૂડી પઈ રાત;
જોંતું ડઈ ડઈ જુડેંધો કીં ન, જુરને તૂં સે ધાર. મન

|| મીઠાં ફળ આંખા તણાં, મીઠી સાકર સાર; ||
|| મીઠી સહુથી ગરજ છે, નકી ચિતમાં ધાર. ||

ભજ રે મના

૧૦૩૮

છડ માયા ને કુડ કપટ હી, મનડે કે તું ગાર;
ઠલો હૂંને ત હેંકી સગને, ઉકરી થીને પાર. મન

❧ (૧) ભારી, (૨) ચઢાણ.

વેણીભાઈ પુરોહિત

(ઈ. સ. ૧૯૧૬ - ૧૯૮૦)

વેણીભાઈ પુરોહિતનો જન્મ તા. ૧-૨-૧૯૧૬ના રોજ જામનગર જિલ્લાનાં જામખંભાળિયામાં થયો હતો. તેમના પિતાનું નામ જમનાદાસ અને માતાનું નામ ગુલાબબહેન હતું. 'ઝરમર', 'પરોટિયાની પદમણી', અને 'નયણાં' તેમનાં જાણીતા ગીતસંગ્રહો છે. વેણીભાઈનું ઉપનામ 'સંત ખુરશીદાસ' હતું. તેમનો દેહવિલય તા. ૩૧-૧-૧૯૮૦ના રોજ થયો હતો.

૧૭૦૨ (રાગ : દિપક)

ભર મન બ્રહ્મપ્રેમનો ખ્યાલો રે, મને હરિરસ વ્હાલો રે. ધ્રુવ
અંગુર ને આંખાના રસને મનથી મૂકી દીધો,
સત વાક્યનો લીલો લીમડો ઘૂંટી ઘૂંટી પીધો;
મારગ સુરગાંગાનો લીધો. ભર

માયાના ધાવણ ધાવેલું મનડું મારું ઝેરી,
હૈયાના કંગાલ મનોરથ દીધા આજ વધેરી;
વાગી અણહદની ભેરી. ભર

કાળતણું કરજુગલ બિચારું રગડે છો તન માટી,
જીવનની લાખેણી ખલમાં બ્રહ્મભક્તિ મેં વાટી;
મારે ઊંચી આત્મ સપાટી. ભર

સંતન ! મેં સંજીવન પીધુ, ગયો કાળ-ઘા ઠાલો,
'આખર'ની વૃંદાવન કુંજે ગુંજત મુરલીવાલો;
ઊડે ચેતન રંગ-ગુલાલો. ભર

રગ રગ બ્રહ્મભાવના ફોરી, પીધી હરિ-રસ અમલ કટોરી. ભર

|| મોત થાય પણ મન વિષે, ભાવ્યા ભોગ ગમેજ; ||
|| જણતાં જાયે જીવડો, (પણ) રામા રતિ રમેજ. ||

૧૦૩૯

ભજ રે મના

૧૭૦૩ (રાગ : ધોળ)

હરિકીર્તનની હેલી લે મનવા ! હરિકીર્તનની હેલી. ધ્રુવ
ધ્યાન ભજનની અરસપરસમાં જાગી તાલાવેલી;
ધામધૂમ નર્તન-અર્ચનની સંતત ઘન મચેલી.
લે મનવા ! હરિકીર્તનની હેલી
મારા જીવનના ઉપવનમાં વિઘવિઘ પુષ્પિત વેલી;
મારે મન તો હરિ છે ચંપો, હરિનું નામ ચમેલી
લે મનવા ! હરિકીર્તનની હેલી
નયણાંમાંથી અગણિત ધારા નભમાં જઈ વરસેલી;
કેવી અકલ અલૌકિક લીલા ! કોઈએ નથી ઉકેલી.
લે મનવા ! હરિકીર્તનની હેલી

વિજ્ઞાનાનંદ

૧૭૦૪ (રાગ : ભટિયાર)

હે તનમેં પર નજર ન આવે, એસા રામ હમારા હૈ. ધ્રુવ
વ્યાપ રહા હૈ ચૌદહ ભુવનમેં, રહત સભી સે વ્યારા હૈ. એસા
સભી વિશ્વ કે બાહર ભીતર, રમ રહ્યો રામ હમારા હૈ. એસા
સોહં સોહં શ્વાસા બોલે, તાકો લેવો સહારા હૈ. એસા
અસ્તિભાંતિ પ્રિય આતમ લખલો, નામ રૂપ સંસારા હૈ. એસા
'વિજ્ઞાનાનંદ' ઉલટ કે દેખો, પા લિયા પ્રીતમ પ્યારા હૈ. એસા

॥ જગમાં ઝાઝું છે નહીં, સંસારીને સુખ; ॥
એક પછી એક આવતું, અનુક્રમે અતિ દુઃખ. ॥

ભજ રે મના

૧૦૪૦

વેરોસાહેબ

૧૭૦૫ (રાગ : વિભાસ)

હમકો નિજ દરશન દીના, ગુરુ અબતો અપના કરી લીના;
કરી કૃપા ગુરુ દેવ દયાનિધિ. ધ્રુવ
દેખી પહાડ બડે પાપનકે, તબ તો મેરા મન બીના;
સકલ છુડાઈ દિયા એક છિનમેં, જનમ જનમ જો કર્મ કીના. હમકો
જ્ઞાનમૃત ગુરુ દિયા દયા કરી, પ્રેમ પિયાલા ભર પીના;
બલમ જોખા જરા મરનકા, છિનમેં રોગ ભયા છીના. હમકો
નિરપ્યા વ્યાપક વસ્તુ નિરંતર, અખંડ આત્મબ્રહ્મ ચિના;
અબ ન મરું મેં જુયા જુગોજુગ, જબ અપના અનુભવ કીના. હમકો
પુલિયા તાલા ભયા ઉબાલા, એક અમરપદ લય લીના;
જન વેરા'રી જગ ફિર ન આવે, કોટિ જનમકે દુઃખ છીના. હમકો

વેરાગીબાબા

૧૭૦૬ (રાગ : દેશી ટાળ)

શામળીયાની સાથે રે સુરતા તો લે'ર્યો લે છે;
પ્રિવેણીના ઘાટે રે, અનુભવની વાતો કે છે. ધ્રુવ
નવી દૃષ્ટિ, નવી સૃષ્ટિ, ગુરુ વચને અમૃત વૃષ્ટિ;
ત્રીજું લોચન ખોલ્યું રે, સુરતા તો લે'ર્યો લે છે. શામળિયા
પરા પરથી આવે વાણી, થોથાંપોંથાં ભરે પાણી;
પ્રકાશ ઉભી વાટે રે, સુરતા તો લે'ર્યો લે છે. શામળિયા
અબ મટી સિંહ થયો, પોતે પોતાને ગ્રહ્યો;
વાદળ સુર ના છુપાયો રે, સુરતા તો લે'ર્યો લે છે. શામળિયા

॥ સઘળી સ્થિતિ સુખમાં જશે, એમ નહીં તું ધાર; ॥
દમચંતી દાસી બની, પામી દુઃખ અપાર. ॥

ભજ રે મના

૧૦૪૧

અપાર દરીયે મોતી હોય છે, હંસ હોય તે ગોતી લે છે;
ભૂખ દૂઃખ જાયે ભાગી રે, સુરતા તો લે'યો છે. શામળિયા
'વૈરાગી'ને ગુરુ મળ્યા સાચા, હવે તો ના પડે પાછા;
ન્યારા રહીને ખેલે રે, સુરતા તો લે'યો લે છે. શામળિયા

શ્યામ

૧૭૦૭ (રાગ : હિંદોલ)

અબ તો મનવા મેરા તજ દુર્વનકો સંગ સંગ. ધ્રુવ
દુર્વન સંગ દુરાશા ઉપજે, પરત ભજનમે ભંગ;
શુભ સાધન અંતિક નહીં આવત, જ્યો વન જવલિત કુરંગ કુરંગ. અબ
બાહેર વંચક વેશ બનાવત, મનકે શૂકર રંગ;
નહીં અંતર ગુન સાર સુગંધી, જુન લપટે મન ભંગ ભંગ. અબ
જો પ્રતિદિન પરતાત સુનાવત, અધમગ અધિક ઉમંગ;
સ્વારથ લાગી કરત છિન પ્યારી, કપટ ભરે સબ અંગ અંગ. અબ
કીજે સંગ સદા સંતનિકો, જ્યો નિરમલ જલ ગંગ;
ચૂકે ભાગ્ય કદાચિત દૂબત, પાવે પદવી ઉતંગ ઉતંગ. અબ
તજિયે સંગ દુઃખદ દુર્વન કો, જ્યાં દુઃખ દેત ભુજંગ;
શામ સદા સજજન મુખ સુનિયે, પાવન ગાય પ્રસંગ પ્રસંગ. અબ

૧૭૦૮ (રાગ : જંગલો)

અબ તો મનવા મેરા, નિજ ઘરમે કર વાસ વાસ. ધ્રુવ
બાહેર ભટકત હોત હેરાની, જનમ મરન ત્રાસ;
જબ ઉલટી અંતરગત આવે, હોવે સેવ સમાસ સમાસ. અબ

|| નરનું ઘર નારી ધિના, કદિ શોભે ન લગાર; ||
|| રામકૃષ્ણ રામા ધિના, મંદિર મિથ્યા ધાર. ||

ભટકત ભટકત અવધ ગઈ સબ, વિફલ ભયે સબ શ્વાસ;
અજહુ શઠ તવ લાજ ન આવત, આઠોય ચામ ઉદાસ ઉદાસ. અબ
અબ કર તોષ સરોષ કહત મેં, સદ્ગુરુ ચરન ઉપાસ;
દૈશિક મુખ આદેશ ગૃહી દ્રઢ, કાટ કરમકો પાસ પાસ. અબ
નિગમાગમ નિજ ધામ દિખાવત, તારમે કર તું નિવાસ;
જહાં ભાસત નહિ ભાનુ સુધાકર, નહીં પાવક પરકાશ પ્રકાશ. અબ
જા પદ તે પુનરાવૃત્તિ નાંહી, અજર અમર આવાસ;
ગીતા ગત ગોવિંદ બખાન્યો, શામ સરવ રાસ રાસ. અબ

૧૭૦૯ (રાગ : પરજ)

આવ્યો આવ્યો રે અવસર તારે,
આજ મળ્યો છે સાજ સારો રે;
તેમાં કરજે તું તત્ત્વવિચાર, મેલીને હું મારો રે. ધ્રુવ
હરિ નામતણું હળ જોડ, શાન્તિ સંત સેવારે;
બૂટાં કાઢ પૂરવનાં પાપ, ગુરુગમ બીજ લેવારે. આવ્યો
તું તો આળસ મ કર લગાર, અપાડ ઘોરી આવ્યો રે;
તેમાં ખૂબ તું કરજે ખેડ, ઉત્તમ બીજ લાવ્યો રે. આવ્યો
એવું શ્રવણ કરીને સાર, મનન મન કરવોરે;
સંશય ભ્રાન્તિતણા ત્રણ ત્યાગ, વાઘે મોલ નિરવોરે. આવ્યો
તેનું ઘરજે નિરંતર ધ્યાન, જન્મ દુઃખ નાશોરે;
કામ ક્રોધ પંખી બહુ જોર, ઉડે વન પ્રયાસોરે. આવ્યો
થાયે સાક્ષાત્કાર સ્વરૂપ, ખડું લઈ ઘરે આવે રે;
કહે શામ દરિદ્ર થાય દૂર, ફરી તે ભવ નાવે રે. આવ્યો

|| વિણ મુડીના વણઝમાં, કદિયે નાવે ખોટ; ||
|| સોય લઈ દરજી સીવે, તેમાં શી છે ઘોટ. ||

સંત પલટૂ સાહેબ

અયોધ્યાના સંત પલટૂનો જન્મ ફેઝાબાદ જિલ્લાના નગપુર જલાલપુર ગામે વિ.સં. ૧૯મી સદીના પૂર્વાર્ધમાં ધારવામાં આવે છે. તેઓ જાતે વાણિયા હતા અને ગોવિંદ સાહેબના શિષ્ય હતા. તેમનો દેહવિલય અયોધ્યામાં જ થયો માનવામાં આવે છે.

૧૭૧૦ (રાગ : કુમરી)

નાવ મિલી કેવટ નહીં, કૈસે ઉતરૈ પાર ? ધ્રુવ
કૈસે ઉતરૈ પાર પથિક, વિશ્વાસ ન આવૈ;
લગૈ નહીં વૈરાગ, પાર કૈસે કૈ પાવૈ. નાવ૦
મન મેં ઘરે ન જ્ઞાન, નહીં સતસંગતિ રહની;
આત કરૈ નહિં કાન, પ્રીતિ બિન જૈસે કહની. નાવ૦
મૂરખ તજૈ વિવેક, ચતુરઈ અપની આનૈ;
છૂટિ ડગમગી નાહિં, સંતકો બચન ન માનૈ. નાવ૦
પલટૂ સતગૂરૂ શબ્દકા, તનિક ન કરૈ બિચાર;
નાવ મિલી કેવટ નહીં, કૈસે ઉતરૈ પાર ? નાવ૦

૧૭૧૧ (રાગ : સોરઠી સામેરી)

સદ્ગુરુ સંગેરે પરિબ્રહ્મ પામિયે રે, જન્મ મરણનો બોખમ જાય;
કાય કલેશેરે ભાંગે નહીં ભરમનારે, ભવ તરવાનો એજ ઉપાય. ધ્રુવ
ગુરુગમ વિના રે કોટિક યત્ન કરેરે, તેણે કાંચ અવિદ્યા ઓછી નવ થાય;
તિમિરિ ન નાસેરે સુપડે ઉલેચતાં રે, દિનમણિ દરશે ત્યારે રજની વિલાય. સદ્૦
દીન દુખીતરે દેખી બહુ જંતનેરે, કરુણા કરી દ્રઢ આપે ધીર;
પરમ પ્રસાદેરે પરાવર પ્રીછવેરે, કાલ કરમની ભાગે ભીર. સદ્૦
સુલભ સરિતારે મળે જેમ ગંગમાં રે, રહેજ સ્વભાવ પયોનિધિ પાય;
શામ સુભાગીરે સેવે ગુરુ દેવનેરે, જીવ ટળી સ્વયં શિવ તે થાય. સદ્૦

|| સત્ય મિત્ર સંકટ સમે, અરસ પરસ એક રંગ; ||
|| કાથા ચુના પાનનો, ચાવે એક જ રંગ. ||

શ્યામલાલ પાર્ષદ

૧૭૧૨ (રાગ : દેશ)

વિજયી વિશ્વ તિરંગા પ્યારા, ઝંડા ઊંચા રહે હમારા. ધ્રુવ
સદા શક્તિ સરસાને વાલા, પ્રેમ સુધા બરસાને વાલા;
વીરોં કો હર્ષાને વાલા, માતૃભૂમિ કા તનમન સારા. ઝંડા૦
ઇસ ઝંડે કે નીચે નિર્ભય, લેં સ્વરાજ્ય યહ અવિચલ નિશ્ચય;
બોલો ભારત માતાકી જય ! સ્વતંત્રતા હી ધ્યેય હમારા. ઝંડા૦
આઓ પ્યારે વીરોં આવો, દેશધર્મ પર બલિ બલિ જાઓ;
એક સાથ સબ મિલકર ગાઓ, પ્યારા ભારત દેશ હમારા. ઝંડા૦
શાન ન ઇસકી જાને પાયે, ચાહે જાન ભલે હી જાય;
વિશ્વ વિજય કર કે દિખલાયે, તબ હોવે પ્રાણ પૂર્ણ હમારા. ઝંડા૦

શ્યામસુંદર

૧૭૧૩ (રાગ : પહાડી)

ઇસ તનમેં રમા કરના, ઇસે મનમેં રમા કરના;
વૈકુંઠ તો યહી હૈ ઇસમેં ભી બસા કરના. ધ્રુવ
હમ બનકે મોર મોહન નારા કરેગે બનબન;
તુમ શ્યામ ઘટા બનકર, દારો પે દયા કરના. ઇસ૦
હમ બનકે પ્રભુ પપીહા, પિવ-પિવ રટા કરેંગે;
તુમ સ્વાતિ ખુંદ બનકર, પ્યારોં પે દયા કરના. ઇસ૦
હમ તુમકો શ્યામ સુંદર, ઇસ જગમેં નિહારેંગે;
તુમ દિવ્ય જ્યોતિ બનકર, નૈનો મેં બસા કરના. ઇસ૦

|| મનકા કહ્યા ન કીજિયે, મનહૈ પક્કા દૂત; ||
|| લઈ બોરત દરિયાવ મેં, જાય હાથસેં છૂટ. ||

કવિ શામળભટ્ટ

(ઈ.સ. ૧૬૯૪ - ૧૭૬૯) અમદાવાદ

૧૭૧૪ (રાગ : છપ્પા)

(સદ્ગુણ - દુર્ગુણ વિશે)

છપ્પા- ઈંદ્રવારણાં હોય, કોય ખાંતે નવ ખાય;
આંવળકેરાં કુલ, તેથી શિવ નવ પૂજાય.
ઝાંકળકેરાં નીર, તૃષા તેથી નવ ભાંગે;
બગલા ઉજ્જવલ હોય, હંસને કામ ન લાગે.

આર્યા- દેખાય કરા મોતી સમા, આભ્રણ નવ ઓપે અશાં;
કવિ 'શામળ' કહે સાંખી જુઓ ગુણ વિષ્ણુ રૂપ કહો કશાં.

છપ્પા- કામ ક્રોધ ને લોભ, મોહ માયા નવ મંડે;
અહંકાર અભિમાન, છક્ક છળ ભેદ જ છંડે.
પરધન ને પર નાર, તજે પરનિંદા પ્રીતે;
સત્ય સાથ સંબંધ, રજોગુણ રાખે રીતે.

આર્યા- દે દાન માન સન્માન શુભ, પરમારથ પ્રીતે કરે;
જો ગૃહસ્થમાં ગુણ એટલા તો ઈકોતેર ઉદ્ધરે.

છપ્પા- લોભીને પ્રિય લોભ, જારને વહાલી જારી.
સુમને વહાલું દ્રવ્ય, પુરુષને વહાલી પ્યારી.
શુરને વહાલું શસ્ત્ર, મુરખને મુર્ખ વખાણે.
રાગીને પ્રિય રાગ, જોગી જોગીને જાણે.

આર્યા- ગુણ સાથે ગુણ જેના મળે, તો ત્યાં પૂરણ પ્રીત છે;
કહે શામળભટ્ટ સઉ માનજો, એજ અનાદિ રીત છે.

છપ્પા- છાનું ન રહે પુન્ય, રહે નહિ છાની છત્યે;
છાનું ન રહે પુન, છાની ન રહે ગુણ ગત્યે.
વિદ્યા છાની ન રહે, રહે નહિ છાની પ્રીતી;
છાનો ન રહે શૂર, રહે નહિ છાની રીતી.

આર્યા- દાતા ઝુઝાર જ્ઞાની ગુણી, વ્યસન વાદ વિદ્યા વિદી;
વળિ દાન માન સનમાન શુભ, ન રહે સિદ્ધિ સિદ્ધી.

|| જહાં નહીં જાકા પારખા, ત્યાં નહીં તાકા કામ; ||
|| ધોબી બિચારા ક્યા કરે, 'રહી' દિગંબર કે ગામ. ||

છપ્પા- નાગો નવ લુંટાય, સુમે નવ દાન અપાય;
સાચો નવ દંડાય, ક્ષમાધર કદી ન કપાય.
વેદ જુએ શું નાડ, નિરોગી જેની કાયા;
ગુણકાથી ન ઠગાય, મેલી જેણે જગમાયા.

આર્યા- મૃત્યુ પણ મારી નવ શકે, આયુષ છતાં આપને
જમથી પણ નર્ક નખાય નહિ, શામળ નર નિષ્પાપને.

(સ્ત્રીના વખાણ વિષે)

છપ્પા- રાખે કંથની રીઝ, કામ કરવા દિલ દારી;
પિયુ ઘર કામ પ્રદાન, હોય મધુરી મુખહાંસી.
કંદ્રપ વેળા કામ, ખરું દિલ રિઝવે ખાંતે;
વેલી સેવામાંહી, ઘણી રૂપાથી ઘાટે.

આર્યા- પતિવ્રતપણું પાળે ઘણું, નર ઉપર દિલ નેહનું;
કવિ શામળ કહે સોધી મળે, તરૂણી નામજ તેહનું.

છપ્પા- નારી દેખી નર લાખ, ભોળવણા કઈ ભટક્યા;
જોગી મુક્યા જોગ, કંઈક સંન્યાસી સટક્યા.
સિદ્ધ તજી સિદ્ધાઈ, બ્રહ્મચારી કઈ ભમિયા;
પંડિત તજી પુરાણ, રંગ રામાસું રમિયા.

આર્યા- વળિ વ્રત મુક્યાં કઈ વિરતિયે, વગોવ્યો વેષ વેરાગીયે;
સૌ સ્ત્રી સુખમાંહી શમી ગયા, તરૂણી ન તજી ત્યાગિયે.

(માતા વિશે)

છપ્પા- ધન્ય તેહની માત, પુન્ય ઉપર જો પ્રીતી
ધન્ય તેહની માત, જેહ ઘર રૂડી રીતી
ધન્ય તેહની માત, જેહ સદાવ્રત આપે;
ધન્ય તેહની માત, પરાયાં કષ્ટ જ કાપે.

આર્યા- ધન્ય ધન્ય તો માતા તેહની, દરીદ્રતા કવિની દળે;
કહે શામળ તે સાથી વડો, બાકી બીજા બહુ મળે.

|| વક્તા શ્રોતા મૂઢપે, ક્યા કહે વાણી વિલાસ; ||
|| હાવ ભાવ પ્રિયા ક્યા કરે, અંધપતિ કે પાસ. ||

છપ્પા- માતાની કુખ, કરી ચોરી કે ચાડી;
 ધિક્ક માતાની કુખ, અકલ ફેલાવી આડી;
 ધિક્ક માતાની કુખ, દુઃખ દુનિયાં ને દેતાં;
 ધિક્ક માતાની કુખ, જગતમાં અપજશ લેતા.
 આર્યા- શામળ કહે શિદને જનમિયા, ભુંડી વાત ભાવે ભણ્યા;
 વનિતા ન રહી શેં વાંઝણી ! લપોડશંખ જેણે જણ્યા.

(જુવાનીના જોર વિષે)

છપ્પા- જેને જુવાની જોર, પુન્યની વાત ન પ્રીછે;
 જેને જુવાની જોર, ઈશ અર્થ કંઈ નહિ ઈછે;
 જેને જુવાની જોર, પરસ્ત્રી ઉપર પ્રીતી;
 જેને જુવાની જોર, રૂડી નવ રાખે રીતી;
 આર્યા- છે જોર જુવાની જેહને, અંધ તે આડે આંક છે;
 શામળ કહે ચુક્યા ચતુર નર, વણ બુદ્ધિનો શો વાંક છે !

છપ્પા- ધોળા થાશે કેશ, ડાડી કહેવાશે ડોશી;
 વિપરીત થાશે વેસ, તનુ પાળીને પોશી.
 થર થર દુજશે થુળ, નમી જાશે બે નેણાં;
 પડે દેહમાં વેહ, વદાશે વિપરીત વેણા.
 આર્યા- વળી લીંટ ચુશે બહુ નાકથી, બેય કાન બેરા થશે;
 સેવો પ્રભુને શામળ કહે, જોબન જોર ઝટ વહી જશે.

(વચન પાળવા વિષે)

છપ્પા- એક વચનને કાજ, રંક રાવણ થઈ બેઠો;
 એક વચનને કાજ, બળી પાતાળે પેઠો
 એક વચનને કાજ, વેચી હરિશ્ચંદ્રે નારી,
 એક વચનને કાજ, પાંડવો હાર્યા પ્યારી.
 આર્યા- વળી એક વચનને કારણે, પાંડવ પાંચે વનમાં ભમ્યા;
 કહે શામળ વચન જ કારણે, સો કીચક સાથે શમ્યા.

|| આદમી પાસ આદમી આવત, નહીં આવત દીનકી પાસ; ||
 || સો દીન ક્યોં ન પિછાનિયે, કહત હય જસુ દાસ. ||

છપ્પા- વચન ન પાળ્યું જેહ, તેજ સુકૃત વ્રત હાર્યો;
 વચન ન પાળ્યું જેહ, કમોતે તેને માર્યો,
 વચન ન પાળ્યું જેહ, કમોતે તેહ નરદૈવે દંડ્યો,
 વચન ન પાળ્યું જેહ, તેહ શિર અગ્નિ મંડ્યો;
 આર્યા- જો વચન વ્યર્થ જેનું થયું, તો દૈવત તેનું ગયું;
 કવિ શામળભટ સાચું કહે, વચન ગયું તો થઈ રહ્યું.

છપ્પા- વચન પાળે તે રાય, બાકી તો રાંડીરાડો;
 વચન પાળે તે શાહ, બાકી ગુણ હીણો ગાંડો
 વચન પાળે તે વિપ્ર, ધર્મ સઉ ધાર્યો તેણે;
 વચન પાળ્યું તે વીર, જગત જશ લીધો જેણે.
 આર્યા- પાળે સદવાચક પ્રેમદા; પાંચે પુરણ પદ્મણી;
 શામળ કહે વચન ન સાચવે, લલના એક કુલદાણી.

(પેટ ભરવા વિષે)

છપ્પા- પેટ કરાવે વેઠ, પેટ વાજાં વગડાવે;
 પેટ ઉપડાવે ભાર, પેટ ગુણ સૌના ગાવે.
 પેટ ભમે પરદેશ, પેટથી પાપ ઠરે છે;
 પેટ કરે છે જાર, પેટ તો સત્ય હરે છે.
 આર્યા- વળી સંચ પ્રપંચ અધિક કરે, પેટ કાજ નરકે પડે;
 શામળ કહે સાચુ માનજો, પેટ પાપ નરને નડે.

છપ્પા- પેટ ચડાવે વાંસ, પેટથી મસ્તક નાચે;
 પેટ કાજ ગુણ ગાય, ઊંચ નીચાને જાચે.
 પેટ કરે છળ કપટ, પેટ રણમાં રખડાવે;
 પેટ કરે વિખવાદ, પેટ તો શીષ કટાવે.
 આર્યા- ચોરી ચાડીને ચાકરી, અધર્મ સૌ આ પેટના;
 શામળ કહે સાચું માનજો, પ્રપંચ પાપી પેટના.

|| જ્ઞાનીસોં જ્ઞાની મિલે, મિલ નીચસોં નીચ; ||
 || પાનીસેં પાની મિલે, મિલે કીચમેં કીચ. ||

છપ્પા- પેટ કરાવે પાપ, પેટ પરદેશ કાઢે;
 પેટ જ કરે પ્રપંચ, ચલાવે મારગ આડે.
 પેટ કરે પાખંડ, પેટ વણ વાંકે દંડે;
 પેટે સંકટ થાય, પેટ મહેનતમાં મંડે.
 આર્યા- સતિ નારીને ગુણકા કરે, શા અવગુણ કહું શેઠના;
 શામળ કહે છે સૌ જાણજો, પ્રપંચ પાપી પેટના.

(વિદ્યા વિષે)

છપ્પા- સદ્વિદ્યાથી સુવર્ણ, શરણ સદ્વિદ્યા સત્યે;
 સદ્વિદ્યાથી સ્વર્ગ, વીખ ઊતારણ વિત્તે.
 સદ્વિદ્યાથી સિદ્ધિ, ફરે વચનો વર વાણી;
 સદ્વિદ્યાથી સિદ્ધિ, જગતમાં સઘળે જાણી.
 આર્યા- સદ્વિદ્યાથી વશ સર્વ છે, સદ્વિદ્યા ત્યાં શી મણા;
 શામળ કહે સદ્વિદ્યા વિના, ભટકે ગુણ હીણા ઘણા.
 છપ્પા- પંડિત આગળ મૂઢ, હંસ આગળ જયમ બગ્ગા;
 પંડિત આગળ મૂઢ, કોકિલા આગળ કગ્ગા.
 પંડિત આગળ મૂઢ, રાય આગળ જયમ રંકા;
 પંડિત આગળ મૂઢ, સિંધુ આગળ જયમ ટંકા.
 આર્યા- પંડિત પરાક્રમી પૂરા, પંડિત સઉ શિર મોર છે;
 શામળ કહે પંડિત આગળે, મૂઢ તો ચાકર ચોર છે.

(મોત વિશે)

છપ્પા- નાઠે ન મુકે ભૂખ, દુઃખ નાઠે નવ જાય,
 નાઠે ન મુકે ભોગ, રોગ નાઠે પણ થાય;
 નાઠે ન મુકે તાવ, પાપ નાઠે નવ છુટે,
 નાઠે ન રહે લાજ, ચોર કે હાકમ લુટે.
 આર્યા- કદિ નાઠે મોત મુકે નહી, પ્રસવ્યો ત્યાંથી પાસ છે;
 કવિ શામળભટ્ટ સાચું કહે, નામ સર્વનો નાશ છે.

॥ આશા તો સખકી ભલી, કાહુકી આશ મ ભંગ; ॥
 ॥ પાર્થી પાછો ના વલે, મૃગા બાણ મ લંગ. ॥

છપ્પા- જે જાયું તે જાય, ફુલ ફુલયું તે ખરશે,
 ભર્યું તેહ ઠલવાય, ચઢ્યું તે તો ઉતરશે;
 લીલું તે સુકાય, નવું તે જુનું થાશે,
 આવરદા વશ સર્વ, કાળ સૌ કો ને ખાશે.
 આર્યા- જો કિન્નર જક્ષને રાક્ષસો, દેવ ગાંધર્વ ને દાનવી;
 મધવાદિક પણ પોતે મરે, કોણ માત્રમાં માનવી.

(સ્ત્રીના દોષ વિષે)

છપ્પા- સ્ત્રીના પેટમાં વાત, છેક તો ન રહે છાની;
 કરે ઉજ્જળ બધુ ગામ, કરે જો મનની માની.
 સ્ત્રીને છાની વાત, કહે તે મુરખ માનો;
 સ્ત્રીને છાની વાત, કહે તે શાણો શાનો.
 આર્યા- સ્ત્રી આગળ છાની વાત તે, જગ બધે જાહેર થશે;
 શામળ કહે સ્ત્રી વીફર્યા થકી, અનર્થ વધતો વાધશે.
 છપ્પા- સ્ત્રીના પેટમાં વાત, રહે ન ભલી કે ભુંડી,
 સ્ત્રીએ જાણી જો વાત, દેશમાં વાગે ડુંડી,
 સ્ત્રીને છાની વાત, કહે તો કાળજ ખુટ્યો,
 સ્ત્રી સાથે એકાંત કરે, તો રામ જ રૂઝ્યો.
 આર્યા- પ્રેમદાએ બહુ નર પરભવ્યાં, મમતે કઈને મારિયાં,
 અનમી શુરા અહંકારી પણ, હોડ હઠીલા હારિયા.
 છપ્પા- નારીને વશ નાથ, મરદ જીવતો તે મુઓ,
 નારીને વશ નાથ, હડકવા તેને હુઓ
 નારીને વશ નાથ, બુદ્ધિ તેની તો બાળો;
 નારીને વશ નાથ, કર્મમાં અક્ષર કાળો
 આર્યા- નારીને વશ જે નાવલો, અધમ કામમાં એ અડ્યો;
 શામળ કહે એમાં શું વળયું ! પરાક્રમે નરકે પડ્યો.

॥ ચિતાર્સે ચતુરાઈ ઘટે, ઘટે રૂપ ગુણ જ્ઞાન; ॥
 ॥ વેદ સહિત વિદ્યા ઘટે, ચિંતા ચિતા સમાન. ॥

છપ્પા- નારી વશ જ નાવ, તેની બુદ્ધિનું બુડ્યું;
 નારી વશ જે નાવ, તેહ ભુંડામાં ભુંડું,
 નારી વશ જે નાવ, રાય પણ રાંક સરીખો;
 નારી વશ જે નાવ, પુરુષ પણ પશુ પરીખો.
 આર્યા- નારીને વશ જે નાવલો, દુખિયો દીસે દેહનો;
 શામળ કહે જીવ્યો સુંદરી, સફળ જન્મ તો એહનો.

૧૭૧૫ (રાગ : હીંચ) અજ્ઞાત

કાનુડે કામણ કીધા ઓ બાઈ મને, એવા તો કામણ કીધા;
 કે શેરીના વિસર્યા જમનાને તીરે અમે, દોડીને પહોંચ્યા સીધા. ધ્રુવ
 એકવાર જોયોને જોતા સમાણી જાગી, જનમો જનમ તણી પ્રીત,
 મુંગું અબોલ મારું અંતર આ આજ, એને જોઈને ગાઈ ઊઠ્યું ગીત;
 ‘અમે’, પ્રીતિ-પૂરણ પાઠ પહેલા લીધાં... ઓ બાઈ.. એવા૦
 બીજો પુરુષ મારે હૈયે વસે ના, એક કાનજીનું લાગ્યું મને ઘેલું,
 સુનું (૨) મારું જીવતર આવીને, એણે એકલાયે કીધું ભરેલું;
 કદીના લીધા લા’વ આજ લીધા... ઓ બાઈ... એવા૦
 લવિંગ સોપારીને પાનનાં બીડા, અમને કાંઈ એક દીધા,
 શું રે કર્યું ને વાલો શું વળી કરશે ? એવું જાણીને અમે બીધાં;
 હર્ષ આનંદના સ્વામીથી અમે, આંખે અમીરસ પીધા. એવા૦

શાંતિલાલ શાહ

(ઈ.સ. ૧૯૧૬-૧૯૮૭)

શાંતિલાલ શાહ મૂળ ખંભાતના વતની હતા. પછીથી મુંબઈમાં સ્થાયી થયેલ.

૧૭૧૬ (રાગ : ચલતી)

અમે ધનની પાછળ દોડી રહ્યા કે, પ્રભુ ભજવાની નવરાશ નથી;
 અમે દ્રવ્ય પૂજામાં તલ્લીન થયા કે, પ્રભુ પૂજવાની નવરાશ નથી. ધ્રુવ

|| ચિંતા બડી અભાગણી, ઘટમેં બેઠી ખાય; ||
 || રતી રતી ભર સંચરે, તોલા ભરભર જાય. ||

પૈસો આજે બન્યો પરમેશ્વર, માનવ એનો દાસ થયો,
 એનું પૂજન અર્ચન કરતાં, જીવનનો ઉલ્લાસ ગયો;
 અમે આંખ મીંચીને, ઘસી રહ્યા કે દર્શનનો અવકાશ નથી. અમે૦
 રાત ને દિવસ ધનની ચિંતા, તનની ચિંતા કરી નહીં,
 નીતિ-અનીતિની વાત જ કેવી, પ્રભુની ભીતિ રહી નહીં;
 અમે લક્ષ્મીને એવી રીઝવી રહ્યા કે, પ્રભુ ભજવાની નવરાશ નથી. અમે૦
 શારદાપૂજન કરતા માંગીએ, શાલીભદ્રની રીતિ,
 શાલીભદ્રનો ત્યાગ ખપે ના, નહી આતમની સિદ્ધિ;
 અમે ભજ કલદારમ્ ગાઈ રહ્યા કે, પ્રભુ ગુણગ્રામ અવકાશ નથી. અમે૦

૧૭૧૭ (રાગ : પૂરિયા)

અમે રંગરાગના રાગી, અમે અંગઅંગ અનુરાગી;
 પછી તારી કને શું માગીએ વીતરાગી.
 અમે નથી તૃષ્ણા ત્યાગી, અને નથી લગન કંઈ લાગી;
 પછી તારી કને શું માગીએ વીતરાગી. ધ્રુવ

સો હજાર કે લાખ કરોડો, મળે તોય નહીં શાંતિ,
 સોનુ-રૂપું હીરા હોય પણ, દિલમાં સદા અશાંતિ;
 નીંદરમાં પણ દ્રવ્ય દેખીને, ઝબકી જઈએ જાગી. પછી૦

રાજપાટ ને ખાટ સુંવાળા, બધું હતું તુજ પાસે,
 લાડી વાડી ગાડી કેરા, વૈભવ ભર્યા વિલાસે;
 સાચુ પૂછો તો અમે માંગીએ, તેં જે દીધું ત્યાગી. પછી૦

મોક્ષનગરનો પંથ મૂકીને મોહનગરમાં વસીએ,
 અર્થ વગરનું જીવન અમારું, અર્થ વગરનું હસીએ;
 સ્વાર્થ ભરેલા સમણા કેરી, ભ્રમણા દેજે ભાંગી. પછી૦

|| એક શ્વાસમેં જાત હૈ, તીન લોક કા મોલ; ||
 || કહના હતા સો કહ દિયા, અબ ક્યા બજાઈં ટોલ. ||

૧૭૧૮ (રાગ : જોગિયા)

આ જગની માયા છોડી, ને વૈભવને તરછોડી,
તનડાના સગપણ તોડી, મમતાથી મનડું મોડી;
જોગી થઈને જાય મહાવીર, જોગી થઈને જાય. ધ્રુવ
રાજપાટથી પરવારીને વાટ લીધી જંગલની,
અંગે અંગે ભરી ભાવના, દુનિયાના મંગલની;
નારીને વિસારી એણે, તજવા સૌ સંસારી. જોગી
વન વગડાના ઘોર ભયંકર એણે મારગ વીંધ્યા,
હસતે મુખડે કષ્ટ સહીને, એણે વિખડા પીધા;
અન્ન અને જળ ત્યાગી એ તો મુક્તિનો અનુરાગી. જોગી
ચંદનબાળા ચંડકોશીયા સૌને લીધા ઉગારી,
જીવો ને જીવવા ધો, એવો મંત્ર રહ્યા લલકારી;
સત્નું સંગીત ગાયું, એણે પ્રેમનું અમૃત પાયું. જોગી

૧૭૧૯ (રાગ : ભૈરવ)

આવી ઊભો છું દ્વારે, પ્રભુ દર્શન દેશો ક્યારે ?
અંતરની અભિલાષા, પ્રભુ પૂરી કરશો ક્યારે ? ધ્રુવ
સળગી રહ્યો છું આજે, સંસાર કેરા તાપે;
શીતળ તમારી છાયા, પ્રભુ મુજને ઘરશો ક્યારે ? આવી
ભક્તિ કરી ન ભાવે, શક્તિ વૃથા ગુમાવી;
જ્ઞાવી ન કોઈ યુક્તિ, પ્રભુ સંકટ હરશો ક્યારે ? આવી
દૃષ્ટિ ન દૂર પહોંચે, સૃષ્ટિ આ શૂન્ય ભાસે;
અંધાર ઘેરા ઉરને, પ્રભુ ઉજ્જવળ કરશો ક્યારે ? આવી
ભવોભવ ભમી ભમીને, આવું તમારે શરણે;
સૂનાં સૂનાં જીવનમાં, પ્રભુ આવી મળશો ક્યારે ? આવી

॥ શ્વાસે શ્વાસે રામકો, વૃથા શ્વાસ મત ખોય; ॥
ક્યા જાનોં ઈન શ્વાસકાં, આના હોય કે નોય. ॥

ભજ રે મના

૧૦૫૪

૧૭૨૦ (રાગ : ભૈરવી)

આવો આવો હે વીર સ્વામી ! મારા અંતરમાં (૨);
પધારો પધારો મહાવીર સ્વામી ! મારા અંતરમાં. ધ્રુવ
આત્મ ચંદન પર કર્મ શત્રુનું, નાથ ! અતિશય જોર (૨);
દૂર કરવાને તે દુષ્ટોને, આપ પધારો મોર. આવો
માન મોહ માયા મમતાનો, અમ અંતરમાં વાસ (૨);
જબ તુમ આવો ત્રિશલાનંદન, પ્રગટે જ્ઞાન પ્રકાશ. આવો
ભક્ત આપના શેઠ સુદર્શન, ચડ્યા શૂળીએ સાચ (૨);
આપ કૃપાએ થયું સિંહાસન, બન્યા દેવના તાજ. આવો
ચંદનબાળાને બારણે આવ્યા, અભિગ્રહ પૂરણ કાજ (૨);
હરખિત ચંદનબાળા નિરખી, પાછા વળ્યા ભગવાન. આવો
રડતી ચંદનબાળા બોલે, ક્ષમા કરો ભગવાન (૨);
કૃપા કરો મુજ રંકની ઊપર, લ્યો બાકુળા આજ. આવો
બારે વ્રતમાં એકે નહિ વ્રત, છતાં થશે ભગવાન (૨);
શ્રેણિક ભક્તિ જાણી પ્રભુએ, કીધા આપ સમાન. આવો
માયા આ સંસાર તણી, બહુ વતવિ છે કેર (૨);
શ્યામ જીવનમાં આપ પધારો, થાયે લીલા લહેર. આવો

૧૭૨૧ (રાગ : હંસધ્વની)

ક્યાં રે જવું તું અને ક્યાં રે જઈ ચડ્યા !
અમે ભવના મુસાફર ભૂલા રે પડ્યા. ધ્રુવ
જાવા નીકળ્યાંતા અમે, ઉગમણી દિશાએ;
આથમણે છેડે અંતે આવીને અડ્યા. અમે

॥ માયા તો ઘરમેં રહી, મુખમેં રહા ગરાસ; ॥
લાનત હે ઉસ જીવકોં, દમકા કરે વિશ્વાસ. ॥

૧૦૫૫

ભજ રે મના

મનના મિનારા અમે બાંધ્યાંતા આભ ઊંચા;
 સોનાનાં શિખરો એનાં તૂટી રે પડ્યાં. અમે
 હીરા-માણેકને અમે, પ્રભુ ગણી પૂજ્યા;
 પથરાઓ થઈને એ તો પંથે નડ્યા. અમે
 જગદીશને જોવા કાજે, દશે દિશા આથડ્યા;
 આખર જોયું તો એ તો, ઘરમાં જડ્યા. અમે

૧૭૨૨ (રાગ : મિશ્રભૈરવી)

જન્મથી હું જૈન છું, ધર્મથી નથી, કર્મથી હું કોણ છું ? એની ખબર નથી. દુવ
 ભાગ્યથી આ જન્મ મળ્યો, જૈન કેરા કુળમાં, એને હું ભૂલથી મેળવતો ધૂળમાં;
 જીવન રંગાયું છે વિષય-કષાયથી. કર્મ
 દેવ-ગુરુ-ધર્મનો સુયોગ છે મળ્યો, સંત પંથ ગ્રંથ કેરો સાથ પણ મળ્યો;
 સહજમાં જે સાંભળું, તેની કદર નથી. કર્મ
 જાતથી હું જૈન છું, ગર્વથી કહું, કિંતુ જૈનત્વથી તો દૂર હું રહું;
 જે જીતે તે જૈન છે, રાગ-દ્રેષથી. કર્મ
 મહાવીરના ધર્મમાં કિંમત છે ગુણની, કર્મથી કળાય જાત, પ્રાક્ષણ કે શુદ્ધની;
 ધર્મ વિના કુળનું, મૂલ્ય કંઈ નથી. કર્મ

૧૭૨૩ (રાગ : હેમકલ્યાણ)

જ્યાં લગી ગંગાને જમનાના વહેતા રહેશે પાણી;
 જગને પ્રેરણા પાતી રહેશે, વીર પ્રભુની વાણી. દુવ
 મૈત્રી ભાવનું પવિત્ર ઝરણું વહેતું મંગલકારી,
 અનેકાંતની વિચારધારા, સર્વ સમન્વયકારી;
 પ્રેમ કર્ણાના રંગોમાં, વાણી છે રંગાણી. જગને

|| હરિજનતો હાર્યા ભલા, જીતન દે સંસાર; ||
 || હારે સો હરિ સરખા, જીતે જમકી લાર. ||

માનવતા વિનાશ કરતી, યુદ્ધની ભીષણજવાળા,
 અહિંસા કિરણોથી પ્રસરે, અંતરના અજવાળા;
 વેરઝેરને બદલે મળતી, અમૃતની ઉજાણી. જગને
 કોઈ ન ઊંચું કોઈ ન નીચું, સહુના સરખા આસન,
 મુક્તિનો અધિકાર સહુને, આપે વીરનું શાસન;
 સર્વોદયનું શિક્ષણ દેતી, વાણી જગ કલ્યાણી. જગને

૧૭૨૪ (રાગ : મલ્હાર)

તમ કને શું માંગવું ? એ ન અમે જાણીએ,
 તમે જેનો ત્યાગ કર્યો, એ જ અમે માંગીએ. દુવ
 રાજપાટ વૈભવમાં સુખ નહીં લાગ્યું, એને દુઃખ માનીને, તમે બધું ત્યાગ્યું;
 તમે દુઃખ માન્યું એમાં અમે સુખ માનીએ.
 કંચનને કામિની તમે દીધા ત્યાગી, મોહ-માયાને છોડી થયા વીતરાગી;
 વીતરાગી પાસે અમે લાડી-વાડી માગીએ.
 દેવાધિદેવ તમે મોક્ષ કેરા દાની, અમે માગનારાઓ કરીએ નાદાની;
 પારસની પાસે અમે, પથરાઓ માંગીએ.
 હે ! પ્રભુજી અમને એવું દાન આપજો, માગવાનું રહે નહીં એવું જ્ઞાન આપજો;
 માંગીએ તો એકલા જ મોક્ષ ને જ માંગીએ.

તમે જેનો ત્યાગ કર્યો એ જ અમે ત્યાગીએ;
 તમે જેનો ત્યાગ કર્યો એ ન હવે માંગીએ.

|| સમન પર ઘર જાય કે', દુઃખ ન રોઈયે કોય; ||
 || ભરમ ગુમાઈયે આપના, બાંટ ન શકે સોય. ||

૧૭૨૫ (રાગ : મેઘ)

તમે મન મૂકીને વરસ્યા, અમે જનમ જનમના તરસ્યા;
તમે મૂશળઘાટે વરસ્યા, અમે ભવોભવના પ્યાસા. ધ્રુવ
હજાર હાથે તમે દીધું પણ, ઝોળી અમારી ખાલી,
જ્ઞાન-ખજાનો તમે લૂંટાવો, તોય અમે અજ્ઞાની;
તમે અમૃતરૂપે વરસ્યા, અમે વિષય-કષાયમાં અટક્યા. તમે
સ્નેહની ગંગા તમે વહાવી, આતમ નિર્મળ કરવા,
પ્રેમની જ્યોતિ તમે જલાવી, જીવન ઉજ્જવળ કરવા;
તમે સૂરજ થઈને ચમક્યા, અમે અંધારામાં ભટક્યા. તમે
શબ્દે શબ્દે સત્ય પ્રરૂપે, એવી તમારી વાણી,
એ વાણીની પાવનતાને, હવે અમે પિછાણી;
તમે મહેરામણ થઈને ઉમટ્યા, અમે સાથે રહી ખેંચાયા. તમે

૧૭૨૬ (રાગ : ધોળ)

તારા ગીત ગાતા, આયજુ વહી જાય રે, ભક્તિના તાન મહી, શક્તિ ખરચાય રે;
તોયે આ કાળજું, કોરૂ રહી જાય (૨). ધ્રુવ
વાતવાતમાં વાયા વર્ષોના વ્હાણા, ગાજીગાજીને અમે ગાયા તારા ગાણા;
ખેંચી ખેંચીને હવે તો કંઈ સુકાય. તોયે
રૂમઝૂમ રૂમઝૂમ દેહને નચાવ્યો, સુતેલો આતમા તોયે ના જાગ્યો;
કાળની ઘડીમાં હવે રેતી સરી જાય. તોયે
સાચો મારગ ના સમજાયો સ્વામી, જીવનમાં ક્યાંય તો રહી ગઈ ખામી;
મુક્તિની વાત સુણી મનડું મલકાય. તોયે

|| સજ્જન કે ઘર જાય કે, દુઃખ રોઈયે ધાય; ||
|| કારી લગે તો ખાંટ લે, નહીં તો મારગ દેત ખતાય. ||

૧૭૨૭ (રાગ : ભૈરવી)

દીવડો ઘરો રે પ્રભુ દીવડો ઘરો, તનના મનના તિમિર હરો. ધ્રુવ
માયા નગરનાં રંગરાગમાં કાયા આ રંગાણી,
ભવસાગરમાં ભમતાં ભમતાં, પીધા ખારા પાણી;
દુઃખડા સર્વે દૂર કરો. દીવડો
જાણી જોઈને મારગ વચ્ચે મેં તો વેચ્યાં કાંટા,
અખંડ વહેતી પ્રેમ નદીના પડયા હજારો ફાંટા;
દેખાડો પ્રભુ-રાહ ખરો. દીવડો
સ્વારથની આ દુનિયામાંહી, આશા એક તમારી,
જીવનનાં સંગ્રામે જોજો, જાવું ના હું હારી;
હેયે ભક્તિ ભાવ ધરો. દીવડો

૧૭૨૮ (રાગ : માલકૌંશ)

નહિ રાગ નહિ દ્વેષ લગીરે, જેને સર્વ સમાન;
એવા છે વીતરાગી જગમાં, જિનેશ્વર ભગવાન. ધ્રુવ
રાજપાટને માતપિતાની, મૂકી દીધી છે માયા,
આતમના રંગે રંગી છે, એણે નિજની કાયા;
જનમ મરણની જાળ તોડવા, દીધું અનુપમ જ્ઞાન. નહિ
વાણીમાંથી વ્હાલપ વરસે, પ્રાણીમાત્રમાં પ્રેમ,
શબ્દે શબ્દે શાતા મળતી, શીતળ ચાંદની જેમ;
રોમે રોમે ગાજી રહેવું, વિશ્વ પ્રેમનું ગાન. નહિ
સત્ય અહિંસાનો દીધો છે, દુનિયાને સંદેશ,
મંગળમય મુક્તિનો જેણે આપ્યો છે આદેશ;
સચરાચર સૃષ્ટિમાં સહુનું, ચાહે છે કલ્યાણ. નહિ

|| જો સંપત અતિશે ખટે, કોય ન આપે ચિત; ||
|| તો એ કબુ ન વિસારીએ, હરિ અરિ અપનો મિત. ||

૧૭૨૯ (રાગ : પૂર્વકલ્યાણ)

નેયા ઝુકાવી મેં તો જો જે ડૂબી જાય ના,
ઝાંખો ઝાંખો દીવો મારો, જો જે રે ભુઝાય ના. ધ્રુવ
સ્વાસ્થનું સંગીત ચારે કોર ગાજે, કોઈ નથી કોઈનું દુનિયામાં આજે;
તનનો તંબુરો જો જે બેસૂરો થાય ના. ઝાંખો
પાપ અને પુણ્યના ભેદ રે ભૂલાતા, રાગ ને દ્વેષ આજે ઘટઘટ ઘુંટાતા;
જો જે આ જીવતરમાં ઝેર પ્રસરાય ના. ઝાંખો
શ્રદ્ધાના દીવડાને ઝલતો જ રાખજે, નિશદિન સ્નેહ કેરૂં, તેલ એમાં નાખજે;
મનના મંદિરે જો જે અંધારૂં થાય ના. ઝાંખો

૧૭૩૦ (રાગ : લલિતગૌરી)

પ્રભુ તમે અરિહંત છો, મારે અરિ છે હજાર;
પ્રભુ તમે તો જીતી ગયાને, મારે કર્મે હાર. ધ્રુવ
આતમના કલ્યાણને કાજે, તમે દીધું બધું ત્યાગી,
મારે લોભનો થોભ મળે ના, હું તો છું હજી રાગી;
પ્રભુ તમે અણગાર થયાને, મારે મોટો સંસાર. પ્રભુ
સંકટને ઉપસર્ગોને તમે, સહેતા હસતાં હસતાં,
દુઃખ પડે તો કાયર થઈને, વેહું રડતાં રડતાં;
પ્રભુ તમે પેલે પાર ગયાને, હું તો ડૂબૂ મઝઘાર. પ્રભુ
સિદ્ધિનું પદ પામવા તમે, સાચી સાધના કીધી,
દુનિયાની રિદ્ધિ મેળવવા, મેં વિરાધના કીધી;
ગોથા ખાઈ રહ્યો છું હું તો, ઉતાર જો ભવપાર. પ્રભુ

|| હરિ સુમરે પ્રાણિત ઘટે, મિત્ર સુમરે જાય પીર; ||
|| અરિ સુમરે મેં ત્રીન ગુન, બુદ્ધિ, પરાક્રમ, ધીર. ||

ભજ રે મના

૧૦૬૦

૧૭૩૧ (રાગ : મધુવંતી)

પ્રભુ ! તારા નામની, માળા ફેરવીએ ત્યારે,
મનડું ફરે છે ફેરા સંસારમાં. ધ્રુવ
હાથમાં હોય ફરતો, માળાનો મણકો જ્યારે,
ઠેયામાં સંભળાતો રૂપિયાનો રણકો ત્યારે;
જરી વાર જંપીને, જપવા બેસીએ ત્યારે. મનડું
ધીરજના રહેતી જરીએ, પ્રભુ તારા ધ્યાનમાં,
સ્થિર ના થાતું ચિતડું, પ્રભુ તારા સ્થાનમાં;
ઘડી બે ઘડી રે તારા, સ્તવનો સાંભળીએ ત્યારે. મનડું
સંતોની વાણી સુણતાં, નૈણામાં નીંદ આવે,
ભગવત્ ભક્તિનું ભોજન, અમોને નહીં રે ભાવે;
તારે મંદિરીએ આવી, પૂજન કરીએ ત્યારે. મનડું
એવું છે ચંચળ ચિતડું, પ્રભુજી અમારૂં,
દીવો છે હાથમાં ને, તોયે અંધારૂં;
મોટું મન રાખી વહાલા, એટલું આપજે કે,
ફેરા રહે ન પાછા સંસારમાં. મનડું

૧૭૩૨ (રાગ : યમન કલ્યાણ)

પ્રભુ, તારૂં ગીત મારે ગાવું છે, પ્રેમનું અમૃત પીવું છે. ધ્રુવ
આવે જીવનમાં તડકા છાયા, માંગુ હે પ્રભુ તારી માયા;
ભક્તિના રસમાં જ્ઠાવું છે. પ્રભુ
ભવસાગરમાં નાવ ઝુકાવી, ત્યાં તો ભયાનક અંધી ચડી આવી;
સામે કિનારે મારે જાવું છે. પ્રભુ
તું વીતરાગી હું અનુરાગી, તારા ભજનની રટ મને લાગી;
પ્રભુ, તારા જેવું મારે થાવું છે. પ્રભુ

|| વેતાં નીર રહે નિર્મળાં, બાંધ્યાં ગંદાં હોય; ||
|| સાધુ તો રમતા ભલા, દાગ ન લાગે કોય. ||

૧૦૬૧

ભજ રે મના

૧૭૩૩ (રાગ : સારંગ)

પાપ ને પ્રાયશ્ચિત્તનો છે, કેવોય અજબ ચક્રાવો,
રોજ કરૂં છું પાપ ને હું રોજ કરૂં પસ્તાવો;
પાપ કરતાં પાછું ન જાઉં, જાણે અનેરો લ્હાવો. ધ્રુવ
પરમેશ્વરનો ડર ના લાગે, ના ડર છે પરભવનો,
જીવતર આખું એળે જાતું, ખ્યાલ નથી નરભવનો;
રંગરાગની પાછળ આવે, છે વારો રડવાનો. પાપ૦
ધર્મને મેં તો જીવનમાંથી, જુદો પાડી દીધો,
ધનપ્રાપ્તિમાં નડે ન એવો, સગવડિયો કરી દીધો;
જીવું એવી રીતે જાણે, કદીય ના મરવાનો. પાપ૦
કાદવમાં ખરડીને કાયા, પાછો ધોવા બેસું,
માયામાં ડૂબકી મારીને, પાછો રોવા બેસું;
ખબર નથી કે એક દિવસ, ભવસાગર ડૂબવાનો. પાપ૦
નાટકીયા જેવું છે હે પ્રભુ ! આખું જીવન મારું,
પોપટની માફક ઉચ્ચારું નામ પ્રભુ હું તારું;
જન્મમરણનો ફેરો મારો, કેમ કરી ટળવાનો ? પાપ૦

૧૭૩૪ (રાગ : ચલતી)

માનવનો જન્મ મળ્યો, મહાવીરનો ધર્મ મળ્યો,
આવો સંયોગ, નહિ આવે ફરીવાર (૨);
સંતોનો સંગ મળ્યો, ભક્તિનો રંગ મળ્યો,
આવો સંયોગ, નહિ આવે ફરીવાર (૨). ધ્રુવ

માનવનો જન્મ છે મુક્તિનું બારણું, મહાવીરનો ધર્મ છે, મુક્તિનું પારણું;
પ્રેમનો પ્રકાશ મળ્યો, ઊરનો ઉજાસ મળ્યો. આવો

॥ બાંધ્યાં નીર રહે નિર્મળાં, જો કછુ ઘેરાં હોય; ॥
સાધુ તો સ્થિરતા ભલા, જો પરમારથ હોય. ॥

ભજ રે મના

૧૦૬૨

માનવના જન્મને દેવતાઓ ઝંખતા, સ્વર્ગના વિલાસો ઘણીવાર ડંખતા;
સુંદર આ દેહ મળ્યો, જિનવરનો સ્નેહ મળ્યો. આવો
જન્મને ઉજાળવો છે, માનવીના હાથમાં, ધર્મનો પ્રકાશ છે માનવીની સાથમાં;
રૂડો અવતાર મળ્યો, જીવન આધાર મળ્યો. આવો

૧૭૩૫ (રાગ : બૈરાગી ભૈરવ)

રૂડા રાજમહેલને ત્યાગી, પેલો ચાલ્યો રે જાય વીતરાગી,
એનો આતમ ઉઠ્યો જાગી, પેલો ચાલ્યો રે જાય વીતરાગી.
નથી કોઈની સંગાથે, નીચે ધરતી આભ છે માથે,
એ તો નીકળ્યો છે ખાલી હાથે,
એને લગની અનેરી લાગી, પેલો ચાલ્યો રે જાય વીતરાગી.
એણે મૂકી જગતની માયા, એની જુવાન છે હજી કાયા,
એણે મુક્તિના ગીતો ગાયા,
એણે ભવભવ ભ્રમણા ભાંગી, પેલો ચાલ્યો રે જાય વીતરાગી.
એના પગલે થયા અજવાળા, એના વેણ મધુર મરમાળા,
એણે તારી છે ચંદનખાળા,
સંસાર બન્યો બડભાગી, પેલો ચાલ્યો રે જાય વીતરાગી.

૧૭૩૬ (રાગ : ચંદ્રકૌશ)

વીર નિર્વાણની વાત સુણીને, ગૌતમ કરે વિલાપ;
વજ્રઘાત થયો અંતરમાં, ને સળગ્યો સંતાપ. ધ્રુવ
નાનકડા બાળકની માફક, ઘુસકે ઘુસકે રડતાં,
'વીર' 'વીર' કહી વ્યાકુળ થઈને, ગૌતમ ડૂસકાં ભરતાં;
કરૂણ રૂદનથી, વનવગડાનાં વૃક્ષો કંપી રહેતા,
એક એક પોકારે જાણે, ડુંગર ડોલી ઊઠતા. વીર૦

॥ શીલ રતન સખતેં બડા, સખ રતનકી ખાન; ॥
ચૌદ લોકકી સંપદા, રહી શીલમેં આન. ॥

ભજ રે મના

૧૦૬૩

અંગે અંગ અગન પ્રગટાવે, પ્રભુ વિરહનો તાપ,
 પ્રભુ તમે જ કહ્યું તું જે દિ, થાશે મુજ નિર્વાણ;
 તે જ દિને હે ગૌતમ તુજને, મળશે કેળવણાન,
 અંતિમ ઘડીએ દૂર કર્યોને, ચાલ્યાં દર્દને થાપ. વીરો
 જ્યોત વિહોણા દિપક જેવું, થઈ ગયું જીવન મારૂ,
 વીર વિહોણા આ ગૌતમના, અંતરમાં અંધારૂ;
 પુણ્ય બધુ પરવારી ગયું ને, પ્રગટ થયું રે પાપ. વીરો
 રડી રડીને શાંત થયા પછી, ગૌતમ ચડયા વિચારે,
 પ્રભુ શરીરના રાગ થકી તો, રઝળું છું સંસારે;
 મોહ નિવારણ કરવા કાજે, વીરે કરૂણા કીધી,
 પ્રતિબોધ કરવાને બહાને, આંખ ઉઘાડી દીધી. વીરો
 પશ્ચાતાપ થયો પળમાંને, સમજાયું નિજનું અજ્ઞાન;
 ત્યાં તો લખલખ તેજે પ્રગટ્યું, ગુરૂ ગૌતમને કેવળજ્ઞાન. વીરો

૧૭૩૭ (રાગ : પૂરિયા ધનાશ્રી)

શક્તિ નથી પણ ભક્તિ કરવા આવું છું ભગવાન;
 સ્નેહ ભરેલું સંગીત ગાવું, છેડું મીઠી તાન. ધ્રુવ
 રગ-રગમાં છે રાગ-દ્રેષ પણ ગાવું છું વૈરાગ્ય,
 શ્રદ્ધા છે કે એક દિવસ આ દૂર થશે અનુરાગ;
 આશા છે કે અંતરમાંથી ઉતરશે અભિમાન. શક્તિ
 તારે ચરણે આવી બેઠા, કંઈ જ્ઞાની અજ્ઞાની,
 દુઃખીયાને સુખીયા કીધાં તે, અંતર કરૂણા આણી;
 હું પણ તારે શરણે આવું, દે જે સમક્તિ દાન. શક્તિ
 સુનું મારૂ મન મંદિર આ, એક દિન ઉજવળ થાશે,
 એકદિન તારા પ્રેમ ભરેલા, પાવન પગલાં થાશે;
 નિરંતર હું મસ્ત બનીને, ગાવું તારા ગાન. શક્તિ

॥ કાય તો શોધી નહીં, શોધ્યા ચારે ખૂંટ; ॥
 કુબુદ્ધ બિલાડી કાઢતાં, ઘરમેં ગુસ ગયા ઊંટ. ॥

૧૭૩૮ (રાગ : ભૈરવ)

શું રે ગાવું ને શું રે બજાવું ? જાણું ન તુજને કેમ રે રિઝાવું. ધ્રુવ
 તનના તંબૂરનો તાર મળે ના, તુંહીં તુંહીંનો રણકાર કરે ના;
 કયો સાજ લાવું ને ? સૂર શું મિલાવું ? જાણું ના તુજને કેમ રે રિઝાવું ? શું
 વળગી છે આતમને એવી ઉપાધિ, સાધી શકુંના સૂરની સમાધિ;
 શું રે આલાપને શું રે વિલાપુ ? જાણું ના તુજને કેમ રે રિઝાવું ? શું
 મનનું મૃદંગ મારૂ બેતાલ બોલે, જીવનનું ગીત ચટ્યું ચકડોળે;
 મનમાં મુંઝાવું ને આંસુ વહાવું, જાણું ના તુજને કેમ રે રિઝાવું ? શું

નારોંણ ૧૭૩૮ (રાગ : ચંદ્રકૌંશ)

વારી જાઉં રે, બલિહારી જાઉં રે (૨);
 મારા સતગુરૂ ઓંગણ આયા, મેં વારી જાઉં રે. ધ્રુવ
 સબ સખીયન મિલ હાલો, કેસરીયા તિલક લગાવો;
 મેં ઘણા હેત સો લેવા કદાર્યે, વારી જાઉં રે. વારી
 સત્ગુરૂ ઓંગણ આયા, મેં ગંગા-ગોમતી ન્હાયા;
 મારી નિર્મલ હો ગઈ કાયા, મેં વારી જાઉં રે. વારી
 સતસંગ બણ ગઈ ભારી, મેં મંગળા ગાઉ ચારી;
 મેરી ખૂલી હ્રિદય કિલવાડી, મેં વારી જાઉં રે. વારી
 સત્ગુરૂ દરશણ દીણા, લે ભાગ્ય, ઉદાસી કીના;
 મેરા ભરમ-કરમ સબ છીના, મેં વારી જાઉં રે. વારી
 દાસ 'નારોંણ' ગુણ ગાયો, ચરણોમાં શિષ નમાયો;
 મારા સતગુરૂ પાર ઉતાર્યો, મેં વારી જાઉં રે. વારી

॥ ચલા ચલી કે રાજમેં, ભલા ભલી કરલે; ॥
 કર સાહેબકી બંદગી, ભૂખેકું કુછ દે. ॥

૧૭૪૦ (રાગ : હેમકલ્યાન)

સિદ્ધ શીલા પર તમે બિરાજો, ને હું ઘરતી ઉપર;
મારી તમારી વચ્ચે લાખો, જોજન કેરૂં અંતર. ધ્રુવ
ક્ષણે ક્ષણે તમે જાગૃત રહીને, અનુપમ સાધના કીધી,
નીંદ્રાને પ્રમાદ મહીં મેં, ઘોર વિરાધના કીધી;
પેલે પાર તમે પહોંચ્યાને, હું ઠણુ કાંઠા ઉપર. મારી૦
હેયે તમારે સત્ય અહિંસા, પ્રેમ, કરૂણા પ્રગટે,
અસત્ય હિંસા વેરઝેરમાં, જીવન મારૂં સળગે;
શાંતિ સમાધિ લાધી તમને, મારે ભડકા ભીતર. મારી૦
ઊંચે ઊંચે તમે ચડ્યા હું, નીચે નીચે પડતો,
મુક્તિ પદને પામ્યા તમે, હું લખચોરાશી ભમતો;
કેમ કરી આ અંતર તૂટે ? એ જ વિચાર નિરંતર. મારી૦

૧૭૪૧ (રાગ : દેશી ઢાળ)

સુખ છે થોડું ને દુઃખ છે ઝાઝું એવો આ સંસાર,
જીવતરમાં જ્યારે આગ લાગે ને, અંગે ઉઠે અંગાર;
છાંટે ત્યારે શીતળ પાણી, એવી પ્રભુ વીરની વાણી. ધ્રુવ
રાગ નથી એ ને દ્વેષ નથી કંઈ, પ્રેમનો પારાવાર,
નિશદિન કૂણા કાળજડેથી, વહેતી કરૂણાની ધાર;
શાતા પામે સઘળાં પ્રાણી, એવી પ્રભુ વીરની વાણી. છાંટે૦
ચંડ કૌશિના ઝેર ઉતાર્યા, ઉગારી ચંદન બાળા,
ગૌતમનો પણ ગર્વ ઉતાર્યો, વહેણ થઈ મર્માળા;
જાણે સ્નેહની સરવાણી, એવી પ્રભુ વીરની વાણી. છાંટે૦
દીન દુઃખીને સુખી થવાનો, મારગ એ બતલાવે,
જાદુ ભરેલા વેણ કહીને, પાપીઓને પીગાળાવે;
પાષાણને કરતી પાણી, એવી પ્રભુ વીરની વાણી. છાંટે૦

॥ મનકી હારે હાર હૈ, મનકી જીતે જીત; ॥
॥ પરિબ્રહ્મકો પાઈયે, સો મનહીકી પરતીત. ॥

મંગલકારી વીરની વાણી, અમૃતની રસધાર,
ઝીલી શકે નહીં અંતર જેનું, એળે ગયો અવતાર;
જાણી એણે મોક્ષ પ્રમાણી, એવી પ્રભુ વીરની વાણી. છાંટે૦

૧૭૪૨ (રાગ : નટહંસ)

સુખની છાયા કાંઈ નથી પણ, માયા નથી મૂકાતી;
મૃગજળ જેવું સુખ છતાંએ, તૃષ્ણા નથી સૂકાતી. ધ્રુવ
ખારો છે સંસાર છતાંએ, એને ગણું છું પ્યારો,
ભવ-ભવ સાગરમાં ભટકું પણ, ક્યાંયે જડે ના કિનારો;
ભૂલ ભરેલી ભ્રમણાઓ છે, તોયે નથી ભૂલાતી. સુખની૦
દ્વેષ ભર્યો છે આ દિલડામાં, રાગમાં છું અનુરાગી,
મારૂં-તારૂં કરી વેર વધારું, વિસારૂં વીતરાગી;
રંગને રાગમાં ડૂબી રહું પણ, આગ નથી બૂઝાતી. સુખની૦
પાપોના પડછાયા પડે ને, પુણ્યની પાળો તૂટે,
જાણીને ઝકળાયો છું ત્યાં, બંધન ક્યાંથી છૂટે;
સાજ બેસૂરા વાગી રહ્યા છે, લાજ રહી ઘુંટાતી. સુખની૦

૧૭૪૩ (રાગ : ભીમપલાસ)

હે કિરતાર મને આધાર તારો, જો જે ના તૂટી જાય;
હે પ્રભુ ! તારા પ્રેમનો ખજાનો, જો જે ના ખૂટી જાય. ધ્રુવ
તારો વિશ્વાસ મને આ અવનીમાં, આપે પ્રકાશ જ્યોત એ રજનીમાં;
શ્રદ્ધાથી વાળી છે ગાંઠો મેં સ્નેહની, જો જે ના છૂટી જાય. હે૦
શક્તિ પ્રમાણે ભક્તિ કરું છું, આ જીવન તુંજ ચરણે ધરું છું;
પ્રેમનો પ્યાલો પીવા જાઉં ત્યાં, જો જે ના કૂટી જાય. હે૦
ગાયા કરું છું ગીત તુજ પ્રીતના, સ્નેહથી ભરેલા સૂરો સંગીતના;
લાખના હીરાને હાથમાંથી કોઈ, જો જે ના લૂંટી જાય. હે૦

॥ ખેતર બગડે ખડસલે, સભા બગડી કૂડ; ॥
॥ ભક્તિ બગડી લાલચે, જેમ કેસર પડી ધૂળ. ॥

૧૭૪૪ (રાગ : યમન કલ્યાણ)

સૂર્ય ચંદ્ર આકાશ પવનને, વર્ષા જેમ બધાના છે,
મહાવીર કેવળ જૈનોના નથી પણ આખી દુનિયાના છે. ધ્રુવ
જન્મ ભલે એણે અહીં લીધો, પણ જ્યોતિ બધે ફેલાવી,
સૂર્ય ભલેને અહીં ઊગ્યો, પણ પ્રકાશ છે જગ વ્યાપી;
પ્રાણી માત્રના ધ્યારા એવા પૈગંબર માનવતાના છે. મહાવીરો
સત્ય, અહિંસા, પ્રેમ, કૃપા, ભાવ છે મંગલકારી,
અનેકાંતની વિચારધારા, સર્વ સમન્વય કારી;
પતિતને પાવન કરનારા, પાણી જેમ ગંગાના છે. મહાવીરો
વિરાટ એવા વિશ્વ પુરૂષને, વામન અમે કર્યો છે,
વિરાટ એના વિશ્વધર્મને, વાડા મહીં પૂર્યો છે;
જીવનના જ્યોર્તિધર એતો, જગના જ્ઞાન ખજાના છે. મહાવીરો

શિવકુમાર નાકર

૧૭૪૫ (રાગ : આશાવરી)

અબકી બાર ઉગારો હરિવર, આયો શરણ તિહારી રે;
જૈસો હું મેં હું પ્રભુ તેરો, રાખો ચરણ મુરારી રે. ધ્રુવ
ભવસાગરજલમેં ડૂબત હું, લીજો નાથ ઉગારી;
પાંચ ગ્રહ મિલ પીડત મોહે, દેતે હૈ દુઃખ ભારી રે. અબકી
મેં પતિત અવગુણ કો સાગર, કૃપા કરો હે નટવર નાગર;
જયું પુકાર ગજરાજકી સુનલી, મેરી સુનો ગિરધારી રે. અબકી
ઓ અનાથ કે પાલક દાતા, ભૂલ ગયે ક્યા અપના નાતા!
તુમ બિન મેરો કોઈ નહિ હૈં, મત દેર કરો બનવારી રે. અબકી

|| સેજ મિલા સો દૂધ બરાબર, માંગ લિયા સો પાની; ||
|| ખૂંચ લિયા સો રક્ત બરાબર, ગોરખ બોલે વાણી. ||

ભજ રે મના

૧૦૬૮

૧૭૪૬ (રાગ : હેમકલ્યાણ)

જનમ જનમકા મૈલ રે મનવા, પલ મેં હી ધ્રુલ જાવે,
જો તું રામનામ ગુણ ગાવે. ધ્રુવ
સાંસકી માલા ફેર લે નિશદિન, સુમિરન કર લે મન તું પલછીન,
નામ સ્મરણ મૂર્જિત અંતરમેં, નવ વસંત લહેરાવે. જો
સુરસરિ પાવન રામ ચરણમેં, કર સબ અરપન રામ ચરણમેં,
દુષ્કર ભવ સિંધુસે રઘુવર, બેડા પાર લગાવે. જો
તીન લોકકા સાર રામ હૈ, રામ સે બટકર રામ નામ હૈ,
જ્યો ઘટ રામ નામ ધૂન ગુંજે, જમદૂત નિકટ ના આવે. જો

૧૭૪૭ (રાગ : લાવણી)

ભક્તિના રંગે મારું મનડું રંગોને ગુરુજી;
શોષી લિયો માહલો ઝંકાર રે,
સુરતા કેરા આ જોને તૂટેલા તંબૂરમાં;
જોડી ઘો અલખનો એક તાર રે. ધ્રુવ
અખૂટ શ્રદ્ધાના હૈયે દીવડા પ્રગટાવોને,
ટાળો આ માયાના અંધકાર રે;
જાપ રે અજપા તમે અખંડ જપાવો ને,
પિયુના કરાવોને દિદાર રે. ભક્તિના
કૃપાના કમાડ તમે કેમ રે ભીડો ઓ ગુરુજી,
તમ વિણ બીજો નહિ આધાર રે;
શીષ નમાવી આવ્યો ચરણ શરણમાં,
ઉતારો ભવસાગરથી પાર રે. ભક્તિના

|| ચાર પહોર ધંધો કરે, ચાર પહોર રહે સોય; ||
|| રામ નામ ઘડી ના લિયો, મુક્તિ કહાંસે હોય. ||

ભજ રે મના

૧૦૬૯

૧૭૪૮ (રાગ : બૈરાગી ભૈરવ)

મન મારું વીર ભજનમાં ન લાગ્યું, હોજી રે ઈ તો મૃગજળ વાંસે ભાગ્યું. ધ્રુવ
હંસલા કેરી મીઠી સોબત મેલી, ઈ તો બગલા હારે જઈ બેઠું;
મબલખ મોતીડાંનો ચારો મૂકીને, એણે માછલે તન અભડાવ્યું. મન૦
ગૂણીજન કેરો રૂડો સંગ તજીને, ઈ તો કુડલા હારે જઈ બેઠું;
પથરાની લાલચમાં આવી એણે, અમૂલખ રતન ગુમાવ્યું. મન૦
હાથે કરીને વખડા ઘોળ્યા, ભક્તિ-સુધા નવ ચાખ્યું;
તૂટવા લાગી જ્યારે રગેરગ હાડની, રોઈ રોઈ ખૂબ પસ્તાયું. મન૦

૧૭૪૯ (રાગ : મિશ્ર ખમાજ)

મનવા રે નામ પ્રભુનું એક સાચું, આ કાયાનું તો કાચું. ધ્રુવ
ચાર દિવસનું ચાંદરણું, આ રૂપ અને યુવાની,
કંચન વરણી કાયા તારી, અંતે રાખ થવાની;
મનવા રે હેતે પ્રભુના ગુણ ગા તુ,
આ કાયાનું તો કાચું. મનવા૦
સુખમાં સૌએ સંગે રહેશે, દુઃખમાં છોડી જાશે,
મારા મારા કરતો જેને, એ તો 'મારા' થાશે;
મનવા રે શરણું પ્રભુનું એક સાચું,
આ કાયાનું તો કાચું. મનવા૦
તોડી સઘળા માયા બંધન, હરિવર શરણે જાજે,
નિશ દિન એના પ્રેમતણી પાવન ગંગામાં ન્હાજે;
મનવા રે છોડ સકળ જંજળુ,
આ કાયાનું તો કાચું. મનવા૦

|| જપ માલા છાપા તિલક, સરે ન એકો કામ; ||
|| મન કાર્યે જાએ વૃથા, સાર્યે રાયે રામ. ||

ભજ રે મના

૧૦૭૦

૧૭૫૦ (રાગ : ધનાશ્રી)

મને પારસ મળ્યાં સુહાગી, એણે મારી ભવની નિંદરા ભાંગી,
હે મેં તો જોયું રે નિંદરમાંથી જાગી,
એવી ઝળહળ ઝળહળ જ્યોત્યું પ્રકાશી. ધ્રુવ
ભીતરનો અંધાર ગયો ને, પ્રગટી અનંત ભોર,
મનના આંબલિયાની ડાળે, મોર કરે કલશોર. એણે૦
હેત તણા તંબુર પર ગુંજે, ઘેરા ઘેરા સૂર,
આનંદના દરિયામાં મારી, સુરતા થઈ છે ચકચૂર. એણે૦
ઘેઘુર પ્યાલી ભરભર પીઠી, છલક્યા નયણે નીર,
છમછમ પલળ્યું આયખું મારું, સુર ગંગાને તીર. એણે૦

૧૭૫૧ (રાગ : ભૈરવી)

હો વંદન હજારો, હજારો અમારા, હે જગનિયંતા ચરણમાં તમારા.
ઘરા પણ તમારી, ગગન પણ તમારું, તમારે ઈશારે જગત ચાલનારું,
તમારું જ સર્જન, સુરજ ચાંદ તારા.
હો વંદન૦
તમે નિર્વિકારી રહિત રંગરૂપ, નિરાકાર બ્રહ્મ ચિદાનંદ સ્વરૂપ,
સનાતન જગત ભૂપ, શરણે તમારા, ઝુકાવીને મસ્તક ચરણમાં તમારા.
હો વંદન૦
મહા મૃત્યુમાંથી હે હરિવર બચાવો, તિમિર આવરણ અમ હૃદયના હટાવો,
ભૂલી જઈ ગુન્હાઓ, કૃપામૃત વહાવો, સદા સત્ય પંથે અમોને ચલાવો,
પ્રભુ ડૂબતાને તમે તારનારા.
હો વંદન૦

|| જ્યો કાઠકો ધુન ખાત હે, હોય ન જાણે પીડ; ||
|| યુ ચિંતા ચિતમે ભયે, બુદ્ધિ બળ ઘટત શરીર. ||

ભજ રે મના

૧૦૭૧

शिवराम

१७५२ (राग : मोतीयादाम छंद)

गुरु पर ब्रह्म चिदानंदरूप, गुरुनिज केवल आप अनुप;
गुरुसत साक्षि आप अलेख, गुरु सुख सागर पूरन पेख.
गुरु अेक चैतन राम अर्ध, गुरु सख व्यापक पिंड ब्रह्मांड;
गुरु निज आतम देव मुरार, गुरु निरुद्धंद्ध स्वयं करनार.
गुरु सख देवनी सेव सुखान, गुरु सतरूप वही भगवान;
गुरु परमेश्वर र्शना र्श, गुरु प्रतिपाल स्वयं जगदीश.
गुरु प्रभु हीन अनाथ के नाथ, गुरु भव डूबत देवत हाथ;
गुरु यमत्रास, निवारन हार, गुरु नित पावन पतित उधार.
गुरु मन रापत हेत अपार, गुरु पद पायक है निज सार;
गुरु लक्ष देवत सोर्य अर्धंग, गुरु सत आत्म लपावत रंग.
गुरु प्रति पालक है निज दास, गुरु अति रीती दीये सुखरास;
गुरु कहीं देवत दोष न कोर्य, गुरु ब्रह्म रूप लपो शुद्ध सोर्य.
गुरु शिष्य की नित लेवत सार, गुरु उर अेक पर उपकार;
गुरु निःकाम न चाहत आन, गुरु सोर्य व्यारत शिष्य कल्यान.
गुरु गुण पार लपावत सोर्य, गुरु भिन्नभाव दिया सख जोर्य;
गुरु र्धक चैतन राम दुदार्य, गुरु भरपूर महारस भार्य.
गुरु भिन ज्ञान न होय प्रकाश, गुरु भिन भक्ति न प्रेम हुल्लास;
गुरु भिन योग न त्याग वैराग, गुरु भिन होत न पूरन भाग.
गुरु भिन होर्य न निर्मल चित्त, गुरु भिन लागे न पूरन प्रीत;
गुरु भिन अंतर शुद्ध न होर्य, गुरु भिन पावत राम न कोर्य.
गुरु भिन उल्लवल होर्य न कांति, गुरु भिन जर्ध न अंतर ब्रांति;
गुरु भिन है दरबार धिकार, गुरु भिन कोर्य न पावत पार.

॥ संसारी निर्धन दुःखी, राजा दुःखी दण भंजते; ॥
॥ वृधकाणे वेश्या दुःखी, जोगी दुःखी धन संयते. ॥

गुरु सरवोपरि छत्रहिंरुप, गुरु मुख उल्लवण कांति अनुप;
गुरु निज रूप मिलावत सोर्य, गुरु भिन ओर कहे कहुं कोर्य.
गुरु उपमाजु अपार अनंत, गुरुपद ध्यावत है सख संत;
गुरु सतभाव सदा मन सेव, गुरुकी कृपाहि मिले निज भेव.
गुरु चरणोदक कीजत पान, गुरु उपदेश प्रसाद समान;
गुरु पद प्रीत करी परशाम, गुरु भज आतम होय विश्राम.

१७५३ (राग : आनंदभैरव)

जाना नहीं निज आत्मा, ज्ञानी हुये तो क्या हुये ?
ध्याया नहीं शुद्धात्मा, ध्यानी हुये तो क्या हुये ? ध्रुव
ग्रन्थ सिद्धान्त पढ लिये, शास्त्री महान जन गये;
आत्मा रहे जहिरात्मा, पण्डित हुये तो क्या हुये ? जाना
पंच महाव्रत आदरे, घोर तपस्या भी करी;
मन की कषायें ना मरी, साधु हुये तो क्या हुये ? जाना
माला के दाने हाथ में, मनुआ झिरे जाजार में;
मन की नहीं माला झिरे, जपिया हुये तो क्या हुये ? जाना
गा के जल के नाच के, पूजा भजन सदा किये;
निज ध्येय को सुमरा नहीं, पूजक हुये तो क्या हुये ? जाना
मान जढार्य कारणे, दाम हजरों भरयते;
भाई तो भूषों मरे, दानी हुये तो क्या हुये ? जाना
दृष्टि न अन्तर झेरते, औगुन पराये हेरते;
'शिवराम' अेक हि नाम के, शायर हुये तो क्या हुये ? जाना

॥ संत जडे परमारथी, शीतल उनके अंग; ॥
॥ तपत जुगावे ओरकी, देहे अपना रंग. ॥

૧૭૫૪ (રાગ : ભૂપ)

દિનરાત મેરે સ્વામી, મેં ભાવના ચે ભાઉં;
દેહાન્ત કે સમય મેં, તુમકો ન ભૂલ જાઉં. ધ્રુવ
શત્રુ અગર કોઈ હો, સંતુષ્ટ ઉનકો કર દૂં;
સમતાકા ભાવ ધર કર, સખસે ક્ષમા કરાઉં. દિનરાત૦
ત્યાગું આહાર પાની, ઔષધ વિચાર અવસર;
ટૂટે નિયમ ન કોઈ, દ્રઢતા હૃદયસે લાઉં. દિનરાત૦
જાગે નહીં કષાયે, નહીં વેદના સતાવે;
તુમસે હી લો લગી હો, દુઃખાન કો ભગાઉં. દિનરાત૦
આતમ સ્વરૂપ અથવા આરાધના વિચારું;
અરિહન્ત સિદ્ધ સાધૂ રટના ચહી લગાઉં. દિનરાત૦
ધર્માત્મા નિકટ હો, ચર્ચા ધરમ સુનાયે;
વો સાવધાન રખ્ખે, ગાફિલ ન હોને પાઉં. દિનરાત૦
જીનેકી હો ન વાંછા, મરને કી હો ન પ્વાહીશ;
પરિવાર મિત્ર જન સે, મેં મોહ કો હટાઉં. દિનરાત૦
ભોગે જો ભોગ પહેલે ઉનકા ન હોવે સુમરન;
મેં રાજ્ય સંપદા યા પદ ઈન્દ્રકા ન ચાહું. દિનરાત૦
રત્નપ્રયકા પાલન, હો અંતમેં સમાધિ;
'શિવરામ' પ્રાર્થના ચહ જીવન સફલ બનાઉં. દિનરાત૦

૧૭૫૫ (રાગ : શુદ્ધકલ્યાણ)

દુનિયાં મેં રહે ચાહે દુર રહે, જો ખુદ મેં સમાયે રહતે હૈ;
સખ કામ જગતકા કિયા કરે, નહિ પ્યાર કિસી સે કરતે હૈ. ધ્રુવ

॥ રામ રૂપિયા રોક હૈ, ખરચ્યા ખૂટત નાહીં; ॥
લેતે દેતે નાં ઘટે, એસી ચીજ કોઈ નાહીં. ॥

ભજ રે મના

૧૦૭૪

વહ ચક્રવર્તી પદ ભોગ કરે, પર ભોગમેં લીન નહી હોતે;
વહ જલમેં કમલકી ભાંતિ સદા, ઘરબાર બસાયે રહતે હૈ. જો
કભી નર્ક વેદના સહતે હૈ, પર મગન રહેં નિજ આતમમેં;
વે સ્વર્ગ સંપદા પાકર ભી, રૂચિ ઉસસે હટાયે રહતે હૈ. જો
નહી કર્મ કે કર્તા બનતે હૈ, સ્વામિત્વ ન પર મેં ધરતે હૈ;
નહીં દુઃખમેં દુઃખી ન સુખમેં સુખી, સમભાવ ધરાયે રહતે હૈ. જો
વે સપ્ત ભયોં સે રહિત સદા, વે શ્રદ્ધા સે ન કભી ડિગતે હૈ;
જિનવર નંદન વે કેલિ સદા, નિજ મેં હી કરતે રહતે હૈ. જો
હે ધન્ય ધન્ય વે નિર્મોહી, જિન શાન્તિ દશા હૈ પ્રકટાઈ;
'શિવરામ' ચરણમેં ઉનકે સદા, હમ શીશ ઝુકાયે રહતે હૈ. જો

૧૭૫૬ (રાગ : ગઝલ)

સમઝ કર દેખ લે ચેતન ! જગત બાદલ કી હૈ છાયા;
કિ જેસે ઓસ કા પાની, યા સુખને મેં મિલી માયા. ધ્રુવ
કહોં હૈ રામ ઓ લક્ષ્મણ, કહોં સીતા સતી રાવણ;
કહાં હૈ ભીમ ઓ અર્જુન, સભી કો કાલ ને ખાયા. સમઝ
જમાયે ઠાઠ ચહાં ભારી, બનાયે બાગ મહલ વારી;
ચહ સંપતિ છોડ ગયે સારી, નહીં રહને કોઈ પાયા. સમઝ
ક્યોં કરતા તૂં તેરી મેરી ? નહીં મેરી નહીં તેરી;
હો પલકી પલ મેં સખ ટેરી, તુઝે કિસને હૈ બહકાયા. સમઝ
કિસી કા તૂં નહીં સાથી, ન તેરા કોઈ સંગાતી;
ચૂં હી દુનિયાં ચલી જાતી, ન કોઈ કામ કુછ આયા. સમઝ
મહાદુર્ભલ હૈ ચે નરભવ, રહા હૈ, મુક્ત મેં ક્યોં ખો;
અરે 'શિવરામ' ના અબ સો, કિ અવસર તેરા બન આયા. સમઝ

॥ જનની જણ તો હરિભગત, કાં દાતા કાં શૂર; ॥
નહિ તો રહેજે વાંઝણી, મત ગુમાવે નૂર. ॥

૧૦૭૫

ભજ રે મના

શિવશંકર

૧૭૫૭ (રાગ : શિવરંજની)

પારસમણિ પ્રભુનામ તજીને, પાષાણે પટકાવું શું ?
ભયહર ભક્તિદ્વાર ભૂલીને, ભીંતે જઈ ભટકાવું શું ? ધ્રુવ
આપી ઈશ્વરે આંખ અનુપમ, અંધ બની અથડાવું શું ?
રામ પરમ સુખધામ તજીને, કામ વિશે કચડાવું શું ? પારસ૦
નિર્મલ જલ ગંગાનું મૂકી, ખારા જળમાં ન્હાવું શું ?
તજી ક્ષુધા, સમ ખટ્વસ ભોજન, ખરાબ ખાણું ખાવું શું ? પારસ૦
જાણી જગમાયા જૂઠી એ, જૂઠામાં જકડાવું શું ?
દાસ હરિના ખાસ બનીને, ખટપટમાં ખંડાવું શું ? પારસ૦
શુદ્ધ સનાતન સ્વધર્મ ત્યાગી, અધર્મ પંથે ધાવું શું ?
વેશ, બેશ, નિજ દેશ તજીને, બીજામાં બંધાવું શું ? પારસ૦
પરમ પુનિત ભારતમાં જન્મી, ભ્રષ્ટાચારે ભરાવું શું ?
'શિવશંકર' ભવસાગર તરવા, ભજ હરિવર, સમજાવું શું ? પારસ૦

સ્વયંજ્યોતિ

૧૭૫૮ (રાગ : ધોળ)

જિજ્ઞાસુ તારે જેમના તેમ થઈ રહેવું.
મનના સંકલ્પ ચિત્તવૃત્તિ આભાસ તજી, બુદ્ધિમાં જ્ઞાન ભરી દેવું;
મિથ્યાપ્રલાપ, વાદ, વાણી, વિલાસ તજી, મુખથી સોડહં ઝૂં કહેવું.
જિજ્ઞાસુ
કાયાના કામકાજ સોંપી સ્વધર્મને, ભક્તિમાં ભાવ ભર્યાં રહેવું;
માયાના દ્રવ્ય એ તો મિથ્યા ભુલામણી, સમતા પ્રારબ્ધ સુખે સહેવું.
જિજ્ઞાસુ

|| રામ નામ સમશેર પકડલે, કૃષ્ણ કટારા બાંધ લિયા; ||
|| દયા ધરમકી ટાલ બનાકેં, જમકા દ્વારા જીત લિયા. ||

નામરૂપ નાશવંત, અવિનાશી આત્મતત્ત્વ, એવું અલક્ષ લક્ષ લેવું;
આદિમાં એક મધ્ય મિથ્યા અનેક છે, અંતે તો એક-મેક જેવું.
જિજ્ઞાસુ

આવું તેવું કે આમ તેમ (એમ) કોણ કહે ! 'એ'ને પ્રપંચ પાર રહેવું;
'એ'તો વિશેષ્ય-સત્ય, ખોટાં વિશેષણો, અનુભવે ઓળખી જ લેવું.
જિજ્ઞાસુ

બ્રહ્મગુરૂ વેદવાક્ય 'તત્ત્વમસિ' તારનાર, કહે છે 'હું' અનુભવે સેવું;
સમજી લે સાનમાં ને ઓળખી લે આપથી, સહેજે સ્વયં સ્વરૂપ એવું.
જિજ્ઞાસુ

સ્વામી જગદીશતીર્થ - મુંડેરી

૧૭૫૯ (રાગ : ગઝલ)

પ્રભુને સર્વ સોંપીને પ્રભુનું ધાર્યું થાવા દે;
પ્રભુની આ બદનબંસી પ્રભુને તું બજાવા દે. ધ્રુવ
પ્રભુના સૂરથી ન્યારો, કરે તું સૂર મમતાનો;
પ્રભુના સૂરમાં તારો, હૃદયનો સૂર મિલાવી દે. પ્રભુને
પ્રભુ શિરસ્વામી છે મોટો, પછી શો છે તને તોટો ?
પ્રભુના અંકમાં બેસી, પ્રભુનું ધાર્યું થાવા દે. પ્રભુને
પ્રભુના જગત બાજારે, બન્યો સેવક તું વ્યવહારે;
પ્રભુના નામ પર ત્યારે, નજો નુકસાન થાવા દે. પ્રભુને
ચરાચર દેહની બંસી, બજાવનહાર સાચો છે;
નથી તે પારખ્યો પ્રેમે, કસોટીમાં તું કાચો છે. પ્રભુને
નચાવે ભ્રાંતિયો તુંને, થયો અભ્યાસનો કેદી;
શરણ જગદીશમાં વૃત્તિ, પછી થાનાર થાવા દે. પ્રભુને

|| રામ નામ નિજ મંત્ર હૈ, સતગુરૂ દિયો બતાય; ||
|| ઔષધ ખાવે પચ રહે, વાકી વેદના મિટ જાય. ||

સખીમણિ

૧૭૬૦ (રાગ : ભીમપલાસ)

મને જડતો નથી મારો શ્યામ, શોધું શામળિયો,
હું તો ભૂલી ફરું છું મારા નાથ, શોધું શામળિયો. ધ્રુવ
હું તો શોધું વહાલા ! તને વ્રજની વાટે, નથી મળતો એ તો મને વાટે-ઘાટે;
હું તો શોધી વળી ગોકુળ ગામ, શોધું શામળિયો. મને૦
એને કાંઠે છે કામળી કાળી કાળી, ઘેલી થાતી રાઘા એને ભાળી ભાળી;
મારું કાળજું કોરી કોરી ખાય, શોધું શામળિયો. મને૦
નંદબાવાની એણે ગાયો ચારી, મારું માખણ ખાવા આવે શેરી મારી;
હું તો ભૂલી ગઈ સુધ-બુધ-સાન, શોધું શામળિયો. મને૦
'સખીમણિ'ના શ્યામસુંદર શામળા છો, વળી કોડીલા ને કોડામણા છો;
રાખા રણછોડ છો સુખના ધામ, શોધું શામળિયો. મને૦

૧૭૬૧ (રાગ : બિહાગ)

મારે સામે કિનારે જાવું. ધ્રુવ
તમે રામ બનો તો, શબરી થઈને એઠાં બોર ખવડાવું;
પ્રેમી જોગીડા ઝોલી લઈને જોગન હું બની જાવું. મારે૦
તનનો હું તંબૂરો બનાવું, સ્નેહ ગલીએ ધૂન મચાવું;
રોમ રોમ રણકાર ઉઠે ત્યાં, અલખ નિરંજન ગાવું. મારે૦
જનમ બધો મેં એળે ખોયો, આ દુનિયામાં સાર ન જોયો;
કૃષ્ણભરોસે ઝેર પીનારી, 'મીરાં' હું બની જાવું. મારે૦

|| રામ નામ નિજ મંત્ર છે, રટિયે પ્રેમ લગાય; ||
|| જબ મંગળ ધીરજ ઘરે, કોટિ વિઘન મિટ જાય. ||

સચ્ચિદાનંદ

૧૭૬૨ (રાગ : સોરઠ)

પ્રેમરસ પીધો હોય તે જાણે, પેલા પઢત પંડિત શું માણે ! ધ્રુવ
સાકરનો ગાંગડો પડયો જલ વિશે, ગળી ગળીને અંત આણે,
સો વર્ષ સુધી પથરો પાણીમાં, ગળે નહિ કોઈ ટાણે. પ્રેમ૦
વિષ્ણાની માખી વિષ્ણામાં રાજી, સાકર - સ્વાદને શું જાણે !
સાકર ઉપર લઈ બેસાડો છતાં, ઊડી જશે એ તો પરાણે. પ્રેમ૦
દેખાટેખીથી ભલે પ્રેમી ગણાવે, (પણ) પ્રેમને ના એ પિછાણે;
કાગળ ઉપર લખ્યો જે અગ્નિ, બાળવાનું શું એ જાણે? પ્રેમ૦
વિધિ-વિધાનો, શાસ્ત્ર-સિદ્ધાંતો, પ્રેમીઓને નવ તાણે;
દેહદશાનું ભાન ભૂલીને, 'સચ્ચિદાનંદ' સુખ માણે. પ્રેમ૦

સચ્ચિદાનંદ બ્રહ્મ

૧૭૬૩ (રાગ : સારંગ)

જમકા અજબ તમાશાવે, તનકી કૈસી આશાવે ? ધ્રુવ
સૂર્ય ચંદ્ર રેન દિન ફિરાવે, પલ પલ કાટત જાવે;
જીવન ચંદ્ર રોજમે ખૂટત, પલભર કોઈ ન બચાવે. જમકા૦
હરિ પાવનકોં દેહ ગુમાવત, પશુ તનમેં દુઃખ ભારી;
ચેત ચેત જની ભૂલહુ પ્યારે, બોલત બેદ પુકારી. જમકા૦
બેગી શરન ગ્રહી સદ્ગુરુકો, ચિદ્ધન પતિ ઉરધારી;
ભજત નિરંતર શુદ્ધ કરહુ મન, કામાદિકકું મારી. જમકા૦
ધ્યાન મગ્ન અરુ લગ્ન લગાઈ, રહહુ પ્રેમરસ પાગી;
સોનાં ફિરનાં ડરનાં કેસે ? નાથ રહો નિત જાગી. જમકા૦
ભજત સચ્ચિદાનંદ બ્રહ્મહીં, સમરસ બહુ સુહાગી;
જન્મ મરન ભય મિટહીં નિરંતર, સખ કહેગે બડભાગી. જમકા૦

|| સીતાપતિ રઘુનાથકોં, નેક નમાયો શીશ; ||
|| લંકાપુરકો બેસણો, શામ કિયો બક્ષીસ. ||

સહજાનંદ (ભદ્ર મુનિ)

(ઈ. સ. ૧૯૧૪ - ૧૯૭૧)

પરમ પૂજ્ય યોગીરાજ શ્રી સહજાનંદદેવજી મહારાજનો જન્મ ગુજરાતના કચ્છ જિલ્લાના ડૂમરા ગામે વિ. સં. ૧૯૭૦ ભાદરવા સુદ ૧૦ના દિવસે શ્રીમાન નાગજીભાઈ અને માતા શ્રીમતી નયનાદેવીની કૂખે વીશા ઓશવાળ જ્ઞાતિમાં પરમાર ગોત્રમાં થયો હતો. વિ. સં. ૧૯૯૧માં ૨૧ વર્ષની ઉંમરે કચ્છના લાયજા ગામે શ્રી જિનરત્નસૂરિશ્વરજી મહારાજ (પરતર ગચ્છ) પાસે દીક્ષા લીધી. ત્યારબાદ તેમનું નામ ભદ્રમુનિ રાખ્યું. તેમના વિદ્યા ગુરૂ ઉપાધ્યાય શ્રી લલિતમુનિજી હતા. ભદ્રમુનિ ૧૨ વર્ષ ગુરુની નિશ્રામાં રહ્યા. તેમનું સાધના ક્ષેત્ર મુખ્યત્વે ઘડર, ગઠસિવાણા, ચારભુજા, ખંડગિરિ, હિમાચલ, પાવાપુરી, બિકાનેર આદિ ક્ષેત્ર રહ્યું છે. છેલ્લે તેઓ હંપીમાં રહ્યા. ત્યાં પોતાના વિશેષ ઉપકારી શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજીના નામે વિ. સં. ૨૦૧૭માં આશ્રમની સ્થાપના કરી. શેષ જીવન ત્યાં જ વ્યતિત કર્યું. તેઓ સાધના કાળમાં ભ્રમણ કરતાં કરતાં 'બોરડી' ગામે વિ. સં. ૨૦૧૭માં આવ્યા અને ત્યાં તેમની અલૌકિક ભક્તિથી અને તેના પ્રભાવથી તેમને ત્યાંના સ્થાનિક સમાજે 'યુગપ્રદાન' પદ પ્રદાન કર્યું. પાવાપુરીમાં પૂ. શ્રી ગણેશપ્રસાદજીની પ્રેરણા પ્રભાવથી ક્ષુલ્લક વેષ પરિધાન કર્યો. તેથી તેમના દિક્ષાર્થી ગચ્છમાં ઉદ્ધાપોહ થયો. અને વિરોધના કારણે તેમણે ભદ્રમુનિ નામ પરિવર્તન કરી સહજાનંદદેવ નામનો પ્રયોગ શરૂ કર્યો અને તે નામથી પ્રખ્યાત થયા. તેમના પદો ભક્તિ અને અધ્યાત્મથી સભર છે. 'શ્રી સહજાનંદ સુદા' નામે તેમના પદોનો સંગ્રહ છે. છેલ્લે હંપીમાં આત્મજાગૃતિ પૂર્વક ૫૭ વર્ષની ઉંમરે વિ. સં. ૨૦૨૭ કારતક સુદી બીજની મધ્યરાત્રીએ ચિરવિદાય લીધી.

૧૭૬૪ (રાગ : આહીરભૈરવ)

અહો ! પરમ શાંત રસમય, શુદ્ધ ધર્મ વીતરાગી;
છે પૂર્ણ સત્ય નિયમા, કર માન્ય જીવ! જાગી. ધ્રુવ
નિજ અનધિકારિતાથી, વણ સત્પુરૂષ કૃપાથી;
સમજાય ના અગમ એ, પણ સુગમ ગમ પડયાથી. અહો

॥ મેં જાણ્યું હરિ દૂર હય, હરિ હય હૃદયા માંય; ॥
આડી ત્રાટી કપટકી, તાસેં દીસત નાય. ॥

હિતકારી જગત ભરમાં, ઔષધ ન એ સમું કો;
ભવરોગ ટાળવાને, લે લે કહું ખરું હો. અહો
આ કલેશમય ભ્રમણથી, તું વિરમ ! વિરમ !! પ્યારે !!
હે ચેત ! ચેત ! ચેતન !!! આ પરમ તત્ત્વ ધ્યા રે. અહો
ચિન્તામણિ સમો આ, નર દેહ વિફલ નહીં તો;
માથે ચડાવ આજ્ઞા, ગુરૂરાજની અહીં હો. અહો
સત્સંગ ગંગા ન્હાયી, કર ચિત શુદ્ધિ ભાઈ !
જ્ઞાયક સ્વભાવ ધ્યાયી, લે 'સહજાનંદ' સ્થાયી. અહો

(શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર - પત્રાંક ૫૦૫)

૧૭૬૫ (રાગ : ધોળ)

અહો જ્ઞાનાવતાર ગુરૂરાજના હો લાલ (૨),
સૌ કેડ કસી સજ્જ થાવ રે, આત્મસ્વરૂપ આરાધવા. ધ્રુવ
આ જડ સ્વરૂપ જંબાલમાં હો લાલ, કેમ અટકી રહ્યા છો સાવ રે ? આત્મ
આ કાળે કાંટાળા માર્ગને હો લાલ, કર્યું સ્વચ્છ કૃપાળુ રાવ રે. આત્મ
ચાલી ચિહ્નો કર્યા સંકેતના હો લાલ, મહા ભાગ્યે મળ્યો એ દાવ રે. આત્મ
છો બીજા ઉન્માર્ગે ચાલતા હો લાલ, અને માને સન્માર્ગ પ્રભાવ રે. આત્મ
તેથી ડગીએ નહિ રાજમાર્ગથી હો લાલ, ચાલો ચાલો મહાનુભાવ રે. આત્મ
છે મોક્ષ ને મોક્ષ ઉપાય છે હો લાલ, આ કાળે એ શ્રદ્ધા જમાવ રે. આત્મ
એક નિષ્ઠાથી એ પથ ચાલતા હો લાલ, સઘે 'સહજાનંદ' સ્વભાવ રે. આત્મ

॥ અગન પલિતા રાજ દંડ, ચોર મુસ લે જાય; ॥
એતન દંડ દુનિયા સહે, ધર્મ દંડ સહ્યો ન જાય. ॥

૧૭૬૬ (રાગ : આશાવરી)

અવસર આવ્યો હાથ અણમોલ. ધ્રુવ
ઝટપટ કરી લે આત્મ શૃદ્ધિ તું, સદ્ગુરુ શરણું ખોલ. અવસરો
લોકલાજ તું શું કરે મૂરખ ! કાં કરે ટાળમટોળ. અવસરો
તર્ક વિતર્કને નિજ-જન જડ-ધન, દેહ ભાન સૌ છોડ. અવસરો
પરમકૃપાળુ શરણે થા તું, ભક્તિરસે તરખોળ. અવસરો
પરમગુરુ સહજાત્મસ્વરૂપ તું, રટ રટ મંત્ર અમોલ. અવસરો
આત્મસિદ્ધિનો માર્ગ ખરો એ, 'સહજાનંદ' રંગ રોળ. અવસરો

૧૭૬૭ (રાગ : નટહંસ)

ઓ શિલ્પી ! આત્મકલા વિકસાવો, લેવા અસલી સુખનો લ્હાવો. ધ્રુવ
દેહભાવ તજી આત્મસ્વભાવ સજી, સુખ ચેતનને જગાવો;
ખાલ્ય ચેતના અંતરંગ લાવી, આતમ ભાવના ભાવો. ઓ
તન મન વચન વિકલ્પ કર્મમળ, એ જડ સંગ હટાવો;
પ્રજ્ઞા છીણી વિવેક હથોડે, ચૈતન્ય મૂર્તિ ઘડાવો. ઓ
આત્મપ્રદેશે પ્રભુ છળી ચીતરી, ચિત પ્રભુ છળીમાં જમાવો;
પરમગુરુ સહજાત્મસ્વરૂપે, પ્રભુ સમ નિજને ધ્યાવો. ઓ
પ્રભુપદ નિજપદ સમસતા સહી, ભેદ અભેદે શમાવો;
'સહજાનંદઘન' નિજઘન સ્વામી, આત્મ સ્વરાજ્ય જ પાવો. ઓ

૧૭૬૮ (રાગ : કાન્હડો)

કર્તા જીવ સ્વતંત્ર આચારી, તો તું કેમ રહે છે ભિખારી ! ધ્રુવ
'કરોતિ-જ્ઞાપ્તિ ક્રિયા' ઉભય છે, બંધ અબંધ પ્રકારી;
બંધ ક્રિયાથી અનરથ કરતો, ચેતનતા ધન હારી. તો

॥ નાચે કૂદે તોડે તાન, તેનું દુનિયા રાખે માન; ॥
ભજન કરે ભાવથી જાણ, તેને ન મળે પૂરું ધાન. ॥

ક્રોધ લોભ મદ માયા ચઉવિધ, હાસ્ય અરતિ રતિ છારી;
દુર્ગંધ ભય શોક કામુકી, બંધ ક્રિયા એ તારી. તો
અનુપચાર વ્યવહારે આઠે, કર્મ બાંધે ઋણ ભારી;
કર્તા અભિમાને ઘર નગરનો, તું કર્તા ઉપચારી. તો
તેથી દેહ ઘરી ભવ ભટકે, લાખ ચોરાસી મદારી,
જ્ઞાન ક્રિયા કર્તા શુદ્ધ નયથી, 'સહજાનંદ' વિચારી. તો

૧૭૬૯ (રાગ : માલકૌંસ)

ક્યોં ચોરો પ્રભુકો દે કર મન, દે કર મન તુમ દે કર મન. ધ્રુવ
લેકર સર્વાર્પણકી પ્રતિજ્ઞા, પ્રતિપાલનકો કરો જતન;
દત વસ્તુકો અદત ગ્રહણસે, લાગે શ્રેષ્ઠિ પદ લાંછન. ક્યોં
કર્મબંધ હોવત અહં-મમસે, મન દોષો યહી પરિભ્રમણ;
પુનરપિ જનનં પુનરપિ મરણં, પુનરપિ જનની જેલ શયનં. ક્યોં
સમી પરિગ્રહ મન અધીન હૈ, મન ચોરત હો સમી હરણ;
ભોગે મૈથુન ઝૂઠ ને હિંસા, પંચ પાપમેં હોત પતન. ક્યોં
મન હી સંસાર અસાર અશુચિ, મનમુક્તિ યહી સિદ્ધ વતન;
'સહજાનંદ' પ્રભુ, પદ મન બલિકર, મુક્ત ભક્ત હો કરો ભજન. ક્યોં

૧૭૭૦ (રાગ : બહાર)

ચેતન ! નિરપદા નિજ વર્તન, નિજ નજરે નિહાળીએ રે;
નિરખી દૂષણ તત્કાણ, અવિરત યત્ને ટાળીએ રે. ધ્રુવ
ચાલે કેમ પગ શૂળ વિંધાયો, શલ્ય મુક્ત અતિ વેગે ધાયો;
દોષ મુક્તિ વિણ, મુક્તિપથે કેમ ચાલીએ રે. ચેતન
જે જે દૂષણ પરમાં ભાસે, રહેલાં તે નિજ હૃદય આવાસે;
દર્પણવત્ પ્રતિબિંબપણે, સૌ ભાળીએ રે. ચેતન

॥ લોભ પાપકો મૂળ હૈ, નર્ક મૂળ અભિમાન; ॥
જો તરનેકોં ચાહો તો, છોડ લોભ અભિમાન. ॥

મૈશ ડાઘ નિજ ભાલ વસે જે, ઘર્ષણ શુદ્ધ કર્યે ન ખસે તે ;
 નિર્મળ જ્ઞાન જળે, નિજ દોષ પખાળીએ રે. ચેતન૦
 નિજ સુધારથી ઉદ્ધર્યુ સૌ જગ, સુધર્યા વિણ ઉદ્ધારક તે બગ ;
 પર કર્તૃત્વ અહંત્વ, સમૂળ પ્રજાળીએ રે. ચેતન૦
 જો જો સંત વૃંદ સાધનતા, કર રે ! કેવળ નિજ શોધનતા ;
 શુદ્ધ બુદ્ધ થઈ 'સહજાનંદે' મહાલીએ રે. ચેતન૦

૧૭૭૧ (રાગ : અભોગી કાન્હડા)

ચેતનજી ! તું તારૂં સંભાળ, મૂકી અન્ય જંજાળ. ધ્રુવ
 તું છે કોણ? શું તારૂં જગતમાં? આપ સ્વરૂપ નિહાળ;
 દ્રવ્ય થકી તું આત્મપદારથ, નિત્ય અખંડ ત્રિકાળ. ચેતનજી૦
 વર્ણ ગંધ રસ સ્પર્શરહિત તું, અરૂપી અવિકાર;
 અસંયોગી અમલ અકૃત્રિમ, ધ્રુવ શાશ્વત એક સાર. ચેતનજી૦
 ષટ્ ગુણ હાનિ વૃદ્ધિ ચક્રાત્મક, પર્યય વર્તનાકાળ;
 લોકાકાશ પ્રમાણ પ્રદેશી, ક્ષેત્ર તણો રખવાળ. ચેતનજી૦
 સ્વભાવે પ્રત્યેક પ્રદેશે, ગુણગણ અનંત અપાર;
 ગુણગણ પ્રતિ પચાયિ અનંતા, સ્વ-પર ઉભય પ્રકાર. ચેતનજી૦
 પ્રતિ પચાયે ધર્મ અનંતા, અસ્તિ નાસ્તિ અધિકાર;
 એ જ્ઞાનાદિક સંપદ તારી, જડ ત્યાગી ઘર પ્યાર. ચેતનજી૦
 જ્ઞાતા દ્રષ્ટા સાક્ષી ભાવે, ઉપાદાન સુધાર;
 કર્તા ભોક્તા 'સહજાનંદ'નો, અનુભવ પંથ સ્વીકાર. ચેતનજી૦

૧૭૭૨ (રાગ : બૈરાગી ભૈરવ)

જિયા તૂ ચેત શકે તો ચેત, શિર પર કાલ ઝપાટા દેત. ધ્રુવ

॥ સાધુ ભૂખે ભાવકે, અન્નકે ભૂખે નાંહિ; ॥
 ॥ જો સાધુ અન્નકે ભૂખે, વોહી સાધુ નાંહિ. ॥

દુર્યોધન દુઃશાસન બન્ટે ! કીન્હો છલ ભર પેટ;
 દેખ ! દેખ ! અભિમાની કૌરવ, દલ બલ મટિયા મેટ. જિયા૦
 ગર્વી રાવણ સે લંપટ ભી, ગયે રસાતલ ખેટ;
 માન્દાતા સરિખે નૃસિંહ કેઈ, હારે મરઘટ લેટ. જિયા૦
 ડૂબ મરા સુભૂમ સા લોભી, નિધિ રિદ્ધિ સૈન્ય સમેત;
 શક્તી ચક્તી અર્ધ ચક્તી ચહાં, સબકી હોત ફજેત. જિયા૦
 તાતે લોભ માન છલ ત્યાગી, કરી શુદ્ધ હિય ખેત;
 સુપાત્રતા સત્સંગ યોગસે, 'સહજાનંદ' પદ લેત. જિયા૦

૧૭૭૩ (રાગ : ઝુલણા છંદ)

ઘન્ય ગુરૂરાજ ! બોધિસમાધિનિધિ ! ઘન્ય તુજ મૂર્તિ ! શી ઉર ઉજાળે !
 મુજ સમા પતિતને ભવથી ઉદ્ધારવા, જ્ઞાન તુજ જ્યોતિ ઉર તિમિર ટાળે. ધ્રુવ
 પ્રશમરસ નીતરતી સ્વરૂપમાં મગ્ન શી ! મૂર્તિ ગુરૂરાજની આજ ભાળી;
 ભવદાવાનલ જ્વલિત જીવને ઠારવા, શાંત શીતળ શશી-શી નિહાળી ! ઘન્ય૦
 શાંત મુદ્રા પ્રભુ આપની નીરખતાં, આપ સમ મુજ સ્વરૂપ લક્ષ આવે;
 પ્રેમ પ્રતીતિ રૂચિ ભક્તિ સહજાત્મમાં, જાગતાં એજ પદ એક ભાવે. ઘન્ય૦
 તુંહિ તુંહિ સ્મરણથી રટણથી મનનથી, સહજ સ્વરૂપે અહો ! લગન લાગે;
 આત્મમાહાત્મ્ય અદ્ભુત ઉરમાં વસ્યે, દેહનો મોહ દૂર કયાંય ભાગે ! ઘન્ય૦
 એક એ જોઉં, જાણું, અનુભવું મુદા, એક એ સ્વરૂપમાં મગ્ન થાઉં;
 એ વિના સર્વ પરભાવ દુઃખખાણને, પરિહરી આત્મ આનંદ ધ્યાઉં. ઘન્ય૦
 શરણ તું, ત્રાણ તું, પરમ આધાર તું, તુજ દશા ઉર્વશી ઉર વસાવું;
 દિવ્ય આત્મિક સુખમાં રમણતા લહી, સહજ બોધિ સમાધિ જગાવું. ઘન્ય૦
 આજ કૃત પુણ્ય ઘન્ય દિવસ મારો થયો, આજ નરજન્મ મેં સફળ ભાવ્યો;
 આત્મ આનંદ અમૃતરસ રેલતો, શાંત સહજાત્મ પ્રભુ દિલ વસાવ્યો. ઘન્ય૦

॥ કરણી કરે ભેડકી, ચલે હંસકી ચાલ; ॥
 ॥ પુછડાં પકડે શિયાળકા, કિસ બિધિ ઉતરે પાર. ॥

૧૭૭૪ (રાગ : હમીર)

નામ સહજાનંદ મેરા નામ સહજાનંદ;
અગમ દેશ અલખ નગર વાસી મેં નિહ્નંદ્ર. ધ્રુવ
સદ્ગુરુ ગમ તાત મેરે, સ્વાનુભૂતિ માત;
સ્વાદ્યાદ કુલ હૈ મેરા, સદ્ધિવેક ભ્રાત. નામ૦
સમ્યક્દર્શન દેવ મેરે, ગુરુ હૈ સમ્યક્જ્ઞાન;
આત્મસ્થિરતા ધર્મ મેરા, સાધન સ્વરૂપ ધ્યાન. નામ૦
સમિતિ હી હૈ પ્રવૃત્તિ મેરી, ગુપ્તિ હી આરામ;
શુદ્ધ ચેતના પ્રિયા સહ, રમત હૂં નિષ્કામ. નામ૦
પરિચય યહી અલ્પ મેરા, તનકા તનસે પૂછ!
તન પરિચય જડ હી હૈ સબ, ક્યોં મરોડે મૂંછ? નામ૦

૧૭૭૫ (રાગ : સોહની)

નિત પ્રભુ પૂજન રચાઈ મેં ઘટમેં (૨);
સદ્ગુરુ શરણ સ્મરણ તન્મય હો, સ્વ-પર સત્તા ભિન્ન ભાગિં. ધ્રુવ
પ્રાણ વાણી રસ મંત્ર આરાધત, સ્વરૂપલક્ષ જમાગિં;
સ્વ સત્તા જ્ઞાયક દર્પણમેં, પ્રભુ મુદ્રા પદરાગિં. ઘટમેં૦
ષટ્ ચક્ર ક્રમ ભેદત પ્રભુકો, મેરૂંડંડ શિર લાગિં;
કમલ સહસ્ત્રલ કર્ણિકા સ્થિત, પાંડુશિલા પર ઠાગિં. ઘટમેં૦
જ્ઞાન સુધાજલ સિંચત સિંચત, પ્રભુ સર્વાંગ નહલાગિં;
જ્ઞાનદીપક નિજ ધ્યાન ધૂપસે, આઠોં કર્મ જલાગિં. ઘટમેં૦
હર્ષિત કમલ સુમન વૃત્તિ ચુન ચુન, પ્રભુપદ પગર ભરાગિં;
દિવ્ય ગંધ પ્રભુ અક્ષત અંગે, લેપત રોમ નચાગિં. ઘટમેં૦
'સહજાનંદ' રસ વૃક્ષ નૈવેદ્યેં, ડ્રવ્ધ દુઃખાદિ નસાગિં;
નિરાકાર સાકાર અભેદે, આત્મસિદ્ધિ ફલ પાગિં. ઘટમેં૦

॥ માલા બનાઈ કાષ્ટકી, બિચમેં ડાલ્યા સૂત્ર; ॥
॥ માલા બિચારી ક્યા કરે, જપનેવાલા કપૂત. ॥

૧૭૭૬ (રાગ : ધોળ)

પ્રભુ તારા છે અનંત નામ, કયે નામે જપું જપમાળા;
ઘટ-ઘટ આતમ રામ, કયે ઠામે શોધું પગપાળા. ધ્રુવ
જિન-જિનેશ્વર દેવ તીર્થકર, હરિહર બુદ્ધ ભગવાન; કયે૦
બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહેશ ઈશ્વર, અલ્લા ખુદા ઈન્સાન. કયે૦
અલખ નિરંજન સિદ્ધ પરમ તત્ત્વ, સત્ ચિદાનંદ ઈશ; કયે૦
પ્રભુ પરમાત્મા પરબ્રહ્મ શંકર, શિવ શંભુ જગદીશ. કયે૦
અજ અવિનાશી અક્ષર તારક, દીનાનાથ દીનબંધુ; કયે૦
એમ અનેક રૂપે તું એક છો, અવ્યાબાધ સુખસિંધુ. કયે૦
પરમગુરુ સમ સત્તાધારી, સહજ આત્મ સ્વરૂપ; કયે૦
સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ એ, નામ રટું નિજ સ્વરૂપ. કયે૦
મંદિર મસ્જિદ કે નહીં ગિરજાઘર, શક્તિ રૂપે ઘટમાંય; કયે૦
પરમકૃપાળુ રૂપે પ્રગટ તું, 'સહજાનંદઘન' ત્યાંય. કયે૦

૧૭૭૭ (રાગ : માલશ્રી)

પ્રભુ મેરે ! તું સબ વાતે પૂરા,
પરકી આશ કહા કરે પ્રીતમ ! એ કિણ વાતે અધૂરા. ધ્રુવ
પરવશ વસત લહત પરતક્ષ દુઃખ, સબહી ખાસે સનૂરા;
નિજ ઘર આપ સંભાર સંપદા, મત મન હોય ખનૂરા. પ્રભુ૦
પરસંગ ત્યાગ લાગ નિજ રંગે, આનંદ વેલી અંકૂરા;
નિજ અનુભવ રસ લાગે મીઠા, જ્યું ઘેવરમેં છૂરા. પ્રભુ૦
અપને ખ્યાલ પલકમેં ખેલે, કરે શત્રુકા ચૂરા;
'સહજાનંદ' અચલ સુખ પાવે, ઘૂરે જગ જસ નૂરા. પ્રભુ૦

॥ બ્રાહ્મણ ભયે તો ક્યા ભયે, ગલેમેં ડાલા સૂત્ર; ॥
॥ આત્મજ્ઞાનકી ખબર નહિ, ભયે શમશાનકા ભૂત. ॥

૧૭૭૮ (રાગ : ધોળ)

પામશું પામશું પામશું રે ! અમે કેવળજ્ઞાન હવે પામશું. ધ્રુવ
રાગ-દ્રેષ ભ્રમ પર જ્ઞેયોથી, ભિન્ન એકાકી પ્રમાણશું રે. અમે
સદ્ગુરૂ રાજ કૃપાએ નિશ્ચળ, જ્ઞાયક ભાવે મ્હાલશું રે. અમે
શક્તિપણે તો સ્પષ્ટ જાણ્યું એ, વ્યક્ત કરી સંભાળશું રે. અમે
શ્રદ્ધાપણે કૈવલ્ય વર્તે છે, મુક્ત વિભાવ જંજાળશું રે. અમે
વિચારદારા એની અખંડિત, બીજું તો અમને કામ શું રે. અમે
બધી ઈચ્છાઓ એમાં વિલીન થઈ, નિશ્ચય મુક્તિપુરી જાશું રે. અમે
મુખ્યનયે તો છીએ જ કેવળી, 'સહજાનંદ' રસ લસલસું રે. અમે

૧૭૭૯ (રાગ : હોરી)

પિયુસંગ ખેલું મેં હોલી, પ્રેમ ખજાના ખોલી. ધ્રુવ
ગુપ્તિ ગટ ચટ બંકનાલ મગ, ગયે હમ દશમ પ્રતોલી,
અશોક વન અનુભૂતિ મહલમેં, જ્ઞાન ગુલાલ ભર ઝોલી;
રંગ દી પિયુ મુંહ મોલી. પિયુ
ઘટ પંકજ કેસર ચુન ચુનકર, પાંડુ શિલા પર ઘોલી,
મિલા સુધારસ ભર પિયકારી, પિયુ છિડકે હમ ચોલી;
હમ પિયુ પિંડ ડુબોલી. પિયુ
પિયુ ભી હમ સર્વાંગ ડુબોકર, પાપ કાલિમા ઘોલી,
બાજત અનહદ બાજે અદ્ભુત, નાયત પરિકર ટોલી;
દિવ્ય સંગીત ઠહોલી. પિયુ
બ્રહ્માગ્નિ સર્વાંગ હી ઘઘકત, કર્મ કંડેકી હોલી,
ક્ષાયિક ભાવે ખાક ઉડા ફિર, બૈઠ સ્વરૂપ ખટોલી;
'સહજાનંદ' રંગ રોલી. પિયુ

॥ પરનારી ઝેરી છુરી, મતી લગાવો અંગ; ॥
દશ શીશ રાવણ કે ગયે પરનારીકે સંગ. ॥

ભજ રે મના

૧૦૮૮

૧૭૮૦ (રાગ : જોગિયા)

પંથીડા ! પ્રભુ ભજુ લે દિન ચાર. ધ્રુવ
તન ભજતાં તન જેલ ઠેલાયો, અશરણ આ સંસાર;
તન ઘન કુટુંબ સજુ તજુ ભટકે, ચઉગતિ વારંવાર. પંથીડા
ક્યાંથી આવ્યો ? ક્યા જાવું છે ? રહેશે કેટલી વાર ?
કર્તવ્ય શું છે? કરી રહ્યો શું ? હજુ ન ચેતે ગમાર. પંથીડા
આત્માર્પણ થઈ પ્રભુપદ ભજતાં, બે ઘડીએ ભવપાર;
માટે થા તૈયાર ભજનમાં, 'સહજાનંદ' પથ સાર. પંથીડા

૧૭૮૧ (રાગ : ભૈરવ)

બાલપણે આપણ સાથી સૌ, રમ્યા આમલકી કેલી,
લોભ ફણી મદ દૈત્યને પટકી, આપ વર્યા શિવ વેલી;
હો પ્રભુજી ! મુજ રંકને ભવ ઠેલી. (૧)
વાળવો 'તો આ બાળ બીકણ પણ, મૈત્રી ધરમ અનુસારે,
એકલપેટા મોજ ઉડાવો, છાના જઈ ભવ પ્હારે;
હો પ્રભુજી ! તુમ વિણ મુજ કોણ તારે ? (૨)
આપ સમાન કરે લક્ષાદિપ, માંડવગટ સુસાધરમી,
ક્ષાયિક નવ નિધિ નાથ તમારે, આપોને અંશ અકરમી;
હો પ્રભુજી ! થાઉં સદ્દર્શન મર્મી. (૩)
નિષ્કારણ કરૂણારસ સાગર, તારક બિરૂદ વડેરો,
જેવો તેવો પણ સાથી તમારો, નહિ છોડું હવે કંડો;
હો પ્રભુજી ! મુજને ઝટપટ તેડો. (૪)
વિરહ ખમાય ન વીર તમારો, નયન વહે જલ ધારા,
આપ મળ્યાથી આપની સંગે, ઊજવું હર્ષ કુવારા;
હો પ્રભુજી ! 'સહજાનંદ' અપારા. (૫)

॥ સજ્જનસેં સજ્જન મિલે, 'તો' હોવે દો દો બાત; ॥
ગદ્દાસેં ગદ્દા મિલે, 'તો' ખાવે દો દો લાત. ॥

૧૦૮૯

ભજ રે મના

भयो मेरो मनुआ भेपरवाह,
अहं ममताकी भेडी झेडी, सखधज आत्म उत्साह. ध्रुव
अंतर जल्य विकल्य संहारी, मार भगाई याह;
कर्म कर्मफल चेतनताको, दीन्हो अग्निदाह. भयो
पारतंत्र्य पर-निजको मिटायो, आप स्वतंत्र सनाह;
निज कुलवटकी रीति निभाई, पत राप्पी वाह वाह. भयो
तीन लोकमें आण झेलाई, आप शाहनको शाह;
ज्ञान चेतना संग में विलसै, 'सहजानंद' अथाह. भयो

१७८३ (राग : पूरिया कल्याण)

मिन्न छुं सर्वथी सर्व प्रकारे, म्हारो कोई न संगी संसारे. ध्रुव
कोई न प्रिय अप्रिय शत्रु मित्र, हर्ष शोक शो म्हारे?
मानापमान ने जन्म-मृत्यु ढंढ, लाभ-अलाभ न क्यारे. मिन्न
भ्यान षडग जयम देह संबंध मुज, अजय स्पृष्ट सहारे;
नभ जयम सह परभाव कुवासना, मुज सम धरथी ज्हारे. मिन्न
निर्विकल्प प्रकृष्ट शांत दृग, ज्ञान सुधारस धारे;
ज्ञायक मात्र स्व अनुभव मित हुं, विरभुं स्वात्माकारे. मिन्न
केवण शुद्ध चैतन्यघन मूर्ति, अक अपंड त्रिकाणे;
परमोत्कृष्ट अशित्य 'सहजानंद', मुक्त सुभ दुःख भ्रम जाणे. मिन्न

तत्त्वकी प्रतीतिसौ लभ्यौ है निजपरगुन, दृग ज्ञान चरन त्रिविध परिणयौ है,
विसद विवेक आयौ, आछौ विसराम पायौ, आपुहीमें आपनों सहारौं सोधि लयौं है;
कहत जनारसी गहत पुरषारथकों, सहज सुभावसों विभाव मिटि गयो हैं,
पन्नाके पकाये जैसे कंचन विमल होत, तेसे शुद्ध चेतन प्रकाश रूप भयो हैं.

॥ जो जमें निशिदिन वसे, सो तामें परवीन; ॥
॥ सरिता गजकों ले चली, उलटा चाले भीन. ॥

रे मन ! मान तू भोरी जात, क्योँ र्त उत जही जात. ध्रुव
रहे न पत सति परधर भटकत, परहद नृप अंधात;
जड भी कभी तुज धर्म न सेवेँ, तू जडता अपनात. रे
काहेको भक्त ! विभक्त प्रभुसों, काहे न लाज मरात !
प्रियतम भिन कहीं जात न सति मन, तू तो भक्त मनात. रे
पंच विषय रस सेवेँ र्द्विधां, तुजे तो वातम्लात;
काहे तू र्द्विधां मनावत, सुभ दुःख भ्रम भरमात. रे
सुनिके सद्गुरु सीप सुहावनी, मनन करो दिनरात;
'सहजानंद' प्रभु स्थिर पद भेलो, हंसो सोहम् समात. रे

१७८५ (राग : सूरमलहार)

शुं जाणे व्याकरणी, अनुभव शुं जाणे व्याकरणी. ध्रुव
कस्तुरी निज डूटीमां पण, लाभ न पामे हरणी;
अतरथी भरपूर भरी पण, गंध न जाणे भरणी. अनुभव
मणोबंध घृत पान करे पण, जालीजम धी गरणी;
लापो मण अन्न मुप चावे पण, शक्ति न पामे दरणी. अनुभव
पीठे चंदन पण शीतलता, पामे नहि जर धरणी;
मणि माणिक्य रत्नो उरमां पण, शोभ न पामे धरणी. अनुभव
भावधर्म स्पर्शन विण निष्कण, तप जप संयम करणी;
शष् शास्त्र सह भावधर्मता, 'सहजानंद' निसरणी. अनुभव

॥ जतने तारे गगनमें, उतने शत्रु होय; ॥
॥ कृपा होय श्री रामकी, जाल न उभाडे कोय. ॥

૧૭૮૬ (રાગ : આશાવરી)

સદ્ગુરૂ ભંગ પિલાઈ. લાલી અખિયન છાઈ. ઘુવ
આપ છકી દોય છકી મોરી નયનાં, તન મન તપત બુઝાઈ,
વ્યાપી રોમ રોમ ખુમારી, અઘર રહે મુસકાઈ;
પ્રેમ સુધારસ પાઈ. સદ્ગુરૂં

વીણા ઘંટ સિતાર બાસુરી, નોબત ડફ તબલાઈ,
થે થે થપ થપ ઘનનન વાજે, શંખ મુંદગ શહનાઈ;
અનહદ શોર મચાઈ. સદ્ગુરૂં

કોટી ચંદા સૂર પ્રકાશે, બીજ ચમક ચમકાઈ,
ખીલી અમલ કમલ પાંખુરિયા, દિવ્ય સુગંધ ફેલાઈ;
સુંઘત ભોરા અઘાઈ. સદ્ગુરૂં

ચિન્મય 'સહજાનંદઘન' મૂરતિ, આપ વિરાજત આઈ,
સહસ્ત્ર દલૈ શય્યા પૈ પિયુજો, અઘાણે અપનાઈ;
શ્રદ્ધા સુમતિ બઘાઈ. સદ્ગુરૂં

૧૭૮૭ (રાગ : માલકૌંશ)

(શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર - પત્રાંક ૬૮૦)

સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરૂ (૨). ઘુવ
બીજો પ્રગટ શ્રી રામ મહાવીર, કળિકાળે એ કલ્પતરૂ;
અચિંત્ય ચિંતામણિ ચિન્મૂર્તિ, કામઘેનુ ને કામચરૂ. સહજૂં
ત્રિવિધ તાપ હરે ભ્રમ ભાંગે, સિંચી સુધારસ ભૂમિ મરૂ;
નિષ્કારણ કરૂણારસ સાગર, વાટ ચઢાવે વાટ સરૂ. સહજૂં
દુષ્પ્રકાળના દુર્ભાગીઓ ! લ્યો લ્યો એનું શરણ ખરૂં;
બોધપુરૂષ ગુરૂરાજ પ્રભુનું, 'સહજાનંદઘન' સ્મરણ કરૂં. સહજૂં

॥ આશા તો રામ નામકી, દૂજી આશ નિરાશ; ॥
નદી કિનારે ઘર કરો, કદી ન મારે ધ્યાસ. ॥

ભજ રે મના

૧૦૯૨

૧૭૮૮ (રાગ : ખમાજ)

સાચો સત્સંગ રંગ, હંદ્ર જંગ જીતે. ઘુવ
કલ્પના તરંગ વ્યંગ, વાસના અનંગ ભંગ;
તૃષ્ણા ગંગ છલ છલંગ, ઢંગ ભય રીતે. સાચોં
ક્રોધ અનલ માન ગરલ, મોહ તરલ મિથ્યા બરલ;
ભયે ખરલ અમલ કમલ, આપ સરલ ચિતે. સાચોં
ત્રિવિધ તાપ પાપ કાપ, આપ આપ રૂપ વ્યાપ;
'સહજાનંદઘન' અમાપ, છાપ સંત નીકે. સાચોં

૧૭૮૯ (રાગ : તિલક કામોદ)

હો પ્રભુજી ! મુજ ભૂલ માફ કરો,
નહીં હું યોગી, નહીં હું ભોગી, તારો દાસ ખરો. ઘુવ
નહીં હું રોગી, નહીં હું નિરોગી, મારી પીડ હરો. હોં
તુજ ગુણ પાગી, સુરતા જાગી, નાથ હવે ઉદ્ધરો. હોં
દર્શન દીજે, ઢીલ ન કીજે, દિલનું દર્દ હરો. હોં
અમીરસ ક્યારી મુદ્રા તારી, નિશદિન નયન તરો. હોં
આવો સ્વામી, મુજ ઉર માંહી, 'સહજાનંદ' ભરો. હોં

૧૭૯૦ (રાગ : પ્રભાતી)

હું તો અમર બની સત્સંગ કરી. ઘુવ
સ્વામી શ્રી ચૈતન્ય પ્રભુથી, લગ્ન કર્યું મેં વાત ખરી;
શું ગુણગાન કરું એના હું, શક્તિ નહીં મુજ માંહી જરી. હું તો

॥ મનકો કહો ન કીજિયે, મન જ્યાં ત્યાં લે જાય; ॥
પણ મનકો એસો મારિયે, "કે" ટૂક ટૂક હો જાય. ॥

ભજ રે મના

૧૦૯૩

જન્મ-મરણ રોગો નહિ જેને, ઇચ્છાદિક નહીં દોષ સરી;
તન ધન પરિજન શત્રુ મિત્રતા, નષ્ટ થયા કામાદિ અરિ. હું તો
શિવસુખ દાયક નિજ ગુણ નાયક, અક્ષર અક્ષય શ્રદ્ધિ ભરી;
સચ્ચિદાનંદ સહજ સ્વરૂપી, ભવસાગર જળ તરણ તરી. હું તો
સર્વ ભાવ શુદ્ધ જ્ઞાતા દ્રષ્ટા, જિન બ્રહ્મા શિવ રામ હરિ;
સુખણી થઈ હું સાચ કહું છું, નાથ ચરણનું શરણ વરી. હું તો
માટે સેવો નાથ નિરંજન, શુદ્ધ પ્રેમરસ હૃદય ધરી;
'સહજાનંદ' લયલીન સુમતિએ, સરળ મધુરી વાત કરી. હું તો

સત્યમિત્રાનંદગિરિ (હરિદ્વાર)

૧૭૯૧ (રાગ : ભીમપલાસ)

અબ સોંપ દિયા ઈસ જીવન કો, ભગવાન તુમ્હારે ચરણો મેં;
મેં હું શરણાગત પ્રભુ તેરા, રહો ધ્યાન તુમ્હારે ચરણો મેં. ધ્રુવ
મેરા નિશ્ચય બસ એક વહી, મેં તુમ ચરણોકા પૂજારી બનું;
અર્પણ કર દૂં દુનિયાભરકા, સબ ધ્યાર તુમ્હારે ચરણો મેં. અબ
મેં જગમેં રહું તો એસે રહું, જયું જલમેં કમલકા ફૂલ રહે;
હે મન વચન કાયા અર્પણ, ભગવાન તુમ્હારે ચરણોમેં. અબ
જહાં તક સંસારમેં ભ્રમણ કરું, તુજ ચરણોમેં જીવનકો ધરું;
તુમ સ્વામી મેરે, મેં હું સેવક, ધરૂં ધ્યાન તુમ્હારે ચરણોમેં. અબ
મેં નિર્ભય તુમ્હારે ચરણોમેં, આનંદ મંગલ હે જીવનમેં;
રિદ્ધિસિદ્ધિ ઓર સંપત્તિ સબ, મિલ ગઈ હે પ્રભુ તુજ ચરણોમેં. અબ
મેરી ઈચ્છા બસ એક પ્રભુ, એક બાર તુજે મિલ જાઉં મેં;
ઈસ સેવકકી એક રગ રગકા, હો તાર તુમ્હારે હાથોમેં. અબ

|| લક્ષ્મી કહે મેં નિત નવી, કેની ન પૂરી આશ;
કિતને સિંહાસન ચડ ગયે, કિતને ગયે નિરાશ. ||

સત્યાનંદ

૧૭૯૨ (રાગ : ગઝલ)

તેરા દરબાર દીખનેકો, અગર હમ ચલતે આતે હૈ;
બસીથી આશ ઈસ દીલમેં, સફર સોહી કરાતે હૈ. ધ્રુવ
સનમ કે પ્રેમ ખાતીર કો, ફકીરી ધારકે નીકલે;
વો રચના દેખકે સારી, હમારા મન લુભાતે હૈ. તેરા
સુધી ઘરબારકી ત્યાગી, બને હૈ મસ્ત આલમ કે;
ખતમ કરકે સભી આશા, અરજ અપની સુનાતે હૈ. તેરા
ભરા હું પાપ દોષન સે, બચાલે અબ મુજે સ્વામી;
તાર સંસાર સાગર સે, એહી આશા લગાતે હૈ. તેરા
ન ભાવે ભોગ અબ સારા, બસા દીલદાર તું દીલમેં;
વો 'સત્યાનંદ' નયનોસે મેરે, તૂમ ક્યો છીપાતે હૈ ! તેરા

સન્મુદા

૧૭૯૩ (રાગ : ગઝલ)

અગર હરદમ તૂં હૈ હાજિર, જગતકી ફિર તમન્ના ક્યા ?
ચક્ષુમેં ચાંદ સૂરજકા બસેરા, ફિર અંધેરા ક્યા ? ધ્રુવ
કહીં ચરણો ચૂમે કોમલ, ગૂંલોકી ગૂંથકર માલા;
શૂંલોસેં ખુનકી ધારા, નહીં હંસના તો રોના ક્યા ? અગર
બદન સન્માન કો મહેફિલ, બુલાકર આસમા મંજિલ;
કહા અપમાન સે કાફિર, કમાના ક્યા ગુમાના ક્યા ? અગર
નહીં પથ્થર શિરાંને કો, કભી મખમલ બિછાને કો;
ઘડીભર લેટ લેના હૈ, મિલા યા ના મિલા તો ક્યા ? અગર
મિલે મુખકો મધુર ભોજન, અગર મેવા સરસ વ્યંજન;
જહાં નહીં એક તું જીવન, પિલાના ક્યા પિલાના ક્યા ? અગર
બગીચા બંગલા આલમ, ખજાના ખલ્કકા હાકમ;
રહો ધન 'સન્મુદા' કાયમ, દફન ધનકી તમન્ના ક્યા ? અગર

|| સાહેબ કે દરબારમેં, સાચેકો શિરપાવ;
જૂઠા તમાચા ખાયગા, ક્યા રંક ક્યા રાવ. ||

સમિતા

૧૭૯૪ (રાગ : ધનાશ્રી)

મેરે મન બસ રહો શ્રી રઘુરાજ. ધ્રુવ ધ્રુવ
મેઘશ્યામ સુખધામ ધનુર્ધર, શૂરનકે શિરતાજ;
બેન બાન ઔર વામા વ્રત હૈ, એક હિ જુન કો સાચ. મેરે
મુનિજન મંડલ મધ્ય વિરાજત, જ્યો ગગને ગ્રહરાજ;
સિદ્ધિ સંપતિ શુભ ચરન પરત હૈ, સહજ કરત સબ કાજ. મેરે
પરમ પુનિત જાકો નગર અયોધ્યા, સરયૂ બહત સુખ સાજ;
સુરકે કારન અસુર સંહારન, ધારન નિધિ પર પાજ. મેરે
અધમ ઉદ્ધારન પાપ પ્રજારન, સદા ગરીબ નિવાજ;
અલખ નિરંજન અજ 'સમિતા' પ્રભુ, ભવજલ તારન જહાજ. મેરે

સમરથ

૧૭૯૫ (રાગ : બહાર)

કાચાર્મે મેરી ફિર ગઈ રામદુહાઈ. ધ્રુવ ધ્રુવ
શ્વાસોર્ષ્વાસ બિચ સોહંમ બોલે, સૂતો લિયો જગાઈ;
વિરહ વૈરાગ્ય વિભૂતિ તવ પર, કાચાર્મે બંદે બંધાઈ. કાચાર્મે
સોઉં તબ નિદ્રા નહીં આવે, જાગ્રત સોઉં સદાઈ;
જાગ્રત સુપન, સુપન જાગ્રત, ઐસી રીત ચલાઈ. કાચાર્મે
શત્રુ-મિત્ર, મિત્ર ફિર શત્રુ, શત્રુ-મિત્ર સોહાઈ;
રાજા રંક, રંક ફિર રાજા, અબ આતમસુખ પાઈ. કાચાર્મે
પાંઉ બિન નૃત્ય કરત નિત્ય નારી, કર બિન તાલ બજાઈ;
અનહદ ટોલ બાજત બેહદ પર, 'સમરથ' સુનત સદાઈ. કાચાર્મે

|| શ્વાસાકી કર સમરથી, અજપાકો કર જાપ; ||
|| પરમ તત્વકો ધ્યાનધર, સોહં આપો આપ. ||

સરભંગી

૧૭૯૬ (રાગ : સોરઠ ચલતી)

ધન્ય ગુરુ દાતા ને ધન્ય ગુરુ દેવા, મારા સદ્ગુરુએ શબ્દ સુણાયો જી;
ગુરુનો મહિમા પલે પલે વખાણું, તો પ્રાયશ્ચિત સઘળાં જાય જી. ધ્રુવ
સૂતો જગાડી મુજને દેશ દેખાડ્યો, ને અલખ પુરુષ ઓળખાયો જી;
બૂડતાં મારા ગુરુજીએ તાર્યો, ને જમને હાથેથી છોડાયો જી. મારા
ખાલ કઢાવું મારા શરીરતણી, ને ઉપર સોનેરી રંગ ચડાવું જી;
જોડા સિવડાવી મારા ગુરુને પહેરાવું, તોયે ગણ-ઓશિંગણ કેમ થાવું જી ? મારા
ગોદાન દેવે મરને ભોમી દેવે, ભર્યા કંચનના મહેલ લૂંટાવે જી;
કાશી ક્ષેત્રમાં કોડ કન્યાદાન દેવે, પણ ના'વે મારા ગુરુજીને તોલે જી. મારા
સદ્ગુરુ મળિયા મારા ફેરા રે ટળિયા, ને લખે રે ચોરાશી છોડાઈ જી;
ગુરુના પ્રતાપે બાવા 'સરભંગી' બોલ્યા, મુજને મુક્તિનો માર્ગ બતાવ્યો જી. મારા

સાગર મહારાજ

૧૭૯૭ (રાગ : કેદાર)

જ્યમ જ્યમ દરદ આલ્યાં કરે, ખૂબ ખૂબ ખુશી ત્યમ માણવી;
સમજી જવું કે દિલ્લરે કંઈ ભેટ આપી નવી નવી ! ધ્રુવ
સુખ કાજ શાને આપડે ? સુખ દુઃખ બધું છે મન વડે;
મનથી ચડે, મનથી પડે, મનથી બન્યું છે માનવી. જ્યમ
આશક થવું નથી મશ્કરી, દિલ્લારથી ખરી દિલ્લરી;
આ ખલ્કને ખારી કરી, મદનિગી બતલાવવી. જ્યમ
શી પ્રીતિ ચીજ, અહો બડી ! ન ટકે બીજી જ્યાં વાતડી !
ખપ હોય તેણે અબઘડી સારી જહાંને પી જવી. જ્યમ
'સાગર' જીતી લીધી ઝિન્દગી ! અલ્લથી, હાં ! આખર લગી !
બસ હોય સચ્ચી દિલ્લગી તો મુફ્તમાં લ્યો લઈ જવી ! જ્યમ

|| સજ્જનસે સજ્જન મિલે, જ્યો ચંદનમે કપૂર; ||
|| દુરિજનકો દુરિજન મિલે, જ્યો ભાંગમે ઘતૂર. ||

સુંદરદાસ

(વિ. સં. ૧૬૫૩ - ૧૭૪૬)

સુંદરદાસજીનો જન્મ જયપુર રાજ્યમાં દૌસા નગરીમાં બૂસર ગોત્રના ખંડેલવાલ વૈશ્ય કુલમાં વિ. સં. ૧૬૫૩ના ચૈત્ર શુકલ નવમીના દિવસે થયો હતો. તેમના પિતાનું નામ 'ચોખા' અપરનામ પરમાનંદ હતું. માતાનું નામ 'સતી' હતું. જયપુર રાજ્યની પ્રથમ રાજધાની દૌસા હતી. વૈશ્ય ખંડેલવાલમાં બે તડ છે (૧) વૈષ્ણવ, (૨) જૈન. સુંદરદાસજી ૭ વર્ષની ઉંમરે સંત દાદૂદ્યાળજી પાસે દીક્ષા લીધી. સુંદરદાસના પદ સાહિત્યમાં ગુરુમહિમા ખૂબ ભક્તિભાવથી આલેખાયેલ છે. તેમની શાસ્ત્રીચિહ્ન અને માનસિક સુંદરતાના કારણે દાદૂ તેમને 'સુંદરદાસ' નામે સંબોધન કરતા હતા. રજબજી સુંદરદાસના ગુરુભાઈ હતા. રજબજી ૩૬ વર્ષના હતા ત્યારે સુંદરદાસ ૮ વર્ષના હતા. ૧૧ વર્ષની ઉંમરે તેઓ રજબજી સાથે કાશી ભણવા ગયા હતા અને સાહિત્ય વ્યાકરણાદિ ષડ્દર્શનનો અભ્યાસ કર્યો હતો. દાદૂની વાણીને સુંદરદાસે પદમય બનાવી અને તેથી તેમની પ્રસિદ્ધિ ખૂબ વધી. તેમના સમસ્ત સવૈયાદિ 'સુન્દરવિલાસ' નામક ગ્રંથમાં નિબદ્ધ છે. 'જ્ઞાનસમુદ્ર' તેમનો પ્રમુખ ગ્રંથ છે. કવિ બનારસીદાસ, તુલસીદાસ, કેશવદાસજી વગેરે સુંદરદાસજીના સમકાલીન હતા. સુંદરદાસજીની નાની-મોટી ૪૨ ગ્રંથરચના છે. સુંદરદાસને ગુરુનો યોગ માત્ર ૧ વર્ષ રહ્યો હતો. સુંદરદાસના અનેક વિષયો સંબંધી ૨૧૩ પદ ૨૭ રાગરાગિણીઓ પર ઉપલબ્ધ છે. એવા બાળયોગી, બાળકવિ અને બાલ્યાવસ્થામાં જ વિરક્ત થયેલા સુંદરદાસ ૯૩ વર્ષનું દીર્ઘ આયુષ્ય ભોગવી સંવત ૧૭૪૬માં પરમપદગામી થયા. તેમની સમાધિ જયપૂરના સાંગાનેર ગામે છે.

૧૭૯૮ (રાગ : કેદાર)

કોઈ પીવે રામરસ ધ્યાસા રે;
ગગનમંડળમેં અમૃત રત્રવૈ, ઉન મુનીકે ઘર વાસારે. ધ્રુવ
શીશ ઉતારી ઘરે ઘરતી પર, કરે ન તનકી આશારે;
એસા મહીંગા અમી બિકાવે, ખટ રતુ બારહ માસારે. કોઈ
મોલ કરે સો છકે દૂરતે, તોલત છૂટે વાસારે;
જો પીવે સો જુગ જુગ જીવે, કબહુ ન હોય બિનાસારે. કોઈ

|| પૂરવકે લોક રહાતે થે, ન્યાય ધર્મ હરિ નામ; ||
|| અબકે લોક ચાહત હૈ, કામની ચુગલી દામ. ||

યહુ રસ કાજ ભયે નૃપયોગી, છાંડે ભોગ વિલાસા રે;
સેજ સિંહાસન બેઠે રહતે, ભસમ લગાઈ, ઉદાસા રે. કોઈ
ગોરખનાથ ભરથરી રસિયો, સોઈ કબીર અભ્યાસારે;
ગુરુ દાદુ પરસાદ કછુ ઘનકે, પાયો સુંદર દાસારે. કોઈ

૧૭૯૯ (રાગ : ઝીંગોટી)

હમારે ગુરુને દીની એક જડી. (૨) ધ્રુવ
કહા કહું કછુ કહત ન આવત, અમૃત રસકી ભરી;
યાકો મરમ કોઈ સંતજન જાનત, લેકર શીર ઘરી. હમારો
મન ભુજંગ અરુ પંચ નાગિની, સુંઘત તુરત મરી;
ડાકિની એખ ખાત સબ જગકો, સો ભી દેખી ડરી. હમારો
નિશિ બાસર નહિ તાહી બીસારત, પલ છીન આધી ઘરી;
'સુંદરદાસ' ભયો તન નિરબિખ, સબહી વ્યાધી ટરી. હમારો

સાજન

૧૮૦૦ (રાગ : કચ્છી કાફી)

મન મૂરખ કીં અ ભરમાણે, નિજ રૂપ નથો તું જાણે. ધ્રુવ
રીઆલ રૂપૈયા નોટું કરીએ, ગીની તીજેરી તેં મેં ભરીએં;
હિતા હુતાથી ત્રાણે, નિજ રૂપ નથો તું જાણે. મન
નેકી બદી તું કીં અ નથો વ્યારિયે, કરી અનરથ પિંટબા કમ સારીએ;
હક્ક કીંન સુંગાંણે, નિજ રૂપ નથો તું જાણે. મન
કૂડાં કરમ કરીએં તો ભારી, લગી દુનિયાસેં ચારી;
ફિરને દેશ દુરાણે, નિજ રૂપ નથો તું જાણે. મન
સાજન ચે સુણ મૂઠ અભાગી, ન્યાર મોહ નિદ્રાસેં જાગી;
થાને તું નડે ઠેકાણે, નિજ રૂપ નથો તું જાણે. મન

|| પાવ પલકકી ખબર નહીં, કરે કાલકી ખાત; ||
|| જીવકે પર જમ ફરત હૈ, જ્યો તેતર પર બાજ. ||

સુંદરમ્

(ઈ. સ. ૧૯૦૮ - ૧૯૯૧)

સુંદરમ્નું મૂળ નામ ત્રિભુવનદાસ પુરુષોત્તમદાસ લુહાર હતું. સુંદરમ્ એમનું ઉપનામ છે. તેમનો જન્મ ભરૂચ પાસેના મિયાંમાતર ગામમાં તા. ૨૨-૩-૧૯૦૮ના રોજ થયો હતો. ભરૂચની રાષ્ટ્રીય શાળામાં અભ્યાસ કર્યા બાદ તેઓ વધુ અભ્યાસ અર્થે અમદાવાદની ગુજરાત વિદ્યાપીઠમાં જોડાયા હતા. ગાંધીયુગના તેઓ મૂર્ધન્ય સર્જક છે. તેમણે કવિતા ઉપરાંત ટૂંકીવાર્તા, નાટક, પ્રવાસ, વિવેચન, અનુવાદ વગેરે ક્ષેત્રોમાં નોંધપાત્ર યોગદાન કર્યું છે. સુંદરમ્ પાંડિચેરીમાં શ્રી અરવિંદ આશ્રમમાં રહી પૂર્ણયોગની જીવનપર્યંત સાધના કરતા રહ્યા હતા. શ્રી અરવિંદ આશ્રમમાંથી પ્રગટ થતા 'દક્ષિણા' તથા 'બાલદક્ષિણા' સામયિકોના તેઓ તંત્રી પણ હતા. તેમનું અવસાન તા. ૧૩-૧-૧૯૯૧ એ થયું હતું.

૧૮૦૧ (રાગ : મારૂ બિહાગ)

કાહેકો રતિયા બનાઈ ?

નહીં આતે, નહીં જાતે મન સે, તુમ ઐસે ક્યો શ્યામ કનાઈ ! દ્યુવ

હમ જમના કે તીર ભરત જલ, હમરો ઘટ ન ભરાઈ;
ઐસો ઘટ ક્યો તુમને દિયો, જાકે તુમ બિન કો ન સગાઈ ? તુમ૦

ચલત ચલત હમ વૃંદાવન કી, ગલી ગલી ભટકાઈ;
સબ પાયા રસ પિયા પિલાયા, તુમરી સૂરત ન દિખાઈ. તુમ૦

હમ ઐસે તો પાગલ હૈ પ્રભુ, તુમ જાનો સબ પગલાઈ;
પાગલ કી ગત પાગલ સમઝે, હમૈ સમઝો સુંદરાઈ ! તુમ૦

૧૮૦૨ (રાગ : ભૈરવી)

જીવનજ્યોત જગાવો, પ્રભુ હે ! જીવનજ્યોત જગાવો. દ્યુવ

ટચુકડી આ આંગળીઓમાં, ઝાઝું જોર જમાવો,
આ નાનકડા પગને વેગે (૨) રમતાં જગત બતાવો;

અમને સંચરતા શિખવાડો-સંચરતા શિખવાડો. પ્રભુ૦

॥ પાપીસેં ધન હોત હે, પાપીસેં ધન જાત; ॥
વરસ બારમેં તેરમેં, જડા મૂલસેં જાત. ॥

વણ દીવે અંધારે જોવા, આંખે તેજ ભરાવો,
વણ જહાજે દરિયો તરવા (૨) બળ બાહુમાં આપો;
અમને ઝળહળતાં શિખવાડો-ઝળહળતાં શિખવાડો. પ્રભુ૦

ઉગતાં અમ મનના ફૂલડાંને, રસથી સભર બનાવો,
જીવનના રંગો ત્યાં ભરવા (૨) પીંછી તમારી હલાવો;
અમને મઘમઘતાં શિખવાડો-મઘમઘતાં શિખવાડો. પ્રભુ૦

ઉરની સાંકલડી શેરીના, પંથ વિશાળ રચાવો,
હૈયાના નાના ઝરણાને (૨) સાગર જેવું બનાવો;
અમને ગરજંતાં શિખવાડો-ગરજંતાં શિખવાડો. પ્રભુ૦

અમ જીવનની વાદળી નાની, આભ વિષે જ ઉડાવો,
સ્નેહ-શક્તિ-બલિદાન-નીરથી (૨), ભરચક ધાર ઝરાવો;
અમને સ્થળ સ્થળમાં વરસાવો-સ્થળ સ્થળમાં વરસાવો. પ્રભુ૦

૧૮૦૩ (રાગ : ખમાજ)

પુષ્પ તણી પાંદડીએ બેસી કરતું કોણ ચિરંતન હાસ્ય ?

પૃથ્વી પરથી ઉડે કોનો સુરમિત પુલકિત મુખરિત શ્વાસ ? દ્યુવ

કોણ બદલતું સંધ્યાકાશે પલપલ નવલાં સુંદર ચીર ?

કોણ ઉછળતી મોકલતું નિજ કુમળી ઉર્મિ સરવરતીર ? પુષ્પ૦

અહો ! ગૂંથતું કોણ પૃથ્વીને સંથે ઝાકળ મોતી માળ ?

તરુએ તરુએ ફરતી કોની આશા કેરી સાખ રસાળ ? પુષ્પ૦

કોનાં કંકણ બાજે એકલ સરિતા કેરે સૂને ઘાટ ?

પર્વતને શિખરે સ્થિર બેસી કોણ સનાતન જોતું વાટ ? પુષ્પ૦

ઓ સારસની જોડ વિશે ઉડે છે કોની ઝંપન જાળ ?

અહો ફલંગે કોણ અઘીરું વાદળ વાદળ માંડી ફાળ ? પુષ્પ૦

અંતરની એરણ પર કોની પડે હથોડી ચેતનરૂપ ?

કાળતણી ઘરતીમાં ખોદી કોણ રહ્યું જીવનના કૂપ ? પુષ્પ૦

॥ દુઃખમેં સબ હરિકોં ભજે, સુખમેં ભજે ન કોય; ॥
જો સુખમેં હરિકોં ભજે, તો દુઃખ કાયકોં હોય. ॥

૧૮૦૪ (રાગ : ગાવતી)

સતિયા જન રે હો.

સતની શુભીએ વીંધાય, રૂડા રંગમાં રંગાય;
એના ગુણ રે હો ગાયા, કેમે રે ગવાય ? ધ્રુવ

સંકટ કાંટાની એની પથારી ને અપયશ કુલની માળા;
માંહી મમતાને હોમી હોમી પ્રગટાવે ત્યાગની જવાળા. સતિયા૦

પ્રેમ દયાના પાયા ઉપર, એ સતનાં મંદિરિયાં ચણાવે;
જ્ઞાનઘંટ ગજાવી પ્રભુને, પગલું દેવાને મનાવે. સતિયા૦

વેરાગ્યની વડડાળે બાંધે, એ કાયાનો કર્મ હિંડોળો;
અંગો છોળે એ તો અંતર વલોવે ને પાપીને પાથરે ખોળો. સતિયા૦

ચંદ્ર શો શીતળ, નીરખ સૂરજ શો ? પ્રેમ પ્રતાપનો ગોળો;
એવા રે સતિયાને પગલે, પૃથ્વીમાં કરૂણાની ઉછળે છોળો. સતિયા૦

૧૮૦૫ (રાગ : ઝીંઝોટી)

હું તો પૂછું કે મોરલાની પીંછીમાં રંગરંગવાળી, આ ટીલડીઓ કોણે જડી ?
વળી પૂછું કે મીંદડીની માંજરી શી આંખમાં, ચકચકતી કીકીઓ કોણે મઢી ?

હું તો પૂછું કે આંબલીની ટોચે જ્યાં હાથ ના પો'ચે, ત્યાં કૂંપણો કોણે કરી ?
વળી પૂછું કે ગાવડીના પેટે આ દૂધ કેરી ઘોળી, મીઠી ઘાર કોણે ભરી ?

હું તો પૂછું કે ચાંદાની થાળીમાં બકરીને ડોસીની ઝૂંપડી કોણે મઢી ?
વળી પૂછું કે આભની હથેળીમાં સૂરજની ભમતી ભમરડી કોણે કરી ?

હું તો પૂછું કે પોપચે મઢેલી આ દશ દિશ દેખંતી આંખ મારી કોણે કરી ?
વળી પૂછું કે નવલખ તારે મઢેલી આ આભલાંની ચૂંદડી કોણે કરી ?

|| જો મતિ પીછે ઉપજે, સો મતિ આગે હોય; ||
|| રામ કહે લખમન સુનો, કારજ બિણસે ન કોય. ||

ભજ રે મના

૧૧૦૨

સુંદરજી

૧૮૦૬ (રાગ : લાવણી)

શાને માટે શોચ કરે છે ? પ્રભુ કરશે તેમ જ થાશે;
ધારેલ મનના મનસૂબા તે, સરવે ફોગટમાં જાશે. ધ્રુવ

પ્રભુ ઈચ્છા વિણ કંઈ નવ બનતું, કર્તાહિત જગસ્વામી;
મન જાણે કે મેં જ કર્યું, પણ કરનારો અંતર્યામી. પ્રભુ૦

પાંચ ભાઈ જે પાંડવ કહીએ, જેના સારથી જગકર્તા;
એવા નર તે મહાસુખ મૂકી દુનિયા, થઈ વનમાં ભમતા. પ્રભુ૦

હરિશચન્દ્ર મહારાજ બળિયો, રાજ રૂડી રીતે કરિયું;
પણ પરમેશ્વર કોપ્યા ત્યારે, નીચ ઘેર રહી જળ ભરિયું. પ્રભુ૦

નળરાજ સતવાદી કહીએ, જેની દમચંતી રાણી;
અરદે વસ્ત્રે વનમાં ભમ્યાં, નવ મળિયાં અન્ને ને પાણી. પ્રભુ૦

બુઓ સતી સીતાજી મોટાં, જેનાં વિશ્વભર્તા સ્વામી;
તેનું રાવણ હરણ કરી ગયો ત્યારે, સતી બહુ દુઃખ પામી. પ્રભુ૦

એવા મોટાને દુઃખ જ પડિયું, બીજાની તો શું કહીએ ?
કહે 'સુંદરજી' કરી વિનંતિ, રામ રાખે તેમ જ રહીએ. પ્રભુ૦

ચકરંગ

૧૮૦૭ (રાગ : ભૈરવી)

સાંવલિયા મન ભાયા રે.

ધ્રુવ

સોહિની સૂરત મોહિની મૂરત, હિરદૈ બીચ સમાયા રે. સાંવલિયા૦

દેસમે ઢૂંઢા, વિદેશમે ઢૂંઢા, અંત કો અંત ન પાયા રે. સાંવલિયા૦

કાહૂ મેં અહમદ, કાહૂમે ઈસા, કાહૂ મેં રામ કહાયા રે. સાંવલિયા૦

સોચ-વિચાર કહે ચકરંગ પિયા, જિણ ખોજા તિન પાયા રે. સાંવલિયા૦

|| આગ લગી બન ખંડમે, જલ જલ પડે અંગાર; ||
|| જો નવ હોતે સંત તો, જલ મરતા સંસાર. ||

૧૧૦૩

ભજ રે મના

સુખસાગર

૧૮૦૮ (રાગ : આહીરભૈરવ)

જગત્ મેં કોઈ નહીં રે મેરા ;
સખ સંશય કો ટાલ દેખ લો, આપ શુદ્ધ ડેરા. ધ્રુવ
ક્યો શરીર મેં આપા લખકર, હોત કર્મ ચેરા ?
વૃથા મોહ મેં ફૂંસકર, કરતા હે મેરા તેરા. જગત્
હે વ્યવહાર અસત્ય સ્વપ્નસમ, નશ્વર ઉલઝેરા ;
કર નિશ્ચય કા ધ્યાન કિ, જિસસે હોવે સુલઝેરા. જગત્
જીવ જીવ સખ એક સારખે, શુદ્ધ જ્ઞાન ટેરા ;
નહીં મિત્ર નહિં અરી જગત મેં, હે ખૂબહિં હેરા. જગત્
બૈઠ આપ મેં આપો ભજ લો, વહી દેવ તેરા ;
'સુખસાગર' પાવેગા ક્ષણ મેં, હોત ન જગ ફેરા. જગત્

પં. સુમતપ્રકાશ જૈન (ખનિયાધાના, મધ્યપ્રદેશ)

૧૮૦૯ (રાગ : આશાવરી)

ચલો રે ભાઈ અપને વતનમેં ચલે,
અપને વતનમેં તન હી નહીં હૈ, તન હી નહીં હૈ મન ભી નહીં હૈ. ધ્રુવ
રાગદ્વેષ કી દુવિદ્યા નહીં હૈ, વિષય-કષાયકી આંધી નહીં હૈ ;
સુખ સરોવર બહે. ચલો
મોહાદિક ગંધ નહીં હૈ, મિથ્યાત્વ કી દુર્ગંધ નહીં હૈ ;
સમ્યક રત્ન ઝરે. ચલો
મુનિયોં કા મારગ ભાને લગા હૈ, રત્નત્રય રંગ આને લગા હૈ ;
સિદ્ધોં કી ઓર ચલે. ચલો
સિદ્ધિ શિલા હૈ ભૂમિ હમારી, મંગલમય પરણતિ અવિકારી ;
આદિ અનંત સુખ લહેં. ચલો

|| અતિ ભલા નહીં બોલના, અતિ ભલા નહીં ચૂપ; ||
|| અતિ ભલા નહીં ખરસના, અતિ ભલા નહીં ધૂપ. ||

સુરેશ દલાલ

સુરેશ દલાલનો જન્મ તા. ૧૧-૧૦-૧૯૩૨ના રોજ મુંબઈમાં થયેલ છે.

૧૮૧૦ (રાગ : બિદ્રાવની સારંગ)

રાધાનું નામ તમે વાંસળીના સૂરમહીં વ્હેતું ના મેલો, ઘનશ્યામ !
સાંજને સવાર નિત નિંદા કરે છે, ઘેલું ઘેલું રે ગોકુળિયું ગામ ! ધ્રુવ
વણગૂંથ્યા કેશ અને અણઆંજી આંખડી કે ખાલી બેડાં કરે વાત ;
લોકો કરે છે શાને દિવસ ને રાત, એક મારા મોહનની પંચાત.
વળી વળી નીરખે છે કુંજગલી : પૂછે છે, કેમ અલી ! ક્યાં ગઈતી આમ ? રાધાનું
કોણે મૂક્યું રે તારે અંબોડે ફૂલ ? એની પૂછી પૂછીને લિયે ગંધ,
વહે અંતરની વાત એ તો આંખ્યુંની ભૂલ, બેકે હોઠોની પાંખડીઓ બંધ ;
મારે મોંએથી ચહે સાંભળવા સાહેલી માઘવનું મધમીહું નામ. રાધાનું

૧૮૧૧ (રાગ : મારવા)

તવ મંદિરનો ઝળહળ દીવો, હું જ ઝરખો બારી ;
મને તમારા મોરપીંછથી શણગારો ગિરધારી.
મને તમારી દીયો મોરલી, હોઠે જરી અડાડું,
મીરાંનો આ શ્વાસ શ્યામની મુરલી મહીં લગાડું ;
હુંય તમારા મોરપીંછથી ગિરધારી ગિરધારી,
મને તમારા મોરપીંછથી શણગારો ગિરધારી.
ચુંદડી ચોખા અક્ષત મૂક્યાં, શ્યામ તમારે શરણે,
આ મારા ઝાંઝરીયા ઝણકે, સાંવરિયા તવ ચરણે ;
હું રહું કંદબનું વૃક્ષ તમે તો જમુના જળની ઝારી,
મને તમારા મોરપીંછથી શણગારો ગિરધારી.

|| ધીરે ધીરે રાવતાં, ધીરે સખ કુછ હોય; ||
|| માલી સીંચે સો ગનાં, રૂતુ બિન ફલ ન હોય. ||

સેવક

૧૮૧૨ (રાગ : મેઘમલ્હાર)

શ્રી સત્ગુરુ બરસત જ્ઞાન-ઝરી, પરમગુરુ બરસત જ્ઞાન-ઝરી;
હરખિ હરખિ બહુ ગરજિ ગરજિ કે, મિથ્યા તપન હરી. ધ્રુવ
સરદા-ભૂમિ સુહાવનિ લાગે, સંશય બેલ હરી;
ભવિજનમન સરવર ભરિ ઉમડે, સમઝ પવન સિયરી. સત્ગુરુ
સ્વાધ્યાનયવિજુરી ચમકત, પરમત શિખરપરી;
ચાતક મોર ભવિ આતમકો, હૃદય સુભક્તિ ભરી. સત્ગુરુ
જ્ઞાનાદિક પરમાનંદ બઢ્યો હૈ, સુ સુમય નીવ ધરી;
'સેવક' પાવન પાવસ આયો, ચિરતા શુદ્ધ કરી. સત્ગુરુ

૧૮૧૩ (રાગ : હિંદોલ)

તુમ્હારે દર્શ બિન સ્વામી, મુઝે નહિ ચૈન પડતી હૈ;
છવિ વૈરાગ્ય તેરી સામને, આંખોકે ફિરતી હૈ. ધ્રુવ ધ્રુવ
નિરાભૂષણ વિગત દૂષણ, પરમ આસન મધુર ભાષણ;
નજર નૈનો કી નાશા કી, અની પર સે ગુજરતી હૈ. તુમ્હારે
નહીં કર્મોકા ડર મુજકો, કિ જબ લગ ધ્યાન ચરણન મૈં;
તેરે દર્શન સે સુનતે હૈ, કરમ રેખા બદલતી હૈ. તુમ્હારે
મિલે ગર સ્વર્ગકી સમ્પતિ, અચમ્મા કૌનસા ઈસમૈં;
તુમ્હે જો નયન ભર દેખે, ગતિ દુરગતિકી ટલતી હૈ. તુમ્હારે
હજારોં મૂર્તિયો હમને, બહુત સી અન્ય મત દેખી;
શાંત મૂરત તુમ્હારી-સી, નહીં નજરોં મૈં ચઢતી હૈ. તુમ્હારે
જગત સિરતાજ હો જિનરાજ, 'સેવક' કો દરશ દીજે;
તુમ્હારા ક્યા બિગડતા હૈ ? મેરી બિગડી સુધરતી હૈ. તુમ્હારે

|| ઓછે નર કે પેટમૈં, રહે ન મોટી બાત;
|| પાવશેર કે પાત્રમૈં, કેસૈં શેર સમાય. ||

સેવક (દ્વિતીય)

૧૮૧૪ (રાગ : ભીમપલાસ)

સત્સંગી બનો, સત્સંગી બનો, નિ:સંગી થવા સત્સંગી બનો. ધ્રુવ
જીવ અનાદિ કર્મનો સંગી છે, ને વિષયા રસનો રંગી છે;
આત્માનંદે ઉમંગી બનો. સત્સંગી
જીવ પુદ્ગલ ભાવનો પ્યાસી છે, સંસારી સુખનો આશી છે;
હવે વિરતિવિલાનાં વાસી બનો. સત્સંગી
જીવ કંચન કીર્તિનો કામી છે, જડ ભાવે ચેતના જામી છે;
હવે શિવસદનના સ્વામી બનો. સત્સંગી
જીવ સદગુરુ સંગે જાગે છે, મોહ ભાવની મૂર્છા ત્યાગે છે
હવે સેવક સતનાં રાગી બનો. સત્સંગી

૧૮૧૫ (રાગ : ધોળ)

સાચા આ સંતને હો, લાખ લાખ વંદના;
સદ્ગુરુ દેવને હો, લાખ લાખ વંદના. ધ્રુવ
જગહિત દેહ ધરી આવ્યા આ લોકમાં,
રાજનામની દ્વજા ચઢાવી વિશ્વ ચોકમાં;
ગુરુ આ ગુણવંતને હો, લાખ લાખ વંદના. સાચા
જ્ઞાનના પ્રકાશના ઉજાસ કર્યા અંતરે,
દીનબંધુ રીઝ્યા સેવક હિત કારણે;
દેવ દયાવંતને હો, લાખ લાખ વંદના. સાચા
મુખથી અનેક જેના ગુણો વર્ણાય ના,
સ્તોત્ર પાઠ પૂજનથી પાર પમાય ના;
આવા અનંતને હો, લાખ લાખ વંદના. સાચા

|| ભક્તિ એસી કીજિયે, જેસો ટંકણખાર;
|| આપ જલે પર રિઝવે, ભાંગ્યાં સાંધે હાડ. ||

કાખ્યા જીવ કોટીના ચોચસી બંધનો,
અભયતા આપી ભવ ભાંગ્યો ચમદંડનો;
બેલી ! આ બળવંતને હો, લાખ લાખ વંદના. સાચાં

સદ્ગુરુ દેવ હું તો આવ્યો છું બારણે,
સેવક જાય ગુરુ વારે વારે વારણે;
મોંઘા આ મહંતને હો, લાખ લાખ વંદના. સાચાં

સંતબાલજી

ગાંધીવાદી માન્યતા ધરાવનારા ગુજરાતના પ્રસિદ્ધ જૈન સાધુ શ્રી સંતબાલજી ૨૦મી સદીના એક વિશિષ્ટ લોકસંત થઈ ગયા. તેમનો જન્મ મોરબી તાલુકાના ટોળ ગામે વિ.સં. ૧૯૬૦ના શ્રાવણ સુદ પૂનમને દિવસે એક પ્રતિષ્ઠિત અને સંસ્કારી કુટુંબમાં થયો હતો. ટોળ ગામ ટંકારાથી ૪ કિ.મી. દૂર છે. તેમનું મૂળ નામ શિવલાલ હતું. તેમના પિતાનું નામ નાગજીભાઈ અને માતાનું નામ મોતીબહેન હતું. ૧૩ વર્ષની ઉંમરે કમાવા મુંબઈ આવ્યા. અને જૈન સાધુ શ્રી નાનચંદ્રજી મહારાજના સંપર્કમાં આવ્યા. દીક્ષા લેવાના ભાવ થયા અને સં. ૧૯૮૫ના પોષ સુદ આઠમને દિવસે દીક્ષા સંપન્ન થઈ. આમ, શિવલાલમાંથી મુનિ સૌભાગ્યચંદ્ર બન્યા અને પાછળથી ‘સંતબાલ’ નામે પ્રસિદ્ધિ પામ્યા. દીક્ષા પછીના પાંચ વર્ષમાં તેઓ સંસ્કૃત, પ્રાકૃત, અંગ્રેજી, હિંદી વગેરે ભાષાઓ અને ન્યાય, પ્રમાણ, તર્ક વગેરે શાસ્ત્રોમાં પારંગત થયા. પછી મહારાષ્ટ્રના થાણા જિલ્લામાં આવેલ ચિંચણ મુકામે “મહાવીરનગર આંતરરાષ્ટ્રીય કેન્દ્ર” ખડું કર્યું. તા. ૨૬-૩-૧૯૮૨ ને શુક્રવારના ગુડીપડવાના દિવસે ૭૮ વર્ષની ઉંમરે સ્વધામ સિદ્ધાવ્યા.

૧૮૧૬ (રાગ : બિલાવલ)

ધર્મ અમારો એક માત્ર એ, સર્વ ધર્મ સેવા કરવી;
દ્યેય અમારું છે વત્સલતા, વિશ્વમહીં એને ભરવી. ધ્રુવ
નાત જાતના ભેદ અમોને, લેશ નથી કંઈ આભડતા;
દેશ વેશના શિષ્ટાચારો, વિકાસ માટે નહીં નડતાં. ધર્મો

॥ મોહ નદી વિકાળ છે, કોય ન ઉતરે પાર; ॥
જો ઉતરતહિં પાર સો, રહે વૈકુંઠ મુજાર. ॥

બ્રહ્મચર્યની જ્યોત જગાવી, સત્ય પ્રભુને મંદિરિયે;
જગસેવાને આંચ ન આવે, એ વ્યવસાયો આચરીએ. ધર્મો
સદગુણ સ્તુતિ કરીએ સૌની, નિંદાથી ન્યારા રહીએ;
વ્યસનો ત્યજીએ, સદગુણ સજીએ, ટાપટીપ ખોટી ત્યજીએ. ધર્મો
ખાવું, પીવું, હરવું, ફરવું, સૂવું, જાગવું ને વદવું;
સર્વ ક્રિયાઓ કરતાં પહેલાં, પાપવિકારોથી ડરવું. ધર્મો
છતાં થાય ગફલત જો કંઈએ, ક્ષમા માગી હળવા થઈએ;
સર્વ ક્ષેત્રમાં રહીએ તો પણ, આત્મભાન નવ વિસરીએ. ધર્મો

૧૮૧૭ (રાગ : હમીર)

પ્રાણી માત્રને રક્ષણ આપી, માન્યા પોતા સમ સહુને;
પૂર્ણ અહિંસા આચરનારા, નમન તપસ્વી મહાવીરને. ધ્રુવ
જન સેવાના પાઠ શિખવ્યા, મધ્યમ માર્ગ બતાવીને;
સંન્યાસીનો ધર્મ ઉજાળ્યો, વંદન કરીએ બુદ્ધ તને. પ્રાણી
એક પત્નીવ્રત પૂરણ પાળ્યું, ટેક વણી છે જીવતરમાં;
ન્યાય-નીતિરૂપ રામ રહેજો, સદા અમારા અંતરમાં. પ્રાણી
પ્રેમરૂપ પ્રભુપુત્ર ઈશુ જે, ક્ષમા સિંધુને વંદન હો;
રહમ નેકીના પરમ ઉપાસક, હજરત મહમદ દિલે રહો. પ્રાણી
સહિષ્ણુતા ને ઐક્ય ભાવના, નાનકના હૈયે વસજો;
સત્ય અહિંસા ગાંધીજીનાં, અમ જીવનમાં વિસ્તરજો. પ્રાણી
જરથોસ્તીના ધર્મગુરુની, પવિત્રતા ઘટમાં જાગો;
સર્વધર્મ સંસ્થાપક સ્મરણો, વિશ્વ શાંતિમાં ખપ લાગો. પ્રાણી

॥ રામ નામકે કારણે, સબ ધન ડાલો ખોય; ॥
મુરખ જાને ગિર પર્યો, દિન દિન દૂણો હોય. ॥

સંતરામ

૧૮૧૮ (રાગ : બાગેશ્રી)

સાધો એસા સન્ત મોહિ ભાવે, જો સત્ ચિત નેહ લગાવે રે. ધ્રુવ
પૂરણ અનુભવ જ્ઞાની જો દૃઢ વીતરાગી હોવે રે;
પરહિત કરતા કાજ જરા અભિમાન ન લ્યાવે રે. સાધો
યોગ યુક્તિ નિજ અનુભવ સે, નિત જ્ઞાન દિરાવે રે;
મલ વિક્ષેપ કે આવરણ હટા, માયા સે છુડાવે રે. સાધો
સોહં હંસા મંત્ર સુના, નિર્ભય મન લાવે રે;
બહિર વૃત્તિ કો ભેદ મિટા, નિજ સ્વરૂપ લખાવે રે. સાધો
સમદૃષ્ટિ સે દેખ દ્વૈત દિલ મેં ઘુટવાવે રે;
બ્રહ્માનંદ કા પ્યાલા પી, ઔરન કો પિલાવે રે. સાધો
નિજ સ્વરૂપ મેં રમ રમ કે, અનુભવ બતલાવે રે;
બ્રહ્મ સત્ય જગત મિથ્યા, નિશ્ચય કરવાવે રે. સાધો
સાક્ષી મેં ભરપૂર રહે, આનન્દ ઘન પાવે રે;
'સન્તરામ' સદ્ભાગ્ય જગે, જબ સદગુરુ પાવે રે. સાધો

સૌભાગ્ય

૧૮૧૯ (રાગ : ભૂપાલી)

તુમ્હી હો જ્ઞાતા, દૃષ્ટા તુમ્હી હો, તુમ્હી જગોતમ, શરણ તુમ્હી હો. ધ્રુવ
તુમ્હી હો ત્યાગી, તુમ્હી વૈરાગી, તુમ્હી હો ધર્મી, સર્વજ્ઞ સ્વામી;
હો કર્મ જેતા, તીરથ પ્રણેતા, તુમ્હી જગોતમ, શરણ તુમ્હી હો. તુમ્હી
તુમ્હી હો નિશ્ચલ, નિષ્કામ ભગવન, નિર્દોષ તુમ હો, હે વિશ્વભૂષણ;
તુમ્હેં ત્રિવિધ હે વન્દન હમારી, તુમ્હી જગોતમ, શરણ તુમ્હી હો. તુમ્હી
તુમ્હી સકલ હો, તુમ્હી નિકલ હો, તુમ્હી હજારોં હો નામ ધારી;
કોઈ ન તુમસા હિતોપકારી, તુમ્હી જગોતમ, શરણ તુમ્હી હો. તુમ્હી

॥ સાધ મિલે સાહેબ મિલે, અંતર રહી ન રેખ; ॥
મનસા વાચા કરમણા, સાધુ સાહેબ એક. ॥

જો તિર સકે ના ભવ સિન્ધુ માંહી, કિયા ક્ષણોં મેં હૈ પાર તુમને;
બૈરી હૈ પાવન મુક્તિરમા કો, તુમ્હી જગોતમ, શરણ તુમ્હી હો. તુમ્હી
જો જ્ઞાન નિર્મલ હૈ નાથ તુમમેં, વહી પ્રગટ હો વીરત્વ હમમેં;
મિલે પરમપદ 'સૌભાગ્ય' હમકો તુમ્હી જગોતમ, શરણ તુમ્હી હો. તુમ્હી

હરિ ઝું

૧૮૨૦ (રાગ : ગરબી)

કરી લે કમાણી હરિ નામની રે, આવો અવસર તને નહિ મળે માનવી. ધ્રુવ
ભવ ભવની ભાવટ ભાગશે રે, થશે જીવનમાં કલ્યાણ તારું માનવી. કરી લે
માયાના ખેલ જુઠા જાણજો રે, સાચું હરિનું નામ અલ્યા માનવી. કરી લે
દેહથી જીવ જ્યારે છૂટશે રે, માલ તારો લૂંટી ખાય બધા માનવી. કરી લે
સાથે આવ્યા ન કોઈ આવશે રે, જેવો આવ્યો એવો જાય અલ્યા માનવી. કરી લે
નંદ શરણ લે શ્યામનું રે, બગડ્યા સુધરશે કામ તારાં માનવી. કરી લે
હરિ કહે છે ભાવથી રે, પાપ બધા થશે નાશ તારાં માનવી. કરી લે

૧૮૨૧ (રાગ : શ્યામકલ્યાન)

હરિ ધ્યાન હૃદયમાં ઘરતો જા, સતકર્મનું ભાથું ભરતો જા;
ધીરે ધીરે માયામાંથી છૂટતો જા, તું પ્યાર પ્રભુનો ભરતો જા. ધ્રુવ
એ લક્ષ્યોરાશીનો ભાર હરે, વળી કાયાનું કલ્યાણ કરે;
પરલોકે સુખનું સ્થાન મળે, એ જ્ઞાન કાંઈક તું લેતો જા. હરિ
કોઈ આજ ગયા કોઈ કાલે જાશે, ને પલમાં જીવન પૂર્ણ થાશે;
પાછળથી પસ્તાવો થાશે, અભિમાન હૃદયથી હરતો જા. હરિ
આ વિશ્વ પતિની વાડી, ખીલ્યાં છે ફૂલડાં રસ ભીનાં;
કોઈ આજ ખરે કોઈ કાલ, પણ તું સુગંધ તો લેતો જા. હરિ
તને સુખમાં તો સૌ સાથી જડે, પણ દુઃખમાં તો કોઈ ન આવી મળે,
સુખ દુઃખના બેલી એક જ, શ્રી રણછોડ હૃદયથી રટતો જા. હરિ

॥ ગુરૂ લોભી શિષ્ય લાલચી, દોનું ખેલે દાવ; ॥
દોનોં બૂડે બાપડે, 'સો' એક પત્યર કી નાવ. ॥

હરિપ્રિય

૧૮૨૨ (રાગ : કોમલદેશી)

યર્થ ધ્યેયનિષ્ઠ જીવનમાં મારે, પ્રભુનું કામ કરવું છે !
મારે સસ્તી ભક્તિમાં ન રાચવું છે, જગે કંઈ ચે મફત નહીં યાચવું છે;
ત્યજી કિલ્ખિષ સકળ જીવનનું, પ્રભુનું કામ કરવું છે !
મારે ભાવ તણી મૂડી સંભાળવી છે, જ્યોત શ્રદ્ધાની જીવન પ્રગટાવવી છે;
પ્રેમ દિલમાં ઘરીને સદા સાચો, પ્રભુનું કામ કરવું છે !
મારે સાધન પ્રભુના હાથનું બનવું છે, બની ઈશના, જગત મહીં રમવું છે;
ભરી સંગીત સાચું જીવનમાં, પ્રભુનું કામ કરવું છે !
મારે બુદ્ધિ વિશુદ્ધ સદા રાખવી છે, સ્નેહ કરી સૌરભ એમાં ભરવી છે;
કરી દુર્ગંધ દૂર કામનાની, પ્રભુનું કામ કરવું છે !
મારે જીવનસંગ્રામ મહી લડવું છે, નહિ દિલમાં નિરાશ કદી બનવું છે;
લડી વિઘ્નો સકલથી જગતમાં, પ્રભુનું કામ કરવું છે !
નહિ નાદે પ્રતિષ્ઠાના ચડવું છે, નહિ કીર્તિની કામનામાં ફસવું છે;
પ્રભુપ્રીતિ મેળવવા જીવનમાં, પ્રભુનું કામ કરવું છે !
મારે તેજને જીવનમાં ટકાવવું છે, વહી રહેલા સમયને સંભાળવો છે;
કરી વાવણી યથોચિત કાળે, પ્રભુનું કામ કરવું છે !
ભાવ-ભક્તિ વધારી વૃદ્ધ બનવું છે, પ્રભુ ઈચ્છે તે જીવન મેળવવું છે;
પ્રભુચરણે સમર્પી આ જીવન, પ્રભુનું કામ કરવું છે !

શ્રી હરિરૂપીજી મહારાજ

૧૮૨૩ (રાગ : પીલુ)

ગુરુદેવ તુમ્હે નમસ્કાર બાર બાર હૈ;
શ્રી ચરણ શરણ સે હુઆ જીવન સુધાર હૈ. ધ્રુવ

|| શામ નામ આધી રતી, કોટિક પાપ પહાડ;
બલિહારી વા નામકી, પાપ પરે સબ ઘાર. ||

ભજ રે મના

૧૧૧૨

અજ્ઞાન તમ હટા કે જ્ઞાન જ્યોતિ જગાદી,
દૃઢ આત્મ ધ્યાન સે અખંડ દૃષ્ટિ લગાદી;
ઉપદેશ સદાચાર સકલ શાસ્ત્રસાર હૈ. શ્રી ચરણ
વિધી યુક્ત સિર ઝુકા કે કર રહે હૈં વન્દના,
અબ હો રહી મંગલમયી સદ્ભાવ સ્પંદના;
માધુર્ય સે મિટા રહી મન કા વિકાર હૈ. શ્રી ચરણ
યહ હૈ મનોરથ નિત્ય રહે સંત ચરણમેં,
અંતિમ સમય સમાધિ મરણ ચાર શરણમેં;
યહ સૂર્ય ચંદ્ર મોક્ષમાર્ગ મેં વિહાર હૈં. શ્રી ચરણ

હરિદાસ

૧૮૨૪ (રાગ : સોરઠ ચલતી)

આટલો સંદેશો મારા સદ્ગુરુને કહેજો, સેવકના અંતરની દિલ ધરશો ?
શાંતિ દાતાર છો, સચ્ચિદાનંદ સ્વામી ! મનના મનોરથ પૂરણ કરશો ? ધ્રુવ
મનડું ભયંકર પ્રણે તાપે તપે છે, શાંતિ-ગંગામાં ક્યારે નહાશે?
અમૃત પર બેસી ઘડીમાં વિષ પર જાય છે, સ્થિરતામાં વાસો ક્યારે થાશે? આટલો
કોઈક સંસ્કારે શરણું મળિયું છે આપનું, કૃપા કરીને દોષ કાપો;
અજ્ઞાની જીવ જરિયે જ્ઞાન ન જાણે, અખંડાનંદ આશિષ આપો. આટલો
ક્યારે વિરાગ થાશે નક્કી જે નિર્મળો, દયા કરીને ઉત્તર દેજો;
જે જે પ્રકારે પ્રભુ પ્રસન્ન થાઓ છો, તે તે કહેવાનું સર્વે કહેજો. આટલો
પાછા નવ પડીએ છેલ્લી ટૂંકે જઈ અડીએ, જબરી હિંમત એવી દેજો;
કહે 'હરિદાસ' શ્રીહરિની કૃપાથી પરબ્રહ્મ સાથે ચિત પ્રોજો. આટલો

|| નારી નાગન એસી ભઈ, દોનુ તરફસેં ખાય;
જીવતે જીવકો ધન હરે, મુવે નરક લે જાય. ||

૧૧૧૩

ભજ રે મના

૧૮૨૫ (રાગ : ભૈરવ)

જોબન કા મગરૂતી મત કરના, દિન ચારકા હૈ ચટકા;
રૂપ દેખકૈ ક્યું મન રાચો ? રામ ભજન સે લ્યો લટકા. ધ્રુવ
ગયા સોઈ, આખર મરનેકા, રેનદિન તનમેં ખટકા;
જાગેગા કોઈ વિરલા જોગી, નેન નીદસે નહી મટકા. દિન૦
સાધુ-સંતકી સેવા કર લો, શબ્દ શાખ દિલમેં અટકા;
નૂરત-સૂરતકા દોર ન ચૂકો, ખરા ખેલ જ્યું હય નટકા. દિન૦
સમજે વાકું સુખદ સહજ હૈ, અણસમબુંકું હૈ ભટકા;
માર પડે તોય પાર ન પહોંચે, મન ધોરા તીથે અટકા. દિન૦
આપકા આતમ તત્ત્વ વિચારો, સાહેબ સાથી સબ ઘટકા;
પાર પોંચાઓ 'હરિદાસ' પલકમેં, મીટા ચોરાસી કા ભટકા. દિન૦

૧૮૨૬ (રાગ : પૂરિયા-ધનાશ્રી)

મારે હૈયે તે આનંદ અપાર, મારા ગુરુજી પધારશે આંગણે. ધ્રુવ
પ્રેમ-પુષ્પના હાર હૈયે ધરીશ, નયણાં ભરીને નીરખીશ નાથ. મારા૦
ભાવે ભોજન બનાવીશ ભાતભાતનાં ખૂબ ખાંતે ખવડાવીશ મારે હાથ. મારા૦
હું તો મસ્તક નમાવી ચરણે ધરીશ, પ્રેમે પૂજીશ ગુરુજીના પાય. મારા૦
વા'લ કરી વા'લોજી મુજને પૂછશે, તારા અંતરના કેવા છે હાલ? મારા૦
દુઃખી રાખીશ નહિ તારા દિલમાં, સાચું કહેજે આવ્યો છે આ દાવ. મારા૦
હું તો મગ્ન થઈશ મારા મનમાં, લહેરો આનંદની ઊઠશે અપાર. મારા૦
ભાન ભૂલું તો સખી સહુ વારજો, સાચી સમજણ આપજો સાર. મારા૦
'હરિદાસ' ઉપર દયા કરી વારે વારે લેજો સંભાળ. મારા૦

|| નારી સબ નઠારી મત કહો, કોઈતો રતનકી ખાન; ||
|| નારીસે નર ઉપના, ધ્રુવ પ્રહ્લાદ સમાન. ||

ભજ રે મના

૧૧૧૪

૧૮૨૭ (રાગ : રામકી)

સાચા તે સંત તેને જાણીએ રે, જેમાં એવા ગુણ હોય;
નિંદા સ્તુતિ તે કોઈની નવ કરે, સઘળું સમટપ્ટે જોય. ધ્રુવ
જેના તે દર્શન માત્રથી રે, ટળે પ્રપંચનું ધ્યાન;
સ્મરણ કરાવે શ્રીકૃષ્ણનું, નસાડે રે અજ્ઞાન. સાચા૦
ગુણલા તે ગાયે ગોવિંદના રે, પ્રકુલિત મન થાય;
નેત્રે પ્રવાહ વહે પ્રેમનો, હરખે હૃદય રુંધાય. સાચા૦
પરદુઃખ દેખી દાગે ઘણું રે, નવ કરે કોઈનો દ્રોહ;
ઇંદ્રિયજિત સાચા સદા, નવ પામે મન મોહ. સાચા૦
સકલ ચરાચરને વિષે રે, વસ્યા દેખે ભગવાન;
શુભ ઇચ્છે સંસારનું, લેશ નહિ અભિમાન. સાચા૦
નટવર ઝળકે નયનમાં રે, કાંતિ કરુણામય હોય;
શાંત સ્વભાવ સંતોષ બહુ, દોષ કોઈ નો નવ હોય. સાચા૦
હરિજન વૈષ્ણવને વિષે રે, જેને અતિ ઘણું વહાલ;
દૃઢ આશરો દીનતા ઘણી, બોલે વચન રસાળ. સાચા૦
વિહ્વળતા વિહ્વલેશ શું રે, હૃદયે શ્રીહરિનું ધ્યાન;
એવા તે શ્રીહરિના દાસના, 'હરિદાસ' ગુણ ગાય. સાચા૦

૧૮૨૮ (રાગ : ધોળ)

હરિનું નામ રસાયણ સેવે, પણ જો પથ્ય પળાય નહીં;
નામ-રટણનું ફળ નવ પામે, ભવરોગ ટળાય નહીં. ધ્રુવ
પહેલું ફળ અસત્ય ન વદવું, નિંદા પરની થાય નહિ;
નિજ વખાણ કરવા નહીં સુણવાં, વ્યસન કશુંય કરાય નહિ. હરિ
હરિજનને દુભાય ના જરીયે, હરિજન નિંદા થાય નહીં;
ખલ આગળ હરિનામ તણા ગુણ, ભૂલ્યે પણ વર્ણાય નહીં. હરિ

|| નિંદા હમારી જો કરે, મિત્ર હમારા સોય; ||
|| સાબુ લેવે ગાંઠકા, મેલ હમારા ધોય. ||

૧૧૧૫

ભજ રે મના

હરિહર માંહે ભેદ ગણીને, વિતર્કવાદ વદાય નહીં;
 વેદ-શાસ્ત્ર આચાર્યવરોનાં વચનો ઉલ્લંઘાય નહીં. હરિ
 નામ તણા અતુલિત મહિમાને, વ્યર્થ વખાણ મનાય નહીં;
 છે હરિનામ, હવે ડર શો? એમ જાણી પાપ કરાય નહીં. હરિ
 નિજ વર્ણાશ્રમધર્મ સાચવી, દુર્જન ધર્મ સજાય નહીં;
 પરનારી માતા સમ લેખી, કદી કુદૃષ્ટિ કરાય નહીં. હરિ
 તેમ પરધન પાષાણ ગણીને, મન અભિલાષ ધરાય નહીં;
 મન-વાણી-કાયાથી કોઈનું, કિંચિત્ કુંડું થાય નહીં. હરિ
 હું હરિનો, હરિ છે મમ રક્ષક, એહ ભરોસો જાય નહીં;
 જે હરિ કરશે તે મમ હિતનું, એ નિશ્ચય બદલાય નહીં. હરિ
 ઈતર નામ સરખું સાધારણ, હરિનું નામ ગણાય નહીં;
 લૌકિક ધર્મો સાથ નામને, કદીયે સરખાવાય નહીં. હરિ
 કર્યા કરૂં છું ભજન આટલું, જ્યાં-ત્યાં વાત વદાય નહીં;
 હું મોટો, મુજને સૌ પૂજે, એ અભિમાન ધરાય નહીં. હરિ
 આ સૌ પથ્ય હૃદયમાં રાખે, કદીયે પણ ભુલાય નહીં;
 નામરસાયણ સુખથી સેવે, તો તે એળે જાય નહીં. હરિ
 અલ્પ સમયમાં સિદ્ધિ મેળવે, ત્યાં સંદેહ જરાય નહીં;
 શ્રી 'હરિદાસ' તણા સ્વામીને, મળતાં વાર જરાય નહીં. હરિ

હરિસિંહ

૧૮૨૯ (રાગ : ગઝલ)

અગર હમ ઈલ્મ સૂફીકો, બરાબર જાનતે હોતે;
 ભટકતે ઔર દુનિયામેં, ન રહતે વાંહ હમ રોતે. ધ્રુવ
 ઝરો ઝેવર વ હશમતકા, હમેં ફિર ખ્યાલ ક્યોં હોતા ?
 ન રોતે દિલ ગુન્હાઓમેં, હમે તો મારતે ગોતે. અગરો

॥ કપટી મિત્ર ન કીજિયે, અંતપેઠ બુદ્ધિ લેત; ॥
 ॥ આગેં રાહ બતાયકે, પીછે ધોકા દેત. ॥

નશા બેખબ્રીકા ભારી હમેં વો કાં 'અભી ઊતરા ?
 નહિ તો જહાન મેં પલ પલ, બુરે ફલ ક્યોં હમે ખોતે ? અગરો
 કિતાબે એક દો પટકે, બડે પંડિત બન બૈહે;
 મગર વો રમ્ઝ ના પાયા, જો પાતે ક્યોં હમે ખોતે ? અગરો
 જિહ્ન કર ઓમ્ કી દિલમેં, જગા વો નાદકો દેતે;
 સુખમણા કરતે તાબે મેં, 'હરિકી' ધૂનમેં સોતે. અગરો

હરીન્દ્ર દવે

ભાવનગરના વતની હરીન્દ્ર દવેનો જન્મ કચ્છમાં આવેલા ખંભરા ગામમાં
 તા. ૧૯-૯-૧૯૩૦ના રોજ થયો હતો. તેમના પિતાનું નામ જયંતિલાલ દવે હતું.
 વ્યવસાયે તેઓ પત્રકાર હતા. તેમનું અવસાન તા. ૨૩-૯-૧૯૯૫માં થયું હતું.

૧૮૩૦ (રાગ : શિવરંજની)

ફૂલ કહે ભમરાને, ભમરો વાત કહે ગુંજનમાં;
 માઘવ ! ક્યાંય નથી મધુવનમાં.

કાલિન્દીના જલ પર ઝૂકી પૂછે કદંબડાળી,
 યાદ તને બેસી અહીં વેણું, વાતા'તા વનમાળી !
 લહર વમળને કહે, વમળ એ વાત સ્મરે સ્પંદનમાં;
 માઘવ ! ક્યાંય નથી મધુવનમાં.

કોઈ ન માગે દાણ કોઈની આણ ન વાટે ફરતી,
 હવે કોઈ લજ્જાથી હસતાં રાવ કદી ક્યાં કરતી !
 નંદ કહે જસુમતીને, માતા લાલ ઝરે લોચનમાં;
 માઘવ ! ક્યાંય નથી મધુવનમાં.

શિર પર ગોરસમટુકી મારી વાટ ન કેમે ખૂટી,
 અબ લગ કંકર એક ન લાગ્યો ગયાં ભાગ્ય મુજ ફૂટી;
 કાજલ કહે આંખોને, આંખો વાત કહે અસુખનમાં,
 માઘવ ! ક્યાંય નથી મધુવનમાં.

॥ કબીર સોતે સોતે ક્યા કરે, ઉઠકે રામ સંભાર; ॥
 ॥ એકદિન એસેં જાય ગો, લંબે પાંઉ પસાર. ॥

હરિહર ભટ્ટ

૧૮૩૧ (રાગ : આશાવરી)

એક જ દે ચિનગારી, મહાનલ એક જ દે ચિનગારી. ધ્રુવ
ચક્રમક ચક્રમક લોટું ઘસતાં, ખરચી જિંદગી સારી;
જામગરીમાં તણખો ન પડ્યો, ન ફળી મહેનત મારી. મહાનલ
ચાંદો સળગ્યો, સૂરજ સળગ્યો, સળગી આભ અટારી,
ન સળગી એક સગડી મારી, વાત વિપતની ભારી. મહાનલ
હંડીમાં મુજ કાયા થયરે, ખુટી ધીરજ મારી,
વિશ્વાનલ ! હું અધિક ન માગું, માંગુ એક ચિનગારી. મહાનલ

હર્ષ

૧૮૩૨ (રાગ : ચલતી)

અવસર દોહિલો ફેર નહી આવે, મત કર માન ગુમાન;
કરીલે તું 'રામ' 'નામ'નું ધ્યાન. ધ્રુવ
કાલ અનાદિથી તૂં રખડ્યો, ભવ ચોરાસીની માંચ;
મારગ સાચો હજી નહી પામ્યો, ભટકીશ તૂં જગ ઝંઝાળ. કરીલે
રાગ દ્વેષમાં છે અટવાયો, બાંધે છે કરમ અથાગ;
નાશવંત આ જગ માયામાં, માને છે સુખ અપાર. કરીલે
મળ્યો મનુષ્ય ભવ મોંઘેરો, શોધી લે તૂં સત્ગુરુ ઠામ;
તન-મન સર્વે ચરણે ધરીને, કર તૂં સેવા નિષ્કામ. કરીલે
નિશદિન 'હર્ષ' ઉમંગી બનીને, કર નિષ્ઠાથી ધ્યાન;
નિર્મળતા હૃદયની થાશે ત્યારે, ભાળીશ તૂં આતમરામ. કરીલે

|| જ્ઞાનકા લક્ષણ ધ્યાન હે, ધ્યાનકા લક્ષણ ત્યાગ;
ત્યાગકા લક્ષણ શાન્તિ તપ, તો જાણો વિમળ વૈરાગ. ||

૧૮૩૩ (રાગ : બહાર)

ગુરુપદ મહિમા જાની, જિસને સદ્ગુરુ કિરપા પાઈ. ધ્રુવ
ગુણ-ગ્રહણ પ્રમોદ રહ્યો અબ, અનુકંપા ઉર આઈ;
મૈત્રી ભાવ જગ્યો સબ જગમેં, પ્રગટ કરૂણા પાઈ. ગુરુ
આર્જવ, ક્ષમા, વિનય, સંતોષ અબ ઉરમેં આ ઠહરાઈ;
માયા, ક્રોધ, માન, લોભ, સબ દૂરસે ભાગ દિખાઈ. ગુરુ
સદ્ગુરુ રૂપ બસ્યો હિરદયમેં, ગુરુ ઉપદેશકો પાઈ;
જપ, માલા, તપ, ત્યાગ ક્રિયા, સબ સમ્યક્સૂપ સમજાઈ. ગુરુ
સત્ આનંદ સ્વરૂપ હૈ મેરો ગુરુગમ સે ઉર લાઈ;
સદ્ગુરુ ચરણમેં 'હર્ષ' ભયો જબ, સોહંમ ધૂન લગાઈ. ગુરુ

૧૮૩૪ (રાગ : આશાવરી)

તૃષ્ણા ખાઈ બડી હૈ અંધેરી;
દૌડત હૈ માયા કે પીછે, કરે મલિન મન તાહી. ધ્રુવ
પરદન દેખકે મન લલચાવે, લેવન જાત નઠારી;
ઠરત ન દેખ જગતકો વિનાશી, સોચ કરે બહુ ભારી. તૃષ્ણા
જ્ઞાની ધ્યાની સંત મહારથી, પટક દિવે પલ માંહી;
યે તો હૈ દુઃખ જનની ભાઈ, ભવ ભટકાવન હારી. તૃષ્ણા
સત્ય, શૌચ ઘન રખે જો કોઈ, માર સકે ન ઠગારી;
ક્યોં ન બિચારત 'હર્ષ' તૂ ઉસકો ! ભજ અવિનાશ મુરારી. તૃષ્ણા

નાભી કે કુમાર મૈં તો કહુ કર જોડ મોહે, ભવ - ભયસે ઉબાર નિર્ભય કીજીએ,
ક્રોધ માન માયા ઔર લોભસે છુડાય મોહે, વિનય, વિવેક પ્રેમ ભક્તિ દાન દીજીએ;
ઔર કી છુડાકે આશ, સંતનકી રાખો પાસ, અરજ હૈ યહી એક શરણમેં લીજીએ,
'હર્ષ' કહે પુકાર, દેર ન કરો લગાર, વિનંતી સુનકે મેરી કૃપાસિંધુ રીઝીએ.

|| જુહાર જુહાર વણિક કહે, ન જાણે જુહાર કા ભેદ;
ભેદ જાણે બિન રહત હૈ, આઠો પહોર બહુ ખેદ. ||

१८३५ (राग : भैरवी)

निशदिन नमु गुर्वर चरण, गुर्वर चरण, भव-भय हरन. ध्रुव
संकट हरन, संशय हरन, विभ्रम हरन, पातक ऋरन;
कोमल हृदय कृपा करन. निशदिन०
मंगल सदा जिनके वचन, पावन सदा जिनके चरण;
तारण तरण ज्योति परम. निशदिन०
तप त्याग प्रेरित है कथन, सत् ज्ञानमें मन करे मगन;
मन भाव भक्ति अति भरन. निशदिन०
तुमरी कृपासे भवअंत है, तुम ही मेरे भगवंत है;
रगरगमें 'हर्ष' है प्रीति पूरन. निशदिन०

१८३६ (राग : गजल)

प्रभु तूं प्रेमी ने प्रियतम, जगत माने के ना माने. ध्रुव
मण्यो अवसर मजानो आ, भजनना भावमां रांचुं;
भरी भीनाश भीतरनी, छुछा जोले के ना जोले. प्रभु०
प्रभु निशदिन निहाणुं छुं, हृदयना अे ऋरोपाथी;
वसे अंतरमां र्प ताई, नयन जोवे के ना जोवे. प्रभु०
प्रभु गुणगान आ तारा, जोले इदिया तला ताणा;
ध्वनि ऊँ कारना गुजे, कान सुणे के ना सुणे. प्रभु०
प्रभु तुज प्रशम भावोनी, शीतल सुगंधता आवे;
मगन हुं ध्यानमां तारा, श्वास चाले के ना चाले. प्रभु०
रहो आत्म प्रदेशोमां, वियोगो के संयोगोमां;
'हरश'थी स्पर्शुं छुं भीतर, टाणु जन्मो अनादिना. प्रभु०

॥ जजमें जगदीश हय, हहामें हरि सार; ॥
॥ रसमें राम रम रह्यो, ताका नाम जुहार. ॥

भज रे मना

११२०

१८३७ (राग : भैरवी भैरव)

प्रभूनामको तू भक्तिसे पुकार, विभावी मन काहेको करे? ध्रुव
कर्मोका ये भेल है प्यारे, तेरे जांघे है वो आये (र)
समता भावसे तू करले स्वीकार. विभावी०
तन, धन, जोषन स्थिर नही है, जादल-जीवली और नही है (र)
नश्वरताकी तू कर ले पहेयान. विभावी०
उलजा तू विषयोमें रम कर, भटका तुं आंतिमें इस कर (र)
जूठे अममें तू हो नही पुवार. विभावी०
समरथ गुर् चरणमें रहकर, कर आराधन उनकी शरणमें (र)
भक्ति भावसे हृदय में उनको धार. विभावी०
अगम र्शारा मिल जायेगा, सहज किनारा मिल जायेगा (र)
'हर्ष' अपने गुर्में कर तू वास. विभावी०

१८३८ (राग : चंद्रकोश)

भक्ति के ठिठे है तरंग, मैं गाँठ तेरे गुण;
मेरे दिलमें लगन, आया दरस करन, प्रभु चरणोंमें,
मन है मगन. ध्रुव
जीय भंवर में नाव है मेरी, पार करो प्रभु करो न डेरी;
मैं तो आया तव चरणनमें, मेरे मनमें ठिठी है उमंग,
भक्ति के ठिठे है तरंग. भक्ति०
रोम रोम पुलकित है मेरा, भक्ति के नवदीप से जेला;
ज्ञानानंद कलिया जीव जाये, मेरे अंतरकी यही है लगन,
तेरे चरणों में मन है मगन. भक्ति०
मन मंदिर में आप विराजो, अंतरमें प्रभु ज्ञान जगाओ;
भव-भवके सप कर्म छुडाओ, मेरी गिनती यही है भगवंत,
मेरे अंतरकी यही तऽपन. भक्ति०

॥ मोमें गुण कछु है नहीं, तुम गुण भरे हो जाज; ॥
॥ गुण अवगुन न विचारिये, प्रभु जांघु ग्रहेकी लाज. ॥

११२१

भज रे मना

૧૮૩૯ (રાગ : લલિત)

મુરલી બોલે શ્યામ શ્યામ હરિ, શ્યામ શ્યામ હરિ, રામ નામ હરિ. ધ્રુવ
મુરલી રાઘે શ્યામ ગોપાલા, મુરલી સદ્ગુરૂ સંત કૃપાલા;
મુરલી શબ્દ છે ગ્રંથ નિરાલા, મુરલી નાદ પરબ્રહ્મ છે પ્યારા. મુરલી૦
મુરલી રાગ-વિરાગ અજબ છે, મુરલી આશા-પાશ વિરહ છે;
મુરલી બૈન સબ મધુર મધુર છે, મુરલી બસ બ્રહ્મનાદ સુખદ છે. મુરલી૦
મુરલી આતમ, છે પરમાતમ, મુરલી કેવલ જ્ઞાન પ્રકાશન;
જ્ઞાન - ધ્યાન સબ મુરલી મુરલી છે, મુરલી 'હર્ષ' આનંદમયી છે. મુરલી૦

૧૮૪૦ (રાગ : દેશ)

મેરે મન મંદિરમે આવો, ગુરૂરાજ હો ગુરૂરાજ. ધ્રુવ
કરૂણા સાગર, ભવ - ભય હારક (૨) કર દો જ્ઞાન પ્રકાશ (૩). મેરે૦
આયે શરણ, ચરણમે લે લો (૨) દિબે ભક્તિદાન ગુરૂરાજ (૩). મેરે૦
ડૂબતી નૈયા ભવસાગરમે (૨) તૂમ ખેવૈયા ઈસ સાગર કે,
બાહ્ય હમારી પકડલો રાજ (૩) મેરે૦

૧૮૪૧ (રાગ : વિભાસ)

રે જીવ નિજ પરિણામ સુધાર, અવલોકી જગ સાર;
અંત: નિરીક્ષણ, અંત:પરિક્ષણ, કરલે અંત: સુધાર.
જીનવર કો ઉર લાવ. ધ્રુવ
પરવશ હોકર ક્રોધ કરે તું, વિસરી આપ સ્વભાવ;
ક્ષમા ધર તું ! નિર્મલ હો તું ! નિજ આતમકો જગાવ. જીનવર૦
ગર્વ કરે તું ઈસ કાયા પર, કર કે માન - ગુમાન;
જડ-પુદ્ગલકી યે નટ બાજી, સમજ સમજ નાદાન. જીનવર૦

॥ સંત મિલનકો જાઈયે, તજ માયા અભિમાન; ॥
જયો જયો પગ આગે ધરે, કોટિક યજ્ઞ સમાન. ॥

જગકી માયા જગમે રહેગી, મિથ્યા મમતા નિવાર;
કૂડ, કપટ સંસારકી ખાઈ, કર સત્સંગ વિચાર. જીનવર૦
પરકી આશા સદા નિરાશા, નિજ શક્તિકો જગાવ;
પરકો પર સમજલે 'હર્ષ' તૂ, ગુરૂગમ કો ઉર લાવ. જીનવર૦

૧૮૪૨ (રાગ : ભૂપાલી)

સકલ જગતમે હિમગીરી સુંદર, સ્ફટિક શિલા પર રાજત જિનવર. ધ્રુવ
મંગલ સુખદાયક જગ નાયક, સહજાનંદી અખંડ શિવ-સાગર. સકલ૦
સતચિત્ આનંદ અગમ અગોચર, અવિચલ અપરંપાર પ્રકાશક. સકલ૦
મગન ધ્યાન, નિત નિજાનંદમે, કહે શ્રુત, જ્ઞાયક અખિલ જગત કે. સકલ૦

૧૮૪૩ (રાગ : ગઝલ)

હતું જીવન કર્યું અર્પણ, તમારા એક ઈશારા પર;
ઘડો કે ના ઘડો એ તો, બધું છોડ્યું તમારા પર. ધ્રુવ
નથી સહેલા બદલવા આ, જીવનના રંગ બેરંગો;
નથી ફિકર હવે છોડ્યું, બદલવું તમ સહારા પર. હતું૦
મિલનની એ પળો પહેલાં, હતી પતઝડ જીવનમાં;
હવે લાગ્યું બહાર આવી, તમારા ટહુકાર પર. હતું૦
સમયના વહેણમાં અહીં તહીં, વહી જતી જીવન નૌકા;
મળી દિશા હવે હાંકી, તમારા કિનારા પર. હતું૦
થયાં 'દર્શન' મળ્યું જીવન, હજી સુધી મળ્યું નો 'તું';
વિતાવી 'તી ક્ષણો લાંબી, વિરહના ઓવારા પર. હતું૦

॥ સાખી શબ્દ બહુ સુણ્યા, મિટયા ન મનકા દાગ; ॥
સંગત થકી ન સુધર્યો, તાકા બડા અભાગ. ॥

૧૮૪૪ (રાગ : દરબારી)

હે જગવંદન ! શિશલાનંદન, મંગલમય તવ શરણે લે જો. ધ્રુવ
દેવો ભક્તિ દેવો શક્તિ, નાથ ! નિરંજન દૃષ્ટિ દેવો;
વિસરૂ નહીં પ્રભુ લગાર તમોને, નિર્વિકારી ! નયને રહેવો. હે
આતમા કોઈનો દુભાય નહિ, એવી વાણી મુજ વર્તનમાં દેવો;
કરૂ ઉપકાર બીજાની ઉપર, અપકારનો ભાવ ન રહેવો. હે
જીવ માત્રમાં આપને ભાણુ, એવી નિર્મળ દૃષ્ટિ દેવો;
મૈત્રી જગતમાં સહુ જીવોમાં, ભેદભાવ નહિ રૂઢિયે રહેવો. હે
શ્રીમદ્ સદ્ગુરૂ શરણમાં 'હર્ષ'ને સાચી ભક્તિ વિનય સહ દેવો;
કાપુ કરમના બંધન સઘળાં, એવી અડગ મુજ સ્થિરતા રહેવો. હે

૧૮૪૫ (રાગ : સોરઠ ચલતી)

હું તો આવ્યો તમારે દ્વારે, દુઃખભંજન હે ભગવાન. ધ્રુવ
અધમોધારણ, પતિતપાવન, કરૂણાના ભંડાર;
તુમ ચરણાનુરાગી મુજને, દયો ભક્તિ ને જ્ઞાન. હું
નિંદા સ્તુતિ શ્રવણ કીધી બહુ, થાક્યો સૂણી હવે ગાન;
તપ શીલ સંયમ ભૂલી ગયો હું, જૂઠા જગતને કાજ. હું
ભક્તિ કરી પણ ભાવ વિહોણી, દાંભિક ત્યાગ - વિરાગ;
બહાર કર્યા અજવાળાં બહુ મૈં, ભીતર ઘનો અંધકાર. હું
જિનશાસન સરોવર છે નિર્મળ, સમક્તિ રૂડી પાળ;
જ્ઞાનજળ નિર્મલ કરો મારૂ પ્રભુ, હૃદયે પધારો નાથ. હું

|| સંગત બિચારી ક્યા કરે, હૃદયા ભયા કહોર; ||
|| નવ નેજા પાણી ચડે, પત્યર ન ભીંજે કોર. ||

ભજ રે મના

૧૧૨૪

૧૮૪૬ (રાગ : ચલતી)

અનહદ ગાજે ભારી ભજનના (ર),
શ્રીમદ્ સદ્ગુરૂ દેવ સમરૂ (જેણે), પરમ પ્રીતી કરાવી, મારા સદ્ગુરૂ. ધ્રુવ
શાંત મુદ્રા, અમીરસ ઝરતી, ક્ષમા ખડ્ગના ધારી રે;
નયનમાં જેને કરૂણા વહેતી, જગત જીવ ઉપકારી. મારા
જડ ચેતનનો વેંત કરાવી, વીતરાગી રંગમાં રોળી રે;
આતમ ચિહ્ની કર્યા અજવાળા, અલખ પુરૂષ અવતારી. મારા
ભક્તજનોના છો ઉપકારી, વૃત્તિને નિજમાં ઠારી રે;
દીધા દાન અવિનાશી પદના, હર્ષ-શોક સંહારી. મારા
પલે પલે ગુરૂદેવને સમરૂ, સમતા રસના ભોગી રે;
આનંદ સાગર, ચંદ્ર નાગર, ધર્મની જ્યોત જગાવી. મારા

અન્ય પદો

૧૮૪૭ (રાગ : માલકૌંશ)

આવો ! આવો ! પરમકૃપાળુ આવો ! આતમ દીપ જલાવો. ધ્રુવ
રાગ-દ્વેષ ટળે અંતરથી, સમતા રસ રેલાવો;
તિમિર ટાળી જ્યોત પ્રકાશો, નિર્મળતા પ્રસરાવો. આવો
અહંભાવને ઓંકાવી પ્રભુ, તૃણ તુલ્ય બનાવો;
મિથ્યા બંધન દૂર હટાવી, વૈરાગ્યે ઝુલાવો. આવો
નિત્ય નિરંતર નમું નિરંજન, એ ધૂન હૃદયે લગાવો;
માણી શકું હું પરમાનંદને, એહ કૃપા વરસાવો. આવો
સ્વામી સાચું ભાન કરાવી, એ સત્ પંથે ચડાવો;
અર્ધ્ય સર્મપું 'મુજ' જીવનનું, જ્યોતમાં જ્યોત મિલાવો. આવો

|| ભલા ભવ ન વિસરે, નગુણા ચડે ન ચિત; ||
|| કાલી ઊન કુમાણસો, (તેને) ન ચડે દૂજો રંગ. ||

૧૧૨૫

ભજ રે મના

૧૮૪૮ (રાગ : મદમાંત સારંગ)

આવો સુંદર શ્યામ, મેરે ઘટ (૨). ધ્રુવ
જો મેં હોતી કિરણ ભોરકી, રંગમહલમે આતી;
છિપ નહી પાતે મુજસે પ્રભુજી (૨) જ્યોત સે જ્યોત મિલાતી. મેરે
રાહકી માટી જો મેં હોતી, ચરનનસું મેં લગ જાતી;
પવન ઝકોરા જો મેં હોતી, છૂ કર મન બહલાતી. મેરે
બાંસ મુરલિયા જો મેં હોતી, અઘરોસે લગ જાતી;
ઘટા ગગનકી જો મેં હોતી, છલ છલ જલ બરસાતી. મેરે
જ્યું ભાવે ત્યું રાખો સ્વામી, મેં બિરહન ગીરધારી;
પ્રીત ન તૂટે નામ ન છૂટે, બિનતી નાથ હમારી. મેરે

૧૮૪૯ (રાગ : છાયાનટ)

ઓ મોરે શ્યામ... લાગી લાગી તોસે લગન, ઐસી લાગી. ધ્રુવ
જબસે લાગી તોસે નજરીયા (૨), ભૂલ ગઈ મેં અપની ડગરિયા (૨)
રાત રાત ભર ઓઢે રોઈ, પર્વત પર્વત નારી. લાગી
ઓ મોરે શ્યામ સલોને સાંવરીયા (૨) હો ગઈ મેં તો હાથે બાવરીયા(૨)
બન બન નગર નગરમે મોહન તેરી કારજ જાગી. લાગી
મહી મંથન લે ચલીમેં બજરીયા (૨) નટખટ લાલને પટકી મટકીયા,
સુઘબુધ ખો ગઈ દેખ સાવલિયા, શૂરતા ગગનમેં રારી. લાગી

૧૮૫૦ (રાગ : લલિતગૌરી)

ઈસ યોગ્ય હમ કહાં હૈ, ગુરૂવર તુજે રિઝાયે;
ફિર ભી મના રહે હૈ, શાયદ તૂં માન જાયે. ધ્રુવ

॥ માખી ચંદન પરહરે, દુર્ગધ હોય ત્યાં જાય; ॥
મૂરખ ને ભક્તિ ન ભાવે, ઊંઘે કા ઉઠી જાય. ॥

ભજ રે મના

૧૧૨૬

જબસે જનમ લિયા હૈ, વિષયોને હમકો ઘેરા,
છલ ઓર કપટને ડાલા, ઈસ ભોલે મનપે ડેરા;
સદ્બુદ્ધિકો અહંમને, હરદમ રખા દબાયે. ફિર
નિશ્ચય હી હમ પતિત હૈ, લોભી હૈ સ્વાર્થી હૈ,
તેરા ધ્યાન જબ લગાયે, માયા ભૂલા રહી હૈ;
સુખ ભોગનેકી હમમેં, કભી વૃષ્ટિ હો ન પાયે. ફિર
જગમેં જહાં ભી દેખા, સબ એક હી ચલન હૈ,
એક દૂસરેકે સુખમેં ખુદકો બડી જલન હૈ;
કર્મોકા લેખા જોખા કોઈ સમજ ન પાયે. ફિર
જબ કુછ ન કર સકે તો, તેરી શરણમેં આયે,
અપરાધ માનતે હૈ, જેલેગે સબ સજાયે;
બસ 'દરશ' તૂ દિખા દે, કુછ ઓર હમ ન ચાહે. ફિર

૧૮૫૧ (રાગ : કીરવાણી)

બસ જાઓ પ્રભુ, મેરી આંખોમેં; ફિર રૈન અગર હો જાએ તો ક્યા ? ધ્રુવ
કુછ ગુર તો દો અંતરકો મેરે; ફિર શામ અગર ઢલ જાએ તો ક્યા? બસ
તુમ દિપ પ્રભુ, મેં બાતી હું; જલજાવું તો ક્યા ? બુઝ જાવું તો ક્યા? બસ
તુમ સાગર, મેં જલધારા હું; મિટજાવું તો ક્યા? મિલ જાવું તો ક્યા? બસ
તુમ સ્વામી હો, મેં સેવક હું; અપનાવો તો ક્યા? ભવ તારો તો ક્યા? બસ
તુમ કર્ણામય જગતારણ હો; 'હર્ષ' નૈનનમેં, બસ જાવો તો ક્યા? બસ

નંદ કે દુલાર, માત ચશોદાકે લાલ તેરે, અઘરકી બાની, લાલ રંગ મેરે લાઈ હૈ,
નયન ભયે હૈ લાલ, દરશભી હૈ ઉદાસ, વૃત્તિના ઠરત કહી, લાલીમેં રંગાઈ હૈ;
લાલી ઉપશમ ઓર લાલ હૈ વૈરાગ્ય દોઈ, લાલી-લાલ મિલકે, લલનકો લગાઈ હૈ,
લલન ભયો હૈ લાલ, 'હરષ' ભયો બેહાલ, લાલી-લાલ સબ, નિજ રંગમેં સમાઈ હૈ.

॥ સબ નદી ગંગા વહે, સબ પથર શાલિગ્રામ; ॥
સબ વનસ્પતિ હય તુલસી, જાકે હૃદયે રામ. ॥

૧૧૨૭

ભજ રે મના

૧૮૫૨ (રાગ : મિશ્ર ખમાજ)

જલતી આતમ જ્યોતના માનવ, પરખી લે તું અજવાળા;
સત્ને મારગ હાલ્યો જા, તારા માથે રામના રખવાળા. ધ્રુવ
કારી માટીના ઘડતર જેવું, આ કાયાનું ચણતર;
જલ - તરંગને ખુંદખુંદ સરીખું, ક્ષણભર છે આ જીવતર. જલતી
ચાંદનું રૂપ છે પલભર માટે, પાછળ ધોર અંધારા;
પંથ રવિનો તપતો છતાં પણ, છે એ પરમ તેજાળા. જલતી
આશાને અભિલાષા મૂકીને, પ્રેમથી વર તું પ્યારા;
હર્ષ મોહને શૂન્ય કરીને, જો તું સહુમાં ન્યારા. જલતી
મન મંદિરની શોભા અજબને, આતમ દિપની જ્યોતિ;
નૈનન કેરાં દિવસાં તારાં, લેસે પ્રભુને ગોતી. જલતી

૧૮૫૩ (રાગ : શિવરંજની)

જાઓ શ્યામને શોધી લાવો (૨). ધ્રુવ
વૃંદાવન સુમસાન બન્યું ને, થંભ્યા યમુના પાણી, પાણી (૨)
ગોકુળની ગોવાલણ પૂછે, ક્યાં છે મહીનો દાણી ? જાઓ
બંસીબટ યમુના તટ જાતાં, ગાગર નીર છલકાણાં, છલકાણાં (૨)
કંબ ડાળે કોયલ બોલી, શામળિયાને વારી. જાઓ
ઘેનુ ધીરજ ના, ઘરતી વાટે, રાધા મનમાં મુંઝાણી, મુંઝાણી (૨)
કુંજ બિહારી મન મંદિરમાં, શામળિયાથી હારી. જાઓ

૧૮૫૪ (રાગ : સિંધભૈરવી)

જિનવર તેરે ચરણોમેં હમ તો આ ગયે;
અપને હૃદયકે કુંજ મેં, તુમ છા ગયે. ધ્રુવ

|| પ્રીતિ જગતમાં ગુપ્ત છે, મુખસેં કહી ન જાય;
|| મેંદી કેરે પાનમેં, લાલી રહી છુપાય. ||

દુઃખશોક હર, ભ્રમરોગહર, સંતોષકર, સાનંદ હો,
અકલંક હો, નિઃકલંક હો, નિઃશેષ હો, નિષ્કંપ હો;
ચદિ હૈ અમાવસ અજ્ઞજન, તો પૂર્ણમાસી આપ હો. જિનવર
હો શક્તિયોકે સંગ્રહાલય, જ્ઞાન કે ઘનપિંડ હો,
ધરમાતમા પરમાતમા, તુમ ધર્મ કે અવતાર હો;
અરહંત જિન સદ્ધર્મમય, સત્ ધર્મ કે આધાર હો. જિનવર
સ્વાધીન હૈ પ્રત્યેક જન, સ્વાધીન હૈ પ્રત્યેક કન,
પર દ્રવ્યસે હૈ પૃથ્થક્ પર, હર દ્રવ્ય અપને મેં મગન;
તૂમને બતાયા જગતકો, સબ આતમા પરમાતમા. જિનવર
મનોહર પ્રતિમા હૈ પ્રભુકી, ઉપમા કૌનસી લાઈએ !
મેરે મનમેં એસા પ્રેમ ઉછલે, 'હર્ષ' ઓર ક્યા પાઈએ !
ઈસ દાસકી આનંદ મહિમા, કહત કો' મુખસો બને. જિનવર

૧૮૫૫ (રાગ : હીંદોલ)

દે ડારો બંસી હમારી, રાધા પ્યારી.

બાદલ બીન જયું મોર પપીલાં, ચન્દ્ર બીના જયું રજની;
બંસી બીન મોહે બંસીવાલા, કૌન કહે રી સજની ?
દે ડારો બંસી હમારી

બંસી બિન મેં કેસે પ્યારી, છુપ છુપ તુમ્હે બુલાઉં ?
માન લો મોરી કહું કર જોરી, અબ મેં કભી ન સતાઉં.
દે ડારો બંસી હમારી

બાન ગઈ તેરી ચતુરાઈ, બંસી ન દુંગી કન્હાઈ;
બંસી મિલે તો ફીર ન મીલોગે, જૂઠી બાત બનાઈ,
મોરારી ! ના દુંગી બંસી તુમ્હારી

ઈસ બંસી કી ધુન સુનાકર, નિશદિન મુઝે રૂલાઈ;
ભટકત ફીર ગલી કુંજનમેં, એસી કરી ચતુરાઈ,
મોરારી ! ના દુંગી બંસી તુમ્હારી

|| સ્વામી થાવું સહેજ છે, દુર્લભ થાવું દાસ;
|| ચરી જાય વન ગાડુરી, બિન તણી શી આશ. ||

અંસી કહે સુન રાધા પ્યારી, શ્યામકો મેં ક્યું ભાચી ?
 મધુર સુરકે પીછે મેરી, હુઈ પરીક્ષા ભારી.
 નિર્જન બનમેં જબમેં ખડીથી, સહી તપન શ્રદ્ધત સારી;
 ફિર અપના સર કલમ કરાયા, દેહ અગનમેં તપાઈ.
 ઈતનો હી નહી અપને ભીતર, કાટકૂટ કરવાઈ;
 છેદ હુઈ જબ તનમેં ફીરભી, તૂટી ન સુદિ ખિસરાઈ.
 સહે કષ્ટ જબ ઈતને મેંને, તબ શ્યામને અધર લગાઈ;
 બિના શ્યામ મેં જી નહીં પાઉં, સોંપ દે હાથ કન્હાઈ,
 દે ડારો હાથ મોરારી, અબ તુમ દે ડારો હાથ મોરારી.
 ફીર ન રલાઉં, ફીર ન સતાઉં, અબ મેં રાસ રચાઉં;
 અંસી લેકર વૃજકે ઘર ઘર, પ્રેમકી જ્યોતી જલાઉં.
 રાધા અંસીકી ધુન હે નિરાલી૦

૧૮૫૬ (રાગ : શુદ્ધ કલ્યાણ)

પ્રભુજી તુમ મેરા હાથ ન છોડો, હાથ ન છોડો, સાથ ના છોડો. ધ્રુવ
 તેરે બિના કછુ રાહ ના પાઉં, ચલત ચલત મેં ઠોકર પાઉં;
 સાથ સભીકા છૂટે ચાહે છૂટે, મુજસે મુખ ના મોડો. પ્રભુજી૦
 સુખ આવે તો ના ઈતરાઉં, દુઃખ આવે તો ના ગભરાઉં;
 સુખમેં ન ભૂલું, દુઃખ મેં ન ભૂલું, મદ મટકી કો ફોડો. પ્રભુજી૦
 મિથ્યા મોહ તપન સે દા'હૂ, ફિરભી વિષયોમેં લલચાઉં;
 ભવ-ભય પીડિત વ્યથિત ચિત મેરા, ભ્રમ મિથ્યા સબ તોડો. પ્રભુજી૦
 ભક્તિમેં જબ ચિત લગાઉં, ઉર આનંદ અદ્ભુત મેં પાઉં;
 ભાવ રહે નિત ઉજવલ ઐસે, અંતર ઘટ - પટ ખોલો. પ્રભુજી૦
 પ્રભુજી અબ કુછ ભી નહી ચાહુ, નિજ સ્વભાવમેં હી રમ જાઉં;
 જ્ઞાતા માત્ર રહૂ મેં સ્વામી, 'આપ' શરણમેં જોડો. પ્રભુજી૦

॥ આમ્ર તરૂ રૂપ સંત છે, ફૂલી ફલે પર કાજ; ॥
 ॥ પત્થર મારે તોય પણ, દેતે ફલ સુખ સાજ. ॥

૧૮૫૭ (રાગ : બાગેશ્રી)

પ્રેમ ભરેલું હૈયું લઈને, તારે દ્રારે આવ્યો છું;
 જો તું મુજને તરછોડે તો, દુનિયામાં ક્યાં જાઉં હું? ધ્રુવ
 જાણું ના હું પૂજા તારી, જાણું ના ભક્તિની રીત,
 કાલી ઘેલી વાણીમાં હું ગાતો પ્રભુજી તારાં ગીત;
 બાળ બનીને ખોળે તારા, રમવાને હું આવ્યો છું. પ્રેમ૦
 સંસારીના સુખડાં કેરી, વાત વિસારી મેલી છે,
 દીન દયાળા હે જગત્રાતા, એક હવે તું બેલી છે;
 કંઈક જનમના પાપો મારાં, ધોવાને હું આવ્યો છું. પ્રેમ૦
 પ્રભુજી તારા દર્શન કાજે, નયનો મારા તલસે છે,
 નાનકડી આ આંખલડીથી અશ્રુધારા વરસે છે;
 સેવક થઈને શરણે તારા, રહેવાને હું આવ્યો છું. પ્રેમ૦

૧૮૫૮ (રાગ : આનંદ ભૈરવ)

ભક્તિરસની ભાવ-ભીની, આ અંતર યાત્રા કરી લો;
 ભક્તિરસના ભાવ-ભીના, આ ભરી ભરી પ્યાલા પીલો;
 પ્રેમભાવથી જિનદરશનના, અમૃતપાન કરી લો. ધ્રુવ
 કાલ અનાદિની ગ્રંથિને છેદી, ક્રોધ માન માયાને ભેદી;
 સમતા પાઠ ભણી લો, અરહંત નામ જપી લો. ભક્તિ૦
 ભવ સાગરના મોજા તોફાની, ભવ નોકાના મળ્યા સુકાની;
 નૈયા પાર કરી લો, અરહંત નામ જપી લો. ભક્તિ૦
 રાજ વૈભવ સુખ સંપતિ વિનાશી, તજી તેને જે થયા વીતરાગી;
 ઘટ ઘટ ધ્યાન ધરી લો, અરહંત નામ જપી લો. ભક્તિ૦
 આતમ ધર્મનું મૂળ જાણીને, ભક્તિને ભાવથી સિંચન કરીને;
 શિવ-સુખ લક્ષ્મી વરી લો, અરહંત નામ જપી લો. ભક્તિ૦

॥ તેહ સુખાણ ગુરૂ રામ સમ, નહીં વિષમતા લેશ; ॥
 ॥ તેની કૃપા કટાક્ષથી, ટળે કઠિન સહુ કલેશ. ॥

૧૮૫૯ (રાગ : યમન કલ્યાણ)

મિલું કૈસે તુમકો ગુરુરાજ ? મિલનકો વ્યાકુલ તન મન પ્રાણ(૨). ધ્રુવ
તનકો દેખા મનમેં જાકા, સબકો લગન મગનમેં પાયા,
નિર્મલ દર્પનમેં ભી દેખા, ઉનમેં ના તૂમ દિખે ન છાયા;
તેરા નામ ન હૈ કોઈ ધામ. મીલું

ધ્યાની કહતે તુમ જ્યોતિમેં, પંડિત કહેતે હૈં પોથીમેં,
તપસી કહતે તપ-અગ્નિમેં, બૈરાગી કહે વન-ઉપવનમેં;
કહાં છૂપે બૈઠે અનજાન ? મીલું

ભક્તિવશ મૂરતમેં ટૂંટ્ટે, લેકીન તુમ કુછ નહીં બોલતે,
સંત કહે છૂપે હો મુજમેં ! તુમ અધરોકો નહીં બોલતે;
તુમકો ટૂંટ્ટ હુવા હેરાન. મીલું

નિર્મલ હૃદય, પ્રેમ વિરહસે, તડપ ઊઠી અંતર આહોસે,
સંતનકી કહીં અનુભવમેં લહી, વસ્તુ પ્રમાણ કરી ભાવોસે;
અદ્ભુત તેરે ઠામ તમામ. મીલું

૧૮૬૦ (રાગ : પ્રભાત ભૈરવ)

મેરા મન તુજમેં રમ જાયે, તુજમેં હી લગન લગ જાયે;
બસ ઈતની અરજ મેરી, ઈતનીસી અરજ મેરી. ધ્રુવ
મેરા રાગ હટા દેના, મેરે દોષ મિટા દેના,
મેરી પ્રીત જગા દેના, મેરા મોહ મિટા દેના;
મુજે બસ અપના લીજૈ, ચરણોમેં જગહ દીજૈ. મેરા
સંસાર નહીં અપના, પરિવાર નહીં અપના,
ચહ તનભી નહીં અપના, સબ સપના હી સપના;
મેરી બાંહ પકડ લીજૈ, સંતાપ મિટા દીજૈ. મેરા

॥ ગુરૂ બોધ સમજે સુણો, ભોગવી લે નિજ ભોગ; ॥
॥ ગુરૂ કથન સમ કૃતિ કરે, ભાગે ભવના રોગ. ॥

ભજ રે મના

૧૧૩૨

સુખમેં ના તુજે ભુલું, દુઃખમેં ભી ના ઘબરાઈ,
દિન-રાત તુજે ધ્યાઈ, તેરી ભક્તિ મેં રંગ જાઈ;
સત્સંગકી ગંગા મેં, મુજે સ્નાન કરા દીજૈ. મેરા

સૂરજમેં તુજે દેખું, ચંદામેં તુજે દેખુ,
તરવરમેં તુજે દેખુ, ઝરનોમેં તુજે દેખુ;
ચહું ઔર તેરી અસ્તિ, મુજે ભાન કરા દીજૈ. મેરા

મેરા મન તેરા મંદિર હો, સાંસોમેં તેરા સુર હો,
તેરા નામ જુબા પર હો, ચરણોમેં જુકા સર હો;
મેરી જીવન બૈયા કો, પ્રભુ પાર લગા દીજૈ. મેરા

૧૮૬૧ (રાગ : તોડી)

સોનાને લાગે ક્યાંથી કાટ હો સંસારી મનવા;
સોનાને લાગે ક્યાંથી કાટ. ધ્રુવ

મેલ રે ચડે કદાચિત માયાવી મલકનો રે,
પાર ક્યાંથી પામે આલમ અસલી ઝલકનો રે;
તપના તેજાબથી ચળકાટ. હો સંસારી મનવા

લોટું આ કટાઈ જાય, તાંબુ આ લીલુંડું થાય,
ઝેરીલા વાયરામાં જાતે ખવાઈ જાય;
સોનાને હોય ના ઉચાટ. હો સંસારી મનવા

દુનિયાના દરિયાની આ ખારી હવામાં રાખો,
અંગે ઓપાવો અથવા કાદવ કીચડમાં નાખો;
સોનું ના થાય સીસમપાટ. હો સંસારી મનવા

સોનું ના સડતું કે'દી, હલકી ઘાતુને પગલે,
સોનાનું સત ના બદલે, સોનાની પત ના બદલે;
બદલે ભલેને એના ઘાટ. હો સંસારી મનવા

॥ રહું શરન તે રામને, જે દેની સુખ રૂપ; ॥
॥ એ અનુગ્રહ ઉદયથી, નાસે ભ્રમ તમ કૂપ. ॥

૧૧૩૩

ભજ રે મના

१८६२ (राग : मा३ णिहाग)

रसिया आवोना (र), तोरे दश णिना मोरी अभियां प्यासी. ध्रुव
थैन न आवे माहे, निंदिया न आवे, प्यास मिलनकी तेरी अहोत सतावे;
प्रभु तूमरे णिना मेरी णिते ना रतिया. रसिया०
नाम पुकारे तेरा सूकी हे जुमडिया, णाट निहारे तेरी, लाल लघ अणियां;
प्रभु तुमरे णिन मोरे नेना सुने. रसिया०
मन नाहि मानत, तन दुःख पावत, 'हर्ष' के णिंदु गीरे जैसे सावन;
प्रभु तुमरे णिन मोरा मन नही लागे. रसिया०

१८६३ (राग : क्लावती)

श्री महावीर भगवान, तुम्हारे चरणोंमें परलाम. ध्रुव
भवसागरमें नाव हमारी, कल से गोता पाये,
तुमही स्वामी हाथ अटाकर, तारो तो तिर जाये;
हो गर्भ शाम र्सस जुवनकी, दिन दिन घटता जाय. तुम्हारे०
तूम भवनाशी, में भववासी, परको निज कर माना,
कायाकी मायामें भूला, तुजको नहि पहिचाना;
आज तुम्हारे द्वारे आया, भक्तवत्सल भगवान. तुम्हारे०
अनुकंपा हो जाये स्वामी, आकुलता मीट जाये,
आश्रितकी यह विनती प्रभुजु, चरण - शरण मिल जाये;
जुवन सङ्ग हो जाये मेरा, दीन अंधु दीनानाथ. तुम्हारे०
वीतरागी सर्वज्ञ प्रभु तुम, हितकर बोधि दाता,
तेरे दर्शन से निज दर्शन, पाउ यह है अभिलाषा;
रत्नत्रय निधियां मिल जाये, हे कृपा के निधान. तुम्हारे०

॥ कभीरा कभीरा क्या करो, भोजो आप शरीर; ॥
॥ पांच र्दन्दीय भश करो, आपहीं दास कभीर. ॥

भज रे मना

११३४

अपने आप में में - मिल जाउ, अपने में ही रम जाउ,
शुद्धस्वर्णी तुज - सा बनकर, शिवरमणी वर जाउ;
गुण अनंतसे शोभित प्रभुजु, कीजे आप समान. तुम्हारे०

१८६४ (राग : मालकौंश)

हे 'जिनवर' तुम शरणमें ले लो,
जगतारक, तव नाम निरंजन, अविनाशी तुम हो भयभंजन. ध्रुव
त्रिविध तापसे तप्त है अंतर, शीत अमृत बन अरसो हम पर. हे०
जगतपति तव शरणमें आये, कृपासिंधु अनुरागसे गाये. हे०
जग तारकका भिरे धरावो, दासको र्तना क्यु तलसावो ? हे०
रस सेवक की अरज यही है, ज्योत अगमकी हृदय जगावो. हे०

पं. हुकमचंद लारिल्ल जयपुर

१८६५ (राग : हरिगीत छंद)

जो मोह माया मान मत्सर, मदन मर्दन वीर हैं;
जो विपुल विघ्नों जीय में भी, ध्यान धारण धीर है.
जो तरण-तारण, भव-निवारण, भव-जलधि के तीर हैं;
वे वंदनीय जिनेश, तीर्थकर स्वयं महावीर हैं.
जो राग-द्वेष विकार वर्जित, लीन आतम ध्यान में;
जिनके विराट विशाल निर्मल, अचल केवलज्ञान में.
युगपत विशद सकलार्थ ऋलकें, ध्वनित हों व्याख्यान में;
वे वर्धमान महान जिन, विचरें हमारे ध्यान में.
जिनका परम पावन चरित, जलनिधि समान अपार है;
जिनके गुणों के कथन में, गणधर न पावें पार है.

॥ राम नामकी औषधी, जरी नीतसों जाय; ॥
॥ अंग पीडा व्यापे नहीं, महा रोग मट जाय. ॥

११३५

भज रे मना

બસ વીતરાગ-વિજ્ઞાન હી, જિનકે કથન કા સાર હૈ;
 ઉન સર્વદર્શી સન્મતી કો, વન્દના શત બાર હૈ.
 જિનકે વિમલ ઉપદેશ મેં, સબકે ઉદય કી બાત હૈ;
 સમભાવ સમતાભાવ જિનકા, જગત મેં વિખ્યાત હૈ.
 જિસને બતાયા જગત કો, પ્રત્યેક કણ સ્વાધીન હૈ;
 કર્તા ન ધર્તા કોઈ હૈ, અણુ-અણુ સ્વયં મેં લીન હૈ.
 આતમ બને પરમાત્મા, હો શાન્તિ સારે દેશ મેં;
 હૈ દેશના સર્વોદયી, મહાવીર કે સન્દેશ મેં.

૧૮૬૬ (રાગ : શુદ્ધકલ્યાણ)

મેં ‘હું’ અપને મેં સ્વયં પૂર્ણ, પર કી મુઝમેં કુછ ગંધ નહીં;
 મેં અરસ-અરુપી અસ્પર્શી, પરસે કુછભી સંબંધ નહીં. ધ્રુવ
 મેં રંગ-રાગસે ભિન્ન ભેદસે, ભી મેં ભિન્ન નિરાલા ‘હું’,
 મેં ‘હું’ અખંડ ચૈતન્યપિંડ, નિજ રસમેં રમને વાલા ‘હું’. મેં હું
 મેં હી મેરા કર્તા - ધર્તા, મુઝમેં પર કા કુછ કામ નહીં;
 મેં મુઝમેં રહને વાલા ‘હું’, પર મેં મેરા વિશ્રામ નહીં. મેં હું
 મેં શુદ્ધ, બુદ્ધ અવિરુદ્ધ એક, પર પરિણતિ સે અપ્રભાવી ‘હું’;
 આત્માનુંભૂતિસે પ્રાપ્ત તત્ત્વ મેં, જ્ઞાનાનંદ સ્વભાવી ‘હું’. મેં હું

હૃદયયોગી

૧૮૬૭ (રાગ : આશામાંડ)

સૂનું છો થયું રે, દેવળ સુનું છો થયું;
 કેવળ પ્રભુને સ્મરીને દેવળ સુનું છો થયું. ધ્રુવ
 ભક્તિ રસ ભાવે જાગે, ભારે ભવ ભીતિ ભાગે;
 અજબ પ્રકાશમાંહી, પંખીડું વહ્યું. કેવળ

॥ રામ ઝરોંખે બૈઠકેં, સબકા મુજરા લેત; ॥
 ॥ જેસી જીનકી ચાકરી, તેસા તિનકોં દેત. ॥

માટીના મોહ જૂઠા, પાડે તે સૌને ભુંઠા;
 ધન્ય જીવન જો કંઈ, ચહ્યું ને સહ્યું. કેવળ
 નયનોનાં બંધ તૂટે, જૂઠડા સંબંધ છૂટે;
 અખંડાનંદ પામે, બાકી શું રહ્યું ! કેવળ
 સુખ દુઃખ હર્ષ હાનિ, તૃષ્ણા ભૂખ કલેશ ગ્લાનિ;
 બધુંએ સમાન ભાળુ, જાયે ના કહ્યું ! કેવળ
 કટુ વિષ જામ જાતાં, સુધારસ પાન થાતાં;
 નિશો બહુ લાગે “હૃદય યોગી” આ થયું ! કેવળ

હંસ

૧૮૬૮ (રાગ : કલ્યાણી)

ધ્યારે પ્રભુજી કા ધ્યાન લગા તો સહી; ગન્દી દેહ સે નેહ હટા તો સહી. - ધ્રુવ
 સો રહા કિસ નીંદ મેં જિસકા ન તુજકો જ્ઞાન હૈ !
 આયા થા તૂ કિસલિયે ક્યા કર રહા નાદાન હૈ ?
 ધ્યારે ભજન સે પ્રીતિ લગા તો સહી. ધ્યારે
 ચાર દિન કી ચાંદની આખિર અંધેરી આયેગી,
 સંગ કુછ ચલતા નહીં દોલત પડી રહ જાયેગી;
 એસી મમતા સે નેહ હટા તો સહી. ધ્યારે
 મતલબ કે સાથી હેં સભી નહિં સંગ તેરે જાયેંગે,
 જબ મૌત તેરી આયેગી, જંગલ મેં ઘર કે આયેંગે;
 એસી દેહ સે નેહ હટા તો સહી. ધ્યારે
 સંકલ્પ કો તૂ ત્યાગ દે મન કો લગા લે ધ્યાન મેં,
 આનન્દસ્વરૂપ હો જાયેગા એસા મજા હૈ જ્ઞાન મેં;
 પરમ પદ સે ચિત લગા તો સહી. ધ્યારે
 ‘હંસ’ કા કહના ચહી નિત પાપ સે ડરતે રહો,
 કરતે રહો શુભ કાજ કો, ઉપકાર ભી કરતે રહો;
 એસી બાર્તો સે ચિત લગા તો સહી. ધ્યારે

॥ રામ રામ સહુકો કહે, દિલ સત કહે ન કોય; ॥
 ॥ એક વાર દિલ સત કહે, કોટિ યજ્ઞ ફલ હોય. ॥

શ્રી મોટા

૧૮૬૯ - અંજલિ ગીત (રાગ : મિશ્રભૂપાલ)

હે નાથ જોડી હાથ પાથે પ્રેમથી સૌ લાગીએ,
શરણું મળે સારું તમારું, એ હૃદયથી માગીએ;
જે જીવ આવ્યો આપ પાસે, શરણમાં અપનાવજો,
પરમાત્મા એ આત્માને શાંતિ સારી આપજો.

વળી કર્મના યોગે કરી, જે કુળમાં એ અવતરે,
ત્યાં પૂર્ણ પ્રેમે ઓ પ્રભુજી, આપની ભક્તિ કરે;
લખચોરાશી બંધનોને, લક્ષમાં લઈ કાપજો.

સુ સંપત્તિ સુવિચારને સત્કર્મનો દઈ વારસો,
જનમોજનમ સત્સંગથી કિરતાર પાર ઉતારજો;
આ લોકને પરલોકમાં તવ પ્રેમ રગરગ વ્યાપજો.

મળે મોક્ષ કે સુખ સ્વર્ગના આશા ઉરે એવી નથી,
દો દેહ દુર્લભ માનવીનો ભજન કરવા ભાવથી;
સારું બતાવી રૂપ શ્રી રણછોડ હૃદયે સ્થાપજો.

ત્રિકમ સાહેબ

(ખીમ સાહેબના શિષ્ય)

૧૮૭૦ (રાગ : ચલતી)

દેખ્યા ખાવિંદકા ખેલ રે ! દરસ બિના દેખ્યા ખાવિંદકા ખેલ ! ધ્રુવ
બાહેર દેખ્યા, ભીતર દેખ્યા, દેખ્યા અગમ અપાર રે;
છાયાથી ન્યારા સદ્ગુરુ દેખ્યા, પલ પલ આવે પાસ રે. દરસો
નાભિકમલસે આવે ને જાવે, પલ પલ કરે પ્રકાશ રે;
રણુકાર ઝણુકાર હોઈ રહ્યા હૈ, અનહદ નાદ અવાજ રે. દરસો

|| સરોવર તરૂવર સંત જન, ચોથા વરસે મેહ; ||
|| પરમારથકે કારણે, ચારો ધરી હય દેહ. ||

ઘેરી ઘેરી નોબત ગડગડે, ત્યાં ધીરુપ રાખી કર ધ્યાન રે;
સુરતા રાખીને સાંભળો રે, સોઈ વચન સુલતાન રે. દરસો
ક્ષમા ખડ્ગ ને ધીરુપની ઠાલ કરી, સાચવજે નામ નિશાન રે;
દાસ 'ત્રિકમ' સંત ખીમને ચરણે, ગુરુગમની આ સાન રે. દરસો

જ્ઞાનવિમળ સૂરી

૧૮૭૧ (રાગ : ભીમપલાસ)

અરિહંત નમો ભગવંત નમો, પરમેશ્વર શ્રી જિનરાજ નમો;
પ્રથમ જિનેશ્વર પ્રેમે પેખત, સીધ્યાં સઘળાં કાજ નમો. ધ્રુવ
પ્રભુ પારંગત પરમ મહોદય, અવિનાશી અકલંક નમો;
અજર અમર અદ્ભુત અતિશય નિધિ, પ્રવચન જલધિ મયંક નમો. અરિહંતો
તિહુયણ ભવિયણ જન મનવંછિય, પૂરણ દેવરસાલ નમો;
લળી લળી પાય નમું હું ભાવે, કર જોડીને ત્રિકાળ નમો. અરિહંતો
સિદ્ધ બુદ્ધ તું જગજન સજ્જન, નયનાનંદન દેવ નમો;
સકલ સુરાસુર નરવર નાયક, સારે અહોનિશ સેવ નમો. અરિહંતો
તું તીર્થંકર સુખકર સાહિબ, તું નિષ્કારણ બંધુ નમો;
શરણાગત ભવિને હિતવત્સલ, તુંહી કૃપારસ સિંધુ નમો. અરિહંતો
કેવળજ્ઞાનાદર્શો દર્શિત, લોકાલોક સ્વભાવ નમો;
નાશિત સકલ કલંક કલુષગણ, દુરિત ઉપદ્રવ ભાવ નમો. અરિહંતો
જગસિંતામણિ જગગુરુ જગહિતકારક જગજનનાથ નમો;
ઘોર અપાર મહોદધિ તારણ, તું શિવપુરનો સાથ નમો. અરિહંતો
અશરણ શરણ નિરાગ નિરંજન, નિરુપાધિક જગદીશ નમો;
બોધિ દિયો અનુપમ દાનેશ્વર, 'જ્ઞાનવિમળ સૂરીશ' નમો. અરિહંતો

|| જીવન જોબન રાજ ધન, અવિચળ રહે ન કોય; ||
|| જો દિન જાય સત સંગમે, જીવનકા ફળ સોય. ||

પ્રકીર્ણ પદો

૧૮૭૨ (રાગ : દરબારી કાન્હડો)

અપના સમજકે અપને, સબ કામ બના દેના;
અબ તક તો નિભાયા હૈ, આગે ભી નિભા લેના. ધ્રુવ
ભવસિંધુકી ભંવરમેં, નેયા જો ડૂબ રહી હૈ;
બસ ઈતની કૃપા કરના, ઉસ પાર લગા દેના. અબ૦
દલબલકે સાથ માયા, જો આકે મુઝકો ઘેરે;
તુમ દેખતે ન રહેના, ઝટ આકે બચા લેના. અબ૦
સંભવ હૈ ઝંઝટોમેં, મેં તુઝકો ભૂલ જાઊં;
મેરે નાથ કહીં તુમ ભી, મુઝકો ન ભૂલા દેના. અબ૦
જો તૂ હૈ વહી મેં હૂં, ઓર મેં હૂં વહી તુમ હો;
ચહ બાત અગર સચ હૈ, સચ કરકે દિખા દેના. અબ૦

૧૮૭૩ (રાગ : મેઘ)

અબ આયો ઉરમેં આનંદ અપાર, કિ ગુરુ મિલે હમકો તારણહાર. ધ્રુવ
પરમ પુનીત હૈ ચરણ બનકી, મહીમા અગમ અપાર,
ચરણામૃત કો શીશ લગાઉં, નિશદિન બારંબાર;
હો ગુરુ ચરણ કરે ભવ પાર. કિ૦
ગુણ રત્નાકર ગુરુવર મેરે ગુણ મણિ અગમ અપાર,
જનમ જનમ કે સંચિત મુઝમેં અવગુણ વિષય વિકાર;
હો મિટ જાયેંગે વિષય વિકાર. કિ૦
શરણાગતકો પાર લગાના ચહી તુમ્હારો કામ,
કરુણાધારી કૃપા કરો ચહ વિનતી આઠો ચામ;
હો ગુરુ વચનન પાલું શિરધાર. કિ૦

|| કાલ કરે સો આજ કર, આજ કરે સો અબ; ||
|| અવસર બીતે જાત હે, ફેર કરેગો કબ. ||

૧૮૭૪ (રાગ : મિશ્ર આશાવરી)

અમી ભરેલી નજર્યુ રાખો, સદ્ગુરુ શ્રી ભગવાન રે;
દર્શન આપો, દુઃખડા કાપો, સદ્ગુરુ શ્રી ભગવાન રે. (૧)
ચરણકમળમાં શીશ નમાવું, વંદન કરું ગુરુરાજ રે;
દયા કરીને ભક્તિ દેજો, સદ્ગુરુ શ્રી ભગવાન રે. (૨)
હું દુઃખીયારો તારે દ્વારે, આવી ઊભો ગુરુરાજ રે;
આશિષ દેજો ઉરમાં રહેજો, સદ્ગુરુ શ્રી ભગવાન રે. (૩)
ચરણકમળમાં સદાય રાખો, સદ્ગુરુ શ્રી ભગવાન રે;
મુજ બાળકને હૃદયે ધરજો, સદ્ગુરુ શ્રી ભગવાન રે. (૪)
તારા ભરોસે જીવનનેયા, હાંકી રહ્યો ગુરુરાજ રે;
બની સુકાની પાર ઉતારો, સદ્ગુરુ શ્રી ભગવાન રે. (૫)

૧૮૭૫ (રાગ : કેદાર)

અચ માલિક ! તેરે બંદે હમ, ઐસે હો હમારે કરમ;
નેકી પર ચલે ઓર બદીસે ટલે, તાકિ હસતે હુએ નિકલે હમ. ધ્રુવ
બડા કમજોર હૈ આદમી, અભી લાખો હૈ ઇસમે કમી (૨),
પર તું જો બડા હૈ દયાલુ બડા, તેરી કિરપાસે ધરતી ધમી;
દિયા તુને હમેં જબ જનમ, તુ હી લે લેગા હમ સબકે ગમ. નેકી૦
યે અંદેરા ઘના છા રહા, તેરા ઇન્સાન ઘબરા રહા (૨),
હો રહા બેખબર, કુછ ન આતા નજર, સુખકા સૂર્ય છુપા જા રહા;
હૈ તેરી રોશનીમેં જો દમ, વો અમાવસકો કર દે પૂનમ. નેકી૦
જબ જુલ્મોંકા હો સામના, તબ તુંહી હમે થામના,
વો બુરાઈ કરે, હમ ભલાઈ કરે, નહીં બદલેકી હો કામના;
બદ ઉઠે પ્યાર કા હર કદમ, ઓર મિટે બૈરકા યે ભરમ. નેકી૦

|| જુગમેં જીવન અલ્પ હે, જયું બીજલી ઘનમાંય; ||
|| સમજુ હોય સો સમજલે, પલ ચમકે પલ નાંચ. ||

૧૮૭૬ (રાગ : ભૈરવી)

અમે મહેમાન દુનિયાના, તમે મહેમાન દુનિયાના,
સહુ મહેમાન દુનિયાના, છીએ મહેમાન દુનિયાના. ધ્રુવ
ઘડી પહોર કે દિન ચાર, કે બહુ વર્ષ રહેવાના;
છતાં ક્યારે જશું નક્કી ? નથી એ સાફ કહેવાના. અમે
બરાબર બાજરી ખૂડ્યે, ઉઠીને તુર્ત જાવાના;
સંબંધી રોકશે તોયે, પછી નહીં પલ્ક રહેવાના. અમે
ભલે વ્હાલાં ઊઠી જાવે, અમે નહીં લેશ રોવાના;
અમે પણ એ જ મારગમાં, ખરે છીએ જ જાવાના. અમે
સુખોના સ્વાદને ચાખી, નથી મગરૂર બનવાના;
દુઃખોના ડુંગરા દેખી, નથી કાંઈ હાર ખાવાના. અમે
જમા કીધું જશું મેલી, ન સાથે પાઈ લેવાના;
નથી માલિક અંતે તો, અમે ફૂટી બદામીના. અમે
અબાણ્યા પંથમાં જાતાં, અમે નહિ લેશ ડરવાના;
પ્રભુની મહેરબાનીના, અમારી પાસ પરવાના. અમે

૧૮૭૭ (રાગ : ભૂપાલ તોડી)

અવતાર માનવીનો ફરીને નહિ મળે,
અવસર તરી જવાનો, ફરીને નહિ મળે. ધ્રુવ
સૂરલોકમાંય ના મળે ભગવાન કોઈને,
અહીંયા મળ્યાં પ્રભુ તે ફરીને નહિ મળે. અવતાર
લઈ જાય પ્રેમથી તને કલ્યાણ મારગે,
સંગાથ આ ગુરુનો, ફરીને નહી મળે. અવતાર
જે ધર્મ આચરીને કરોડો તરી ગયા,
આવો ધરમ અમૂલો, ફરીને નહિ મળે. અવતાર

|| જેસી નીત હરામમેં, વેસી હરીસોં હોય; ||
|| ચલા જાય વૈકુંઠમેં, પલા ન પકડે કોય. ||

ભજ રે મના

૧૧૪૨

કરશું ધરમ નિરાંતે કહે તું ગુમાનમાં,
જે જાય છે ઘડી તે, ફરીને નહિ મળે. અવતાર

૧૮૭૮ (રાગ : ભૈરવી)

અવિનાશી અરજુ ઉર ધરજો, કરૂણાસાગર કરૂણા કરજો;
ભક્તોના દોષ ન દિલ ધરજો, કરૂણાસાગર કરૂણા કરજો. ધ્રુવ
દરબારે આવ્યો આશઘરી, નથી ખોટ તારે ભંડારે હરિ;
સુખ સંપત્તિ ચાહું ના નાથ જરી, દે જે એવું કે ન આવું ફરી.
આશુતોષ સંતોષ ઉર ધરજો. કરૂણાસાગર
નથી નામ સ્મર્યા કદી યાદ કરી, નથી દર્શને આવ્યો ભાવ ધરી;
નથી યોગ કીધા ન સમાધિ ધરી, તોયે તુજ નયણે ન રીસ જરી,
અંતરથી અળગો નવ કરશો. કરૂણાસાગર
મિથ્યા સંસારે ન સાર જોયો, સપનાના સુખમાં હું મોહ્યો;
મન મેલ કદીના મેં ધોયો, આવ્યો અવસર એળે ખોયો.
અણસમજણ અંધારા હરજો. કરૂણાસાગર
અંતર્યામી એકજ માંગુ, મોહ-માયા નિંદ્રાથી જાગું;
તવ ચરણ કમળમાં અનુરાગુ, જપતાં તુજ નામ આ તન ત્યાગું,
દેવ ચરણ-કમળમાં જાવાધો. કરૂણાસાગર

૧૮૭૯ (રાગ : દેવરંજની)

અવિનાશી આત્મ મહલ, ચૈતન્ય પ્રકાશમયી;
તહાં શાશ્વત વાસ રહે, ચૈતન્ય વિલાસમયી. ધ્રુવ
આનંદ આનંદ ઉછલે, સર્વાંગ પ્રદેશોમેં,
અદ્ભુત વૃષ્ટિ મિલતી, અપને હી અંતરમેં;
અદ્ભુત આતમ વૈભવ, દીખે ચૈતન્યમયી. અવિનાશી

|| રામ ભજુલે પ્રાણિયા, પછી ભજાશે નાંહિ; ||
|| કાયા થાશે જાજરી, બેહું રહેવાશે નાંહિ. ||

૧૧૪૩

ભજ રે મના

જબ ભેદજ્ઞાન જગતા, ધ્રુવ જ્ઞાયકદૃષ્ટિ હો,
પક્ષાતિક્રાંત સહજ, શુદ્ધાતમ્ અનુભવ હો;
અનુભૂતિમેં આવે સહજ હૈયે, અનુભૂતિમયી. અવિનાશી૦
કાષાયિક ભાવ મિટે, વૈરાગ્ય સહજ પ્રગટે,
ભવ ભવકે બંધનકી, આપદ ક્ષણમેં વિઘટે;
જ્ઞાતા જ્ઞાતા હી રહેં, નિત પરમાનંદમયી. અવિનાશી૦
નિર્ગ્રથ દશા હોવે, મંગલમય સંવેદન,
પરિણતિ વિજ્ઞાનઘનં, આરોહણ શ્રેણી ગમન;
નિષ્કર્મ નિરામય હો, તિષ્ઠે ફિર મુક્તિ મહીં. અવિનાશી૦

૧૮૮૦ (રાગ : યમન)

આ જગતમાં સાચા સંતનો સંગ સદા તું કરતો જા;
કળિકાળ છે કાળજડામાં રંગ પ્રભુનો ભરતો જા! ધ્રુવ
દુર્જનના સંગે તું રાચ્યો, સજ્જન-સંગ કદી નવ માગ્યો;
સંત તણી પ્રેમળ વાણીને, કાન હવે તું ધરતો જા ! આ૦
સંતો મેઘ બનીને વરસે, તોયે મરે, શાને તું તરસે?
સંત તણી અમીરસ-ધારાનું પાન સદા તું કરતો જા ! આ૦
સંતો પરઉપકારી જગમાં, પાપ મિટાવે એ પલભરમાં,
સંતોની શીળી છાયામાં, પ્રેમ પ્રભુનો સ્મરતો જા ! આ૦
તારા થઈ તુજને લઈ જાશે, ભવસાગર સહેજે તરી જાશે;
સંત કરે કર સોંપી તારો, પ્રભુપંથે તું વળતો જા ! આ૦

દૂધ પિલાવત માતુજો મારત, તો શિશુકો દુઃખ કૌન હરેગો ?
હોય સુધાધર જો વરસે વિષ, લોક સખે ચુપ ચાપ સહેગો;
રામ રટ્યે સુખ નાહિ મિલે તબ, કૌન અહોનિસ નામ લહેગો ?
હું તો અનાથ, અનાથ રહ્યો, તુમ કૈસે અનાથ કો નાથ કહેગો ?

॥ લખના પડના છોડ દે, દો બાતાં રખ લે; ॥
॥ કર સાહેબકી બંદગી, ભુખેકો કછુ દે. ॥

૧૮૮૧ (રાગ : ભૈરવી)

આ જગમાંહી જેણે મન જીત્યું તેણે જીત્યું સર્વે ગણાય;
સ્વર્ગતણાં પણ અલભ્ય સુખડાં, તેને તુચ્છ જણાય. ધ્રુવ
વિષય માંહી મદમત બની, માતંગ જુઓ સપડાય;
મધુર નાદના સ્વાદ થકી, મૃગ પાર્દી હાથે હણાય. જેણે૦
રૂપ પ્રકાશ દીપકનો દેખી, પતંગ બાળે કાય;
રહે જળમાં પણ રસના સ્વાદે, મીન તણો જીવ જાય. જેણે૦
કઠણ કાષ્ઠ છેદી નીસરે, પણ કમળ નહિ છેદાય;
પરાગ ગંધે મસ્ત બની અલિ, ફૂલકળીમાં ગુંગળાય. જેણે૦

૧૮૮૨ (રાગ : હરિગીત છંદ)

આ જીવનકેરા મેળા માંહી, કાંઈક તો ખુટી રહ્યું;
ભર્યા ભર્યા આ બાગમાંથી, ફૂલ કોઈ ચૂંટી ગયું. ધ્રુવ
ચાલ્યા ગયા ક્યાં છોડીને ? યાદો સતાવે આપની;
આંખો રડે હૈયું રડે, જોઈને તસવીર આપની. આ૦
સૂનાં પડ્યા ઘર આંગણાં, સૂનાં થયા અમ દિલડાં;
પડઘા પડે છે કાનમાં, વાત્સલ્યનાં તમ બોલતાં. આ૦
માળી હતા અમ બાગનાં ખીલવ્યો હતો પુરુષાર્થથી;
કરમાઈ જાશે ફૂલડાં, તમ વિરહના સંતાપથી. આ૦
વડવા હતા વડવાઈનાં, છત્રછાયા અમ શિર પર હતી;
કોને જઈ કહેશું હવે ? સુખ દુઃખની કાંઈ વાતડી. આ૦
જનાર તો જાતા રહ્યા, સત્કર્મો એનાં સાંભરે;
લાખો લૂંટાવો તોય એ જનાર પાછા ના મળે. આ૦
ફૂલડું ગાયું ફોરમ રહી, મહેકો સદા અમ જીવનમાં;
વસજો સદા અમ હૃદયમાં, હોજો કોટિ કોટિ વંદના. આ૦

॥ કહા કરિયે કહાં જઈયે, થોરે જીવન કાજ; ॥
॥ છાંડ છાંડ સખ જાત હે, દેહ, ગેહ, ધન, રાજ. ॥

૧૮૮૩ (રાગ : આહિરભૈરવ)

આ ભવના સાગરમાં, સહારો એક જ મારો તું;
મજધાર ફસી નૈયા, હવે તો એક કિનારો તું. ધ્રુવ
મૃગજળને મેં સરોવર માન્યું, ખૂઝી ન મનની પ્યાસ,
અન્ય તણી ઉપાસના કીધી, ના પૂજ્યા વીતરાગ;
આવ્યો તુજ ચરણોમાં, હવે તો તારણહારો તું. આ
મુક્તિમાર્ગનો હું અભિલાષી, ના કોઈનો સંગાથ,
આકુળ વ્યાકુળ મનડું મારું, વાંછે તારો સાથ;
અંધકારભર્યા પંથે, પ્રવાસીનો સથવારો તું. આ
તું નિર્મોહી સદ્ગુણ સાગર, હું અવગુણ ભંડાર,
કર્મના બંધન દૂર કર્યા તેં, હું રાચ્યો સંસાર;
અંધારા મુજ દિલમાં, ચમકતો તેજ સિતારો તું. આ

૧૮૮૪ (રાગ : બસંત ભૈરવી)

આઓ આઓ પ્રભુ અંતર અંગના સજાયા;
તેરી રાહોંમેં કાંટોકો ચુન ચુન હટાયા. ધ્રુવ
નિર્મલ નીર સા પાવન તન-મન ક્રિયા,
મોહ માયાકા દામન મલ-મલ ધોયા;
અશ્રુ ધારા કી સીંચન સે ઉપવન ખિલાયા. આઓ
કભી તન કો તપાયા, કભી મન કો સતાયા,
તુઝકો પાને કા સાધન, સમઝ ન આયા;
અબ તો ચરણોંમેં જીવનકા અર્થ ચઢાયા. આઓ
દેખા સદિયોં સે સ્વપ્ન વો ટુટને લગા,
અબ ઇસ જીવન કા સૂરજ ભી ઢલને લગા;
તેરે મિલનકે ગીતોંકો વિરહા ને ગાયા. આઓ

|| તીન દિનકો જીવનો, જેસેં સ્વપન વિલાસ; ||
|| તાપર બાગ લગાયકે, ફલ ચાખનકી આશ. ||

અબ જો નૈનોં ને તેરા દર્શન ન પાયા,
માનો વિરથા પ્રભુ મૈને નરતન ગવાયા;
અપની-અરજી કી અરજોં મેં યે હી સુનાયા. આઓ

૧૮૮૫ (રાગ : પ્રભાતી)

આજ આનંદ મુજ અંગમાં પ્રગટીઓ, જગજીવન જીવણ મેં નયણે નિરખ્યા;
આંખ શીતળ થઈ વિપત સઘળી ગઈ, પૂર્ણ પરિબ્રહ્મને આજ પરખ્યા. ધ્રુવ
શ્યામ સુંદરતણું સ્વરુપ શું વર્ણવું ? કોટી સૂરજ તણી કાંતિ લાજે;
હેમ હીરામણિ જ્યોતિ જ્યાં ઝળહળે, જેને અજવાળે ત્રિલોક ગાજે. આજ
શબ્દની ચમકથી ચિત્ત ચેતી ગયું, આપ સદ્ગુરુજીએ સાન આપી;
હું પણું હારતાં સહજ પામ્યો હરિ, કર્મના બંધ નાખ્યા જ કાપી. આજ
કર્મને ભર્મનું સ્વપ્ન સંતાઈ ગયું, ઘોર નિદ્રા થકી જોયુ જાગી,
તુરિયાતીતથી અરૂણ ઉદય થયો, અજ્ઞાન અંધારની ભ્રાંતિ ભાંગી. આજ
સાંખ્ય વેદાંતમાં કોણ શોધન કરે ? મૂર્તિવંતા મને માવ મળીયા;
હું હરિમાં હરિ માહરે અંતરે, સભર ભરિયા જેમ બ્રહ્મ દરિયા. આજ
કોઈ તીરથ કરે કોઈ દેવળ કરે, કોઈ ખટ્ દર્શન જોગ સાધે;
એજ ઈશ્વર મને અંગમાં પ્રગટિયા, સત્ગુરુ શબ્દની ચોટ લાધે. આજ

૧૮૮૬ (રાગ : ગરબી)

આજ મારા સભામંડપમાં મોતીના મેહ વરસ્યા રે;
આજ મારા મનમંદિરમાં રત્નોના મેહ વૂઠ્યા રે. ધ્રુવ
રાજપ્રભુ અવની અવતરિયા, તત્વામૃત રસ વરસ્યા રે;
આનંદોર્મિ અતિ અતિ ઉલ્લસે, જનમન હર્ષ ન માય રે. આજ
મુક્તિપુરીના સુભગ પ્રવાસી, પ્રમુદિત અતિ અતિ થાય રે;
પૂર્વભવો પ્રત્યક્ષ નિહાળ્યા, લઘુવયથી મહાજ્ઞાની રે. આજ

|| ભોજન મૈથુનકી કથા, કરત લુંગાઈ લોગ; ||
|| તાકી ખાત ન કરત હે, જીન દીને સબ ભોગ. ||

ભવાબ્ધિથી ભવ્યો ઉદ્ધરવા, મહાસમર્થ સુકાની રે;
 આત્મ અનુભવ ઝળહળ જ્યોતિ, પ્રતિભા શી ઉલ્લસંતી રે. આજો
 ભવ્યોનાં અજ્ઞાન તિમિરને, હરવા અતિ ઝલકંતી રે;
 કૃપા કૃપાળુ અમ પર કરજો, ઉર અંધારું હરજો રે. આજો
 સર્વ જગતનું શ્રેય કરી પ્રભુ, વિશ્વ શાંતિ વિસ્તરજો રે;
 સત્ય અહિંસા સમતા ક્ષાંતિ, તત્ત્વદૃષ્ટિ ઉર ઉલ્લસે રે. આજો
 સત્સુખ સત્શાંતિ સૌ પામી, નિર્ભય નિજપદ વિલસે રે. આજો

૧૮૮૭ (રાગ : કાફી)

આનંદકી ઘડી આઈ આજ સખી, વિપદા સખ દૂર પલાઈ. ધ્રુવ
 કરકે કૃપા પ્રભુ દરશન દીની, ભવકી પડી મિટાઈ,
 મોહ નિદ્રાસે જાગૃત કરકે, સત્યકી જ્ઞાન સુનાઈ;
 તન મન હર્ષ ન માઈ. આનંદકી૦

નિત્યા નિત્ય કા ભેદ બતાકર મિથ્યા દૃષ્ટિ હરાઈ,
 સમ્યગ્જ્ઞાનકી દિવ્ય પ્રભા મેરે, અંતરમે પ્રગટાઈ;
 સાધ્ય સાધન દિખલાઈ. આનંદકી૦

ત્યાગ વૈરાગ્ય સંયમ કે યોગ સે નિસ્પૃહભાવ જગાઈ,
 સર્વસંગ પરિત્યાગ કરા કર અલખ ધુન મચાઈ;
 અપ્રમત્ત કહલાઈ. આનંદકી૦

અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનક સુખકર શ્રેણિ ક્ષપક મંડલાઈ,
 વેદ તીનો કા છેદ કરા કર ક્ષીણ મોહિ બનવાઈ;
 જીવન મુક્તિ દિલાઈ. આનંદકી૦

ભક્તવત્સલ પ્રભુ કર્ણાસાગર, ચરણ શરણ સુખદાઈ,
 ધ્યાન પ્રભુ કા ધ્યાવત સો નર અજર અમર પદ પાઈ;
 ટુંટ સકલ મિટવાઈ. આનંદકી૦

॥ વાલમીક તુલસી ભયે, ઓઘે સૂર શરીર; ॥
 ॥ જનક વિદેહી નાનક ભયે, સુખદેવ ભયે કબીર. ॥

૧૮૮૮ (રાગ : યમન/દાદરા)

આનંદ શ્રોત બહ રહા ઓર તૂ ઉદાસ હૈ;
 અચરજ હૈ જલમેં રહકર ભી મછલી કો પ્યાસ હૈ. ધ્રુવ
 ઉઠ જ્ઞાન ચક્ષુ ખોલકે, તૂ દેખ તો જરા;
 જીસકી તૂજે તલાશ હૈ, વો તેરે પાસ હૈ. આનંદ૦
 ગણમેં જો મિઠાશ હૈ, ફૂલમેં સુવાસ હૈ;
 બસ ઉસ તરહ હી આત્મમેં પરમાત્મ વાસ હૈ. આનંદ૦
 કુછ તો સમય નિકાલ આત્મશુદ્ધિ કે લિયે;
 નર જન્મકા ઉદ્દેશ્ય ન કેવલ વિલાસ હૈ. આનંદ૦
 ભોગોકી વાસનાઓ સે દૂષિત હૈ મન તેરા;
 પ્રભુકી સ્મૃતિ નહીં હૈ ઓર જગકી આશ હૈ. આનંદ૦

૧૮૮૯ (રાગ : યમન કલ્યાણ)

આનન્દ હી આનન્દ બરસ રહે, બલિહારી ઐસે સતગુરુ કી. ધ્રુવ
 ધન ભાગ્ય હમારે આજ હુએ, શુભ દર્શન ઐસે સતગુરુ કે;
 પાવન કીની ભારત ભૂમિ, બલિહારી ઐસે સતગુરુ કી. આનંદ૦
 વ્યાખ્યાન ઘટા જિમિ ઈન્દ્ર છટા, બરસત વાણી અમૃત ધારા;
 યહ મધુરી મધુરી પ્રેમ ધુની, બલિહારી ઐસે સતગુરુ કી. આનંદ૦
 યહ જ્ઞાન રૂપ જલ બરસા કે, ગુરુ ધર્મ બગીચા લગાય દિયા;
 ફુલ રહિ હૈ કેસી ફુલવારી, બલિહારી ઐસે સતગુરુ કી. આનંદ૦
 કરુણા વ હંસ કા યહ કહના, મરુઘટ મેં હૈ મેરા રહના;
 ગુરુ ચરણોં મેં ચિત કો દેના, બલિહારી ઐસે સતગુરુ કી. આનંદ૦

॥ ભાજત હય હરિ નામસેં, સોઘ બડો નિર્લજ; ॥
 ॥ ભારત વારહીં વાર જમ, તાકી લગી ન લજજ. ॥

૧૮૯૦ (રાગ : માંડ)

આપ રીઝો એમ રાજી, હું તો આપ રીઝો એમ રાજી;
આપ વચનમાં વહેતું જીવન, માંડું ભવની બાજી. ધ્રુવ
પરમકૃપાળુ તમ હાથે દોરી કઠપૂતળી થઈ નારી,
અલટપલટ જે ચાહે કરજો, નહીં થાઉં ઉદારી;
આપ જ દેખું ! આંખોં મેં તો આપ નજરમાં આંજી. હું
આપ ઈશારે મનને મરડું, આપ કહો તે સારી,
જે કંઈ હો તે મારા સ્વામી, આપ વચનમાં રારી;
નહીં 'દાદ', ફરિયાદ નહીં ને, નહિ કોઈ મારા કાજી. હું

૧૮૯૧ (રાગ : મારવા)

આપનો મારા પ્રભુ ! મને છંદ ક્યારે લાગશે ?
મને નાદ ક્યારે લાગશે ? આપનો ધ્રુવ
દૃશ્યને જેમાં વિસારી, વિશ્વવૈભવ તુચ્છકારી;
પ્રભુપદમાં લીન થનારી, મતિ ક્યારે જાગશે? મને
આપ એક જ સર્વત્ર આપ જ, અન્ય વસ્તુ છે જ નહિ;
એવું અનુભવી ક્લિષ્ટ મન, નિજ અહમ્ ક્યારે ત્યાગશે? મને
સુખ તિલાંજલિ દેઈ તત્ક્ષણ, નિજ જીવનને અર્પીને પણ;
સર્વના બદલામાં ક્યારે, આપને એ માગશે? મને
આપ વિણ ખાવું ન ભાવે, કાંઈ પણ કરવું ન જાવે;
વૃત્તિ એવી આપમાં ક્યારે, સુદૃઢ અનુરાગશે? મને
મારા અંતર-મંદિરે કાંઈ, સ્મરઘંટ દિવ્ય સ્વરે;
આપ મારા, આપ મારા, એવો ક્યારે વાગશે? મને
આપ વિણ કશું સાંભરે ના, ના આપ વિણ બીજું સૂઝે;
આપ પ્રભુથી નિતાંત મારો, ભેદ ક્યારે ભાંગશે? મને

|| તીરથસેં ફલ એક હય, સંત મિલે ફલ ચાર; ||
|| સદ્ગુરુ મિલે અનેક ફલ, કરતહિ કબીર બિચાર. ||

ભજ રે મના

૧૧૫૦

૧૮૯૨ (રાગ : લાવણી)

આવ્યું આવ્યું અનુપમ નાવ, ભવજલ તરવાને;
તૈયાર ભવિક જન થાવ, શિવસુખ વરવાને. ધ્રુવ
મુક્તિપુરીના સર્વ પ્રવાસી, આનંદ ઉર ઉભરાય રે;
ભવદરિયો બહુ દુઃખથી ભરિયો, તારક સદ્ગુરુ રાય. ભવજલ
સત્ય સનાતન માર્ગ મોક્ષનો, કરવા જગ ઉદ્ધાર રે;
તત્ત્વજ્ઞાની જન્મ્યા કળિકાળે, શાસનના શણગાર. ભવજલ
મુદ્રા શાંત સદા અવિકારી, સ્મરણ સહજ સુખધામ રે;
વાણી મૃત સંજીવન કરતી, ભવિજન મન વિશ્રામ. ભવજલ
પરમકૃપાળુ દશા તમારી, પામરથી શું કળાય રે !
આત્માકાર અવસ્થા સ્વામી, મહાભાગ્યે પરપાય. ભવજલ
તુજ આજ્ઞા આરાધન કરતાં, લહીશું નિજ પદ રાજ રે;
રાજવચન જીવન મુક્તિપ્રદ, શુદ્ધિ સિદ્ધિ સુખસાજ. ભવજલ

૧૮૯૩ (રાગ : ચલતી)

આવ્યો દાદાને દરબાર કરો ભવોદધિ પાર;
ખરો તું છે આધાર, મોઢે તાર તાર તાર. ધ્રુવ
આત્મ ગુણોનો ભંડાર, તારા મહિમાનો નહિં પાર;
દેખ્યો સુંદર દેદાર, કરો પાર પાર પાર. આવ્યો
તારી મૂર્તિ મનોહર, હરે મનનાં વિકાર;
મારા હૈયાનો હાર, વંદું બાર બાર બાર. આવ્યો
આવ્યો દેરાસર મોઝાર, કર્યા જિનવર જુહાર;
પ્રભુચરણ આધાર, ખરો સાર સાર સાર. આવ્યો
તુજ બાળને સુધાર, તારી લબ્ધિ છે અપાર;
એની ખૂબીનો નહિં પાર, વિનંતી ધાર ધાર ધાર. આવ્યો

|| રામકૃષ્ણ સમ કોન હય, ઉન ગુરુ સેવા કીન; ||
|| તીન લોક તારન તરન, સો ગુરુ નિકટાધીન. ||

ભજ રે મના

૧૧૫૧

૧૮૯૪ (રાગ : કાલિંગડા)

આવે, આવે ને ચાલી જાય સંબંધો (૨). ધ્રુવ
ઊગ્યું તે જરૂર આથમવાનું, ખીલ્યું તે નક્કી કરમાવાનું;
એમ જાણી તું કર વૈરાગ્ય, હે જીવ. સંબંધો
સંયોગો વિયોગ છે અવશ્ય, તારા સાથીઓનું મમત્વ કર નષ્ટ;
એમ ધારી તું ન કર કર્મ અષ્ટ, હે જીવ. સંબંધો
અનાદિ કાળનો હું છું શાશ્વત, સંયોગ છે ક્ષણ બે ક્ષણનો નાશવંત;
એમ સમજી થઈ જા તું ઉદાસ, હે જીવ. સંબંધો
સગા સંબંધી સ્નેહીને પ્રેમી, પરંતુ કદીક એ જવાના વિખાઈ;
જોને અંતર મુખ તારું શાશ્વત સ્વરૂપ, હો ચેતન. સંબંધો
મનુષ્ય જન્મ એક ક્ષણ છે બહુ કિંમતી, સર્વથી ઉદાસ થઈ કર સ્વરૂપ પ્રીતિ;
સમજવા શાસ્ત્રોના ભર્યા છે ભંડાર, હે ધર્મી. સંબંધો

સંત શિવનારાયણજી

શિવનારાયણજીનો જન્મ વિ.સં. ૧૭૭૩ કાર્તિક શુક્લ ૩ ના બુધવારે ગાજીપુર
જિલ્લાના ચંદવાર ગામમાં થયો હતો. તેમના પિતાનું નામ શ્રી બાધરાયજી અને
માતાનું નામ શ્રી સુંદરીદેવી હતું. તેમના ગુરુનું નામ દુઃખહરણ દાસ (બલિયા
જિલ્લાના) હતું.

૧૮૯૫ (રાગ : ભૈરવ)

અંજન આંજીએ નિજ સોઈ.

જેહિ અંજનસે તિમિર નાસે, દ્રષ્ટિ નિરમલ હોઈ;
બેદ સોઈ જો પીર મિટાવે, બહુરિ પીર ન હોઈ. ધ્રુવ
દેનુ સોઈ જો આપ સ્ત્રવે, દૂહિએ બિનુ નોઈ;
અંબુ સોઈ જો પ્યાસ મેટે, બહુરિ પ્યાસ ન હોઈ. આવો

॥ જાગો લોકો મત સુવો, નહીં કરો નીંદસેં પ્યાર; ॥
જેસો સુપનો રેનકો, તેસો યહ સંસાર. ॥

ભજ રે મના

૧૧૫૨

સરસ સાબુન સુરતિ ધોબિન, મૈલ ડારે ધોઈ;
ગુરૂ સોઈ જો ભરમ ટારૈ, ક્ષેત ડારે ધોઈ. આવો
આવાગમન કે સોચ મેટે, શબ્દ સરૂપી હોઈ;
'શિવનારાયણ' એક દરસે, એકતાર જો હોઈ. આવો

૧૮૯૬ (રાગ : ધોળ)

આવો તે રંગ તમે શીદ લગાડયો; બીજો જડતો નથી કોઈ રંગ ગુરૂરાજ. ધ્રુવ
રંગ એવો ઊડ્યો કે મારું હૈયું રંગ્યું; હૈયું રહેતું નથી હવે હાથ ગુરૂરાજ. આવો
રંગ છાંટ્યો તો છાંટી હવે પૂરો કરો; નિત આપના થઈને રહેવાય ગુરૂરાજ. આવો
આપ મળ્યા ને તાપ સર્વે ટળ્યાં; ભાંગી જનમોજનમની પીડ ગુરૂરાજ. આવો
આપનું મુખડું જોયું ને ભાન મેં રે જોયું; હવે કેમ કરી દિવસો જાય ગુરૂરાજ? આવો
દાસ ભક્તો રંગાયા સૌ આપ રંગમાં; રાખો ચરણકમળની પાસ ગુરૂરાજ. આવો

(રાગ : ખમાજ)

તૂમ્હીસેં જ્ઞાન કા દિપક જલા હૈ, તૂમ્હીસેં ઘનઘોર અંધેરા મિટા હૈ;
તુમ જો નહી ગુરૂજી કુછ ભી નહી હૈ,
હમેં રાસ્તોકી જરૂરત નહી હૈ, હમેં તેરે ચરણોકે નિશાં મિલ ગયે હૈ.
તૂમ્હી હો શિવ ઓર બ્રહ્મકા સંગમ, સબ કુછ તુમ્હારા સબ તુમકો અર્પણ;
અબ તેરા મૈં હું, મુજમેં ભી તૂ હૈ. હમેં
છાયે જો દિલ પે, ગમ કા અંધેરા, તન્હાઈયોને જો મનકો ઘેરા;
ખીલતા સવેરા લેકર તૂ રૂબરૂ હૈ. હમેં
કલીયાં મેં તૂ હૈ, ફૂલોં મેં તૂ હૈ, સાગરકી કલકલ, લહેરોમેં તૂ હૈ;
કહી ભી મેં જાઉ, બસ તૂ હી તૂ હૈ. હમેં
જન-જનકી સેવા, યહી મેરી પૂજા, તૂમ્હી તૂમ્હ હો, કોઈ ન દૂખ;
તૂમસે હૈ સબકુછ રોશન, કણકણમેં તૂ હૈ. હમેં

॥ મન જાનત મેં કરત હોં, કરને વાલા કોય; ॥
આદર્યા અધવચ રહે, હરિ કરે સો હોય. ॥

૧૧૫૩

ભજ રે મના

૧૮૯૭ (રાગ : ભૈરવી)

આશક હું દિલોજાસે, કાફીર તેરી સૂરતકા;
મજહબસે નહિ મતલબ, બંદા હું મુહબ્બતકા. ધ્રુવ
રાહતકા જમાના તો પલ ભરમે ગુજરતા હૈ;
કાટેસે નહિ કટતા, જો દિન હૈ મુસીબતકા. આશકો
રુસ્વાઈ ઓર ઝીલાત હૈ, હર તરહકી આફત હૈ;
બસ ઇસકે સિવા કયા હૈ ? અંબામ મુહબ્બતકા. આશકો
અબ શેખજી^૧ થોડી સી, પી લો તો મઝા આવે;
ઉડા જાયેગા આંખોસે, પરદા હૈ જો ગફલતકા. આશકો
એ સામારી મરતા હું, દિન રાત હસીનો^૨ પર;
દિલ જિસકો સમઝતા હૈ, પુતલા એ શરારત કા. આશકો

❧ (૧) શેખજી = ખુદાને શોધનાર, (૨) હસીનો = ખૂબસૂરત

૧૮૯૮ (રાગ : બૈરાગી ભૈરવ)

આશરા ઇસ જહાંકા મિલે ના મિલે, મુજકો તેરા સહારા સદા ચાહિયે;
ચાંદ તારે ફલક પર દિખે ના દિખે, મુજકો તેરા નઝારા સદા ચાહિયે. ધ્રુવ
યહાં ખુશીયાં હૈ કમ ઓર જયાદા હૈ ગમ, જહાં દેખો વહી તો, ભરમ હી ભરમ;
મેરી મહેફિલમેં શમ્મા જલે ના જલે, મેરે દિલમેં ઉજાલા તેરા ચાહિયે.
મુજકો

કહીં વૈરાગ હૈ, કહીં અનુરાગ હૈ, જહાં બદલતે હૈ માલી, વહી બાગ હૈ;
મેરી ચાહતકી દુનિયા, બસે ના બસે, મેરે દિલમેં બસેરા તેરા ચાહિયે.
મુજકો

મેરી ઘીમી હૈ ચાલ ઓર પથ હૈ વિશાલ, હર કદમ પર મુસિબત હૈ, અબ તો સમ્હાલ;
પૈર મેરે થકે ચે, ચલે ના ચલે, મુજકો તેરા ઇશારા સદા ચાહિયે.
મુજકો

॥ મુરદેકોં હરિ દેત હય, કપડા કાષ્ટ રુ આગ; ॥
જીવન નર ચિંતા કરે, વાસો બડો અભાગ. ॥

ભજ રે મના

૧૧૫૪

૧૮૯૯ (રાગ : મિશ્ર મારવા)

આંખડી મારી પ્રભુ હરખાય છે, જ્યાં તમારા મુખના દર્શન થાય છે. ધ્રુવ
પગ અધીરા દોડતા દહેરાસરે, દ્વારે પહોંચુ ત્યાં અજંપો થાય છે. આંખડી
દેવનું વિમાન જાણે ઉતર્યું, એવું મંદિર આપનું સોહાય છે. આંખડી
ચાંદની જેવી પ્રતિભા આપની, તેજ એવું ચોતરફ ફેલાય છે. આંખડી
મુખડું જાણે પૂનમનો ચંદ્રમા, ચિત્તમાં ઠંડક અનેરી થાય છે. આંખડી
બસ તમારા રૂપને નીરખ્યા કરૂ, લાગણી એવી હૃદયમાં થાય છે. આંખડી

૧૯૦૦ (રાગ : બૈરાગી ભૈરવ)

એક ઘડી પ્રભુ ઉર એકાંતે, આવીને મુજને મળે,
સોનામાં સુગંધ ભળે. ધ્રુવ

ખોયું હોય જીવનમાં, જે જે પાછું આવી મળે;
જ્યાં જ્યાં હાર થઈ જીવનમાં, ત્યાં ત્યાં જીત મળે. સોનામાં
ના કાંઈ લેવું, ના કાંઈ દેવું, ચિંતા એવી ટળે;
ના હોય જનમ, ના હોય મૃત્યુ, ફેરા ભવના ટળે. સોનામાં
કર્મ કીધા જે હોય ભલે મેં, સઘળા સાથે બળે;
મન મોહનથી આ આતમનો, સાચો સંબંધ ભળે. સોનામાં

૧૯૦૧ (રાગ : યમન કલ્યાણ)

એક જ અરમાન છે મને, કે મારું જીવન સુગંધી બને. ધ્રુવ
ફૂલડું બનું કે ભલે ધૂપસળી થાઉં, આશા છે સામગ્રી પૂજાની થાઉં;
ભલે આ કાયા રાખ થઈ શમે. મારું
તડકા છાયા કે વા વર્ષાના વાયા, તોયે કુસુમો કદી ના કરમાયા;
કે ઘાવ ખાતાં ખાતાં એ ખમે. મારું

॥ એક સંધે સબ સંધે, સબ સાંધે સબ જાય; ॥
રામ રામ યહ રટનતે, રામરૂપ બન જાય. ॥

૧૧૫૫

ભજ રે મના

જગની ખારાશ બધી ઉરમાં સમાવે, તોયે સાગર મીઠી વર્ષા વરસાવે;
કે સદા ભરતી ને ઓટમાં રમે. મારું
વાતાવરણમાં સુગંધ ના સમાતી, જેમ જેમ સુખડ ઓરસિયે ઘસાતી;
હે પ્રભુ કાર્યે ઘસાવું ગમે. મારું
ગૌરવ મહાન છે, પ્રભુ કાર્ય કેરું, ના જગમાં કામ કોઈ એથી અદકેરું;
પાર્થ તેથી પ્રભુને ગમે. મારું

૧૯૦૨ (રાગ : માલશ્રી)

એક તુમ્હીં આધાર, સતગુરુ એક તુમ્હીં આધાર. ધ્રુવ
જબ તક મિલો ન તુમ જીવન મેં, શાન્તિ કહોં હો સકતી મન મેં;
ખોજ ફિરા સંસાર, સતગુરુ ખોજ ફિરા સંસાર. એક
કિતના ભી હો તેરન હારા, જબ તક મિલે ન શરણ તુમ્હારા;
હો ન સકે ઉસ પાર, સતગુરુ હો ન સકે ઉસ પાર. એક
હે પ્રભુ તુમ્હીં વિવિધ રૂપોં મેં, હમેં બચાલો ભવ કૂંપો સે;
ઐસા પરમ ઉદાર, સતગુરુ ઐસા પરમ ઉદાર. એક
જબ દુઃખ પાતે ભટક ભટક કર, તબ આતે હૈ, ભૂલ ભટકકર;
એક તુમ્હારે દ્વાર, સતગુરુ એક તુમ્હારે દ્વાર. એક
હમ આયે હૈં શરણ તિહારી, અબ ઉદ્ધાર કરો દુઃખ હારી;
સુનલે દાસ પુકાર, સતગુરુ સુન લે દાસ પુકાર. એક

૧૯૦૩ (રાગ : દેવરંજની)

એક તુમ્હીં આધાર હો જગમેં, અય મેરે ભગવાન;
કિ તુમસા ઓર નહી બલવાન. ધ્રુવ

॥ મેરો ચિંત્યો હોત નાંધ, કાય કરોં મેં ચિંત; ॥
હરકો ચિંત્યો હર કરે, તાપર રહો નિચિંત. ॥

આયા સમય બડા સુખકારી, આતમ બોધ કલા વિસ્તારી,
મેં ચેતન તન વસ્તુ ન્યારી, સ્વયં ચરાચર ઝલકી સારી;
નિજ અંતર મેં જ્યોતિ જ્ઞાનકી અક્ષય નિધિ મહાન. કિ
દુનિયા મેં એક શરણ જિનંદા, પાપ-પુણ્ય કા બુરા ચે ફંદા,
મેં શિવ ભૂપ રૂપ સુખ કંદા, જ્ઞાતા દૃષ્ટા તુમ સા પંન્દા;
મુઝ કારજ કે કારણ તુમ હો, ઓર નહી મતિમાન. કિ
સહજ સ્વભાવ ભાવ દરશાઉ, પર પરિણતિ સે ચિત હટાઉ,
પુનિ-પુનિ જગમેં જન્મ ન પાઉં, સિદ્ધ સમાન સ્વયં બન જાઉં;
ચિદાનંદ ચૈતન્ય પ્રભુ કા હૈ, સૌભાગ્ય પ્રધાન. કિ

૧૯૦૪ (રાગ : જોગિયા)

એક પંખી આવીને ઊડી ગયું, એક વાત સરસ સમજાવી ગયું. ધ્રુવ
આ દુનિયા એક પંખીનો મેળો, કાયમ ક્યાં રહેવાનું છે ?
ખાલી હાથે આવ્યા એવા, ખાલી હાથે જવાનું છે;
જેને તેં તારું માન્યું તે તો, અહીંનું અહીં સહુ રહી ગયું. એક
જીવન પ્રભાતે જન્મ થયો ને સાંજ પડે ઊડી જાતું,
સગા સંબંધી માયા મૂડી, સૌ મૂકી અલગ થાતું;
એકલવાયું આતમપંખી, સાથે ના કંઈ લઈ ગયું. એક
પાંખોવાળા પંખી ઊંચે, ઊડી રહ્યા આકાશે,
ભાન ભૂલી ભટકે ભવરણમાં, માયા મૃગજળના આશે;
જગતની આંખો જોતી રહી ને, પાંખ વિના એ ઊડી ગયું. એક
ધર્મ પુણ્યની લક્ષ્મી ગાંઠે, સલ્કર્મોનો સથવારો,
ભવસાગર તરવાને માટે, અન્ય નથી કોઈ આરો;
જતાં જતાં પંખી જીવનનો, સારો મર્મ સમજાવી ગયું. એક

॥ ચાતુરકો ચિંતા ઘણી, નહીં મૂરખકોં લાજ; ॥
સર અવસર જાને નહીં, પેટ ભરનેસેં કાજ. ॥

૧૯૦૫ (રાગ : આશાવરી)

એક રાધા એક મીરાં, દોનો ને શ્યામકો ચાહા,
અંતર ક્યા ? દોનો કી ચાહમેં ઓલો (૨);
એક પ્રેમ દિવાની, એક દર્શ દિવાની (૨). ધ્રુવ
રાધાને મધુવન મેં ઢૂંઢા, મીરાંને મન મેં પાયા,
રાધા જિસે ખો બૈઠી વો ગોવિન્દ, મીરાં હાથ બિઠાયા;
એક મુરલી, એક પાયલ, એક પગલી, એક ઘાયલ,
અંતર ક્યા ? દોનોકી પ્રિત મેં ઓલો (૨);
એક સુરત લુભાની, એક મુરત લુભાની (૨). એકો
મીરાં કે પ્રભુ ગિરિધર નાગર, રાધાકે મનમોહન (૨),
રાધા નિત શ્રુંગાર કરે ઓર મીરાં બન ગયી બોગન;
એક રાની, એક દાસી, દોનો હરિ પ્રેમકી પ્યાસી,
અંતર ક્યા ? દોનોકી વૃષ્ટિ મેં ઓલો (૨);
એક જીત ન માની, એક હાર ન માની (૨). એકો

૧૯૦૬ (રાગ : પટમંજરી)

ઓ ચેતન નિજકી ઓર લખો, તુઝે શાશ્વત સુખ ભંડાર મિલે;
પરકી ન તનિક ભી પ્રીતિ રહે, નિજમેં હી એસા સાર મિલે. ધ્રુવ
પર તો ક્ષણભંગુર સંયોગી જડ, તૂ ચેતન શાશ્વત હૈ પ્રભુ;
ચૈતન્યસૂર્ય પાકર પ્રકાશ, પરિણતિમેં અંતઃકમલ ખિલે. પરકી૦
વિભ્રમ વિકલ્પ દુઃખકા ન નામ, હૈ ચિન્મય વિભુ આનંદધામ;
નિજકી અનુભૂતિ પરમ શીતલ, ક્ષણભરમેં ભવકી તપન બુઝે. પરકી૦
પૂર્ણત્વ સ્વયં હી મેં દિખતા, ઈચ્છાર્થે કભી ઉત્પન્ન ન હો;
બસ નિજ આશ્રયસે હી તુઝકો, આનંદમયી શિવરાજ્ય મિલે. પરકી૦

॥ લઘુતામેં પ્રભુતા બસે, પ્રભુતાસેં પ્રભુ દૂર; ॥
કીડી મિસરી ચુન લે, હાથી ફટક્ટ ધુર. ॥

ભજ રે મના

૧૧૫૮

૧૯૦૭ (રાગ : બૈરાગી ભૈરવ)

ઓ ! જાગ રે ચેતન જાગ, તુજે ગુરુરાજ બુલાતે હૈં;
તૂને કિસસે કરી હૈ પ્રીત, તુઝે ધ્રુવરાજ બુલાતે હૈ. ધ્રુવ
પર દ્રવ્યોં મેં સુખ નહીં હૈ, તજ ઘનકી અભિલાષા,
ઘન શરીર પરિવાર અરૂ બાંધવ, સબ દુઃખ કી પરિભાષા;
તેરી દૃષ્ટિ હી હૈ વિપરીત, તૂઝે ધ્રુવરાજ બુલાતે હૈ. તૂને૦
સ્વર્ગ કભી તૂ, નર્ક કભી તૂ, દેવ તિર્યચમેં ગયા થા,
મગ્ન રહા બાહ્ય ક્રિયા-કાંડોમેં, ધ્રુવ કા આશ્રય ન લિયા થા;
કૈસે મિલતે ? તુજે તેરે મીત, તુજે ધ્રુવરાજ બુલાતે હૈં. તૂને૦
અપને સ્વરૂપ કો ન ધ્યાયા કભી ભી, અપને સ્વરૂપમેં ન આયા,
પર કે ગાને ગાતા રહા તૂં, નિજ કા આનંદ કૈસે પાતા ?
પ્રભુ પાને કી નહીં હૈ યે રીત, તુજે ધ્રુવરાજ બુલાતે હૈ. તૂને૦

૧૯૦૮ (રાગ : આહીર ભૈરવ)

ઓ પરમકૃપાળુ પરમેશ્વર, મને પ્રેમળ પંથ બતાવોને. ધ્રુવ
મારો જીવન પંથ છે ભૂલ ભર્યો, સ્વાસ્થનો ઝંઝાવાત નડ્યો;
એ સ્વાર્થ ભર્યા મુજ અંતરમાં, પ્રભુ ધર્મનું હિત વસાવોને. ઓ૦
તમે સ્નેહલણા છો મહાસાગર, નિષ્કારણ બંધુ કરૂણાકર;
એ સ્નેહ સુધાની સરવાણી, મુજ ઉર આંગણ પ્રગટાવોને. ઓ૦
છો માતાપિતા બાંધવ સહુના, હિતકારી પ્રભુ જગજંતુના;
ઓ સકલ વિશ્વના વાલેશ્વર, એ વ્હાલની વાટ બતાવોને. ઓ૦
સવિ જીવનો મિત્ર બનાવો મને, પ્રભુ ભાવધરી વિનવું તમને;
એ વિશ્વપ્રેમના પાઠ પ્રભુ, મને ફરી ફરીને સમજાવોને. ઓ૦

॥ દુરિજનકી કરુણા બુરી, ભલો સંતકો તાસ; ॥
જબ સૂરજ ગરમી કરે, તબ બરસનકી આશ. ॥

ભજ રે મના

૧૧૫૯

૧૯૦૯ (રાગ : મધુકોંસ)

ઓ... મેરે રોમ રોમમેં બસને વાલે રામ;
જગત કે સ્વામી, ઓ અંતરયામી, મેં તૂજસે કયા માંગું (૨) ? ધ્રુવ
આપકા બંધન તોડ ચૂકી હું, તૂજ પર સબકુછ છોડ ચૂકી હું(૨),
નાથ મેરે મેં ક્યું કુછ સોચું ? તૂ જાને તેરા કામ;
જગતકે સ્વામી હો અંતરયામી, મેં તૂજસે કયા માંગું ? મેરે
તેરે ચરનકી ધૂલ જો પાયે, વો કંકર હીરા હો જાયે,
ભાગ મેરે જો મેંને પાયા, ઘન ચરણોમેં ધામ;
જગત કે સ્વામી હો અંતરયામી, મેં તૂજસે કયા માંગું ? મેરે
ભેદ તેરા કોઈ કયા પહેચાને ? જો તુજસા હો વો તુજે જાને,
તેરે કીચેકો હમ કયા દેવે ? ભલે બૂરેકા નામ;
જગતકે સ્વામી હો અંતરયામી, મેં તૂજસે કયા માંગું ? મેરે

૧૯૧૦ (રાગ : લાવણી)

ઓ સમતાના ઘરનારા, તારા જીવન રહસ્યો વ્યારા;
દુશ્મનને પણ પૂર્ણ પ્રેમથી ક્ષેમકુશળ પૂછનારા. ધ્રુવ
સુખદુઃખમાં તે સમતા રાખી, તું જ ખરો મહાવીર,
ઉપસર્ગોના પહાડ તુટ્યા પણ, ડગ્યો નહિ જ લગીર;
ઓ વજ હૃદય ઘરનારા. તારા
ભાન ભૂલી ભરવાડે જ્યારે, ખીલા માર્યા કાને,
રોક્યા નહીં હાથ લગારે, અડગ ઊભા નિજધ્યાને;
ઓ હસતે મુખ રહેનારા. તારા
ગોશાળાએ કરી ઘેલછા, તેજો લેશ્યા છોડી,
સંહારકને ક્ષમા કરીને, દીઘી શિખામણ થોડી;
ઓ કર્ણાના કરનારા. તારા

|| રાગ વિના ગાયન વૃથા, વૃથા શક્તિવિણ રીસ; ||
|| માનવી જન્મ વૃથા ઘણો, જો ન ભજ્યા જગદીશ. ||

ભજ રે મના

૧૧૬૦

પ્રચંડ શક્તિ હતી છતાં પણ, પરમ શાંતતા ધારી,
મનથી પણ નહિ ક્રોધ ચિન્તવ્યો, અજબ તિતિક્ષા તારી;
ઓ જયમંગળ કરનારા. તારા

૧૯૧૧ (રાગ : બાગેશ્રી)

ઓથ અમારે હે ગુરૂ ! એક જ આપની,
આ અવનીમાં અવર નથી આધાર જો;
સ્વાર્થરહિત શ્રેયસ્કર સ્વામી આપ છો,
સઘળો બીજો સ્વાર્થ તણો સંસાર જો. ધ્રુવ
મુજને ગુરૂજી આપ મળ્યા છો ભોમિયા,
હવે મને ભય શાનો છે ? તલભાર જો;
ચોર નહીં જ્યાં તેવે માર્ગે દોરજો,
કરતા આવ્યા છો અગણિત ઉપકાર જો. ઓથ
મુજમાં ભક્તિ કરવાની શક્તિ નથી,
ઘાર કરો આ વાર સુણી ગુરૂદેવ જો;
આશ્ચિતજનને પાળો છો પ્રભુ પ્રેમથી,
દન્ય દન્ય હે ! પરમકૃપાળુદેવ જો. ઓથ

૧૯૧૨ (રાગ : માલકોંષ)

અંતરયાત્રા કરાવો સદ્ગુરુ, ભ્રાંતિ સકળને મિટાવો નિરંતર. ધ્રુવ
આ સંસારનું સ્વરૂપ મેં જોયું (૨), આત્મ સ્વરૂપ બતલાવો. સદ્
આવરણો સૌ દૂર કરીને (૨), જ્યોતથી જ્યોત જલાવો. સદ્
અપૂર્ણતાના ભ્રમને ભગાડી (૨), પ્રેમ પિયુષ પીવડાવો. સદ્
શરણ તમારી આવ્યો બાલક (૨), બ્રહ્મસ્વરૂપમાં સ્થાપો. સદ્

|| દીપ વૃથા દિવસ વિષે, વૃથા દૂધ વિણ ગાય; ||
|| તેમ કૃષ્ણભક્તિ વિના, વૃથા શોભતી કાય. ||

ભજ રે મના

૧૧૬૧

૧૯૧૩ (રાગ : કલાવતી)

ઐસા ધ્યાર બહાદો પ્રભુજી ! ચરણો મેં લગ જાઉં મેં (૨);
ઐસા પ્રેમ જગાદો પ્રભુજી ! ધ્રુવ
જગમેં આ કર જગકો પ્રભુજી, અબ તક ના પહેચાન સકા (૨),
ક્યો આયા હું, કહાં હે જાના ? એ ભી ના મેં જાન સકા (૨);
તૂં હૈ અગમ અગોચર પ્રભુજી (૨), કહો કેસે લખ પાઉં મેં ? ઐસા
કર કૃપા જગબંધુ પ્રભુજી ! મેં બાલક નાદાન હું (૨),
નહીં આરાધન જપ તપ જાનું, મેં અવગુણકી ખાન હું (૨);
દે ઐસા વરદાન પ્રભુજી (૨) સુમિરન 'મેરા' ગાઉં મેં. ઐસા
મેં બાલક તૂં સ્વામી મેરા, નિશદિન તેરી આશ હે (૨),
તેરી કિરપા હી સે મિટે મેરી, ભીતર જો ભી પાશ હે (૨);
શરણ લગાલો મુજકો પ્રભુજી ! તુઝ પર બલિ-બલિ જાઉં મેં. ઐસા

૧૯૧૪ (રાગ : ભૈરવ)

અંતરના એકતારે મારે, ગાવાં તારાં ગીત રે;
ઉરમાં ઊઠે સૂરની સરગમ, સાંભળજો સંગીત રે. ધ્રુવ
શબ્દ સામું જોઈશ ના તું, ભાવ હૃદયનો જોજે,
કંઠ સુરીલો ભલે હોય ના, તાલ જીવનનો જોજે;
ગીતે ગીતે ગૂંથાયેલી, પારખજે તું પ્રીત રે. અંતરના
સુખ દુઃખના આરોહે અને અવરોહે હૈયું ઘડકે,
આલાપે વિલાપે અંતર, રાગ-દ્રેષથી ઘડકે;
શક્તિ નથી પણ શોધી રહ્યો છું, હું ભક્તિની રસરીત રે. અંતરના
અણગમતાં ગીતો ગાઈને, રીઝવું છું હું જગને,
શ્રદ્ધાને વેચીને વ્હાલા, વીસરું છું હું તમને;
જીવન જીવવાની આ જગની, રીત બધી વિપરીત રે. અંતરના

॥ જબ જાગે તબ રામ જપ, સોવત રામ સંભાર; ॥
ઉઠત બૈઠત આતમા, ચાલત રામ ચિતાર. ॥

ભજ રે મના

૧૧૬૨

૧૯૧૫ (રાગ : બહાર)

અંતરમાં આનંદ જાગે, અંતરમાં આનંદ;
ગુંજે આજે રોમરોમમાં નવું ગીત, નવ છંદ. ધ્રુવ
આજ વિલાઈ નેણ પરેથી જગની ઝાકઝમાળ;
દૂર થઈ પાંપણ - પડેથી ઈન્દ્રધનુષની જાળ. જાગે
આજે ના મુજ નેન સૂર્ય કે શશી, તારલાવુંદ;
રંગલીલા નીરખું નવ તોયે જરી ન મુજને રંજ. જાગે
બિડાયેલા નયણાંએ મેલ્યો, તેજ-તિમિરનો ભેદ;
અજવાળે આનંદ ન માણ્યો, અંધારે નવ ખેદ. જાગે
મનમંદિર કેરા દીપકનું, તેજ નહીં અવમંદ;
ઝળહળ સઘળું થાય, અહો ! હું અંધારે નહિ અંધ ! જાગે

૧૯૧૬ (રાગ : સૂર મહાર)

ઈતની શક્તિ હમે દેના દાતા, મન કા વિશ્વાસ કમજોર હો ના;
હમ ચલે નેક રસ્તે પે હમસે, ભૂલકર ભી કોઈ ભૂલ હો ના. ધ્રુવ
દૂર અજ્ઞાન કે હોં અંધેરે, તૂ હમેં જ્ઞાન કી રોશની દે;
હર ખુરાઈ સે બચતે રહેં હમ, હમકો એસી ભલી જિંદગી દે. ઈતની
બેર હો ના કિસીકા કિસીસે ભાવના મનમેં બદલેકી હો ના;
અપની કરૂણાકા જલ તૂ બહા કે, કર દે પાવન હરેક મન કા કોના. ઈતની
હમ ન સોચે હમેં ક્યા મિલા હૈ ? હમ ચે સોચેં કિયા ક્યા હૈ અર્પણ ?
ફૂલ ખૂશિયોંકે બોંટે સભી કો, સબકા જીવન હી બન જાય મધુબન. ઈતની

દીરજવંત અડિંગ જીતેન્દ્રિય, નિર્મલ જ્ઞાન ગણ્યો દૃઢ આદૂ,
શીલ સંતોષ ક્ષમા જિનકે ઘટ, લાગિ રહ્યો સુ અનાહદ નાદૂ;
ભેષ ન પક્ષ નિરંતર લક્ષ જુ ઔર કછૂ નહિ વાદ વિવાદૂ,
ચે સબ લચ્છન હૈ જિનમાંહિ, સું સુંદરકે ઉર હૈ ગુરૂ દાદૂ.

॥ રામ રામ કહતે રહો, જબલગ ઘટમેં પ્રાન; ॥
કબહુ દીન દયાળકોં, ભુનક પરેગી કાન. ॥

૧૧૬૩

ભજ રે મના

૧૯૧૭ (રાગ : શિવરંજની)

ઉઘડયા અંતરદ્વાર પ્રભુ મારા, ઉઘડયા અંતરદ્વાર;
આપ કૃપાથી, પૂર્વ પૂણ્યથી, ઉઘડયા અંતરદ્વાર. ધ્રુવ
મૂરખ મન તેં બહુ ભરમાવ્યો, રાખ્યો ઠામનો ઠામ;
માયાના પડ દૂર હટવાને, અંતર થયો પ્રકાશ. મારાં
જનમો જનમની વૃષ્ટા છુટી, છૂટી સહુ જંજાળ;
અંતરવીણાના મધુર સૂરોમાં, મુગ્ધ બન્યો મારો રામ. મારાં
મારા તારાના ભાવ ન જાગે, સર્વત્ર વિલસે રામ !
સુખદુઃખનાં હવે ઢંદ્ર ન દીસે, એ સહુ લીલા પ્રભુની જાણ. મારાં
ગુરુકૃપાના કોમળ સ્પર્શો, પ્રગટ્યો આનંદ અપાર !
ગુરુકૃપાનો પાર ન કોઈ, એ સોંપે હરિ કેરે હાથ. મારાં

૧૯૧૮ (રાગ : પ્રભાત)

ઉઠત પ્રભાત નામ જિનજીકો ધ્યાઈએ;
નાભીજી કે નંદ કે ચરણ ચિત્ત લાઈએ. ધ્રુવ
આનંદ કે કંદ જાકુ, પૂજત સુરોંદ વૃંદ;
એસો જિનરાજ છોડ, ઔર નહીં ધ્યાઈએ. ઉઠતો
જનમ અયોધ્યા ઠામ, માતા મરૂ દેવા નામ;
લંછન વૃષભ જાકે, ચરન સોહાઈએ. ઉઠતો
ધનુષ્ય પાંચસે માન, દીપક કનક વાન;
ચોરાશી પુરવ લાખ, આયુ સ્થિતિ પાઈએ. ઉઠતો
આદિનાથ આદિ દેવ, સુરનર કરે સેવ;
દેવન કો દેવ પ્રભુ, શિવ સુખ ધ્યાઈએ. ઉઠતો
પ્રભુ કે પાદારવિંદ, પૂજત 'રાજચંદ' સંત;
મેટો ભવ દુઃખ ધ્વંદ, સુખ-સંપદ બટાઈએ. ઉઠતો

॥ રામ રામ જપ હૃદયમાં, આલસ મ કર અજાણ; ॥
જોતું ગુણ જાણે નહીં, “તો” પ્રીણો વેદ પુરાણ. ॥

ભજ રે મના

૧૧૬૪

૧૯૧૯ (રાગ : દેશી ચલતી)

કરતાં જાળ કરોળિયો, ભોંચ પડી ગભરાય;
વણ તૂટેલે તાંતણે, ઉપર ચડવા જાય.
મે'નત તેણે શરૂ કરી, ઉપર ચડવા માટ;
પણ પાછો હેઠે પડ્યો, ફાવ્યો નહિ કો ઘાટ.
એ રીતે મંડી રહ્યો, ફરી ફરી બે-ત્રણ વાર;
પણ તેમાં નહિ ફાવતાં, ફરી થયો તૈયાર.
હિંમત રાખી હોંશથી, ભીડ્યો છઠ્ઠી વાર;
ધીરજથી જાળે જઈ, પો'ચ્યો તે નિર્ધાર.
ફરી ફરીને ખંતથી, ચત્ન કર્યો નહિ હોત;
ચગદાઈ પગ તળે, મરી જાત વણમોત.
એ રીતે જો માણસો, રાખી મનમાં ખંત;
આળસ તજી મે'નત કરે, પામે લાભ અનંત.

૧૯૨૦ (રાગ : માંડ)

કરમની કેવી છે એ કહાણી, કે રાણી રંક ને ઘેર વેચાણી. ધ્રુવ
શિર પર મૂંડન, હાથમાં સૂપડું, પ્રભુની રાહ જોવાણી;
પાછા વળતા જોઈ પ્રભુને (૨), ચંદન આંખે પાણી. કરમો
વિષધર ક્રોધી ચંડકૌશિકને, પ્રભુની વાણી સંભળાણી;
પગમાં જેવો ડંખ માર્યો ત્યાં (૨), દૂધની ધારા રેલાણી. કરમો
આઠ આઠ ભવની પ્રીતને જાણી, માળા લઈ ઊભી રાજુલ રાણી;
તોરણમાં જ્યાં નેમ પદાર્યા (૨), પશુની ચિત્કાર સંભળાણી. કરમો
શાલીભદ્રનો ધીમો વૈરાગ્ય જાણી, ઘણાએ મનમાં ઠાણી;
દેવાને શિક્ષા લીધી જ્યાં દીક્ષા (૨), સુભદ્રા મનમાં મુંજાણી. કરમો
પ્રભુના પગનો ચૂલો કરીને, ઉપર ખીચડી રંધાવી;
અંગ અંગ બળ્યા તો પણ મુખ પર (૨), શીતળતા પ્રસરાણી. કરમો

॥ નામે પાતક છૂટશે, નામે નાશે રોગ; ॥
નામ સમાન ન કોય છે, તપ તીરથ વ્રત જોગ. ॥

૧૧૬૫

ભજ રે મના

૧૯૨૧ (રાગ : આશાવરી)

કરમ ફલ ભુગતહિ જાય ટરૈ.

ધ્રુવ

પાર્શ્વનાથ તીર્થકર ઉપર કમઠ ઉપસર્ગ કરે,
એક વર્ષ તક આદિ જિનેશ્વર બિન આહાર રહે;
રામચંદ્ર ચૌદહ વર્ષો તક વન-વન જાય ફિરે. કરમ૦
કૃષ્ણ સરીખે જગત માન્ય જન, પરહિત જિયે-મરે,
ફિર ભી ભૂલચૂક સે જો જન, કરની યથા કરે;
ઉસકે કારણ, પ્રાપ્ત કર્મફલ ભુહતહિ જાય ઝરે. કરમ૦
જનમ જૈલ મૈં શરણ ગ્વાલધર બ્રજ મૈં જાય છિપે,
જિનકે રાજકાજ જીવનમૈં, દૂઘ કી નદી બહે;
વે હી ચક્રી અંત સમયમૈં નીર બૂંદ તરસૈ. કરમ૦
જરત કુંવર જિસકી રક્ષાહિત વન-વન જાય ફિરે,
અન્ત સમયમૈં વહી મૌત કે કારણ આપ બને;
ઐસી દશા દેખકર પ્રાણી, ક્યોં નહિં સ્વહિત કરૈ ? કરમ૦

૧૯૨૨ (રાગ : માંડ)

કરલે સ્વસે સગાઈ, લે લે પરસે જુદાઈ, ભવિજન પ્યારા;

અવસર આયેગા નહીં ફિર દુખારા. ધ્રુવ

આતમ પૂર્ણ આનંદસે ભરા હૈ, તેરે પાસ રતન પડા હૈ,
સ્વાનુભવ તું કરલે, અમૃતપાન કરલે, ભવ્ય પ્યારા;

આનંદ સાગર હૈ સ્વરૂપ તુમ્હારા. અવસર૦

આતમદેવકા રટણ સહી જતન હૈ, માનવ જનમકા મિલના કઠીન હૈ,
ઝટ સે મોતી પિરો લે, બિજલી પલ દો પલ જલે, ભક્ત પ્યારા;

અવસર આયેગા નહીં ફીર દુખારા. અવસર૦

॥ સંત કરે નહીં ચાકરી, અબધૂત કરે ન કામ; ॥
શાસ્ત્ર પુકારી કહત હે, સબકા દાતા રામ. ॥

ભજ રે મના

૧૧૬૬

પાપી બનકે મૈં તેરે દર આઊં, પુનિત પાવન હૌકે લૌટ જાઊં,
નિશદિન આશ યહીં હૈ, હર પલ સાંસ તેરી હૈ, જિનવર પ્યારા;

મેરા કબ હોગા ભવસે કિનારા. અવસર૦

૧૯૨૩ (રાગ : આહિર ભૈરવ)

કર્યાસાગર હે જિનવર મને એવું દે વરદાન,
મને એવું દે વરદાન, મારી દૃષ્ટિમાં સુખ ન દુઃખ હો,
બન્ને એક સમાન, પ્રભુજી મને દઈ દે એવું વરદાન. ધ્રુવ

મારા મનને રોજ સતાવે, જૂઠી જગની માયા,
દોલત વૈભવ ના હું માગું, માગું તારી છાયા,
એટલું તારી પાસે માગું, ના આવે અભિમાન,
પ્રભુજી મને દઈ દે એવું વરદાન. કર્યાસાગર૦

ડોલી રહી છે, ભવસાગરમાં મારી જીવન નૈયા,
પાર લગાવજે નૈયા મારી, બનજે તું જ ખેવૈયા,
નામ ન છૂટે, મુખથી તારું, જ્યાં લગી ઘટમાં પ્રાણ,
પ્રભુજી મને દઈ દે એવું વરદાન. કર્યાસાગર૦

કાચી કાચા, જૂઠી માયા, જૂઠા જગના બંધન,
મુક્તિ સુખને વરવા કાજે, કરીયે તુજને વંદન,
તુજ ભક્તિના ગીત સદાયે, ગાયે તુજ આ બાળ,
પ્રભુજી મને દઈ દે એવું વરદાન. કર્યાસાગર૦

૧૯૨૪ (રાગ : સિંઘકાફી)

કર ઘડી ઘડી સત્સંગ તૂ ઐસા રંગ ચઢા દાતા;
તુઝે દેખું સદા અંગ સંગ તૂ ઐસા રંગ ચઢા દાતા. ધ્રુવ

સંતો કા સતસંગ સેવા તે સુમરિન જીવન કી બગિચા ખિલાસે,
લેકિન સજન મેરા પાપી યે મન, મુઝે દુનિયા કે લાલચ દિખાયે;
મેરા મન ના કરે મુઝે તંગ, તુ ઐસા રંગ ચઢા દાતા. કર૦

॥ રામ નામકી લુંટ હૈ, લુંટ સકે તો લુંટ; ॥
ફેર પીછે પસતાયગો, પ્રાન જાયગો છૂટ. ॥

૧૧૬૭

ભજ રે મના

माया के ओले, जल ध्यान डोले, चरलों में अपने लगाना,
 हममें क्या शक्ति, कर पाये लक्ति, ये प्रीत तुम जुड़ निमाना;
 लक्ति का सिपा मुझे ढंग, तु जैसे रंग चढा दाता. क३०

जुवन हमारा सारे का सारा, सतगुरु के चरलों में पीते,
 प्रीतम के ढारे मन पापी हारे, सतगुरु का उपदेश जुते;
 तेरे लक्तों की ये है उमंग, तू जैसे रंग चढा दाता. क३०

१८२५ (राग : कव्वाली)

कहाँ-कहाँ तक लटक चुके हो ? कौन-कौन से गाँव में ?
 अज तो आकर भैठो 'लाई' रत्नत्रय की नाव में. ध्रुव

नर्कों की सुधि भूल गये क्या? जहाँ न सुभ का नाम था,
 मारकाट में उमर भिताई, पल भर नहीं विराम था,
 भूप ध्यास की विकट वेदना से झिंटा जौराया था;
 धरती तरह से तडङ तडङ कर अपना प्राण गँवाया था,
 चल कुमार्ग पर डाल रहे झिं वही भेडियाँ पाँव में. कहां

अक श्वास में अठ-दस विरियाँ जन्मा मरा निगोद में,
 भूल गये वो सारी जजरे धस आमोद प्रमोद में,
 छेदन-भेदन भूप-ध्यास के द्रुम तिर्यगति में पाये;
 अन्त समय स्वर्गों में रोये सुभ न अभी भोग पाये,
 जहाँ मोक्ष का मार्ग सुलभ है अज आये उस हाँव में. कहां

मगर यहाँ भी चला रहे झिं दर्वा वही पुराना है,
 पर को अपना मान रहे हो वह निज को विसराना है,
 धन दौलत और ठाठ पाट सज यहीं पडे रह जयेंगे;
 दो क्षण में सज छूट जयेंगे, जज जमराज आयेंगे,
 झिं ये अवसर नहीं मिलेगा जे चूके धस दाँव में. कहां

॥ माला तो करमें झिंरे, इरे जुल मुभ मांय; ॥
 ॥ मनवो तो यहुं दिशि इरे, जैसे सुमरन नांय. ॥

१८२६ (राग : तिलककामोद)

कहां जाके ? छूपा चितचोर, राधा तेरी माला जपे (२);
 कहां दूँदे ? गया किस और ? राधा तेरी माला जपे (२).
 धानी यूनरीयामें यमुना किनारे, कलसे पडी तेरा रस्ता निहारे (२) ओ
 तेरे संग जांघी जुवन की दोर (२) राधा तेरी... (२) ... कहां
 भेचैन है मन कुछ भोलने को (२) अंसीकी तानोपे तन डोलनेको (२) ओ
 जैसे मधुभनमें नाचे मोर (२) राधा तेरी.. (२) ... कहां
 मटकी न जोडी, रस्ता न चोका, राधाने जाया है आज धोपा (२) ओ
 तेरा मन है जडा ही कठोर (२) राधा तेरी... (२) ... कहां
 राधा के सुंदर सपने सुहाने, जग सारा जाने, तूही न जाने (२) ओ
 मया गोकुलकी गलियोंमें शोर (२) राधा तेरी... (२) ... कहां

१८२७ (राग : मिश्रपीलू)

कहाना ! कहाना ! आन पडी में तेरे द्वार;
 मोहे याकर समज निहार...कहाना

तू जिसे चाहे ऐसी नहीं में, हाँ तेरी राधा जैसे नहीं में;
 झिं भी हुं कैसे ? कैसे नहि में ?... कृष्ण,
 मोहे देजले तो अक पार...कहाना

भुंई ही भुंई में, प्यार की यून कर, प्यासी रही पर लाई हुं गिरधर;
 टूट ही जाये आस की गांगर... मोहना,
 ऐसी कांकरिया नहीं मार... कहाना

माटी करो या वरन जनालो, तनको मेरे चरनोसे लगालो;
 मूरली समज हाथोंमें ठिठालो... सोचो ना,
 कछु अज हे कृष्ण मुरार...कहाना

॥ सुमरन असो कीजिये, जरे निशाने चोट; ॥
 ॥ सुमरन ऐसा कीजिये, जिहवा हले न होठ. ॥

કહો કૃપાળુદેવ ! કરશો કૃપા ક્યારે ? (૩) ધ્રુવ
પિયુ પિયુ પ્રાણ પુકારે, વાટડી જોઈ સાંજ સવારે,
જીવન વીત્યું જાય; (૨)
કોઈ કહો મહારા રાજેશ્વરને, દરશન દઈ જાય (૨). કહો
રોમે રોમે રાજ રમે છે, તુંહિ તુંહિ નામ ગમે છે,
બીજાં ના સોહાય; (૨)
વીતરાગીના રાગની પીડા, સહે તેને સમજાય (૨). કહો
વહાલા તુજમાં સહેજે સમાઈ, દેહની દુનિયા ભૂલી જાઈ;
તારું જ હો ચિંતન; (૨)
જ્યાં નિરખું ત્યાં તુજને નિરખું; ઉઘડે દિવ્ય નયન (૨). કહો
રાજ પદારો હૃદય મંદિરે, પાવન પગલે ધીરે ધીરે,
પ્રીતે કરું દરશન; (૨)
આરાધનાની અંતિમ સીમા, જ્યોતિર્મયનું મિલન (૨). કહો

૧૯૨૯ (રાગ : ભૈરવી)

કાયા રે કેસે રોઈ ? તજુ દીનો પ્રાન. ધ્રુવ
તજત પ્રાન કાયા કયું રોઈ ? નિકસ ચલે નિર્મોહી રામા;
મૈં જાન્યું કાયા સંગ ચલેગી, ઉસ કારન કાયા મલમલ ધોઈ. કાયા
બેઠ શિરાને માતા રોવે, બેઠ પંગાતે ગોરી રામા;
ભૂજા પકડકર ભાઈયા રોવે, બિછુટ ગઈ સારી સ્વાંગ કી જોડી. કાયા
ઘરમેં નાર અપછરા છોડી, દો પુતન કી જોડી રામા;
છોડ દિયા સબ માલ ખજાના, સાથ રહી નહી એકબી કોડી. કાયા
આઠ કાષ્ટ કી બની જંગજી બની કાષ્ટકી ઘોડી રામા;
નદી કિનારે જાય ઉતારી, ફૂંક દીની ફાગુન જૈસી હોલી. કાયા

॥ સંત મિલનકોં જાઈયે, તજુ માયા અભિમાન; ॥
જ્યોં જ્યોં પગ આગે પડે, ત્યોં ત્યોં જગન સમાન. ॥

કુંદનકે હમ ડલે હૈ, જબ ચહાય તૂ ગલા લે;
બાવર ન હો તો હમકો, લે આજ અજમા લે. ધ્રુવ
જૈસે તેરી ખુશી હો, સબ નાચ તૂ નચા લે;
રાજુ હૈ હમ ઉસીમેં, જિસમેં તેરી રજા હૈ. કુંદનકે
સબ છાનબિન કર લે, કર તોર દિલ જમા લે;
ચહાં ભી વાહવાહ હૈ, ઓર વહાં ભી વાહવાહ હૈ. કુંદનકે
યા દિલસે અબ ખુશ હોકર, કર હમકો પ્યાર પ્યારે!
યા તેગ ખીંચ જાલિમ, ટુકડે ઉડા હમારે. કુંદનકે
જિતા રખે તૂ હમકો, યા તનસે સિર ઉતારે;
અબ તો ફકીર આશક, કહેતે હૈ, ચું પુકારે. કુંદનકે
અબ દરખે અપને હમકો, રહેને દે યા ઉઠા દે;
હમ ઇસ તરહ ભી ખુશ હૈ, રખ યા હવા બના દે. કુંદનકે
આશક હૈ પર કલંદર ચહાય જહાં બિઠા દે;
યા અર્શ પર ચઢા દે, યા ખાકમેં મિલા દે. કુંદનકે

૪ અર્શ-ગાદી યા તક્ષ; ખાકમેં મિલા દે-માટી ભેગો કરી દે.

૧૯૩૧ (રાગ : ભીમપલાસ)

ગુરુ ને એસો મારો તીર, મોસે ઉઠો ન બૈઠો જાય. ધ્રુવ
અન્તર ઘઘકે ઘુંઆ નહીં નિકસે, જર્જર ભયો શરીર. ગુરુ
ગદ્ગદ્ કંઠ ખડી રોમાવલી, નૈનન ઢલકે નીર. ગુરુ
જા દિન સે પ્રીતમ સુઘ આઈ, ઘર ન સકો ઉર ધીર. ગુરુ
જ્ઞાનભક્તિ વૈરાગ્ય કી ડોલી, ત્રિવિધ બહે સમીર. ગુરુ
આન પડી સતગુરુ કે ચરણા, વિગત ભઈ સબ પીર. ગુરુ

॥ સંત બડે પરમારથી, શીતળ ઉસકે અંગ; ॥
તપત બુઝાવે ઓરકી, દે દે અપનો રંગ. ॥

૧૯૩૨ (રાગ : શિવરંજની)

ગુરુ ઐસી વિનય દે દે, ગુણગાન કરું તેરા;
ઈસ બાલક કે શિરપે, ગુરુ હાથ રહે તેરા. ધ્રુવ
સેવા નિત તેરી કરું, તેરે દ્વાર પે આઉં મેં,
ચરનોંકી ધૂલીકો, નિજ શીશ લગાઉં મેં;
ચરનામૃત પાકર કે, નિત કર્મ કરું તેરા. ઈસ૦
ભક્તિ ઔર શક્તિ દો, અજ્ઞાન કો દૂર કરો,
અરજી મેં કરુ ગુરુવર, અભિમાન કો ચૂર કરો;
નહીં દ્રેષ રહે મનમેં, રહે વાસ ગુરુ તેરા. ઈસ૦
વિશ્વાસ હો ચે મનમેં, તુમ સાથ હી હો મેરે,
ફિર ધ્યાનમેં સોઉં મેં, સપનોં મેં રહો મેરે;
ચરનોંસે લિપટ જાઉં, તુમ ખ્યાલ કરો મેરા. ઈસ૦
મેરે ચશ કીર્તિકો, ગુરુ મુજસે દૂર રખો,
ઈસ મન મંદિર મેં તુમ, ભક્તિ ભરપૂર ભરો;
તેરી જ્યોત જગે મનમેં, નિત ધ્યાન ધરું તેરા. ઈસ૦

૧૯૩૩ (રાગ : દેશી ઢાળ)

ગુરુ મારા અંતરની આંખ ઉઘાડો (૨),
શરણે આવ્યો સ્વામી સ્નેહના સાગર, જીવન પંથ ઉજાળો રે. ધ્રુવ
ચર્મ ચક્ષુ તોયે સદાયે અંધાપો, પ્રભુનો પંથ અજાણ્યો;
પળેપળે અને ગદ્ગદ કંઠે, પ્રેમથી કરું હું પોકારો રે. ગુરુ૦
આખી રે અવનીના તીર્થોમાં ભટક્યો, નદીએ નદીએ હું નાહ્યો;
મંદિરે મંદિરે દીપ જલાવ્યા તોયે, લાગ્યો ના સામો કિનારો રે. ગુરુ૦
જ્ઞાનના ગ્રંથોમેં સેવ્યા નિરંતર, યોગનો સંગમેં સાધ્યો;
ભક્તિના ભાવમાં ભાન ભૂલ્યો તોય, મિટ્યાના મનના વિકારો રે. ગુરુ૦

॥ બાંધેસો બંધ્યા મિલે છૂટે કોન ઉપાય; ॥
॥ સંગત કીજે નિરબંધકી, પલમે દેત છોડાય. ॥

ભજ રે મના

૧૧૭૨

મૂંગો શું બોલુંને મૂખો શું માગું ? પાપી કહું છું કે તારો,
કૃપાળુ કરૂણા ના દીધી મને તો, ગુરુકૃપાનો સહારો રે. ગુરુ૦

૧૯૩૪ (રાગ : જિલ્હા કાફી)

ગુરુ મેટ દિયો જન્મ-મરણા, સ્વામી આયા મેં તુમ ચરણાં. ધ્રુવ
વચન ગુરુકા સદા સોહાગી, શ્રવણ કીચે સબ ભ્રમણા ભાંગી;
મોહનિશાસે ઝબકી જાગી, સ્વપ્ન માયા સબ ત્યાગી. ગુરુ૦
પાક પકવ અબ ભયા પૂર્વકા, હેત ધરી સબ હરના;
આજ કાલકા દીર્ઘ કાલકા, ખામી ખાખ જ કરના રે. ગુરુ૦
અવશ મન તાકો વશ કીના, એક આત્મબ્રહ્મ ચિન્હા;
મેં સાહિબ ગુરુરંગ ભીનો, ચરણ શરણ જબ લિના. ગુરુ૦

૧૯૩૫ (રાગ : ભીમપલાસ)

ગુરુજી ! લે ચલો પ'લ્લી પાર (૨);
જહાં બિરાજે વીર જિનેશ્વર અલબેલા દરબાર. ધ્રુવ
તમ મન ધન સબ તુમકો અર્પણ, ચહ જીવન ભી તુમકો અર્પણ;
મેં તુમ્હારે ચરણોકી દાસી, તુમ મેરે પ્રાણ આધાર. ગુરુજી૦
જગકી કુછ પરવાહ નહીં હૈ, કોઈ દુસરી ચાહ નહીં હૈ;
ગુરુજી મેં તો તુમ્હારી રાગીણી, તુમ મેરે મલ્હાર. ગુરુજી૦
અપને આપ લુંટા બૈઠી હું, સબ કુછ આજ ગવા બૈઠી હું;
બહુત ગઈ અબ હાર ચૂકી મેં, ના છોડો મઝધાર. ગુરુજી૦
આનંદધન જહાં બરસ રહા હૈ, રોમ રોમ મેરા હર્ષ રહા હૈ;
મેરે ગુરુજી ! મેરે માજી ! કર દો બેડા પાર. ગુરુજી૦

॥ આસન મારે કયા ભયા, જબલગ મરી ન આસ; ॥
॥ જયોં ઘાણીકે બેલકોં, ઘરમે કોસ પચાસ. ॥

૧૧૭૩

ભજ રે મના

१८३६ (राग : असंतलैरवी)

गुरुदेव तुमको नमस्ते नमस्ते,
तुम्हारे चरणमें जो लग जाये रहने, वो पा जाये मुक्ति फिर हंसते हंसते. ध्रुव
तुम्हारे चरण के परस में जो आये, वो मिथ्या को तबके सम्यक् को पाये;
तुम्हीने तो जोले हैं, आगम के दस्ते, मिटाया भरम आतमा कहते कहते. गुरु
तुम्हारे चरणमें मिले ज्ञान वानी, तुम्हारे चरणमें कटे विदगानी;
कई जन्मसे जोती आर्ष हूं सुधियां, भोगो के पथ पर तरसते तरसते. गुरु
चिदानंद तुम हो दयानंद तुम हो, हमारे लिये तो श्रीकुंद तुम हो;
उपदेश देकर निकाला है हमको, मोह कीय माया में झंसते झंसते. गुरु
नहीं पार पाया किसीने तुम्हारा, जो आया शरणमें वो पाये सहारा;
विमल सिन्धु गहरा है छोटी नदि सा, मिला लो स्वयंमें अहिस्ते अहिस्ते. गुरु

१८३७ (राग : आशावरी)

गुरुवर तुम्ही जता हो, किसकी शरणमें जाये ?
जिसके चरणमें गिरकर, अपनी व्यथा सुनाये. ध्रुव
अज्ञान के तिमिरने चारो तरफसे घेरा (२),
क्या रात है प्रलयकी, होगा नहीं सवेरा ? (२)
पथ और प्रकाश दोनों, दिग्गनेकी शक्ति पाये. गुरुवर
जुवनके देवताका करते रहे निरादर (२),
कैसे करे समर्पित जुवनकी जुर्ण चादर(२) ?
यह पापकी गठरीया, क्या जोलकर दिजाये ! गुरुवर
दुःवृत्तियोंने हमको, घेरा कदम कदम पर (२),
कभी काम क्रोध जनकर, कभी माया लोभ जनकर(२);
एन दानवोसे कैसे ? अपना गला छुडाये. गुरुवर

॥ मनको मंजन भजन है, तनको मंजन नीर; ॥
॥ गृहको मंजन रसतरी, दुःख भंजन रघुवीर. ॥

भज रे मना

११७४

माना कपूत है हम, क्या इष्ट रह सकोगे ?
मुस्कान प्यार अमृत, क्या दे नहीं सकोगे (२) ?
दाता तुम्हारे दर के, जाये तो किधर जाये ? गुरुवर

१८३८ (राग : कलावती)

गुरुवर तेरे चरणोंकी, गर धूल जो मिल जाये;
चरणोंकी रज पाकर, तकदीर जदल जाये. ध्रुव
मेरा मन जडा चंचल है, उसे कैसे में समजाऊँ ?
उसे ज़तना ही समजाऊँ, उतना ही मचल जाये. गुरु
मेरी नाव लंवरमें हैं, उसे पार लगा देना;
तेरे अके धशारे से, मेरी नाव उबर जाये. गुरु
नजरों से गिराना ना, याहे ज़तनी सजा देना;
नजरों से जो गिर जाये, वह कैसे संभल पाये ? गुरु
मेरी अके तमन्ना है, तुम सामने हो मेरे;
तुम सामने हो मेरे, और प्राण निकल जाये. गुरु

१८३९ (राग : कामोद)

घाट घाट पर जहुत नहाये, अंतर्घट को जरा पपारो. ध्रुव
तीरथ तीरथ जा कर देजा, नहीं मिटा करमों का लेजा;
जुत न पाये गर हों अज तक, अन्तर्मन से कभी न हारो. घाट
भीत गया जुवन अभाव में, धिरा रहा पर के प्रभाव में;
अनगिन देजे रू सलौने, निज स्वरूप को नहीं निहारो. घाट
लपता रहा दूर से लहरें, दौडे जहुत जरा अज ठहरें;
कहां मिलेगा ? कौन सहारा ? ध्यान पूर्वक जरा विचारो. घाट

॥ मनकी हारे हार है, मनकी जुते जुत; ॥
॥ परिश्रमको पाईये, मनहीकी परतीत. ॥

११७५

भज रे मना

પરમાતમ કા દૂર ગાંવ હૈ, પહુંચે કૈસે ? થકે પાંવ હૈ;
દુર્ગમિ પથ પર ચલના દુર્ભર, તપ સંયમ કી અહેં બચારેં. ઘાટો
ધર્મધ્યાન કે સંવલ ન્યારે, પૂત ભાવ સે ઈસકો ઘારે;
વ્યસન-વિકારોં સે મૈલે હૈ, સબ સુધરે ઓર સ્વયં સુધારે. ઘાટો

૧૯૪૦ (રાગ : ચલતી)

ઘેલી તો ફર રે ઘરમાં ઘેલી તો ફરું;
મારા પિયુજી વિનાની ઘરમાં ઘેલી તો ફર. ધ્રુવ
વહાલા રે વિનાની અમને ઘડી જુગ જેવી રે,
જીવન વિનાની હું તો જુરી રે મરું;
મારા વહાલાજી વિનાની ઘરમાં ઘેલી તો ફર. મારાં
પ્રેમના પાહુલીએ પાડી પરવશ કીધાં રે,
વચને વિંધાણી દિલની કોને રે કહું;
મારા પિયુજી વિનાની ઘરમાં ઘેલી તો ફર. મારાં
તન મન ઘન તો મારું તમે હર્યું શ્રિકમા રે,
નાથ વિનાની નચણે નીર તો ભર;
મારા પિયુજી વિનાની ઘરમાં ઘેલી તો ફર. મારાં
મનથી અંધાણી મારા ચિત્તથી વિંધાણી રે,
પ્રિતમ આવો તો પ્રેમે પૂજાયું કર;
મારા પિયુજી વિનાની ઘરમાં ઘેલી તો ફર. મારાં

માટીના ઘાટ જેવો, કાયાનો ઘાટ છે, ઓચિંતો એક દિન ભાંગે રે ભાંગે,
જૂઠો આ ઠાઠ અને જૂઠો આ સાથ છે, જૂઠો સંસાર ભાઈ લાગે રે લાગે;
માટે છોડી ભરમ કરો દયા ધરમ, તારો સૂતેલો આતમા જાગે રે જાગે,
કર સેવાના કામ, રીઝે 'બિંદુનો' રામ, તારું જીવન તો લેખે, લાગે રે લાગે.

॥ મરદો ઔષધ મર્ણકા, હે નહિ કિન કે હાથ; ॥
રાવણ હરણાર્કસ સબ, ગયે કાલકે સાથ. ॥

ભજ રે મના

૧૧૭૬

૧૯૪૧ (રાગ : ઝીઝોટી) કેશવ

ચાલ તું વિચારી ચિત્ત, ચાલ તું વિચારી; હોય જે હિતોપદેશ, અંતરે ઉતારી. ધ્રુવ
પાપના પ્રપંચને સદૈવ તું નિવારી; ધર્મ કર્મ માંહી ધ્યાન, શુદ્ધિ ધારી ધારી. ચાલો
દેહ તો મટુકી એક, ફટક ફૂટનારી; જીવનની દોરી તેમ, તટક તૂટનારી. ચાલો
સદાચાર તણી ચાલ, સાવ તું વિસારી; જોર માં ન વો 'ર મૂર્ખ, ખંતથી ખૂવારી. ચાલો
છોડી દે છકેલ મોહ, વૃત્તિને નઠારી; નીતિ રીતિ સદૈવ, કરી પ્રીતી સારી. ચાલો
કામ ક્રોધ લોભ મોહ, લોહની કટારી; સર્વે પ્રાણીને સદૈવ, ઠાર મારનારી. ચાલો
પુણ્યના પ્રતાપથી જ, સદ્ગતિ થનારી; પુણ્યના પ્રતાપથી જ, દુર્ગતિ જનારી. ચાલો
સતકૃતિ સદાય કરી, કિર્તીને વધારી; જેમ આ તરી જવાય, ભવ સાગર ભારી. ચાલો

૧૯૪૨ (રાગ : દેવરંજની)

ચાહ જગી મુઝે દર્શનકી, વીર ચરણ સ્પર્શનકી. ધ્રુવ
વીતરાગ છવિ પ્યારી હૈ, જગ જનકી મન હારી હૈ;
મૂરતિ મેરે ભગવનકી, ચાહ જગી નિજ દર્શનકી. વીરો
કુછ ભી નહીં શૂંગાર કિયે, હાથ નહીં હથિયાર લિયે;
ફોજ ભગાઈ કરમનકી, ચાહ જગી મુઝે દર્શનકી. વીરો
હાથ પૈ હાથ ઘરા એસે, કરના કુછ ન રહા જેસે;
નાશા^૧ દૃષ્ટિ લખો ઈનકી, ચાહ જગી મુઝે દર્શનકી. વીરો
સમતા પાઠ પઢાતે હો, નિજકી ચાદ દિલાતે હો;
ધન્ય દશા પન્નાસનકી, ચાહ જગી મુઝે દર્શનકી. વીરો
જો શિવ આનંદ ચાહો તુમ, પ્રભુ સા ધ્યાન લગાઓ તુમ;
વિપદ કટે ભવબંધનકી, ચાહ જગી મુઝે દર્શનકી. વીરો

૧ (૧) નાસિકાઅગ્ર.

॥ તાડે નગારા કાલકા, સબ આલમકે શીશ; ॥
કાલ કબહી નહિ છોરહીં, જપ્યા વિના જગદીશ. ॥

૧૧૭૭

ભજ રે મના

૧૯૪૩ (રાગ : પૂર્વકલ્યાણ)

ચેતન ઘતના તનિક વિચારો;
મેં આતમ હૂં શુદ્ધ જ્ઞાન મય, યહ શરીર હૈ ન્યારો. ધ્રુવ
યહ સંસાર દુઃખો કા ડેરા, ક્યો કરતા હૈ મેરા તેરા ?
પલભર કા હૈ યહોં બસેરા, કોઈ નહીં હમારો. ચેતન
બાંધ વિભાવ ભાવ કી પટ્ટી, કહતે હો તુમ મીઠી ખટ્ટી;
શાન્ત કરો ભોગોં કી ભટ્ટી, તૃષ્ણા કો જલ ખારો. ચેતન
છલ-બલ કે વિચાર હેં ગન્ટે, તોડોં મોહ જલ કે ફન્ટે;
ધ્યાકર તત્વજ્ઞાન કો બન્ટે, કર્મ બન્ધ કો ટારો. ચેતન
ટૂટા નહીં મોહ કા જાલા, રાગ-દ્રેષ કો તૂને પાલા;
વ્યર્થ ફેરતા કોરી માલા, મન કા મૈલ ઉતારો. ચેતન
ક્યો કરતા હૈ વ્યર્થ લડાઈ ? હિંસા જીવન કો દુખદાઈ;
પાટો દ્રેષ દંભ કી ખાઈ, ધર્મ હૃદય મેં ઘારો. ચેતન

૧૯૪૪ (રાગ : મિશ્રખમાજ)

ચંદ ક્ષણ જીવન કે તેરે રહ ગયે, ઓર તો વિષયોં મેં સારે બહ ગયે. ધ્રુવ
ચક્રવર્તી ભી ન બચ પાયે યહાં, મૃત્યુ કે ઉપરાંત જાયેગા કહાં ?
મૌત કી આંધી મેં તૃણ સમ ઉડ ગયે. ચંદ
જાને કબ જાના પડે તન છોડકર, ઘષ્ટ મિત્રો સે સદા મૂંહ મોડકર;
જાનકર અનજાન ક્યોં તુમ બન ગયે ? ચંદ
ક્યા તૂ લેકર આયા થા, ક્યા જાયેગા ? તન ભી એક દિન ખાક મેં મિલ જાયેગા;
દેહ ભી હૈ જોય, જ્ઞાની કહ ગયે . ચંદ
જ્ઞાન કા અંદર સમુંદર બહ રહા, ખોજ સુખ કી મૂઠ બાહર કર રહા;
ક્યોં ચિદાનંદ વ્યર્થ મેં દુઃખ સહ રહે ? ચંદ

॥ સંત બીજ પલટે નહીં, જો જુગ જાય અનંત; ॥
॥ ઊંચ નીંચ ઘર અવતરે, તોય સંતકો સંત. ॥

ભજ રે મના

૧૧૭૮

૧૯૪૫ (રાગ : રાગેશ્રી)

છૂપ છૂપ મીરાં રોયે, દરદના જાને કોઈ (ર),
એરી... ઓ.. મોસે મોરા શ્યામ રૂઠા;
જય જય શ્યામ રાઘે શ્યામ, રાઘે શ્યામ, રાઘે શ્યામ,
લગે મેરા ભાગ ફૂટા, કાહે મેંને પાપ ઢોયે.
અસુંઅન બીજ બોયે... છૂપ છૂપ
મે ના જાનૂં, તૂ હી જાને, જો ભી કર મેં, મન ના માને,
પીડા મનકી તૂ જો ન સમઝે (ર) ક્યા સમજેગે લોગ બેગાને ?
કાંટોકી સેજ સોહે.... છૂપ છૂપ
વિષકા પ્યાલા, પીના પડા હૈ, મરકર ભી મોહે.. જુના પડા હૈ,
નેન મિલાયે ક્યા ગીરધર સે ?(ર) ગીર ગઈ જો અપની હી નજરસે;
રો રો નૈના બોયે... છૂપ છૂપ

૧૯૪૬ (રાગ : પ્રભાતિ)

જગત ભૂલામણીમાં ફર્યો હું પ્રભુ ! ગૂંચ ઘેરી પડી કેમ છૂટે ?
પંથ સૂઝે નહિ બુદ્ધિ હારી ગઈ, એક જ્યાં સાંધું ત્યાં તેર તૂટે. ધ્રુવ
ભોગ ઐશ્વર્યના પ્રબળ વાયુ વડે, બુદ્ધિ-દીપક નહીં સ્થિર મારો;
ચિત્ત-ચંચળ અને જીવ ગભરાય છે, જોઈ ના ધર્મનો ધ્રુવ તારો. જગત
વિપદની વાદળી વરસતી જોરમાં, તે સમે તું વિના કોણ આવે ?
દોષ દાવાનળેથી ઉગારી મને, તું વિના કોણ બથમાં બથાવે ? જગત
એક તું આશરો, પ્રાણી સહુ માત્રનો, તાર તું પાર પેલે કિનારે;
મૃત્યુ ભય નાશની છેલ્લી ઘડીએ પ્રભુ ! શરણ આવેલને મા વિસારે. જગત
દુઃખ કાળે અવિનાશ ! તું એકલો, આવનારો નહિ અન્ય કોઈ;
આંખ ઊંડી ગઈ તેજ ઉડી ગયાં, શ્રમિત બનિયો વિભુ ! વાટ જોઈ. જગત

॥ સંત સતાપન જાત હે, ધર્મ રાજ અરૂ વંશ; ॥
॥ તીનો ટીલે નાં રહ્યાં, કૌરવ, રાવણ, કંસ. ॥

ભજ રે મના

૧૧૭૯

૧૯૪૭ (રાગ : ધ્રિદ્રાવની સારંગ)

જગમે સુંદર છે દો નામ, ચાહે કૃષ્ણ કહો યા રામ;
બોલો રામ રામ રામ, બોલો શ્યામ શ્યામ શ્યામ. ધ્રુવ
એક માખણ બ્રીજમે ચુરાવે, એક બોર ભીલનીકે ખાવે;
પ્રેમભાવસે ભરે અનોખે, દોનોકે છે કામ. ચાહે૦
એક હૃદયમે પ્રેમ બઢાવે, એક તાપ સંતાપ મિટાવે;
દોનો સુખકે સાગર છે, ઓર દોનો પૂરણ કામ. ચાહે૦
એક કંસ પાપી કો મારે, એક દુષ્ટ રાવણ સંહારે;
દોનો દીન કે દુઃખ હરત છે, દોનો બલકે ધામ. ચાહે૦
એક રાધિકા કે સંગ રાજે, એક જાનકી સંગ બિરાજે;
ચાહે સીતારામ કહો ! યા બોલો રાધેશ્યામ. ચાહે૦

૧૯૪૮ (રાગ : સારંગ)

જન્મ મરણનાં દુઃખ તણો, કદી ન આવ્યો પાર;
આ ભવ મુજ સાર્થક થયો, સદ્ગુરુ તારણ હાર. ધ્રુવ
જે મૃત્યુથી જગ ડરે, તે મુજ મહોત્સવ થાય;
આત્મજ્ઞાની ગુરુ ઉર ધર્યા, સત્ સમાધિ સુખદાય. જન્મ૦
કાયા 'હું' 'મારી' ગણી, ભવ ભવ ભમ્યો અપાર;
શુદ્ધ બુદ્ધ ચૈતન્ય હું, એ ભાવ્યે ભવપાર. જન્મ૦
પ્રણ જગમાં સર્વોપરી, સાર રૂપ મુજ એક;
નિજ સહજાત્મ સ્વરૂપ એ, ધ્યાવું ધરી વિવેક. જન્મ૦
ધ્યાવું ભાવું અનુભવું, નિજપદ કરું વિરામ;
સદ્ગુરુરાજ કૃપા થકી, વરું સિદ્ધિ અભિરામ. જન્મ૦

॥ રામ સરીખા શેઠિયા, ગુરૂ સરીખા બાપ; ॥
ભેખી ધરી ભૂખે મરે, પૂર્વ જન્મકે પાપ. ॥

ભજ રે મના

૧૧૮૦

૧૯૪૯ (રાગ : જોગિયા)

જનમ જનમનાં ફેરા, આ તો જનમ જનમના ફેરા,
આજ અહીં તો કાલ ન જાણે, ક્યાં પડશે આ ડેરા ? ધ્રુવ
મોંઘો માનવ જન્મ મળ્યો ને, અવસર એવો ખોયો,
પ્રભુ ભક્તિ વિસારી દર્શને, માયાના રંગે મોહ્યો,
ઘડપણમાં પ્રભુ વીર ભજીશું, ખ્યાલ એ મૃગજળ કેરાં. જનમ૦
સત્ય અહિંસા સ્નેહધર્મનો, દીધો સંદેશો વીરે,
માર્ગ એ મહાવીર પ્રભુનો, ભુલાયો ધીરે ધીરે,
વૃષ્ણા, માયા, મમતામાંઠી, ફરતા ભવભવ ફેરા. જનમ૦
જૈન ધર્મનો પાવન દીવડો, પ્રગટાવ્યો જીવનમાં,
મિલન ઝંખો સદાય વીરનું, ભક્તિ હો તન મનમાં,
ભવોભવ ફેરા મીટાવી દર્શને, મોક્ષતણા એ ડેરા. જનમ૦

૧૯૫૦ (રાગ : ધ્રિદ્રાવની)

જનમ જે સંત ને આપે, જનેતા એ જ કહેવાયે;
અગર સૂરા, અગર દાતા, ગુણો જેના સકળ ગાવે. ધ્રુવ
ન જનમે શૂર કે દાતા, ન જનમે સંત ઉપકારી;
ન આમાંના, કોઈ જનમે, સમજવી વાંઝણી નારી. જનમ૦
કરણ કુંતા તણો જાયો, હતો દાની બહુ મોટો;
કસોટી થઈ બહુ ભારી, ખરેખર ધન્ય જણનારી. જનમ૦
પિતાની ટેક ને ખાતર, ન લાગી દેહ પણ ખ્યારી;
ધન્ય એ બાળ ચેલેયો, ધન્ય ચંગાવતી માર્ઘ. જનમ૦
નયનથી નીર ટપકે છે, પુત્રનો પ્રેમ નિહાળી;
છતાં વૈરાગ્ય પણ દીધો, માત મેનાવતી રાણી. જનમ૦

॥ ગુરૂ ગોવિંદ દોનું ખડે, કિસકું લાગોં પાય; ॥
બલિહારી ગુરૂ દેવકી, (જીન) ગોવિંદ દિયા બતાય. ॥

૧૧૮૧

ભજ રે મના

सज्जारी होय ते समजे, हृदयनी वात ने मारी;
 जनेता ने उदर जन्म्या श्रीकृष्ण ने राम अवतारी. जनमो
 जनेता तो ज तुं जल जे, सपूत नर संत के शाणा;
 न जनमे यतुर समजू तो, भले पेटे पडे पाणा. जनमो

१८५१ (राग : सूरमल्लार)

जप ले हरि का नाम मनवा, उसके नामसे जन जायेगे,
 तेरे भिगडे काम मनवा. ध्रुव
 सपनों को अपना समजे तुं, रेत के महेल जनाये,
 परछाई के पीछे भागे, हाथ न कुछ भी आये (२);
 नाम के पेड की छांव तले तुं, करले कुछ विश्राम मनवा. जप
 नाम तो वो धन है जे, निर्धन को धनवान जना दे,
 नाम ही नर को नारायणकी, धक पहचान जना दे (२);
 मतलब धक है राम कहे तुं, या कह दे धनश्याम मनवा. जप
 सूरज चांद सितारे पलछीन, नदीयां ताल समंदर,
 नाम के जलसे ही चलते हैं, ये धरती ये अंबर (२);
 नाम ही ले के दिन उगता है, नाम से ढलती शाम मनवा. जप

१८५२ (राग : केदार)

जपो रे भाई आतमराम अनाम !
 नित्य निरंजन पावन चेतन निर्बन्धन निष्काम. ध्रुव
 क्रोध, लोभ, मद, मत्सर, माया, मोह भिना निज राम;
 संयोगी भावों से रसका, लेश नहीं कुछ काम. जपो
 सिद्ध समान सदा पद निर्मल, शुद्ध पुद्ध अविराम;
 अजर अमर अविकल अविनाशी, अद्विज अगम अकाम. जपो

॥ राम नाम तो रतन है, ज़ुब जतन करी राम; ॥
 ॥ जलहिं पडेगी संकटी, तब रामे रघुनाथ. ॥

परमानंद पवित्र परम प्रभु, परम ज्योति शिवनाम;
 चिदानंद चैतन्य विलासी पूर्ण ज्ञान सुभ धाम. जपो
 पर भावों से सदा भिन्न है, जप लो आठों याम;
 निज स्वभाव साधन से पाओ, मुक्ति पुरी का धाम. जपो

१८५३ (राग : भैरवी)

जब अपनी ग़ाँकी देण लिया तब दूसरी ग़ाँकी क्यों देणें ?
 जब अमर निशानी हासिल है तब ज्ञानी दुनिया क्यों देणें ? ध्रुव
 धन्सान औरों की आंभो में अपनी ही सूरत टिपती है;
 दीदार शहंशाही का हुआ तसवीर गुलाम की क्यों देणें ? जप
 मतलब के तो सब अक ही हैं तो भेद की दृष्टि क्यों देणें ?
 जब पूरण सुभ से यूर हुये तब नूर जनावट क्यों देणें ? जप

१८५४ (राग : जैजैवंती)

जब चले आत्माराम, छोड, धन-धाम, जगत से भाई;
 जग में ना कोई सहायी. - ध्रुव
 तू क्यों करता तेरा मेरा ? नहीं दुनियां में कोई तेरा;
 जब काल आय तब सभसे होय जुदाई, जग में न कोई सहायी
 तू मोहजल में झंसा हुआ, पापों के रंग मे रंगा हुआ;
 बिन्दगानी तूने वृथा यों ही गवाई, जग में न कोई सहायी
 सम्यक्त्व सुधा का पान करो, निज आतम ही का ज्ञान करो;
 यँ तले ज़ुब से लगी कर्म की काई, जग में न कोई सहायी
 चेतो चेतो अब जटे चलो, सतपथ सुमार्ग पर जटे चलो;
 यँ जाज रही यमराज की शहनाई, जग में न कोई सहायी

॥ गुणवंता गंभीर नर, दयावान दातार; ॥
 ॥ अंतकाण तक नां तजे, धीर धर्म उपकार. ॥

१९५५ (राग : असंत)

जब छुपा तु, तो तेरे छुपनेसे क्या क्या हो गया ?
अक तरह जुतपाना बना, जानीअको काया हो गया. ध्रुव
आशकोंमें धरु, माशुकोंमें अनकर हुस्न तू;
पुष्ट तमाशा हि बना, ओर पुष्ट तमाशा हो गया. जल
पूज नीकले रूप तेरे, रूपमें अहुरपिया;
किसकी पयदा करके ओर किस पर तू शयदा हो गया. जल
तेरा परदा भी तो अक परदा है, अ परदे नशी !
आंअकी पूतलीमें पीनहा होके पूतली हो गया. जल
भेद तेरी बेनियागीका, भीला सल्ले अला;
अन्ये साकी तेरी, रहेमतसे मडला हो गया. जल

॥ अहुरपिये-अनेकरुपे; शयदा-(अहीं) 'सिकार'; पीनहां होके-छुपाई जर्णने;
बेनियागीका-अभेदतानो.

१९५६ (राग : मारवा)

जब तक सांसे चलती है गुरुवर की महिमा गाँ;
सपनेमें गुरु को देखुं, जगुं तो दर्शन पाँ.
अरिहंत... (३)

जब माया मोह में उलझा मनने मुजको भटकाया,
गुरुदेव ने हाथ पकडकर मुझे सत्य का पंथ दिखाया;
गुरु के चरणों को तजकर, अज ओर कहां में जाँ.
सपने०. अरिहंत... (३)

॥ भूत वात चिंतये नहीं, नाहीं भविष्य विचार; ॥
वर्तमानमें मगन रहे, ज्ञानी सो निरधार. ॥

मेरे मन का रूप दिखाये मुझे गुरु चरणोंका दर्पन,
गुरुदेव कि छाया होतो, कटे पापों का सज अंधन;
गुरुदेव की महिमा को समजु, और दुनिया को समजावुं.
सपने०. अरिहंत... (३)

संसार के तुझनों में गुरुदेव का भीला सहारा,
जब डूबा भवसागरमें गुरुदेव ने मुजको उभारा;
तुम गावो रामकी महिमा, में गुरुदेव को ध्यावुं.
सपने०. अरिहंत... (३)

(राग : हेमकल्याण)

जब से मिले मोहे सतगुरुज, पलट गई तकदीर मेरी. ध्रुव
जब से गुरुजने ज्ञान दिया, चरणों में उनके ध्यान किया;
हो गई उनसे प्रीत मेरी, अदल गई तसवीर मेरी. जल
दुनिया से मुझडा मोड लिया, गुरु तुम संग नाता जोड लिया;
सय कहती है तदबीर मेरी, पलट गई तकदीर मेरी. जल
गुरु तुम मेरे मन के मोती हो, धन नयन की अगम ज्योति हो;
ज्योति में असी तसवीर तेरी, पलट गई तकदीर मेरी. जल
गुरु तुम सज जग के पालक हो, तुम मेरे मन के मालिक हो;
दूर हुँ सज पीर मेरी, पलट गई तकदीर मेरी. जल
गुरु दिल में सख्या नाम तेरा, होठों पर है पैगाम तेरा;
आँषों में असी तसवीर तेरी, पलट गई तकदीर मेरी. जल
सतगुरु सन्त दया करना, हे प्रभु मेरी तुम सुधि लेना;
आश लगी तेरे दर्शन की, पलट गई तकदीर मेरी. जल

॥ स्थिति सरवदा रहत हय, ज्ञानीको गंभीर; ॥
जानत वाक्य मरमको, तत समान शूरवीर. ॥

૧૯૫૭ આરતી (રાગ : યમન)

જય જગદીશ હરે, સ્વામી જય જગદીશ હરે !
ભક્ત જનોં કે સંકટ, પલમેં દૂર કરે. ધ્રુવ
જો ચાહે ફળ પાવે, દુઃખ મીટે મનકા;
સુખ સંપત્તિ ઘર આવે, કષ્ટ મિટે તનકા. જય૦
માતપિતા તુમ મેરે, શરણ ગ્રહું કિસકી;
તુમ બિન ઔર ન દુખ, આશ કરું જિસકી. જય૦
તુમ પૂરણ પરમાત્મા, તુમ અંતર્યામી;
પરબ્રહ્મ પરમેશ્વર તુમ સબકે સ્વામી. જય૦
દીન-અંધુ દુઃખહર્તા તુમ રક્ષક મેરે;
કરૂણા હસ્ત ઉઠાઓ, દ્વાર ખડા તેરે. જય૦
વિષય-વિકાર મિટાવો, પાપ હરો દેવા;
શ્રદ્ધા-ભક્તિ બઢાવો, સંતનકી સેવા. જય૦

૧૯૫૮ (રાગ : ભૂપાલ)

જય દેવ જય દેવ જય મંગલ કર્તા, પ્રભુ (૨);
સુખ શાંતિ શુભ ભરતા, દુઃખ સંકટ હરતા. ધ્રુવ
કરૂણાસિંધુ કૃપાળુ ધ્યા દૃષ્ટે જોશો; પ્રભુ૦
અલ્પમતિ બાળકના ક્ષમા કરો દોષો. જય૦
સત્ચિત પરમાનંદ, ત્રિભુવનના સ્વામી; પ્રભુ૦
પરદુઃખભંજન કહાવો છો અંતર્યામી. જય૦
ભક્તિભાવથી વંદન, કરુ નિશદિન તમને; પ્રભુ૦
કૃપા કરી કરૂણાળુ, દો સંમતિ અમને. જય૦
જગદીશ્વર જગતાત, તાપ ત્રિવિધ હરજો; પ્રભુ૦
આશા હે હરિ ઐ પરિપૂરણ કરજો. જય૦

|| શૂરવીરતાકોં કરત, સાધુ સંત પુકાર; ||
|| કટાક્ષ બાણોં સેં બચે, વનિતા કે મન માર. ||

૧૯૫૯ (રાગ : દેશકાર)

જ્યોતિ કલશ છલકે (૨)
હુચે ગુલાબી, લાલ સુનહરે, રંગ દલ બાદલકે. ધ્રુવ
ઘર આંગન વન ઉપવન ઉપવન, કરતી જ્યોતિ અમૃતસે સિંચન;
મંગલ ઘટ છલકે. જ્યોતિ૦
અંબર કુંકુમ કણ બરસાયે, ફૂલ પંખુરિયા પર મુસ્કાયે;
બિન્દુ તુહિન જલ કે. જ્યોતિ૦
પાત પાત બિરવા હરિયાલા, ઘરતી કા મુખ હુઆ ઉજિયાલા;
સચ સપને કલ કે. જ્યોતિ૦
ઉષાને આંચલ ફેલાયા, ફેલી સુખ કી શીતલ છાયા;
નીચે આંચલ કે. જ્યોતિ૦
જ્યોતિ યશોદા, ઘરતી મૈયા, નીલ ગગન ગોપાલ કન્ઠૈયા;
શ્યામલ છબિ ઝલકે. જ્યોતિ૦

૧૯૬૦ (રાગ : મેઘરંજની)

જરાં તો ઈતના બતા દો પ્રીતમ, લગી ચે કેસી લગા રહે હો ?
મુઝીમેં રહકર મુજસે અપની, ચે બોજ કેસી કરા રહે હો ? ધ્રુવ
હૃદયમેં તુમ હો, તુમ્હી હો પ્રીતમ, પ્રેમ ભી તુમ હો, તુમ્હી હો પ્રેમી;
પુકારતા દિલ તુમ્હી કો ક્યોં ફિર ? જબ દિલમેં તુમ હી સમા રહે હો. જરાં૦
પ્રાણોમેં તુમ હો, તુમ્હી હો ઘડકન, સૃષ્ટિ ભી તુમ હો, તુમ્હી હો નૈનન;
તુમ્હી કો પાકર, તુમ્હી કો ટૂંઢૂં, જબ દિલમેં તુમ હી સમા રહે હો. જરાં૦
ભાવ ભી તુમ હો, તુમ્હી હો રચના, સંગીત તુમ હો, તુમ્હી હો રસના;
સ્તુતિ તુમ્હારી તુમ્હી પે ગાઉં, ચે લીલા કેસી દિખા રહે હો ? જરાં૦

|| મન મારનકી ઔષધી, સતગુરુ દેત બતાય; ||
|| ઈચ્છિત પરમાનંદકોં, સો ગુરૂ શરણે જાય. ||

૧૯૬૧ (રાગ : સાવેરી)

જાણીં કહાં તજ ચરણ તિહારી. ધ્રુવ
મૈં જગ પાપી ઓર નહીં હૈ, તુઝસા દાતા ઓર નહીં હૈ;
મૈં પગ પગ પર ઠોકર ખાણીં, તૂ પગ પગ પર મુઝે ઉખારે. જાઉં
તેરે મનમૈં પ્રેમકા સાગર, મેરે શિર પર પાપકી ગાગર;
મૈં હૂં જનમ જનમ દુઃખિયારા, તૂ પ્રભુ જનમ જનમ દુઃખ ટારે. જાઉં
અવગુણ મેરે ચિત ન લાના, મેરી પૂજા મત હુકરાના;
મૈં સેવક તૂ સ્વામી મેરા, મૈં ડૂબૂં તૂ લગા કિનારે. જાઉં
તૂ જાગે મૈં સો જાતા હૂં, જગત જાલમૈં ખો જાતા હૂં;
ચરણધૂલમૈં પડે રહને દે, ચહ નિર્દોષ ખડભાગ્ય હમારે. જાઉં

૧૯૬૨ (રાગ : માંડ)

જાગ જાગ તું જાગ, મનવા પામ્યો કષ્ટ અપાર;
ગુરુકૃપાએ આવ્યો અવસર, સમજ મૂઢ ગમાર. ધ્રુવ
ઘર્ષા વેરી મહાદુઃખકારી, બાળે તારા પ્રાણ;
ભવાટવીમાં અટકી ભટકી, કષ્ટનો છે નહીં પાર. ગુરૂં
આ જગમાં તું એકલપંથી, કોણ તારો સંગાથ ?
પ્રભુના ચરણે આર્તહૃદયથી, વ્યથા તારી જણાવ. ગુરૂં
આવો અવસર ફરી નહીં આવે, સાધ તારૂ કલ્યાણ;
પ્રેમ-ભક્તિની નાવ બનાવી, કર તું ભવ-જલ પાર. ગુરૂં
દિવ્ય પ્રેમનો પ્રકાશ થાતાં, દૂર થાય અંધકાર;
પ્રભુકૃપાએ પાવન થઈને, કર તારો ઉદ્ધાર. ગુરૂં

|| જેસી મીઠી લગત હય, ગ્રામ કથાકી પ્યાત; ||
|| અચસી લાગે હરિ કથા, તો તરવો કેતિક ખાત. ||

૧૯૬૩ (રાગ : તોડી)

જાગી જોને જીવલડા તું એકલો આવ્યો ને એકલો જાવું;
શું લઈ આવ્યો લઈ જાવું શું ? ધ્રુવ
મારું મારું કહીને મરતો, ન્યાય નીતિમાં ડગ નવ ભરતો;
પાપતણું કાં ભાથું ભરતો. એકલો
મનસુખાના ચણે મિનારા, મૃગજળ સમ એ લાગે પ્યારા;
ચાર દિનના એ ચમકારા. એકલો
ફૂડકપટની બાજી ખેલી, દેશો દેશો ચણી હવેલી;
અંત સમયે જાવું મેલી. એકલો
ઊગ્યો તે તો અસ્ત થવાનો, જન્મ્યો તે તો જરૂર જવાનો;
અમર થયું ના, કોઈ થવાનો. એકલો
ક્ષણિક સુખમાં શું હરખાવું ? એક દિન અહીંથી અળગા થાવું;
પંખી પેઠે ઊડી જાવું. એકલો
શ્વાસ લખ્યા તે જગમાં લેવા, પૂરા થતાં ના મળશે રે'વા;
દેવ દરબારે હિસાબ દેવા. એકલો

૧૯૬૪ (રાગ : ભૂપાલતોડી)

જાગો ! અબ તો નિંદસે જાગો,
સોતે સોતે ઉમર ગુજારી (૨) અબ તો નિંદ સે જાગો. ધ્રુવ
સબમૈં એક હી મૂલ સમાયા (૨) એક વહી ભરપૂર સમાયા (૨),
ધ્યાનકા અનમોલ ખજાના (૨) હર કોઈ સંગ લેકર આયા;
મૈં નહીં આયા હું સીખાને (૨) મૈં તુમ્હે આયા હું જગાને. જાગો
ધ્યાનકો કલ પર મત ટારો (૨) હોશ ભરા જીવન અપનાવો,
પગ પગ પર હોતી પરીક્ષા (૨) જાગને કો ધર્મ બનાલો;
મૈં તુમ્હે આયાહું બતાને (૨) મૈં તુમ્હે આયા હું જગાને. જાગો

|| સબકે ગુરૂ સબકે ધની, સબકે સરજન હાર; ||
|| તાર્કોં ક્યોં ન સંભારિયે, ભવ જળ તારણ હાર. ||

ચાર દિનોકી હે જુંદગાની (૨) મન કરતા ફિર ભી મનમાની,
આંખ હૈ ફિર ભી હૈ અંધા (૨) હર મનુજકી એહી હૈ કહાની;
મૈં તુમ્હે આયા હું સમજાને (૨) મૈં તુમ્હે આયા હું જગાને. જાગો

૧૯૬૫ (રાગ : હિંદોલ)

જાગો મારા પ્યારા પ્રાણ, નયન ખોલો નમણાં;
સુતા રહેશો ક્યાં સુધી ? ધ્રુવ

લાંબી લાંબી રાત ઊતરી, આથમણા ઓવારે (૨),
રતુંમડા કાંઈ કિરણ ફૂટ્યાં, ઊગમણી પગથારે;
આવે છે અણમોલા ભાણ (૨), નયન ખોલો નમણાં (૨). સુતા૦
ખૂબ સંઘર્ષુ અંધારાને, ઘોને હવે જાકારો (૨),
આંગણ ઊભું અજવાળું એને અંતરથી આવકારો;
જો જો ના રહે મહેમાન (૨), નયન ખોલો નમણાં(૨). સુતા૦
ચેતનવંતા મીઠા સુરમાં, ચોઘડિયાં ચેતાવે (૨),
આવી ઉષા જીવનમાં, ફરી આપે કે ના આવે;
ચાલ્યાં જાશે આ વરદાન, નયન ખોલો નમણાં. સુતા૦

૧૯૬૬ (રાગ : માલકૌંશ)

જાગ્યો રે આતમા ! આશ જાગી,
મુક્તિના અમૃતની પ્યાસ જાગી, અભિલાષ જાગી. ધ્રુવ
જ્યારે આતમનો દીવડો જાગે, ત્યારે વૈભવ અળખામણા લાગે,
લાગે ખારો સંસાર, લાગે પ્યારો અણગાર;
એને સંચમના પંથની લગની લાગી. જાઓ૦
જ્યારે આતમનો દીવડો જાગે, ત્યારે અંધન સંસારના ત્યાગે,
ત્યાગે સખીઓનો પ્યાર, ત્યાગે સઘળો પરિવાર;
એણે વસ્ત્રાલંકારોની પ્રીત ત્યાગી. જાઓ૦

॥ બહુત પુન્યકર મિલત હય, જ્ઞાનીકો સંગ આય; ॥
॥ સખ ગ્રંથનકો તત્ત્વ સો, પલમૈં દેત બતાય. ॥

જ્યારે આતમનો દીવડો જાગે, ત્યારે અંધારા દૂર દૂર ભાગે,
ભાગે પાતકનો ભાર, ભાગે અવગુણની જાળ;
એના મારગના કંટકો જાય ભાગી. જાઓ૦

જ્યારે આતમનો દીવડો જાગે, ત્યારે સદ્ગુરુનો આશરો માગે,
માગે કર્મોનો નાશ, માગે શિવપુરનો વાસ;
એણે ભવભવના દુઃખમાંથી મુક્તિ માગી. જાઓ૦

૧૯૬૭ (રાગ : કાફી હોરી)

જાણનારનો રંગ બરસ રહ્યો રે,
મૈં ભીગ ગયો આહા, મૈં ભીગ ગયો રે; આનંદ અમૃત બરસ રહ્યો રે. ધ્રુવ
જ્ઞાનમયી જ્ઞાયક પરમાત્મ સ્વરૂપ, શક્તિ અનંતોમયી એકરૂપ;
મૈં તો શક્તિમયી દ્રવ્યમૈં, પ્રસર ગયો રે. આનંદ૦
ભાવાન્તરોસે ન્યારા હૈ આત્મા, સ્વયં મુક્ત હૈ જ્ઞાયક પરમાત્મા;
પારિણામિક શુદ્ધ, વિલસ રહ્યો રે. આનંદ૦
આનંદમયી મહાસાગર શુદ્ધાત્મા, સ્વયં તૃપ્ત હૈ તૃપ્ત આત્મા;
તૃપ્તિ સાગરમૈં ઐસે, મગન ભયો રે. આનંદ૦
કર્મોકા કર્તા ન ભોક્તા હૈ આત્મા, અત્યંત ન્યારા હૈ જ્ઞાયક ચે આત્મા;
મોહે શુદ્ધ ચિદાનંદ , જણાઈ રહ્યો રે. આનંદ૦
ચિત્ સ્વરૂપ તો ચિત્ સ્વરૂપ હૈ, આનંદ વચનાતીત રૂપ હૈ;
આહા સાક્ષાત અમૃત, બરસ રહ્યો રે. આનંદ૦
કર્તૃત્વ બુદ્ધિ વિનશ ગઈ હૈ રે, જ્ઞાતૃત્વ શક્તિ પ્રગટ ભઈ હૈ રે;
ચે જ્ઞાતા કેવલજ્ઞાનકો, બુલાઈ રહ્યો રે. આનંદ૦

॥ મિત્ર, પુત્ર, ધન, કામીની, જયસે પ્યારી તોય; ॥
॥ તેસૈં પ્યારે હરિ લગે, યાતૈં ભક્તિ ન કોય. ॥

बिजत ऐपो तित श्याम मर्घ है. ध्रुव
श्यामकुंजभन, यमुनाश्यामा, श्याम गगन घन घटा छर्घ है,
सभ रंगनमें श्याम भलो है, लोग कहत यह आत नर्घ है;
मद-भौराने लोगनकी ही, श्याम पुतरिया भदल गर्घ है. बिजत०
नीलकंठको कंठ श्याम है, मृगमद श्याम काम विजयी है,
नीलकंठको कंठ श्याम है, जलधि-जगत सभ श्याम मर्घ है,
श्रुति के अक्षर श्याम ऐभिये, दीप-शिखा पर श्याम जर्घ है;
नर देवनकी मोहर श्यामा, अलभ ब्रह्म छणी श्याम मर्घ है. बिजत०

बिंदगी है गीत प्यारा, गुर्वर से गाना सीप ले;
रोते रोते क्या है जुना ? मुस्कराना सीप ले. ध्रुव
भीती आतों को भुला, भावी की उल्लवल नींव रभ;
क्या है सख्या क्या है बूढा ? उसकी कर ले तू परभ. बिंदगी०
मान्यता का सुभ-दुःभ सारा, व्यर्थ उसमें मत उलल;
गुर्वज्ञान में मस्त हो जा, जग को सपना तू समज. बिंदगी०
जग के लिये तो रोता आया, प्रभु प्रेममें रोना सीप ले;
अपने लिये तो किया भहुत, अण सेवा करना सीप ले. बिंदगी०
माना जाता जिससे सभकुछ, उसको प्यारे मान ले;
जाना जाता जिससे सभकुछ, उसको भंटे जान ले. बिंदगी०

॥ जण भिटेगी जग आरता, तामें तन मन देत; ॥
॥ परमेश्वरकी आतकों, दमडी शेर न लेत. ॥

बिजके हृदय सम्यकत्व ना, करणी करि तो क्या करी ? ध्रुव
षट्पंड को स्वामी भयो, ब्रह्माण्ड में नामी भयो;
दिये दान चार प्रकार के, दीक्षा धरी तो क्या धरी? बिजके०
तिल तुष परीग्रह तज दिये, बिज व्रत तप संयम लिये;
पाली दया षट्काय की, रक्षा करी तो क्या करी ? बिजके०
आतम रहा भहिरात्मा, जाना न अंतर आत्मा;
आतम अनातम ना लपा, भिक्षा करी तो क्या करी ? बिजके०
कलपों किया उपदेश कों, छुडवा दिये दुरभेष कों;
पहुँचा दिये भवि मोक्ष कों, शिक्षा करी तो क्या करी ? बिजके०
गुर्व मुनि करंड विषे कहें, द्रग सुभ शुभउपदेश लहें;
भिन मूल तरुवर झूल झूल, दख्खा करी तो क्या करी ? बिजके०

जुतवा नीकण्यो छुं, पण क्षणमां हारी जॉ छुं;
त्यारे तारा मुण्डा उपर, वारी वारी जॉ छुं. ध्रुव
कृपा जे तारी मणे नहि, अेवा नथी थावुं धनवान,
करुणा तारी होय नहि, अेवा नथी थावुं गुणवान;
कही अपमान करे कोर्घ माहरुं, त्यारे हारी जॉ छुं. त्यारे०
पाप करतां पाछुं न जेउं, पुण्ये थाकी जॉ छुं,
तारक जणी तारा गीतो, निशदिन प्रेमे गाउं छुं;
हारजुतनी होड पडे त्यां, त्यारे हारी जॉ छुं. त्यारे०
पलपल करवट लेती दुनिया, हुं पलटातो जॉ छुं,
मोहमायाने अेक दशारे हुं लपटातो जॉ छुं;
राग द्वेष आवे अंतरमां, त्यारे हारी जॉ छुं. त्यारे०

॥ गुर्व महिमा गावत सदा, मन राणी अति मोद; ॥
॥ सो भव फिर आवें नही, जेहें प्रभुकी गोद. ॥

મહાભાગ્યે તુંજ માર્ગ મળ્યો પણ હું અજ્ઞાની મુંઝાઉં છું,
જ્ઞાની ગુરુ ભગવંત મળ્યા, પણ હિંમત હારી જાઉં છું;
ખુલ્લી આંખે દીપક લઈને, કૂવે પડવા જાઉં છું. ત્યારેં

૧૯૭૨ (રાગ : પ્રભાત)

જીભલડી રે તને હરિગુણ ગાતાં, આટલી આળસ ક્યાંથી રે?
લવરી કરતાં નવરાઈ ન મળે, બોલી ઉઠે મુખમાંથી રે. ધ્રુવ
પર નિંદા કરવાને પૂરી, શૂરી ખટ્સ ખાવારે;
ઝગડો કરવા ઝુઝે વહેલી, કાયર હરિગુણ ગાવારે. જીભલડી
અંતકાળે કોઈ કામ ન આવે, વહાલાં વેરીની ટોળી રે;
સ્વજન ધારીને સરવસ્વ લેશે, રહેશે આંખો ચોળી રે. જીભલડી
ઘર લાગ્યા પછી કૂપ ખોદાવે, આગ એ કેમ ઓલવાશે રે;
ચોરો તો ઘન હરી ગયા, પછી દીપકથી શું થાશે રે ? જીભલડી
માયા ઘેનમાં ઊંઘી રહે છે, જાગીને જો તું તપાસી રે;
અંત સમે રોવાને બેઠી, પડી કાળની ફાંસી રે. જીભલડી
હરિગુણ ગાતાં દામ ન બેસે, એકે વાલ ન ખરશેરે;
સેહેજે પંથનો પાર ન આવે, ભજન થકી ભવ તરશેરે. જીભલડી

૧૯૭૩ (રાગ : હમીર)

જીવ તું પ્રભુજો નાં સંભાર, તો જો વખત વિને તો સાર. ધ્રુવ
જીવન જે ભગીચેમેં તોજા, સૂકી વિનેતા ઝાડ. જીવ
ગાફલ થઈને વખત ન વના તું, તોજો સેજજ ઉલે તો વ્યાર. જીવ
હુન હુન કે તું પોછે વેઢો, હાણે અંતરમેં તું વ્યાર. જીવ

॥ ગુરૂ મહિમા મુખ બોલતે, પ્રશ્ન હોય સુખ દેવ; ॥
ગુરૂ સેવે સેવે સબહી, સહાય કરે તતખેવ. ॥

ભજ રે મના

૧૧૯૪

મેનત તોજી ફોગટ વઈ, તોજા ખાલી હથ તું વ્યાર. જીવ
ગુરુજા હથ તું ઝલિજહાણે ઉ તોકે કૈઈએ ભવપાર. જીવ

૧૯૭૪ (રાગ : આશાવરી)

જીવ તોકે કઈ રીતે સમજાણું ? કિન ગાલીએ સમજાણું ? ધ્રુવ
તોજો જીયણ વ્યારે ગિન તું, ફોગટ આય ફસાણું;
પગાપગ ઠોકર ખાઈએ તો પણ તોય નાંય સમજાણું ! જીવ
સુખલા વ્યાર તું લૂછેં વિહો, પણ પૂરો અઈએ તું કમાણો ?
મુંજો મુંજો કંઈઈ કંઈઈ, આખર કુરો ડિસાણું ? જીવ
આળસમેં તૂં ચૂકી વિનેતો, હથમેં આય જુકો ટાણું;
ખબર નાંય હિન જગમેં તો જો કિતરો રિજક લખાણું. જીવ

૧૯૭૫ (રાગ : માંડ)

જીવ શાને રહે છે ગુમાનમાં, તારે રહેવું ભાડાના મકાનમાં.
માને મારું મકાન, કીધું રંગ રોગાન, જાણે કાયમ લીધું છે વેચાણમાં;
તારે રહેવું ભાડાના મકાનમાં.
રાખે એવો રૂબાપ, જાણે મોટો નવાબ, કાળ આવીને કહેશે તારા કાનમાં;
તારે રહેવું ભાડાના મકાનમાં.
જમડા લેશે ઝાલી, કરો પળમાં ખાલી, તારું ડહાપણ નહિં આવે કંઈ કામમાં;
તારું રહેવું ભાડાના મકાનમાં.
થાશે હુકમનામું, નહિ ચાલે બહાનું, સંતજ્ઞાની સમજાવે સાનમાં;
તારે રહેવું ભાડાના મકાનમાં.

॥ ગુરૂ મહિમા સબતે અધિક, પાવન પરમ પુનીત; ॥
શ્રુતિ સમૃતિ નિતહીં રટૈ, ગદગદ વહેં ગુરૂ ગીત. ॥

ભજ રે મના

૧૧૯૫

૧૯૭૬ (રાગ : અંગાલભૈરવ)

જુઓને આ કાયાના કોડિયાના ઘાટ, એ જુ એનો ઘડનારો છે, જગન્નાથ. ધ્રુવ

એક તો કોડિયું પોતે પુરાણું, એમાં પડી ગઈ તિરાડ;
તેલ ટપકવું રહ્યું પળેપળ, ક્યાં સુધી જલશે વાટ ? એ જુ
સંસારની સફ્ટે નીકળ્યા આતમરામ, પહોંચ્યા હરીને હાટ,
રૂપ ને રંગ જોઈ, ખરીદ્યું કોડિયું, જોયું ના વળી ગયો કાટ. એ જુ
કોડિયાની કોડીની કિંમત નથી તોયે, લખપતી એમાં લોભાય,
તૂટશે કોડિયું દિપક બૂઝાશે, લાગશે કાળની થપાટ. એ જુ
કોડિયાની કેદમાં કોણ પુરાયે, જાણે એનો જ પ્રભાવ,
અનંત આત્માએ છોડ્યું આ કોડિયું, પહોંચ્યા એ મુક્તિને ઘાટ. એ જુ

૧૯૭૭ (રાગ : ભીમપલાસ)

જેના મુખમાં રામનું નામ નથી, એનો મનુષ્ય તણો અવતાર નથી;
જેને હરિ કીર્તનમાં પ્રેમ નથી, તેને શ્રી હરિ કેરી રહેમ નથી. ધ્રુવ
જેને સંત સેવામાં તાન નથી, તેને આ જગમાં હે માન નથી;
જેની સેવામાં શાલીગ્રામ નથી, તે સમજ્યા ખરા પણ સાન નથી. જેના
જેને ખરાખોટાનું ભાન નથી, તેને વૈકુંઠમાં વિશ્રામ નથી;
જેને રૂદિયામાં પ્રભુ રામ નથી, તેને સંસારમાં સુખધામ નથી. જેના
જેના ઘરમાં નીતિ ધર્મ નથી, તેના ઘટમાં કશું એ મર્મ નથી;
જેના મુખમાં સીતારામ નથી, તેના અંતરમાં આરામ નથી. જેના

દુનિયા આની જાની જાની જોર જુવાની તારી જાવાની,
ના કર નાદાની પ્રીત પિછાણી કર પહેચાની માવાની;
તારા મનની માની નથી થવાની, અક્કલ વિનાના અભિમાની,
હાથી હોદ્દાની કર ના ગુમાની, કહી ગયા જ્ઞાની સંતજ્ઞાની.

॥ ગુરૂ મહિમા ઉઠી પ્રાતઃકો, પટે પ્રીત મન લાઈ; ॥
તીરથ તપ વ્રત નેમ ફળ, સો જન સુગમહીં પાઈ. ॥

ભજ રે મના

૧૧૯૬

૧૯૭૮ (રાગ : સિંધભૈરવી)

જો તૂ છે સો મેં હું, જો મેં હું સો તૂ છે;
ના કુછ આરજું છે, ના કુછ જુસ્તજું છે. ધ્રુવ
બસા રામ મુજ મે, મેં અબ રામ મે હું;
ના ઈક છે, ના દો છે, સદા તૂ હી તૂ છે. જો
ઊઠા જબ કી માયા કા પરદા યે સારા;
કિયા ગમ ખુશીને હી મુજસે કિનારા. જો
મુખા કો ન તાકત, ન મનકો રસાઈ;
મિલી મુજકો અપની હી ખુદ બાદશાહી. જો

૧૯૭૯ (રાગ : છાયા ખમાજ)

તન તો મંદિર છે, હૃદય છે ધ્રિંદાબન,
ધ્રિંદાબન મેં છે બસે, રાધિકા કિશન,
તન તો મંદિર છે. હરે કૃષ્ણ

પ્રેમ હી તો તીર્થ છે, પ્રેમ ધર્મ છે,
પ્રેમ હી છે અર્ચના, પ્રેમ કર્મ છે,
પ્રેમ હી પ્રભુ કા નામ, પ્રેમ હી ભજન,
તન તો મંદિર છે.

કામના કો ત્યાગ, ભક્તિ રાહ પે તું ચલ,
વાસના મેં ક્યું જલે ? આરતી સા જલ,
આતમા મરે નહિ, તન કા હો નિધન,
તન તો મંદિર છે.

જગ તો અંધકાર છે, ઘસસે તું નિકલ,
જ્ઞાન કા પ્રકાશ કર, મોડ તું સંભલ,
રાધાકૃષ્ણ કે ચરનમેં, નિત્ય કર નમન,
તન તો મંદિર છે.

॥ ગુરૂ મહિમા કેતા કહોં, જાકો નાવત અંત; ॥
અગમ અગાધ અનંત જહીં, પાર નહીં દરસંત. ॥

ભજ રે મના

૧૧૯૭

૧૯૮૦ (રાગ : આહિર ભૈરવ)

તન કે તંબૂરેમેં દો (૨) સાંસોકે તાર બોલે;
જય સિયારામ રામ, જય રાદેશ્યામ શ્યામ. ધ્રુવ
અબ તો ઈસ મનકે મંદિરમેં, પ્રભુ કા હુઆ બસેરા,
મગન હુઆ મન મેરા છૂટા, જનમ જનમકા ફેરા;
મનકી મુરલિયામે (૩) સુરકા શ્રીંગાર બોલે,
જય સિયારામ રામ, જય રાદેશ્યામ શ્યામ.
લગન લગી લીલાધારી સે, જાગી રે જગમગ જ્યોતિ,
રામનામકા હીરા પાયા, શ્યામ નામકા મોતી;
પ્યાસી દો અંખિયોમેં (૩) આંસુઓંકી ધાર બોલે,
જય સિયારામ રામ, જય રાદેશ્યામ શ્યામ.

સાખી

તન તંબૂરા તાર મન, અદભુત હૈ ચે સાજ;
હરિ કે કરસે બજ રહા હરિકી હૈ આવાજ.

૧૯૮૧ (રાગ : ભૈરવી)

તન સમર્પણ મન સમર્પણ, ગુરુ ચરણ મેં, ગુરુ ચરણ મેં. (૨)
ગુરુચરણ કી અર્ચના સે પતીત જન પાવન હૈ બનતે (૨),
ગુરુચરણ કી પ્રેરણા સે ભવ્ય હૃદય સરોજ ખિલતે;
ષ્ટ્રીપુ મદ મત્સરાદિ, એક ક્ષણ મેં વિલિન હોતે,
ગુરુચરણ મેં ગુરુચરણ મેં, તન સમર્પણ
ગુરુ ચરણ મેં ધ્યાન બલ તપ વીર્ય સંયમ ઔર સમતા (૨),
જ્ઞાનદર્શન આચરણ ઔર સત્ય ત્યાગ વૈરાગ્ય મિલતા;
કર સમર્પણ ગુરુચરણ મેં રત્નપ્રયનિદિ હમ વરેંગેં,
ગુરુચરણ મેં ગુરુચરણ મેં (૨), તન સમર્પણ

॥ ગુરૂ કૃપાર્તે પાઈયેં, ચરનકમલકી સેવ; ॥
શિવરામ મુખ બોલિયેં, જય જય શ્રી ગુરૂદેવ. ॥

કોટિ કર સે વંદના હો, ગુરુગુણોં કી અર્ચના હો,
ગુરુવચન ગુરુવાણી મુદ્રા કા રટન હી સાધના હો;
આજ કર સર્વસ્વ અર્પણ માત્ર રજકણ માંગતે હેં,
ગુરુચરણ મેં ગુરુચરણ મેં (૨), તન સમર્પણ

૧૯૮૨ (રાગ : ધોળ)

તમે માયાની જાળમાં, જૂઠા સંસારમાં, રટી લ્યો મહાવીર નામને. ધ્રુવ
પવન ઝેરી કલિયુગનો આ વાય છે, તોયે માનવ માયામાં મલકાય છે;
જરા અંતરના પડદા ખોલી સંસારમાં. રટી
બાળપણ તો ગુમાવ્યું રમી રંગમાં, ગઈ યુવાની માયાના સંગમાં;
હવે ઘડપણમાં સહેજ સંભાળો સંસારમાં. રટી
કંઈક મોહ્યા છે રૂપગુણ ગાનમાં, કંઈક ભૂલ્યા છે ભાન અભિમાનમાં;
એ છે સ્વપ્ન સમાન સહુ સુખો સંસારમાં. રટી
જેણે જાણ્યા છે જિન ભગવાનને, તે તો પામ્યા છે અવિચળ ધામને;
બાલ કરબોડી કહે છે, તમને સંસારમાં. રટી

૧૯૮૩ (રાગ : દરબારી)

તરનો બહુ આભાર, જગત પર તરનો બહુ આભાર. ધ્રુવ
ફૂલો આપે, ફલ બહુ આપે, ગાડેગાડાં બી પણ આપે;
છાયાને વિસામો આપે, પંખીનો મોટો આધાર. જગત
કાપો તોય કોપ ન કરતું, સૂકાઈ જાતે બળતણ દેતું;
ઈમારતોનું લાકડું દેતું, ઘરનો રાચ-સંભાર. જગત
કઠિયારાની એ પર રોજી, સુથારની છે મોટી પુંજી;
પૃથ્વી માટે વાદળ ખેંચી, વરસાવે છે જળની ધાર. જગત
તરઓની શિખામણ એવી, સૌ જીવોની સેવા કરવી;
તડકો વેઠી છાયા દેવી, કરવો પર - ઉપકાર. જગત

॥ શબ્દે મારે માર ગયે, શબ્દે છોડા રાજ ॥
જિસને શબ્દ વિવેક કિયા, તાકા સરિયા કાજ ॥

૧૯૮૪ (રાગ : વસંતતિલકા છંદ)

તારા ગુના પ્રભુ! અમે અધિકા કર્યા છે, ભૂલો તણા નિધિ ઘણા હૃદયે ભર્યા છે;
સ્વાર્થાન્ધ થઈ હિત બહુ જનનાં હર્યા છે, જાણ્યા છતાં નયન ઝેર સદા ઝર્યા છે.
તોડયા અહો ! નિયમ મેં બહુ વાર લઈને, મોડયાં હશે અવરના સુખ અંધ થઈને;
ભાંગ્યાં ઘણાં વચન મેં વળી કોલ દઈને, સેવ્યા ન સત્યુરૂષને વિમુખ રહીને.
એ સર્વ પાપ હર દેવ! દયા કરીને, ભૂલેભરેલ ગુણહીન શિશુ ગણીને;
ચારું દયા પરમદેવ ! પગે પડીને; માંગુ કામા ફરી ફરી હૃદયે રડીને.

૧૯૮૫ (રાગ : મિશ્ર ખમાજ)

તારા દુઃખને ખંખેરી નાખ, તારા સુખને વિખેરી નાખ,
પાણીમાં કમલની થઈ ને પાંખ, જીવતરનું ગાડું હાંક, સંસારી રે;
તારા રાજનો ભરોસો તું રાખ, તારા દુઃખને ખંખેરી નાખ.
માટીના રમકડાં ઘડનારા એ એવા ઘડયા,
ઓછું પડે એને કા સંતાપ, જીવતરનું ગાડું હાંક, સંસારી રે.
તારું ધાર્યું કાંઈ ન થાતું, હરિ કરે સો હોય (૨),
ચકલા ચકલી થઈ માળો બાંધે ને, પીંખી નાખે કોય;
ટાળ્યા ટળે ના કોય દી લેખ લલાટે કોણ છે મહાન ? સંસારી રે.
કેડી કાંટાની વાડ અટપટી, દૂર છે તારો મૂકામ,
મન મૂકીને સોંપી દે તું, પ્રભુને હાથ લગામ;
ભીતરનો ભરમ તારો, ઉપરવાળો એક જ જાણે,
અમથી ના ભીની કર તું આંખ, જીવતરનું ગાડું.

૧૯૮૬ (રાગ : ચમની બિલાવલ)

તારી આશાને છાંચે, જે કોઈ બેસે, તેને હરિ... સંભાળજે તું;
કોઈ અખોલ કેરાં, અંતરની વાંસડીમાં લાખ અવાજે... વાગજે તું. ધ્રુવ

॥ શબ્દ શબ્દ સખ કોઈ કહે, વહ તો શબ્દ વિદેહ ॥
જિહ્વા પર આવે નહીં, નિરખ-પરખ કર લેહ ॥

ભજ રે મના

૧૨૦૦

થાકેલી નદીઓ કેરાં, નિર્ઝરતા નીરને, અંધકારે ઝખકારજે તું;
આકરા ઉનાળાની વેળુના તાપને, શિયાળુ ગીતને ગવડાવજે તું. તેને
પાંખોમાં પાંખ મૂકી ઉડંતી વાદળીમાં, વીજળીને ચમકાવજે તું;
આંખડી અંધ છતાં અજવાળુ શોધવા, લાકડી બનીને આવજે તું. તેને

૧૯૮૭ (રાગ : માલકૌંશ)

તારી એક એક પળ જાય છે લાખની;
તું તો માળા રે જપી લે મારા શ્યામની. ધ્રુવ
જૂઠા જગના જૂઠા ખેલો, મનમાં મારું - તારું મેલો;
તું તો છોડી દે ને ચિંતા આખા ગામની. તું
સાથે શું લાવ્યા ? લઈ જાશો ? જેવા આવ્યા તેવા જાશો;
જીવન ધન્ય બનાવો ભક્તિભાવથી. તું
રાજા રંગીલા રણછોડ, મારા ચિત્તડાના ચોર;
મેં તો મૂર્તિ જોઈ છે મારા શ્યામની રે. તું
ભક્તિ ખાંડા કેરી ધાર, નહીં ઊંઘણશીનું કામ;
જેને લાગી રે લગન ભગવાનની. તું

૧૯૮૮ (રાગ : પૂરબા)

તારી ખીચડીમાં ઘી થઈ જાઉં, દૂધમાં સાકર થાઉં, હો લાલ ! મારા. ખીચડી
ઊભા વગડામાં, કે'તો હું લાલ ! તારા, પગનું પગરખું થાઉં, હો લાલ ! મારા.
ઘૂંઘરાતા વાળ પરે ફૂલડાંના બંધમાં, લહેરાતું મોરપિચ્છ થાઉં, હો લાલ ! તારી
રૂડા વ્રજ-વનમાં માઘવ તું કે'તો, લીલુડી વાંસળી થાઉં, હો લાલ ! મારા.
કે'તો પંપાળ તું, જોયા કરું તને, મૂંગેરી ગાવડી થાઉં, હો લાલ ! તારી
વગડે હીંચકવા કે'તો હું લાલ ! તારા, વડલાની વડવાઈ થાઉં, હો લાલ ! મારા.
વેણુ વાવાને કા'ન, ચમુનાને કાંઠડે, ડાળી કંદબની થાઉં, હો લાલ ! તારી
કે'તો માખણચોર, તારા એકાન્તમાં, માખણ ને મિસરી થાઉં, હો લાલ ! મારા.
માને ખોળે ચડી પાચે તો લાલ ! તારું, દહીં અને ઢેબરું થાઉં, હો લાલ ! તારી

॥ એક શબ્દ ગુરુદેવકા, તાકા અનંત વિચાર ॥
થાકે મુનિજન પંડિતા, બેદ ન પાવે પાર ॥

૧૨૦૧

ભજ રે મના

તારી પાસે એવું શું ? દોડી ! દોડી ! આવું હું. ધ્રુવ
મુજને એ ના સમજાતું, હૈયું શાને હરખાતું ?
તારા દર્શન જ્યાં પામું, શાને મનડું મલકાતું ?
તારા મુખ પર એવું શું ? દોડી ! દોડી ! આવું હું. તારી
નીંદર મુજને આવે ના, ભોજન મુજને ભાવે ના,
તુજને જો હું ના ભેટું, શાંતિ મુજને આવે ના;
તારા દિલમાં એવું શું ? દોડી ! દોડી ! આવું હું. તારી
મારી સઘળી ચિંતાઓ, ઘેરા દુઃખની ઘટનાઓ,
તારા વેણે વિસરાતી, વળગેલી સૌ વિપદાઓ;
તારા સ્વરમાં એવું શું ? દોડી ! દોડી ! આવું હું. તારી

તારે દ્વારે જે કોઈ આવે, ખાલી હાથે જાય ના;
કરૂણા નિધાન, કરૂણા નિધાન (૨). ધ્રુવ
આ દુનિયામાં કોઈ નથી રે, તુજ સરિખો દાતાર,
અપરંપાર દયા છે તારી, તારા હાથ હજાર;
તારી જ્યોતિ પામીને કોઈ, અંધારે અટવાય ના. કરૂણા
શરણે આવેલાનો સાચો, તું છે રક્ષણહાર,
ડગમગતી જીવન નૈયાનો, તૂં છે તારણહાર;
તારે પંથે જનારો કદીયે, ભવરણમાં ભટકાય ના. કરૂણા
ખૂટે નહિં કદાપી એવો, તારો પ્રેમ ખજાનો,
મુક્તિનો મારગ બતાવે, એવો પંથ મજાનો;
તારે શરણે જે કોઈ આવે, મદદરિયે અટવાય ના. કરૂણા

|| ફિકર સખનકો ખા ગઈ, ફિકર સખનકા પીર ||
|| ફિકરકી જો ફાકી કરે, ઉસકા નામ 'ફકીર' ||

તૂ પ્યાર કા સાગર હૈં, તેરી એક ખૂંદ કે પ્યાસે હમ;
લૌટા જો દિયા તુને, ચલે જાર્યેગે જહાંસે હમ. ધ્રુવ
ઘાયલ મન કા પાગલ પંછી, ઉડને કો બેકરાર,
પંખ હૈ કોમલ આંખ હૈ ધૂંધલી, જાના હૈ સાગર પાર;
અખ તૂ હી ઇસે સમજા, રાહ ભૂલે થે કહાં સે હમ. તૂ
ઇઘર ઝૂમ કે ગાયે જુંદગી, ઉઘર હૈ મૌત ખડી,
કોઈ ક્યા જાને કહાં હૈ સીમા ? ઉલઝન આન પડી;
કાનો મેં જરા કહ દે, કી આયે કૌન દિશા સે હમ ? તૂ

તૂ વોહ મયે ખૂબી હૈ એ જલ્લયે જાનાના;
હર ગુલ તેરા હૈ બુલબુલ, હર શમા હૈ પરવાના. ધ્રુવ
યે ચશ્મે હકીકત ભી, ક્યા દેખે સિવા તેરે;
સિઝદેસે હમેં મતલબ, કાબા હો કે બુતખાના. તૂ
યા રબ ઇની હાથોંસે, પીતે રહે મતવાલે;
અજમેરકા સાકી હો, બગદાદ કા મયખાના. તૂ
સાકીકે તસલ્લુરને દિલ સાફ કિયા ઐસા;
જબ સરકો ઝુકાતા હું, શીશા નજર આતા હૈ. તૂ
મસ્તીમેં ભી સર અપના સાકીકે કદમ પર હો;
ઇતના તો કરમ કરના, અય નરગીસે મસ્કાના. તૂ
કિસ્મત હૈ તો ઉનકી હૈ, આંખે હૈ તો ઉનકી હૈ;
જિસને તુઝે દેખા હૈ, એ જલ્લયે જાનાના. તૂ

|| તૂ વોહ મય ખૂબી હૈ - તું તે ખૂબીવાળો દારૂ છે; જલ્લયે-તેજસ્વી; જાનાના-વહાલા;
ચશ્મે-આંખ; હકીકત ભી- ખરી રીતે જોતાં, સિઝદેસે-નમસ્કાર કરવા સાથે; નરગીસ-
એક ફૂલનું નામ, જે આંખોના જેવું હોય છે.

|| પેટ સમાતા અન્ન લે, તનહી સમાતા ચીર ||
|| અધિક હી સંગ્રહ ના કરે, ઉસકા નામ 'ફકીર' ||

૧૯૯૩ (રાગ : કામોદ)

તૂને તો મુજે, જાલિમ દીવાના બના ડાલા;
અપને રૂપે રોશનકા પરવાના બના ડાલા. ધ્રુવ
અબ શીશાએ સાગરસે, કુછ કામ નહીં હમકો;
સાકી, તેરી આંખોને મસ્તાના બના ડાલા. તૂને૦
મસ્જિદમેં જો વાએજને કૌસરકા બયાં છેડા;
રીન્દોને વહી અપના મયખાના બના ડાલા. તૂને૦
જાહિદકો હુવા પયદા, પીનેકા નયા ચસકા;
કૂજા જો વજૂકા થા, પયમાના બના ડાલા. તૂને૦
તસ્વીરે સનમ રખ દી, મીમબરકે કરીબ હમને;
કાબેમેં ભી છોટા સા, બુતખાના બના ડાલા. તૂને૦
નીકલા હૈ શબે વા'દા, અરમાન દિલી સારા;
અબ હમને બડે ઘરકો, વિરાના બના ડાલા. તૂને૦
ઐ સામરી ઘસ બુતકી, આંખમેં તો જાદુ હૈ;
જબ ઉસને નજર ડાલી, દીવાના બના ડાલા. તૂને૦

૪૩ સનમ-વહાલો; રૂપ-ચહેરો, રૂપે રોશનકો-પ્રકાશિત ચહેરાનો, સાગર-દારૂ પીવાનો પ્યાલો (શીશા સાથે રહેતો દારૂનો પ્યાલો); કૌસરકો બયાં છેડા-પેલીદુનિયાનું બ્યાન ચલાવ્યું; રીન્દો-મસ્તો, ખુદાઈ જ્ઞાનરૂપી દારૂ પીવાવાળા; જાહીદ- ધર્મપંથી; ચસકા-શોખ; વજૂકા-હાથ ધોવાનો; પયમાના-પ્યાલો; મીમબર-અલાયદા પાક ઓરડાનો ઊંબર; કરીબ-પાસે; શબે-રાતનો

૧૯૯૪ (રાગ : હરિગીત છંદ)

તું તીર્થમાં જયાં ત્યાં વિચરતો, ધર્મ જાણીને ઘસ્યો,
વૈરાગ્યથી વસ્તી તજીને, વન વિષે જઈને વસ્યો;
ભગવાં ઘરીને ભટકતો રહી, પેટ ભીખીને ભર્યું,
શી રીતે ઈશ્વર રીઝશે ? તે સારું કોઈનું શું કર્યું ? ધ્રુવ

॥ ચાહ ગઈ ચિંતા ગઈ, મનવા બેપરવાહ ॥
જિનકો કછૂ ન ચાહિયે, સો શાહનકા શાહ ॥

ભજ રે મના

૧૨૦૪

તેં નિત્ય સ્નાન ત્રિકાળ કીધું, ચાહી ગોમય ચોળીને,
તેં પંચગવ્ય વિશેષ પ્રાશન, કીધું ઘોળી ઘોળીને;
આહાર એક જ વાર કરવો, એવું વ્રત તેં આચર્યું. ભગવાં
તે નવનવા નૈવેદ કરીને, તે પ્રસાદી તું જમ્યો,
ઉપવાસ ને એકાસણાં કરી, દેહને બહુ તેં દમ્યો;
બહુ વર્ષ મુખ મુનિ વ્રત લીધું, તે ઠીક તુજ મનમાં ઠર્યું. ભગવાં
તેં પ્રાર્થના પ્રભુની કરી, મુખ વિવિધ વચન ઉચ્ચારીને,
તે સ્તોત્ર પાઠ ઘણા કર્યા, નિત્ય નિત્ય નિયમો ધારીને;
ગદ્ગદ કંઠે ગુણગાન કરતાં, આંખથી આંસુ ઝર્યું. ભગવાં
ભગવાન લુખી ભક્તિથી, રીઝે નહી તલ માત્રને,
પણ ભક્તિ પર ઉપકાર સાથે, થાય પ્રભુ પ્રિય પાત્ર તે;
તે વગર વાદ વિવાદ કીધા, કામ તેથી શું સર્યું ? ભગવાં

૧૯૯૫ (રાગ : આહીરભૈરવ)

તૂ હી ! સાગર હૈ, તૂ હી ! કિનારા, ટૂંટતા હૈ તું કીસકા સહારા ? ધ્રુવ
મનમેં ઉલઝા કભી, તનમેં ઉલઝા, તૂં સદા અપને દામનમેં ઉલઝા(૨)
સખસે જીતા ઓર અપને સે હારા. ટૂંટતા૦
વિષ નિભાલે કિ અમૃત નિભાલે, ડૂબ કે થાહ અપની લગાલે (૨)
તૂં હૈ શિવ, તૂં હી શિવકા દુલારા. ટૂંટતા૦
ઉસકા સાયા હૈ તૂં, ઉસકા દર્પણ, તેરે સીને મેં હૈ ઉસકી ઘડકન (૨)
તેરી આંખોમેં ઉસકા ઘશારા. ટૂંટતા૦
પાપ ક્યા ? પૂન્ય ક્યા ? ચે ભૂલા દે, કર્મ કર ફલકી ચિંતા મીટા દે(૨)
ચે પરીક્ષા ન હોગી દુલારા. ટૂંટતા૦

॥ કબહૂંક મંદિર માલીયા, કબહૂંક જંગલ બાસ ॥
સબહી ઠૌર સુહાવના જો હરિ હોવે પાસ ॥

૧૨૦૫

ભજ રે મના

੧੯੯੬ (ਰਾਗ : ਮਿਸ਼ਰਐਰਵੀ)

ਤੂੰ ਸ਼ਿਆਮ ਮੇਰਾ, ਸਾਧਾ ਨਾਮ ਤੇਰਾ (੨). ਧੁਵ
ਸਥਰਾ ਜਗਤ ਹੈ, ਜੂਠਾ ਸਾਥੀ, ਯੂਠੇ ਟਿਪਕ ਯੂਠ ਜਾਏ ਆਈ;
ਫਰ ਰੰਗ ਮੈਂ ਤੂੰ ਫਰ ਸੰਗ ਮੈਂ ਤੂੰ ਹੈਂ, ਯਾਠੇ ਸਾਂਝ ਠੋ, ਯਾਠੇ ਸਵੇਰਾ.
ਸਾਧਾ ਨਾਮ ਤੇਰਾ... ਤੂੰ

ਮੈਂ ਤੂੰਮੈਂ ਯੋਧ ਰੇ, ਫੂਯਾ ਨ ਕੋਧ ਰੇ...
ਜਾਗੀ ਯਾ ਸੋਧ ਰੇ, ਤੂੰ ਐਕ ਅਪਨਾ, ਜੁਵਨ ਸਪਨਾ;
ਸਥਰਾ ਜਗਤ ਹੈ, ਜੂਠਾ ਸਾਥੀ, ਤੂਟੇ ਟਿਪਕ ਯੂਠ ਜਾਏ ਆਈ,
ਮੈਨੇ ਯਿਗਾਡਾ ਫਰ ਕਾਮ ਅਪਨਾ, ਤੂੰਨੇ ਸੰਵਾਰਾ ਫਰ ਕਾਮ ਮੇਰਾ.
ਸਾਧਾ ਨਾਮ ਤੇਰਾ...ਤੂੰ

ਫੂ:ਅ ਸੁਖਕੀ ਧਾਰਾ... ਤੂੰ ਹੈਂ ਕਿਨਾਰਾ...
ਮਨਮੋਠਨ ਧਿਆਰਾ, ਸਯਕਾ ਯਥੈਯਾ ਕ੍ਰੁਧਾ ਕਨੈਯਾ;
ਸਥਰਾ ਜਗਤ ਹੈ ਜੂਠਾ ਸਾਥੀ, ਤੂਟੇ ਟਿਪਕ ਯੂਠ ਜਾਏ ਆਈ,
ਤੋਡ ਕੇ ਯੇ ਮਨ ਮੰਦਿਰ ਯਨਾਠੂ, ਆ... ਮਨਕੇ ਮੰਦਿਰਮੈਂ ਠੋ ਧਾਮ ਤੇਰਾ.
ਸਾਧਾ ਨਾਮ ਤੇਰਾ... ਤੂੰ

੧੯੯੭ (ਰਾਗ : ਜੋਗਿਯਾ)

ਤੂੰਮ ਤੋ ਸਯ ਕੇ ਠੋ ਰਯਵਾਲੇ, ਯਠੋਤ ਸੁਨਾ ਠੇ ਨਾਮ;
ਮੈਂ ਤਯ ਜਾਨੁੰ ਜਯ ਤੂੰਮ ਮੇਰੀ, ਯਿਗਡੀ ਯਨਾ ਠੋ ਸ਼ਿਆਮ (੨). ਧੁਵ
ਯਿਨਤੀ ਸੁਨਲੋ ਮੁਯਧੇ ਕਰਠੋ, ਯਸ ਠਤਨਾ ਓਪਕਾਰ,
ਵਾਪਸ ਠੇ ਠੋ ਯਿਸਕਾ ਤੂੰਮਨੇ, ਠਿਨਾ ਠੇ ਅਠਿਕਾਰ;
ਮੇਰੇ ਵਯਨਕੀ ਲਾਯ ਯਚਾਲੋ (੨), ਅਯ ਤੋ ਤੂੰਮਠਾਰਾ ਕਾਮ. ਤੂੰਮ
ਸਯਕਾ ਜੁਵਨ ਸਫੁਲ ਯਨਾਤੀ, ਠਸ ਠਰਠਾਂਕੀ ਠੂਲ,
ਯਨਕੇ ਸੁਠਾਗਨ, ਰਠੀ ਮੈਂ ਅਠਾਗਨ, ਮੁਠਸੇ ਠੁਠ ਕਯਾ ਠੂਲ?
ਜਗਕੇ ਸਵਾਮੀ, ਅੰਤਰਯਾਮੀ (੨), ਤੂੰਮਕੋ ਲਾਯੋ ਪ੍ਰਠਾਮ. ਤੂੰਮ

|| ਕਯੀਰ ਤੂੰ ਕਾਠੇ ਠਰੇ ? ਸ਼ਿਰ ਪਰ ਠਰਿਕਾ ਠਾਠ ||
|| ਠਾਠੀ ਠਠਕਰ ਠੋਲਿਯੇ ਕੁਕਰ ਠਾਂਕੇ ਲਾਯ ! ||

੧੯੯੮ (ਰਾਗ : ਪਠਈਪ)

ਤੁਮਸੇ ਲਾਗੀ ਪ੍ਰੀਤ ਪ੍ਰਠੁਯੁ, ਤੁਮਸੇ ਲਾਗੀ ਪ੍ਰੀਤ. ਧੁਵ
ਠਰਨਕੀ ਅਠਿਲਾਧਾ ਮਨਮੈਂ, ਸਠਾ ਰਠੂੰ ਤੇਰੇ ਠਰਨਨਮੈਂ;
ਠੈਠ ਅਕੇਲਾ ਤੇਰੀ ਠਾਠਮੈਂ, ਗਾਠਾ ਠੂੰ ਮੈਂ ਗੀਤ ਪ੍ਰਠੁਯੁ. ਤੁਮ
ਠਠਾਵਾਨ ਜਯ ਆਪ ਕਠਾਠੇ, ਕਠਾਂ ਨਠੀਂ ਮੁਠ ਪਰ ਠਠਾ ਠਿਯਾਠੇ;
ਠਟਕ ਰਠਾ ਠੂੰ ਤੇਰੇ ਮਿਲਨਕੋ, ਗਠ ਓਮਰਿਠਾ ਠੀਤ ਪ੍ਰਠੁਯੁ. ਤੁਮ
ਠਰਸ ਠੁਨਿਠਾਮੈਂ ਕੀਨ ਠਮਾਰਾ, ਮੁਠਾ ਨਾਠਾ ਰਿਸ਼ਠਾ ਸਾਰਾ;
ਠਰਸ ਜੁਵਨਮੈਂ ਐਕ ਤੁਮਠੀ ਠੋ, ਮੇਰੇ ਸਠਠੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਠੁਯੁ. ਤੁਮ
ਮੇਰੇ ਮਨਮੈਂ ਜਠੋਤਿ ਜਗੀ ਠੇ, ਰਾਯ ਤੁਮਠੀਸੇ ਲਗਨ ਲਗੀ ਠੇ;
ਤੇਰਾ ਠੀ ਗਾਠੇ ਹੈਂ ਠਮ ਸਯ, ਠਰ ਠਰਮੈਂ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਠੁਯੁ. ਤੁਮ

੧੯੯੯ (ਰਾਗ : ਮਾਲਕੀਸ਼)

ਤੁਮਠੀ ਯਠਾਵੋ ਠਗਵਨ, ਕੈਸੇ ਤੁਮਠੈਂ ਮਨਾਓ ?
ਠੈਰਾਨ ਠੁੰ ਮੈਂ ਆਠਿਰ, ਕੈਸੇ ਤੁਮਠੈਂ ਰਿਠਾਓ ? ਧੁਵ
ਯੋ ਕੁਠ ਠੇ ਪਾਸ ਮੇਰੇ, ਤੁਮਨੇ ਠੀ ਤੋ ਠਿਠਾ ਠੇ (੨),
ਜੁਸੇ ਕਠ ਸਕੁੰ ਮੈਂ ਅਪਨਾ, ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਐਸਾ ਕਠਾ ਠੇ?
ਕਠਾ ਠੇਟ ਕ੍ਰਿਰ ਤੁਮਠਾਰੇ ? ਠਰਠੋਪੇ ਮੈਂ ਠਠਾਠੁੰ. ਤੁਮਠੀ
ਸੂਰਯ ਕੋ ਠੀਪ ਠਾਠਾ, ਕੈਸੇ ਠਲਾ ਠਿਠਾਠੁੰ ? (੨)
ਤੁਮ ਜ਼ਾਨ ਕੇ ਠੋ ਠਾਠਾ, ਤੁਮਠੇ ਕਠਾ ਠਯਨ ਸੁਨਾਓ ?
ਕਠਾ ਤੁਮਕੋ ਮੈਂ ਯਠਾਠੁੰ ? ਕਠਾ ਤੁਮਸੇ ਮੈਂ ਠੁਠਾਠੁੰ ? ਤੁਮਠੀ
ਠੰਵਰੋਨੇ ਠਯ ਲੀਠਾ ਠੇ, ਕੁਲੋਕਾ ਰਸ ਠੇ ਠਗਵਨ,
ਮਾਲਾ ਮੈਂ ਕੈਸੇ ਠਨਕੀ ? ਤੁਮਕੋ ਕ੍ਰੰਗਾ ਅਰਠਨ;
ਠੁਠਿਠਾਮੈਂ ਕ੍ਰਿਸ ਗਠਾ ਠੁੰ, ਕਠਾ ਲਾਠੁੰ ? ਕਠਾ ਨ ਲਾਠੁੰ? ਤੁਮਠੀ

|| ਮੁਠਠੇਕੋ ਠੀ ਠੇਠ ਹੈ ਕਪਡਾਂ ਲਠਾ ਆਗ ||
|| ਜੁਵਨ ਨਰ ਠਿੰਠਾ ਕ੍ਰੇ, ਵਾਕੋ ਯਡੋ ਅਠਾਗ ||

૨૦૦૦ (રાગ : મિશ્ર તિલંગ)

તુલસી મીરાં સુર કબીર, એક તુનીર મેં ચારો તીર;
ઘન તીરોં કી ચોટ લગી, જબ રસન લાગે પ્રેમ કે નીર. ધ્રુવ
તુલસીદાસ હૈં રામ પુજારી, મીરાંબાઈ કે ગિરધારી,
સુરદાસ સુરજ સમ ચમકે, સાહબ ધ્યાસે બને કબીર;
જાનત હૈં યહ દુનિયા સારી, એક તુનીર મેં ચારો તીર. ઈન૦
તુલસી કી કવિતાકી ઝલક, સબ માયા મોહકો દાહ કરે,
પ્રેમ સુધા બરસાવે મીરાં, પીકર સારા જગત તરે;
જાનત હૈં સબ દુનિયા સારી, એક તુનીર મેં ચારો તીર. ઈન૦
સૂર ઊઠાવે પ્રેમ ચદરિયા, હિમ ઋતુ સે નાહી ડરે,
કબીર જગાવે ઋતુ વસંતકો એત કાલ જબ દ્વાર ખડે;
પડી જો પાપી જન પે ભીડ, ઈન ચારોં ને મિટાઈ પીર. ઈન૦

૨૦૦૧ (રાગ : સિંધભૈરવી)

તેડું થયું કીરતારનું જાવા વિના કેમ ચાલશે ?
ઝાંખી થઈ જમદૂતની, માન્યા વિના કેમ ચાલશે ? ધ્રુવ
જાવું મઝલ મોટી થઈ, તૈયારી કંઈ કીધી નહિ,
ભાથું ભર્યું ના સાથ કંઈ, ભાથા વિના કેમ ચાલશે? તેડું
શણગાર ધારી અંગમાં, રમતો પ્રિયાશું રંગમાં;
નારી ન આવે સંગમાં, નારી વિના કેમ ચાલશે ? તેડું
મિત્રો મહીં તું માલતો, ફક્કડ બની ફરતો હતો;
ના એકલો ક્યાંયે જતો, સોબત વિના કેમ ચાલશે ? તેડું
પરમાર્થને પ્રીતે કરો, ભક્તિ તણું ભાથું ભરો;
કલ્યાણ આતમનું કરો, કીધા વિના કેમ ચાલશે ? તેડું

|| આશા તો એક રામકી, દુજી આશ નિરાશ ||
|| નદી કિનારે ઘર કરે, કબહુ ન મારે પ્યાસ ||

ભજ રે મના

૧૨૦૮

૨૦૦૨ (રાગ : ભૈરવી)

તેરા રામજી કરેંગે બેડા પાર, ઉદાસી મન કાહે કો કરે. ધ્રુવ
બેયા તેરી રામ હવાલે, લહર-લહર હરિ આપ સંભાલે;
હરિ આપ હી ઉઠાર્યો, તેરા ભાર. ઉદાસી
કાબુ મેં મઝધાર ઉસીકે, હાથોંમે પતવાર ઉસીકે;
તેરી હાર ભી, નહી હૈં તેરી હાર. ઉદાસી
તું નિર્દોષ તુજે ક્યા ડર હૈં ? પગ પગ સાથી ઈશ્વર હૈં;
જરા ભાવના સે કીજીએ પુકાર. ઉદાસી
સહજ કિનારા મિલ જાયેગા, પરમ સહારા મિલ જાયેગા;
ડોરી સૌપ કે તો દેખ ઈક બાર. ઉદાસી

૨૦૦૩ (રાગ : હંસનારાયણી)

તેરી પલ પલ બીતી જાય, મુખ સે જપ લે નમ: શિવાય. ધ્રુવ
શિવ શિવ નામ હૃદય સે બોલો, મન મંદિર કા પરદા ખોલો;
તેરી આયુ નિષ્ફલ જાય, મુખ સે જપ લે નમ: શિવાય. તેરી
યે દુનિયા પંછી કા મેલા, માનવ ઉડ જાય અકેલા;
સગે સંબન્ધી સબ રહ જાય, મુખ સે જપ લે નમ: શિવાય. તેરી
મુસાફિરી જબ પૂરી હોગી, ચલને કી મજબૂરી હોગી;
તેરો તન મન ઘન છુટ જાય, મુખ સે જપ લે નમ: શિવાય. તેરી
શિવ પૂજન મેં મસ્ત હુએ જા, ભક્તિ સુધારસ પાન કિયે જા;
દર્શન દિવ્ય જ્યોત હો જાય, મુખ સે જપ લે નમ: શિવાય. તેરી
ૐ નમ: શિવાય ૐ નમ: શિવાય ૐ નમ: શિવાય.

|| અજગર કરે ન ચાકરી પંખી કરે ન કામ ||
|| દાસ કબીરા ચોં કહે સબકા દાતા રામ ||

૧૨૦૯

ભજ રે મના

२००४ (राग : भूपाली)

तेरी शरण में असे सतगुरु, नहिं मुझको कुछ झिंकर है;
किरपा से तेरे होती, आसान हर डगर है. ध्रुव
गहरा है जगत-सिन्धु, जडा दूर है किनारा,
सुख दुःख की मौजों में, है एक तेरा सहारा;
तेरे हवाले बैया, नहिं कोर मुझको डर है. किरपा०
तुम दे के ज्ञान-दीपक, सखी हो राह दिपाते,
रस्ते की ठोकरों से, प्रभुवर हो तुम अयाते;
रहमत की सेवकों पे, रहती सदा नजर है. किरपा०
तेरी प्रीतके सिवा ना आये, कुछ भी रास मुझको,
दुनिया को छोड अस अके, तेरी ही आस मुझको;
तेरी अक्षीशों पे दाता, मुझको जडा झुं है. किरपा०
जडे भाग्य से मिली है, तेरी शरण शान्तिदाय,
बिन मांगे अपनी जौली, है लरी हुं ही पाय;
तेरी नजरें-करम पाके, हुआ दास अेझिंकर है. किरपा०

२००५ (राग : हंसकंधली)

तेरे कृष्ण जडे अँगन में, कैसे सोय रही अ्रजनार (२). ध्रुव
ज मोहन पर लय दिवानी, मेरी सुनी ना मन की मानी;
वही आये हैं हमने जनी, जडे पुकारे दार. कैसे०
ॐ सोहम् धूम मयाय, पडी गजब, नहिं देत सुनार;
श्याम सुन्दर है राम दुहाय, टैरत लयो जेडा पार. कैसे०
याल अनोपी चितवन जौंकी, रस लरे नयन मनोहर जौंकी;
जगमग ज्योति जगे दिन राती, बिल रही अजब अहार. कैसे०

॥ कभीर गर्व न किजुये, रंक न हसिये कोय ॥
॥ अजहु नाव सागर पडी, ना जानु क्या होय ? ॥

सेज बिछी है शून्य अटारी, उठ श्रृंगार कर निर्भय प्यारी;
परमानन्द की जोल किवाडी, क्यों जैठी मन मार. कैसे०

२००६ (राग : सावेरी)

तेरे चरण कमल में राम, लिपट जडि रज जनके. ध्रुव
नित नित तेरा दर्शन पाडि, हर्ष हर्ष कर हरि गुन गाडि;
मेरी नस नस अस जजये नाम, अस जजयो धन जन के. तेरे०
पल पल तेरा सुभिरन होवे, सज कुछ तुझको अर्पण होवे;
में तो हो गया तेरा श्याम, जौंसुरी की धुन सुन के. तेरे०
अज अहंकार तजे मन मेरा, राम ही राम रटे मन मेरा;
हरि सज दिन आठों याम, रुके ना मन के मनके. तेरे०
में निर्दोष दोष का लागी, मोह छोडा ना ममता त्यागी;
प्रभु आ गया तेरे धाम, सुने हो तुम पतितन के. तेरे०

२००७ (राग : कीरवाणी)

तेरे दर पे आये हैं आते रहेंगे, हमेशा यहाँ सर जुकाते रहेंगे. ध्रुव
तेरे नाम की माला झेंगे हर दम, तेरा नाम जपते जपाते रहेंगे;
तेरी याद में हम अितार्येंगे जवन, सुजह शाम तुझको जुलाते रहेंगे. तेरे०
तेरे एक धशारे पर हम मर मिटेंगे, तेरे नाम पर सर कटाते रहेंगे;
तेरे नाम का प्याला पीयेंगे हरदम, दुनियाँ में सजको पिलाते रहेंगे. तेरे०
तुम्हारी ही चर्या करेंगे जहाँ से, तेरे दर पे धुनी रमाते रहेंगे;
तेरे दर से अर्थाँ उठेंगी हमारी, मर कर भी दर तेरे आते रहेंगे. तेरे०
जब तक ना होगी दया तेरी दाता, तेरे दर पे अँसू जहाते रहेंगे;
तुम्हें हक है प्यारे हमें लूल जजयो, हम गीत तेरे ही गाते रहेंगे. तेरे०

॥ मन मारी मैदा कर, तनकी पाडुं जाल ॥
॥ जिंढाका दुकडा कर, हरि बिन काटे स्वाल ॥

૨૦૦૮ (રાગ : ભૈરવી)

તેરે મનમેં રામ, તનમેં રામ, રોમ રોમમેં રામ રે;
રામ સુમિર લે ધ્યાન લગા લે, છોડ જગતકે કામ રે.
બોલો રામ, બોલો રામ, બોલો રામ રામ રામ. ધ્રુવ
માયામેં તૂ ઉલઝા ઉલઝા, દર દર ધૂલ ઉડાયે,
અબ કરતા ક્યૂં ? મન ભારી જબ, માયા સાથ છુડાયે;
દિન તો બીતા દોડ ધૂપમેં, ઢલ જાયે ના શામ રે. બોલો
તનકે ભીતર પાંચ લૂંટેરે, ડાલ રહે હેં ડેરા,
કામ ક્રોધ મદ લોભ મોહને, તુઝકો ઐસા ઘેરા;
ભૂલ ગયા તૂ રામ રટન, ભૂલા પૂજાકા કામ રે. બોલો
બચપન બીતા ખેલખેલમેં, ભરી જવાની સોયા,
દેખ બુઢાપા સોચે અબ તૂ, ક્યા પાયા ? ક્યા ખોયા ?
દેર નહીં હૈ અબ ભી બંદે, લે લે ઉસકા નામ રે. બોલો

૨૦૦૯ (રાગ : ભૈરવ)

તેરે મંદિરકા હું દીપક જલ રહા, આગ જીવનમેં મેં ભર કર ચલ રહા. ધ્રુવ
ક્યા તુ મેરે દરદસે અનખાન હૈ ? તેરી મેરી ક્યા નર્ધ પહેચાન હૈ ?
જો બિના પાની બતાસા ગલ રહા, આગ જીવનમેં મેં ભરકર ચલ રહા. તેરે
એક ઝલક મુઝકો બતા દે સાંવરે, મુજકો લે ચલ તું કદંબકી છાંવ રે;
ઓહો છલિયા તું મુઝે ક્યું છલ રહા? આગ જીવનમેં મેં ભર કર ચલ રહા. તેરે
મેં તો કિસમત બાંસુરીકી વાંછના, એક ધૂન ઓર તરહ સે નાચના;
આંખસે જમના કા પાની ઢલ રહા, આગ જીવનમેં મેં ભર કર ચલ રહા. તેરે

|| જહાં કામ તહાં રામ નહિં, રામ નહીં તહાં કામ ||
|| દોનો એકત ક્યોં રહે, કામ રામ એક ઠામ ? ||

ભજ રે મના

૧૨૧૨

૨૦૧૦ (રાગ : વસંતમુખારી)

તોડકે બંધન સારે જગકે, ચલ ગુર શરણકી ઓર, મનવા ! ધ્રુવ
ચે જીવન હૈ રૈન અંધેરી, ચે કાયા હૈ રાખકી ઢેરી;
તૂટે સાંસકી ડોર. મનવા
જો તુઝકો પ્રાણોસે પ્યારા, તૂટેગા તનકા એકતારા;
નહીં મિલેંગી બોલ. મનવા
જીવન હૈ એક બહેતી ધારા, ઈસકા મિલતા નહીં કિનારા;
ઈસકા ઓર ન છોર. મનવા
કહીં નહીં મિલતા ઉજિયારા, પગ પગ પર ઠેલા અંધિયારા;
જગ હૈ બડા કઠોર. મનવા

૨૦૧૧ (રાગ : દરબારી કાન્હડા)

તોરા મન દર્પન કહલાયે !
ભલે બુરે સારે કર્મોકો, દેખે ઓર દિખાયે. ધ્રુવ
મનહી દેવતા, મનહી ઈશ્વર, મનસે બડા ન કોય,
મન ઉજિયારા જબ જબ ફેલે, જગ ઉજિયારા હોય;
ઈસ ઉજલે દર્પન પર પ્રાણી, ધૂલ ન જમને પાય. તોરા
સુખ કી કલિયા, દુઃખકે કાંટે, મન સખકા આધાર,
મનસે કોઈ બાત છુપે ન, મન કે નૈન હજાર;
જગસે ચાહે ભાગ લે કોઈ, મનસે ભાગ ન પાય. તોરા
તન કી દૌલત ઢલતી છાયા, મનકા ધન અનમોલ,
તન કે કારણ મનકે ધન કો, મત માટી મેં રોલ;
મનકી કદર ભુલાને વાલા, હીરા જનમ ગંવાયે. તોરા

|| હિરદા ભીતર આરસી, મુખ દેખા નહિં જાય ||
|| મુખ તો તબ હી દેખિયે, મનકી દુખિયા જાય ||

૧૨૧૩

ભજ રે મના

૨૦૧૨ (રાગ : કાલિંગડા)

તોરે અંગ સે અંગ મિલાકે કઢાઈ, મેં ભી તુમ સંગ હો ગઈ કાલી;
મલમલ ઘોયે પર નહીં છૂટે, ચદરિયા મોરી કૈસી છટે નિરાલી? ધ્રુવ
તેરા તન કાલા ઔર મન ભી કાલા હે, નજર ભી તેરી કાલી;
નેનોસે જબ નેન મિલે તો, બન ગઈ મેં મતવાલી. તોરે૦
તું જૈસા તોરી પ્રીત ભી વૈસી, એક સે એક નીરાલી;
કરૂં લાખ જતન પર પ્રીત ન તૂટે, એસી ફંદ મેં ડાલી. તોરે૦
અબ જીત દેખું સબ કાલી હી કાલી, કુલ તરવર ડાલી;
ઔર બન ગઈ કાલી જો થી, ગોરી દેખ હંસે સબ આલી. તોરે૦

૨૦૧૩ (રાગ : કેદાર)

દર્શન દો ઘનશ્યામ નાથ મેં તુમ પર વારી રે;
સજલ નયન હો દેખ રહા હૂં રાહ તિહારી રે. ધ્રુવ
જનમ જનમ કી પ્યાસ બુઝા દો, વહી સલોના રૂપ દિખા દો;
જિસે દેખ મતવાલી મીરાં, સુઘ બુઘ હારી રે. દર્શન૦
સબ જગ કે આધાર તુમ્હીં હો, ભવ નિધિ ખેવનહાર તુમ્હીં હો;
પાર લગા દો મેરી નૈયા, ભવ ભય હારી રે. દર્શન૦
અખિલ ભુવન કે તુમ હો સ્વામી, ઘટ ઘટ વાસી અન્તર્યામી;
પાર ન પાવે કોઈ તુમ્હારા, મહિમા ન્યારી રે. દર્શન૦
ભવ જવાલાકી તાપ મિટા દો, વહી સુરીલી તાન સુના દો;
જિસકી ધુન સુન બ્રજકી વનિતા, કુલ કામ વિસારી રે. દર્શન૦
મેં મુરખ હૂં નિપટ અનાડી, લાજ રખો મેરી ગિરધારી;
દીન જાન અપના લો મુઝકો શરણ તુમ્હારી રે. દર્શન૦

॥ મન કપડાં મેલા ભયા, ઘનમેં બહુત બિગાર ॥
યે મન કૈસે ધોઈએ, સંતો કરો બિચાર ॥

ભજ રે મના

૧૨૧૪

૨૦૧૪ (રાગ : ગઝલ)

દશા આ શી થઈ મારી, અધમ સ્થાને કરી યારી;
ફસાયો ફંદમાં ભારી, નીતિને મેં કરી ન્યારી. ધ્રુવ
ખરાબીમાં બધું ખોઈ, મરાણો મુખ હું મોઠી;
કર્યું શુભ કાર્ય ના કોઈ, હૃદય માંહે રહ્યો રોઈ. દશા૦
અપૂર્વ સંપત્તિ પામી, વિષયમાં મેં બધી વામી;
અક્કલ મુજ ક્યાં ગઈ ઉડી ? કુટેવો ક્યાં ભળી ભુંડી ? દશા૦
હજારો દોષ લઈ હાથે, ઘરી આ મૂર્ખતા માથે;
જિગરને ક્યાં જઈ ખોલું, ખરું કોની કને ખોલું. દશા૦
સુબુદ્ધિ દે પ્રભુ મારા, ઊગારી બાલને તારા;
ક્ષમા કરજે પ્રભુ પ્યારા, કરી મુજ દોષને ન્યારા. દશા૦

૨૦૧૫ (રાગ : ગઝલ)

દયા સિંધુ દયા સિંધુ, દયા કરજે દયા કરજે;
મને આ જંજીરોમાંથી હવે જલદી છૂટો કરજે. ધ્રુવ
નથી આ તાપ સહેવાતો, ભભૂકી કર્મની જવાળા;
વર્ષાવી પ્રેમની ધારા, હૃદયની આગ બુજવજે. દયા૦
બધી શક્તિ વીરામી છે, તું હી આશે ભ્રમણ કરતા;
પ્રભુતાના કટોરાથી ભીતરની પ્યાસ છીપવજે. દયા૦
ઘવાયા મોહની સાથે, નયનથી આંસુડા સારે;
રૂખાવી ઘા કલેજના, મધુરી ભાવના ભરજે. દયા૦
પુરાયો હંસ પિંજરમાં, ઊઠીને ક્યાં હવે જાશે ?
ભલે સારો અગર બુરો, નિભાયે તેમ નિભવજે. દયા૦
કરું પોકાર હું તારા, જપું છું રાતદિન પ્યારા;
વિનંતી ધ્યાનમાં લઈને, દુઃખી આ બાળ રીઝવજે. દયા૦

॥ સદ્ગુરુ ધોબી, જ્ઞાન જલ, સાબુ સરજનહાર ॥
સુરત શિલા પર ધોઈએ, નિકસે જ્યોત અપાર ॥

ભજ રે મના

૧૨૧૫

૨૦૧૬ (રાગ : ભૈરવી)

દયાલુ ગુરુ સે દયા માંગતે હૈ;
અપને દુઃખોકી દવા માંગતે હૈં. ધ્રુવ
નહીં હમસા કોઈ અધમ ઓર પાપી,
ના સત્કર્મ હમને કિયે હૈં કદાપી;
કિયે નાથ હમને હૈ અપરાધ ભારી,
ઉનકી હૃદયસે ક્ષમા માંગતે હૈ. દયાલુ
ગુરુ તેરી ભક્તિમેં મન યે મગન હો,
નિજાતમ ચિંતનકી હરદમ લગન હો;
મિલે સત્ સમાગમ કરે આત્મ ચિંતન,
યે વરદાન ગુરુવર સદા માંગતે હૈ. દયાલુ

૨૦૧૭ (રાગ : જેતશ્રી)

દીવામાં દિવેલ ખૂટ્યું, હવે નથી વાર, મૂરખ ! મનમાં વિચાર. ધ્રુવ
તું જાણે હું જથ્થાવાળો, પુત્રોનો પરિવાર; માથા ઉપર મરણ ભમે, કોપી રહ્યો કાળ.
મૂરખ ! મનમાં વિચારો
તું જાણે હું શૂરો થઈને બાંધુ છું તલવાર; ઓચિંતી આવી પડશે જમ કેરી ઘાડ.
મૂરખ ! મનમાં વિચારો
જુવાનીનું લટકું આવ્યું, દહાડા રહેશે ચાર; મનમાં મસ્તાનો ફરે, છોગાં મેલે ચાર.
મૂરખ ! મનમાં વિચારો
ઊંચા મંદિર - માળિયાંને ગોખનો નહિ પાર; દેહમાંથી પ્રાણ જશે, કાઢે ઘરની બા'ર.
મૂરખ ! મનમાં વિચારો
લીલા વાંસની ઠાઠડીને શ્રીફળ બાંધ્યા ચાર; દાભની દોરીએ બાંધ્યો, ઊંચકનારા ચાર.
મૂરખ ! મનમાં વિચારો
મસાણમાં ચેહ ખડકી, છાતી ઉપર ભાર; સોનાવરણી દેહ જ્યારે થઈ જાશે ખાખ.
મૂરખ ! મનમાં વિચારો

|| મન ઠહરા તબ જાનિયે, અનસૂઝ સબૈ સુઝાય ||
|| જયોં અંધિયારે ભવનમેં, દીપક બાર દિખાય ||

ભજ રે મના

૧૨૧૬

જમરાજા નાખશે તને નરક મોઝાર; સાચા ગુરૂ સેવ્યા વિના કોણ કાઢે બહાર ?
મૂરખ ! મનમાં વિચારો
આવ્યો ક્યાંથી આત્મા ? તેનો કરી જો વિચાર; રામનામને સેવ્યા થકી ઊતરે ભવ-પાર.
મૂરખ ! મનમાં વિચારો

૨૦૧૮ - આરતી (રાગ : યમન)

દીવો રે દીવો પ્રભુ મંગલિક દીવો, જ્ઞાન દીવો પ્રભુ તુજ ચિરંજીવો. ધ્રુવ
નિશ્ચય દીવે પ્રગટે દીવો, પ્રગટાવો ભવિ દિલમાં દીવો. દીવો
પ્રગટ દીવો જ્ઞાની પરમાત્મા, તેને અર્પણ હો નિજ આત્મા. દીવો
બહિરાતમતા તજુ પ્રભુ શરણે, બનો અંતરાત્મા પ્રભુજીને સ્મરણે. દીવો
પરમાતમતા નિશદિન ભાવે, આતમ અર્પણતા તો થાવે. દીવો
આત્મભાવના સતત અભ્યાસે, નિજ સહજાત્મસ્વરૂપ પ્રકાશે. દીવો
આત્મદૃષ્ટિ દીવો ઝળહળતો, પ્રગટયો ઉરમાં જન્મ સફળ તો. દીવો
શ્રીમદ્ સદ્ગુરૂ રાજકૃપાથી, સ્વરૂપસિદ્ધિ સાધે મોક્ષાર્થી. દીવો

૨૦૧૯ (રાગ : પ્રભાતી)

દૃષ્ટિ ત્રાટક કરી ઈશને નિરખતાં, તેજ આનંદની છોળ ઊડે;
હૃદય સંસ્કારી ને શુદ્ધ કોમળ બને, દુષ્ટ વિચારના માળ બૂડે. ધ્રુવ
સળગતો અગ્નિ જેમ કાષ્ટને બાળતો, તેમ પ્રભુ દર્શને પાપ બળતાં;
ચંદ્ર કિરણ સમી સૌમ્ય પ્રિય દૃષ્ટિથી, મોહ મદ દર્પ અંધાર ટળતાં. દૃષ્ટિ
આત્મારામ તું આવ ઘટમંદિરે, બેસવા હૃદય બાજોઠ ઢાળું;
પુનિત તારાં કુસુમ કોમળા ચરણને, નયનનાં અશ્રુથી હું પખાળું. દૃષ્ટિ
તમસમાં આથડી આંખ થાકી ગઈ, દિવ્ય જ્યોતિ તણાં દાન દેશે;
સિંધુ તોજાન ઝોલે ચઢી નાવડી, ડૂબતાને પ્રભુ ! તારી લેશે. દૃષ્ટિ
કાળ રાત્રિ તણા શ્યામ ઘન-વ્યોમમાં, તું જ પ્રભુ ચમકતો એક તારો;
ભીષ્મ સહરા રણે શીતળ અમી ઝરણ તું, એક વિશ્રામ તું પ્રાણ પ્યારો. દૃષ્ટિ

|| ભક્તિ દ્વાર હૈ સાંકડા, રાઈ દસમા ભાય ||
|| મન જબ માવત હો રહા, ક્યોં કર સકે સમાય ? ||

ભજ રે મના

૧૨૧૭

૨૦૨૦ (રાગ : આશાગોડી)

ધન્ય ધન્ય એ ઘડી જીવનની ધન્ય ધન્ય એ ઘડી. ધ્રુવ
જે ઘડી માટે મીરાંબાઈને, ખુબ મુશીબત નડી;
વિષને પણ અમૃત કરવાની, ફરજ પ્રભુને પડી. જીવનની
નરસિંહ મહેતા પ્રભુમય રહેતા, તોયે સાંકળો જડી;
પુષ્પહાર લઈ પ્રભુ પદાર્યા, ભીડ ભક્તની હરી. જીવનની
જે ઘડી હરિ ભજનમાં જાયે, મૂલ્ય ન એના અંકાયે;
પૂર્ણ પ્રેમથી પ્રભુ વિયોગે, હૃદય ઉઠતું રડી. જીવનની
સંકટમાં જે સત્ય ચૂકે ના, મૃત્યુ આવતા ટેક મૂકેના;
દુઃખમાં પણ જે દીનબંધુની, મહેર માનતા વડી. જીવનની
ચંદનબાળા સેવામય રહેતા, તોય પગમાં બેડીઓ પડી;
બાકુળા વહોરવા પ્રભુ પદાર્યા, મળી આનંદની ઘડી. જીવનની
પ્રભુ પ્રેમમાં પાગલ થઈને, જે નાચે પ્રભુ સમીપ જઈને;
તે ભક્તોની ભલી ચરણરજ, જ્યાં જ્યાં પગલીઓ પડી. જીવનની

૨૦૨૧ (રાગ : પૂર્વી)

ધર્મ બિન કોઈ નહીં અપના;
સુત સમ્પતિ ધન થિર નહિં જગ મેં, જૈસા રૈન સપના. ધ્રુવ
આગે કિયા સો પાયા ભાઈ, યાહી હૈ નિરના;
અબ જો કરૈગા સો પાવૈગા, તારેં ધર્મ કરના. ધર્મ
એસેં સબ સંસાર કહત હૈ, ધર્મ કિયેં તિરના;
પરપીડા બિસનાદિક સેવેં, નરક વિષેં પરના. ધર્મ
નૃપ કે ઘર સારી સામગ્રી, તારેં જવર તપના;
અર દરિદ્રી કેં હૂં જવર હૈ, પાપ ઉદય થપના. ધર્મ

॥ રાઈ બાંટા બીસવાં, ફિર બીસનકા બીસ ॥
॥ ઐસા મનુવા જો કરે, તાહી મિલે જગદીશ ॥

ભજ રે મના

૧૨૧૮

૨૦૨૨ (રાગ : દુર્ગા)

ધરતી બોલે ને ગગન સાંભળે. ધ્રુવ
હિમ રે સહું ને તાપે ટળવળું, ઝીલું તારી વર્ષાની ધાર;
મેલું રે ઉપાડું આખા મલકનું, કણનું આપું કળશી ધાન. ધરતી
કાળજું કોરે છે મારું માનવી, ડો'ળે પાણી ને પેટાળ;
ઢગલા લૂંટે છે ધનના ને ધાનના, એકના લ્યે છે અપરંપાર. ધરતી
થોડા રે જમે ને ઝાઝા વલવલે, કોક ઓછું-અદકું ખાય,
કોક કરે છે મણ મણ સંઘરો, કણ કણ વલપે છે વણઝાર. ધરતી
અહા જામ રે ઓલ્યા લોંઠકા, નબળા ચક્કીમાં પિસાય;
વાગે નગારાં જબરા લોકનાં, કોણ કોની વ્હારે ધાય ? ધરતી
'ઉપરવાળા'ને ભલા પૂછજે, આ છે કેવું રે કમઠાણ ?
મારી રે માટીથી ઘડયા માનવી, એના આવાં કાં હાલહવાલ ? ધરતી

૨૦૨૩ (રાગ : પીલુ)

ધિક્ ધિક્ જીવન સમ્યક્ત્વ બિના;
દાન શીલ વ્રત તપ શ્રુત પૂજા, આતમહિત ન એક ગિના. ધ્રુવ
જો બિન કંત કામિની શોભા, અંબુજ બિન સરોવર સૂના;
જૈસે બિના એકડે બિંદી, ત્યોં સમક્તિ બિન સર્વ ગુણા. આતમ
જૈસે ભૂપ બિના સબ સેના, નીર બિના મંદિર ચુનના;
જૈસે ચંદ્ર બિન હોની રજની, ઈન્હેં આદિ જાનો નિપુણા. આતમ
દેવ જિનેન્દ્ર સાધુ ગુરૂ કર્ણા, ધર્મરાજ વ્યવહાર ઘના;
નિશ્ચય દેવ ધરમ ગુરૂ આતમ, ધ્યાવત ગ્રહી મન વચ કાયા. આતમ

॥ મન રાજા મન રંક હૈ, મન કાયર મન સૂર ॥
॥ શૂન્ય શિખર પર મન રહે, મસ્તક આવે નૂર ॥

ભજ રે મના

૧૨૧૯

२०२४ (राग : जमाज)

धरम करमना जोडया जलदिया,
धीरजनी लगाम ताणुं, कांघ न जाणुं;
हरि ! मां गाडुं क्यां लघ जय ? कांघ न जाणुं. ध्रुव
सुभ ने दुःभनां पैडां उपर, गाडुं चाल्युं जय,
कदी डोगे आशानो सूरज, कदी अंघां थाय;
मारी मुजने जपर नथी कांघ, क्यां मां ठेकाणुं ? कांघ०
पांपल पटारे सपना संघर्या, मननी सांकल वासी,
डगर डगरियां आवे नगरियां, ना आवे मां काशी;
क्यारे ? वेरल रात वीते ने, क्यारे ? वासे व्हाणुं. कांघ०
चकला केरो माणो रूंथायो, वगडे लागी लाय,
वियोगनां आंसु आंभोमां, पंभी माणो छोडी जय;
प्रभुज आपर पंभीडाने, तां अेक ठेकाणुं. कांघ०
क्यांथी आव्यो ? क्यां जावानो ? क्यां ? मारे रहेवानुं,
अगम निगमना जेल अगोचर, मनमां मूंठावानुं;
हरतुं इरतुं शरीर तो छेक, पिंजरिये पुराणुं. कांघ०

२०२५ (राग : मिश्रलैरवी)

न समजे अभी मित्र, कितना अंधेरा, जमी जाग जाओ, तभी है सवेरा.
गर्ह सो गर्ह, मत गर्ह को जुलाओ, नया दिन हुआ है नया डग जटाओ,
न सोयो न लाओ जहन पर मलिनता, तुम्हारे करो में है कलकी सफलता;
जली ज्योत जनकर दलेगा अंधेरा. जमी०
पियो मित्र शोले समज करके पानी, दुःभोने लिपी है सुभोकी कहानी,
नहीं पट सका कोर्ह किस्मत का झांसा, नहीं जानता कप पलट जाये पासा;
चलो, जो मिला मंजुलो का जसेरा. जमी०

॥ तूं तूं करता तूं लया, मुजमें रही न हूं ॥
॥ जारी फेरी जलि गर्ह, ज़ुत देणूं तित तूं ॥

लज रे मना

१२२०

व्यथाओं मिले तो उन्हें तुम दुलारो, प्रगति व प्रेम से मिलती पुकारो,
दुःभोकी सदा उम्र छोटी रही है, सदा श्रम सुभो को, ही जोती रही है;
सदा पतजरोंने जहारो को टेरा. जमी०

अनेक ग्रंथ मंथन से हीरा नीकाला, तुम जौहरी जनकर के करा दो उजाला,
गुरुवरकी कृपासे नयादिन मिला है, जो निधिया जिजरती है पीयो ओर पीला दो;
जरा लूलकी तो नरकमें जसेरा. जमी०

२०२६ (राग : गुणकी)

न है कुछ तमन्ना न कुछ जुस्तजु है;
के वहेदतमें साकी, न सागर न जु है. ध्रुव
मीली दिलको आंभें, जमी मारेइतकी;
जिधर देपता हूं, सनम इजइ है. न है०
चमनमें हि सुना, अे चर्या तुम्हारा;
लजे जर्गे गुल पे, तेरी गुइतगु है. न है०
गुलिस्तांमें जा कर, हरअेक गुलको देपा;
तो मेरी हि रंगत, व मेरी हि जू है. न है०
मेरा तेरा मीटा, हुअे अेक हि हम;
रही कुछ न हसरत, न कुछ आरजु है. न है०

॥ तमन्ना-धर्या; जुस्तजु-शोध; वहेदतमें-अेक्यमां; साकी-गुरु; मारेइतकी-
ध्रुवज्ञाननी; सनम-वहालो; चमनमें-जगीरामां; गुइतगु-वातरीत; लजे-होठ; जर्ग-
कलीओ (गुलाजनी कलीओना होठ पर); गुलिस्तां-जाग; जू-सुवास; हसरत-न
पूरी थयेली धर्या, तृषा; आरजु-जादेश, उल्कंठा

॥ जडे जडाई ना करे, जडे न जोले जोल ! ॥
॥ हीरा मुजसे ना कहे, लाज हमारा मोल ! ॥

लज रे मना

१२२१

૨૦૨૭ (રાગ : નંદ)

નજર કે સામને રહના ગુરુવર અચ્છા લગતા હૈ;
તુમ્હારે સામને રહના ગુરુવર અચ્છા લગતા હૈ. ધ્રુવ
અતિ પાવન અતિ નિર્મલ ગુરુવર તેરી વાણી હૈ,
તેરી વાણી કે અમૃત સે હો જાતા ધન્ય પ્રાણી હૈ;
તુમ્હારે વચનામૃત સુનના ગુરુવર અચ્છા લગતા હૈ.

નજર કે સામને રહના૦

અતિ સુન્દર તેરી મુરત ગુરુવર સબકો ભાતી હૈ,
નયન સે નીર બરસતા હૈ યાદ જબ તેરી આતી હૈ;
તુમ્હારે ધ્યાન મેં રહના ગુરુવર અચ્છા લગતા હૈ.

નજર કે સામને રહના૦

તેરે સત્સંગ મેં આકર હી સચ્ચી શાંતી મિલતી હૈ,
તેરે સત્જ્ઞાન મેં ટિકકર હી સબકી ભ્રાંતિ મિટતી હૈ;
તુમ્હારે સત્સંગ મેં આના ગુરુવર અચ્છા લગતા હૈ.

નજર કે સામને રહના૦

તુમ્હારે ચરણોં કી ધુલી પાવન કરતી ચે ઘરતી હૈ,
તુમ્હારે જ્ઞાન કી ધારા હી સબકે દુઃખ કો હરતી હૈ;
તુમ્હારે ચરણોં મેં રહના ગુરુવર અચ્છા લગતા હૈ.

નજર કે સામને રહના૦

૨૦૨૮ (રાગ : માંડ)

નયને અશ્રુ સારી, બોલી વૃજની નારી, ઓ મોરારી,
તમે કાળજે મારી કટારી;

એની એક-ધારી, પીડા થઈ છે ભારી, ઓ મોરારી,
તમે કાળજે મારી કટારી. ધ્રુવ

|| તિમિર ગયા રવિ દેખતે, કુબુદ્ધિ ગઈ ગુરુજ્ઞાન ||
|| સુબુદ્ધિ ગઈ કછુ લોભસે, ભક્તિ ગઈ અભિમાન ||

ભજ રે મના

૧૨૨૨

ગયા ગોકુળ છોડીને મથુરા, રહ્યા અમારા કોડ અધુરા;
નહીં દયા ધારી, કરીને નોધારી, ઓ મોરારી. તમે૦
સહજ ચંદન કુબજાએ કીધું, તેને રૂપ અનુપમ દીધું;
ગણી એને પ્યારી, અમે થઈ અકારી, ઓ મોરારી. તમે૦
ઘાયલની ગત ઘાયલ જાણે, બીજુ કોઈ ન એને પીછાણે;
અંગે અંગ પ્રસરી, વિરહની બીમારી, ઓ મોરારી. તમે૦
જ્યારે મેળાપ તમારો થાશે, ઘા આ કટારીનો ત્યારે રૂઝાશે;
એના દર્દ ભારી, હવે લ્યો ઊગારી, ઓ મોરારી. તમે૦
શ્યામસુંદર વહેલેરા આવો, કાંતો અમને મથુરા બોલાવો;
રડીએ વારી વારી, ચરણે લ્યો સ્વીકારી, ઓ મોરારી. તમે૦

૨૦૨૯ (રાગ : વિભાસ)

ના ચે તેરા ના ચે મેરા, મંદિર હૈ ભગવાન કા;
પાની ઉસકા ભૂમિ ઉસકી, સબકુછ ઉસી મહાનકા. ધ્રુવ
હમ સબ ખેલ ખિલોને જુસપે, ખેલ રહા કરતાર રે (૨),
ઉસકી જ્યોતિ સબમેં દમકે સબ મેં ઉસકા પ્યાર રે (૨);
મન મંદિરમેં દર્શન કરલે, ઉન પ્રાણોકે પ્રાણકા. પાની૦
તીરથ જાયે મંદિર જાયે, અનગીન દેવ મનાય રે (૨),
દિન રૂપ મેં રામ સામને, દેખ કે નયન ફિરાયે રે (૨);
મન કી આંખે ખુલ જાયે તો, ક્યા કરના હમે જ્ઞાનકા ? પાની૦
કૌન હૈ ઊંચા કૌન હૈં નીચા ? સબ હૈં એક સમાન રે (૨),
પ્રેમ કી જ્યોત જગા હિરદયમેં, સબ મેં પ્રભુ પહેચાન રે (૨);
સરલ હિરદયકો ચરણમેં રાખે, હરિ ભોલે નાદાનકા. પાની૦

|| ધરતી કો કાગજ કર, કલમ કર ખનરાય ||
|| સાત સમુદ્ર સ્યાહી કર, હરિગુન લિખ્યો ન જાય ||

ભજ રે મના

૧૨૨૩

૨૦૩૦ (રાગ : દેશી ઢાળ) મનોહરદાસ

જેનો કાળ તે કિંકર થઈ રહ્યો, મૃગતૃષ્ણા જળ ત્રૈલોક્ય;
જીવ્યું ધન્ય તેહનું. ધ્રુવ
દાસી આશા પિશાચી થઈ રહી, કામ ક્રોધ તે કેદી લોક. જીવ્યું
દીસે ખાતાં પીતાં ને બોલતાં, નિત્યે છે નિરંજન નિરાકાર. જીવ્યું
જાણો સંત સલૂણા તેહને, જેને હોય છેલ્લો અવતાર. જીવ્યું
જગપાવનકર તે અવતર્યા, અન્ય માત ઉદરનો ભાર. જીવ્યું
તેને ચૌદ લોકમાં વિચરતાં, અંતરાય કોઈયે નવ થાય. જીવ્યું
રિદ્ધિ સિદ્ધિ તે દાસીઓ થઈ રહી, બ્રહ્માનંદ હૃદયે ન સમાય. જીવ્યું

૨૦૩૧ (રાગ : મલ્હાર)

નામ હૈ તેરા તારણહારા, કબ તેરા દરશન હોગા ?
જિનકી પ્રતિમા ઘટની સુંદર, વો કિતના સુંદર હોગા. ધ્રુવ
સુરનર મુનિવર જિનકે આગે, નિશદિન શિશ ઝુકાતે હૈં,
જો ગાતે હૈં પ્રભુ કી મહિમા, વો સબ કુછ પા જાતે હૈં;
અપને કષ્ટ મિટાને કો તેરે, ચરણોંમે વંદન હોગા. જિનકીં
તુમને તારે લાખો પ્રાણી, યે સંતોકી વાણી હૈ,
તેરી છબી પર મેરે ભગવન્, યે દુનિયા દિવાની હૈ;
રૂમઝૂમ તેરીં પૂજા રચાયે, મંદિરમેં મંગલ હોગા. જિનકીં
તીન લોકકા સ્વામી તૂં હૈ, તૂં જગતકા દાતા હૈ,
જનમ જનમસે યે મેરે ભગવંત, તેરા મેરા નાતા હૈ;
ભવસે પાર ઉતરને કો મેરે, ગીતોંકા સરગમ હોગા. જિનકીં

|| આત્મા ઔર પરમાત્મા અલગ રહે બહુ કાલ ||
|| સુંદર મેલા કર દિયા, સદ્ગુરુ મિલા દલાલ ||

ભજ રે મના

૧૨૨૪

૨૦૩૨ (રાગ : ભૈરવી)

નિજ રૂપમાં હું, મસ્ત છું, પરવા મને નહીં કોઈની;
હું સર્વ રીતે પૂર્ણ છું, આશા મને નહીં કોઈની. ધ્રુવ
નિજ આતમાના રંગમાં, આજે હું રંગાઈ ગયો;
અજ્ઞાનને ઓકી દઈ, હું બે મટી એક જ થયો. નિજ
શૂરા હશે તે આવશે, પૂરા હશે તે પરખશે;
શૂરા નહીં પૂરા નહીં, તેને જગત ભરખી જશે. નિજ
કામ નહી ક્રોધી નહીં, લોભી નહીં લંપટ નહીં;
એના ઉપર રાજી રહું, જેના મહીં ખટપટ નહીં. નિજ
જે કંઈ દીસે છે તે નહીં, માયા તણા મેદાનમાં;
છોડી અસત્ સત્ને મળ્યો, સમજી ગુરુની સાનમાં. નિજ
સત્સંગથી સદ્વસ્તુની, પ્રાપ્તિ કહી વેદો મહીં;
શબ્દો વળી ગુરુદેવનાં, સાચા પડ્યા આજે અહીં. નિજ
સત્ની જ સમશેરો ગ્રહી, ખેલો તમે સંસારમાં;
માથા ઉડાવી દંભનાં, ડૂબો પ્રભુના ધ્યાનમાં. નિજ

૨૦૩૩ (રાગ : ચંદ્રકૌંઘ)

નેન હીનકો રાહ દિખા પ્રભુ ! પગ પગ ઠોકર ખાઝીં મેં. ધ્રુવ
તુમરી નગરિયાંકી કઠિન ડગરિયા, ચલત ચલત ગિર જાઝીં મેં. નેન
ચહું ઔર મેરે ઘોર અંધેરા; ભૂલ ન જાઝીં દ્વાર તેરા. નેન
એકબાર પ્રભુ હાથ પકડ લો; મનકા દીપ જલાઝીં મેં. નેન

|| પોથી પટ પટ જગ મુવા, પંડિત ભયા ન કોય ||
|| ટાઈ અક્ષર પ્રેમ કે પટે સો પંડિત હોય ||

ભજ રે મના

૧૨૨૫

૨૦૩૪ (રાગ : મિશ્ર ઝીઝોટી)

પરકમ્મા કરીને લાગું પાય રે, સદ્ગુરુજી મારા;
તમો મળ્યાથી મહા સુખ થાય રે, વિશ્વંભર વા'લા. ધ્રુવ
ભટકી ભટકીને આવ્યો શરણે રે, સદ્ગુરુજી મારા;
રાખો તમારે ચરણે રે, વિશ્વંભર વા'લા. પરકમ્મા૦
દીનબંધુ દીન પ્રતિપાળ રે, સદ્ગુરુજી મારા;
હું છું અજ્ઞાની નાનું બાળ રે, વિશ્વંભર વા'લા. પરકમ્મા૦
નજરો કરો તો લીલા નિરખું રે, સદ્ગુરુજી મારા;
હૃદયકમળમાં ઘણું હરખું રે, વિશ્વંભર વા'લા. પરકમ્મા૦
માયાના બંધથી છોડાવો રે, સદ્ગુરુજી મારા;
ભક્તિના ભેદ બતાવો રે, વિશ્વંભર વા'લા. પરકમ્મા૦
ત્રિવિધ તાપ શમાવો રે, સદ્ગુરુજી મારા;
ભવસાગર પાર ઉતારો રે, વિશ્વંભર વા'લા. પરકમ્મા૦
તૃષ્ણાના પૂરમાં તણાયો રે, સદ્ગુરુજી મારા;
બૂડતાં બાંધ મારી ગ્રહો રે, વિશ્વંભર વા'લા. પરકમ્મા૦

૨૦૩૫ (રાગ : લલિતગૌરી)

પરમકૃપાળુ સ્વામી તારી, સાચી ભક્તિ જાણી;
પથ્થરને પણ કરતી પાણી, એવી તારી વાણી. ધ્રુવ
આ સંસારે સૌને ગમતું, એક જ નામ તમારું,
તુજ ભક્તોને લાગે એ તો, પ્રાણથી અધિક પ્યારું;
તુજ ભક્તિનાં ગીતો ગાતાં, કરતાં ભક્તિ લ્હાણી. પથ્થરને૦
પાપી તારા ચરણે આવી, એ પાવન થઈ જાયે,
કરૂણાસિંધુ ઓ રે કૃપાળુ, આ પામર તુજ ગુણ ગાયે;
ઓ વીતરાગી ! આ કાયા તારી, ભક્તિમાં રંગાણી. પથ્થરને૦

॥ રાઈ બાંટા બીસવાં, ફિર બીસનકા બીસ ॥
॥ એસા મનુવા જો કરે, તાહિ મિલે જગદીશ ॥

તુજ ભક્તિની મસ્તીમાં હું, મસ્ત બનીને ગાઉં,
તુજ ચરણોમાં શીશ ઝુકાવી, ભક્તિજ્યોત જલાઉં;
આ પામરને પ્રભુ તારાથી, પ્રીત રે બંધાણી. પથ્થરને૦

૨૦૩૬ (રાગ : કેદાર)

પરમ પુનિત તવ ચરણ કમલમાં, ઝૂકે મસ્તક મારું,
કરૂણાસાગર કરૂણા કરજો (૨) શરણ ચરણ હું રાયું.
પ્રભુ દૂર કરો અંધારું (૨). ધ્રુવ
અર્જ પ્રીતથી નિશદીન કરું છું, સ્નેહ સુધા રસ ઉરમાં ભરું છું;
ભક્તિ ભાવથી અંતર મારું, તુજ ચરણે ઓવારું. પ્રભુ૦
રોમ રોમ ઉલસે છે મારા, ખુલી પડળ તિમિર અંધારા;
કરૂણારસથી સભર તુજ મૂર્તિ, મુજ અંતરમાં નિહાળું. પ્રભુ૦

૨૦૩૭ (રાગ : યમન કલ્યાણ)

પરોઢિયે નિત ઊઠીને લેવું ઈશ્વર નામ,
દાતણ કરી નાહ્યા પછી કરવા પાઠ તમામ;
કહ્યું કરો મા બાપનું, દો મોટાંને માન,
ગુરુને બાપ સમા ગણો, મળશે સારૂ જ્ઞાન. (૧)
જૂઠું કદી ન બોલવું, તજવું આળસ અંગ,
હળીમળીને ચાલવું, રાખો સારો સંગ;
આસપાસ આકાશમાં, અંતરમાં આભાસ,
ઘાસચાસની પાસ પણ, વિશ્વપતિનો વાસ. (૨)
ભોંયમાં પેસી ભોંય રે, કરીએ છાની વાત,
ઘડીએ મનમાં ઘાટ તે, જાણે જગનો તાત;
ખાલી જગ્યા ખોળીએ, કણી મૂકવા કાજ,
ક્યાંયે જગતકર્તા વિના, ખાલી ના મળે ઠામ. (૩)

॥ યહ તન વિષકી વેલડી, ગુરુ અમૃતકી ખાન ॥
॥ શીશ દિયે જો ગુરુ મિલે તો ભી સસ્તા જાન ॥

૨૦૩૮ (રાગ : નારાયણી)

પલ ભર ભી નહીં આરામ, હે રામ;

મન જપતા હૈં તેરા નામ, હે રામ. ધ્રુવ

નિંદ ન આયે રાત કો જાગું, રામ મિલે તો તન-મન ત્યાગું;

તૂજે ટૂંઠું મૈં સુખહ-શામ. હે રામ૦

મોહ માયા કે તોડ કે બન્ધન, વન વન ભટકે તેરી જોગન;

નહીં ઓર ઈસે કુછ કામ. હે રામ૦

રામ નામ કી વર્ષા બરસે, બેવસ મનુવા દર્શ કો તરસે;

મન તડપત હૈં હર શામ. હે રામ૦

આતે હૈં જો દિલ મૈં રામ, આરામ તભી તો હોતા હૈં;

દિલમૈં નહીં જો તેરે રામ, આરામ કહાં સે હોતા હૈં ? હે રામ૦

૨૦૩૯ (રાગ : ભૂપાલી)

પરલોકે સુખ પામવા તું કર સારો સંકેત રે;

હજી બાજી છે હાથમાં તારા, ચેત ચેત નર ચેત રે. ધ્રુવ

જોર કરીને જીતવું એતો, ખરેખરું રણ ખેત રે;

દુશ્મન છે તુજ દેહમાં ભાઈ, ચેત ચેત નર ચેત રે. હજી૦

ગાફીલ રહીશ ગમાર તું તો, ફોગટ થઈશ ફજેત રે;

હવે જરૂર હોશિયાર થઈ તું, ચેત ચેત નર ચેત રે. હજી૦

તન ધન તે તારા નથી ને, નથી પ્રિયા પરણેત રે;

પાછળ સહુ રહેશે પડ્યા માટે, ચેત ચેત નર ચેત રે. હજી૦

પ્રાણ જશે જ્યાં પિંડથી ત્યારે, પિંડ ગણાશે પ્રેત રે;

માટીમાં માટી થઈ જાશે, ચેત ચેત નર ચેત રે. હજી૦

રહ્યા ન રાણા રાજીઆ ને સુર નર મુનિ સમેત રે;

તું તો તરણા તુલ્ય છે માટે, ચેત ચેત નર ચેત રે. હજી૦

॥ પ્રેમ ન બાડી ઉપજે, પ્રેમ ન હાટ બિકાય ॥
રાજા પરજા જેહિ રૂચે, શીશ દેઈ લે જાય ॥

રજકણ તારા એમ રખડશે, જેમ રખડતી રેત રે;

પછી નર તન પામીશ ક્યાં ? તૂં ચેત ચેત નર ચેત રે. હજી૦

કાળા કૈશ મટી ગયા ને, સર્વે બન્યા શ્વેત રે;

જોબન જોર જતું રહ્યું હવે, ચેત ચેત નર ચેત રે. હજી૦

માટે મનમાં સમજીને તું, વિચારીને કર વેત રે;

ક્યાંથી આવ્યો ? ક્યાં જવું તારે ? ચેત ચેત નર ચેત રે. હજી૦

શુભ શિખામણ સમજીને ભાઈ, પ્રભુ સાથે કર હેત રે;

અંતે અવિચળ એ જ છે સાચો, ચેત ચેત નર ચેત રે. હજી૦

૨૦૪૦ (રાગ : યમન)

પળની તારી પ્રીત પપીહાં, ક્ષણનું તારું ગીત. ધ્રુવ

ઉપવનના આ બુલબુલ સંગે (૨) ઉડ્યું તું ઉર તણાં ઉમંગે;

ઉષા ખીલી ત્યાં સુંદર રંગે (૨) ત્યાં તું ઉડે અતીત. પળની૦

સુખના સપના પલમાં પલકે (૨) બુલ બુલ રડતું સરીતા તટે;

સ્વપ્ન મૂરતને ધીરેથી રટે (૨) શાશ્વત વિરહ પ્રતીત. પળની૦

૨૦૪૧ (રાગ : લલિત છંદ)

પ્રણામિને કૃપાનાથને ભવું, દૂરિત વાસના સર્વે હું તજું;

પ્રભુ બચાવશો પાપ કર્મથી, શરણ રાખશો હે દયાનિધિ. (૧)

સકલ કાર્યમાં તુજ સહાયતા, અતિ અવશ્ય છે હે જગતપિતા;

મુક્તિ આપશો શુદ્ધ ચિત્ત અતિ, શરણ રાખશો હે દયાનિધિ. (૨)

અસત્ય માર્ગથી વૃત્તિ વાળશો, દિન પર દયા નાથ લાવશો;

ભવપતિ કરો મુજ ઉન્નતિ, શરણ રાખશો હે દયાનિધિ. (૩)

॥ પ્રિયતમકો પતિયાં લિખું, જો કહૂં હોય વિદેસ ॥
તનમૈં મનમૈં નૈંનમૈં તાકો કહા સંદેશ ॥

૨૦૪૨ (રાગ : ગઝલ)

પ્રભુ જેવો ગણો તેવો તથાપિ બાળ તારો છું;
તને મારા જેવા લાખો, પરંતુ એક મારે તું. ધ્રુવ
નથી શક્તિ નિરખવાની, નથી શક્તિ પરખવાની;
નથી તુજ ધ્યાનની લગની, તથાપિ બાળ તારો છું. પ્રભુ
નથી જપ તપ મેં કીધાં, નથી કંઈ દાન પણ દીધાં;
અધમ રસ્તા સદા લીધા, તથાપિ બાળ તારો છું. પ્રભુ
દયા કર દુઃખ ભવ કાપી, 'અભય' ને શાંતિપદ આપી;
પ્રભુ ! હું છું પૂરો પાપી, તથાપિ બાળ તારો છું. પ્રભુ
દયા કર હું મુંઝાઉં છું, સદા હૈયે રિબાઉં છું;
પ્રભુ ! હું ધ્યાન ધ્વાઉં છું, તથાપિ બાળ તારો છું. પ્રભુ

૨૦૪૩ (રાગ : માંડ)

પ્રભુ તારા વિના, મુજ નયન ભીના, કોણ લૂછે ? મુજ અંતરને કોણ પૂછે ? ધ્રુવ
તારા વિરહના તાપમાં બળતો, પ્રભુ શાને કીધો છે અળગો ?
ઘાલા દર્શન દુયો, દૂરી દૂર કરો નેત્ર ઝંખે. મુજ
મારું જીવન છે કેવળ પ્રમાદી, મુરત નિરખી બન્યો છું પ્રમોદી;
અમૃત વાણી વરસો મારી સમીપ વસો, હૈયા ઉલસે. મુજ
શાસન શિરોમણિ પ્રભુજી બળિયા, ભવજળ તરવાને સાચા ખેવટીયા;
તારા વિરહ થયા, આંગણા સૂના થયા, મનડું ડંખે. મુજ
તારી ખોટથી છાંઈ ઉદાસી, મોક્ષમાર્ગમાં અટક્યા પ્રવાસી;
અબોલડાને તોડો, દિવ્યવાણી છોડો, કૃષ્ણાધારી.
મારી અરજ સૂનો ઉપકારી. મુજ

|| કામી, ક્રોધી, લાલચી, ઈનતે ભક્તિ ન હોય ||
|| ભક્તિ કરે કોઈ સૂરમા, જાતિ બરન કુલ ખોય ||

ભજ રે મના

૧૨૩૦

૨૦૪૪ (રાગ : ધોળ)

પ્રભુ તારી માયા લાગી, દુઃખ મારા ગયા સૌ ભાગી;
ભક્તિ કેરી ધૂન જાગી, લાગી તારી માયા લાગી. ધ્રુવ
રોજ સવારે તારે મંદિરીયે, દોડી દોડી આવું;
તું જો પ્રભુજી સામું ના જુએ તો, કોની પાસે જાવું ? પ્રભુ
મુખડાની લાગી માયા તારી, મુરતિ વસી મારા મનમાં;
નામ અર્હનિશ જપું તારૂં એવું, બળ દેજે તનમનમાં. પ્રભુ
દુઃખ ભર્યા આ સંસારમાં પ્રભુ, શાતા પામું તારે દ્વારે;
તારા વિના હવે કોણ પ્રભુજી, ભવજલ પાર ઉતારે. પ્રભુ
રાગદ્વેષને મોહમાયા ત્યાગી, બન્યો તું તો વીતરાગી;
તારી પાસે શું માગું પ્રભુ તારા, જીવનની રટ લાગી. પ્રભુ

૨૦૪૫ (રાગ : યમન)

પ્રભુ તેં મને જે આપ્યું છે, એનો બદલો હું શું વાળું ?
બસ તારી ભક્તિ કરી કરીને, મારા મનડાને વાળું. ધ્રુવ
પ્રભુ નરક નિગોદથી તેં તાર્યો, મને અનંત દુઃખોથી ઉગાર્યો;
તારા ઉપકાર અનંતા છે, એનો બદલો હું શું વાળું ? બસ
માનવ ભવ પામ્યો તારી કૃપા, તુજ શાસન પામ્યો તારી કૃપા;
જૈન ધર્મ તણી બલિહારી છે, એનો બદલો હું શું વાળું ? બસ
પ્રભુ મોક્ષનગરનો સથવારો, હું મોહનગરનો વસનારો;
તું ભવોભવનો ઉપકારી છે, એનો બદલો હું શું વાળું ? બસ

એક મિલે દશ વીશકું ઇચ્છત, વીશ મિલે શત સહસ્ર ચહે છે,
સહસ્ર મિલે લખ કોટી અરબલું, ભોમી સબે સભી રાજ હિ પૈ છે;
સોપી મિલે સુરલોક વિધિ લગી, પૂરતા મન મેં નહિ લૈ છે,
એક સંતોષ બિના બ્રહ્માનંદ, તેરી ક્ષુધા કબહું નહિં જે છે.

|| માનુષ જનમ દુર્લભ છે હોઈ ન બારંબાર ||
|| પાકા ફલ જા ગિરિ પરા, બહુરિ ન લાગે ડાર ||

ભજ રે મના

૧૨૩૧

૨૦૪૬ (રાગ : ઘાની)

પ્રભુ ! તેરો નામ, જો ધ્યાયે ફલ પાયે, સુખ લાયે તેરો નામ. - ધ્રુવ
તેરી દયા હો જાયે તો દાતા (૨),

જીવન ધન મિલ જાયે, મિલ જાયે, મિલ જાયે;
સુખ લાયે તેરો નામ૦

તૂં ઘાની, તૂં અંતર્યામી (૨), તેરી કૃપા હો જાયે તો સ્વામી;
હર બિગડી બન જાય, જીવન ધન, મિલ જાયે, મિલ જાયે, મિલ જાયે.
સુખ લાયે તેરો નામ૦

બસ જાયે મોરા સુના અંગના (૨), ખીલ જાયે મુરખાયા કંગના;
જીવનમં રસ આયે, જીવન ધન, મિલ જાયે, મિલ જાયે, મિલ જાયે.
સુખ લાયે તેરો નામ૦

૨૦૪૭ (રાગ : શિવરંજની)

પ્રભુ મારા અંતરને અજવાળો;
દિવો છતાં દેખાય નહિં તારી, જ્યોતિ તણો ઝબકારો. ધ્રુવ
કુડ-કપટના કાજળથી એને, રંગ ચડ્યો બહુ કાળો;
નયન છતાં દેખાય નહીં, તારા તેજ તણો ચમકારો રે. પ્રભુ૦
પ્રેમ સખા તુજ બાળ ગણીને, નિશદિન દેજે સહારો;
જે દિન ભાન ભુલાયે આતમનું, તે દિન કરજે ટકોરો રે. પ્રભુ૦
પ્રેમના પુષ્પોથી આજે વધાવું, હું છું બાળ તમારો;
શરણે તારે આવી ઊભો છું હું, પાછો નથી ફરનારો રે. પ્રભુ૦

અષાઠ ઉચારં મેઘ મલારં બની બહારે જલધારં,
દાદુર ડંકારં મયૂર પુંકારં તડીયાતારં વિસ્તારં;
નહિ સંભારં પ્યાર અપારં નંદકુમારં નિરખ્યારી,
કહે રાઘે પ્યારી મેં બલિહારી, ગોકુળ આવો ગિરધારી.

॥ કાજલ તજે ન શ્યામતા, મુક્તા તજે ન શ્વેત ॥
દુર્જન તજે ન કુટિલતા, સજ્જન તજે ન હેત ॥

ભજ રે મના

૧૨૩૨

૨૦૪૮ (રાગ : શિવરંજની)

પ્રભુ મુંજો ઘિલ અંઈ નિર્મળ ક્યો. ધ્રુવ
જડતા મુંજે ઘિલજી તોડ્યો, કોમળતા પ્રગટાયો;
ઘડી ઘડી તોજી જાઘ અચે, ને જીવ મંગલ થીઓ. પ્રભુ૦
ભાવ અભાવ ન કે તેં રખાં, મું કે સાક્ષીભાવ અંઈ દયો;
કામ ક્રોધ ને લોભ ભજાયો, દોષ મુંજા અંઈ બાર્યો. પ્રભુ૦
સુખ દુઃખમં મુંકે સમતા ડ્યોને, શાંતિ દિલમં થાપ્યો;
દિલમં આંજી પ્રીત જગાઈ, મુંજો મન મંધિર ભનાયો. પ્રભુ૦

૨૦૪૯ (રાગ : બૈરાગી ભૈરવ)

પ્રભુ શાંત છવિ તેરી અંતરમં હૈ સમાઈ;
પ્રત્યક્ષ દેખ મૂરતિ, શાન્તિ હૃદયમં છાઈ. ધ્રુવ
શુભ જ્ઞાન જ્યોતિ જાગી, આતમ સ્વરૂપ જાના,
પ્રત્યક્ષ આજ દેખા, ચૈતન્યકા ખજાના;
જો દૃષ્ટિ પરમં ભ્રમતી, વહ લોટ નિજમં આઈ. પ્રભુ૦
અક્ષય નિધિકો પાને, ચરણોમં પ્રભુકે આયા,
પર પ્રભુને મૂક રહકર, મુજકો ભી પ્રભુ બતાયા;
અન્તરમં પ્રભુતા મેરે, નિશ્ચય પ્રતીતિ આઈ. પ્રભુ૦
મમ ભાવ-અભાવ શક્તિ, પામરતા મેંટ દેગી,
અભાવ-ભાવ શક્તિ, પ્રભુતા વિકાસ દેગી;
નિશ્ચિંત હોય દૃષ્ટિ, નિજ દ્રવ્યમં રમાઈ. પ્રભુ૦
સર્વોત્કૃષ્ટ નિજ પ્રભુ, તજકર કહીં ન જાઊં,
જિન બહુત ઘક્કે ખાયે, વિશ્રામ નિજમં પાઊં;
હો નમન કોટિશ: પ્રભુ, શિવ સુખ ડગર બતાઈ. પ્રભુ૦

॥ ગુરુ કુમ્હાર શિષ્ય કુંભ હૈ, ગઠિ ગઠિ કાઠૈ ખોટ ॥
ભીતર હાથ સહાર દૈ, બાહર બાહૈ ચોટ ॥

૧૨૩૩

ભજ રે મના

२०५० (राग : छायाभमाज)

प्रभु वीतराग मुद्रा तेरी, निधि कह रही मुझको मेरी ही;
हे परम पिता त्रैलोक्य नाथ, मैं भक्ति करूं क्या ? तेरी है. ध्रुव
ना शब्दोंमें शक्ति घतनी, जो वरण शके तुम वैभवको;
अस मुद्रा देण हरष होता, आत्मनिधि जहां उकेरी है. प्रभु
घससे दृढ निश्चय होता है, सुख ज्ञान नहीं है बाहरमें;
सभ छोड स्वयंमें रम जाओं, अंतरमें सुपकी टेरी है. प्रभु
नहीं दाता हर्ता कोर्ष है, सभ वस्तु पूर्ण हैं निजमें ही;
पूर्णात्व भावकी हो श्रद्धा, फिर नहीं मुक्तिमें टेरी है. प्रभु

२०५१ (राग : हिंदोल)

प्रभु सुरत लगे मोहे प्यारी, नगरी देखाड रे जिनवारी. ध्रुव
ज्ञान जनकी कुंज गलन में, भेलत समता प्यारी. प्रभु
शांत सुधारस कुंड लहीने, जलत प्रभु मनोहारी. प्रभु
अपय अण्ड अमेद भिराजे, अनुभव लहे सुविचारी. प्रभु
धर्मध्यानकी शैहेली साधी, शुक्ल ध्यान मनधारी. प्रभु
लाभ पस्तालीश जेजन माने, चौद राज सें न्यारी. प्रभु
नाथ निरंजन नगरी स्वामी, प्रभु मलियो हितकारी. प्रभु
राम विभुध सुजाण प्रभुजु, आपो अनुभव सारी. प्रभु

२०५२ (राग : भीमपलास)

प्रभु ही ज़ुवनका है सपेरा, लाजो सूरज चमके फिर भी;
प्रभु भिन रहत अंधेरा. (२) ध्रुव

॥ कभीरा भादल प्रेमका, हम परि जरस्था आर्ष ॥
॥ अंतरि भीगी आतमो, हरि भर्ष वनराध ॥

भज रे मना

१२३४

रोज नया नित ढोंग रचारें, रोज नया नित पाप कमारें,
गूठे सुपको घत उत भटके, आसमें गूठी समय गंवारें;
अंत नहीं कुछ तेरा (२). प्रभु

सपना है जग, क्यों सच मानें ? ये केवल अक सुंदर छल है,
जिसमें काल समाया भैठा, आज यही वो यही ये कल है;
पलका चैनअसेरा (२). प्रभु

भोग-विलासका दास जने क्यों, ये तृष्या गूठी तृष्या है,
प्रभु सख्या उल्लास हृद्यका, मोक्षरूप जिससे मिलता है;
जनम दुःखोंका डेरा (२). प्रभु

२०५३ (राग : आशावरी)

प्रभुजु मोहे चरनमें रप लीजे. गुंजु मोहे ध्रुव
ना मांगूं मैं सोना चांटी, और न हीरे मोती,
जब तक मनमें धडकन है और, तनमें ज़ुवन ज्योति;
और कुछ ना मांगूं मोहे, चरनकमल रप दीजे. प्रभुजु
द्वार तुम्हारा छोड प्रभु में, और न द्वारे जाओं,
तर जाये ज़ुवन मेरा जे, तुम सा स्वामी पाओं;
तुम्हारी याकर जनकर ज़ु लूं, घतनी दया अस कीजे. प्रभुजु
भोजन मेरा नाम तुम्हारा, और भूज न लागे,
दर्शन जल पी लूं मैं जब जब, और प्यास ना लागे;
परमकृपाणु तुम पर निर्भर, मेरो मरनो ज़ुनो. प्रभुजु
मानव चोला लेकर तेरो, कर भैठी में भूल,
तेरे चरनोंसे लग जाती, जे में होती धूल;
तुम्हारी याकर जनकर ज़ु लूं, घतनी दया अस कीजे. प्रभुजु

॥ कभीरा मन निरमल भया, जैसे गंगा नीर ॥
॥ ताकै पाछे हरि ड़िरे, कहत कभीर कभीर ॥

१२३५

भज रे मना

૨૦૫૪ (રાગ : ભૈરવી)

પ્રભુજી અજવાળું દેખાડો, પ્રભુજી અંતરદ્વાર ઉઘાડો. ધ્રુવ
કામ ક્રોધ મને ભાન ભુલાવે, માયા મમતા નાચ નચાવે;
સત્ય માર્ગ ભૂલી ભટકું છું, રાત સૂઝે ના દહાડો. પ્રભુજી
વિપદાના વાદળ ઘેરાતા મને, અશુભ ભણકારા થાતાં;
ચારે કોર સંભળાતી મુજને, આ જ ભયંકર રાડો. પ્રભુજી
મોક્ષનગરના તમે છો દાતા, તમે જગતનાં તારણહારા;
એક ઉપકાર કરો હજી મુજ પર, નહિં ભૂલું ઉપકારો. પ્રભુજી

૨૦૫૫ (રાગ : ધોળ)

પ્રભુજી, મારા મનમંદિરમાં, વાસ તમારો રહ્યા કરે;
મુજ જીવનના દ્વારે દ્વારે, ભક્તિ સુધારસ વહ્યા કરે. ધ્રુવ
મનમંદિરમાં તુજ ચિંતનની, જ્યોત સદાયે જલ્યા કરે;
રોમે રોમ ભક્તિ કેરાં, પૂર સદાયે ચઢ્યા કરે. પ્રભુજી
પરમ દયાળુ પરમ કૃપાળુ, તુજ સાથે મુજ પ્રીત રહે;
'પર'થી છૂટી પરમાતમમાં, ચિત્ત સદા કેન્દ્રિત રહે. પ્રભુજી
તુજ મૂર્તિને નીરખી નીરખી, હૈયું માંડું હર્ષ ધરે;
મુજ અવગુણને અવલોકીને, નયને અશ્રુધાર ઝરે. પ્રભુજી
જ્યોતિ સ્વરૂપી સહજાનંદી, ચિદ્ધન પ્રભુને નમન કરે;
નિત્ય નિરંતર પ્રભુના ચરણે, મુજ જીવનનો અર્ધ્ય ધરે. પ્રભુજી

૨૦૫૬ (રાગ : બિદ્રાબની સારંગ)

પ્રભુને રહેવાનું મન થાય, એવું હૃદય બનાવું માંડું,
મંદિર કહેવાનું મન થાય, એવું હૃદય બનાવું માંડું. ધ્રુવ

॥ જેસી મુખ તેં નીકસૈ, તેસી ચાલે ચાલ ॥
॥ પરિહામ નેડા રહે, પલ મેં કરે નિહાલ ? ॥

હૃદય ઝરૂખે અસ્મિતાના દિવડા હું પ્રગટાવું,
આતમના અજવાળે અંતર અંધારા હટાવું;
જગતને જોવાનું મન થાય. એવું

થાક્યાને વિસામો હૈયે હૂંફ ધારી હરખાઉં,
મન માધવમાં લીન બનાવું, ભક્તિથી ભીંજાવું;
ગૌરવ ગીતોમાં ગવાય. એવું

શ્રદ્ધાના રંગોથી જીવન, રંગોળી સજાવું,
તવ વિશ્વાસે ધૈર્ય ધરી રથ, જીવનનો ધપાવું;
અંતર અર્જુન સમ મલકાય. એવું

મૂર્તિ તારી મુજ હૃદયના, મંદિરમાં પધરાવું,
જીવન-પુષ્પ કરી મધમધતું તવ ચરણે ધરાવું;
મને તું મારામાં દેખાડ. એવું

૨૦૫૭ (રાગ : ખમાજ)

પાના નહીં જીવન કો, બદલના હૈ સાધના;
ધુંયે સા જીવન મૌત હૈ, જલના હૈ સાધના. ધ્રુવ
મુંડ મુડાના બહુત સરલ હૈ, મન મુંડન આસાન નહીં,
વ્યર્થ ભભૂત રમાના તન પર, ચદિ ભીતર કા જ્ઞાન નહીં;
પર કી પીડા મેં મોમ સા, પિઘલના હૈ સાધના. પાના
મંદિર મેં હમ બહુત ગયે પર, મન ચહ મંદિર નહીં બના,
વ્યર્થ દેવાલય મેં જાના ચદિ, મન સમતા રસ નહીં સના;
પલ-પલ સમતા મેં ઈસ તન કા, ટલના હૈ સાધના. પાના
સચ્ચા પાઠ તભી હોગા જબ, જીવન મેં પારાયણ હો,
શ્વાસ-શ્વાસ ઘડકન-ઘડકન મેં, જુડી હુઈ રામાયણ હો;
તબ સત્પથ પર જન-જન મન કા, ચલના હૈ સાધના. પાના

॥ એસા કોઈ ન મિલા, ઘટમેં અલખ લખાય ॥
॥ બિન બતી બિન તેલકે, જલતી જોત દેખાય ॥

૨૦૫૮ (રાગ : હંસનારાયણી)

પાર્શ્વ પ્રભો તવ દર્શનસે, મમ મિથ્યા દૃષ્ટિ પલાઈ;
મેરા પાર્શ્વ પ્રભો અન્તરમે, દેતા મુઝે દિખાઈ. ધ્રુવ
તેરે જીવનકી સમતા, આદર્શ રહે નિત મેરી,
તેરે સમ નિજમેં હી દૃઢતા, મેટે ભવ ભવ ફેરી;
સંકટ ત્રાતા આનંદ દાતા, જ્ઞાયક દૃષ્ટિ સુપાઈ. મેરા૦
બૈર ક્ષોભ વશ હોય કમઠ, ઉપસર્ગ ક્રિયા ભયકારી,
નહિં અન્તર તક પહુંચ સકા, પ્રભુ અન્તર ગૃધિ ધારી;
જ્ઞેય માત્ર હી રહા કમઠ, કિંચિત્ ન શત્રુતા આઈ. મેરા૦
આત્મસાધના દેખ કમઠ ભી, પ્રભુ ચરણોમેં નત થા,
આત્મબોધ પાકર વહ ભી તો, નિજમેં હુઆ વિનત થા;
દૂર હુએ સખ ભાવ વિકારી, સમ્યક્ નિધિ ઉપજાઈ. મેરા૦
નિજમેં હી એકત્વ સત્ય શિવ, સુન્દર સંકટહારી,
દિવ્ય તત્ત્વ દર્શાતી પ્રભુવર, મુદ્રા દિવ્ય તુમ્હારી;
દર્પણસે મુખ ત્યોં તુમસે, નિજ નિધિ મૈંને લખ પાઈ. મેરા૦

૨૦૫૯ (રાગ : ખમાવ)

પાર્શ્વજી સુકાની થઈને સંભાળ, નૈયા મઘદરિયે ડોલતી;
સાચો કિનારો મુજને ખતાવ, તું છે જીવન સારથી. ધ્રુવ
જીવનનૈયા ભવસાગરમાં ડોલતી, આફતની આગના અંધારે ઝૂલતી;
વાગે માયાનાં મોજાં અપાર, હોડી હલકારા મારતી. પાર્શ્વજી૦
વૈભવના વાયરા દિશા ભુલાવતા, આશાના આભલા મનને ડોલાવતા;
તોજ્ઞાન જામ્યું છે દરિયા મોઝાર, હાંકું હું તારા આધારથી. પાર્શ્વજી૦

॥ જયોં નૈનનમેં પૂતલી, ત્યોં માલક ઘટ માંચ ॥
ભોલે લોક ન જાનતે, બાહિર ટૂંટન જાય ॥

ભજ રે મના

૧૨૩૮

ઊંચે છે આભ ને નીચે છે ઘરતી, મનથી માન્યો મેં સાચો તું સારથી;
જૂઠો જાણ્યો આ સઘળો સંસાર, જીવું હું તારા આધારથી. પાર્શ્વજી૦
કાયાની હોડીનું કાચું છે લાકડું, મઘદરિયે નાવ મારી ડૂબે ના, તાર તું;
દોરી ભક્તિની ઝાલી કિરતાર, નીકળું હું ખોટા સંસારથી. પાર્શ્વજી૦
તોજ્ઞાની સાગરથી નૈયાને તારજે, છેલ્લી અમારી આ અરજી સ્વીકારજે;
પ્રભુજી દર્શન દેજો તત્કાળ, ઝૂંઝું હું તારા વિયોગથી. પાર્શ્વજી૦

૨૦૬૦ (રાગ : ગઝલ)

પ્રલાપો પ્રેમીના દિલના, પ્રેમી જાણે પ્રભુ જાણે;
હૃદયના એ અગમ ભાવો, હૃદય જાણે ઘણી જાણે. ધ્રુવ
તું હી ! તું હી ! નાદ ઘાયલના, ઘવાયા હોય તે જાણે;
રહી દૂરે નિરખનારા, કદીયે એ મોજ ના માણે. પ્રલાપો
વિલાપો જાનકીજીનાં ન જાણે લોક લંકાના;
પિછાણે પવનસૂત જેવા, ખરુ શ્રી રામજી જાણે. પ્રલાપો
મીરાંના પ્રેમ અશ્રુને, જરૂર રાણો નહિ જાણે;
જણાશે પ્રેમઘેલાને, અવર શ્રી કૃષ્ણજી જાણે. પ્રલાપો
ભક્તિ સુલસા તણા મનની, મહાવીર વિણ ન કો'જાણે;
સમીપ વસનાર ના જાણે, પ્રભુ જાણે હૃદય જાણે. પ્રલાપો
સતી ચંદનકુમારીને, મૂળા કે શેઠ શું જાણે ?
વ્યથા પ્રભુના વિરહ કેરી, હૃદય જાણે પ્રભુ જાણે. પ્રલાપો
દરદ દમયંતીના દિલનું, જગતના જીવ શું જાણે ?
વ્યથા ઉમટે વિરહીઓને, તે વિરહી કે પ્રભુ જાણે. પ્રલાપો

॥ ઘટ બિન કહૂં ન દેખિયે, રામ રહા ભરપૂર ॥
જિન જાના તિન પાસ હૈં, દૂર કહા ઉન દૂર ॥

૧૨૩૯

ભજ રે મના

૨૦૬૧ (રાગ : દેવગાંધાર)

પ્રાણોં સે કરતે પૂજા, ઘસ દિલ મેં હૈ ન દૂજા;
ફિર સમજ ક્યોં ન આયે ? મેરા દિલ બહલ ન પાયે. ધ્રુવ
હો ન દૂર આપ હમસે, હમ હી મેં હો તુમ કસમ સે;
ફિર યાદ ક્યોં સતાયે ? તુજકો હૈ ક્યોં બુલાયે ? પ્રાણોં
માયા કા ખેલ સારા, સાંઈ હૈ ક્યોં બિસારા ?
હરિ હર હી મેં સમા લે, ખુદ મેં ઉસે તૂ પા લે. પ્રાણોં
એક હી કી હૈ યે રચના, દૂજા ન કોઈ સમજના;
એક ફના હોતા જાય, દૂજા ન મિટને પાયે. પ્રાણોં

૨૦૬૨ (રાગ : યમન)

પિયા બીન કૈસે ચૈન ન આવત ? ડર લાગે મોરા મન ઘબરાવત. ધ્રુવ
જબસે લાગે ઉન સંગ નૈના, રતિયાં કટત મેરી તારે ગિન ગિન. પિયાં
જમુના તીર પકડ મોરી બૈયા, છલિયા કરત રાર મારગ અન ગિન. પિયાં
બનમેં નાચે તક થન થૈયા, ભૂલ ગઈ મેં તો અપની ડગરિયા. પિયાં
બ્રજમેં બાજે મધુર મુરલીયા, સુધ બિસરત મેરી, તાન મીઠી સુન સુન. પિયાં

૨૦૬૩ (રાગ : જિલ્હાકાફી)

પ્રેમ ઔર મનકા હૈ સંગ્રામ. ધ્રુવ
પ્રેમ કહે ચલ પિયાકી નગરી, જહાં આનંદ અપાર;
મને કહે મત ચલ પ્રેમ ડગરીયા, હૈ તલવાર કી ધાર.
તું પલભર પાવે ના આરામ. પ્રેમ
પ્રેમ કહે ભવરા રસ ચાખે, કમલસે કરકે પ્રીત;
મન કહે દીયા પતંગ જલાયે, યહ હૈ પ્રીતકી રીત.
યહ દુઃખસે ભરા હૈ પ્રેમકા ધામ. પ્રેમ

॥ બાહર ભીતર રામ હૈ, નૈનનકા અભિરામ ॥
જિત દેખૂં તિત રામ હૈ, રામ બિના નહિં ઠામ ॥

ભજ રે મના

૧૨૪૦

પ્રેમ કહે મન પિયા મિલનકો, તન શીતલતા પાયે;
મન કહે મુરખ બિરહા અગનસે, તનમન સખ જલ જાયે.
તું કભી ન લે પ્રિતમકા નામ. પ્રેમ

૨૦૬૪ (રાગ : ભૈરવી)

પ્રેમ જ્યોત પ્રગટાવ દયામય ! પ્રેમ જ્યોત પ્રગટાવ. ધ્રુવ
વૈર તણો વડવાનલ સળગ્યો, માનવ કુલ છેદાય;
પુણ્યોદકની અંજલી છાંટી, ઐક્ય-ઉષા સર્જાવ. દયાં
પ્રલય કાળની ઝાલર બાજે, બાજે ઘોર ગંભીર;
મૃત્યુ કેરાં તાંડવ ગાજે, જીવન દીપ બચાવ. દયાં
માનવ નૈયા એકલ ડોલે; સાગર ઘુઘવે ઘોર;
મંજુલ-ગાને પ્રેમલ-તાને, યુગ સંદેશ સુણાવ. દયાં
સ્નેહ સાથીએ હૈયા રંગી, પૂર્ણ ચિત્ર પ્રગટાવ;
ભૂલ્યા જગને પંથ બતાવ, મંગળ યુગ વર્તાવ. દયાં

૨૦૬૫ (રાગ : ચલતી)

પ્રેમ રંગમાં રંગાણી રે,
મીરાં સરીખી રાજરાણી, મોહનના ભક્તિના ભાવમાં ભીંજાણી,
પૂર્વ જનમની પ્રીતડી એણે, અંતરીયે રાખી અંધાણી. ધ્રુવ
સુંદીરવર શામળાનાં નેહ કેરા મોહમાં, નાચે... મીરા સાધુ વેશમાં,
ઓરે રાણાજી, તારો દેશ દ્વેશીલો, જાવું છે દૂર દૂરનાં દેશમાં,
એને જાવું છે દૂરદૂરના દેશમાં, જ્યાં વસતો મહિયારણનો દાણી. પ્રેમ
દિયરીયે દુઃખ દીધા તોયે ના લેશ લીધા, અમૃત માની વિષ જામ પીધા,
મંજુરા કરતાલ તંબૂરો વગાડતા, રસનાએ કૃષ્ણ નામ લીધા,
એની રસનાએ કૃષ્ણ નામ લીધા, એતો નટવરના નામની બંધાણી. પ્રેમ

॥ મેં જાનૂ હરિ દૂર હૈ, હરિ હિરદોંકે માંહિ ॥
આડી-ટેટી કપટકી, તાસે દીસત નાહિ ॥

૧૨૪૧

ભજ રે મના

२०६६ (राग : यमन)

प्रेमसे भरके दिलकी ज़ोली, सद्गुरु चरणोंमें आ ज़ोली. ध्रुव
भाव भी है और चाह ज़हुत है (२) पर मुँहसे मैं कुछ ना ज़ोली. प्रेमसे
कहना नहीं कुछ, लेना नहीं कुछ (२) जिन मांगे ही भर दी ज़ोली. प्रेमसे
अंतर नाम ध्यान निरंतर (२) ज्ञान की लग गइ, दिलमें ज़ोली. प्रेमसे
निशचिन रटन रहे प्रभु तेरो (२) सतगुरु प्यारे मैं मेरी हो ली. प्रेमसे

२०६७ (राग : सारंग)

जदले काण दिशा, जदले दिवस निशा, संकटहारी प्रभु, अक अचल गति तारी.
तारा भरतोना तुं रजवाणो, दोडी आवे सदा पगपाणो;
तारी अजज गति, अटके मारी मति, संकटहारी प्रभु, अक अचल गति तारी.(१)
तारा महिमानो पार न पामुं, जेध जेध हृदयमां विरामुं;
हुं तो मंमति, चाहुं तारी गति, संकटहारी प्रभु, अक अचल गति तारी.(२)
तारो प्रेम कदी नव जूटे, तारी दृष्टिथी अंधन छूटे;
सृष्टि लागे मज, नव भासे सज, संकटहारी प्रभु, अक अचल गति तारी.(३)
तारा प्रेम-प्रवाहमां न्हावुं, तारी प्रीतनुं गाणुं छे गावुं;
मुक्ति मागुं नहि, भक्ति त्यागुं नहि, संकटहारी प्रभु, अक अचल गति तारी.(४)

२०६८ (राग : भिद्राजनी)

जनवारी रे ! ज़नेका सहारा तेरा नाम है;
मुझे दुनियावालोसे क्या काम रे. ध्रुव
जूही दुनिया, जूहे अंधन, जूही है ये माया (२),
जूहा श्वासका आना जाना, जूही है ये काया...ओ;
यहां साया तेरा नाम रे... जनवारी

॥ हीरा हरिका नाम हैं, हिरदा अंदर देण ॥
॥ बाहर भीतर भर रहा, ऐसा अगम अलेण ॥

भज रे मना

१२४२

रंगमें तेरे रंग गइ गिरधर, छोड दिया जग सारा (२),
जन गइ तेरे प्रेमकी ज़ोगन, लेकर मन अक तारा...ओ;
मुझे प्यारा तेरा धाम रे... जनवारी

दर्शन तेरा ज़ुस दिन पाउं, हर चिंता मिट जाये (२),
जुवन मेरा धन चरणोंमें, आशकी ज्योत जलाये...ओ;
मेरी जाह पकडलो श्याम रे... जनवारी

२०६९ (राग : भियामलहार)

जुतोमें भी तेरा रज, जलवा नजर आता है;
जुतजाने के परदेमें, काणा नजर आता है. ध्रुव
अक कतराये मय जजसे, साकीने पिलाया है;
उस रोजसे हर कतरा दरिया नजर आता है. जुतोमें
ऐ धरक कहीं ले चल, ये देरोहरम मीटे;
धन दोनों मकानोंमें, जगडा नजर आता है. जुतोमें
साकी के तसवुरने, दिल साङ्क किया ऐसा;
जज सरको जुकाता हुं, शीशा नजर आता है. जुतोमें
माशुकके इतजेको, मेहरार में कोध देजे;
अल्ला भी मजनू को, लयला नजर आता है. जुतोमें
मजनूने शहर छोडा सेहरा भी छोड दे;
नज़ारे की हवस है, तो लयला भी छोड दे. जुतोमें

॥ जुतोमें भी-मूर्तिमां पण; रज-धणी, जुदा; कतराये मय-दाइनुं टीपुं (ज्ञानइपी);
साकी-पानार (गुरु); तसवुरने-प्यालोअे; इतजेको-महात्मा पुरुषनो चहेरो;
मेहरारमें-क्यामत; नज़ारेकी - जुदाइ - नूरनी - जुदाइ स्वइपनी; हवस-काम

॥ हदमें रहे सौ 'मानवी', जेहद रहे सौ 'साध' ॥
॥ हद-जेहद दोनो तजे ताका मता अगाध ॥

१२४३

भज रे मना

૨૦૭૦ (રાગ : જોગિયા)

ખાટ નિહારે ઘનશ્યામ નૈના નીર ભરે (૨);
આસ કરે દિન રૈન, નૈના નીર ભરે. ધ્રુવ
જોગ ધ્યાનમે ચિત્ નહીં લાગે, મનકી પીર હી પલ પલ જાગે;
રૈન જગે અભિરામ, નૈના નીર ભરે. ખાટ૦
ખાંકે બિહારી કૃષ્ણ કન્હાઈ, કાઠૈ સખે સુદબુદ્ધ બિસરાઈ;
કબ આઓગે મેરે ધામ, નૈના નીર ભરે. ખાટ૦
પતિત પાવન (મોઠે) શરણમે લીજો, નાથ સખા હરિદર્શન દીજો;
લગન લગી તેરે નામ નૈના નીર ભરે. ખાટ૦

૨૦૭૧ (રાગ : પીલુ)

બેલી, તોજી મઘદરિયે આય નાંવ, ડૂબે તરે ઈ પ્રભુજે હથમે. ધ્રુવ
નાવ આય તોજી સાવ જાજરી, ને ભાર જીજો તું વ્યાર. બેલી૦
નિંદા કૂથલી બેજી છડતું, તો જો અંતર વ્યાર. બેલી૦
હિસાબ વેહો તું બેજા કરીએ, હાણે તોજો ખાતો વ્યાર. બેલી૦
બ્યા ધરવાજા હુંઈ ખ્યો ઠોકીએ, તોજા કમાડ ઉઘાડ. બેલી૦
જમરાજ ડસ કરે તકાજો, હાણે હલે ન હેકડી ગાલ. બેલી૦

૨૦૭૨ (રાગ : શુદ્ધ કલ્યાણ)

બંધન બંધન ઝંખે મારું મન, પણ આતમ ઝંખે છુટકારો;
મને દહેશત છે આ ઝગડામાં, થઈ જાય પૂરો ના જન્મારો. ધ્રુવ
મધુરાં મીઠાં ને મન ગમતા પણ, બંધન અંતે બંધન છે,
લઈ જાય જનમના ચકરાવે, એવું દુઃખદાયી આલંબન છે,
હું લાખ મનાવું મનડાને, પણ એક જ એનો ઊઠુંકારો. બંધન૦

॥ હૃદમે બૈઠે કથત હૈં, બેહદકી ગમ નાહિ ॥
બેહદકી ગમ હોય તબ, કથનેકો કછુ નાહિ ॥

ભજ રે મના

૧૨૪૪

અકળાયેલો આતમ કહે છે, મને મુક્તિ ભૂમિમાં ભમવા દો,
ના રાગ રહે ના દ્રેષ રહે, એવી કક્ષામાં મને રમવા દો,
મિત્રાચારી આ તનડાની, બે ચાર ઘડીનો ચમકારો. બંધન૦
વરસો વીત્યાં વીતે દિવસો, આ બે શક્તિના ઘર્ષણમાં,
મને શું મળશે વિષ કે અમૃત ! આ ભવસાગરના મંથનમાં ?
ક્યારે પંખી આ પિંજરાનું, કરશે મુક્તિનો ટહુકારો ? બંધન૦

૨૦૭૩ (રાગ : માલકૌંશ)

ભક્તિ કી ઝનકાર ઉર કે તારો મેં કરતાર ભર દો (૨). ધ્રુવ
લૌટ જાયે સ્વાર્થ કટુતા, કલેશ દંભ નિરાશ હોકર;
શૂન્ય મેરે મન ભવનમેં, દેવ ઇતના ખ્યાર ભર દો. ભક્તિ૦
ખાત જો કહ દૂં હૃદય સે, વો ઉતર જાયે સભી કે;
ઇસ નીરસ મેરી ગિરા મેં, વહ પ્રભાવ અપાર ભર દો. ભક્તિ૦
કૃષ્ણકે થે સાંખ્ય સુદામા, પ્રેમીબન કે પાવ ધોયે;
નયનમેં મેરે તરંગિત, અશ્રુ પારાવાર ભર દો. ભક્તિ૦
પીડિતો કો દૂં સહારા, ઓર ગિરતોં કો ઉઠા લૂં;
બાહુઓ મેં શક્તિ એસી, ઇશ સર્વાધાર ભર દો. ભક્તિ૦
રંગ જૂઠે સબ જગત કે ચહ પ્રકાશ વિચાર દેખા;
શુદ્ર જીવન મેં સુઘડ નિજ, રંગ પરમાધાર ભર દો. ભક્તિ૦

૨૦૭૪ (રાગ : ભુંજંગી છંદ)

ભર્યા પાપના ભાર સંભાર, ભાઈ ! કૂડાં કર્મની ખૂલ કીધી કર્માઈ;
મળ્યો માલ મેલી જવું છે મરીને; હવે, જીવ ! હેતે ભજી લે હરિને (૨). (૧)
ખરો સત્યનો તેં ખખનો ન ખોલ્યો, બહુ જુગતિથી જીભે જૂઠ બોલ્યો;
અરે, તું ન ચાલ્યો, રૂડું આચરીને, હવે, જીવ ! હેતે ભજી લે હરિને (૨). (૨)

॥ કબીર ચલકર જાય વહાં, પૂછ લિયા એક નામ ॥
ચલતા ચલતા તહાં ગયા, ગામ-નામ નહિં ઠામ ॥

૧૨૪૫

ભજ રે મના

દયા છોડીને કંઈકને કષ્ટ દીધાં, લુચ્ચાઈ કરી કૈંકના દ્રવ્ય લીધાં;
 દિલે દૈવથી દોષ દેખી કરીને, હવે, જીવ ! હેતે ભજી લે હરિને (૨). (૩)
 કહે ભાઈ, કાયા ધરી શું કમાયો? ગયો લાભ ને ઊલટો તું લુંટાયો;
 ઠયો કીચમાં ઠેઠ સુધી ઠરીને, હવે, જીવ ! હેતે ભજી લે હરિને (૨). (૪)
 જનો કંઈક જોને ગયા તુજ જોતાં, સગાં ને સંબંધી રહ્યાં સર્વ રોતાં;
 ધીખાવી દીધાં ધોમ ઝાળે ધરીને, હવે, જીવ ! હેતે ભજી લે હરિને (૨). (૫)

૨૦૭૫ (રાગ : પૂરિયા)

ભવ્ય-સુન ! મહાવીર-સંદેશ !
 વિપુલા-ચલ પર દિયા પ્રમુખ જો, આત્મધર્મ ઉપદેશ. ધ્રુવ
 સખ-જીવો અખ મુઝ-સમ દેખો, ધર શ્રદ્ધા નહિં કલેશ;
 વીતરાગ હી રુપ તુમ્હારા, સંશય તજ આદેશ. ભવ્ય૦
 મોહાશ્રિત હો રુપ નિરખ કર, કરતા નટ-વત ભેષ;
 મુઝ-સમ દેખ ! દેખ ! નિર્મોહી, જ્ઞાયકતા અવિશેષ. ભવ્ય૦
 ચાર કષાયોં કે રહને સે, મલિન જ્ઞાન-પ્રદેશ;
 નિર્મલ-જ્ઞાન જાન ! અવલોકો, સ્વચ્છ-જ્ઞાન નિજ-દેશ. ભવ્ય૦
 દેવ, મનુષ, તિર્યચ, નારકી, પુદ્ગલ-પિંડ વિશેષ;
 છેદ ! ચાર-ગતિ પંચમ-ગતિ પતિ, જાનો ! અપના-દેશ. ભવ્ય૦
 દર્શન-જ્ઞાન ચેત ! ચેતન-પદ, ચહોં ન પર પરવેશ;
 નિઃપ્રમાદ હો સ્થિર અખ રહના, નહીં કલ્પ લવલેશ. ભવ્ય૦
 શ્રુતજ્ઞાન નહિં શ્રુત કે આશ્રય, જ્ઞાનાશ્રિત નિરદેશ;
 જ્ઞાની ! જ્ઞાન સ્વરુપ કેવલી, નન્દ-વંદ્ય પરમેશ. ભવ્ય૦

|| 'મૈં' થા વહાં તક હરિ નહિં, અખ હરિ હૈં મૈં નાહિ ||
 || સકલ અંધેરા મીટ ગયા દીપક દેખા માંહિ ||

૨૦૭૬ (રાગ : તિલંગ)

ભગવાન રાહ દિખા ભગવાન,
 તેરે ચરણોંમે અર્પણ હૂં, સુન લે કૃપા નિધાન. ધ્રુવ
 કબસે ભટક રહા હૂં સ્વામી, ગહરા હૈ અંધિયારા,
 યુગોં યુગોંસે પ્યાસ તુમ્હારી, ફિરતા મારા મારા;
 અખ તો દર્શન દે દો ભગવન્, હે મમ જીવન પ્રાણ. સુન૦
 તેરા સાચા જીસ પર હોવે, વો બંધનસે છૂટે,
 તેરા પ્યાર મુઝે મિલ જાયે, ચાહે દુનિયા રહે;
 ના માંગૂં દુનિયાકી દૌલત, દે દો દયાકા દાન. સુન૦
 મીઠા બંધન હૈ પ્રભુ તેરા, કોઈ ભી બંધ જાયે,
 યે મનમંદિર તેરા ભગવન્, નિજ રંગમેં રંગ જાયે;
 ફિર નહીં ડર દુનિયાકા, ચાહે મિલે માન અપમાન. સુન૦

૨૦૭૭ (રાગ : મારવા)

ભગવન તેરા રૂપ જો દેખા, પાવન હો ગયે નૈન રે;
 સંવર ગયે હૈં તબસે મેરે, જીવનકે દિન રૈન રે. ધ્રુવ
 રૂપ તેરા યે જગમગ-જગમગ, મનમેં મેરે સમાયા,
 તેરે નામકા ઈન અધરોં પર, અમૃતરસ લહરાયા;
 તેરા નામ લિયા તો મેરા, મધુર હુઆ હર ઐન રે. સંવર૦
 ભગવન તેરી ભક્તિમેં હી, દુઃખ સારા બિસરાયા,
 રંગમેં તેરે જબસે રંગા મન, કષ્ટ ન કોઈ આયા;
 પાયા હૈં જો મૈંને તુઝસે, સખસે બડા વો ચૈન રે. સંવર૦
 જીવનકી ઈસ કડી ધૂપમેં, તૂ હી શીતલ છાયા,
 તેરી શીતલ છાયારમેં હી, સચ્ચા સુખ હૈ પાયા;
 બિસ દિન યાદ કરે ન મનવા, હો જાયે ઐચેન રે. સંવર૦

|| વિષયસે લગી પ્રીતડી, તખ હરિ અંતર નાહિ ||
 || જબ હરિ અંતરમેં બસે, પ્રીતિ વિષયસે નાહિ ||

૨૦૭૮ (રાગ : કાલિંગડા)

ભવ તરી જા રે પંથી ! તો ફેરા અંધ થશે ફરવાના. ધ્રુવ
તું તો માને આ જગ તારું, સહુ તારા દુઃખભાગી,
ક્યાં લગી સેવીશ જૂઠી આશા ? સુખના સૌ અનુરાગી;
સંસારીનો પ્રેમ ઠગારો, ફોગટ માયા લાગી,
મોત આવે ત્યારે તારે બદલે, કોઈ નથી મરવાના. ભવ
માયા મમતા દુઃખનું કારણ, એનો ત્યાગ કરી દે,
સમદૃષ્ટિ સમતા સંયમથી, તારું જીવન ભરી દે;
પરને કાજે તારા સુખનો પ્રેમે ભોગ ધરી દે,
મારગ ખુલ્લા મુક્તિ નગરના, તારે કાજે થવાના. ભવ
સુખના દિવસો સૌને પ્યારા, સ્વાસ્થ્યની બલિહારી,
દુઃખની વેળા ના કોઈ સાથી, જગની લીલા ન્યારી;
રસના મીઠા અંતર ખારા, સંગત એની નઠારી,
તારા બાંધ્યા કર્મો સઘળા, તારે ભોગવવાના. ભવ
આતમને આ બંધન અકારું, એને શાને રિખાવે ?
મુક્ત થવા એ પલ પલ તલસે, મારગ શાને ભુલાવે ?
શિવતણી શું પ્રીત બંધાણી, શાને તું અટકાવે ?
એને કોડ પૂરા કરવા દે, મુક્તિપુરે રમવાના. ભવ

૨૦૭૯ (રાગ : ભૈરવ)

ભાવભીની વંદના, પ્રભુરાજકે ચરનોમેં ચઢાએ;
શુદ્ધ જ્યોતિર્મય નિરામય, રૂપ અપને આપ પાએ. ધ્રુવ
જ્ઞાનસે નિજકો નિહારે, દૃષ્ટિસે નિજકો નિખારે;
આચરણકી ઉર વરામેં, લક્ષ તરુવર લહલહાએ. ભાવ
સત્યમેં આસ્તા અટલ હો, ચિત્ત સંશયસે ન ચલ હો;
સિદ્ધકર આત્માકા શાસન, વિજયકા સંગાન ગાએ. ભાવ

॥ રામ કબીરા એક હૈં, કહન સુનનકે દોય ॥
દો કર જો કોઈ જાનસી, ગુરુ મિલા નહિં હોય ! ॥

બિંદુ ભી હમ સિંદુ ભી હમ, ભક્ત ભી ભગવાન ભી હમ;
છિન્નકર સબ ગ્રંથિઓંકો, સુપ્ત માનસકો જગા દે. ભાવ
ધર્મ હૈં સમતા હમારા, કર્મ સમતામય હમારા;
સામ્ય યોગી બન હૃદયસે, સ્ત્રોત્ર સમતાકા બહાએ. ભાવ

૨૦૮૦ (રાગ : મુલતાની)

મ્હારા સતગુરુ પકડી છે બાંહ, નહીં તો કાયા બહ જાતી. ધ્રુવ
સતગુરુ તો એસા મિલ્યા જી, રંગરેજી કી ઠાટ;
આપ રંગે ઓરાં ને રંગ દે, રંગ દે કસૂમલ રંગ. મ્હારા
સતગુરુ તો એસા મિલ્યા જી, મેંહદી કો સો પાન;
ભીતર સે લાલી છાઈ રે, ઉપર હરિયે બતાય. મ્હારા
સતગુરુ તો એસા મિલ્યા જી, ધોબી કો સો ઘાટ;
સુરત શિલા પર દિયો ફટકારો, નિર્મલ કર દિયો ઘાટ. મ્હારા
ઉલટાવે સતગુરુ ખડા જી, પહલે ઢાવે મેં;
આયો હિલોડો ગંગા માઈ કો, બહતીકી પકડી મ્હારી બાંહ. મ્હારા

૨૦૮૧ (રાગ : જિલ્હાકાફી)

મ્હારે આયા, આયા, આયા, સતગુરુજી પાવણા આયા. ધ્રુવ
મેં બાઠૂં આજ બધાઈ, મ્હારે ઘર પર ગંગા આઈ;
ઉંચો ચટ મારું હેલો, મેં કર લેઉ સબ જગ ભેલો. મ્હારે
થે આઓ રે ભાઈ આઓ, થારો જીવન સફલ બનાઓ;
મેં ઇત જાઉ ઉત જાઉ, જાકી કિસ વિધ ટહલ બજાઉ. મ્હારે
થારા વચન બાણ જ્યું લાગે, મ્હારા ભાગ પુરબલા જાગે;
મ્હારા ઓંગન જગમગ રાચે, મ્હારો હિરદય રગ રગ નાચે. મ્હારે
થે તો રસ વરસાવન આયા, સંગ હરિ ભગતા ને લ્યાયા;
મ્હારી કંચન કર દી કાયા, સૂતોં ને આય જગાયા. મ્હારે

॥ દાસ કહાવન કઠિન હૈં, મેં દાસનકો દાસ ॥
અબ તો એસા હો રહું, કે પાંવ તલેકી ઘાસ ! ॥

૨૦૮૨ (રાગ : ગઝલ)

મચ્યું આ વિશ્વનું સંગીત, અને નાચે બધી દુનિયા;
અયે આલમ તણા ઉસ્તાદ, વીણા મારી મિલાવી દે. ધ્રુવ
મળ્યાં સંગીતના સૂરમાં, સૂરજ ગ્રહ ચંદ્ર ને તારા;
બસૂરી એક મુજ વીણા, રહી એને મિલાવી દે. મચ્યું
ચલાવી આંગળી અણઘડ, બધાયે તાર મેં તોડ્યા;
તુટેલા તારને સાંધી, વીણા મારી મિલાવી દે. મચ્યું
ભરતી ને ઓટ સાગરના, પ્રતિદિન તાલથી ગાજે;
બસૂરી મુજ જીવન-વીણા, અયે માલિક ! મિલાવી દે. મચ્યું
ક્રિયા ચેતન અને જડની, વિવિધ સૂર તાલબદ્ધ ભાસે;
બસૂરી મુજ જીવન-વીણા, રહી તેને મિલાવી દે. મચ્યું

૨૦૮૩ (રાગ : નટભૈરવ)

મત કર તું અભિમાન રે બંદે, જુઠી તેરી શાન રે. ધ્રુવ
તેરે જૈસે લાખો આયે, લાખો ઈસ માટીને ખાયે;
રહા ન નામ નિશાન ઓ બંદે. મત
ઝૂઠી માયા ઝૂઠી કાયા, 'વો તેરા' જો હરિ ગુણ ગાયા;
જપલે હરિકા નામ ઓ બંદે. મત
માયાકા અંધકાર નિરાલા, બાહર ઉજાલા ભીતર કાલા;
ઈસકો તું પહેચાન ઓ બંદે. મત
તેરે પાસ હૈ હીરે મોતી, મેરે મનમંદિરમેં જ્યોતિ;
કૌન હુવા ધનવાન ? ઓ બંદે. મત

|| પાણી હી તૈ પાતલા, ધૂંવા હી તૈ ઝીણ ||
|| પવનાં બેગિ ઉતાવલા, સો હોંસી કબીરૈં કીન્હ ||

ભજ રે મના

૧૨૫૦

૨૦૮૪ (રાગ : માલકૌસ)

મન તડપત હરિ દર્શન કો આજ, મોહે તુમ બિન બિગડે સઘરે કાજ;
બિનતિ કરત હું મૈં રખિયો લાજ. ધ્રુવ
તુમ્હરે દારકા મૈં હું જોગી, હમરી ઓર નજર કબ હોગી;
સુનો મેરે વ્યાકુલ મન કા બાજ. મન
બિન ગુરુ જ્ઞાન કહાં સે પાઉ, દિજો દાન હરિ ગુન ગાઉ;
સબ ગુનીજન પૈં તુમ્હરા રાજ. મન
મુરલી મનોહર આસન છોડો, ગોવર્ધન મેરી બાત ન તોડો;
મોહે દરશન ભિક્ષા દે દો આજ, હરિ ઐં, હરિ ઐં, હરિ ઐં. મન
મુરલી મનોહર ગિરિધર હરિ ઓમ, દુઃખભંજન મેરા સાથ ન છોડો;
મોહન દર્શન ભિક્ષા દેજો આજ. મન

૨૦૮૫ (રાગ : આશાવરી)

મન તું સુણ હી મુંજી ગાલ, મન તું સુણ હી મુંજા હાલ. ધ્રુવ
ફોગટ વ્યો જન્મારો મુંજો, હાણે સુણ તું મુંજી ગાલ;
તોજે ભરોસે કેડો ભાટક્યો, થ્યા હી મુંજા હાલ. મન
સુખ સગવડ પુઆ ઘોડે ઘોડે, ઓછો ન થ્યો સંતાપ;
બાયર તાં આઉં વક્રો ડિસાણું, મિંજ નાય ગાલમેં માલ. મન
મનજા ઘોડા ઘણે ઘોડાયા, પોગગો ન મુંજે ગામ;
મોલાતું, મેં ઘણે બંધ્યું, મિડે દુસી પધ્યું અજકાલ. મન
તું જું ચે મેં તીં તીં ક્યો, પણ થ્યો અંધયા ભેહાલ;
છડ છેડો મન મુંજા હાણે, તડેં મુંજો થીએ નિરવાણ. મન

|| તૂ તૂ કરતા તૂ ભયા, તૂં મનમાંહે સમાય ||
|| તૂં માંહી મન મિલ રહા, અબ મન ફેર ન જાય ||

ભજ રે મના

૧૨૫૧

૨૦૮૬ (રાગ : અંગાલભૈરવ)

મન મૈલા ઓર તનકો ધોએ, ફૂલ કો ચાહે કાંટે ખોયે. ધ્રુવ
કરે દિખાવા ભક્તિકા તૂ, ઉજલી ઓઢે ચાદરિયા,
ભીતર સે મન સાફ કિયા ના, બાહર માંજે ગાગરિયા;
ગુરૂદેવ નિત દ્વારપે આયે, તૂં ભોલા રહે સોયે. મન૦
કભી ન મનમંદિર મેં તૂને, પ્રેમકી જ્યોતિ જલાઈ,
સુખ પાને હિત દર દર ભટકે, જન્મ હુઆ દુઃખદાઈ;
અબ ભી નામ સુમિર લે ગુરૂકા, જન્મ વ્યર્થ ક્યો ખોયે ? મન૦
શ્વાસોકા અણમોલ ખજાના, દિન દિન લુટાતા જાયે,
મોતી લેને આયા જગમેં, સીપસે મન બહેલાયે;
સાચા સુખ તો વોહી પાયે, નિજ આતમ ઘર આયે. મન૦

૨૦૮૭ (રાગ : ગઝલ)

મનકી તરંગ માર લે, બસ હો ગયા ભજન;
આદત ખુરી સુધાર લે, બસ હો ગયા ભજન. ધ્રુવ
આયા હૈ તું કહાં સે, ઓર જાયેગા કહાં;
ઈતના હી મન વિચાર લે, બસ હો ગયા ભજન. મનકી૦
નેકી સભો કે સાથ, જિતની બને કરો;
મત સિર હદી કા ભાર લે, બસ હો ગયા ભજન. મનકી૦
દૃષ્ટિ સભો કે સાથ, જિતની બને કરો;
સમતાકા આંજન આંજ લે, બસ હો ગયા ભજન. મનકી૦
તુજકો ખુરે ખુરા કહે, તો સુનકે કર ક્ષમા;
વાલી કે સ્વર સંભાર લે, બસ હો ગયા ભજન. મનકી૦

|| તૂં તૂં કરતા તૂ ભયા, મુઝમેં રહી ન 'હૂં' ||
|| વારી જાઈ નામ પર, જિત દેખું તિત 'તું' ||

ભજ રે મના

૧૨૫૨

૨૦૮૮ (રાગ : મિશ્રભૈરવી)

મનકે બહકાયેમેં કોઈ ન આયે,
યે કભી હસાયે તો કભી ડરાયે, કભી રલાયે;
યે વિષયસુખ કે કઈ રંગ દિખાયે,
યે શ્વાસપ્રેક્ષા સે નિર્વિષય હો જાયે. ધ્રુવ
મનકો જગભોગ કી ચાહ હો ગઈથી,
કભી ખુશી કભી ગમકી આદત પડ ગઈ થી;
મનકે કહને સે બહુત દુઃખ ઉઠાયે,
વિચાર પ્રેક્ષા સે મનકા જગત ગુમ હો જાયે. મનકે૦
મન પરમાત્મા કા ભી ધ્યાન ન કર પાયા,
ધ્યાન કે સમય પુરાને દૃશ્યો કો દોહરાયા;
યે સંકલ્પ વિકલ્પો કી પૂજા કરતા આયા,
શ્વાસ પ્રશ્વાસ કી ગતિ પર ધ્યાન કર પાયે. મનકે૦
દેખનેવાલે કો દૂસરી ચીજ અલગ નજર આયે,
વે દેખનેવાલા, મન સે ભિન્ન દૃષ્ટા કહલાયે;
દૃષ્યમન કે મિલન સે મનકી ઉદંડતા બટ જાયે,
દૃષ્ટાભાવ સે દેખતે હી મન આત્મા અલગ હો જાયે. મનકે૦

૨૦૮૯ (રાગ : કટારી)

મનવા ! ચાલો પાછા રે, અહીં કશો સાર નહીં;
જેવા આગળ આવ્યા રે, તેવું પાછા ફરવું સહી. ધ્રુવ
ઉર-વૃત્તિઓ છૂટી મૂકી, એમાં ગયો ફસાઈ,
દૃશ્ય મૂર્તિઓ સાચી માની, એમાં રહ્યો ભરાઈ;
એ તો સઘળાં ફાંફાં રે, આ તો તારો દેશ નહીં. મનવા૦
કોણ દેશથી આવ્યો આંહી? શું કરવાનું કામ ?
નોકર તું છે, નથી શેઠિયો, ભૂલી ગયો ક્યમ રામ?
મૂળને સંભારો રે, ચાલો નિજ દેશ મહીં. મનવા૦

|| જહાં તક એક ન જાનિયા, બહુ જાને ક્યા હોય ? ||
|| એક સબ કુછ હોત હૈં, સબસે એક ન હોય ||

ભજ રે મના

૧૨૫૩

જે જે પગલે આગળ આવ્યો તે તે પગલું શોધો,
પાછા ફરવા એ મારગડે અંતરને ઉદ્બોધો;
કરને નિશ્ચય પાકો રે, પરદેશે વસવું સારું નહીં. મનવા૦
અંતરની વૃત્તિઓ જે જે, વિષય વિશે લપટાઈ,
તે સઘળીને પાછી ખેંચી, પ્રભુમાં સ્થિર કર, ભાઈ !
અંતરને ઉકેલો રે, એ વિણ બીજો માર્ગ નહિ. મનવા૦

૨૦૯૦ (રાગ : તોડી)

મનવા જે સુખની કરે તું આશા, તને નથી મળવાનું;
દોડાદોડી ફોગટ કરવી તને શોભે ના. ધ્રુવ
જે સુખ તું શોધે જગમાં, એ તો આભાસ છે (૨)
સાચા સુખનો તો તારા, અંતરમાં વાસ છે (૨)
ઓ જીવડા રે... સાચા સુખનો તો તારા...
અંધારે ભટક્યા કરવું તને શોભે ના. ઓ મનવા૦
દોલત જે લઈને આવ્યો, તું આ સંસારમાં (૨)
ખરચી નાંખે છે શાને ? અવળા વ્યાપારમાં (૨)
ઓ જીવડા રે... ખરચી નાંખે છે શાને ?
દેવામાં ડૂબતાં જાવું તને શોભે ના. ઓ મનવા૦
ચિનગારી જેવી છે આ, નાનકડી વાસના (૨)
આ ભવના સુખની પાછળ, ભવભવની ચાતના (૨)
ઓ જીવડા રે... આ ભવના સુખની.
ચકરાવે ભમતા રહેવું તને શોભે ના. ઓ મનવા૦
ઠોકર મારે છે કોઈ, સુખના ભંડાર ને (૨)
જકડીને ખેઠો છે તું, સસ્તા ભંડાર ને (૨)
ઓ મનડા રે... જકડીને ખેઠો છે તું...
સીંથરાને વળગ્યાં રહેવું તને શોભે ના. ઓ મનવા૦

॥ એક સઘે સખ કુછ સઘા, સખ સાઘે એક જાય ॥
જો તું સીંચે મૂલકો, ફૂલે ફૂલે અધાય. ॥

૨૦૯૧ (રાગ : માલકૌંઘ)

મને મહાવીરના ગુણ ગાવા દે (૨)
મને ભવસાગર તરી જાવા દે (૨)

ધ્રુવ

રંગ ભરેલી દુનિયા છોડી, ભક્તિ માર્ગે જાવા દે. મને૦
પંથ વિકટ છે સુખ દુઃખ વાળો, મહાવીરનાં રખવાળાં છે. મને૦
પાપ સમુદ્ર ઘુંઘવતા નીરમાં, નૈયા પાર ઉતરવા દે. મને૦
મહાવીર નામે, મહાવીર ધ્યાને, મહાવીર શરણે રહેવા દે. મને૦
જય જય મહાવીર! જય ગુણ ગંભીર, મહાવીર ધુન મચાવા દે. મને૦

૨૦૯૨ (રાગ : ભૈરવી)

મા તે મા બીજા બધા વગડાના વા;
સર્વ વસ્તુ મળે જગતમાં, એક મળે નહિ મા.
ભીનેથી કોરે સુવડાવ્યા ખાધુ નહિં તે પેટ ભરી,
સાંજે માંદે ખડે પગે રહી, સેવા અમારી ખૂબ કરી;
ખોળે ખેસાડી ખેલાવ્યા, ને લાડ લડાવ્યા બહુ.
મીઠા કરી પંપાળિયા અમે, હર્ષાશ્રુથી આંખ ભરી,
માની હૂંફ હરતા ફરતા, વીસરાય નહિ મા એકઘડી;
માડી તારા ગુણ ઘણા છે ઋણ અદા ક્યારે કરીશું ?
ભક્તિમય તું જીવન જીવી, ભલાઈનો ભંડાર ભરી,
અધિક પ્રેમ તારો હતો માડી, આ દુનિયાથી કેંક વ્યારી હતી;
હાથ માથે કોણ ફેરવશે, હેત ભરીને વ્હાલ કરી.

॥ સખ આયે ઘસ એકમેં, ડાર, પાત, ફૂલ, ફૂલ ॥
કબીર ! પીછે ક્યા રહા, ગ્રહી પકરા નિજ મૂલ ? ॥

૨૦૯૩ (રાગ : પૂરિયા કલ્યાન)

મા શારદે વર દે હર્મે, તેરે ચરણકા પ્યાર દે;
ભવ બંધ કે તૂઝાન સે, માતા તૂ મૂજકો તાર દે. ધ્રુવ
હંસાસની, પન્નાસની, અય વીણાવાદની શારદે (૨);
શુભ્રવસ્ત્ર ધારણી મા હર્મે, વરદાન દે વરદાન દે. મા૦
કાટ દે અજ્ઞાનકો, ઉરમે તેરા પ્રકાશ હો (૨);
ઔર હર હૃદયમે, ધ્યાન તેરા માન દે સન્માન દે. મા૦
સરસ્વતી મા તેરે બાલક, વિનતી કરે કર જોરકે;
દિલે હર્મે સ્વર તાલ માતા, આજ અપને દ્વાર સે. મા૦

૨૦૯૪ (રાગ : શ્રી)

માનવ સ્વભાવ એવો, જાણે છતાં ન જાગે;
સ્વપ્ન ગણે જીવનને, તો ચે ન મોઠ ત્યાગે. ધ્રુવ
ઘન, માલ, સુત, દારા, સહુ નષ્ટ છે થનારા;
સમજે બધા છતાંચે, મનથી ન કોઈ ત્યાગે. માનવ૦
કરે પ્રાર્થના પ્રભુને, શાંતિ સદાયે આપો;
માયા ત્યજે નહીં ને, મુક્તિ સદાયે માંગે. માનવ૦
હોયે ગરીબી જ્યારે, પૈસાની ભૂખ લાગે;
પૈસા મળ્યા પછીથી, જુદા તરંગ જાગે. માનવ૦
દુઃખથી બધાં ડરે છે, ડરતાં ન પાપ કરતાં;
પાપો કર્યા પછીથી, માફી પ્રભુથી માગે. માનવ૦
શોધે છે સુખ જગમાં, ભટકે ભ્રમિત થઈને;
પ્રીતિ પ્રભુના ચરણે, એની કદી ન લાગે. માનવ૦

॥ હમ વાસી વો દેશકે, જાત બરન કુલ નાહિ ॥
શબ્દ મિલાવા હો રહા, દેહ મિલાવા નાહિ ॥

ભજ રે મના

૧૨૫૬

૨૦૯૫ (રાગ : યમન)

માનવ કી પૂજા કૌન કરે ? માનવતા પૂજી જાતી હૈં (૨). ધ્રુવ
કૂલોંકી સંખ્યા અગણિત હૈ, પર અલિ કબ સબ પર જાતા હૈ?
વહ તો ઉન પર મંડરાતા હૈ, જો પુષ્પ પરગ લુટાતા હૈ;
નીરસ કી પૂજા કૌન કરે ?, મધુમયતા પૂજી જાતી હૈ. માનવ૦
જો ગહરાઈ મેં ગયા હી નહીં, ઉપર હી ઉપર ચલતા હૈ(૨),
માનસ પરિવર્તન કિયા નહીં, કેવલ પૈસો પર ચલતા હૈ;
સાઘકકી પૂજા કૌન કરે ? સાઘકતા પૂજી જાતી હૈ. માનવ૦
આકાર બહુત સુંદર પાયા, આચાર ન બિલકુલ પાયા હૈ,
સંગીત કહેગા કૌન ઉસે ? જો બિના કંઠ કે ગાયા હૈ;
શબ્દો કી પૂજા કૌન કરે ? સ્વર-લહરી પૂજી જાતી હૈં. માનવ૦

૨૦૯૬ (રાગ : ભૂપાલી)

કીસસે નજર મિલાવું ? તુમ્હેં દેખને કે બાદ;
આંખોમે તાબેદિદ અબ, બાકી નહી રહા,
કિસ કિસકો સર મૂકાવું. ધ્રુવ
હૈ લુફ્ત બસ ઈસીમેં, મઝા ઈસીમેં હૈ;
અપના પતા ન પાઉ !! તુમ્હેં દેખને કે બાદ. કિસસે૦
મેરા એક તૂં હી તૂં હૈ, દિલદાર પ્યારે કહાના;
ઝોલી કહાં ફૈલાવું, તુમ્હેં દેખનેકે બાદ. કિસસે૦
દિલબર ચે પ્યાર તેરા, મહેફિલમેં ખેંચ લાયા;
દિલકી કીસે સૂનાઉ ? તુમ્હેં દેખને કે બાદ. કિસસે૦

પ્રેમ સહે છે અપાર, પ્રેમીજન પ્રેમ નવ છોડે, પ્રેમ પ્રભુનો પ્યાર, પ્રેમથી મુખ નવ મોડે,
પ્રેમ અગન એક ખાસ, નાશ કેમ થાય જ એનો ? પ્રેમનો સઘળો વાસ, પ્રેમ પરખાવે નૈનો;
કહે છે 'સતાર' પ્રેમ કાયર નવ જાણે, પ્રેમ પુષ્પનો હાર, જ્ઞાની શૂરવીર વખાણે.

॥ સગા હમારા રામજી, સોદર હૈ પુનિ રામ ॥
ઔર સગા સબ સ્વાર્થકા, કોઈ ન આવે કામ ॥

૧૨૫૭

ભજ રે મના

૨૦૯૭ (રાગ : ભૂપકલ્યાણ)

મારા ઘટમાં બિરાજતાં શ્રીનાથજી, શ્રી ચમુનાજી શ્રી મહાપ્રભુજી;
મારું મનડું છે ગોકુલ વનરાવન, મારા તનના આંગણીયામાં તુલસી વન.
મારા પ્રાણજીવન... મારા ઘટમાં

મારા આતમના આંગણે શ્રી મહાકૃષ્ણજી, મારી આંખે દિસે ગિરધારી રે ધારી;
મારું તન મન ગયું છે જેને વારી રે વારી, મારા શ્યામ મુરારી. મારા
મારા પ્રાણ થકી મને વૈષ્ણવ વ્હાલા, નિત્ય કરતાં શ્રીનાથજીને કાલા રે વાલા;
મેં તો વલ્લભ પ્રભુજીના કીધાં છે દર્શન, મારું મોહી લીધું મન. મારા
હું તો નિત્ય વિહ્લવરની સેવા રે કરું, હું તો આઠે સમા કેરી ઝાંકી રે કરું;
મેં તો ચિત્તડું શ્રીનાથજીને ચરણે ધર્યું, જીવન સફળ કર્યું. મારા
મેં તો ભક્તિ મારગ કેરો સંગ રે સાધ્યો, મને ભોળા કિર્તન કેરો રંગ રે લાગ્યો;
મેં તો લાલાની લાલી કેરો રંગ રે માંગ્યો, હીરલો હાથ લાગ્યો. મારા
આવો જીવનમાં વ્હાવો ફરી કદી ના મળે, વારે વારે માનવ દેહ ફરી ના મળે;
મારો લખરે ચોચસીનો ફેરો રે ટળે, મને મોહન મળે. મારા
મારા અંત સમયની સુણો રે અરજી, દેજો ચરણોમાં શ્રીજી તારી દયા રે ઘણી;
મને તેડા રે ચમ કેરા કદી ના આવે, મારો નાથ તેડાવે. મારા

૨૦૯૮ (રાગ : હરિગીત છંદ)

ફરમાન પહેલું

મારા મરણ વખતે બધી મિલ્કત અહીં પથરાવજો;
મારા જનાજા સાથ, કબ્રસ્તાનમાં પણ લાવજો.
જે બાહુ-બળથી મેળવ્યું તે ભોગવી પણ ના શક્યો;
અબજોની મિલ્કત આપતાં પણ, આ સિકંદર ના બચ્યો.

|| મનુષ્યજન્મ દુર્લભ અતી, મિલે ન બારંબાર ||
|| તરવરસે ફૂલ ગિર પડા, ફેર ન લાગે ડાર ||

ભજ રે મના

૧૨૫૮

ફરમાન બીજું

મારું મરણ થાતાં બધા, હથિયાર - લશ્કર લાવજો;
પાછળ રહે મૃતદેહ, આગળ સર્વને દોડાવજો.
આખા જગતને જીતનારું સૈન્ય પણ રડતું રહ્યું;
વિકરાળ દળ ભૂપાળને, નહીં કાળથી છોડી શક્યું.

ફરમાન ત્રીજું

મારા બધા વેદો - હકીમોને અહીં બોલાવજો;
મારો જનાજો એ જ વેદોને ખભે ઉપડાવજો.
દર્દીઓના દર્દને દફનાવનારું કોણ છે?
દોરી તૂટી આયુષ્યની તો, સાંધનારું કોણ છે?

ફરમાન ચોથું

ખુલ્લી હથેળી રાખીને જીવો જગતમાં આવતા;
ને ખાલી હાથે આ જગતથી જીવ સૌ ચાલ્યા જતા.
ચૌવન ફના, જીવન ફના, જર ને જગત પણ છે ફના;
પરલોકમાં પરિણામ મળશે, પુણ્યનાં ને પાપનાં.

૨૦૯૯ (રાગ : યમન)

મારા રામ મંદિરમાં હોય થાળી !
મારા પ્રભુમંદિરમાં હોય થાળી, તમે જમોને મારા વનમાળી. ઘુવ
લાડવા ને લાપસી ચણાની દાળ (૨), ઉપર પીરસાવું ઘેવરીયો પ્રસાદ. મારાં
ઊનાં ઊનાં ભોજન ટાઢાં થાય (૨), સાદ કરે છે જશોદા માય. મારાં
જારી ભરાવું જળ જમુના નીર (૨), આચમન કરો તમે સુભદ્રાના વીર. મારાં
લવીંગ સોપારી ને બીડલાં પાન (૨), મુખવાસ કરોને મારા રણછોડરાય. મારાં
ગલીએ ને શેરીએ પડાવું સાદ (૨), ના લીધો હોય તો લ્યોને પ્રસાદ. મારાં
ચૌદે લોકમાં થાળી થાય (૨), 'પ્રભુ' પ્રતાપે ભક્તો ગાય. મારાં

|| કાહે સોવે નીંદભર, જાગી જપો મુરાર ||
|| એક દિન ઐસા સોવના, લંબે પાઈં પસાર ! ||

૧૨૫૯

ભજ રે મના

૨૧૦૦ (રાગ : દેશી હીંચ)

મારા હૈયાના હાર બની આવજો રે, હું તો પાંપણના પુષ્પે વધાવું. ધ્રુવ
તમે ત્રિશલામાતાના છો જાયા, ત્રણ લોકમાં આપ છવાયા;
મારા મનના મંદિરમાં પધારજો રે. હું
ભવસાગર છે બહુ ભારી, ઝોલા ખાતી રે નાલડી મારી;
બેયાના સુકાની બની આવજો રે. હું
મને મોહરાજાએ હરાવ્યો, મને મારગ તારો ભુલાવ્યો;
જીવનના સારથી બની આવજો રે. હું
મારા હૃદયે રહ્યા છો આપ, મારા મનમાં ચાલે તારો જાપ;
મારા મનના મયૂર બની આવજો રે. હું

૨૧૦૧ (રાગ : કલાવતી)

મારો એકતારો લઈ આવું (૨), તારી ભક્તિના ગીત ગાઉં,
હું તો ગાઉંને ગવરાવું મારો, એકતારો લઈ આવું. ધ્રુવ
શબ્દો સામે જોઈશ માં, તું ભાવ હૃદયનો જોજે,
કંઠ હોય ભલે ના મધુરો, તાલ જીવનનો જોજે,
હું તારું નામ ગજાવું, તારી ભક્તિના ગીત ગાઉં,
હું તો ગાઉંને ગવરાવું મારો, એકતારો લઈ આવું. મારો
દુનિયાની આ રંગભૂમિ પર, આવે છે તડકા ને છાયા,
ઘડીકમાં પુણ્ય પ્રકાશે, ઘડીકમાં પાપ તણા પડછાયા,
હું તારી માયા માગું, તારી ભક્તિના ગીત ગાઉં,
હું તો ગાઉંને ગવરાવું મારો, એકતારો લઈ આવું. મારો
તુંહીતુંહી નાદ ગજાવે, આ અંતરનો એકતારો,
સુખ દુઃખના સંસાર માગે, પ્રભુ તારો એક સહારો,
હું જીવતરને અજવાળું, તારી ભક્તિના ગીત ગાઉં,
હું તો ગાઉંને ગવરાવું મારો, એકતારો લઈ આવું. મારો

|| આજ કહે હરિ કાલ ભવું, કાલ કહે ફિર કાલ ||
|| આજ કાલ કરતે રહે, અવસર જાતા ચાલ ||

ભજ રે મના

૧૨૬૦

૨૧૦૨ (રાગ : શીવરંજની)

મારું ખોવાણું રે સપનું (૨);
ક્યાંક જડે તો ? દઈ દેજો એ (૨) બીજાને ના ખપનું. ધ્રુવ
પૂરવ કહે છે પશ્ચિમ તસ્કર, દક્ષિણ કહે છે ઉત્તર (૨),
વગડો કહે છે ચોર આ વસતિ, પર્વત કહે છે સાગર;
ઘરતીને પૂછું તો દયે છે (૨), નામ ગગનમંડલનું. મારૂં
ખોળે મસ્તક લઈ બેઠી 'તી, એ દિ' રજની કાળી (૨),
જીવનની ઝંઝાળો સઘળી (૨), સુતી પાંપણ ઢાળી;
નીંદરના પગવારે કોઈ, આવ્યું છાનું છપનું. મારૂં
વહારે ધાજે જડ ને ચેતન, મારી પ્રીત પીછાણી (૨),
અણુઓ અણુ સાંભળજો મારાં (૨), શમણાની ઝેંઘાણી;
તેજ તણા ભંડાર ભર્યા છે, નામ નહી ઝાંખપનું. મારૂં

૨૧૦૩ (રાગ : ભીમપલાસ)

મિલતા હૈ સચ્ચા સુખ કેવલ, ગુરુદેવ તુમ્હારે ચરણો મેં. ધ્રુવ
યહ પ્રેમ સદા ભરપૂર રહે, ગુરુદેવ તુમ્હારે ચરણો મેં;
વિનતી હૈ ચે પલ પલ છિન છિન, રહે ધ્યાન તુમ્હારે ચરણો મેં. મિલતા
રસના પૈ તુમ્હારા નામ રહે, ઔર યાદ સુબહ સે શામ રહે;
હર રોજ મેરા યહ કામ રહે, રહે ધ્યાન તુમ્હારે ચરણો મેં. મિલતા
ચાહે સંકટ ને ભી ઘેરા હો, ચાહે ચારો ઓર અંધેરા હો;
પર દિલ ના ડગમગ મેરા હો, રહે ધ્યાન તુમ્હારે ચરણો મેં. મિલતા
ચાહે અગ્નિ મેં મુઝે જલના હો, ચાહે કાંટો પર ભી ચલના હો;
ચાહે છોડ કે દેશ નિકલના હો, રહે ધ્યાન તુમ્હારે ચરણો મેં. મિલતા
ચાહે બૈરી સબ સંસાર બને, મેરા જીવન મુઝ પર ભાર બને;
ચાહે મૌત ગલે કા હાર બને, રહે ધ્યાન તુમ્હારે ચરણો મેં. મિલતા

|| કાલ કરે સો આજ કર, આજ કરે સો અખ્ખ ||
|| અવસર બીતો જાત હૈ, ફિર કરોગે કખ્ખ ? ||

ભજ રે મના

૧૨૬૧

૨૧૦૪ (રાગ : ભૈરવી)

મીરાં બની રે બાંવરિયા, આવો પધારો મેરે સાંવરિયાં,
અબ તો પધારો નટવર નાગરિયાં. ધ્રુવ
ઘરવાળા લોક મને બાવરી બતાવે રે,
સંગરી સહેલ્યા મ્હા પર આંગળી ઉઠાવે રે;
છેડે સારા મને નાગરિયાં. મીરાં૦
સારા સુખ પાયા મેંને કાન્હા થારે કારણે,
સંસાર દુઃખ છોડયા રે કાન્હા થારે કારણે;
છોડયા પિયરિયા પ્યારા સાસરિયા. મીરાં૦
મેં તો મર ગઈ લાજકી મારી, મેરે ગલિયનમેં ગિરધારી,
મેં તો ઝુમ ઝુમકે ગાઊં, મેં તો નાચું ઓર નચાઊં;
મેરે રોમ રોમમેં ગિરધારી. મીરાં૦
મેરે આંગણમેં ગિરધારી, મેરે નયનોંમેં ગિરધારી,
મેરે સપનોંમેં ગિરધારી, મેરે સાંસોંમેં ગિરધારી;
મેરે રોમ રોમમેં ગિરધારી. મીરાં૦

૨૧૦૫ (રાગ : દેશી ઢાળ)

મીરાંની સોથી મોટી નાવ, પ્રભુના પ્રેમીઓ બેસી જાવ,
હૃદયે એક જ પ્રભુનો ભાવ, તારવા સંસાર સાગર નાવ;
આવો ! પ્રેમથી પહોંચાડું, પ્રભુના ધામમાં. ધ્રુવ
સઘળી વાસના બળી જાય, પ્રભુનાં પ્રગટ દર્શન થાય,
મમતા ગર્વની રાખ થાય, ગિરધર ગોપાળની સહાય;
આવો ! આવો ! બોલાવું, સાચા એ સ્થાનમાં. મીરાંની૦

॥ કાલ કહે મેં કલ કરું, આગે વિસમી કાલ ॥
દો કલકે બિય કાલ હૈ, સકે તો આજ સંભાલ ॥

ભજ રે મના

૧૨૬૨

પ્રેમમાં હૃદય ભીંજાય, કોમળ હૃદય નિર્મળ થાય,
પ્રભુની પ્રેરણા સમજાય, સંદેશા સત્ના અમૃત પાય;
ઊજળું ભાવિ ઘડાશે, પ્રભુના સાથમાં. મીરાંની૦
ગિરધર ગોપાળ લેવું નામ, રાત-દી શ્વાસનું કામ,
જાગૃતિ સાચી એનું ધ્યાન, હિત છે ઠરવાનું ઠામ;
સઘળું સૂઝશે સદાય - એની શાંતિમાં. મીરાંની૦
અનાદિની સાચી રીત, ગિરધર ગોપાળ સાથે પ્રીત,
મીરાંની એમાં છે જીત, કહું છું તમારું એમા હિત,
આવીને સામે હસે છે ! એના પ્રેમમાં. મીરાંની૦
પ્રેમની ઊંચી છે સગાઈ, એમાં નથી કાંઈ નવાઈ,
માર્ગ સીધો આડું - ન ક્યાંય, સીધું સત્માં પહોંચી જવાય,
ગિરધર ગોપાળ રહેશે, પ્રસન્નમાં. મીરાંની૦

૨૧૦૬ (રાગ : સારંગ)

મૂંગા વાચા પામતા, પંગુ ગિરિ ચઢી જાય !
ગુરુ કૃપા બળ ઓર છે, અંધ દેખતા થાય ! ધ્રુવ
જંગલમાં મંગલ બને, પાપી બને પવિત્ર !
એ અચરજ નજરે તરે, મરણ બને છે મિત્ર ! મૂંગા૦
અખંડ વિશ્વાસે વસું, સાચા શ્રી ગુરુરાજ !
રડવડતો ક્યમ રાખશે ? બનું નહિ નારાજ. મૂંગા૦
મુજ અવગુણ, ગુરુરાજ ગુણ, માનું અનંત અમાપ;
બાળક કર પહોળા કરી, દે દરિયાનું માપ. મૂંગા૦
સમર્થ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર, હું શ્રદ્ધાળુ બાળ;
અચૂક આશ્રય આપીને, પળ પળ લ્યો સંભાળ. મૂંગા૦

॥ માયા માથે શિંગડા, લંબા નવ નવ હાથ ॥
આગે મારે શિંગડા, પીછે મારે લાત ॥

ભજ રે મના

૧૨૬૩

૨૧૦૭ (રાગ : ધોળ)

મીઠી વાણી ઉચ્ચરિયે, જીવનમાં મીઠા બોલા થઈને;
કડવા વેણ કદી કહીએ ના કોઈને, સૌના વહાલા થઈએ. ધ્રુવ
મીઠી બોલી, બોલી ન જાણીએ તો, મૌન ધરીને રહીએ;
કડવું સત્ય પણ મીઠું લાગે જો, સમજાવીને કહીએ. જીવનમાં
કારમો ઘા ભલે લાગ્યો હોય તોયે, રૂઝાતાં ભૂલી જઈએ;
કડવા એક જ શબ્દના બાણે, મહાભારત ઊભું કરીએ. જીવનમાં
બાળક બોલે કાલુઘેલું લાગે સહુને પ્યાર;
કૂડકપટ માયા પ્રપંચ છોડી, સીધા સરળ બની રહીએ. જીવનમાં

૨૧૦૮ (રાગ : ભૂપ-કલ્યાણ)

મનમેં બસા, નૈનોમેં બસા, મેરા રસિયા;
મેં તો ખોઈ ખોઈ નાચું રે ગાવું. ધ્રુવ

ભોલી અનજાન મેં વ્રજકી બાલા, નૈનોકી રાહ ઘુસાં દિલમેં ગ્વાલા,
પુલ ગયા મેરે જનમોંકા તાલા, ધુલ ગયા મૈલ જનમોંકા કાલા;
અબ તો મનમેં ફિરે ઉસકી માલા,
રોમ રોમ હરસાય, અંગ અંગ લલચાયે મેરા રસિયા. મેં
મેરી ઘુંઘર બજે છન છનાતી, મેરી પાયલ બજે જન જનાતી,
મેરી બિંદિયા લસે ચમ-ચમાતી, માંગ સિંદૂર સો રંગ લાતી;
ફૂલ કાનો ખીલે ભાંતી ભાંતી,
મેરા ચૂડા અમર, મેરા ઝૂડા અમર, મેરા રસિયા. મેં
મેરા જગમેં સફલ હુઆ ફેરા, મેં હુઉ ઉસકી, વો પ્રિતમ મેરા,
મિટ ગયા મેરે મનકા અંધેરા, હુઆ અવિચલ મિલન આજ મેરા;
અપને ભીંતર મેંને ઉસકો ઘેરા,
ઉડે અંબર ગુલાલ, 'સખી' લિયો સંભાલ, મેરા રસિયા. મેં

|| માયા તરવર ત્રિવિધકા શોક દુઃખ સંતાપ ||
|| શીતલતા સ્વપન નહીં, ફલ ફીકા તન તાપ ||

ભજ રે મના

૧૨૬૪

૨૧૦૯ (રાગ : ભૈરવી)

મુજે મેરી મસ્તી કહાં લેકે આઈ ?
જહાં મેરે અપને સિવા કુછ નાહીં. ધ્રુવ
પતા જબ લગા મેરી અસ્તિકા મુજકો;
સિવા મેરે અપને કહી કુછ નાહીં. મુજે
સભી મે સભી મે, પડા મેં હી મેં હું;
સિવા નૂર અપને કહી કુછ નાહીં. મુજે
ના દુઃખ હૈ ના સુખ હૈ, ના શોક હૈ કુછ ભી;
અજબ હૈ યે મસ્તી સિવા કુછ નાહીં. મુજે
યે સાગર, યે લહેરે, યે ફેન, યે બુદબુદે;
કલ્પિત હૈ, જલ મેં, સિવા કુછ નાહીં. મુજે
અરે ! મેં હું આનંદ, આનંદ હૈ મેરા;
મસ્તી હી મસ્તી બસ ઔર કુછ નાહીં. મુજે
ભ્રમ હૈ યે દ્રંદ હૈ, જો મુજકો હુઆ થા;
હટાયા જો ઉસકો તો ખજા કુછ નાહીં. મુજે
યે પરદા હૈ દુઈ કા હટાકર જો દેખા;
તો બસ એક મેં હું, જુદા કુછ નાહીં. મુજે

૨૧૧૦ (રાગ : ભૈરવી)

મુઝે કભી કભી સપના યે આયે કી, શ્યામ મેરી ગલિયોંમેં બાંસરી બજાયે. - ધ્રુવ
ચડ ગયા હાથ મેરે જુસ દિન છલિયાં, દેખ ના છિન લૂંગી ઉસકી મુરલીયા (૨);
લાખ અરજ કરે, નૈના નીર ભરે, ચાહે કેસે બહાને વો બતાયે ! મુઝે
પલકો કી ડોર મેં પીરોઈ મેંને કલિયાં, જાને મનાયે કહાં શ્યામ રંગ રલીયાં (૨);
મેરે મોહનકા પતા લા દે કોઈ જરા, પ્યારકી માલા કહી સૂકના જાયે. મુઝે
ઈત ઉત જાઉં મેં તો કહ નહીં પાઉં કુછ, તડપન દિલકી લગી કેસે મેં સુનાઉં ?
નિંદ ન આવે મોહે, ચૈન ન આયે કહુ, નજર ન આવે મેરે સુંદિર શ્યામ. મુઝે

|| સંસારીસે પ્રીતડી સરે ન એકો કામ ||
|| દુખિધામેં દોનો ગયે, માયા મિલી ન રામ ||

ભજ રે મના

૧૨૬૫

૨૧૧૧ (રાગ : જંગલા)

મુઝે મિલા અનોખા પ્યાર, ગુરુ કે ચરણો મેં;
મુઝે મિલા અનોખા પ્યાર, બ્રજ કી ગલિયો મેં. ધ્રુવ
કેસે બતાઉ ક્યા ક્યા ગુજરી ? જબ નૈના હો ગઈ ચાર. બ્રજ કી૦
જમુના તટ જલ ભરન ગઈ થી, મુઝે મિલ ગયા નન્દકુમાર. બ્રજ કી૦
ચુપકે સે મેરે સામને આકે, મેરા ઘૂંઘટ દિયા ઉતાર. બ્રજ કી૦
મુઝે દેખ કે નૈના નયા કે, મોહે મારી પ્રેમ કટાર. બ્રજ કી૦
જનમ જનમ સે ઢૂંટ રહી થી, મુઝે મિલ ગયા નન્દ કા લાલ. બ્રજ કી૦
ઉસ દિન મૈને ક્યા ક્યા પાયા, કોઈ ભી સમઝ નહિં પાયા;
મેરા બસા નયા સંસાર. બ્રજ કી૦

૨૧૧૨ (રાગ : દરબારી)

મુઝે લગી (૩) શ્યામ સંગ પ્રીત, કી દુનિયા ક્યા જાને ?
ક્યા જાને ભઈ ક્યા જાને હો, ક્યા જાને ભઈ ક્યા જાને હો ?
મુઝે મિલ ગયા (૨) મનકા મીત, કી દુનિયા ક્યા જાને ? ધ્રુવ
છબી દેખી મેરે શ્યામકી જબસે, હુઈ બાવરી મેં તો તબસે,
બાંધી પ્રેમકી ડોર પ્રભુસે, નાતા તોડા મૈને જગસે;
યે કેસી પાગલ પ્રીત ? કી૦
ભૂલ ગઈ કહી આનાજાના, જગત લગે સારા બેગાના,
ઓમ્ ઓમ્કી ધૂન હી લગાના, શ્યામ નામ કે રંગમે રંગાના;
મેં તો રંગી શ્યામ કે રંગ. કી૦
પ્રેમકી ભાષા હે યે નિરાલી, કોઈ ક્યાં સમજે બાત સુહાલી ?
મેરે ઔર પ્રિયતમકી બાતે, ક્યાં સમજે કોઈ ક્યા જાને ?
અબ હો ગઈ પ્રભુજીસે પ્રીત. કી૦

॥ માયા માયા સબ કહે, પણ ઓલખે ન કોય ॥
જો મનસે ના ઊતરે, માયા કહિયે સોય ॥

ભજ રે મના

૧૨૬૬

૨૧૧૩ (રાગ : કવ્વાલી)

મુઝે રાસ આ ગયા હૈ, તેરે દર પે સર ઝુકાના;
તુઝે મિલ ગયા પૂજારી, મુજે મિલ ગયા ઠિકાના. ધ્રુવ
મુદતસે આરઝુથી, મિલે ઐસા કોઈ રહબર;
જીનકી કૃપા સે છૂટે, મેરા જગમે આનાજાના. મુઝે૦
કર મુજ પે ઐસી કૃપા, ઓ મેરે પૂજ્ય પ્રભુવર;
કરતા રહુ મેં દર્શન, જબ તક હો આબોદાના. મુઝે૦
મેરી જિંદગી કી નૈયા, મજદાર મેં ફસી હૈ;
તેરે હવાલે કર દી ડૂબે યા પાર લાના. મુઝે૦
તકદીર કા હૂ મારા, તેરે દર પે આ ગયા હું;
ચરણોસે અબ પ્રભુજી, મુજકો ન અબ ઉઠાના. મુઝે૦

૨૧૧૪ (રાગ : મેઘ)

મેં પલ છિન, કલ નહિં પાઉં, મોહન અબ આન મિલો;
મેં પલ બિન, પલ ન રહાઉં, મોહન અબ આન મિલો. ધ્રુવ
દિવસ ન રૈન, નીંદ નહિં રતિયોં, કાસે કહૂં મેરે મન કી બતિયોં;
મેં પલ પલ તુમ્હે બુલાઉં, મોહન અબ આન મિલો. મેં૦
તુમ બિન મેરે ઔર ન કોઈ, લોક લાજ તેરે હિત ખોઈ;
મેં કેસે તુઝે રિઝાઉં ? મોહન અબ આન મિલો. મેં૦
અંસુવન માલા પ્રેમ સે ખોઈ, યે પહિરે મેરે હેં ખોઈ;
મેં થમ થમ નીર બહાઉં, મોહન અબ આન મિલો. મેં૦
હે મેરે પ્રિયતમ પ્રાણેશ્વર, હે મેરે જીવન હૃદયેશ્વર;
મેં રોય રોય મર જાઉં, મોહન અબ આન મિલો. મેં૦
જલ્દી આઓ મોહન પ્યારે, દેર ન લાઓ નન્દ દુલારે;
મેં તુબ બિન પ્રાણ ગવાઉં, મોહન અબ આન મિલો. મેં૦

॥ માન દિયો મન હરબિયો, અપમાને તન છીન ॥
કહે કબીર તબ જાનિયે, માયામે લૌલીન ॥

ભજ રે મના

૧૨૬૭

੨੧੧੫ (ਰਾਗ : ਪਟਈਪ)

ਮੇਰਾ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰੁਪਾ ਸੇ ਸਯ ਕਾਮ ਠੋ ਰਠਾ ਹੈ (੨);
ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਆਪ ਗੁਰੁਵਰ, ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਠੋ ਰਠਾ ਹੈ (੨). ਧੁਵ
ਪਤਵਾਰ ਕੇ ਭਿਨਾ ਠੀ ਮੇਰੀ ਨਾਵ ਚਲ ਰਠੀ ਹੈ,
ਠੈਰਾਨ ਹੈ ਜਮਾਨਾ ਮੰਝਿਲ ਠੀ ਮਿਲ ਰਠੀ ਹੈਂ;
ਕਰਤਾ ਨਠੀ ਮੈਂ ਕੁਝ ਠੀ ਸਯ ਕਾਮ ਠੋ ਰਠਾ ਹੈ.
ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਆਪ੦

ਤੁਮ ਸਾਥ ਠੋ ਜੋ ਮੇਰੇ, ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਕੀ ਕਮੀ ਹੈਂ ?
ਕਿਸੀ ਔਰ ਚੀਜ਼ ਕੀ ਅਯ, ਠਰਕਾਰ ਠੀ ਨਠੀ ਹੈਂ;
ਤੇਰੇ ਸਾਥ ਸੇ ਗੁਲਾਮ ਅਯ (੨), ਗੁਲਝਾਮ ਠੋ ਰਠਾ ਹੈ.
ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਆਪ੦

ਮੈਂ ਤੋ ਨਠਿ ਠੁੰ ਕਾਭਿਲ, ਤੇਰਾ ਪਾਰ ਕੈਸੇ ਪਾਓਂ ?
ਟੁਟੀ ਠੁਠ ਵਾਠੀ ਸੇ, ਗੁਠਾਗਾਨ ਕੈਸੇ ਗਾਓਂ ?
ਤੇਰੀ ਪ੍ਰੇਰਠਾ ਸੇ ਠਿ ਸਯ (੨) ਯੇ ਕਮਾਲ ਠੋ ਰਠਾ ਹੈ.
ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਆਪ੦

੨੧੧੬ (ਰਾਗ : ਯੰਗਾਲ ਠੈਰਵ)

ਮੇਰਾ ਕੋਠ ਨ ਸਠਾਰਾ ਭਿਨ ਤੇਰੇ, ਗੁਰੁਠੇਵ ਸੌਂਵਰਿਠਾ ਮੇਰੇ. ਧੁਵ
ਤੁਮ ਠਕੁਤਨ ਕੇ ਠਿਤਕਾਰੀ, ਮੈਂ ਆਠ ਸ਼ਰਠ ਠਿਠਾਰੀ;
ਮੇਰੇ ਕਾਟੋ ਜਨਮ ਕੇ ਝੇਰੇ, ਗੁਰੁਠੇਵ ਸੌਂਵਰਿਠਾ ਮੇਰੇ. ਮੇਰਾ੦
ਮੇਰੀ ਡੋਲੇ ਠੈਂਵਰ ਭਿਠ ਨੈਠਾ, ਪ੍ਰਠੁਯਨ ਜਾਠੋ ਆਪ ਭਿਵੈਠਾ;
ਮੇਰੇ ਤੁਮ ਠੀ ਠੋ ਸੌਂਯ ਸਵੇਰੇ, ਗੁਰੁਠੇਵ ਸੌਂਵਰਿਠਾ ਮੇਰੇ. ਮੇਰਾ੦
ਤੁਮ ਯੁਗ ਯੁਗ ਅਨੁਠਠਾਮੀ, ਮੋਠੇ ਨੀਂਠ ਸੇ ਆਨ ਜਗਾਠ;
ਕਿਠੇ ਠਿਲ ਕੇ ਠੂਰ ਅਨੁਠੇਰੇ, ਗੁਰੁਠੇਵ ਸੌਂਵਰਿਠਾ ਮੇਰੇ. ਮੇਰਾ੦
ਮੈਂ ਜੁਵ ਅਠਮ ਅਠਿਮਾਨੀ, ਮੈਂਨੇ ਗੁਰੁ ਕੀ ਮਠਿਮਾ ਨ ਜਾਨੀ;
ਕਿਠੇ ਜਗ ਮੈਂ ਪਾਪ ਠਨੇਰੇ, ਗੁਰੁਠੇਵ ਸੌਂਵਰਿਠਾ ਮੇਰੇ. ਮੇਰਾ੦

॥ ਮਾਠਾ ਠਾਠਾ ਠੇਕ ਹੈਂ, ਜਾਨੇ ਭਿਰਲਾ ਕੋਠ ॥
॥ ਠਾਗੇ ਠਾਕੇ ਪੀਠੇ ਪਰੇ, ਸਨਮੁਯ ਆਗੇ ਠੋਠ ॥

੨੧੧੭ (ਰਾਗ : ਕਾਲਿੰਗਡਾ)

ਮੇਰਾ ਸੁਨਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ, ਠਰਿ ਆ ਜਾਠੋ ਠੇਕ ਆਰ;
ਠਰਿ ਆ ਜਾਠੋ ਪ੍ਰਠੁ ਆ ਜਾਠੋ, ਵਿਨਤੀ ਠਠੀ ਆਰਠਠਾਰ. ਧੁਵ
ਜਯ ਠਾਠ ਤੁਮਠਾਰੀ ਆਠੀ ਹੈ, ਤਨ ਮਨ ਕੀ ਸੁਠ ਭਿਸਰਾਠੀ ਹੈ,
ਕੈਸੇ ਠਤਲਾਓਂ ਤੁਮਠੇ ਪ੍ਰਠੁਵਰ ! ਵਿਰਠਾ ਕੀ ਵਠਠਾ, ਵਿਰਠਾ ਕੀ ਠਸ਼ਾ;
ਠਠਤੀ ਨੀਤ ਅਸੁਵੰਨ ਠਾਰ. ਮੇਰਾ੦

ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਮਾਠਾ, ਮਮਠਾ ਮੈਂ, ਅਯ ਤਕ ਓਲਯਾ, ਅਯ ਤਕ ਠਟਕਾ,
ਤੇਰੇ ਵੈਠਵ ਕੋ ਨ ਸਮਯ ਪਾਠਾ, ਸੁਯ ਸਾਗਰ ਤੁੰ, ਠਵ ਠਾਰਕ ਤੁੰ;
ਮੇਰਾ ਠੇਡਾ ਲਗਾ ਠੋ ਪਾਰ. ਮੇਰਾ੦

ਸੰਸਾਰ ਸੇ ਠੋਕਰ ਪਾਠਾ ਠੁੰ, ਪ੍ਰਠੁ ਠਾਰ ਪੇ ਤੇਰੇ ਆਠਾ ਠੁੰ,
ਤੁਮ ਸਮਯ ਕੇ ਅਪਨਾ ਠਾਸ ਪ੍ਰਠੁ, ਠੇ ਠੋ ਠਰਠੋਂ ਮੈਂ ਵਾਸ ਪ੍ਰਠੁ;
ਕੰਗਾਲ ਠੋ ਜਾਠੇ ਨਿਠਾਲ. ਮੇਰਾ੦

ਠੋਠੋ ਪਰ ਨਿਤ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਰਠੇ, ਅਨੁਠਰ ਮੈਂ ਨਿਤ ਤੇਰਾ ਠਾਨ ਰਠੇ,
ਠਸ ਆਠੋ ਠਾਮ ਠੇ ਕਾਮ ਰਠੇ, ਝਿਰ ਜਗ ਸੇ ਮੁਠੇ ਕਠਾ ਕਾਮ ਰਠੇ ?
ਠਸ ਮਾਗੁੰ ਠਠੀ ਵਰਠਾਨ, ਠੇ ਠੋ ਪ੍ਰਠੁ ਅਪਨਾ ਜਾਨ,
ਮੇਰਾ ਸੁਨਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ, ਠਰਿ ਆ ਜਾਠੋ ਠੇਕ ਆਰ. ਮੇਰਾ੦

੨੧੧੮ (ਰਾਗ : ਠੇਸ਼)

ਮੇਰੀ ਪਰਿਠਾਠਿ ਮੈਂ ਠਗਵਾਨ, ਪ੍ਰਕਟ ਠੋ ਜਾਵੇ ਆਠਮਝਾਨ. ਧੁਵ
ਮਮ ਸੁਵਰੁਪ ਅਠੁਠਨੁਠ ਮਨੋਠਰ, ਠੁਵ ਅਠਾਠ ਆਨਠੁ ਸਰੋਵਰ;
ਨਿਸ਼ਾਠਿਨ ਰਠੇ ਓਸੀ ਕਾ ਠਠਾਨ, ਪ੍ਰਕਟ ਠੋ ਜਾਵੇ ਆਠਮਝਾਨ. ਮੇਰੀ੦
ਕਰ ਆਰਾਠਨ ਨਿਯ ਸੁਵਠਾਵ ਕਾ, ਠਠ ਮੇਠੂੰ ਠੁ:ਠਮਠ ਵਿਠਾਵ ਕਾ;
ਕਰ ਠੂੰ ਨਿਯ ਪਰ ਕਾ ਕਠੁਠਾਠ, ਪ੍ਰਕਟ ਠੋ ਜਾਵੇ ਆਠਮਝਾਨ. ਮੇਰੀ੦
ਝਿਸਨੇ ਨਿਯ ਆਠਮ ਆਰਾਠਾ, ਠੂਰ ਠੁਠ ਸਯ ਓਸਕੀ ਪਾਠਾ;
ਪ੍ਰਕਟਾ ਓਸਕੇ ਮੋਠਾ ਮਠਾਨ, ਪ੍ਰਕਟ ਠੋ ਜਾਵੇ ਆਠਮਝਾਨ. ਮੇਰੀ੦

॥ ਪਾਨ ਯਰੰਠਾ ਠੋ ਕਠੇ, ਸੁਨ ਠਰੁਵਰ ਠਨਰਾਠ ॥
॥ ਅਠਕੇ ਠਿਠੁਰੇ ਕਠ ਮਿਲੇ ? ਠੂਰ ਪਡੋਗੇ ਜਾਠ ॥

प्रभुवर तुम अति ही उपकारी, दिखलाते शिवपथ अविकारी;
करते अतः आप गुणगान, प्रकट हो जावे आतमज्ञान. मेरी०
द्रव्यदृष्टिसे हूँ तुम समान, है मात्र परिणति मोहवान;
होवे परिणति आप समान, प्रगट हो जावे आतमज्ञान. मेरी०

२११८ (राग : यलती)

मेरी परिणति में आनन्द अपार, नाथ तेरे दर्शन से. ध्रुव
मूर्ति प्रभु कल्याण रूप है, स्वानुभूति की निमित्त भूत है,
भेद-विज्ञान हो सुपकार नाथ तेरी वाणी से. मेरी०
अनादिकाल का मोह नशाया, निज स्वभाव प्रत्यक्ष लपाया,
प्रभु मोह नशे दुःखकार-शुद्धातम दर्शन से. मेरी०
रागादिक अज दुःखमय जाने, ज्ञानभाव सुखमय पहिचाने,
मैं तो आज लपो भव पार, नाथ तेरे दर्शन से. मेरी०
तिहूँलोक तिहूँकाल मैंकारा, निज शुद्धातम अके निहारा,
शिव स्वरूप शिवकार, नाथ तेरे दर्शन से. मेरी०
तोड सकल जग ह्रं-ह्रं प्रभु, मैं भी निज में रम जाउ विभु,
भाव यही अविकार, नाथ तेरे दर्शन से. मेरी०

२१२० (राग : भैरवी)

मेरी आत रही मेरे मनमें, कुछ कह न सकी उलज्जनों;
मेरे सपने अधूरे हुए नहीं पूरे, आह लगी ज़ुवनमें. ध्रुव
ओ रसिया मन जसिया, नश नशमें हो तुम ही समाये,
मेरे नैना कह देना, मेरा दर्द न तुम सुन पाये,
जुया मोरा ध्यासा रहा सावनमें. मेरी०

॥ फिर तरवर भी यों कहे, सूनो पात अके आत ॥
सधयां औसा सरजिया, अके आवत अके जात ॥

कुछ कहते कुछ सुनते, क्युं चले गये दिलको मसलते ?
मेरी दुनिया हुँ सुनि, जूठा आस का दिपक जलते,
छाया रे अंधेरा मेरी अभियनमें. मेरी०
तुम आवो के न आवो, पिया याद तुम्हारी मेरे संग है,
तुम कैसे ये जतावुं ? मेरी प्रीतका निराला अके रंग है,
लागा हो ये नेहा जैसे जयपनमें. मेरी०

२१२१ (राग : यलती)

मेरे गुरुकी महिमा अपार, ये दुनिया क्या जाने ?
क्या जाने ? कोय क्या जाने ? क्या जाने ? कोय क्या जाने ?
मेरे गुरु है तारनहार, ये दुनिया क्या जाने ? ध्रुव
सद्गुरु साहेबकी शांत सुरतीया, मन मंदिरमें उनकी मुर्तीया,
जय से उनसे लागी नजरीया, गुरुने रंग दी मेरी चुनरीया;
मेरा धन्य हुआ अवतार. ये दुनियां०
मैं चली गुरुदेव रिजाने, सज कुछ जोके उनको पाने,
मेरे मन मंदिरमें भिठाने, मेरे हाँश नहीं है ठिकाने;
मैं सजु सोला शृंगार. ये दुनियां०
तुमको पाना तुम्हे मनाना, आप सिवा अज किसे रिजाना ?
तुमको ही मैंने अपना माना, जग सारा मुजे लागे जेगाना;
दास पर ये किया उपकार. ये दुनियां०

भेषमें न ज्ञान नहीं, ज्ञान गुरु वर्तनमें, मंत्र जंत्र तंत्रमें न ज्ञानकी कहानी है,
ग्रंथमें न ज्ञान नहि, ज्ञान कवि चातुरीमें, आतनिमें ज्ञान नहीं ज्ञान कहा जानी है;
ताते भेष, गुड़ता कवित्त, ग्रंथ मंत्र आत, धनतैं अतीत ज्ञान चेतना निशानी है,
ज्ञानही में ज्ञान नहि ज्ञान और और कहूं, जाके घट ज्ञान सोय ज्ञानका निदानी है.

॥ यकी फिरती देण के, दिया कभीरा रोय ॥
हो पड भीय आयके, साभित गया न कोय ॥

૨૧૨૨ (રાગ : પ્રભાત ભૈરવ)

મેરે પ્રભુ તું મુજકો બતા, તેરે સિવા મેં ક્યાં કરું ?
તેરી શરણ કો છોડ કર, જગકી શરણ કો ક્યાં કરું ? ધ્રુવ
ચંદ્રમા બનકે આપહી, તારોમેં ઝગમગા રહે,
તેરી ચમક કે સામને, દીપક જલા કે ક્યા કરું ? મેરે
કલિયોમેં બસ રહે હો તુમ, ફૂલોમેં હસ રહે હો તુમ,
મેરે મનમેં હો બસે, મંદિરમેં જાકે ક્યાં કરું ? મેરે
બનકે ભ્રમરમેં આપહી, ફૂલોમેં ગુનગુના રહે,
સુંદર સંગીત કે સામને, કીર્તન સૂના કે ક્યા કરું ? મેરે

૨૧૨૩ (રાગ : દેશ)

મેરે મનમંદિરમેં આન, પદારો મહાવીર ભગવાન. ધ્રુવ
ભગવન તુમ આનંદ સરોવર, રૂપ તુમ્હારા મહા મનોહર;
નિશદિન રહે તુમ્હારા ધ્યાન (૩). મેરે મનમંદિરમેં
સુર કિન્નર ગણધર ગુણ ગાતે, યોગી તેરા ધ્યાન લગાતે,
ગાતે સબ તેરા યશ ગાન (૩). મેરે મનમંદિરમેં
જો તેરી શરણાગત આયા, તુને ઉસકો પાર લગાયા,
તુમ હો દયાનિધિ ભગવાન (૩). મેરે મનમંદિરમેં
આયે હે હમ શરણ તિહારી, પૂજકો સ્વીકાર હમારી,
કીજે હમકો આપ સમાન. (૩). મેરે મનમંદિરમેં
રોમ રોમ પર તેજ તુમ્હારા, ભૂ-મંડલ તુમસે ઉજિયારા,
રવિ શશિ તુમસે જ્યોર્તિમાન (૩). મેરે મનમંદિરમેં

|| આરે પારે જો રહા, ઝીના પીસે સોય ||
|| ખૂંટ પકડકે જો રહે, પીસ શકે ન કોય ||

ભજ રે મના

૧૨૭૨

૨૧૨૪ (રાગ : શુદ્ધકલ્યાણ)

મેરે મનમંદિરમેં હે પ્રભુજી, મનમંદિરમેં હે ગુરુજી,
ઝગમગ જ્યોત જગાઓ (૨);
અંધિયારેમેં ભટક રહા હું (૨) અબ તો રાહ દિખાવો,
ઝગમગ જ્યોત જલાઓ. ધ્રુવ
દુઃખસે મેરી ભીગી પલકે, દર્દ કી મારી પલ પલ છલકે (૨);
પુશિયોંકા સાગર ઘન આંખોમેં (૨) લહેર લહેર લહેરાવો. ઝગમગ
દેખ રહી નિત અજબ તમાસા, પલમેં આશા બને નિરાશા (૨);
એસી આંખ મિચોલીસે અબ (૨) મુજકો મત બહેલાવો. ઝગમગ
એસા વર દો, એસા કર દો, ધ્યારકા રસ હિરદયમેં ભરદો (૨);
તન મનકા સબ દુઃખ મિટ જાયે (૨) એસા ગીત સુનાવો. ઝગમગ

૨૧૨૫ (રાગ : નટભિહાગ)

મેરે સદ્ગુરુ દીનદયાલ, કાગ સે હંસ બનાતે હેં;
મેરે સદ્ગુરુ દીનદયાલ, કે સોયા મનુવા જગાતે હેં. ધ્રુવ
અજબ હેં સંતો કા દરબાર, જહાં હેં ભક્તિ કા ભંડાર;
શબ્દ અનમોલ સુનાતે હે, કી મનકા ભરમ મિટાતે હેં. મેરે
ગુરુજી સત્કા દેતે જ્ઞાન, જીવકા ઈશ સે લગતા ધ્યાન;
વો અમરત ખૂબ પિલાતે હેં, કી મનકી ધ્યાસ બુઝાતે હેં. મેરે
તુમ કરલો ગુરુકા ધ્યાન, સહજ પરકાશ હો જાયે જ્ઞાન;
વો અપના જ્ઞાન લુટાતે હેં, કિ ભવસે પાર લગાતે હેં. મેરે

જલકો સનેહી મીન, બિછુરત તજે પ્રાન, મનિ બિનુ અહિ જેસે જીવત ન લહિયે,
સ્વાતિ બિંદુકો સનેહી, પ્રગટ જગતમાંહિ, એક સીપ દૂસરો, યુ ચાતકહુ કહિયે;
રવિકો સનેહી પુનિ, કમલ સરોવરમેં, શશિકો સનેહી હૂ ચકોર જેસે રહિયે,
તૈસેહી સુંદર એક, પ્રભૂસૂં સનેહ બોર, ઓર કહુ દેખિ કાહૂ, વોર નહિ લહિયે.

|| કાલ હમારે સંહ રહે, કૈસી જતનકી આસ ? ||
|| દિન દસ રામ સંભાર લે, જબ લગ પિંજર પાસ ||

૧૨૭૩

ભજ રે મના

२१२६ (राग : जनगारा)

मैं कौन जतन चढ जाँ अटरिया सतगुरु की,
मैं काहें पकड चढ जाँ अटरिया सतगुरु की. ध्रुव
सत की नाव धर्म की जल्ली, मैं ज्ञान पकड चढ जाँ;
अटरिया सतगुरु की. मैं०
उंची-नीची राह, ऽगर चपटीली, मेरो पग नहिं ठहराय;
अटरिया सतगुरु की. मैं०
चढत चढत जण चढी रे अटरिया, वहाँ सतगुरु मिल गये आप;
अटरिया सतगुरु की. मैं०
चढत चढत जण मीली रे अटरिया, मेरा ञिलमिल ञिलके नूर;
अटरिया सतगुरु की. मैं०

२१२७ (राग : पूरवैया)

मैं तो जपूँ सदा तेरा नाम, सद्गुरु दया करो;
दया करो, हो कृपा करो. ध्रुव
द्वार पे आया भक्त तुम्हारा, अपनी दयाके जोलो द्वारा;
पुरण हो सण काम, सद्गुरु दया करो. मैं०
भजन कीर्तन गाँठि तेरा, निशदिन पाँठि दर्शन तेरा;
कृष्ण कृष्ण मेरे राम, सद्गुरु दया करो. मैं०
जहाँ जहाँ देखुं सूरत तेरी, मनमें अस गद्य मूरत तेरी;
शरण मैं ले लो मेरे राम, सद्गुरु दया करो. मैं०
साधु संतकी संगत देना, अपने नाम की रंगत देना;
अपना जना लो मेरे राम, सद्गुरु दया करो. मैं०
मन मंदिर की ज्योत जगा हो, मुझे अपना तुम रूप दिपा हो;
पहुँचा हो निज धाम, सद्गुरु दया करो. मैं०

॥ मरते मरते जुग मुवा, अवसर मुवा न कोय ॥
॥ दास कबीरा यों मुवा, जहुरि न मरना होय ॥

भज रे मना

१२७४

२१२८ (राग : चंद्रकौश)

मैं भटक रहा था जंगल में, मुझे पथ दिखलाया सतगुरु ने;
अंधेरी अमावस छाई थी, मुझे चाँद दिखाया सतगुरु ने. ध्रुव
मैं तरस रहा था जाने को, जन्मों की लूप मिताने को;
जडी महर हुँ, ज्ञानामृत का, ध्याला पिलाया सतगुरु ने. मैं०
गहरी निद्रा में सोया था, मैंने होश जेश सण जोया था;
मेरी जुली अचानक आँप प्रभु, आकर के जगाया सतगुरु ने. मैं०
मैं सुण की साँस न लेता था, दुःख के दरिया में जहता था;
मेरी धन्य घडी सुण सागर की, लहरों में जिलाया सतगुरु ने. मैं०
मैं अन्धा था मुझे नयन दिये, मैं गूंगा था मुझे जैन दिये;
जहरा था देकर कान मुझे, गुरु मन्त्र सुनाया सतगुरु ने. मैं०

२१२९ (राग : विभास)

मैं ये निर्ग्रन्थ प्रतिमा देखूँ जण ध्यान से;
जैठे पद्मासन जिनवर, देखो किस शान से. ध्रुव
राग और द्वेषका नाम नहीं, जैठे अपने अन्तर में,
दृष्टि को अन्धर करके, प्रभु जैठे हैं निज घर में;
अन्धन से पापी उतरते, जिनके गुणगान से. जैठे०
कर्मकालिमा नष्ट करी और अष्टकर्म को ज़ुता,
वो भी हो जाते जिनवर सम, जो आतम रस पीता;
आत्म के अनुभवी दीर्घ सणको निष्काम से. जैठे०
देती ये उपदेश मूर्ति, अरे जगत के ज़ुवाँ,
चौरासी से थकान लगी, तो आतम रस पीवो;
हम तो थक कर जैठे, हैं सारे जहान से. जैठे०
हाथ पे हाथ धरे जैठे जो वही वीतरागी है,
तीन लोक की सत्मी सम्पदा, जिनवर ने त्यागी है;
अज भी भगवान हो तुम, पहले भी भगवान थे. जैठे०

॥ मन मूवा माया मूँ, संशय मुवा शरीर ॥
॥ अविनाशी तो ना मरे, तूँ क्यो मरे कबीर ? ॥

भज रे मना

१२७५

૨૧૩૦ (રાગ : ખિદ્રાવની)

મૈં વૈભવ પાયા રે, નિજ શુદ્ધાતમ સારમૈં. ધ્રુવ
દર્શન જ્ઞાન અનંત લખાયા, વીર્ય અનન્ત સુ પાયા,
સુખસાગર મૈં એસા દેખા, ઓર ન છોર દિખાયા;
મન હષયા રે, નિજ શુદ્ધાતમ સારમૈં. મૈં૦
અરસ અરૂપી અસ્પર્શી, વિજ્ઞાનઘનમ્ સુખકારા,
ટંકોત્કીર્ણ પરમ ધ્રુવ શાશ્વત્, મૈં જ્ઞાયક અવિકારા;
શ્રદ્ધા લાયા રે, નિજ શુદ્ધાતમ સારમૈં. મૈં૦
તીન લોકકા વૈભવ મુઝકો, ફીકા આજ દિખાવે,
અગુરુલદુ પ્રભુતા નિજ નિરખી, ઓર ન કછુ સુહાવે;
મોહ પલાયા રે, નિજ શુદ્ધાતમ સારમૈં. મૈં૦
બન્ધ-મુક્તિકા નહીં વિકલ્પ, નિર્બન્ધ સ્વરૂપ ત્રિકાલા,
નિજ સ્વરૂપ કે આશ્રયસે હી, સ્વયં કટે ભવ જાલા;
દ્યુવદૃષ્ટિ લખાયા રે, નિજ શુદ્ધાતમ સારમૈં. મૈં૦
જાગે નાથ પુરૂષાર્થ સુ અનુપમ, નિજમૈં હી રમ જાઊં,
આધિ વ્યાધિ ઉપાધિરહિત મૈં, પરમ સમાધિ પાઊં;
નિજરૂપ સુહાયા રે, નિજ શુદ્ધાતમ સારમૈં. મૈં૦

૨૧૩૧ (રાગ : કલાવતી)

મૈલી ચાદર ઓઠ કે કૈસે ? દ્વાર તુમ્હારે મૈં આવું;
હે પાવન પરમેશ્વર મેરે, મનહી મન શરમાવું. ધ્રુવ
તુમને મુજકો જગમૈં ભેજા નિર્મલ દેકર કાયા,
આ કરકે સંસારમૈં મૈને ઇસકો દાગ લગાયા;
જન્મ જન્મ કી મૈલી ચાદર, કૈસે ? દાગ છુપાઉં. મૈલી૦
નિર્મલ વાણી પાકર તુજસે, નામ ન તેરા ગાયા,
આંખે મુંદ કર હે પરમેશ્વર, કભી ન તુજકો ધ્યાયા;
મનવીણાકી તારૈં ટુટી, અબ ક્યા ગીત સુનાઉં. મૈલી૦

॥ દેહી નિરંતર દેહરા, તામે પરતછ દેવ ॥
॥ રામ નામ સુમરન કરો, કહા પત્યરકી સેવ ? ॥

નેક કમાઈ કી ન કોઈ, જગસે પ્રીતી જોડી,
જોડ કે નાતે ઇસ દુનિયા સે, તુમ સંગ પ્રીતિ તોડી;
કરમ ગઠરીયા સરપે બાંધે, પગ ભી ચલ નહી પાઉં. મૈલી૦
ઈસ નશ્વર સંસારમૈં મૈને, મહલ પે મહલ બનાયા,
એસે ઘનસે ભરે ખજાને, અન્ત મૈં કામ ન આયા;
જગકી માયા જગમૈં છુટી, અબ રો રો પછતાઉં. મૈલી૦
ઈન પૈરોં સે ચલકર તેરે મંદિર કભી ન આયા,
જહાં જહાં હો પુજા તેરી, કહીં ન સરકો ઝુકાયા;
હે હરિહર મૈં હારકે આયા, અબ ક્યા ? હાર ચઢાઉં. મૈલી૦

૨૧૩૨ (રાગ : હિંદોલ)

મોરી લાગી લગન તોસે ગીરધારી;
તોરી સાંવરી સૂરત પર બલિહારી. ધ્રુવ

કૈસે મનકી વ્યથા સુનાઉ, કૈસે દિલ અપના દિખલાવું ?
તન મન તૂં હૈ, જીવન વૂં હૈ, જીવન દે દો ગિરિધારી;
ગિરિધારી મોરે રસિક બિહારી. મોરી૦

રંગ રસિયા આવો મધુવનમૈં, ધ્યાર ભરા બાકી ચિંતવનમૈં,
બંસી બજાદો, સાજ મિલાદો, જ્યોતિ જલાદો ગિરિધારી;
ગિરિધારી મોરે બાંકે બિહારી. મોરી૦

મોર પંખકા મુકુટ નિરાલા, ગલ સોહે બૈજન્તી માલા,
સંગમૈં રાધા પ્રેમ અગાધા, ઝલક દિખાદો ગિરિધારી;
ગિરિધારી મોરે, કુંજ બિહારી. મોરી૦

જબસે નામ લિયા હરિ તેરા, છોડ દિયા સબ તેરા મેરા,
અખિયાં આતુર, મન પ્રેમાતુર દર્શન દે દે ગિરધારી;
ગિરિધારી ગો-વર્ધનધારી. મોરી૦

॥ સુદ્ધિ બિન સુમરન નહિ, ભાવ બિન ભજન ન હોય ॥
॥ પારસ બિય પરદા રહા, ક્યાં લોહ કંચન હોય ? ॥

२१३३ (राग : मिश्र भैरवी)

मोहे सतगुरु श्याम मिलाय दियो;
श्याम मिलायो मोहे राम मिलायो, आतमराम मिलाय दियो. ध्रुव
सुत नारी गृह अंध छुडाकर, अपनी शरण में लगाय दियो. मोहे
स्वप्ना सम विश्व टिपाकर, विषयों से मन हटाय दियो. मोहे
उर अज्ञान क्पाट जोलकर, ज्ञान का दीप जलाय दियो. मोहे
तत्त्वमसि का लक्ष्य लपाकर, पंच क्लेश मिटाय दियो. मोहे
अस्ति भाति प्रिय सार अताकर, नाम रूप मिटाय दियो. मोहे
सत्चित्त आनन्द रूप गुरुवर, अपना आप अताय दियो. मोहे

२१३४ (राग : सारंग)

मंगलमय मंगलकारी जिन, शासन ध्वज लहेराता;
अनेकांतमय वस्तु व्यवस्था, का यह जोध कराता.
स्याद्वाह शैलीसे जगका, संशय तिमिर मिटाता;
यौ गति दुःख नशाता, जन गन मन हरसाता,
जुन शासन सुखदाता.
सम्यक् दर्शन, ज्ञान चरितमय, मुक्ति मार्ग अतलाता;
जय हो, जय हो, जय हो, जय जय जय जय हो.

२१३५ (राग : कीरवाणी)

ना इरोग लामकी जुहुत जु, ना जुआअरुकी तलाश है;
जो कीसीकी राहमें जो गध, मुझे उस नजरकी तलाश है. ध्रुव
पडे मुझपे ऐसी कोरु नजर, मेरे होंश गुम रहे उम्रभर;
में नजर न जुससे मिला सकुं, मुझे उस नजरकी तलाश है. ना०

॥ सुमरन सिद्धि यों करो, जयां गागर पनिहार ॥
हाले चाले सुरतमें, कहे कबीर बियार ॥

मेरी राहते हो न मंजीले, की में पुश नहीं हुं क्यामसे;
जो कभी अतम न हो सके, मुझे उस सफरकी तलाश है. ना०
अच सकीले जोड पुदा मगर, में गुकाके कैसे उठाउ सर;
यही दास्तां यही संगदर, मेरी उम्रभरकी तलाश है. ना०

२१३६ (राग : जोगिया)

मंदिरे पधारो स्वामी सलूणा ! तमारा विना नाथ क्याये गमे ना. ध्रुव
अंतरनी वातो आंसु कहे छे, कृपाणु ! हवे ठागु तलसावशो मा;
विरह वेदना व्यापी, क्याये गमे ना. मंदिरे०
स्मरण जन्म जूनां स्मृतिमांही आवे, नयन शोधता तमने प्रभु आर्तभावे;
के मुज परथी दृष्टि हटावी हटे ना. मंदिरे०
हरपाती पण पण प्रभु तमने जोरु, हवे दिन विरहमां वीते रोरु रोरु;
विजोगनुं दुःख आवुं कोरुने हशो ना. मंदिरे०
तमे जरु वस्या स्वामी स्वरुप महेलमां, रज्जती रही हुं, आ संसार रणमां;
हवे नाथ अंतरथी अणगा थशो ना. मंदिरे०
प्रभु मुजने तारो ! उगारो ! उगारो ! मूकी मस्तके हाथ, धोने सहारो;
क्षमावंतने ठागु कहेवुं घटे ना. मंदिरे०
अंतरनी ज्योति प्रगटावी जाओ ! अमी आतमाना छलकावी जाओ;
दिलासाओथी दिलनुं दुःख जशे ना. मंदिरे०

२१३७ (राग : असंतोहार)

यह धर्म है आतमज्ञानी का, सीमंघर महावीर स्वामी का;
घस धर्म का लैय्या क्या कहना ? यह धर्म है वीरों का गहना. ध्रुव
यहाँ समयसार का चिंतन है, यहाँ नियमसार का मंथन है;
यहाँ रहते है ज्ञानी मस्ती में, मस्ती है स्व की अस्ति में. यह०

॥ माला जो करमें झीरे, जुल झिरे मुजमांहि ॥
मनुवा तो चौदसि झिरे, ऐसो सुमरन नाहि ॥

अस्ति में मस्ती ज्ञानी की, यह जात है भेदविज्ञानी की;
 यहाँ ऋते हैं ऋते आनंद के, आनंद ही आनंद आत्म में. यह०
 यहाँ आहुपली से ध्यानी हुये, यहाँ कुण्डकुण्ड से ज्ञानी हुये;
 यहाँ वीर प्रभु ने ये जोला, है जैनधर्म ही अनमोला. यह०

२१३८ (राग : भीमपलास)

यह प्रेम सदा भरपूर रहे, भगवान तुमारे चरणोंमें,
 यह अरज मेरी मंजूर रहे, भगवान तुमारे चरणोंमें. ध्रुव
 ज़ुवन को मैंने सौंप दिया, हर दोर तुमारे हाथोंमें;
 उद्धार पतन अज मेरा हैं, भगवान तुमारे हाथोंमें. यह०
 संसार असार है सार नहीं, पाकी न रहे अज भूप कही;
 मैं हूँ संसार के अंधन में, संसार तुमारे हाथोंमें. यह०
 आंजोमें सदा ये ध्यान रहे, और मन चरणों में लगा रहे;
 यह अंत समयकी अरजु है, भगवान तुमारे चरणों में. यह०
 यह बार बार में कहेता हूँ, आगे प्रभु आपकी मरजु है;
 यह भाव सभी भक्तनके हैं, भगवान तुमारे चरणोंमें. यह०

२१३९ (राग : आशावरी)

ये तो प्रेमकी जात है उधो, अंदगी तेरे अस की नहीं है;
 यहां सिर देके होते हैं सौंटे, आशिकी कोर सस्ती नहीं है. ध्रुव
 तेरे प्रेमीओने कज वक्त पूछा, तेरे द्वार पे आने को भगवन;
 यहां दम-दम पे होती है पूजा, सर गुजाने की कुत्सद नहीं है. ये०
 जिसके दिलमें असे श्याम प्यारे, वो तो होते हैं जगसे न्यारे;
 जिनकी नजरोंमें प्रीतम असे है, वो नजर फिर तरसती नहीं है. ये०
 जो असल में है मस्तीमें डूबे, उनको परवाह नहिं है किसीकी;
 जो उतरती और चढ़ती है मस्ती, वो हकीकत में मस्ती नहीं है. ये०

॥ सुमरन असो किजुये, अरे निशाने चोट ॥
 ॥ सुमरन असो कीजुये, हले नहीं ज़ुल होठ ॥

२१४० (राग : यलती)

ये भीठा प्रेमका प्याला, कोर पियेगा किस्मतवाला;
 ये सत्संगवाला प्याला कोर पियेगा किस्मतवाला. ध्रुव
 प्रेम गुरु है, प्रेम है चेला, प्रेम धर्म है, प्रेम है मेला;
 गुरु प्रेमकी इरो माला, कोर इरेगा किस्मतवाला. ये भीठा०
 प्रेम जिना प्रभु नहीं मिलते, मनके कष्ट कभी नहीं टलते;
 गुरु प्रेम करे उज्यारा, कोर करेगा किस्मतवाला. ये भीठा०
 प्रेमका गहिना प्रेमी पावे, जन्म मरण का दुःख मिटावे;
 गुरु काटे कर्म जंजाला, कोर काटेगा किस्मतवाला. ये भीठा०
 प्रेम ही सजके कष्ट मिटावे, लाजों से दुराचार छुडावे;
 गुरु प्रेममें हो मतवाला, कोर अनेगा किस्मतवाला. ये भीठा०
 मुक्तिका सुभ प्रेमी पावे, नरकोमें हरगीज नहीं जावे;
 गुरु प्रेमका भोजन आला, कोर पावेगा किस्मतवाला. ये भीठा०

२१४१ (राग : भैरवी)

ये समय जडा हरजार्थ, समयसे कौन लडा मेरे भाई (२) ? ध्रुव
 राज सेना लेकर ध्रुमे, नगर नगर हो आये (२),
 ज़ुस माटीको ज़ुते मूरुप, उसमें ही जो जाये;
 ना काम आये चतुर्थाई, समयसे कौन लडा मेरे भाई (२) ? ये०
 टलता सूरुज दिन ले जाये, चंदा रात चूराये (२),
 सांसोका अनमोल जजाना, पग पग लूटता जाये;
 लूटेरा लूटे हर अंगनाई, समयसे कौन लडा मेरे भाई (२) ? ये०
 तेज हवाओंके जोकोंमें ज़ुवन ज्योत जगाये (२),
 ग़ाडी ग़ाडी जालक भटके, तितली हाथ न आये;
 उडाती धूल फिरे घानाई, समयसे कौन जडा मेरे भाई (२) ? ये०

॥ सुमरन सुरति लगाय के, मुभसे कछु न जोल ॥
 ॥ जाहर के पट देज के, अंतरके पट जोल ॥

२१४२ (राग : गमल)

रसकी एो भुंए क्वा मीली ? मन हो गया भगन;
भीतरकी वो कली भीली, मन हो गया यमन. ध्रुव
आंभोकी एो अंभुरीया, तेरे ही रससे भीनी,
कायाकी ये चदरीया अेकत्व रसको पीनी;
अमृत कलश छलक रहा, दिलकी भूरी तपन. रसकी०
ऐसा भी अेक पल था, जल में ही जल रहे थे,
छलने चले जहां को, भुए को ही छल पडे थे;
जल दीप दिलका जल उठा अभावस हुर्य पूनम. रसकी०
जल चंद्र आसमाका सृष्टि पे अेररस हुआ,
अरसी थी रस मधुरीया, तन मन ये तरअतर हुआ;
अल मस्ती ऐसी एा गह, भुएही हो गया भजन. रसकी०

२१४३ (राग : भैरवी)

रहुं छुं तेथी रोज उदास. ध्रुव
समजल आपी शक्ति न आपी, त्याग विनानी भक्ति आपी;
आंभ छतां अंधारे भटकुं, तोये न मणे प्रकाश. रहुं०
रोज करुं छुं तुजने वंदन, तोये न छूटे माया अंधन;
क्यां सुधी भटकुं आ भवरणमां, छीपे न मननी प्यास. रहुं०
मन मारुं प्रभु, कहुं न माने, स्थिर थर ना भेसे अेक स्थाने;
उन्मत्त थर अकणावे भुजने, आपे कायम प्रास. रहुं०
भुवन नाव चढ्युं चकडोणे, विषम वायुना वंटोणे;
तरशे के डूअशे भवजणमां, रह्यो नथी विश्वास. रहुं०
दया करोने हे दीनअंधु, तरवो छे मारे भवसिंधु;
रटतां रटतां नाम तमारुं, छूटे छेव्ला श्वास. रहुं०

॥ अंतर 'हरिहरि' होत हैं, भुजकी हाजत नाहि ॥
॥ सहजे धुन लागी रहे, संतनके घट मांहि ॥

भज रे मना

१२८२

२१४४ (राग : आहीरभैरव)

राम राम जप ले प्यारे, भुवन चार दिनोंका मेला;
और न कोर संगी साथी, जना तुमको अेक अकेला. ध्रुव
रस जगमें हे तू महेमान, अपने कर्मको पहचान,
राम नाम तू जप ले अंधु, अिंची कर ले अपनी शान;
भुवन पानीका अेक रेला, जना तुमको अेक अकेला. राम०
ना रहे भक्तिसे अनजान, समय गंवाये क्युं? नादान,
राम तुमने जे राह दिआअे, उस पर चलनेकी तू ढान;
दुःख तो सजने जगमें जेला, जना तुमको अेक अकेला. राम०
प्रभुसे एो पल कर ले प्यार, भुवनका रतना ही सार,
जिसके मनमें प्रभुकी श्रद्धा, होता उसका भेडा पार;
हरि सुभिरनकी हे ये भेला, जना तुमको अेक अकेला. राम०

२१४५ (राग : जोगिया)

राम रंग अरस्थो री, आज भोरे आंगनमें. ध्रुव
जग गये सज सोये सपने, सभी पराये हो गये अपने;
लगे नामकी माला जपने, राज कृपाणु दरस्थो री. राम०
दरती नाची अंअर नाचा, आज देवता भुलकर नाचा;
में नाची मेरा प्रीतम नाचा, अंग अंग हरस्थो री. राम०
युग युगके थे नैन पियासे, आज पीयत सभी भिना पिलाअे;
कहां भिडाअिं भेरे राम आये, ठोर कोर करस्थो री. राम०
ठहर गह रात रूका हे चंदा, घरी और साधो भोज भुंदा;
तू निर्दोष अरे क्यो मंदा, घडी अेक अरस्थो री. राम०
लाली भेरे लालकी, जित देभूं तित लाल प्रीतम;
में भी हो गह लाल प्रीतम, प्रेमरस अरस्थो री. राम०

॥ भक्तिद्वार है सांकां, राधे दसमा भाय ॥
॥ मन जल म्हावत हो रहा, क्यां कर सके समाय ? ॥

भज रे मना

१२८३

૨૧૪૬ (રાગ : પ્રભાત)

ઋષભ જિનરાજ મુજ આજ દિન અતિ ભલો, ગુણનીલો જેણે તું નયણ દીઠો;
દુઃખ ટળ્યાં સુખ મિલ્યાં સ્વામી ! તું નિરખતાં, સુકૃત સંચય હુવો પાપ^૧નીઠો. ઋષભભ
કલ્પશાખી^૨ ફળ્યો^૩ કામઘટ મુજ મલ્યો, આંગણે અમિયનો મેહ^૪ વૂઠો;
મુજ^૫ મહીરાણ^૬ મહીભાણ તુજ દર્શને, ક્ષય^૭ ગયો કુમતિ અંધાર જૂઠો. ઋષભભ
કવણ^૮ નર^૯ કનકમણિ છોડી તૃણ સંગ્રહે ? કવણ^{૧૦} કુંજર તજી^{૧૧} કરહ લેવે ?
કવણ બેસે તજી કલ્પતરુ બાવળે ? તુજ તજી અવર સુર કોણ સેવે ? ઋષભભ
એક મુજ ટેક સુવિવેક સાહેબ સદા, તુજ વિના દેવ^{૧૨} દુબો ન^{૧૩} ઈહું;
તુજ વચન-રાગ સુખ સાગરે ઝીલતો, કર્મભર^{૧૪} ભ્રમ થકી હું ન બીહું. ઋષભભ
કોડી છે દાસ વિભુ ! તાહરે ભલભલા, માહરે દેવ તું એક પ્યારો;
પતિતપાવન સમો જગત ઉદ્ધારકર, મહિર^{૧૫} કરી^{૧૬} મોઠિ^{૧૭} ભવજલદિ તારો. ઋષભભ
મુક્તિથી અધિક તુજ ભક્તિ મુજ મન વસી, જેહશું સખળ^{૧૮} પ્રતિબંધ લાગ્યો;
ચમકપાષાણ^{૧૯} જિમ^{૨૦} લોહને ખેંચશે, મુક્તિને સહજ તુજ ભક્તિરાગો. ઋષભભ
ઘન્ય તે કાય જેણે^{૨૧} પાય તુજ પ્રણમીએ, તુજ^{૨૨} થુણ્યે જેહ ઘન્ય ! ઘન્ય !^{૨૩} જિહા;
ઘન્ય ! તે હૃદય જિણે તુજ સદા સમરીએ, ઘન્ય ! તે રાત ને ઘન્ય !^{૨૪} દિહા. ઋષભભ

■ (૧) નાઠાં, નાશ થયાં, (૨) કલ્પવૃક્ષ, (૩) ઈચ્છિત ફળ દેનાર દિવ્ય ઘડો,
(૪) અમૃતની વર્ષા થઈ, (૫) રાજા, (૬) સૂર્ય, (૭) નાશ પામ્યો, (૮) કયો,
(૯) પારસમણિ, (૧૦) હાથી, (૧૧) ઊંટ, (૧૨) બીજો, (૧૩) ઈચ્છું, માનું,
(૧૪) કર્મરૂપી ભર ઉનાળાની ગરમીથી, (૧૫) મહેર, કરુણા, કૃપા, (૧૬) મને,
(૧૭) સંસારસમુદ્ર, (૧૮) સંબંધ, (૧૯) લોહચુંબક, (૨૦) લોટાને, (૨૧) જેનાથી,
(૨૨) સ્તવે, વખાણે, (૨૩) જીભ, (૨૪) દિવસ.

૨૧૪૭ (રાગ : ભૈરવી મિશ્ર)

રંગ દે ચુનરિયા (૨), શ્યામ પિયા મોરી રંગ દે. ધ્રુવ
ઐસી રંગ દે કે રંગ નાહી છૂટે; ઘોબીયા ઘોયે રે ચાહે સારી ઉમરિયા. શ્યામભ

|| રાઈ બાંટા બીસવાં, ફિર બીસનકા બીસ ||
|| ઐસા મનુવા જો કરે, તાહિ મિલે જગદીશ ||

ભજ રે મના

૧૨૮૪

બિના રંગાયે મેં તો ઘર નાહી જાઉંગી; બીત હી જાયે ચાહે સારી ઉમરિયા. શ્યામભ
લાલ ના રંગાઉ મેં તો હરી ના રંગાઉ; અપને હી રંગમેં રંગ દે ચૂનરિયા. શ્યામભ
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધર નાગર; શ્યામ ચરણને લાગી નજરિયા. શ્યામભ

સાખી

યા અનુરાગી ચિત્તકી, ગતિ સમુઝે નહીં કોય;
જયો જયો બૂડે 'આપ' રંગ, ત્યાં ત્યાં ઉજ્જવલ હોય.

૨૧૪૮ (રાગ : ચલતી)

રૂદિયું રૂવે ને હૈયું હીબકાં ભરે,
મારું રૂદિયું રૂવે ને હૈયું હીબકાં ભરે. ધ્રુવ
પાપનો જાગ્યો પોરો, હરિ નવ આવે ઓરો;
અણમીચીં આંખે, આંસુ-ધારા સરે. મારું
ઘાંટો થયો છે ઘેરો, બાપુ ! બન્યો શું બહેરો ?
વિનતિ વ્હાલીડો કાને કેમ ના ઘરે ? મારું
છોરૂ કછોરૂ થાયે, માવીતર નવ અકળાયે;
કીધા અપરાધો પળમાં માફ કરે. મારું
શરણું શામળિયા ! લાઘ્યું, ચરણોમાં ચિત્તને સાંધ્યું;
ચિંતા શી મારે ? નૌકા ડૂબે કે તરે. મારું
ઘેરાયો ગોવિંદ ! આજે, જો જે બિરદ ના લાજે;
હાર્યા હૈયામાં હિંમત હરિ ! તું ભરે. મારું
તારે આધારે જીવું, પછી મારે શાનું બહીવું ?
ખેલ ખેલ્યા છે ખરાખરીના ખરે. મારું
ઝાંખીને કાજે ઝૂરું, જીવન લાગ્યું છે બૂરું;
હિમાળાં હૈયાં હિમ ક્યારે નિઝરે ? મારું

|| માલા પહેરે કૌન ગુન, મનકી દુબિધા ન જાય ||
|| મનમાલા કર રાખિયે, હરિ ચરનન ચિત લાય. ||

૧૨૮૫

ભજ રે મના

૨૧૪૯ (રાગ : મૂલણા)

લગની તો સદ્ગુરુશું લાગી, જે તન મન ઘન આશા ત્યાગી. ધ્રુવ
સાંભળ વાત કહું સાહેલી, કીધા રે મેં તો બળિયાજી બેલી;
માથું રે પહેલું પાશંગમાં મેલી. લગની૦
સુગુરુ વિના બીજો જો ઘાઝં, તેથી તો જીવિત બગડે છે માઝં;
જીતી બાજી હાથે શું હાઝં? લગની૦
સદ્ગુરુ વિના બીજા જો વરિયે, ગજે ચઢી ખચ્ચર કેમ ચઢિયે?
એવું જીવ્યાથી ભલું જો મરીએ. લગની૦
ન ડરે એ તો લોક તણી લાજે, કે શિર ઉપર રાજેશ્વર ગાજે;
દેહ ધર્યો પરમારથ કાજે. લગની૦
મર્યાદા મેં તો લોક તણી મેટી, પ્હેરી રે મેં તો પ્રેમ તણી પેટી;
શ્રી લઘુરાજના સ્વામીને ભેટી. લગની૦

૨૧૫૦ (રાગ : આશા મિશ્ર)

લાગી કૈસી લગન ? મીરાં હોકે મગન,
વો તો ગલિ ગલિ હરિ ગુન ગાને લગી;
જો થી મહલો પલી, બનકે જોગન ચલી,
આજ રાની દિવાની — કહાને લગી. ધ્રુવ
જાકે લાગે હૈ તન વો હિ જાને હૈ મન,
પીર કાહે પરાઈ સતાને લગી;
જગ રૂહે તો કયા ? સબ છૂટે તો કયા ?
મીરાં ગોવિંદ-ગોપાલ-ધ્યાને લગી. વો૦
રાહ રોકે નહી, કોઈ ટોકે નહીં,
આજ સરિતા હૈ સાગર સમાને લગી;
ઝહર રાણા દિયા, માન અમૃત પિયા,
પ્રેમ પ્રીતમકા વહ આજમાને લગી. વો૦

|| મૂંડ મુંડાવત જુગ ગયે, અબહુ ન મિલિયા રામ ||
|| રામ બિચારા ક્યા કરે ? મન કે ઔર હિ કામ ||

ભજ રે મના

૧૨૮૬

રંગી મોહન કે રંગ બૈઠ સંતન કે સંગ,
પ્રીત સાંચી કી રીત બતાને લગી;
દુઃખ લાખો સહે, મુખ ગોવિંદ કહે.
જીના મરના સમાન મનાને લગી. વો૦

૨૧૫૧ (રાગ : દરબારી)

વખત વને અણમોલ, તાંકડી તો જો કરી ગન તોલ. ધ્રુવ
બે જા વજન તું કરીયે વેવલી, પંઢ તા ડોલમ્ ડોલ;
ભરઈ ભાથર મેં હટ હટ નીંચે, હલાઈયે પોલમ પોલ. તાંકડી૦
ઘડો રખે તું ઘડે વગરજી, છાબડે છેતરીયે છોલ;
કુડી કલા તું કરમ બંધીયેતી, અંતર મન તું ખોલ. તાંકડી૦
કે કેં જોખ્યા હત, કેર રે જોખાણું, કેર રે બંધાણું ખોલ;
પર કે છડ પંઢ જાત જોખી ગન, 'તેજ' વજાય ને ચેં ઢોલ. તાંકડી૦

૨૧૫૨ (રાગ : ચલતી)

પ્રવાસી તમે ભૂલ કરો છો ભારી,
તપસી નથી આ તસ્કર પૂરો, સાધૂવેષમાં શિકારી. ધ્રુવ
છળકપટમાં તમે ન સમજ્યાં, એની અજબ હુશિયારી;
લાગે અમને પકડી લેવા, વેગે રહ્યો વિચારી. પ્રવાસી૦
ઊજળું એટલું દૂધ ન સમજો, કપિલા સમજો નકારી;
કરણી એની કહી બતાવે, વિપ્ર છે કે વેપારી. પ્રવાસી૦
પ્રથમ અમે પણ આપની જેમ જ, ભોળવાયાંતાં ભારી;
કોડથી એમનું સ્વાગત કરવા, શરણું લીધું સ્વીકારી. પ્રવાસી૦
સહવાસેથી હવે સમજાયું, આ છે મચ્છ આહારી;
'પિંગલ' કે છે પાપીએ કીધી, ઉજડ નગરી અમારી. પ્રવાસી૦

|| માલા મુજસે લડ પડી, કાહે ફિરાવે મોહિ ? ||
|| જો દિલ ફેરે આપના, તા રામ મિલાઈ તોહિ ||

ભજ રે મના

૧૨૮૭

૨૧૫૩ (રાગ : ભીમપલાસ)

વહ શક્તિ હર્મે દો દયાનિધે, હમ મોક્ષમાર્ગ મેં લગ જાવેં;
કરિ શુદ્ધ રત્નત્રય ભેદ ત્યાગ, નિજ શુદ્ધાતમ મેં રમિ જાવેં. ધ્રુવ
તજ ઘષ્ટાનિષ્ટ વિકલ્પ સભી, સમતારસ નિજ મેં ભરિ લાવે;
કરિ સામ્યભાવ સ્વાભાવિક પરિણતિ, પાય ઉસી મેં રમિ જાવેં. હમ૦
હે ગુણ અનન્તમય શુદ્ધ નિજાતમ, શક્તિ પ્રગટકર દિખલાવેં;
ફિર કાલ અનન્તા રહેં ઉસી મેં, જ્ઞાતા દૃષ્ટા બન જાવેં. હમ૦
ઝલકેં લોકાલોક કાલત્રય, નિજપરિણતિ મેં મિલ જાવેં;
સ્વાધીન નિરાકુલ જ્ઞાનચંદ્રિકા, આસ્વાદી હમ બન જાવેં. હમ૦

૨૧૫૪ (રાગ : તોડી)

વિફલ પ્રાણ હરિનામ બિના, હરિનામ બિના, હરિનામ બિના;
હૃદય દીપ હરિ જ્યોતિ બિના, ભુવન રૂપ રવિ ભાન્તિ બિના,
હૃદય રાગ હરિ ગીત બિના. ધ્રુવ
ચંદ્ર નિશા બિના, ગંધ કુસુમ બિના, કુસુમ ભ્રમર બિના, ભ્રમર ગીત બિના;
ગીત રાગ બિના, રાગ ભજન બિના, ભજન વિફલ હરિ નામ બિના.
હૃદય રાગ હરિ ગીત બિના૦
ભુવન દીપ બિના, દીપ જ્યોત બિના, જ્યોત નયન બિના, નયન ભાવ બિના;
ભાવ મર્મ બિના મર્મ પ્રેમ બિના, પ્રેમ વિફલ હરિ નામ બિના.
હૃદય રાગ હરિ ગીત બિના૦
જન્મ ભુવન બિના, ભુવન ભોગ બિના, ભોગ દેહ બિના, દેહ રૂપ બિના;
રૂપ પ્રેમ બિના, પ્રેમ ભક્તિ બિના, ભક્તિ વિફલ હરિ નામ બિના.
હૃદય રાગ હરિ ગીત બિના૦

॥ મન મેલા તન ઉજલા, બગલા કપટી અંગ ॥
તાતે તો કઉવા ભલા, તન મન એક હિ રંગ ! ॥

૨૧૫૫ (રાગ : બાગેશ્રી)

વિષ ભરીને વિષધર સૂતો, ચંડકોશિયો નામી;
મહા ભયંકર એ મારગમાં વિચરે મહાવીર સ્વામી. ધ્રુવ
જાશો મા પ્રભુ પંથ વિકટ છે, ઝેર ભર્યો એક નાગ નિકટ છે;
હાથ જોડીને વીનવે વીરને, લોક બધાં ભય પામી. મહા૦
આવી ગંધ જ્યાં માનવ કેરી, ડંશ દીધો ત્યાં થઈને વેરી;
હિંસા અને અહિંસા વચ્ચે, લડાઈ ભીષણ જામી. મહા૦
દૂધ વહું જ્યાં પ્રભુને ચરણે, ચંડકોશિયો આવ્યો શરણે;
કંઈક સમજ તું, કંઈક સમજ તું, એમ કહે કરૂણા આણી. મહા૦
વેરથી વેર શમે નહિ જગમાં, પ્રેમથી પ્રેમ વધે જીવનમાં;
પ્રેમ ધર્મનો પરિચય પામી, નાગ રહ્યો શિરનામી. મહા૦

૨૧૫૬ (રાગ : માલકૌંશ)

વીર તારૂં સરનામું સાચું બતાવ, મારે લખવા છે કાગળો;
નામ અને ઠેકાણું પૂરું બતાવ, મારે લખવા છે કાગળો. ધ્રુવ
સિદ્ધાર્થ કુમાર તારા બહુ બહુ નામ છે, જગના આધાર તારા ઘણા ઘણા ગુણ છે;
થોડા ગુણો મારામાં પ્રગટાવ. મારે૦
તારા વિયોગે ઝૂંટું છું દિન રાતડી (૨), એવી એવી લખવી છે અંતરની વાતડી;
પ્રેમ પત્ર વાંચી પ્રભુ દયા લાવ. મારે૦
એવું વિગતવાર લખવું છે મારે, જીવનમાં એકવાર મળશે તું ક્યારે ?
મહાવીર ઝાઝું નહિં તલસાવ. મારે૦
સામે આવીને વહાલા મહાવીર તું, પત્ર વાંચીને પૂર દર્શન કોડ તું;
હદ થઈ હવે ન ઝાઝું સતાવ. મારે૦

॥ ગુરૂ ગુરૂ સખ કહા કરો, ગુરૂહિ 'ગુરૂ' મેં ભાવ ॥
સો ગુરૂ કાહે કિજીયે, જો નાહિ બતાવે દાવ ? ॥

२१५७ (राग : मारवा)

वीर प्रभु का है कहना, राग में ज़ुव तू मत झँसना. ध्रुव
जुव अनादि से रुलता है, दृष्टि पर में धरता है;
अज न यह गलती करना, राग में ज़ुव तू मत झँसना. वीर
देह मंदिर में देव है तू, निज प्रभु को पहचान ले;
प्रभुता का आदर करना, राग में ज़ुव तू मत झँसना. वीर
तू तो गुनों का रत्नाकर, पूर्णानंद महाप्रभु है;
निज में ही दृष्टि धरना, राग में ज़ुव तू मत झँसना. वीर
गुण-पर्याय का भेद न कर, शाश्वत ध्रुव में दृष्टि धर;
मोक्षपुत्री में ही चलना, राग में ज़ुव तू मत झँसना. वीर
स्वरूप नगर का वासी है, सिद्धों का प्रत्याशी है;
निज प्रभु का स्वागत करना, राग में ज़ुव तू मत झँसना. वीर

२१५८ (राग : जहार)

वीर प्रभु तुज दर्शनथी, पाप गयां मुज आतमथी. ध्रुव
पुण्य परिणति जे जागी, जगपति जिन तुज रट लागी;
दूर न कर प्रभु तनमनथी. वीर
गुण समूहथी तुं भरियो, हुं छुं अवगुणनो दरियो;
दोष टाण मुज आतमथी. वीर
तुं शुं ? मुजने नहीं ताचे, हुं छुं शुं ? तुजने भाचे;
जश लेने शिव दई जगथी. वीर
गौतम नीति गुण ओले, दानी नहीं कोई तुज तोले;
कर प्रसन्न दई शिववरथी. वीर

॥ अंधेसे अंधा मिला, छूटे कौन उपाय ? ॥
॥ संगत कर निर्भयकी, पलमें देय छुडाय ॥

भज रे मना

१२८०

२१५९ (राग : भैरव)

वो काला अक आंसुरी वाला, सुधि बिसरा गयो मोरी रे;
मापन चोर है, नंद किशोर वो, करि गयो मन की चोरी रे. ध्रुव
पनघट पे मोरी जहियों मरोडी, में जोली तो मोरी मटकी झोडी;
पैया परु करु विनतीमें पर, माने ना अको वो मोरी रे. सुधि
छुप गयो फिर अक तान सुनाकर, कहां गयो ? अक आण चलाकर;
गोकुल दुंदी में ने मथुरा दुंदी, कोई नगरिया ना छोडी रे. सुधि

२१६० (राग : काफ़ी)

श्याम तुजे मिलने का, सत्संग अक जहाना है;
मिल जाये सावरीयां, मेरा दिलतो दीवाना है. ध्रुव
कहां कहां दुंदुं तुजे, कहां कहां पाणि तुजे;
भक्तो के हृदयो मे, मेरे श्यामका ठीकाना है. मिल
गोकुल में दुंदा तुजे, मथुरा मे पाया है;
वृंदावन की गलीयो मे, मेरे श्यामका ठीकाना है. मिल
तुही मेरे मात-पिता, तु ही मेरे मीत सजा;
दुनियावाले क्या जाने ? मेरा नाता पुराना है. मिल
मैया पुकार रही, आ मेरे जनवारी;
मापन चुरा जाना, मेरा आंगन सुना है. मिल
कौरवोने जोया तुजे, पांडवोने पाया है;
अर्जुन के रथ पर, मेरे श्यामका ठीकाना है. मिल

जलजलजल जलजल जलजल पद जंजर, गोम धलजल गलजल गयले,
तलजल जल तंत ठलजल टंकारव, रलजल सुर धलजल रयले;
त्रह त्रह अति त्रलजल द्रलजल जल त्रांसा, ल्रमल ल्रमरवत रमल लमे,
धल रव पट इरर धरर पद धुधर, रंग लर सुंदर साम रमे ज़ु...

॥ दया, गरीबी, अंधगी, समता, शील, स्वभाव ॥
॥ अरे ते लक्षण साधके, कहे कबीर सद्भाव ॥

भज रे मना

१२८१

૨૧૬૧ (રાગ : શ્યામકલ્યાણ)

શત્ શત્ તુમકો પ્રણામ, સદ્ગુરુ તુમકો પ્રણામ. ધ્રુવ
હમ આયે હૈં શરણ તુમ્હારી, પ્રતિભા જાગ્રત કરો હમારી;
હે કર્ણા કે ધામ, સદ્ગુરુ તુમકો પ્રણામ. શત્ શત્
ઉર મેં જ્ઞાન કે દિપ જલા દો, મનમેં શ્રદ્ધા ભાવ જગા દો;
સબ હો પૂરણ કામ, સદ્ગુરુ તુમકો પ્રણામ. શત્ શત્
જનહિત હો શુભ કર્મ હમારા, હર માનવ હો હમકો પ્યારા;
સેવા હો નિષ્કામ, સદ્ગુરુ તુમકો પ્રણામ. શત્ શત્
માયા તમ કો દૂર ભગા દો, અંતર જ્યોતિ અખંડ જલા દો;
ઉર મેં આઠો ચામ, સદ્ગુરુ તુમકો પ્રણામ. શત્ શત્

૨૧૬૨ (રાગ : સોરઠ ચલતી)

શબરીને ઘેર રામ પધાર્યા, શું કરું મે'મ્હાની !
સાત ભુવનના નાથ પધાર્યા, ઝૂંપડી મારી નાની ! ધ્રુવ
એક ખૂણે ઘૂળનો ઢગલો, બીજે ખૂણે વાની,
પાનના તો પડિયા વાળિયા, પ્રેમનાંભરિયાં પાણી. શબરી
ઠ્ઠાઈઘોઈ બાજઠ બેસાડયા, તિલક કીધાં તાણી,
ચરણ ઘોઈ શરણ લીધાં, શરણમાં લપસાણી. શબરી
ત્યાં તો ઓલા બોર સંભારિયા, કરંડિયો લીધો તાણી,
બુગના જીવન જમવા બેઠા, મનમાં બહુ હરખાણી. શબરી
'તુલસીદાસ'ની વિનંતી રામ ઉર લેજો તાણી.
દાસ ઉપર દયા કરી, ચરણ લીધાં તાણી. શબરી

|| આશ તજે માયા તજે, મોહ તજે અરૂ માન ||
|| હર્ષ શોક નિંદા તજે, કહે કબીર સંત જાન ||

ભજ રે મના

૧૨૯૨

૨૧૬૩ (રાગ : સૂર મલ્હાર)

શબરીએ બોર કદી ચાખ્યાંતા ક્યાં ? એણે જીભે તો રાખ્યાતા રામને હો;
એક એક બોર પછી ચાખવાનું નામ લઈ, અંદરથી ચાખ્યાંતા રામને. ધ્રુવ
બોર બોર ચૂંટતા કાંટાળી બોરડીના, કાંટા જરૂર એને વાગ્યા હશે ?
લાલ લાલ લોહીનાં ટસીયાં ફૂટીને પછી, એક એક બોર એને લાગ્યાં હશે ?
આંગળીથી બોર એણે ચૂંટ્યાંતા ક્યાં ? લાલ ટેરવેથી પૂજ્યાતા રામને. એણે
રોજ રોજ રાહ જોતી આંખો બિછાવીને, કેટલીય વાટ એણે તાકી હશે ?
રામનામ રાત દી, કરતાં રટણ ક્યાંક, આપરે તો જીભ એની થાકી હશે?
હોઠેથી રામ એણે સમર્યાતા ક્યાં ? ઠેઠ તાળવેથી ઝંખ્યાતા રામને. એણે

૨૧૬૪ (રાગ : ગઝલ)

શમા જલતી સે પરવાને હટાયે નહીં જાતે;
યે દીપક પ્રેમ કે એસે બુઝાયે નહીં જાતે. ધ્રુવ
લગા લે જોર યે દુનિયા સતાયે વૃથા હી ઉતકો;
ગિરે જો ગુરુ કે ચરણોં મેં ઉઠાયે નહીં જાતે. યે
પ્રભુ કો પ્રાપ્ત કરને કી લગી જિસકે લગન ભાઈ;
સત્ય કે હૈં જો દીવાને વો બહકાયે નહીં જાતે. યે
કટે ગરદન યા દમ નિકલે નહીં પરવાહ ઉઠ્ઠેં કોઈ;
પૈર અબ આગે બટ જાવે લોટાયે નહીં જાતે. યે
પ્રભુ મસ્તી કે મસ્તાને પ્રભુ કે હૈં વો દીવાને;
વો હૈંસ હૈંસ ફૈંસી ચઢતે હૈં લોટાયે નહીં જાતે. યે
નશે મેં મસ્ત રહતે હૈં પ્રભુ કે હૈં જો દીવાને;
વો આત્મ રસ સ્વયં પીતે હૈં પિલાયે નહીં જાતે. યે

|| આપા તહાં અવગુન અનંત, કહે સંત સબ કોય ||
|| આપા તજ હરિકો ભજે, સંત કહાવે સોય ||

ભજ રે મના

૧૨૯૩

૨૧૬૫ વીતરાગ સ્તોત્રમ (રાગ : શુદ્ધ કલ્યાણ)

શિવં શુદ્ધબુદ્ધં પરં વિશ્વનાથં, ન દેવો ન બન્ધુર્ન કર્તા ન કર્મ ।
ન અંગ ન સંગં ન સ્વેચ્છા ન કાયમ્, ચિદાનંદરૂપં નમો વીતરાગમ્ ॥
ન બંધો ન મોક્ષો ન રાગાદિદોષં, ન યોગં ન ભોગં ન વ્યાધિર્ન શોકમ્ ।
ન કોપં ન માનં ન માયા ન લોભમ્, ચિદાનંદરૂપં નમો વીતરાગમ્ ॥
ન હસ્તો ન પાદો ન ઘ્રાણં ન જિહ્વા, ન ચક્ષુર્ન કર્ણં ન વક્ત્રં ન નિદ્રા ।
ન સ્વામી ન ભૃત્યાનિ દેવો ન મર્ત્યઃ, ચિદાનંદરૂપં નમો વીતરાગમ્ ॥
ન જન્મ ન મૃત્યુઃન મોહો ન ચિન્તા, ન ક્ષુદ્રો ન ભીતોનકાશર્ચં ન તન્દ્રા ।
ન સ્વેદં ન ખેદં ન વર્ણં ન મુદ્રા, ચિદાનંદરૂપં નમો વીતરાગમ્ ॥
ત્રિદંડે ત્રિખંડે હરે વિશ્વનાથં, હૃષીકેશ વિધ્વંસ્ત કર્માદિ જાલમ્ ।
ન પુણ્યં ન પાપં ન ચાક્ષાદિ ગાત્રં, ચિદાનંદરૂપં નમો વીતરાગમ્ ॥
ન બાલો, ન વૃદ્ધો, ન તુચ્છો, ન મુઠો, ન જાતિ ન ભેદં ન મૂર્તિર્ન સ્નેહ ।
ન કૃષ્ણં ન શુક્લમ્ ન મોહં ન તન્દ્રા, ચિદાનંદરૂપં નમો વીતરાગમ્ ॥
ન આદ્યં ન મધ્યં ન અન્તં ન મન્યા, ન દ્રવ્યં ન ક્ષેત્રં ન કાલો ન ભાવઃ ।
ન શિષ્યો ગુરુર્નાપિ હીનં ન દીનમ્, ચિદાનંદરૂપં નમો વીતરાગમ્ ॥
દષ્ટમ્ જ્ઞાન રૂપં સ્વયં તત્ત્વવેદી, ન પૂર્ણં ન શૂન્યં ન ચૈત્યંસ્વરૂપી ।
ન ચાન્યોન્ ભિન્નં ન પરમાર્થ-મેકમ્, ચિદાનંદરૂપં નમો વીતરાગમ્ ॥

: શાર્દૂલવિકીડિત છંદ :

આત્મારામ ગુણાકરં ગુણનિધિમ્ ચૈતન્ય રત્નાકરં ।
સર્વભૂતગતાગતે સુખ દુઃખે, જ્ઞાતે ત્વયા સર્વગે ॥
ત્રૈલોક્યાધિપતે ! સ્વયં સ્વમનસા ધ્યાયન્તિ યોગીશ્વર ।
વન્દે તં હરિચંશ હર્ષ હૃદયં શ્રીમાન્ હૃદયાભ્યુદાતમ્ ॥

॥ ચંદન જૈસા સંત હૈ, સર્પ જૈસા સંસાર ॥
અંગ હિ સે લપટા રહે, છોડે નહિ બિકાર ॥

૨૧૬૬ (રાગ : ભૈરવી)

શેરી શેરી ગલીયે ગલીયે શોધુ રે શામળીયા;
સુના સુના લાગે મારા અંતરના આંગણીયા.... શેરી શેરી૦
તારા કાજે ઓ શામળીયા સુખ છોડ્યા સંસારના,
મળવા કાજે તલસે હૈયા ઝૂરી રહી તારા નામમાં;
કોને જઈને દુઃખડા કહેવા સુંદીરવર શામળીયા.... શેરી શેરી૦
રંગીલા શામળીયા તારો રંગ અમોને લાગ્યો રે,
પ્રીત કરીને ક્યાં જઈ બેઠો ? ક્યાં જઈને સંતાયો રે ?
ના તલસાવ કૃષ્ણ કનૈયા વિતે છે ચોઘડીયાં.... શેરી શેરી૦
તારા વિના જીવન સુનું અટવાણી અંધકારમાં,
સૂઝ નથી પડતી ક્યાં જાવું માયાની જંબાળમાં;
ભક્તોનાં હૈયામાં આજે લાગી છે લગની આ.... શેરી શેરી૦

૨૧૬૭ (રાગ : સૌરઠ ચલતી)

શોધી લે જીવનનો સાર, ઓ માનવી ! શોધી લે જીવનનો સાર. ધ્રુવ
માનવીનો દેહ તને મોંઘો મળ્યો છે, કરજે વિવેકથી વિચાર;
માયાના મોહમાં ઘેલો બનીને, ખેંચીશ મા પાપ તણો ભાર. ઓ માનવી૦
દ્રષ્ટિ મળી છે તો સૃષ્ટિ નિહાળજે, ત્યાગીને મનના વિકાર;
કુદરતના દર્શન તું કરજે કિરતારમાં, ઘટ ઘટમાં એનો ઘડનાર. ઓ માનવી૦
માયા હશે તો સાથે ના આવશે, માથે છે જમડાનો ભાર;
સગા-સંબંધી સૌ રડશે ને કૂટસે, પાછળથી કરશે પોકાર. ઓ માનવી૦
મુક્તિના દ્વાર સમો માનવ દેહ છે, સાગર સમો છે સંસાર;
તરવું કે ડુબવું વાત તારા હાથની, સમજીને હોડી હંકાર. ઓ માનવી૦
ભક્તિ ભગવાનની કરજે હંમેશા, સમજીને ખાંડા કેરી ધાર;
શ્રદ્ધાથી જીવન-નોકા હંકારજે, લઈ જાશે સામે પાર. ઓ માનવી૦

॥ જબ લગ નાતા જાતકા, તબ લગ ભગત ન હોય ॥
નાતા તોડે હરિભજે 'ભક્ત' કહાવે સોય ॥

શ્રીજી તારા ચરણોમાં મને રાખજે, આવ્યો શરણે તારે તું મને તારજે. ધ્રુવ
મનડું મારું બહુ મુંઝાય, પ્રભુ લાગે શાને વાર;
તારી યાદમાં જાણુ ના તલસાવજે, આવ્યો શરણે તારે તું મને તારજે. શ્રીજી
હું તો જનમ જનમનો ચોર, ક્યારે આવું તારી ઓર ?
પાપી મન મારાને તુ ઉગારજે, આવ્યો શરણે તારે તું મને તારજે. શ્રીજી
શ્રીજી તારા અનેક નામ, તારા કળાય નહી કામ;
મારી નેયાને પાર તું લગાવજે, આવ્યો શરણે તારે તું મને તારજે. શ્રીજી
ભક્તો આવે તારે દ્વાર, રણછોડ સૌની લે સંભાળ;
અરજી અનંતની આજ તું સ્વીકારજે, આવ્યો શરણે તારે તું મને તારજે. શ્રીજી

૨૧૬૯ (રાગ : નટભિહાગ)

શ્રીજી રે .... માયા લગાડી અમને સીદને ભૂલી જાય;
તારા વિના તો શ્રીજી ક્યાંથી જીવાય?
મનડું મુંઝાય તનડું શેકાય, તારા વિના તો શ્રીજી ક્યાંથી જીવાય?
તારા વિરહે વહાલા મારી ગળવા લાગી કાયા,
શાને અમને શામળીયા તે ઝેર કટોરા પાયા;
શ્રીજી રે .... રડતી આંખોના આંસુ જરીયે ના સુકાય,
તારા વિના તો શ્રીજી ક્યાંથી જીવાય ?
શ્રીજી વિનાનું જીવન જાણે સૂનું સૂનું લાગે,
તારા દિલમાં મારા માટે લેશ દયા નવ જાગે;
શ્રીજી રે.... માખણ ખાનારા આવો નિર્દય શાને થાય ?
તારા વિના તો શ્રીજી ક્યાંથી જીવાય ?
પોતાના થઈ પાટું મારે કોને જઈને કહીયે ?
પ્રેમ અગનની જ્વાળા માંહી રોજે બળતાં રહિયે;
શ્રીજી રે... ભક્તોનું જીવન તારે હાથે ના રોળાય,
તારા વિના તો શ્રીજી ક્યાંથી જીવાય ?

॥ હાટ હાટ હીરા નહી, કંચન કા ન પહાર ॥
સિંહન કા ટોલા નહી, સંત બિરલ સંસાર ॥

સ્વયં જ્ઞાન મૂર્તિ, સ્વયં જ્ઞાન ધારી, નમો સચ્ચિદાનંદ આનંદ ચારી. ધ્રુવ
સ્વયં ચૈત્યરૂપં, ન અચેતન સ્વરૂપં, સ્વયં શુદ્ધ રૂપં અશુદ્ધ સ્વરૂપં;
સ્વયં સ્વ સ્વરૂપં પરમ ધામધારી. નમો
સ્વયં બંધ રૂપં, અબંધ સ્વરૂપં, સ્વયં મુક્ત રૂપં અમુક્ત સ્વરૂપં;
અદ્વૈત અશરણં સ્વયં નિર્વિકારી. નમો
સ્વયં દાન રૂપં, સ્વયં સ્વ પ્રકાશં, સ્વયં અક્ષયાનંત સર્વાંગ ભાસનું;
સ્વયં સત્ય રૂપં, સ્વયં કાર્યભારી. નમો
સ્વયં બ્રહ્મ રૂપં, ગુણાખિલ સ્વરૂપં સ્વયં ઈશ રૂપં સ્વયં સૃષ્ટિ રૂપં;
અદેહ સ્વરૂપં સ્વયં દેહ ધારી. નમો
સ્વયં નિત્ય રૂપં, અનિત્ય સ્વરૂપં, સ્વયં ભોક્તૃ કર્તુમ અમુર્ત સ્વરૂપં;
સ્વયં મૂર્ત રૂપં, ન પુરુષં ન નારી. નમો
સ્વયં તત્ત્વરૂપં, સ્વયં સત્ત્વરૂપં, સ્વયં ભવ સ્વરૂપં સ્વયં ભાવ રૂપં;
વ્યયોત્પાદ દ્યૌવ્યં સ્વયં સંસ્કારી. નમો
સ્વયં કર્તૃ રૂપં, સ્વયં કર્મ રૂપં, કરણ સંપ્રદાન અપાદાન રૂપં;
સ્વયં અધિકરણં રૂપ ધર્માધિકારી. નમો
સ્વયં એક રૂપં, અનેક સ્વરૂપં, સ્વયં સર્વગત દેહ સ્થિત સ્વરૂપં;
સ્વયં યોગ રૂપં, ત્રિકાલજ્ઞ ભારી. નમો
સ્વયં ભેદ રૂપં, અભેદ સ્વરૂપં, સ્વયં ભોગ મુક્તં અમુક્ત સ્વરૂપં;
કારણ સ્વરૂપં સ્વયં કાર્ય સારી. નમો
સ્વયં દેવ અર્હન, શ્રી વીતરાગી, સ્વયં દિવ્ય વાણી હૃદય ભવ્ય પાગી;
સ્વયં સંત શ્રીસદગુરુ નિર્વિકારી. નમો
સ્વયં ધર્મ રૂપં, રતનત્રય સ્વરૂપં, ચિદાનંદ રૂપં, સહજ શુદ્ધ રૂપં;
યજે સચ્ચિદાનંદ, સુપથકો સંભારી. નમો

॥ સૂરાકા તો દલ નહીં, ચંદનકા બન નાહિ ॥
સબ સમુદ્ર મોતી નહીં, યો હરિજન જગ માંહી ॥

શ્રીનાથજી રે... તારા વિના પ્રભુ મારે જીવન કેમ જીવાય ?
તારો સહારો ને તારો આધાર. ધ્રુવ

તારા પ્રતાપે આવ્યો જગમાં, માનવ દેહ દીધો,
ડગલે પગલે તું સંભાળે, શરણે તારે લીધો;
શ્રીનાથજી રે... લાખો છે ઉપકાર તારા કેમ કરી ભુલાય,
તારો સહારો ને તારો આધાર. તારાં

પલ પલ સમરું નામ તારુ, લગની તારી લાગી,
મૂર્તિ મનોહર નિરખી જ્યારે પ્રીત મનમાં જાગી;
શ્રીનાથજી રે... વારેવારે દર્શન કરતાં મનડું ના ધરાય,
તારો સહારો ને તારો આધાર. તારાં

જન્મો જનમની ઝંખના મારી, તારા દર્શન કાજે,
શરણે આવ્યો નાથ હું તારે, એકદિન મારો થાજે;
શ્રીનાથજી રે... અનંત યાચે કરજોડી, તારી યાદ ના ભુલાય,
તારો સહારો ને તારો આધાર. તારાં

૨૧૭૨ (રાગ : ભૂપાલતોડી)

સઘર્યોની મેં અપને પ્રીતમ કો મનાઉંગી. ધ્રુવ

નૈન હૃદય કા કરંગી બિછૌના, પ્રેમ કી કલિયા બિછાઉંગી;
યે તન-મન કી ભેટ ધરંગી, હૌ મેં ખૂબ મિટાઉંગી. અપને૦

બિન પિયા દુઃખ બહુત હોવત હૈ, બહો જૂની ભરમાઉંગી;
ભેદ ખેદ કો દૂર છોડકર, આતમભાવ રિઝાઉંગી. અપને૦

જે કહા પિયા નહીં માને મેરા, આપે ગલ લગ જાઉંગી;
પિયા ગલ લાગી હુઈ બડભાગી, મેં આપ પિયા હો જાઉંગી. અપને૦

પિયા ગલ લાગે સબ દુઃખ ભાગે, પિયા બિચ લય હો જાઉંગી;
રામ પિયા મોરે પાસ બસત હૈં, મેં 'આપ' પિયા હો જાઉંગી. અપને૦

॥ ચાર ચિન્હ હરિભક્ત કે પ્રગટ દિખાઈ દેત ॥
દયા ધર્મ આધિનતા, પર દુઃખકો હર લેત ॥

સ્વીકારો મેરે પરશામ (૨). ધ્રુવ

મન વાણીમેં વો શક્તિ કહાં બે, મહિમા તુમરી ગાન કરે,
અગમ અગોચર અવિકારી, નિર્વેદકો હર શક્તિસે પરે;
હમ ઓર તો કુછ ભી જાને ના, કેવલ ગાતે હૈં પાવન નામ. સ્વીકારો

આદિ મધ્ય ઓર અંત તુમ્હી, તુમ હી આતમ આધારે હો,
ભક્તોંકે તુમ પ્રાણ પ્રભુ, ઈસ જીવનકે રખવાલે હો;
તુમમેં જિએ જનમે તુમમેં ઓર, અંતમેં કરે તુમમેં વિશ્રામ. સ્વીકારો

ચરણકમલકા ધ્યાન ધરું ઓર, પ્રાણ કરે સુમિરન તેરા,
તુમ આશ્રય દીનાનાથ પ્રભુ, ભવબંધન કાટો પ્રભુ મેરા;
શરણાગતસે શ્યામ હરિ, હે નાથ મુઝે તુમ લેના થામ. સ્વીકારો

૨૧૭૪ (રાગ : ભૂપાલી) અનિકેત

કોઈ જ્યોત જલે કે ઓલાયે, આ દુનિયાની દીપમાળમાં,
ના નવીન શુંએ વધેઘટે, આ વધઘટની ઘટમાળમાં. ધ્રુવ

વડલાને એની ખોટ નથી, કોઈ પર્યા ખરે સુકાય અગર,
ઝંખાય નહિ આ ગગન કદી, તારક તૂટે બે ચાર અગર,
જાણે ન કોઈ ક્યારે પડવાનું, કાળની એક પછડાટમાં. ના૦

રત્નાકરને રડવું કેવું, એક જલબિંદુ કે ઝરણ વિના,
આ વસુંધરા વીંઝણી રહે ના, એક અદીઠ રજકણ વિના,
કઈ પણ ખબર શી ઉડવાનું, એક તેજ પવન સુસવાટમાં. ના૦

'અનિકેત' અજાણી રાહ તણાં, અહીંયા તો બધા છે વણઝારા,
રોકાય ન કોઈ કોઈ માટે, મજબૂર હરેક છે જાનારા,
જાણે ન કોઈ જીવ્યો કે મર્યો કોઈ પથિક જીવનની વાટમાં. ના૦

॥ કબીર સેવા દો ભલી, એક સંત એક રામ ॥
રામ હૈ દાતા મુક્તિકા, સંત જપાવે નામ ॥

ਸਤਗੁਰੁ ਤੇਰਾ ਆਸਰਾ ਚਾਹੁਣਾ ਹੂੰ, ਗੁਨਹਗਾਰ ਹੂੰ ਮੈਂ ਕਸਮਾ ਚਾਹੁਣਾ ਹੂੰ. ਖੁਵ
 ਭਵ ਸਿੰਘੁ ਮੈਂ ਕੈਂਸ ਰਹੀ ਹੈ ਮੋਰੀ ਨੈਯਾ, ਕੁਕਰਮੋਂ ਕਾ ਤੂਝੈਂ ਨ ਕੋਯ ਭਿਵੈਯਾ;
 ਅਗਰ ਠੋ ਮਠੇਰ ਪਾਰ ਲਗ ਜਾਯ ਨੈਯਾ, ਕਿ ਯਨ ਜਾਵੋ ਯੇਵਟ ਯਈ ਚਾਹੁਣਾ ਹੂੰ. ਸਤੌ
 ਨਈ ਕੋਯ ਸਾਥੀ ਨ ਈਯੇ ਕਿਨਾਰਾ, ਯਠਾ ਜਾ ਰਹਾ ਹੂੰ ਮੁਸੀਯਤ ਕਾ ਮਾਰਾ;
 ਅਨਾਰਥੋਂ ਕੇ ਗੁਰੁਵਰ ਤੁਮ੍ਹਈਂ ਠੋ ਸਠਾਰਾ, ਕ੍ਰੁਪਾ ਕਰ ਏ ਸਵਾਮੀ ਕ੍ਰੁਪਾ ਚਾਹੁਣਾ ਹੂੰ. ਸਤੌ
 ਭਿਨਾ ਗੁਰੁ ਕ੍ਰੁਪਾ, ਨ ਗਯਾ ਪਾਰ ਕੋਯ, ਕਰੇ ਲਾਘ ਸਾਧਨ ਨਈਂ ਮੁਕਿਤ ਠੋਯ;
 ਗੁਰੁ ਖੁਠਾ ਹੂੰ ਏਸਮੇਂ ਸੰਸਯ ਨ ਕੋਯ, ਚਰਣਰਯਕਾ ਵੰਏਨ ਤੇਰਾ ਚਾਹੁਣਾ ਹੂੰ. ਸਤੌ
 ਯਡੇ ਠੋ ਕ੍ਰੁਪਾਠੁ ਕ੍ਰੁਪਾ ਧਾਮ ਸਵਾਮੀ, ਨਈਂ ਮੁਝਸਾ ਕੋਯ ਮਠਾ ਨੀਯ ਕਾਮੀ;
 ਪੁਕਾਰੈਂ ਮੈਂ ਕਿਸ ਨਾਮ ਸੇ ਆ ਯੇਨਾਮੀ, ਭਿਨਾ ਨਾਮਠੀ ਕੀ ਯਾਯਨਾ ਚਾਹੁਣਾ ਹੂੰ. ਸਤੌ

ਸਤਗੁਰੁ ਨੇ ਆਨ ਜਗਾਯ ਦੀ ਸਯੀ, ਮੈਂ ਤੋ ਭਰਮ ਭੂਲ ਮੈਂ ਸੋਯ ਥੀ. ਖੁਵ
 ਜ਼ਾਨ ਕਾ ਸਾਯੁਨ ਠਮਰੇ ਲਗਾਕੇ, ਅਨ੍ਤ:ਕਰਣ ਕੇ ਏਗ ਖੁਡਾ ਕੇ;
 ਮੈਂ ਤੋ ਯੋਟੇ ਕਰਮ ਸੇ ਯਚਾਯ ਦੀ ਸਯੀ. ਮੈਂ
 ਰਾਮ ਨਾਮ ਕੀ ਯੂਟੀ ਏਕਰ, ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰੀਤ ਕੇ ਰਸ ਮੈਂ ਭਿਗੋਕਰ;
 ਮੈਂ ਤੋ ਸਤ੍ਯਮਾਰਗ ਪੇ ਲਗਾਯ ਦੀ ਸਯੀ. ਮੈਂ
 ਸ਼ਯ ਯਾਠ ਸਤਗੁਰੁ ਕੇ ਲਾਗੇ, ਭਾਗ੍ਯ ਪੁਰਯਕੇ ਠਮਰੇ ਜਾਗੇ;
 ਮੈਂ ਤੋ ਪਾਯ ਪਯੀਸ ਸੇ ਯਚਾਯ ਦੀ ਸਯੀ. ਮੈਂ
 ਭਰਮ ਕਰਮ ਕੇ ਠਾਗੇ ਟੂਟੇ, ਸਯ ਏੁਨਿਯਾ ਕੇ ਯਗਡੇ ਖੂਟੇ;
 ਮੈਂ ਤੋ ਮਮਤਾ ਨਈ ਸੇ ਠਰਾਯ ਦੀ ਸਯੀ. ਮੈਂ
 ਆਯ ਸਯੀ ਸਤਸੰਗ ਮੈਂ ਜਾਕੇ, ਭਾਗ੍ਯ ਪੂਰਯ ਕੇ ਮੇਰੇ ਜਾਗੇ;
 ਮੈਂ ਤੋ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਯਾਲੀ ਪਚਾਯ ਦੀ ਸਯੀ. ਮੈਂ

॥ ਕਠਨਾ ਮੀਠੀ ਯਾਂਡ ਸੀ, ਕਰਨਾ ਭਿਯਕੀ ਲੋਯ ॥
 ॥ ਕਠਨੀ ਠਯੋਂ ਰਠਨੀ ਰਠੇ, ਭਿਯਕਾ ਅਮ੍ਰੁਤ ਠੋਯ ॥

ਸਏਗੁਰੁ ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ ਯਾਰਨੇ ਕਯਾ ? ਕਯਾ ? ਸੀਯਾ ਏਯਾ;
 ਸਤਗੁਰੁ ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ ਯਾਰਨੇ ਜੁਨਾ ਸੀਯਾ ਏਯਾ. ਖੁਵ
 ਸਤਗੁਰੁ ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ ਯਾਰਨੇ ਕਯਾ ? ਮੁਯਕੋ ਯਨਾ ਏਯਾ;
 ਸਤਗੁਰੁ ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ ਯਾਰਨੇ ਏਨ੍ਸਾਂ ਯਨਾ ਏਯਾ. ਸਏਗੁਰੁ
 ਰਠੇ ਹੈ ਜਲਵੇ ਆਪਕੇ ਨਯਰੋਮੇਂ ਠਰ ਘਡੀ;
 ਮਸ੍ਤੀਕਾ ਜਾਮ ਆਪਨੇ ਐਸਾ ਪੀਲਾ ਏਯਾ. ਸਏਗੁਰੁ
 ਭੁਲਾ ਠੁਆ ਠਾ ਰਾਸ੍ਤਾ, ਭਟਕਾ ਠੁਆ ਠਾ ਮੈਂ;
 ਕਿਸਮਤਨੇ ਮੁਯਕੋ ਆਪਕੇ ਕਾਭਿਲ ਯਨਾ ਏਯਾ. ਸਏਗੁਰੁ
 ਜੁਸ ਏਨਸੇ ਮੁਯਕੋ ਆਪਨੇ ਅਪਨਾ ਯਨਾ ਲਿਯਾ;
 ਏਨੋ ਜਠਾਂਕੋ ਏਸਨੇ ਠਯਸੇ ਭੂਲਾ ਏਯਾ. ਸਏਗੁਰੁ
 ਜੁਸਨੇ ਕਿਸੀਕੋ ਆਯ ਠਕ ਸਯਏ ਨਈਂ ਕਿਯਾ;
 ਵੋ ਸਰਭੀ ਮੈਨੇ ਆਪਕੇ ਏਰਪਰ ਗੁਕਾ ਏਯਾ. ਸਏਗੁਰੁ
 ਸਤਗੁਰੁ ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ ਯਾਰਨੇ ਕਾਭਿਲ ਯਨਾ ਏਯਾ;
 ਸਤਗੁਰੁ ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ ਯਾਰਨੇ ਸਾਠਿਲ ਯਨਾ ਏਯਾ. ਸਏਗੁਰੁ

ਸਝਲ ਠੁਆ ਹੈ ਉਠੀਕਾ ਜੁਵਨ, ਜੋ ਤੇਰੇ ਚਰਠੋਂ ਮੈਂ ਆ ਚੂਕੇ ਹੈ;
 ਉਠੀ ਕੀ ਪੂਯ ਠੁਯ ਹੈ ਪੂਰਠਾ, ਜੋ ਤੇਰੇ ਚਰਠੋਂ ਮੈਂ ਆ ਚੂਕੇ ਹੈ. ਖੁਵ
 ਨ ਪਾਯਾ ਤੁਯਕੋ ਅਮੀਰ ਯਨਕੇ, ਨ ਪਾਯਾ ਤੁਯਕੋ ਝਕੀਰ ਯਨਕੇ;
 ਉਠੀ ਕੋ ਤੇਰਾ ਠੁਆ ਹੈ ਏਸ਼ਨ, ਜੋ ਤੇਰੇ ਚਰਠੋਂ ਮੈਂ ਆ ਚੂਕੇ ਹੈ. ਸਝਲੌ
 ਜਠਾਂ ਭੀ ਜਿਸਨੇ ਤੁਮ੍ਹੈਂ ਪੁਕਾਰਾ, ਵਈ ਪ੍ਰਗਟ ਠੋ ਏਯਾ ਸਠਾਰਾ;
 ਕਟੇ ਹੈ ਉਨਕੇ ਏੁ:ਯੋ ਕੇ ਯੰਏਨ, ਜੋ ਤੇਰੇ ਚਰਠੋਂ ਮੈਂ ਆ ਚੂਕੇ ਹੈ ਸਝਲੌ
 ਸਰਠ ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ ਜੋ ਜਨ ਭੀ ਆਠੇ, ਕ੍ਰੁਪਾ ਸੇ ਤੇਰੀ ਵੇ ਮੁਕਿਤ ਪਾਠੇ;
 ਭਕਿਤਕੀ ਪੁੰਜੁ ਉਠੀਨੇ ਪਾਠੀ, ਜੋ ਤੇਰੇ ਚਰਠੋਂ ਮੈਂ ਆ ਚੂਕੇ ਹੈ. ਸਝਲੌ

॥ ਕਠਨੀ ਯਕਨੀ ਖੋਡ ਏ, ਰਠਨੀਸੇ ਯਿਤ ਲਾਯ ॥
 ॥ ਨਿਰਭਿ ਨੀਰ ਪੀਯੇ ਯੀਨਾ, ਕਯਠੂ ਯਾਸ ਨ ਜਾਯ ॥

૨૧૭૯ (રાગ : રાગેશ્રી)

સદા રહો અલમસ્ત રામ કી ધુન મેં હો જા મતવાલા. ધ્રુવ
મસ્ત હુઈ શબરી કો દેખો ચુન ચુન બેર ખિલા ડાલા;
ઉનકા દુઃખ હરને કે કારણ, સર કો અમૃત બના ડાલા. સદા
મસ્ત હુએ હનુમંત કો દેખો, ઉર મેં રામ દિખા ડાલા;
ઉનકા દુઃખ હરને કે કારણ, પ્રેમ કા પન્થ ચલા ડાલા. સદા
મસ્ત હુએ ધ્રુવરાજ કો દેખો, વન મેં વિષ્ણુ દિખા ડાલા;
ઉનકા દુઃખ હરને કે કારણ, શંખ ચક્ર પ્રગટા ડાલા. સદા
મસ્ત હુએ પ્રહલાદ કો દેખો, ખંભમેં રામ દિખા ડાલા;
ઉનકા દુઃખ હરને કે કારણ નરસિંહ રૂપ બના ડાલા. સદા
મસ્ત હુઈ દ્રૌપદી કો દેખો, ચીર મેં શ્યામ રમા ડાલા;
ઉનકા દુઃખ હરને કે કારણ, વસ્ત્ર કા ઢેર લગા ડાલા. સદા
મસ્ત હુઈ વિદુરાની કો દેખો, કેલે કા છિલકા ખિલા ડાલા;
ઉનકા દુઃખ હરને કે કારણ, બહુ વિધિ સ્વાદ બતા ડાલા. સદા
મસ્ત હુઈ મીરાં કો દેખો, વિષ કા ખ્યાલા પી ડાલા;
ઉનકા દુઃખ હરને કે કારણ, વિષકા ભી અમૃત કર ડાલા. સદા
મસ્ત હુએ તુલસી કો દેખો, રામાયણ કો રચ ડાલા;
ઉનકા દુઃખ હરને કે કારણ, દ્રગમત કલમ ચલા ડાલા. સદા

૨૧૮૦ (રાગ : યમન કલ્યાણ)

સમતાથી દર્દ સહુ પ્રભુ ! એવું બળ દેજે;
મારી ભક્તિ જો સારી હોય, તો આટલું બળ દેજે. ધ્રુવ
કોઈ ભવના બાંધેલા, મારા કર્મો જાગ્યાં છે,
કાયાના દર્દ રૂપે, મને પીડવાં લાગ્યાં છે;
આ જ્ઞાન રહે તારું, એવું સિંચન જળ દેજે. સમતાથી

॥ એરણકી ચોરી કરે, કરે સુધકો દાન ॥
॥ ઊંચા ચઠ કર દેખતે, કૈતક દૂર વિમાન ॥

દર્દોની આ પીડા, રોવાથી મટશે નહિ,
કલ્પાંત કરું તોયે, આ દુઃખ તો ઘટશે નહિ;
દુઃખાન નથી કરવું, એવું નિશ્ચય બળ દેજે. સમતાથી
આ કાયા અટકી છે, નથી થાતાં તુજ દર્શન,
ના જઈ શકું સુણવાને, ગુરુની વાણી પાવન;
મંદિરિયે જાવાનું, ફરીને અંજળ દેજે. સમતાથી
નથી થાતી ધર્મક્રિયા, એનો રંજ ઘણો દિલમાં,
દિલડું તો દોડે છે, પણ શક્તિ નથી તનમાં;
મારા ભાવ પૂરા થાયે, એવો શુભ અવસર દેજે. સમતાથી
છોને આ દર્દ વધે, હું મોત નહિ માંગું,
વળી છેલ્લા શ્વાસ સુધી હું ધર્મ નહિ ત્યાગું;
રહે ભાવ સમાધિનો, એવી અંતિમ પણ દેજે. સમતાથી

૨૧૮૧ (રાગ : ભૈરવી)

સરોવર કાંઠે શબરી બેઠી, રટે રામનું નામ;
એક દિન આવશે સ્વામી મારા, અંતરના આરામ. ધ્રુવ
વડલા નીચે ઝૂંપડી એની, માત-પિતા નહીં બાંધવ-બહેની;
એકલી એક જ ધ્યાને બેઠી, ગાંડી કહે છે એને ગામ. એક
શ્રદ્ધિનાં વચનો હૈયે રાખી, દૂર દૂર ઘણી નજર નાખી;
ફળફૂલ લાવે ભોગ ઘરાવે, કરતી એનું કામ. એક
આજે વનમાં વેણું વાગે, વસંત સેના નીકળી લાગે;
ઝગમગે એક આશા જ્યોતિ, સુકાયા હાડને ચામ. એક
આજ પધાર્યા શબરીનાં સ્વામી, ઘન્યતા ભીલડી આજે પામી;
શ્રદ્ધાવેલી પાંગરી આજે, વૃત્તિ પામી છે વિરામ. એક
સજળ નયને રૂપ નિહાળે, પ્રભુ મળ્યાંછે લાંબે ગાળે;
ગદ્ગદ કંઠે રોમાંચ થયાને, શરીર થયું સુમસાન. એક

॥ તીરથ ચલા નહાનકો, મન મેલા ચિત ચોર ॥
॥ એકો પાપ ન ઉતર્યા, લાયા મણ દશ ઔર ॥

શબરીને પ્રભુએ સ્વસ્થ જ કીધી, લક્ષ્મણે ભક્તિ જોઈ લીધી;
જળપાન માંગી પ્રભુજી બોલ્યાં, ભોજનની છે હામ. એકઠ
છાબ ભરીને બોરાં લાવી, ચાખી ચાખીને આપતી આવી;
ભાવધરી પ્રભુએ આરોગ્યાં, ને લીધો ઘડી વિશ્રામ. એકઠ
પંપાપુરની ભીલડી આ તો, જગમાં એની અમર વાતો;
રામ સીધાવ્યાં રાવણ હણવા, શબરી ગઈ સ્વધામ. એકઠ

૨૧૮૨ (રાગ : કુંકુમ બિલાવલ)

સાથ મેં મિલકે ભક્તિ મેં બહકે, સપના એક સંજોયા છે;
ઉસ સપને કો કરને પૂરા, દ્વાર તુમ્હારા પાના છે,
ગુરુદેવ... ગુરુદેવ...

જગ કો તજ કે વિષયો સે બચકે, શ્રદ્ધા સરિતા મેં બહના છે;
શ્રદ્ધા સરિતા મેં બહકર હમકો, શીશ તુમ્હી કો ઝુકાના છે,
ગુરુદેવ... ગુરુદેવ...

ચુન લિયા છે દ્વાર તુમ્હારા, અબ તો પથ પર ચલના છે;
આગે એસે કદમ બઢાઉં, ફિર સે મુઝે ન ફિસલના છે,
ગુરુદેવ... ગુરુદેવ...

તેરે ગુલશન કી હમ કલિયાં, સૂમન બન ખિલ જાયે હમ;
શાખા બનકર તેરી ગુરુવર, ધર્મ કી બગિયા ખિલાયે હમ.
ગુરુદેવ... ગુરુદેવ...

૨૧૮૩ (રાગ : બહાર)

સાધુ પદ પામર શું સમજે ? જે સુખ સાગરના જેવું;
પૂર્ણ-પ્રેમ પ્રિયતમની સંગે, રસબસ થઈને રહેવું. ધ્રુવ
ભજન ધૂનમાં મગ્ન રહે મન, રામ રામ મુખ કહેવું;
આ જૂઠા જગની સંગાતે, નહિ કંઈ લેવું દેવું. સાધુઠ

॥ ન્હાયો ધોયો ક્યા ભયો ? મનકો મૈલ ન જાય ॥
મીન સદા જલમેં રહે, ધોવે ગંધ ન જાય ॥

કામ ક્રોધની ગંધ ન આવે, શાંત મને સહુ સહેવું;
લાલચ લોભ વિનાનું અંતર, હોય ન જેવું તેવું. સાધુઠ
જો ઈચ્છો એવા અનુભવને, એ અનુપમ સુખ લેવું;
તો જઈ પૂછો, જાઓ જનકને, એ ઓળખાવે એવું. સાધુઠ

૨૧૮૪ (રાગ : સૂર મલ્હાર)

સાહેબ તેરે ચરણોં મેં ઉલઝન સુલઝી;
છૂટી ફિરકર અબ આજ ઓર કલકી. ધ્રુવ
ચહું ઓર સ્વારથ કી ઝંઝીરોમેં ઉલઝી;
કડિયાં યે ટૂટી મેં ઝંઝીરો સે છૂટી. સાહેબઠ
પંથો ઓર મતો કી માયા મેં ઉલઝી;
ભ્રમ મેં થી અટકી મેં, ભવમાંહિ ભટકી. સાહેબઠ
સુખ ઓર દુઃખ કે અંગારો મેં ઉલસી;
સમતા કે સાગર મેં લાગી રે ડૂબકી. સાહેબઠ
પલ પલ વિષયોં કી દાહ મેં ઝુલસી;
સંત સરોવર સલીલ સે સુલઝી. સાહેબઠ

૨૧૮૫ (રાગ : મારવા)

સાંજ ભઈ ઘર આજા રે પીયા (૨), સાંજ ભઈ ઘર આજા;
દિન તો ડૂબા ડૂબ ન જાયે (૨), આશકા સૂરજ આ..જા રે. ધ્રુવ
દૂર મિલે વો અંબર ઘરતી, રાત મિલી છે દિનસે,
મેરે પી કહાં છે પૂછે, મિલના મુશ્કિલ હમસે;
સમજ ન પાવું, ક્યા બતલાવું ? (૨) તૂ ઠી યે બતલાના રે. સાંજઠ
બન ગઈ તેરી આહટ મેરે, ઝૂમે મનકી ઘડકન,
આપ દિલોંકો નહી લગતા છે, આયા મેરે સાજન;
આંખ કી પલકો મેં અસુંઅન કે, જલતે દીપ બુઝાજા રે. સાંજઠ

॥ જબ તૂ આયો જગતમેં લોક હસે તૂ રોય ॥
ઐસી કરની મતિ કરો, કે પીછેસે હસે કોય ॥

૨૧૮૬ (રાગ : તિલંગ)

સાંસોંકી ડોર બડી કમખેર; લગા લો મન અપના પ્રભુજીકી ઓર. ધ્રુવ
સમય અનમોલ હૈ યૂં ન ગંવાના, દુનિયા હૈ પ્યારે મુસાફિરપાના;
બંદે, પ્રભુ નામ કે મોતી બટોર. સાંસોં
પ્રભુ કો બિસારે તો દુઃખ બઢતા જાયે, સુમિરે જો નામ હરિ દુઃખ નહીં આયે;
બંદે તેરે જીવનકી વહી એક ભોર. સાંસોં
કામ જો ન હો કિસીસે, વહી કરે, જીવનકે દુઃખ સારે વો પલમેં હરે;
ઘિર આયે ચાહે દુઃખકી ઘટા ઘનઘોર. સાંસોં

૨૧૮૭ (રાગ : મુલતાની)

સીતારામ સીતારામ સીતારામ કહીએ;
જેહિ બિધિ રાખે રામ, તેહિ વિધિ રહીએ. ધ્રુવ
મુખમેં હો રામનામ રામ સેવા હાથમે, (૨)
તું અકેલા નાહિ પ્યારે, રામ તેરે સાથમેં;
વિધિકા વિધાન જાન, હાનિ લાભ સહીએ. જેહિં
કિયા અભિમાન તો, માન નહિ પાયેગા,
હોગા પ્યારે વોહિ જો, શ્રી રામજી ચાહેગા;
ફલ આશા ત્યાગ, શુભ કામ કરતે રહીએ. જેહિં
બિંદગીકી દોર સોંપ હાથ દીનાનાથ કે,
મહેલોમેં રહ્યો ચાહે ઝોંપડીમેં વાસ હેં;
ધન્યવાદ નિર્વિવાદ રામ રામ કહીએ. જેહિં
આશા એક રામજીસે, દૂજી આશા છોડ દે,
નાતા એક રામજીસે દૂજા નાતા તોડ દે;
સાધુસંગ રામરંગ અંગ અંગ રંગીએ. જેહિં

॥ સખે રસાયણ મેં કિયા, હરિસા ઓર ન કોય ॥
તિલ એક ઘટમેં સંચરે સખ તન કંચન હોય ॥

ભજ રે મના

૧૩૦૬

૨૧૮૮ (રાગ : સૂરમહાર)

સાંસો કે તારમેં, તુમ પ્રભુ નામ કો પીરો લો;
શુભ કર્મ કરકે પૂન્ય કા, જીવનમેં બીજ બો લો. ધ્રુવ
જીવન કા એક એક પલ, અનમોલ હૈ ખજાના,
ધનમે સે એક પલ ભી, કભી લોટ કે ન આના;
આનંદ રસ સે અપના, અંતઃકરણ ભીગો લો. સાંસોં
જ્ઞાની કી યહ નિશાની, બોલે વો મીઠી વાણી,
મીઠે સે બોલમે હૈ, પ્રભુ કી ઝલક સુહાની;
બોલો તો મીઠે બોલ હી, અમૃત હૃદયમે ઘોલો. સાંસોં
બીતી કા ગમ ભુલાકર, લો મિટ ગયા અંધેરા,
પુલતી જહાં પે આંખે, હોગા વહીં સવેરા;
તેરે દ્વારા પ્રભુ પધારે, અંતર કે નયન ખોલો. સાંસોં

૨૧૮૯ (રાગ : મિશ્ર ભૈરવી)

સૂરજ કી ગર્મીસે જલતે હુએ તનકો, મિલ જાયે તરવરકી છાયા;
ઐસા હી સુખ મેરે મનકો મિલા હૈ મેં, જબસે શરણ તેરી આયા.
મેરે રામ... ધ્રુવ
ભટકા હુઆ મેરા મન થા કોઈ, મિલ ન રહા થા સહારા,
લહેરોં સે લડતી હુઈ નાંવ કો જૈસે, મિલ ન રહા થા કિનારા;
ઉસ લડખડાતી હુઈ નાવ કો જો, કિસીને કિનારા દિખાયા. ઐસાં
શીતલ બને આગ ચંદનકે જૈસી, પ્રભુવર કૃપા હો જો તેરી,
ઉજીયારી પૂનમ સી હો જાય રાતે, જો થી અમાવસ અંધેરી;
યુગ યુગસે પ્યાસી મરૂ ભૂમિને જૈસે, સાવનકા સંદેશ પાયા. ઐસાં
જિસ રાહકી મંઝિલ તેરા મિલન હો, ઉસ પર કદમ મેં બઢાઉં,
ફૂલોમેં કાંટોમે પતઝડ બહારોમેં, મેં ન કભી ડગમગાઉં;
પાનીકે પ્યાસે કો તકદીરને જૈસે, જી ભરકે અમૃત પિલાયા. ઐસાં

॥ પઢ ગુનકર 'પાઠક' ભયે, સમજાયા સંસાર ॥
આપન તો સમજે નહીં, વૃથા ગયા અવતાર ॥

૧૩૦૭

ભજ રે મના

૨૧૯૦ (રાગ : વસંતમુખારી)

સુખ આતે હૈં, દુઃખ આતે હૈં,
ઈન આતે-જાતે સુખ-દુઃખમેં, હમ મસ્ત રહતે હૈં. ધ્રુવ
ગાતે ગાતે ફકીરા કહ જાતા, કોઈ પૈદા હુઆ કોઈ મર જાતા;
ઈસ જન્મ મરણ કે ખેલમેં, હમ મસ્ત રહતે હૈં. સુખ૦
કભી માન મિલા, જી ભર ભરકે, અપમાન હુઆ જી ભર ભરકે;
ઈસ માન અપમાન કે ખેલમેં, હમ મસ્ત રહતે હૈં. સુખ૦
ગુરુ જ્ઞાન પિટારા ખોલા હૈ, ચે જગ સારા એક મેલા હૈ;
ક્ષણ ક્ષણ બદલતે સુખ દુઃખમેં, હમ મસ્ત રહતે હૈં. સુખ૦
ચહી તો જીના, જીના હૈ, વિષ છોડકે, અમૃત પીતે હૈ;
હમ અમૃત પીતે રહતે હૈં, ઔર મસ્ત રહતે હૈં. સુખ૦

૨૧૯૧ (રાગ : કામોદનટ)

સુખમાં કે દુઃખમાં પ્રેમ પ્રભુનો ખેઈ, હસતા રમતા રહીએ,
પ્રારબ્ધમાં જે આવી મળે તેને, સુખથી સહેતા જઈએ. ધ્રુવ
સુખમાં પ્રભુનો પ્રેમ સારો પારખીએ, ને દુઃખમાં જીવનને ઘડીએ.
સુખમાં છકીને પ્રભુપ્રેમ ના વિસારીએ, દુઃખમાં ધીરજને ઘરીએ ! હસતા૦
પ્રેમમાં વિષમતા હોય સદાયે, એમાં દોષ પ્રભુને શો દઈએ ?
સુખ: દુઃખ સરખાં સમજી જીવનમાં, દૃષ્ટિ વિષમતા ન ઘરીએ ! હસતા૦
સુખ માંહી સ્નેહ સદા એનો નિતરતો, દુઃખ માંહી ભાવ નીરખીએ;
સુખમાં વધે છે ભોગ, દુઃખમાં વધે છે ભાવ, બેઉને પ્રસાદ ગણી લઈએ ! હસતા૦
સુખમાં દીસે છે છત, દુઃખમાં અછત, પણ દુઃખને અંધવ ગણી લઈએ;
માંગ્યું મળે છે એ ઈશની પ્રેમાળતા, મળતાને માણી લઈએ ! હસતા૦
પીરસે છે પ્રેમથી એ સારી સમજથી, દૃષ્ટિનો દોષ પરહરીએ;
પીરસનારને પ્રેમથી નીરખતાં, પીરસેલું ભોગવતાં જઈએ ! હસતા૦

|| પઢત ગુનત રોગી ભયે, બઢ્યા બહુત અભિમાન ||
|| ભીતર ભડકા જગતકા, ઘડી ન પડતી શાન ||

ભજ રે મના

૧૩૦૮

૨૧૯૨ (રાગ : માલશ્રી)

સુમિરન કર લો જી હીરા જન્મ અનમોલ;
ચોલા રંગ લો જી, ઇસકા ન લાગે મોલ. ધ્રુવ
કૃપા કરકે હરિ ને તુજકો, માનસ જનમ દિલાયા,
શ્વાસ શ્વાસ તૂ ચેતન હો પર, વૃથા જન્મ ગવાયાં;
કાહે ભટકો જી, ઘટ મેં હીરા મોલ. સુમિરન૦
ના કોઈ તેરા સંગી-સાથી, જગ હૈ ખેલ પરાયા,
આજ હુઆ જો તેરા અપના, કલ હોગા બેગાના;
પ્રભુ કે હો જાયો જી, અન્તર કે પટ ખોલ. સુમિરન૦
સતગુરુ દાતે કર દી કૃપા, પ્રેમ સે જ્ઞાન સુનાયા,
ઘટ હી મેં તેરે પ્રભુ હૈ બેઠા, અપને મેં હી બતાયા;
ગુરૂ સે પ્રીત કર લો જી, કછુ ન લાગે મોલ. સુમિરન૦

૨૧૯૩ (રાગ : કાલિંગડા)

સોનાના પીંજરમાં મારો પૂરાયો આતમરામ;
પૂરાયો આતમરામ મારો, મૂંગાયો આતમરામ રે. ધ્રુવ
કાયા રૂપી પિંજર મારૂ માયા રૂપી તાર;
મોહ અંધનમાં એવો અંધાયો, ક્યારે થશે છૂટકારો રે ? સોના૦
લોભ લાલચમાં હું લપટાયો, જીભે ન મૂક્યો સ્વાદ;
પ્રભુ તમારું નામ લેવામાં, કરી રહ્યો છું પ્રમાદ રે. સોના૦
મનમાં સદાયે મંથન કરું છું, કેમ કરી છુટાય ?
તારે શરણે આવે તેની જલ્દી મુક્તિ થાય રે. સોના૦

|| જપ તપ તીરથ સખ કરે, ઘડી ન છાંડે ધ્યાન ||
|| કહે કબીર ભક્તિ બિના, કબૂ ન હોય કલ્યાન ||

ભજ રે મના

૧૩૦૯

२१८४ (राग : श्यामकल्याण)

सोहम् ओल शिवोऽहम् ओल तेरा क्या लगता है मोल. ध्रुव
क्या करता ज़ुवन की आशा जैसे जल में पडा जाताशा,
दुनिया देती जुरी दिलासा पल में तोला पर में माशा;
तोल सके तो तोल. सोहम्०

जिसने आकर जन्म लिया है, उसने अेक दिन कूय किया है,
किसने किसका साथ दिया है ! ये जग का टंग देप लिया है;
अज तो अन्तरके पट जोल. सोहम्०

जज यम झँस गले में डाले, सुत पित मात न कोर उभारे,
घर से बाहर तुरंत निकाले, अग्नि पर तेरो तन जारे;
ता दिन जुले प्रेम की पोल. सोहम्०

जज इस जग में आना जाना, सजको प्रेम धर्म सिपलाना,
हरि भक्ति का पाठ पढाना, हरदम सतगुरु के गुण गाना;
अस ये ज़ुवन है अनमोल. सोहम्०

२१८५ (राग : मिहाग)

संकट कौन निवारे, नाथ विना संकट कौन निवारे रे ? ध्रुव
करम धरममें कांर नथी कीधुं, यरल पड्यो हुं तमारेरे;
दीनानाथ विना प्रभु मुजने, दुःअथी कोल उगारेरे? संकट०
दया क्षमाना गुण प्रभु धारे, अे विश्वास अमारेरे;
भक्त जनोनां दुःअ कापीने, सुज हे आ संसारेरे. संकट०
तत्त्वज्ञानी तत्त्वविचारी, वेद ज़ाणीने चारेरे;
अकल कला छे प्रभुनी अंते, अे मुज वचन उखारेरे. संकट०

॥ कपीर ! पंडितकी कथा, जैसे चोरकी नाव ॥
सुनकर जैठे आंधला, भावे त्यों भरमाव ॥

भज रे मना

१३१०

शुद्ध भावथी परमेश्वरना, शुभ गुणने संभारेरे;
दया करी दुष्ट करमो तेनां, विभु विशेष विचारेरे. संकट०
दुष्ट वासना दूर करीने, ज्ञान विवेक वधारेरे;
कृपानिधि जगदीश्वर मुजने, भवथी पार उतारेरे. संकट०

२१८६ (राग : भूपाली)

संकल्प है हमारा धन्सान हम जनगे;
धन्सान जन गये तो भगवान भी जनगे. ध्रुव
हो जैन भौद्ध मुस्लिम हिंदु हो या धरार्थ;
आपस में भाई भाई सजके गले मिलेगे. संकल्प०
हम अेक ही गगन के चमके हुअे सितारे;
लगते हैं कितने ध्यारे हसते रहे हसेगे. संकल्प०
हम अेक ही चमन के है कूल, ध्यारे ध्यारे;
लगते हैं कितने न्यारे, पीलते रहे पीलेगे. संकल्प०
गीता पुराण आगम, गुरु ग्रंथ और कुराने;
धन्सानियत की गाथा, हम प्रेम से पढेगे. संकल्प०

२१८७ (राग : मधुवंती)

सुरकी गति में क्या जानूं ? अेक भजन करना जानूं. ध्रुव
अर्थ भजन का भी अति गहरा, उसको भी मैं क्या जानूं ?
प्रभु प्रभु प्रभु करना जानूं, नयना जल भरना जानूं. सूरकी०
गुण गाये, प्रभु न्याय न तोले, फिर क्युं तुम गुण गाते हो?
में भोला मैं प्रेम दिवाना, र्तनी जाते क्या जानूं ? सूरकी०

॥ काम, क्रोध, मद लोभकी, जज लग मनमें जान ॥
तज लग पंडित मूर्ख ही, कपीर अेक समान ॥

भज रे मना

१३११

२१८८ (राग : शुक्ल णिलावल)

संग तणो रंग लागे ज्यारे शामणा ! ठिघडे त्यारे उरना सीधां द्वार जे,
अणुअणुमां परमेश्वरने पेजतो, सोहं सोहंना ऋणशता तार जे ! ध्रुव
भेदभाव भूले जूहा वहेवारना, समदृष्टि, ते गणतो सर्व समान जे !
आत्म - परमात्मानां अंतर ठिघणे, निजानंदनी मस्तीमां मस्तान जे ! संगो
हरिगुण गातां हेयुं हेलाचे चडे, रोमेरोम रामनाम रणकार जे !
आंभडीअे श्रावण - भादरवो रेलतो, अनहद नाद तथा कर्णे भणकार जे ! संगो
ऋणहण ज्योति मनमंदिरियामां जले, लगनी लागे भूले देहनुं भान जे !
श्रासोश्रासे प्रणवमंत्र पोकारतो, साया संतने भेटे भिनेवान जे ! संगो

२१८९ (राग : जंगला)

संतोषी राज आवे, तण काया नगर सुण पावे. ध्रुव
ज्ञान की तोप मंगावे, अरु ध्यान को गोला लावे;
भरमों का कोट तुडावे, तण काया नगर सुण पावे. संतोषी
वेराग्य की कटक सजावे, दृढता की ढाल जनावे;
विषयो की झैज हटावे, तण काया नगर सुण पावे. संतोषी
धीरज का महल जनावे, शमदमादि किला रचावे;
जण आतमराम जनावे, तण काया नगर सुण पावे. संतोषी
पाँर्यो को कैद करावे, दस ही को दास जनावे;
मन ही की तुरंग कसावे, तण काया नगर सुण पावे. संतोषी
नीति से राज चलावे, दुष्टों को मार हटावे;
यह राम गुरु समजावे, तण काया नगर सुण पावे. संतोषी

॥ हरिगुण गावे हरण से, हिरदे कपट न जाय ॥
आपन तो समझे नहि, औरहिं ज्ञान सुनाय ॥

भज रे मना

१३१२

२२०० (राग : भूपाली)

संयोगों में ज्ञानी की, परिणति नहिं कभी भएलती है;
निज का पर का ज्ञान रहे, पर दृष्टि निज में रहती है. ध्रुव
दिभता पर-संयोगों में, पर आत्म भावना रहती है;
हो स्वर्ग-नरक के क्षेत्र कभी, पर आत्मदृष्टि रहती है. संयोगो
राग-द्वेष में दिभे मगर, दृष्टि सम्यक हीं रहती है;
भेदज्ञान की धारा अविचल, निज परणति में चलती है. संयोगो
होकर नग्न रूप निज ग्रहलूं, आत्मभावना रहती है;
धरी भाव के जल के कारण, सिद्ध दशा पद लहती है. संयोगो

२२०१ (राग : श्रीरंजनी)

जगतमें भक्ति जडी सुण दानी. ध्रुव
जे जण भक्ति करे केशवकी, सर्वोत्तम सोई प्राणी;
आपा अर्पण करे कृष्ण को, प्रेम प्रीति मन मानी. जगतमें
सुमरे सुर्गि सनेह श्याम को, सहित कर्म मन जानी;
श्रीहरि छविमें छोको रहत नित, सोई सखा हरि ध्यानी. जगतमें
सज में देजे ईष्ट आपनो, निज अनन्य पन जानी;
नैन नेह जल द्रवत रहत नित, सर्व अंग पुलकानी. जगतमें
हरि मिलने हित नित उमगे चित, सुध पुध सज भिसरानी;
विरह व्यथा में व्याकुल निशिदिन, ज्यों मछली जिन पानी. जगतमें
ऐसे भक्तन के वश भगवत, वेदन प्रगट जपानी;
'सरसमाधुरी' हरि हँस भेंटें, भेंटें आवन जानी. जगतमें

॥ लिपना पटना यातुरी, ये सज जाते सहेल ॥
काम दहन मन वश करन, गगन चढन मुश्केल ॥

१३१३

भज रे मना

૨૨૦૨ (રાગ : રાગેશ્રી)

હમ અગર વીર વાણી પૈ શ્રદ્ધા કરે, જ્ઞાન કે દીપ જલતે ચલે જાયેંગે;
ગર જલે જ્ઞાન કે દીપ હૃદયમે તો, માર્ગ સંયમ કે ખુલતે ચલે જાયેંગે. - ધ્રુવ
હમને પાયા હૈ મુશ્કિલ સે ચહ નર કા તન, દેવ તરસે જિસે ઐસા પાયા રતન;
ગર ઇસે હમને વિષયોં મેં હી ખો દિયા, ભૂલ પર અપની હમ ખુદ પછતાયેંગે. હમો
અબ મિલા હૈ યે જિનધર્મ જિનવરશરણ, ગુરુવર હૈ દિગમ્બર ઔર અમૃત વચન;
મોહ મમતા સે થોડાભર હમ હરે, માર્ગ કલ્યાણ કે ખુદ હી ખુલ જાયેંગે. હમો
જબ નહીં સચ્ચી શ્રદ્ધા તો ક્યા અર્થ હૈ ? ઇસ બિના જ્ઞાન ઔર આચરણ વ્યર્થ હૈ;
હમ ખુબરી બને વીતરાગીકે તો, કર્મ બંધન ભી કટતે ચલે જાયેંગે. હમો

૨૨૦૩ (રાગ : કાન્હડા)

હમ એક બને, હમ નેક બને, હમ જ્ઞાનકી જ્યોત જગાએ,
હમ માનવતા ઔર પ્રેમ કરૂણા સત્યકી ધૂન લગાએ;
હમ પ્રેમકી પરબ બહાએ. ધ્રુવ
સૂરજ-ચંદર નભકે તારે, હૈ દુનિયા કે સબ રખવાલે,
ઉનકી તરહ હમ ચમક ચમકતે, પંથ નિરાલા બનવાયે;
હમ જ્ઞાનકી જ્યોત જગાએ. હમ પ્રેમકી
રાષ્ટ્રભાવના કર્મ હમારા, માનવસર્વજન ધર્મ હમારા,
વિદ્યા સંગે ધરતી ઉછંગે, અપની દુનિયા સજાએ;
હમ જ્ઞાનકી જ્યોત જગાએ. હમ પ્રેમકી
પરિવર્તન હૈ માંગ જગતકી, નવ-વિચાર હૈ જનની ઉનકી,
નયી દિશાએ, નયી ઉમંગે, નયા જહાંકો બનાએ;
હમ જ્ઞાનકી જ્યોત જગાએ. હમ પ્રેમકી
ગાંધી-મહાવીર-રામ-રહીમને, બુદ્ધ-ઈશુને બોયે સપને,
ઈન સપનોંકો સચ કરને હમ આતમ દીપ જલાએ;
હમ જ્ઞાનકી જ્યોત જગાએ. હમ પ્રેમકી

॥ જ્ઞાની જ્ઞાતા બહુ મિલે, પંડિત કવિ અનેક ॥
॥ રામ રતા ઇન્દ્રિય જુતા, કોટિક માંહી એક ॥

ભજ રે મના

૧૩૧૪

૨૨૦૪ (રાગ : કેદાર)

હમકો મનકી શક્તિ દેના મન વિજય કરે;
દૂસરોંકી જય સે પહલે ખુદકો જય કરે. ધ્રુવ
ભેદભાવ અપને દિલસે સાફ કર સકે,
દૂસરોંકી ભૂલ હો તો માફ કર સકે;
જૂઠ સે બચે રહે, સચકા દમ ભરે. દૂસરો
મુશ્કિલે પડે તો હમ પે ઇતના કર્મ કરે,
સાથ દે તો ધર્મકા, ચલે તો ધર્મ પરે;
ખુદ-પે હોંસલા રહે, બદી સે ના ડરે. દૂસરો
ક્રોધભાવ અપને દિલસે સાફ કર સકે,
માનભાવ અપને મનસે દૂર કર સકે;
માયા સે બચે રહે, લોભ દૂર કરે. દૂસરો
રાગભાવ અપને મનસે કમ કર સકે,
દ્રેષભાવ અપને દિલસે દૂર કર સકે;
મોહ સે બચે રહે, કલેશ-કો દૂર કરે. દૂસરો

૨૨૦૫ (રાગ : માંડ)

હરિ તારી ઝાંખી ક્યાંથી થાય ?
ઝાંખી ક્યાંથી થાય ? “હું પદ” હૈયેથી ના વિસરાય. ધ્રુવ
હિમ જળમાં, પ્રેમે પરોઢિયે, નદીએ નાવા જાય જી;
નિર્મળ જળમાં નાહ્યા ઘણું પણ, મનના મેલ ના જાય. હરિ
દીન દયાની વાત બહુ કરતો ને, તીરથ યાત્રાએ જાય જી;
તીર્થ સ્વરૂપ માબાપોની આંખોએ, અહર્નિશ આંસુ જાય. હરિ
ઉપર રૂડો, ભીતર બૂરો, બહાર ડોળ દેખાય જી;
દીન દયાળું અંતરયામી, છેતર્યા ના છેતરાય. હરિ
કાવાદાવા કપટ ત્યાગી, હરિ શરણમાં જાય જી;
માતા - પિતા - ગુરૂ આશિષમાં, હરિ તારી ઝાંખી જરૂરથી થાય. હરિ

॥ તારા મંડલ બૈઠકર, ચંદ્ર બડાઈ પાય ॥
॥ ઉદય ભયા જબ સૂર્યાકા, સબ તારા છુપ જાય. ॥

૧૩૧૫

ભજ રે મના

૨૨૦૬ (રાગ : મેઘરંજની)

હરિ નામકે હીરેમોતી, મેં બિખરાવા ગલી ગલી;
લેલો રે કોઈ પ્રેમકા ખ્યાલા, શોર મચાવાં ગલી ગલી. ધ્રુવ
જિસ જિસને ચે હીર લૂંટે (૨), વો તો માલામાલ હુએ (૨),
દુનિયા કે જો અને પૂજારી, આખિર વે કંગાલ હુએ;
ઘન-દોલત ઓર માચાવાલોં, મેં સમજાવા ગલી ગલી. હરિ
દોલત કે દિવાનો સુનલો (૨) એક દિન એસા આયેગા (૨),
ઘન-દોલત ઓર માલખજાના, ચહીં પડા રહ જાયેગા;
સુંદર કાચા માટી હોગી, ચર્ચા હોગી ગલી ગલી. હરિ
મિત્ર ખ્યારે સગે સંબંધી (૨) એક દિન તૂઝે ભૂલાયેગે (૨),
જિનકો અપના કહતા હૈ તૂં, વો હી આગ લગાર્યેગે;
ફૂલોકા ચહ ચમન ખિલા હૈ, મૂરઝાયેગી કલી કલી. હરિ

સાખી

લાલ લાલ સખ કહે સખકે પલ્લે લાલ,
ગાંઠ ખોલ દેખે નહિ, તાતે હી કંગાલ;
આજ કહે હરિ કલ ભજૂ, કલ કહે ફિર કલ,
આજ કાલકે કરત હી, અવસર જાતી ચલ.

૨૨૦૭ (રાગ : બનજારા)

હું ડગલે ડગલે દંભ કરું, મને દુનિયા માને ધર્મત્મા;
પણ શું ભર્યું? મારા મનડામાં, એક વાર જુઓને પરમાત્મા. ધ્રુવ
હું સ્વાંગઘરું છું સેવકનો, પણ સેવા કરતાં શરમાઉં છું;
સનમાન મળે છે ફોગટમાં, લેવામાં ના હું અચકાઉં. પણ
હું ટોંગ કરું છું ધર્મીનો, પણ ધર્મ ન વસ્યો મુજ હૈયામાં;
બેઠાલ ફરતી ભલે દુનિયા, મારે સુવું સુખની શૈયામાં. પણ

|| પોથી પટપટ જગ મુવા, પંડિત ભયા ન કોય ||
|| એકે અક્ષર પીવકા, પટે સો પંડિત હોઈ ||

હું દાન દઉં છું દોલતનું, એ દોલત ક્યાંથી લાવું છું ?
લાચાર જનોને લુંટું છું, તોયે દાતા કહેવાઉં છું. પણ
હું વેશ લઉં વૈરાગીનો, ને વંદન સહુના પામું છું;
પચરંગી પીછાં ઓટીને હું, સાચી જાત છુપાવું છું. પણ

૨૨૦૮ (રાગ : મદમાંત - સારંગ)

હું મૌન રહીને એક અનાહત, નાદ ગજાવી જાણું છું;
ભરનિંદરામાં પણ સૂતેલો, સંસાર જગાવી જાણું છું. ધ્રુવ
મુજ અંતર બાળી બાળીને, એક જ્યોત જલાવી જાણું છું;
બરબાદ થતાં પણ બીજાને, આબાદ બનાવી જાણું છું. હું
હું ફૂલ ખિલાવી જાણું છું, ફૂલબાગ લગાવી જાણું છું;
ત્યાં કાળે કહ્યું કે ગર્વ ન કર, હું ભસ્મ બનાવી જાણું છું. હું
કોઈ ધરમ નથી કોઈ કરમ નથી, કોઈ જ્ઞાન નથી, અજ્ઞાન નથી;
તું બુદ્ધિ છોડી બેસ તો હું, સહુ ભેદ બતાવી જાણું છું. હું
હું બોલો બોલી પાળું છું, તું બોલો બોલી બદલે છે;
તું વાત બનાવી જાણે છે, હું વાત નિભાવી જાણું છું. હું
તારી આંખોમાં જવાળા છે, મારી આંખોમાં અશ્રુ છે;
તું આગ લગાવી જાણે છે, હું આગ બુઝાવી જાણું છું. હું
ઓ પ્રેમ-રમતના રમનારા, તું પ્રેમ-રમતને શું સમજે ?
તું આંખ લડાવી જાણે છે, હું પ્રાણ લડાવી જાણું છું. હું

જુએકી જુત બૂરી, મૂરખ કી પ્રીત બૂરી, બુરે સંગ બૈઠ ચૈન ભાગે રે ભાગે,
કાજલકી કોટરીમેં કૈસા હી જતન કરો ? કાજલકા દાગ ભાઈ ભાગે રે ભાગે;
કોઈ કિતના જતી હો કોઈ કિતના ચતિ હો, કામિની કે સંગ કામ જાગે હી જાગે,
સુનો કહે 'ગોપીરામ' એક સાચો રામનામ, ઉસકા તો ફંદ ગલે ભાગે હી ભાગે.

|| આત્મ તત્ત્વ જાને નહીં, કોટિ કથૈવ કીન જ્ઞાન ||
|| તારન તિમિર ભગે નહીં, જબ લગ ઊગે ન ભાન ||

हुये नामवर बेनिशां कैसे कैसे ? जमी जा गढ़ नौजवा कैसे कैसे ?

आज जवानी पर धतरानेवाले कल पछतायेगा;
 चढता सूरज धीरे धीरे, ढलता है, ढल जायेगा. ध्रुव
 तू यहाँ मुसाफिर है, ये सराये झानी है,
 चार रोजकी मेहमा, तेरी जुँदगानी है;
 धन जमीन, जर-जेवर, कुछ न साथ आयेगा,
 जाली हाथ आया है, जाली हाथ जायेगा.
 जानकर भी अनजाना, जन रहा है दिवाने,
 अपनी उम्र झानी पर, तन रहा है मस्ताने;
 किस कदर ? तू जोया है, धस जहाँ के मेले में,
 तू पुटाको भूला है, इसके धस जमेले में.
 आज तक ये देखा है पानेवाला जोता है,
 बिँदगीको जो समजा, जुँदगी पे रोता है;
 मिटनेवाली दुनियाका अंतपार करता है,
 क्या ? समज के तू आपिर धससे प्यार करता है.
 अपनी अपनी झिंकोमें जो भी है वो उलजा है,
 जुँदगी हकीकत में, क्या है ? कौन समजा है ?
 आज समजले - कल ये मौका, हाथ न तेरे आयेगा,
 ओ गङ्गलतकी नींदमें, सोनेवाले धोपा जायेगा. चढता०
 वक्तने जमानेको ये शमा टिपा डाला,
 कैसे ? कैसे ? इस्तमको, जाकमें मिला डाला;
 याद रज सिर्फंदर के होंसले तो आली थे,
 जज गया था दुनियासे, दोनों हाथ जाली थे.
 अज न वो हलाकु है, और न उसके हाथी है,

॥ समजनका घर और है, औरनका घर और ॥
 समजया पीछे जानिये, 'राम जसे सज ठौर' ॥

जंगजू ना पोरस है, और न उसके साथी है;
 कल जो तनके चलते थे, अपनी शान शौकत पर,
 शम्मा तक नहीं जलती, आज उनकी तुर्पत पर.
 अदना हो या आला हो, सजको लोट जाना है,
 मुझलीसो तवंगरका, कछ ही ठिकाना है;
 जैसी करनी, वैसी भरनी, आज किया झल पायेगा,
 सरको उठाकर चलनेवाले, अके दिन ठोकर पायेगा. चढता०
 मौत सजको आनी है, कौन धससे छूटा है ?
 तू इना नहीं होगा, ये जयाल बूढा है;
 सांसे तूट ते ही सज, रिश्ते तूट जायेगे,
 पाप, मा, जहेन, जीजी, जस्ये छूट जायेगे.
 तेरे जितने है भाई, वक्त पे चलन देगे,
 छिनकर तेरी दौलत, दो ही गज कङ्गन देगे;
 जिनको अपना कहेता है, कज ये तेरे साथी है ?
 कछे है तेरी मंजील और ये जराती है.
 लाके कछमें तूजको, कुतपाक डालेगे,
 अपने हाथोंसे तेरे, मुहर्षे जाज डालेगे;
 तेरी सारी उल्झतको, जाजमें मिला देंगे,
 तेरे याहनेवाले, कल तूजे भूला देंगे.
 धसलिये ये कहता हूँ, पूज सोच ले दिलमें,
 क्युं इसाये जैठा है ? जान अपनी मुश्कीलमें;
 पर गुना हो से तोजा, आकजत संभल जाये,
 तनका क्या भरसा है ? जाने कज निकल जाये.
 मुझी पांघके आनेवाले, हाथ पसारे जायेगा;
 धन-दौलत जागीर से तूने, क्या पाया ? क्या पायेगा? चढता०

॥ मन मथुरा दिल दारिका, काया काशी जान ॥
 दसवां द्वारा देहरां, तामें जेति पिछान ॥

२२१० (राग : नटहंस)

हुं तारामां, तुं मारामां, आ अणुअणुनां अणसारामां,
तने परपी गयो पलकारामां. ध्रुव
आ सूरजनं अंगारामां, शीतल शशीनां सथवारामां,
ताराओना ऋणकारामां, तने परपी गयो पलकारामां. हुं
लप चोराशी वण्णारामां, आ तनमननां धणकारामां,
आ त्रिभुवनना लणकारामां, तने परपी गयो पलकारामां हुं
सारामां नठारामां, अजवाणामां अंधारामां,
आ पाप पुण्यनां लारामां, तने परपी गयो पलकारामां. हुं

२२११ (राग : नारायणी)

हे करुणाना करुनारा, तारी करुणानो कोर्ष पार नथी;
हे संकटना हरुनारा, तारी करुणानो कोर्ष पार नथी. ध्रुव
मारं पाप भर्या छे अेवां, तारी भूल्यो करवी सेवा;
मारी भूलोना भूलनारा, तारी करुणानो कोर्ष पार नथी. हे संकटो
हे परमकृपाणु व्हाला !, में पीछा विषना प्याला;
विषने अमृत करुनारा, तारी करुणानो कोर्ष पार नथी. हे संकटो
मने जडतो नथी किनारो, मारो क्यंथी आवे आरो;
मार साया भेवनहार, तारी करुणानो कोर्ष पार नथी. हे संकटो
हुं अंतरमां थर्ष राजु, भेल्यो छुं अवणी जाजु;
अवणी सवणी करुनारा, तारी करुणानो कोर्ष पार नथी. हे संकटो
भले छोरुं-कछोरुं थाये, तुं मावीतर कहेवाये;
मीठी छायाने देनारा, तारी करुणानो कोर्ष पार नथी. हे संकटो
छे जाणनुं ज़ुवन उडसी, तारे चरछे ले अविनाशी;
मन-मंदिरमां रमनारा, तारी करुणानो कोर्ष पार नथी. हे संकटो

॥ सभ घट मेरा सार्थयां, जाली घट नहि कोय ॥
॥ जलिलारी घटकी सही, ज घट परगत होय ॥

भज रे मना

१३२०

२२१२ (राग : भैरवी)

हे चंद्रमौली, हे चंद्रशेखर हे शंभो त्रिलोचन, हे संकट विमोचन,
हे त्रिपुरारी वंदन; जय जय विभारुप शंकर कृपाला हे पशुपति दयाला.
हे चंद्रमौली
जालेन्दुभाले त्रिलोचनविशाला, चिदानंददाता हे जगदीशनाथा;
भस्मांगलेपन गले रंजमाला, निराकार ओंकार शंकर दयाला.
हे चंद्रमौली
विमल नीलकंठ सुभट शूलपाणि, मृगादीश चारुमांजर वेदवाणी;
हे आशु प्रभावन्ध महिमा तुम्हारी, जय जय उमानाथ जय जय तुम्हारी.
हे चंद्रमौली

२२१३ (राग : यमन)

हे प्रभु आनंददाता ज्ञान हमको दीजुअे;
शीघ्र सारे दुर्गुणोको दूर हमसे कीजुअे. ध्रुव
लीजुअे हमको शरण में, हम सदाचारी जने;
ब्रह्मचारी धर्म रक्षक वीर व्रतधारी जने. हे
प्रेमसे हम गुरु जनोंकी नित्य ही सेवा करे;
सत्य जोले जूठ त्यागे, मेल आपसमें करे. हे
निंदा किसीकी हम किसीसे भूल कर भी ना करे;
धैर्य जुद्धि मन लगाकर वीर गुण गाया करे. हे
ऐसा अनुग्रह और कृपा, हमपे हो परमात्मा;
हो सत्नी नरनारी दिलसे, सभके सभ धरमात्मा. हे
हे प्रभु ! यह प्रार्थना है, आप धसे मंजुर करे;
हो सुधी संसार सभ, यह भाव रगरगमें भरे. हे

॥ कभीर हडका गुरु, मिले, जेहड का गुरु नाहि, ॥
॥ जेहड आपे उपजे, अनुभवके धर मांहि ॥

१३२१

भज रे मना

૨૨૧૪ (રાગ : ધનાશ્રી)

હે પ્રભુવર ! તુમને દિવ્યધ્વની પ્રગટાયો. ધ્રુવ
ભવસાગર કે માંહી રૂલતે, તીર નહીં મેં પાયો;
પુણ્ય-ઉદય સે આજ તિહારે, દર્શન કર સુખ આયો. હેઠ
ઘસ પંચમ દુઃખ કાલમાહિં મેં, દિવ્યધ્વની નહિં પાયો;
દિવ્યધ્વની કો સાર આપને, સમયસાર બતલાયો. હેઠ
સમયસાર મેં સાર આપને, જ્ઞાયક રૂપ બતાયો;
ઐસો જ્ઞાયક રૂપ આપમેં, દર્શન કર સુખ પાયો. હેઠ
આત્મજ્ઞાન દીપક કો પ્રગટન, ભેદજ્ઞાન સમઝાયો;
ભેદજ્ઞાન સે સિદ્ધ હુએ હેં, ઐસો આપ બતાયો. હેઠ
દિવ્યધ્વની કે જ્ઞાન માહિં મેં, બોધ જ્ઞાન હે પાયો;
બોધ જ્ઞાન કે નાથમાહિં મેં, આતમ રૂપ સમાયો. હેઠ

૨૨૧૫ (રાગ : બાગેશ્રી)

હેતભર્યું હેયું અમીરસથી ઊછળે, પણ નવ જાણું અર્પું કંઈ આશીષ જો;
સહુ ઉર સરખી સુખદ વસંત છવાઈ રહી, પમરે પદ્મપરાગ મધુર ચહુ દિશ જો. ધ્રુવ
સ્નેહસમાધિ રસનો અદ્ભુત યોગ આ, સચરાચર ચેતનવંતો સહચારજો;
ભાસે વિશ્વ રમતું એ રસપૂરમાં, જડચેતનનો સુભગ બન્યો સહકારજો. હેતઠ
એ અમીરસનો સહુને સરખો વારસો, એજ તત્ત્વ વિલસે સહુ ઘટના પારજો;
સહુ સરખી જાતિ ન અધિક કે ન્યૂન કો, સહુમાં સરખો એ ચેતન સંચારજો. હેતઠ
જે હું માં તે સહુમાં સહુનું હું વિષે, પ્રતિ આત્માના એવા દિવ્ય અભેદજો;
એ અનુભવમાં ઊંડું સુખ સમજાય છે, સહજ થતો અંતરગ્રંથિનો છેદ જો. હેતઠ
આ ઉર ઉછળતો રસ રેડું ક્યાં જઈ ? વિશ્વપાત્ર નાનકડું ત્યાં સમાયજો;
વિશ્વ થકી મમ સ્વરૂપ અનંત ઉદાર છે, હું વિણ અવર ન સ્થળમાં એ સ્થિર થાય જો. હેતઠ

॥ સુખિયા ઢૂંઢૂત મેં ફિરૂં, સુખિયા મિલે ન કોય, ॥
જાકે આગે દુઃખ કહું, ઓ પહિલા ઊઠ રોય ॥

ભજ રે મના

૧૩૨૨

અથવા મુજ સાથે જેનાં હૃદયો મળે, ત્યાં જઈ ઢોળું આ સાગરની ધારજો;
ગ્રાહક હોતો એ અમીઝરણાં ઝીલજો, એ ભાવે નિવસે આત્મીય સહચારજો. હેતઠ

૨૨૧૬ (રાગ : હિંદોલ)

હો જાઓ ભવસાગર સે પાર, સતગુરુ ને નાવ લગાઈ. ધ્રુવ
અબ કામ ક્રોધ કો છોડો, મોહ લોભ સે નાતા તોડો;
ખેહ રહે સતગુરુ પતવાર. સતગુરુઠ
તૂ ધ્યાન ભજન જપ કર લે, આવાગમન સે બચ લે;
માયા ભેંવર કે પાર. સતગુરુઠ
પાપોં સે લે લો કરવટ, જાના હૈ એક દિન મરઘટ;
છૂટ પડે સારા સંસાર. સતગુરુઠ
ક્યા નામ કા ભેદ બતાયા, અદ્ભુત પ્રકાશ દિખલાયા;
સુન લો અનહદ કી ઝંકાર. સતગુરુઠ
ઉપર કો સુરત ચઢા લો, ઔર શબ્દ સે તાર મિલાલો;
ખુલ જાયે તીનોં લોક કે દ્વાર. સતગુરુઠ
સતગુરુ ને માર્ગ દિખાયા, મુક્તિ કા ભેદ બતલાયા;
ડોરી નામ લગાવે પાર. સતગુરુઠ

૨૨૧૭ (રાગ : આશાવરી)

જ્ઞાનકી જ્યોતિ જલાતે ચલો,
નિજ અંતરકી વીણા બજાતે ચલો. ધ્રુવ
જીવન તો આના જાના, ઘસકા નહીં ઠિકાના,
કલ ક્યા હોગા ? સમય ધૂરી પે, ચે તો કિસને જાના;
અપને મન કો, જગાતે ચલો. નિજઠ

॥ બાસર (દિવસ) સુખ ના રૈન સુખ, ના સુખ ધૂપ ન છાંચ ॥
કૈ સુખ શરણે રામ કે, કૈ સુખ સંતો માંચ ॥

૧૩૨૩

ભજ રે મના

જીવન અરુચે સે જીને કા, નામ હૈ ઈશ્વર પૂજા,
સત્ય અહિંસા પ્રેમ સે બઢકે, નહીં ધર્મ હૈ દૂજા;
ઇસકો સીખો, સિખાતે ચલો. નિજાં

પુદ જીયો જીને દો સબકો, ચહી ધર્મ કા નારા,
સામ્યભાવ ઓર વિશ્વ શાંતિકા, ફૈલાઓ ઉજિયારા;
ગીત ધર્મ કે હી ગાતે ચલો. નિજાં

કામ, ક્રોધ, મદ, રાગ, દ્રેષ કી જંજીરોં કો તોડો,
ચહી દેશના હૈ સંતો કી બુરી આદતેં છોડો;
અપના જીવન ફૂલ ખિલાતે ચલો. નિજાં

૨૨૧૮ (રાગ : ગુર્જર તોડી)

જ્ઞાન મિલે ગુરુ કે મુખ સે ગુરુ મિલે સત્સંગ સે;
સત્સંગ મિલે પ્રેમ લગન સે કોઈ જાને ના. ધુવ
મન સે બુદ્ધિ પરે હૈં, બુદ્ધિ સે આત્મા (૨),
તેરી હર શ્વાસમેં, રમતા પરમાત્મા(૨). ઓ મનવા રે (૨);
એસે મન મુક્તિ દે ક્યો ? બ્રહ્મા જાને ના, ઓહ રે... જ્ઞાન
સાગર કે તટ પે ખડા હૈ, પાની તૂં પાયે ના (૨),
મુક્તિ કી રાહ ખડા હૈ, મંજિલ તૂં પાયે ના. ઓ મનવા રે (૨);
એસે અચરજ જીવન કો, ક્યું તું જાને ના ? ઓહ રે... જ્ઞાન
તેરી હર ઘડકન કહતી, શ્વાસોકી તૂં કિંમત કર (૨),
જીવન પૂંજી કો પાયે માયા કી ખિદમત. ઓ મનવા રે (૨);
ખિના ગુરૂ ઇસકી કિમ્મત કોઈ જાને ના, ઓહ રે... જ્ઞાન
અંજાને લોગો સે ક્યા ? તેરી યે પ્રીત હૈ (૨),
તેરે હી દિલમેં ખેઠા, તેરા વો મીત હૈ. ઓ મનવા રે (૨);
મિથ્યા ઓર સચ કો પગલે, તૂં ક્યોં જાને ના ? ઓહ રે... જ્ઞાન

॥ સખી રસાયનમેં હરિ, હરિ સા ઓર ન કોય ॥
તિલ એક ઘટમેં સંચરે, સખ તન કંચન હોય ॥

આનંદ ઓર શાંતિ મિલતી સત્સંગ મેં આને સે
મુક્તિ કા દ્વાર હૈ ખુલા, સદ્ગુરુ કો પાને સે, ઓ મનવા રે(૨);
સદ્ગુરુ તો રોજ ખુલાએ તૂં ક્યૂં આએ ના ? ઓહ રે... જ્ઞાન

૨૨૧૯ (રાગ : લાવણી) મથુર બારાઈ

જીવન તો ત્યારે થાયે 'બેસ્ટ', જ્યારે સમય ન જાયે 'વેસ્ટ'. ધુવ
સવારના આંખો ખોલીને બનવા પશુથી 'શ્રેષ્ઠ';
ચિંતન-મનન કર્યા પછી, શરૂ કરો 'ટ્યુપેસ્ટ'. જીવન
સ્નાનાદિથી પરવારીને, બનવાને 'ઓનેસ્ટ';
પ્રભુ પ્રાર્થના કરવા બેસો, એ જ ખરું 'ઇન્વેસ્ટ'. જીવન
કામ કાજ કરવામાં સાચો, મેળવવાને 'ટેસ્ટ';
સ્મૃતિ રાખો પરમાત્માની, સહુથી જે 'નીચરેસ્ટ'. જીવન
જીવન એવું જીવવા લાગો, જાણે જાગ્રત 'ગેસ્ટ';
ઘર માલિકને ગમતા થાઓ, મળશે સાચી 'ગ્રેસ'. જીવન
આતમતાની મસ્તી માટે, આગમ છે 'હાઇએસ્ટ';
સિદ્ધાંતમાંનું ધ્યેય ઘરો તો, ગજ ગજ ફૂલશે 'ચેસ્ટ'. જીવન
વીતરાગ થઈ પ્રેરે મુનિઓ, સર કરવા 'એવરેસ્ટ';
સૌ તે માટે કમર કસજો, જરા ન લેતા 'રેસ્ટ'. જીવન
પ્રેરક થઈ મથે છે ગુરુજી, પમાડવા એ 'બેસ્ટ';
જીવન સમર્પણ કરવા દોડો, પૂરણ કરવા 'કવેસ્ટ'. જીવન

ઘમ ઘમ અતિ ઘમક ઠમક પદ ઘૂઘર, ઘમઘમ ક્રમ સમ હોત ઘરા,
ભ્રમ ભ્રમવત વિષમ પરિશ્રમ વત ભ્રમ, ખમ ખમ દમ અહિ વિફમ ખરા;
ગમ ગતિ અતિ અગમ નિગમ ન લહત ગમ, નટવત રમઝમ ગમ મનમેં,
ઘણ રવ પટ ફરરર ઘરર પદ ઘૂઘર, રંગભર સુંદર શ્યામ રમે રે જીય.

॥ સુખમેં સુમિરન ના કરે, દુઃખમેં કરે સખ કોય ॥
સુખમેં જો સુમરન કરે, તો દુઃખ કહાં તે હોય ? ॥

ગુજારે જે શિરે તારે, જગતનો નાથ તે સહેજે;
ગણ્યું જે પ્યારું પ્યારાએ, અતિ પ્યારું ગણી લેજે. ધ્રુવ
દુનિયાની જૂઠી વાણી વિષે જો દુઃખ વાસે છે;
જરાયે અંતરે આનંદ, ના ઓછો થવા દેજે. ગુજારે
કચેરી માંઠી કાજીનો, નથી હિસાબ કોડીનો;
જગતકાજી થઈને તું, વહોરી ના પીડા લેજે. ગુજારે
જગતના કાચના ચંત્રે, ખરી વસ્તુ નહીં ભાસે;
ન સારા કે નઠારાની, જરાયે સંગતે રહેજે. ગુજારે
રહેજે શાંતિ સંતોષે, સદાયે નિર્મળે ચિત્તે;
દિલે, જે દુઃખ કે આનંદ, કોઈ ને નહિ કહેજે. ગુજારે
વસે છે ક્રોધ વૈરી ચિત્તમાં, તેને ત્યજી દેજે;
ઘડી જાયે ભલાઈની, મહાલક્ષ્મી ગણી લેજે. ગુજારે
રહે ઉન્મત્ત સ્વાનંદે, ખરું એ સુખ મોટું છે;
પીએ તો પ્રેમનો પ્યાલો, પ્રભુજીનો ભરી પીજે. ગુજારે
કટુ વાણી સુણે જો તું, મીઠી વાણી સદા કહેજે;
પરાઈ મૂર્ખતા કાજે, મુખે ના ઝેર તું લેજે. ગુજારે
અરે ! પ્રારબ્ધ તો ઘેલું, રહે તે દૂર માગે તો;
ન માગે દોડતું આવે, ન વિશ્વાસે કદી રહેજે. ગુજારે
રહી નિર્મોહી શાંતિથી, રહે એ સુખ મોટું છે;
જગત બાજીગરીનાં તું, બધાં છલબલ જવા દેજે. ગુજારે
પ્રભુના નામનાં પુષ્પો પરોવી કાવ્યમાળા તું;
પ્રભુની પ્યારી ગ્રીવામાં પહેરાવી પ્રીતે દેજે. ગુજારે
કવિ, રાજા થયો, શી છે ! પછી પીડા તને કાંઈ ?
નિજાનંદે હંમેશાં 'બાલ' ! મસ્તીમાં મઝા લેજે. ગુજારે

॥ સુખમેં સુમરન ના કરે, દુઃખમેં કરે જો યાદ ॥
કહે કબીર તા દાસકી, કૌન સુને ફરિયાદ ? ॥

મૌન બિના સુખ નાહીં, જગતમેં મૌન બિના સુખ નહીં;
કરકે દેખો મેરે ભાઈ. ધ્રુવ
બોલન જેસા રોગ ન દેખા, ચૂપ સમ ઔષધ નાહીં;
બોલનહાર કોઈ ન સુખિયા, જહાં તહાં બિપત બઢાઈ. જગતમેં
સત્ય કહૂં તો દુનિયા ખીજે, ગૂઠ કહો નવ જાય;
સરલ વચન સુનતે નહીં કોઈ, કુટિલ વચન કડવાઈ. જગતમેં
સહસ્ત્ર વચન સુલટે સબ, નીકસે રંચ ચૂકે મર જાય;
મેંને તો અનુભવ કર દેખા, બોલનકી રુચિ નાહીં. જગતમેં
જો સમરથ હો વો સો બોલો, મેં તો અપની ગાઈ;
જો ઈચ્છા હોઈ સંગ રહનેકી, તો તુમ બોલો નાહીં. જગતમેં
ગુરુકૃપાસે કુંજી મિલ ગઈ, રસનાકી રટ લાગી;
મૌન બિના સુખ નાહીં જગતમેં, ભજનકી લગની લાગી. જગતમેં

૨૨૨૨ (રાગ : મંદકાંતા છંદ) પ્રિતમ

હરિની માયા મહા બળવંતી, કોણે જીતી નવ જાય જોને !
જોગીને તો જોતી હીંડે, ભોગીને તો ખાય જોને. ધ્રુવ
કાયરને તો કૂટી રે નાખે, શૂરા પૂંઠળ ઘાય જોને;
જ્ઞાનીને તો ગોતીને મારે, અજ્ઞાની અથડાય જોને. હરિની
પંડિતને પ્રપંચે મારે, કોણે કળી નવ જાય જોને !
હરીફને તો હાથે મારે, મહાઠગણી કહેવાય જોને. હરિની
ચતુરને તો ચૂંટી નાખે, ચટક ચોંટી જાય જોને;
તપસીને તો ટીપી નાખે, કરણીવાળા કુટાય જોને. હરિની
અતિ પ્રબળ છે હરિની માયા, જોરે નવ જિવાય જોને.
'પ્રીતમ'નો સ્વામી પરમ સ્નેહી, પ્રેમ તણે વશ થાય જોને. હરિની

॥ જબ જાગે તબ રામ જપ, સોવત રામ સંભાર ॥
ઉઠત-બૈઠત આતમા ! ચાલત રામ ચિતાર ॥

सपेया

जनारसीदास

कैं अपनों पद आप संभारत, कैं गुड़के मुपकी सुनि ढानी,
लेदविज्ञान जग्यों जिन्हिकै, प्रगटी सुविवेक कला रसधानी;
भाव अनंत भये प्रतिभित, ज़ुवन मोक्ष दसा ठहरानी,
ते नर दर्पन ज्यों अविकार, रहैं थिररूप सदा सुपधानी.

काज विना न करैं जिय उधम, लाज विना रन मांहि न भूँरै,
डील विना न सधै परमारथ, सील विना सतसों न अरुँरै;
नेम विना न लहैं निहयें पद, प्रेम बिना रस रीति न भूँरै,
ध्यान विना न थंभे मनकी गति, ग्यान बिना शिव पंथ न सूँरै.

केध उदास रहैं प्रभु कारन, केध कहे उठि जांहि कहीकै,
केध प्रनाम करैं गति मूरति, केध पहार चढे चढि छीकैं;
केध कहे असमानके उपरि, केध कहे प्रभु हेठि जमीकैं,
मेरो धनी नहि दूर दिसंतर, मोहीमें हें मोहि सूँरत नीकैं.

स्वारथके साचे परमारथके साचे चित, साचैं साचैं जैन कहे साचे जैनमती हें,
काहूके विरुद्धि नाहि, परजाय बुद्धि नाहि, आतमगवेषी न गृहस्थ है न जती है;
रिद्धि सिद्धि वृद्धि दीसैं घटमें प्रगट सदा, अंतरकी लखिसों अजयी लखपती हें,
दास भगवंतके उदास रहैं जगतसों, सुभिया सदैव जैसे ज़ुव समकिती है.

धरम न जानत जपानत भरमरूप, ठौर ठौर ठानत लराध पखपातकी,
भूल्यो अभिमानमें न पाव धरै धरनीमें, हिरदै में करनी विचारै उतपातकी;
किरे दांवाडोलसो करमके कलोलिनिमें, हयें रही अवस्था सु भदूलेकैसे पातकी,
जकी छाती ताती कारी कुटिल कुवाती भारी, जैसे ब्रह्मघाती हें मिथ्याती महापातकी.

॥ सकामी सुमरन करे, पावे उत्तम धाम ॥
॥ निष्कामी सुमरन करे, पावे अवियल राम ॥

अनुभवके रसको रसायन कहत जग, अनुभव अभ्यास यही तीरथकी ठौर है,
अनुभवकी जे रसा कहावे सोध पोरसा सु, अनुभव अधोरसासो उरधकी दौर है;
अनुभवकी केलि यहै कामधेनु चित्रावलि, अनुभवको स्वाद पंच अमृतको कौर है,
अनुभव करम तोरै परमसो प्रीति जेरै, अनुभो समान न धरम कोउ और है.

कुलको आचार ताहि मूरुप धरम कहै, पंडित धरम कहैं वस्तुके सुभाउकों,
पेहकों जपानों ताहि अज्ञानी अरथ कहै, ज्ञानी कहैं अरथ दरम-दरसाउकों;
दंपतिको भोग ताहि दुरुपुद्धि काम कहै, सुधी काम कहै अभिलाष चित चाउकों,
धन्द्रलोक थानकों अजान लोग कहै मोप, सुधी मोप कहैं अक पंध के अभाउकों.

सरलकों सठ कहै, वकताको धीठ कहै, विनय करे तासो कहे धनको अधीन है,
क्षमीको निर्जल कहे, दमीको अदति कहे, मधुर वचन जोले तासो कहे दीन है;
धरमीको दंभी, निस्पृहीको गुमानी कहे, तृषणा घटावे, तासो कहे भागहीन है,
जहां साधुगुण देखै, तिनको लगावे दोष, जैसे कछु दुर्वनको हिरदो मलीन है.

रविके उद्योत अस्त होत दिन दिन प्रति, अंजुलिके ज़ुवन ज्यों ज़ुवन घटतुं है
कालके ग्रसत क्षिण क्षिण होत क्षीण तन, आरेके चलत मानों काठ सो कटतुं है;
अते परि मूरुप न जोवै परमारथको, स्वारथके हेतु भ्रम भारत इरतुं है,
लगो किरे लोगनिसो पग्यो परै जोगनिसो, विषेरस भोगनिसो नेकु न हटतुं है

सोभामें शृंगार जसै, वीर पुश्पारथमें कोमल हियेमें कइला रस जपानिये,
आनंदमें हास्य रंड मुंडमें विराजै रौद्र, भिभत्स तहां जहां गिलानि मन आनिये;
चिंतामें भयानक, आश्चर्यमें अदभुत, मायाकी अरुचि तामें शांत रस मानिये,
अध नव रस भवइ अर्थ भावइ धनको विलेखिन सुदृष्टि जगै जपानिये.

॥ गुरु गोविंद दोनो जडे, किसके लागूं पाय ? ॥
॥ जलिहारी गुरु आपकी, गोविंद दियो जताय ॥

હાંસીમેં વિષાદ બસે, વિદ્યામેં વિવાદ બસે, કાયામેં મરન, ગુરૂ વર્તનમેં દીનતા, સુચિમેં ગિલાની બસે, પ્રાપતિમેં હાનિ બસે, જેમેં હારિ સુંદર દસામેં છબિ છીનતા; રોગ બસે ભોગમેં, સંજોગમેં વિયોગ બસે, ગુનમેં ગરબ બસે, સેવા માંહિ હીનતા, ઓર જગ રીતિ જેતી ગર્ભિત અસાતા સેતી, સાતાકી સહેલી હેં અકેલી ઉદાસીનતા.

જૈસે રજસોદા રજ સોધિકે દરબ કાઢે, પાવક કનક કાઢે દાહત ઉપલકો, પંકકે ગરભમેં જયોં ડારિયે કતક ફલ, નીર કચે ઉજ્જલ નિતારિ ડાઢે મલકો; દધિકો મથૈયા મથિ કાઢે જૈસે માખનકો, રાજહંસ જૈસે દૂધ પીવૈ ત્યાગિ જલકો, તેસે જ્ઞાનવંત ભેદજ્ઞાનકી સકતિ સાધિ, વેદે નિજ સંપતિ ઉછૈદે પર-દલકો.

પાવકતેં જલ હોય, વારિઘતેં થલ હોય, શસ્ત્રતેં કમલ હોય, ગ્રામ હોય બનતેં, કૂપતેં વિવર હોય, પર્વતતેં ઘર હોય, વાસવતેં દાસ હોય, હિતૂ દુરજનતેં; સિંહતેં કુરંગ હોય, વ્યાલ સ્યાલ અંગ હોય, વિષતેં પિયૂષ હોય માલા અહિંજનતેં, વિષમતે સમ હોય, સંકટ ન વ્યાપૈ કોય, એતે ગુન હોય સત્ય વાદીકે દરસતેં.

ગહેં જે સુજન રીત ગુણી સોં નિવાહેં પ્રીત, સેવા સાધે ગુરૂકી વિનૈસો કર ખોરકે, વિદ્યાકો વિસન ઘરૈ પરતિય સંગ હરૈ, દુર્જનકી સંગતિ સોં બૈઠે મુખ મોરકે; તજૈ લોકનિંદ્ય કાજ પૂજૈ દેવ જિનરાજ, કચૈ જે કરન થિર ઉમંગ બહોરકેં, તેઈ જીવ સુખી હોય તેઈ મોખ મુખી હોય, તેઈ હોહિં પરમ કરમ ફંદ તોરકે.

॥ પુરા સદ્ગુરુ સેવતાં, અંતર પ્રગટે આપ ॥
મનસા વાયા કર્મણા મિટે જનમ કે તાપ ॥

અનુક્રમણિકા (ભાગ - ૨)

પદ નં.	ૐ	પૃષ્ઠ નં.
૧૪૭૨	ૐ કા નામ જીવનમેં ગાતે ચલો	બ્રહ્માનંદ (બીજા) ૯૦૪
૧૩૩૮	ૐ કાર પ્રધાન રૂપ ગણેશાન્યે	તુકારામ ૮૨૦
૧૫૨૨	ૐ જય જય અવિકારી	મનોહર વર્ણી ૯૩૪
અ		
૧૩૭૩	અખિલ લોકનાં તત્ત્વને લહો	દેવકૃષ્ણ ૮૪૦
૧૬૦૬	અખંડ બ્રહ્મકું ડાઘ ન લાગો	રવિસાહેબ ૯૮૫
૧૬૫૮	અગર સતગુરુજી હમેં ન જગાતે	યશવંતી ૧૦૧૪
૧૮૨૮	અગર હમ ઇલ્મ સૂફીકો	હરિસિંહ ૧૧૧૬
૧૭૯૩	અગર હરદમ તૂં હૈ હાજિર	સન્મુદા ૧૦૯૫
૧૩૦૦	અજબ ખેલ હમ દેખા પરમગુરૂ	ડોસાભગત ૮૦૦
૧૩૫૮	અજહું ન નિકસૈ પ્રાણ કઠોર	દાદૂ ૮૩૨
૧૪૩૭	અદના તો આદમી છઈએ	પ્રહલાદ પારેખ ૮૮૦
૧૧૦૨	અદ્ભુત રાસ દિખાયા મેરે	અચલરામ ૬૮૬
૧૨૧૪	અધર મહેલમાં વસે ગણેશા	ગોરખનાથ ૭૫૨
૧૮૪૬	અનહદ ગાજે ભારી ભજનના	હર્ષ ૧૧૨૫
૧૨૫૬	અનુભવ રીત મીલાય દે	ચિદાનંદ ૭૭૫
૧૬૯૫	અનુભવમાં હવે આવ્યું તપાવીને	વિમલ ૧૦૩૫
૧૧૮૩	અનુભવીને એકલું આનંદમાં	કૃષ્ણરાજ મહારાજ ૭૩૨
૧૧૫૦	અનંત જન્મનું અજ્ઞાન વળગ્યું	શ્રદ્ધિરાજ ૭૧૪
૧૮૭૨	અપના સમજકે અપને	૧૧૪૦
૧૮૭૩	અબ આયો ઉરમેં આનંદ અપાર	૧૧૪૦
૧૧૦૩	અબ કોઈ ચલો હમારે સાથ	અચલરામ ૬૮૬
૧૨૪૬	અબ તો મનવા મેરા બસો	ચરનદાસ ૭૬૯
૧૭૦૭	અબ તો મનવા મેરા તજ	શ્યામ ૧૦૪૨
૧૭૦૮	અબ તો મનવા મેરા નિજ ઘરમેં	શ્યામ ૧૦૪૨
૧૨૧૫	અબ મેં ક્યા કરું મેરે ભાઈ	ગોરખનાથ ૭૫૨
૧૨૪૭	અબ મેં સતગુરુ શરણે આયો	ચરનદાસ ૭૭૦
૧૬૬૦	અબ મેં સારો સાહિબ પાયો	યશોવિજયજી ૧૦૧૪

૧૨૫૩	અબ લાગી અબ પ્રીત સહીરી	..... ચિદાનંદ	..... ૭૭૩
૧૭૯૧	અબ સોંપ દિયા ઇસ જીવન કો	..... સત્યમિત્રાનંદગિરિ	..... ૧૦૯૪
૧૫૨૪	અબ હમ કાહૂ વિધ ન મરેગે	..... મનોહર વર્ણી	..... ૯૩૬
૧૭૪૫	અબકી બાર ઉગારો હરિવર	..... શિવકુમાર નાકર	..... ૧૦૬૮
૧૨૮૩	અબકી બેર ઉગારો નાથ મોય	..... છોટાલાલ	..... ૭૯૦
૧૫૨૩	અબકે એસી દિવાલી મનાઉ	..... મનોહર વર્ણી	..... ૯૩૫
૧૩૭૪	અબતો મનવા મેરા	..... દેવકૃષ્ણ	..... ૮૪૦
૧૨૫૪	અબધુ ખોલિ નયન અબ	..... ચિદાનંદ	..... ૭૭૪
૧૨૫૫	અબધુ નિરપક્ષ વિરલા કોઈ	..... ચિદાનંદ	..... ૭૭૪
૧૨૨૪	અભિયાસ જાગ્યા પછી	..... ગંગાસતી	..... ૭૫૮
૧૫૭૮	અમને અંત સમય ઉપકારી	..... રત્નપ્રય	..... ૯૬૭
૧૪૨૫	અમર શાસન સિતારોકો	..... પદ્મચેખાજી	..... ૮૭૩
૧૨૯૩	અમારામાં અવગુણ છે પણ	..... જીવણદાસ	..... ૭૯૫
૧૮૭૪	અમી ભરેલી નજરુ ડાખો	.....	..... ૧૧૪૧
૧૬૩૭	અમે કયા સાંભળવા જઈએ	..... રામભક્ત	..... ૧૦૦૨
૧૭૧૬	અમે ધનની પાછળ દોડી રહ્યા	..... શાંતિલાલ શાહ	..... ૧૦૫૨
૧૪૨૦	અમે નિશાળિયા રે જીવન	..... નંદુ	..... ૮૬૮
૧૮૭૬	અમે મહેમાન દુનિયાના	.....	..... ૧૧૪૨
૧૭૧૭	અમે રંગરાગના રાગી અમે	..... શાંતિલાલ શાહ	..... ૧૦૫૩
૧૧૪૩	અમૃત ભરેલું અંતર જેનું સાગર	..... ઈન્દુલાલ ગાંધી	..... ૭૦૯
૧૮૭૫	અય માલિક તેરે બંદે	.....	..... ૧૧૪૧
૧૬૬૧	અયસો દાવ મીલ્યોરી	..... યશોવિજયજી	..... ૧૦૧૫
૧૪૭૩	અયે ઈશ ! તુઝે નમસ્કાર	..... બ્રહ્માનંદ (બીજા)	..... ૯૦૪
૧૫૮૮	અરથે નાવે એકે વાતાં	..... રતનો ભગત	..... ૯૭૩
૧૮૭૧	અરિહંત નમો ભગવંત નમો	..... જ્ઞાનવિમળસૂરી	..... ૧૧૩૯
૧૧૫૧	અરે જીવ શું કરવા આયડે	..... ઋષિરાજ	..... ૭૧૪
૧૧૬૧	અલ્યા ઊંઘણસી ! જાને	..... કડવો	..... ૭૨૧
૧૧૯૩	અલ્યા મન ઓળખ આતમરામ	..... ગણપતરામ	..... ૭૩૮
૧૨૫૭	અલખ લખ્યા કિમ જાવે હો	..... ચિદાનંદ	..... ૭૭૫
૧૨૫૮	અવધુ પિયો અનુભવ રસ	..... ચિદાનંદ	..... ૭૭૬

૧૮૭૭	અવતાર માનવીનો ફરીને નહિ	.....	..... ૧૧૪૨
૧૫૭૯	અવલંબન હિતકારો પ્રભુજી તેરો	..... રત્નપ્રય	..... ૯૬૭
૧૭૬૬	અવસર આવ્યો હાથ અણમોલ	..... સહજાનંદ (ભદ્ર)	..... ૧૦૮૨
૧૮૩૨	અવસર દોહિલો ફેર નહી	..... હર્ષ	..... ૧૧૧૮
૧૮૭૮	અવિનાથી અરજી ઉર ધરજો	.....	..... ૧૧૪૩
૧૮૭૯	અવિનાશી આત્મ મહલ	.....	..... ૧૧૪૩
૧૧૧૨	અશરીરી સિદ્ધ ભગવાન	..... પં. અભયકુમાર	..... ૬૯૧
૧૬૦૭	અહનિશ ભજન વિના લક્ષ તે	..... રવિસાહેબ	..... ૯૮૬
૧૩૬૩	અહો દેવના દેવ હે વિશ્વસ્વામી	.....	..... ૮૩૪
૧૩૬૦	અહો નર નીકા હૈ હરિનામ	..... દાદૂ	..... ૮૩૩
૧૭૬૪	અહો ! પરમ શાંત રસમય-	..... સહજાનંદ (ભદ્ર)	..... ૧૦૮૦
૧૬૫૪	અહો ! શી શાંત રસ ઝરતી	..... રાવજીભાઈ દેસાઈ	..... ૧૦૧૧
૧૫૮૦	અહોશ્રી સતપુરુષ કે વચનામૃતમ્	..... રત્નપ્રય	..... ૯૬૮
૧૭૬૫	અહો જ્ઞાનાવતાર ગુરુરાજના હો	..... સહજાનંદ (ભદ્ર)	..... ૧૦૮૧

આ

૧૮૮૦	આ જગતમાં સાચા સંતનો	.....	..... ૧૧૪૪
૧૭૧૮	આ જગની માયા છોડીને	..... શાંતિલાલ શાહ	..... ૧૦૫૪
૧૮૮૧	આ જગમાંહી જેણે મન જીત્યું	.....	..... ૧૧૪૫
૧૮૮૨	આ જીવન કેરા મેળા મહી	..... (પ્રાર્થના સભા)	..... ૧૧૪૫
૧૪૪૦	આ નભ ઝૂક્યું તે કાનજી ને	..... પ્રિયકાંત મણિયાર	..... ૮૮૧
૧૮૮૩	આ ભવના સાગરમાં સહારો	.....	..... ૧૧૪૬
૧૮૮૪	આઓ આઓ પ્રભુ અંતર અંગના	.....	..... ૧૧૪૬
૧૩૮૩	આજ આનંદ મહા મંગલ મેરે	..... દેવો સાહેબ	..... ૮૪૫
૧૮૮૫	આજ આનંદ મુજ અંગમાં	.....	..... ૧૧૪૭
૧૮૮૬	આજ મારા સભામંડપમાં	.....	..... ૧૧૪૭
૧૪૩૬	આટલું તો આપજે ભગવન	..... પ્રભુલાલ દ્વિવેદી	..... ૮૭૯
૧૮૨૪	આટલો સંદેશો મારા સદ્ગુરુને	..... હરિદાસ	..... ૧૧૧૩
૧૫૧૬	આત્માનું મંદિરિયું તન આ	..... મનસુખરામ જો	..... ૯૩૧
૧૩૮૪	આતમ અનુભવ હોઈ જાકો	..... દેવો સાહેબ	..... ૮૪૫
૧૨૧૬	આતમ દેવ અલખ કરી જાનો	..... ગોરખનાથ	..... ૭૫૩

૧૨૫૯	આતમ પરમાતમ પદ પાવે	ચિદાનંદ	૭૭૬
૧૩૪૨	આદિ અનાદિ મેરા સાંઈ	દરિયાસાહેબ	૮૨૨
૧૫૫૭	આદિ ઓમકાર તે અંતમાં એક	મૂળદાસ	૯૫૬
૧૮૮૭	આનંદ કી ઘડી આઈ આજ	.....	૧૧૪૮
૧૬૦૮	આનંદ ઘડી રે હેતે ભજવા હરિ	રવિસાહેબ	૯૮૬
૧૮૮૮	આનંદ શ્રોત બહ રહા ઔર	.....	૧૧૪૯
૧૮૮૯	આનંદ હી આનંદ બરસ	.....	૧૧૪૯
૧૮૯૦	આપ રીજો એમ રાજી	.....	૧૧૫૦
૧૨૬૦	આપ સ્વભાવમેં રે, અવધૂ સદા	ચિદાનંદ	૭૭૭
૧૩૮૫	આપ હી તું આપ પ્રભુ ઔર	દેવો સાહેબ	૮૪૬
૧૫૨૫	આપ હિ ભૂલ ફિરે અપન કો	મનોહર વર્ણી	૯૩૬
૧૮૯૧	આપનો મારા પ્રભુ । મને	.....	૧૧૫૦
૧૩૮૬	આપા દેખે સંભારી જબતેં	દેવો સાહેબ	૮૪૬
૧૨૯૬	આભમાં ઊગેલ ચાંદલોને	ઝવેરચંદ મેઘાણી	૭૯૭
૧૪૧૨	આરતી કરું સતગુરુવરકી	નિત્યાનંદ	૮૬૩
૧૪૯૨	આરતિ કા દિપ બનકર જલ	ભ્રજલાલ	૯૧૭
૧૮૯૨	આવ્યું આવ્યું અનુપમ નાવ	.....	૧૧૫૧
૧૭૦૯	આવ્યો આવ્યો રે અવસર તારે	શ્યામ	૧૦૪૩
૧૮૯૩	આવ્યો દાદાને દરબાર	.....	૧૧૫૧
૧૭૧૯	આવી ઊભો છું દ્રાચે પ્રભુ	શાંતિલાલ શાહ	૧૦૫૪
૧૮૯૪	આવે, આવે ને ચાલી જાય	.....	૧૧૫૨
૧૮૪૭	આવો, આવો પરમકૃપાળુ આવો	.....	૧૧૨૫
૧૭૨૦	આવો આવો હે વીર સ્વામી	શાંતિલાલ શાહ	૧૦૫૫
૧૮૯૬	આવો તે રંગ તમે શીંદ લગાડ્યો	.....	૧૧૫૩
૧૮૪૮	આવો સુંદિર શ્યામ મેરે ઘટ	.....	૧૧૨૬
૧૮૯૭	આશક હું દિલોજાસે કાફીર	.....	૧૧૫૪
૧૮૯૮	આશરા ઈસ જહાં કા મિલે	.....	૧૧૫૪
૧૮૯૯	આંખડી મારી પ્રભુ હરખાય છે	.....	૧૧૫૫

ઘ

૧૫૨૬	ઘતની નિગાહ રખના જબ	મનોહર વર્ણી	૯૩૬
------	--------------------------	-------------------	-----

૧૯૧૬	ઘતની શક્તિ હમેં દેના દાતા	.....	૧૧૬૩
૧૪૯૦	ઘતને ગુન જામેં સો સંત	ભગવતરસિક	૯૧૬
૧૩૦૭	ઘશ્ક હી હૈ દર્દ મેરા	તીર્થશિવોમ્	૮૦૫
૧૭૧૩	ઘસ તનમેં રમા કરના	શ્યામસુંદર	૧૦૪૫
૧૮૫૦	ઘસ યોગ્ય હમ કહાં હૈ	.....	૧૧૨૬
૧૭૧૪	ઈદ્રવારણા હોય, કોય ખાંતે	શામળભટ્ટ	૧૦૪૬

ઉ

૧૯૧૭	ઉઘડ્યા અંતરદ્વાર પ્રભુ મારા	.....	૧૧૬૪
૧૬૫૮	ઉઠ જાગ મુસાફિર ભોર ભઈ	રેહાના તૈયબજી	૧૦૧૩
૧૯૧૮	ઉઠત પ્રભાત નામ જિનજીકો	.....	૧૧૬૪
૧૩૦૮	ઉઠા ઉઠા ઘુંઘટ રી સજની	તીર્થશિવોમ્	૮૦૫
૧૬૭૯	ઉઘો ! મોહન મોહ ન જાવેં	લતીફુસેન	૧૦૨૫
૧૬૦૯	ઉન્મુખ ઘર પહોંચે રે બોલવું	રવિસાહેબ	૯૮૭
૧૪૩૮	ઉલટ સમાવ્યા સૂલટમાં ને	પાનબાઈ	૮૮૦

ઊ

૧૩૪૯	ઊંટ કહે, આ સભામાં વાંકાં	દલપતરામ કવિ	૮૨૫
૧૨૬૨	ઊઠોને મોરા આતમરામ	ચિદાનંદ	૭૭૮

એ

૧૯૦૦	એક ઘડી પ્રભુ ઉર એકાંતે	.....	૧૧૫૫
૧૯૦૧	એક જ અરમાન છે મને	.....	૧૧૫૫
૧૮૩૧	એક જ દે ચિનગારી	હરિહર ભટ્ટ	૧૧૧૮
૧૯૦૨	એક તૂઠ્ઠી આધાર સતગુરુ	.....	૧૧૫૬
૧૯૦૩	એક તુઠ્ઠી આધાર હો જગમેં	.....	૧૧૫૬
૧૯૦૪	એક પંખી આવીને ઉડી ગયું	.....	૧૧૫૭
૧૯૦૫	એક રાધા એક મીરાં	.....	૧૧૫૮
૧૩૮૭	એક હી સો બ્રહ્મ સત્ય દૂસરા	દેવો સાહેબ	૮૪૭
૧૩૦૧	એકતાસે ખેલો હોરી	ડોસાભગત	૮૦૧
૧૪૬૮	એકલા જ આવ્યા મનવા	બરકત 'બેફામ'	૯૦૧
૧૨૧૭	એરણ અજબ બનાયા મેરે	ગોરખનાથ	૭૫૩
૧૨૬૧	એરી મુખ હોરી ગાવોરી	ચિદાનંદ	૭૭૭

૧૧૧૯	એવા અગમ ઘર આવે	અરજણ મહારાજ	૬૯૫
૧૧૮૭	એવા સતગુરુને ચરણે અમ	ખબરદાર	૭૩૫
૧૨૮૯	એવી ઘેલી ઘેલી અમારી રે વાતો	જાદવ	૭૯૩
૧૨૧૩	એવી મહાપદ કેરી વાત	ગેમલ	૭૫૧
૧૪૦૧	એવો રે દિવસ ક્યારે આવશે	નરસિંહ શર્મા	૮૫૬

ઓ

૧૨૬૩	ઓ ઘટ વિણસત વાર ન લાગે	ચિદાનંદ	૭૭૮
૧૯૦૬	ઓ ચેતન નિજકી ઓર		૧૧૫૮
૧૯૦૭	ઓ જાગ રે ચેતન જાગ તુજે		૧૧૫૯
૧૬૩૯	ઓ નટવર નંદકુમાર તમે	રામભક્ત	૧૦૦૩
૧૯૦૮	ઓ પરમકૃપાળુ પરમેશ્વર		૧૧૫૯
૧૧૯૪	ઓ પ્રાણી ! આ દુનિયા કેરો	ગણપતરામ	૭૩૯
૧૬૫૭	ઓ માર્દરી, ઐસો દાગ લગાયો	રૂપા બાવરી	૧૦૧૩
૧૯૦૯	ઓ મેરે રોમ રોમ મેં બસને		૧૧૬૦
૧૯૪૯	ઓ મોરે શ્યામ		૧૧૨૬
૧૬૪૦	ઓ શ્યામ ! તને કહેવી છે	રામભક્ત	૧૦૦૪
૧૭૬૭	ઓ શિલ્પી ! આત્મકલા વિકસાવો ...	સહજાનંદ (ભદ્ર)	૧૦૮૨
૧૯૧૦	ઓ સમતાના ઘરનારા		૧૧૬૦
૧૪૪૬	ઓ સુખમારગના પંથેર	કમલ	૮૮૫
૧૯૧૧	ઓથ અમારે હે ગુરુ		૧૧૬૧
૧૫૭૫	ઓઘવજી ! સંદેશો કેજો શ્યામને	રઘુનાથદાસ	૯૬૫
૧૪૪૯	ઓરા આવોને સુંદર શ્યામ	પ્રેમાનંદ	૮૮૭
૧૬૩૮	ઓળખો અંદરવાળો ઓ ભાઈ	રામભક્ત	૧૦૦૨

ઐ

૧૯૧૩	ઐસા પ્યાર બહાદો પ્રભુજી		૧૧૬૨
૧૧૦૪	ઐસે ગુરુ દુર્લભ જગમાંઠી	અચલરામ	૬૮૭

અં

૧૮૯૫	અંજન આંજીએ નિજ સોઈ	સંતશિવનારાયણજી ...	૧૧૫૨
૧૩૦૬	અંતર ગગન ગુરુ પરકાશિત	તીર્થશિવોમ્	૮૦૪
૧૬૦૦	અંતર મમ વિકસિત કરો	રવિન્દ્રનાથ ટાગોર	૯૮૦

૧૯૧૪	અંતરના એક તારે મારે ગાવાં		૧૧૬૨
૧૯૧૫	અંતરમાં આનંદ જાગે		૧૧૬૩
૧૯૧૨	અંતરયાત્રા કરાવો સદ્ગુરુ		૧૧૬૧
૧૨૨૫	અંતઃકરણની પૂજાવાની આશા	ગંગાસતી	૭૫૯

ક

૧૫૧૩	કચ્ચા બે કચ્ચા નહી ગુરુકા	મચ્છેન્દ્રનાથ	૯૨૯
૧૭૬૮	કર્તા જીવ સ્વતંત્ર આચારી	સહજાનંદ (ભદ્ર)	૧૦૮૨
૧૨૫૦	કદિ શંકા તણા તોરે ચઢાવી	ચિત્તચંદ્ર	૭૭૧
૧૩૦૯	કબ સે ખોજ રહી પી અપના	તીર્થશિવોમ્	૮૦૫
૧૫૫૨	કબૂતરોનું ઘું ઘું ઘું	મીનપિયાસી	૯૫૦
૧૪૫૪	કર દયા દાસકે કષ્ટ હરો	બનારસી (દેવીસિંહ) ...	૯૯૦
૧૩૭૯	કર પ્રભુ સંઘાતે દૃઢ પ્રીતડી રે	દેવાનંદ	૮૪૩
૧૬૨૩	કર સેવા ગુરુ ચરનનકી	રાજેશ્વર	૯૯૪
૧૯૧૯	કરતાં જાળ કરોળિયો		૧૧૬૫
૧૯૨૧	કરમ ફલ ભુગતહિ જાય ટરૈ		૧૧૬૬
૧૯૨૦	કરમની કેવી છે એ કહાણી		૧૧૬૫
૧૨૬૪	કરલે ગુરુગમ જ્ઞાન વિચારા	ચિદાનંદ	૭૭૯
૧૯૨૨	કરલે સ્વસે સગાઈ, લે લે પર સે		૧૧૬૬
૧૨૫૧	કરલો (૩) સંત સમાગમ સાર	ચિત્તચંદ્ર	૭૭૨
૧૬૯૨	કરાર વિન્દે પદાર વિન્દં	શ્રીમદ્ વલ્લભાચાર્ય ...	૧૦૩૩
૧૯૨૦	કરી લે કમાણી હરિ નામની રે	હરિ ઐં	૧૧૧૧
૧૬૦૧	કરો રક્ષા વિપદમાંઠી ન એવી	રવિન્દ્રનાથ ટાગોર	૯૮૧
૧૯૨૩	કરણા સાગર હે જિનવર મને		૧૧૬૭
૧૯૨૪	કરુ ઘડી ઘડી સતસંગ તૂ		૧૧૬૭
૧૨૬૫	કયા તેરા કયા મેરા !	ચિદાનંદ	૭૮૦
૧૭૨૧	ક્યાં રે જવું તું અને ક્યાં	શાંતિલાલ શાહ	૧૦૫૫
૧૭૬૯	ક્યોં ચોરો પ્રભુકો દે કર મન	સહજાનંદ (ભદ્ર)	૧૦૮૩
૧૪૧૩	ક્યોં સોયા ગફલત કા મારા	નિતાનંદ	૮૬૪
૧૬૮૯	કહત સુનત બહુતે દિન બીતે	વ્યાસદાસજી	૧૦૩૧
૧૯૨૫	કહાં કહાં તક ભટક ચુકે હો		૧૧૬૮

૧૯૨૬	કહાં જાકે છૂપા ચિત્તચોર	૧૧૬૯
૧૯૨૭	કહાના ! કહાના ! આન પડી મેં	૧૧૬૯
૧૯૬૯	કહાંસે આયે કહાં જાયગા	વિષ્ણુદાસ ૧૦૩૭
૧૧૭૫	કહેણીવાળા રે ! રહેણી વિના	કલ્યાણદાસ ૭૨૮
૧૯૨૮	કહો કૃપાળુ દેવ ! કરશો કૃપા	૧૧૭૦
૧૫૬૬	કહોને ઓઘાજી અમે કેમ કરિયે	મોરાર સાહેબ ૯૫૯
૧૨૨૭	કળજુગમાં જતી સતી સંતાશેને	ગંગાસતી ૭૬૦
૧૪૫૨	કાગળ લખું કૃપાળુ દેવ	પ્રેમા ૮૮૯
૧૨૯૮	કાચે ઘડે નીર ક્યું રહે ?	ડુંગરપુરી ભગત ૭૯૯
૧૭૧૫	કાનુડે કામણ કીધા ઓ બાઈ	શાંતિદાસ ૧૦૫૨
૧૫૦૧	કામનો, કામનો કામનો રે તું	ભાણ સાહેબ ૯૨૨
૧૪૦૬	કાયા જીવને કહે છે રે	નારણસિંગ ૮૬૦
૧૯૨૯	કાયા રે કેસે રોઈ ? તજી દીનો	૧૧૭૦
૧૬૨૬	કાયાના કોટડે અંધાણો	ડો. રાજેન્દ્ર શાહ ૯૯૬
૧૭૯૫	કાયામેં મેરી ફિર ગઈ રામ દુહાઈ	સમરથ ૧૦૯૬
૧૮૦૧	કાહેકો રતિયા બનાઈ	સુંદરમ ૧૧૦૦
૧૩૫૭	કાળજા કેરો કટકો મારો	દાદ કવિ ૮૩૦
૧૩૬૯	કાંઈ ચે નથી, કોઈ ચે નથી	દીનભગત ૮૩૭
૧૧૯૫	કાંક મેં પાપ કિરતાર કીધાં	ગણપતરામ ૭૩૯
૧૪૦૫	કિતે દિન બિન વુંદાવન ખોયે ?	નાગરિદાસ ૮૫૯
૧૫૨૭	કિસ કે અર્થ બનૂં મેં દીન	મનોહર વર્ણી ૯૩૭
૨૦૯૬	કિસસે નજર મિલાઉ	૧૨૫૭
૧૪૨૧	કિસી કે કામ જો આએ, ઉસે	પથીક ૮૬૮
૧૯૩૦	કુંદન કે હમ ડલે હૈ, જબ ચહાય	૧૧૭૧
૧૨૨૬	કુપાત્ર આગળ વસ્તુ ન વાવીએ	ગંગાસતી ૭૫૯
૧૧૨૮	કેશવા માઘવા તુજ્યા	એકનાથ ૭૦૦
૨૧૭૪	કોઈ જ્યોત જલે કે ઓલાય	અનિકેત ૧૨૯૯
૧૬૧૦	કોઈ જાગંદા ! હાંરે કોઈ ચેતંદા	રવિસાહેબ ૯૮૮
૧૭૯૮	કોઈ પીવે રામરસ પ્યાસા રે	સુંદરદાસ ૧૦૯૮
૧૬૪૧	કોઈ બતલાવો અમને ઉપાય	રામભક્ત ૧૦૦૪

૧૩૧૦	કોઈ બતાવે દૂર પિયા હૈ	તીર્થશિવોમ્ ૮૦૬
૧૬૧૧	કોઈ રેંહદા ઉન્મુની મુદ્રા માંઠી	રવિસાહેબ ૯૮૮
૧૪૩૩	કોઈ લાખ કરે ચતુરાઈ	પ્રદીપજી ૮૭૭
૧૬૨૭	કોઈ સંત વિરલે જાણીયું	રાઠો ભગત ૯૯૭
૧૧૯૬	કોઈ હોયે હરિના રે જન	ગણપતરામ ૭૪૦
૧૩૦૨	કોનસે ખેલું મેં હોરી ?	ડોસાભગત ૮૦૧
૧૧૯૭	કૌતકની કહું છું વાત	ગણપતરામ ૭૪૦
૧૨૧૧	કૌન પ્રેમ જલ પાવે ગુરાંશા	ગીરધરસાહેબ ૭૫૦

ખ

૧૬૯૬	ખરાખરીનો ખેલ જેના ઘટડામાં	વિલાયત ૧૦૩૬
૧૩૧૧	ખિલા વસન્ત હૈ અંદર તેરે	તીર્થશિવોમ્ ૮૦૬
૧૨૮૬	ખેલો જન જ્ઞાનકી હોરી, જલે	જયકૃષ્ણ ૭૯૧

ગ

૧૫૦૮	ગણપત ગાઈ લે સદાય સુખ પાઈ	ભૈરવનાથ સાધુ ૯૨૬
૧૫૧૮	ગિરધર ગોકુલ આવો રે	મનસુખલાલ ઝવેરી ૯૩૨
૧૬૨૪	ગિરવરધારી સે જો મન કો	રાજેશ્વર ૯૯૫
૧૬૬૨	ગિરુઆરે ગુણ તુમ તણા	ચશોવિજયજી ૧૦૧૬
૨૨૨૦	ગુજારે જે શિરે તારે જગતનો	કાન્ત કવિ ૧૩૨૬
૧૨૨૮	ગુપત રસ આ તો	ગંગાસતી ૭૬૦
૧૯૩૧	ગુરને એસો મારો તીર	૧૧૭૧
૧૯૩૨	ગુરુ ઐસી વિનય દે દે	૧૧૭૨
૧૧૨૯	ગુરુ કૃપાંજન પાયો મેરે	એકનાથ ૭૦૧
૧૫૮૧	ગુરુ ઘેર આવ્યા તે દિવાળી	રત્નપ્રય ૯૬૮
૧૭૫૨	ગુરૂ પર બ્રહ્મ ચિદાનંદરૂપ	શિવરામ ૧૦૭૨
૧૧૭૯	ગુરુ બિનુ હોરી કૌન ખેલાવે ?	કાયમ ૭૩૦
૧૨૧૨	ગુરૂ મળ્યાને ગમ પડી, ...	ગુલાબનાથ ૭૫૧
૧૯૩૩	ગુરુ મારા અંતરની આંખ ઉઘાડો	૧૧૭૨
૧૩૯૩	ગુરુ મૂરતિ કી બલિહારી	ધર્મદાસ ૮૫૦
૧૯૩૪	ગુરુ મેટ દિયો જન્મ-મરણા	૧૧૭૩
૧૩૧૩	ગુરુ મિલ્યા મન શીતલ હોયા	તીર્થશિવોમ્ ૮૦૭

૧૩૦૩	ગુરૂકી અજબ કલા ભાઈ, મુમુક્ષુ..... ડોસાભગત	૮૦૨	
૧૨૧૮	ગુરુગમ વિના રે, આતમ	ગોરખનાથ	૭૫૪
૧૬૧૨	ગુરુગમ લહે સો જ્ઞાની સંતો	રવિસાહેબ	૯૮૯
૧૯૩૫	ગુરૂજી લે ચલો પલ્લી પાર		૧૧૭૩
૧૪૫૦	ગુરુજીએ ઝાલ્યો મારો હાથ	પ્રેમાનંદ	૮૮૭
૧૯૩૬	ગુરુદેવ તુમકો નમસ્તે નમસ્તે		૧૧૭૪
૧૮૨૩	ગુરુદેવ તુમ્હેં નમસ્કાર બાર બાર ...	હરિશ્ચંદ્ર મહારાજ .	૧૧૧૨
૧૬૨૫	ગુરુદેવ સે નિરાલા કોઈ	રાજેશ્વર	૯૯૬
૧૫૬૩	ગુરુદેવ હમારા પ્યારા હૈ	મુક્તાનંદ બીજા	૯૫૭
૧૩૧૪	ગુરુને એસી કૃપા કરી હૈ	તીર્થશિવોમ્	૮૦૮
૧૨૧૯	ગુરુને જ્ઞાન શિખાયા જી	ગોરખનાથ	૭૫૪
૧૮૩૩	ગુરુપદ મહિમા જાની જિસને	હર્ષ	૧૧૧૯
૧૯૩૭	ગુરુવર તુમ્હીં બતા હો, કિસકી		૧૧૭૪
૧૨૪૩	ગુરુવર તુમ હો જૈસે નાવ	ગંગ કવિ	૭૬૭
૧૯૩૮	ગુરુવર તેરે ચરણોકી ગર ધૂલ		૧૧૭૫
૧૪૭૫	ગુરુસેવા સારી રે બીજી	બાપુ	૯૦૬
૧૩૬૭	ગોકુળ ઘડી નથી વિસરાતું	પિંગલ	૮૩૬

ઘ

૧૬૬૩	ઘડી ઘડી સાંભરે સાંઈ સલૂના	ચશોવિજયજી	૧૦૧૬
૧૪૫૫	ઘર મિલે, જો અપના ઘર ખોવે હૈ ...	બનારસી (દેવીસિંહ) ...	૮૯૧
૧૯૩૯	ઘાટ ઘાટ પર બહુત નહાયે		૧૧૭૫
૧૯૪૦	ઘેલી તો ફર રે ઘરમાં ઘેલી		૧૧૭૬
૧૧૮૪	ઘંટના નાદે કાન ફૂટે મારા	કૃષ્ણલાલ શ્રીધરાણી ...	૭૩૩

ચ

૧૨૯૯	ચડી રે જોજ ને દીયા નગારા	ડુંગરપુરી ભગત	૮૦૦
૨૨૦૯	ચઢતા સૂરજ ધીરે ધીરે		૧૩૧૮
૧૮૦૯	ચલો રે ભાઈ અપને વતનમેં ચલે	સુમતપ્રકાશ જૈન	૧૧૦૪
૧૧૦૫	ચલો સખી દર્શન કરિયે	અચલરામ	૬૮૭
૧૯૪૧	ચાલ તું વિચારી ચિત	કેશવ	૧૧૭૭
૧૯૪૨	ચાહ જગી મુજે દર્શનકી		૧૧૭૭

૧૩૧૫	ચાહે જીવ જગત મેં કિતના	તીર્થશિવોમ્	૮૦૮
૧૫૭૧	ચિત ગયો ચોરી માંઝ મન ગયો	મોહન	૯૬૨
૧૪૬૪	ચિંતામન સ્વામી સાંચા સાહિબ	બનારસીદાસ	૯૯૯
૧૪૮૩	ચેતન અનુભવ રંગ રમીજે	બુદ્ધિસાગર	૯૧૧
૧૬૬૪	ચેતન ! અબ મોહિ દર્શન દીજે	ચશોવિજયજી	૧૦૧૭
૧૬૮૮	ચેતન ચાલો રે હવે, સુખ	લીલમબાઈ મહાસતી ..	૧૦૩૧
૧૭૭૦	ચેતન ! નિરપક્ષ નિજ વર્તન	સહજાનંદ (ભદ્ર)	૧૦૮૩
૧૬૬૫	ચેતન મમતા છાંડ પરીરી	ચશોવિજયજી	૧૦૧૭
૧૬૬૬	ચેતન જ્ઞાન અજવાળીએ	ચશોવિજયજી	૧૦૧૮
૧૭૭૧	ચેતનજી ! તું તારું સંભાળ	સહજાનંદ (ભદ્ર)	૧૦૮૪
૧૪૪૫	ચેતનરૂપ ચિન્હ ચિદ્રૂપમ	પ્રેમ	૮૮૪
૧૯૪૩	ચેતના ઘતના તનિક વિચારો		૧૧૭૮
૧૧૯૮	ચેતે તો ચેતાવું તુને રે, મૂરખ	ગણપતરામ	૭૪૧
૧૪૭૬	ચેતે તો ચેતાવું તુંને રે, પામર	બાપુ	૯૦૬
૧૯૪૪	ચંદ ક્ષણ જીવન કે તેરે રહ ગયે		૧૧૭૮

છ

૧૩૫૦	છડો હું હતો છોકરો છેક છોટો	દલપતરામ કવિ	૮૨૬
૧૬૫૧	છલ તજી પ્રીતિ કરત નહિ	રામલાલ	૧૦૧૦
૧૯૪૫	છૂપ છૂપ મીરાં રોયે		૧૧૭૯
૧૧૭૮	છે અમૃતમાં ઝેર મિત્રો	કહાન	૭૩૦
૧૩૧૬	છોડ ગયે પીરા હિરદયમેં	તીર્થશિવોમ્	૮૦૯
૧૫૦૭	છાંડિ દે અભિમાન જિયરે	ભૈયા ભગવતીદાસ	૯૨૫

જ

૧૩૧૭	જગ કો તો ઉપદેશ કરે પર	તીર્થશિવોમ્	૮૦૯
૧૯૪૬	જગત ભૂલામણીમાં ફર્યો હું		૧૧૭૯
૧૪૬૫	જગત મેં સો દેવન કો દેવ	બનારસીદાસ	૯૯૯
૧૮૦૮	જગત મેં કોઈ નહી રે મેરા	સુખસાગર	૧૧૦૪
૧૫૪૩	જગતગુરુ કબ નિજ આતમ	માનસિંહ	૯૪૫
૧૧૬૨	જગતમાં એ જન જાયે જીતી	કડવો	૭૨૧
૨૨૦૧	જગતમેં ભક્તિ બડી સુખદાની	સરસમાધુરી	૧૩૧૩

૧૫૫૧	જગતમે સુખિયા સરઘાવાન	માનિક	૯૫૦
૧૯૪૭	જગમે સુંદર છે દો નામ		૧૧૮૦
૧૧૩૬	જતી હતી હું વાટમાં	ઘનુબેન ધાનક	૭૦૪
૧૬૦૨	જનગણમન અધિનાયક જય છે	રવિન્દ્રનાથ ટાગોર	૯૮૧
૧૯૪૮	જન્મ મરણના દુઃખ તણો		૧૧૮૦
૧૭૨૨	જન્મથી હું જૈન છું ધર્મથી નથી	શાંતિલાલ શાહ	૧૦૫૬
૧૭૪૬	જનમ જનમ કા મૈલ રે મનવા, ...	શિવકુમાર નાકર	૧૦૬૯
૧૯૪૯	જનમ જનમનાં ફેરા, આ તો જનમ		૧૧૮૧
૧૯૫૦	જનમ જે સંત ને આપે		૧૧૮૧
૧૬૮૭	જનમનો સંગાથી, જીવ તારૂ કોઈ	લીરલબાઈ	૧૦૩૦
૧૯૫૧	જપ લે હરિ કા નામ મનવા !		૧૧૮૨
૧૯૫૨	જપો રે ભાઈ આતમરામ અનામ		૧૧૮૨
૧૯૫૩	જબ અપની ઝાંકી દેખ લિયા તબ		૧૧૮૩
૧૬૨૨	જબ એક રતન અનમોલ છે	પં. રાજેન્દ્ર જૈન	૯૯૪
૧૯૫૪	જબ ચલે આત્મારામ છોડ		૧૧૮૩
૧૯૫૫	જબ છુપા તું તો તેરે છુપને સે		૧૧૮૪
૧૯૫૬	જબ તક સાંસે ચલતી છે		૧૧૮૪
૧૬૮૪	જબ તેરી ડોલી નિકાલી જાયેગી	લાલ (બીજો)	૧૦૨૯
૧૨૬૬	જબ લગ આવે નહિ મન ઠામ	ચિદાનંદ	૭૮૦
૧૬૬૭	જબ લગ ઉપશમ નહિ રતિ	ચશોવિજયજી	૧૦૧૮
૧૩૧૮	જબ ભયા મન મગન અંદર	તીર્થશિવોમ્	૮૧૦
-	જબ સે મિલે મોઠે સતગુરુ જી		૧૧૮૫
૧૭૬૩	જમકા અજબ તમાશાવેં, તનકી	સચ્ચિદાનંદ બ્રહ્મ	૧૦૭૯
૧૪૭૪	જય ગુરુદેવ દયાનિધિ દીનન	બ્રહ્માનંદ (બીજા)	૯૦૫
૧૪૬૯	જય જગતપ્રાતા	બ્રહ્મચારીજી	૯૦૨
૧૯૫૭	જય જગદીશ હરે, સ્વામી		૧૧૮૬
૧૩૪૦	જય મન રામ રામ રંગ લાઈ	દયાનંદ	૮૨૦
૧૯૫૮	જયદેવ (૨) જય મંગલકર્તા		૧૧૮૬
૧૭૯૭	જયમ જયમ દરદ આવ્યાં કરે	સાગર મહારાજ	૧૦૯૭
૧૧૭૬	જ્યાં જ્યાં નજર મારી ઠરે	કલાપી	૭૨૮

૧૭૨૩	જ્યાં લગી ગંગાને જમનાના	શાંતિલાલ શાહ	૧૦૫૬
૧૫૬૪	જ્યોત સે જ્યોત જગાઓ સદ્ગુરુ ...	મુક્તાનંદ બીજા	૯૫૮
૧૯૫૯	જ્યોતિ કલશ છલકે		૧૧૮૭
૧૯૬૦	જરા તો ઇતના બતા દો પ્રીતમ		૧૧૮૭
૧૮૫૨	જલતી આતમ જ્યોતના માનવ		૧૧૨૮
૧૯૬૧	જાઉં કહાં તજ ચરણ તિહારી		૧૧૮૮
૧૩૪૩	જાકે ઉર ઉપજી નહિ ભાઈ !	દરિયાસાહેબ	૮૨૨
૧૯૬૨	જાગ જાગ તું જાગ, મનવા પામ્યો		૧૧૮૮
૧૯૬૩	જાગી જોને જીવલડા તું એકલો		૧૧૮૯
૧૯૬૪	જાગો અબ તો નિંદસે જાગો		૧૧૮૯
૧૪૧૧	જાગો અંતર્યામી મારા	નિખાનંદ (નાથાલાલ દવે)	૮૬૨
૧૯૬૫	જાગો મારા પ્યારા પ્રાણ		૧૧૯૦
૧૫૭૪	જાગો સજ્જન વૃંદ હમારે	મંબુલ	૯૬૪
૧૯૬૬	જાગ્યો રે આતમા આશ જાગી		૧૧૯૦
૧૯૬૭	જાણનારનો રંગ બરસ રહ્યો રે		૧૧૯૧
૧૭૫૩	જાના નહિ નિજ આત્મા	શિવરામ	૧૦૭૩
૧૮૫૩	જાવો શ્યામને શોધી લાવો		૧૧૨૮
૧૪૦૮	જાહિ લગન લગી ઘનશ્યામ કી	નારાયણ સ્વામી	૮૬૧
૧૯૬૮	જિત દેખો તિત શ્યામ મઈ છે		૧૧૯૨
૧૪૮૫	જિંદગી કી સુખહ હો, યા જિંદગી ...	બૈદિલ	૯૧૨
૧૯૬૯	જિંદગી છે ગીત પ્યારા !		૧૧૯૨
૧૯૭૦	જિનકે હૃદય સમ્યક્ત્વ ના		૧૧૯૩
૧૮૫૪	જિનવર તેરે ચરણોમેં હમ		૧૧૨૮
૧૧૯૦	જિન્હોં ઘર ઝૂમતે હાથી	ખાલસા	૭૩૭
૧૭૭૨	જિયા તૂ ચેત શકે તો ચેત	સહજાનંદ (ભદ્ર)	૧૦૮૪
૧૪૫૬	જિસકે દિલ પર વો પ્રભુ નામ	બનારસી (દેવીસિંહ) ...	૮૯૧
૧૭૫૮	જિજ્ઞાસુ તારે જેમના તેમ	સ્વયંજ્યોતિ	૧૦૭૬
૧૬૮૦	જી રે લાખા ! બ્રહ્મમાં ભળવું હોય	લાખા લોચણ	૧૦૨૬
૧૬૮૧	જી રે રાણી ! શુદ્ધ સ્વરૂપમાં જેનું	લાખા લોચણ	૧૦૨૬
૧૬૮૨	જી રે લાખા ! હરિ ગુરુ - સંતને	લાખા લોચણ	૧૦૨૭

૧૯૭૧	જીતવા નીકળ્યો છું હું પણ ક્ષણમાં	૧૧૯૩
૧૯૭૨	જીભલડી રે તને હરિગુણ ગાતાં	૧૧૯૪
૧૪૦૭	જીવ કાયાને કહે છે રે	નારણસિંગ ૮૬૦
૧૯૭૩	જીવ તું પ્રભુજો નાં સંભાર	૧૧૯૪
૧૯૭૪	જીવ તોકે કઈ રીતે સમજાણું ?	૧૧૯૫
૧૯૭૫	જીવ શાને ફરે છે ગુમાનમાં	૧૧૯૫
૧૧૬૯	જીવન અંજલિ થાજો, મારું	કરસનદાસ માણેક ૭૨૫
૧૮૦૨	જીવન જયોત જગાવો પ્રભુ હૈ	સુંદરમ ૧૧૦૦
૨૨૧૯	જીવન તો ત્યારે થાયે બેસ્ટ	મથુર બારાઈ ૧૩૨૫
૧૧૫૨	જીવે તેને જરૂર જડે નહિ	શ્રદ્ધાધારાજ ૭૧૫
૧૯૭૬	જુઓને આ કાયાના કોડિયાના	૧૧૯૬
૧૪૮૧	જૂઠી ઝાકળની પીછોડી, મનવાજી	બાલમુકુંદ દવે ૯૧૦
૧૧૯૯	જૂના ઘરમ લ્યો જાણી મારા	ગણપતરામ ૭૪૨
૧૫૧૯	જે કોઈ સદ્ગુરુ શરણે જાય	મનોહરદાસ ૯૩૨
૧૯૭૭	જેના મુખમાં રામનું નામ નથી	૧૧૯૬
૧૫૨૦	જેને કૃષ્ણ વચન વિશ્વાસ, તેને ન	મનોહરદાસ ૯૩૦
૨૦૩૦	જેનો કાળ તે કિંકર થઈ રહ્યો	મનોહરદાસ ૧૨૨૪
૧૬૬૮	જૈન કહો કયોં હોવે પરમ	ચશોવિજયજી ૧૦૧૯
૧૪૫૭	જો કહતા હમ કરતે વો દુઃખ	બનારસી (દેવીસિંહ) ... ૮૯૨
૧૧૧૭	જો કોઈ નામ અમીરસ પીતા	અમરદાસ ૬૯૪
૧૫૯૦	જો જાણ્યું પોતાના રૂપને રે	રતનો ભગત ૯૭૪
૧૫૮૯	જો જાણો તો આતમા જાણજો રે	રતનો ભગત ૯૭૪
૧૨૦૦	જો તું સાધન સર્વ સોહાવે	ગણપતરામ ૭૪૨
૧૯૭૮	જો તું હૈ સો મૈં હું	૧૧૯૭
૧૮૬૫	જો મોહ માયા માન મત્સર	હુકમચંદ ભારિલ્લ ૧૧૩૫
૧૬૯૦	જો સુખ હોત ભગત ઘર આયે	વ્યાસદાસજી ૧૦૩૨
૧૬૯૩	જોગી ઐસા હોય ફિર	વિનય ૧૦૩૪
૧૮૨૫	જોબન કા મગરૂરી મત કરના	હરિદાસ ૧૦૧૪
૧૨૬૭	જોલો અનુભવ જ્ઞાન ઘટમેં	ચિદાનંદ ૭૮૧

ઝ

૧૬૦૩	ઝાકળના પાણીનું બિંદુ	રવિન્દ્રનાથ ટાગોર ૯૮૩
------	----------------------------	-----------------------------

સ

૧૩૯૫	ડગલું ભર્યું કે ના હઠવું ના હઠવું	નર્મદ કવિ ૮૫૧
૧૩૧૯	ડાલ એક પર પંછી બેઠા	તીર્થશિવોમ્ ૮૧૦
૧૪૫૮	ડાલે કોઈ દાર્ઝમેં આતિશ તો	બનારસી (દેવીસિંહ) ... ૮૯૨

ત

૧૧૬૩	તજી દે, તજી દે તું નેડો રે	કડવો ૭૨૨
૧૯૭૯	તન તો મંદિર હૈ હૃદયમેં	૧૧૯૭
૧૯૮૦	તન કે તંબૂરે મેં દો	૧૧૯૮
૧૧૪૫	તન ભીતરકો રંગ લગાઈ લિયો	ઉકાભગત ૭૧૦
૧૯૮૧	તન સમર્પણ મન સમર્પણ	૧૧૯૮
૧૫૬૮	તને પ્રભુ લાખ વખત તરછોડે	મોહન ૯૬૦
૧૭૨૪	તમ કને શું માંગવું ! એ	શાંતિલાલ શાહ ૧૦૫૭
૧૭૨૫	તમે મન મૂકીને વરસ્યા	શાંતિલાલ શાહ ૧૦૫૮
૧૯૮૨	તમે માયાની જાળમાં	૧૧૯૯
૧૧૧૬	તમે ભાવે ભજી લ્યો ભગવાન	અમર ૬૯૩
૧૫૬૯	તમે લગની લગાડી પ્રભુ ! કેવી	મોહન ૯૬૧
૧૯૮૩	તરુનો બહુ આભાર જગત	૧૧૯૯
૧૮૧૧	તવ મંદિરનો ઝળહળ દીવો	સુરેશ દલાલ ૧૧૦૫
૧૩૭૭	તાર હો તાર પ્રભુ, મુજ સેવક	દેવચંદ્ર ૮૪૨
૧૭૨૬	તારા ગીત ગાતા, આયખુ વહી	શાંતિલાલ શાહ ૧૦૫૮
૧૯૮૪	તારા ગુના પ્રભુ અમે અધિકા	૧૨૦૦
૧૫૮૨	તારા દર્શન માત્રથી દેવ	રત્નપ્રય ૯૬૯
૧૪૨૩	તારા દર્શનથી જિનરાજ રે	પદ્મનંદિ મુનિ ૮૬૯
૧૯૮૫	તારા દુઃખને ખંખેરી નાખ	૧૨૦૦
૧૩૮૦	તારા મનમાં જાણે જે મરવું નથી	દેવાનંદ ૮૪૩
૧૩૮૧	તારા માથે નગારાં વાગે મોતનાં	દેવાનંદ ૮૪૪
૧૯૮૬	તારી આશાને છાંચે	૧૨૦૦
૧૯૮૭	તારી એક એક પળ જાય	૧૨૦૧

੧੯੮੮	ਤਾਰੀ ਜੀਤੜੀਮਾਂ ਈ ਥਫ ਜਾਓ	੧੨੦੧
੧੯੦੪	ਤਾਰੀ ਜੇ ਛਾਂਕ ਸੁਧੀ ਕੋਫ ਨਾ ਆਵੇ ... ਰਵਿੰਦਰਨਾਥ ਟਾਗੋਰ	੯੮੪
੧੯੮੯	ਤਾਰੀ ਪਾਸੇ ਆਵੁੰ ਸੁੰ	੧੨੦੨
੧੯੯੦	ਤਾਰੇ ਫ਼ਾਰੇ ਜੇ ਕੋਫ ਆਵੇ	੧੨੦੨
੧੧੧੩	ਤੂ ਜਾਗ ਰੇ ਚੇਤਨ ਪ੍ਰਾਈ	ਪੰ. ਅਭਯਕੁਮਾਰ ਜੈਨ ... ੬੯੧
੧੯੯੧	ਤੂ ਪ੍ਰਾਰ ਕਾ ਸਾਗਰ ਹੈ	੧੨੦੩
੧੧੦੭	ਤੂ ਸਯਕਾ ਸਰਦਾਰ ਹੈ ਫ਼ਿਰ	ਅਚਲਰਾਮ ... ੬੮੮
੧੯੯੨	ਤੂ ਵੋਹ ਮਯੇ ਖ਼ੂਜੀ ਹੈ ਐ	੧੨੦੩
੧੪੪੪	ਤੂ ਜ਼ਾਨ ਕਾ ਸਾਗਰ ਹੈ, ਆਨੰਦਕਾ	ਪੁਸ਼ਪਾ ਜੈਨ ... ੮੮੪
੧੯੯੩	ਤੂਨੇ ਤੋ ਮੁਯੇ ਜਾਲਿਮ ਫਿਵਾਨਾ	੧੨੦੪
੧੩੬੨	ਤੂਮ੍ਹੀ ਮੇਰੇ ਰਸਨਾ	ਦਾਫ਼ੂ ... ੮੩੩
੧੯੯੪	ਤੁੰ ਤੀਰਥਮਾਂ ਜਯਾਂ ਤ੍ਵਾਂ ਵਿਚਰਤੋ	੧੨੦੪
੧੯੯੬	ਤੁ ਸ਼ਯਾਮ ਮੇਰਾ, ਸਾਯਾ ਨਾਮ	੧੨੦੬
੧੯੯੫	ਤੁੰ ਠੀ ਸਾਗਰ ਹੈ, ਤੁੰ ਠੀ ਕਿਨਾਰਾ	੧੨੦੫
੧੯੯੭	ਤੁਮ ਤੋ ਸਯ ਕੇ ਠੋ ਰਖਵਾਲੇ	੧੨੦੬
੧੧੦੬	ਤੁਮ ਫੇਖੋ ਰੇ ਸਾਠੋ ਆਤਮਰਾਮ ਘਟ	ਅਚਲਰਾਮ ... ੬੮੮
੧੯੯੮	ਤੁਮਸੇ ਲਾਗੀ ਪ੍ਰੀਤ ਪ੍ਰਭੁਜ਼	੧੨੦੭
੧੩੨੦	ਤੁਮਰੀ ਕਿਰਪਾ ਭਿਨ ਹੈ ਪ੍ਰਭੁਜ਼	ਤੀਰਥਸ਼ਿਵੋਮ੍ ... ੮੧੧
੧੮੧੩	ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ ਦਰਸ਼ ਭਿਨ ਸਵਾਮੀ	ਸੇਵਕ ... ੧੧੦੬
੧੯੯੯	ਤੁਮ੍ਹੀ ਭਤਾਵੋ ਭਗਵਨ, ਕੈਸੇ ਤੁਮ੍ਹੈਂ	੧੨੦੭
੧੮੧੯	ਤੁਮ੍ਹੀ ਠੋ ਜ਼ਾਤਾ ਦੁਸ਼ਟਾ ਤੁਮ੍ਹੀ ਠੋ	ਸੌਭਾਗਯ ... ੧੧੧੦
੨੦੦੦	ਤੁਲਸੀ ਮੀਰਾਂ ਸੁਰ ਕਭੀਰ	੧੨੦੮
੨੦੦੧	ਤੇਡੁੰ ਥਯੁੰ ਕੀਰਤਾਰਨੁੰ ਜਾਵਾ ਵਿਨਾ	੧੨੦੮
੧੫੨੧	ਤੇਜਨੇ ਤਾਗਵਾ ਆਭਨੇ ਮਾਪਵਾ	ਮਨਹਰ ਮੋਈ ... ੯੩੩
੧੭੯੨	ਤੇਰਾ ਦਰਭਾਰ ਈਭਨੇਕੋ	ਸਤ੍ਵਾਨੰਦ ... ੧੦੯੫
੧੫੪੪	ਤੇਰਾ ਮੈਂ ਈਦਾਰ ਈਵਾਨਾ	ਮਲੁਕਫਾਸ ... ੯੪੬
੨੦੦੨	ਤੇਰਾ ਰਾਮਜ਼ੁ ਕਰੰਗੇ ਭੇਡਾ ਪਾਰ	੧੨੦੯
੨੦੦੩	ਤੇਰੀ ਪਲ ਪਲ ਭੀਤੀ ਜਾਯ	੧੨੦੯
੨੦੦੪	ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਠਮੇਂ ਐ ਸਤਗੁਰੁ	੧੨੧੦
੨੦੦੫	ਤੇਰੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਭਡੇ ਆਂਗਨਮੇਂ	੧੨੧੦

੨੦੦੬	ਤੇਰੇ ਚਰਠਾ ਕਮਲ ਮੈਂ ਰਾਮ ਲਿਪਟ	੧੨੧੧
੨੦੦੭	ਤੇਰੇ ਦਰ ਪੇ ਆਯੇ ਹੈ ਆਤੇ ਰਠੇਗੇ	੧੨੧੧
੨੦੦੮	ਤੇਰੇ ਮਨਮੇਂ ਰਾਮ, ਤਨਮੇਂ ਰਾਮ	੧੨੧੨
੨੦੦੯	ਤੇਰੇ ਮੰਦਿਰ ਕਾ ਠੁੰ ਈਪਕ ਜਲ ਰਠਾ	੧੨੧੨
੨੦੧੦	ਤੋਡਕੇ ਭੰਠਨ ਸਾਰੇ ਜਗਕੇ	੧੨੧੩
੨੦੧੧	ਤੋਰਾ ਮਨ ਦਰਪਨ ਕਠਲਾਯੇ	੧੨੧੩
੨੦੧੨	ਤੋਰੇ ਅੰਗ ਸੇ ਅੰਗ ਮਿਲਾ ਕੇ	੧੨੧੪
੧੮੩੪	ਤ੍ਰਿਸ਼ਠਾ ਯਾਫ ਭਡੀ ਹੈ ਅੰਠੇਰੀ	ਠਰ੍ਥ ... ੧੧੧੯

ਯ

੧੮੨੨	ਥਫ ਠਯੇਯਨਿਠ ਯੁਵਨਮਾਂ ਮਾਰੇ	ਠਰਿਪ੍ਰਿਯ ... ੧੧੧੨
------	-------------------------	-------------------

ਠ

੧੪੫੯	ਠਮ ਪਰ ਠਮ ਠਰ ਠਯ, ਠਰੋਸੋ	ਠਨਾਰਸੀ (ਠੇਵੀਸਿੰਠ) ... ੮੯੩
੧੧੯੨	ਠਰਸ਼ਨ ਠੇਨਾ ਪ੍ਰਾਠ ਪਿਯਾਰੇ	ਪੁਸ਼ਾਲ ... ੭੩੮
੨੦੧੩	ਠਰਸ਼ਨ ਠੋ ਠਨਸ਼ਯਾਮ ਨਾਠ ਮੈਂ	੧੨੧੪
੧੫੮੩	ਠਰਸ਼ਨ ਠੋ ਗੁਰੁਰਾਯ ਵਿਠੇਠੀ	ਰਵ੍ਠਪ੍ਰਯ ... ੯੭੦
੨੦੧੪	ਠਸ਼ਾ ਆ ਸ਼ੀ ਥਫ ਮਾਰੀ !	੧੨੧੫
੨੦੧੫	ਠਯਾ ਸਿੰਠੁ ਠਯਾ ਸਿੰਠੁ ਠਯਾ ਕਰਯੇ	੧੨੧੫
੨੦੧੬	ਠਯਾਲੁ ਗੁਰੁਸੇ ਠਯਾ ਮਾਂਗਤੇ ਹੈ	੧੨੧੬
੧੪੭੦	ਠਯਾਠੁ ਠੀਨਾਨਾਠ ਅਜ਼ਾਨਠਾਰੀ	ਠੁਠਠਠਠਾਰੀਯੁ ... ੯੦੩
੧੬੧੩	ਠਠ ਦਰਿਠਾਮਾਂ ਠੰਮੇਸ਼ ਠਠਾਤਾ	ਰਵਿਸਾਠੇਠ ... ੯੮੯
੧੭੫੪	ਠਿਨਰਾਤ ਮੇਰੇ ਸਵਾਮੀ	ਸ਼ਿਵਰਾਮ ... ੧੦੭੪
੧੬੧੪	ਠਿਲ ਦਰਿਠਾਮਾਂ ਅਪੰਡ ਠੀਵੋ	ਰਵਿਸਾਠੇਠ ... ੯੯੦
੧੫੭੬	ਠਿਲਮਾਂ ਠੀਵੋ ਕਰੋ ਰੇ ਠੀਵੋ	ਰਠਠਠੋਡਠਾਸ ... ੯੬੫
੧੭੨੭	ਠਿਵਡੋ ਠਰੋ ਰੇ ਪ੍ਰਠੁ	ਸ਼ਾਂਤਿਲਾਲ ਸ਼ਾਠ ... ੧੦੫੯
੨੦੧੭	ਠੀਵਾਮਾਂ ਠਿਵੇਲ ਠੂਟ੍ਰੁੰ	੧੨੧੬
੨੦੧੮	ਠੀਵੋ ਰੇ ਠੀਵੋ ਪ੍ਰਠੁ ਮੰਗਲਿਕ	੧੨੧੭
੧੫੫੪	ਠੁ:ਠਠੀ ਜੇਨੁੰ ਮੋਡੁੰ ਸੂਕਾਯੇਲੁੰ,	ਮੀਨੁ ਠੇਸਾਫ ... ੯੫੨
੧੪੨੨	ਠੁ:ਠੋ ਸੇ ਅਗਰ ਠੋਟ ਯਾਫ ਨ	ਪਠੀਕ ... ੮੬੯
੧੭੫੫	ਠੁਨਿਠਾਮੇਂ ਰਠੇ ਠਾਠੇ ਠੂਰ ਰਠੇ	ਸ਼ਿਵਰਾਮ ... ੧੦੭੪
੧੪੬੦	ਠੁਨਿਠਾਮੇਂ ਲਾਠੋਫ ਪੰਠਕੋ ਠਮਨੇ	ਠਨਾਰਸੀ (ਠੇਵੀਸਿੰਠ) ... ੮੯੪

૧૩૮૮	દુષ્ટનો સંગ રે દૂર પરહરિયે રે..... દેવો સાહેબ	૮૪૭	
૧૮૫૫	દે ડારો અંસી હમારી, રાધા	૧૧૨૯	
૧૪૯૬	દેખ એક તૂ હી તૂ હી	ભાઈજી	૯૧૯
૧૮૭૦	દેખ્યા ખાવિંદકા ખેલ રે	ત્રિકમ	૧૧૩૮
૧૫૯૭	દેખા જબ અપને અંતર કો	પ્ર. રવિન્દ્રકુમાર જૈન ..	૯૭૮
૧૬૬૯	દેખો ભાઈ મહા વિકલ સંસારી	યશોવિજયજી	૧૦૨૦
૧૬૨૮	દેખો રી છબી નંદસુવનકી	રાનીરૂપકુંવરજી	૯૯૭
૨૦૧૯	દૃષ્ટિ ત્રાટક કરી ઈશને નિરખતા		૧૨૧૭

ધ

૧૭૯૬	ધન્ય ગુરુ દાતા ને ધન્ય ગુરુ	સરભંગી	૧૦૯૭
૧૭૭૩	ધન્ય ગુરુરાજ, બોધિ સમાધિ	સહજાનંદ (ભદ્ર)	૧૦૮૫
૨૦૨૦	ધન્ય ધન્ય એ ઘડી જીવનની		૧૨૧૮
૧૪૨૬	ધન્ય ધન્ય મહાવીર સ્વામી	પદ્મરેખાજી	૮૭૩
૧૧૧૪	ધન્ય ધન્ય વીતરાગ વાણી	પં. અભયકુમાર જૈન ...	૬૯૨
૧૮૧૬	ધર્મ અમારો એક માત્ર	સંતબાલજી	૧૧૦૮
૨૦૨૧	ધર્મ બિન કોઈ નહીં અપના		૧૨૧૮
૧૧૩૧	ધરજે ધરજે હરિનું ધ્યાન	ઓધવરામ	૭૦૧
૨૦૨૨	ધરતી બોલે ને ગગન સાંભળે		૧૨૧૯
૨૦૨૪	ધરમ કરમના જોડ્યા બળદિયા		૧૨૨૦
૧૫૫૬	ધાર મન! તું ધાર આપણા	મેઘ ધારવો	૯૫૩
૨૦૨૩	ધિક્ ધિક્ જીવન સમ્યક્ત્વ		૧૨૧૯
૧૧૫૩	ધીરજ ધરને અરે અધીરા	શ્રદ્ધિરાજ	૭૧૫
૧૧૭૦	ધીરે ધીરે પધારો નાથ	કરસનદાસ માણેક	૭૨૫
૧૭૦૦	ધૂઈ ધૂઈ ધિલડે કે ચંધર	વિસનજી નાગડા	૧૦૩૮
૧૧૨૧	ધૂણી રે ધખાવી બેલી	અવિનાશ વ્યાસ	૬૯૬

ન

૧૫૨૯	ન જાના આપકો ભગવાન	મનોહર વર્ણી	૯૩૮
૨૦૨૫	ન સમજો અભી મિત્ર કિતના		૧૨૨૦
૨૦૨૬	ન હૈ કુછ તમજ્ઞા ન કુછ		૧૨૨૧
૨૦૨૭	નજર કે સામને રહના ગુરૂવર		૧૨૨૨

૧૬૪૨	નટખટ નંદાજીનો લાલ	રામભક્ત	૧૦૦૫
૧૩૭૦	નટવર વર ગિરધારી	દીનભગત	૮૩૮
૧૩૯૬	નથી નિપજતો પ્રેમ.....	નરભેરામ	૮૫૨
૧૩૭૫	નરતન જન્મ ધરી કહા	દેવકૃષ્ણ	૮૪૧
૧૫૪૭	નરભવ જૈસે - તેસે પાયા	ડો. મહેન્દ્રસાગર	૯૪૮
૧૨૨૯	નવધા ભક્તિમાં, નિર્મળ રહેવું	ગંગાસતી	૭૬૧
૨૦૨૮	નયને અશ્રુ સારી બોલી વૃજની		૧૨૨૨
૧૪૩૪	નહિ પરનારી નેહ	પ્રભાશંકર કવિ	૮૭૮
૧૪૬૧	નહિ મિલે હરિ ધન ત્યાગે	બનારસી (દેવીસિંહ) ...	૯૯૫
૧૭૨૮	નહિ રાગ નહિ દ્રેષ લગી રે	શાંતિલાલ શાહ	૧૦૫૯
૨૦૨૯	ના ચે તેરા ના ચે મેરા		૧૨૨૩
૨૧૩૫	ના ફરોગ બામકી જુત્સા	શકીલ	૧૨૭૮
૧૬૩૪	ના વિસારશો રે રૂડા હૃદિયામાંના	રામદાસ	૧૦૦૦
૧૧૯૧	નામ જપન કયો છોડ દિયા ?	ખાલસ	૭૩૮
૧૩૪૪	નામ બિન ભાવ કરમ નહિ છૂટું	દરિયાસાહેબ	૮૨૩
૧૭૭૪	નામ સહજાનંદ મેરા	સહજાનંદ (ભદ્ર)	૧૦૮૬
૨૦૩૧	નામ હૈ તેરા તારણહારા		૧૨૨૪
૧૧૧૧	નામરૂપ ગુણ ગાઈ અલખ મારી	અતરશાહ	૬૯૦
૧૫૧૧	નાથ ! એસા દિન કબ પાઉં	મખ્ખન	૯૨૮
૧૬૮૩	નાથ ! તું તો નિર્ધનિયાનું છે	લાખોજી	૧૦૨૮
૧૬૨૯	નાથ મુહિં કીજૈ વ્રજકી મોર	રાનીરૂપકુંવરજી	૯૯૮
૧૭૧૦	નાવ મિલી કેવટ નહીં	પલટુદાસ	૧૦૪૪
૨૦૩૨	નિજ રૂપમાં હું મસ્ત છું		૧૨૨૫
૧૭૭૫	નિત પ્રભુ પૂજન રચાઉં	સહજાનંદ (ભદ્ર)	૧૦૮૬
૧૫૭૦	નિત્ય પ્રભાતે આંખ ઊઘડતાં	મોહન	૯૬૧
૧૧૧૫	નિરખો અંગ - અંગ જિનવર કે	પં. અભયકુમાર જૈન ...	૬૯૨
૧૧૫૫	નિશ્ચે રહેવું નથી રે, માથે	શ્રદ્ધિરાજ	૭૧૬
૧૩૯૭	નિશ્ચે કરો રામનું નામ	નરભેરામ	૮૫૪
૧૮૩૫	નિશદિન નમુ ગુરુવર ચરણ	હર્ષ	૧૧૨૦
૧૫૯૧	નિશાયર નિરભય પદ તાર રે	રતનો ભગત	૯૭૫

૧૧૮૫	નેક કમાઈ કર કુછ પ્યારે	કેવલ	૭૩૪
૧૧૮૧	નૈન ભરિ દેખ્યો નંદકુમાર	કુંભનદાસ	૭૩૧
૨૦૩૩	નૈન હીનકો રાહ દિખા પ્રભુ		૧૨૨૫
૧૭૨૯	નૈયા ઝુકાવી મૈં તો જો જે	શાંતિલાલ શાહ	૧૦૬૦
૧૧૫૪	નંદલાલા ! અમે તો તારા	શ્રદ્ધિરાજ	૭૧૬

૫

૧૨૮૧	પડી મઝઘાર મેં નૈયા ઉબારોગે	ચંપા	૭૮૮
૧૫૯૨	પતિવ્રતા નારને પ્રાણ વલ્લભ પિયુ ...	રતનો ભગત	૯૭૫
૧૫૨૮	પ્યારી વિપદાઓ આઓ	મનોહર વર્ણી	૯૩૮
૧૮૬૮	પ્યારે પ્રભુજી કા ધ્યાન લગા	હંસ	૧૧૩૭
૧૬૧૫	પ્યાલોમેં પીધો રે ! લીધો રે	રવિસાહેબ	૯૯૦
૨૦૩૪	પરકમ્મા કરીને લાગું પાય રે		૧૨૨૬
૨૦૩૫	પરમ કૃપાળુ સ્વામી તારી સાચી		૧૨૨૬
૨૦૩૬	પરમ પુનિત તવ ચરણ કમલમાં		૧૨૨૭
૧૪૨૪	પરમાનંદ સ્તોત્ર	પદ્મનંદિ મુનિ	૮૭૦
૨૦૩૭	પરોઢિયે નિત ઊઠીને લેવું		૧૨૨૭
૨૦૩૯	પરલોકે સુખ પામવા તું કર		૧૨૨૮
૨૦૩૮	પલ ભર ભી નહી આરામ		૧૨૨૮
૨૦૪૦	પળની તારી પ્રીત પપીઠા		૧૨૨૯
૨૦૪૧	પ્રણામિને કૃપાનાથને ભજૂં દૂરિત		૧૨૨૯
૧૩૭૧	પ્રભુ કેવા છો - તમે કેવા છો ?	દીનભગત	૮૩૮
૧૮૩૬	પ્રભુ ! તૂ પ્રેમી ને પ્રિયતમ	હર્ષ	૧૧૨૦
૨૦૪૨	પ્રભુ જેવો ગણો તેવો તથાપિ		૧૨૩૦
૧૭૩૦	પ્રભુ તમે અરહિંત છો મારે	શાંતિલાલ શાહ	૧૦૬૦
૧૭૩૧	પ્રભુ ! તારા નામની માળા	શાંતિલાલ શાહ	૧૦૬૧
૧૭૭૬	પ્રભુ તારા છે અનંત નામ	સહજાનંદ (ભદ્ર)	૧૦૮૭
૨૦૪૩	પ્રભુ તારા વિના મુજ નયન		૧૨૩૦
૨૦૪૪	પ્રભુ તારી માયા લાગી		૧૨૩૧
૧૭૩૨	પ્રભુ તારું ગીત મારે ગાવું છે	શાંતિલાલ શાહ	૧૦૬૧
૧૨૮૨	પ્રભુ ! તુમ આતમ ધ્યેય કરો	ચંપા	૭૮૯

૨૦૪૫	પ્રભુ તેં મને જે આપ્યું છે		૧૨૩૧
૨૦૪૬	પ્રભુ તેરો નામ, જો ધ્યાયે		૧૨૩૨
૨૦૪૭	પ્રભુ મારા અંતરને અજવાળો		૧૨૩૨
૨૦૪૮	પ્રભુ મુંજો ધિલ અંઈ નિર્મળ		૧૨૩૩
૧૭૭૭	પ્રભુ મેરે ! તૂં સખ વાતે પૂરા	સહજાનંદ (ભદ્ર)	૧૦૮૭
૧૧૬૪	પ્રભુ લાગે તું પ્યારો પ્યારો	કનુભાઈ ગાંધી	૭૨૨
૨૦૫૦	પ્રભુ વીતરાગ મુદ્રા તેરી		૧૨૩૪
૧૧૮૮	પ્રભુ શરણ વિણ કોણ ઉગારે ?	ખબરદાર	૭૩૬
૨૦૪૯	પ્રભુ શાંત છવિ તેરી અંતરમેં		૧૨૩૩
૨૦૫૧	પ્રભુ સુરત લગે મોઠે પ્યારી		૧૨૩૪
૨૦૫૨	પ્રભુ હી જીવન કા હૈ સખેરા		૧૨૩૪
૨૦૫૪	પ્રભુજી અજવાળું દેખાડો		૧૨૩૬
૧૮૫૬	પ્રભુજી તુમ મેરા હાથ ન		૧૧૩૦
૧૩૨૧	પ્રભુજી ! પ્રેમ કી વર્ષા કીની	તીર્થશિવોમ્	૮૧૧
૨૦૫૫	પ્રભુજી મારા મન મંદિરમાં		૧૨૩૬
૨૦૫૩	પ્રભુજી મોઠે ચરનમેં રખ લીજો		૧૨૩૫
૧૬૩૦	પ્રભુજી ! ચહ મન મૂટ ન માને	રાનીરૂપકુંવરજી	૯૯૮
૧૧૪૪	પ્રભુજીને પડદામાં રાખમાં	ઈન્દુલાલ ગાંધી	૭૧૦
૧૬૪૩	પ્રભુના નામનો ઇંધો કરો	રામભક્ત	૧૦૦૫
૧૬૪૪	પ્રભુના ભજનમાં સદા નીંદ	રામભક્ત	૧૦૦૬
૧૮૩૭	પ્રભુનામકો તૂ ભક્તિ સે પુકાર	હર્ષ	૧૧૨૧
૧૩૫૧	પ્રભુને ગમે તે સમે સર્વ	દલપતરામ કવિ	૮૨૬
૨૦૫૬	પ્રભુને રહેવાનું મન થાય		૧૨૩૬
૧૭૫૯	પ્રભુને સર્વ સોંપીને પ્રભુનું ધાર્યું	સ્વામી જગદીશતીર્થ મુંડેરી .	૧૦૭૭
૧૬૪૫	પ્રભુનો પંથ વિકટ છે ભાઈ	રામભક્ત	૧૦૦૬
૨૦૬૦	પ્રલાપો પ્રેમીના દિલના પ્રેમી		૧૨૩૯
૨૧૫૨	પ્રવાસી તમે ભૂલ કરો છો ભારી	પીંગળ	૧૨૮૭
૧૨૩૦	પાકો પ્રેમ જ્યારે અંગમાં	ગંગાસતી	૭૬૧
૨૦૫૭	પાના નહીં જીવન કો બદલના હૈ		૧૨૩૭
૧૭૩૩	પાપ ને પ્રાયશ્ચિતનો છે કેવોય	શાંતિલાલ શાહ	૧૦૬૨

૧૭૭૮	પામશું પામશું પામશું રે ! અમે	સહજાનંદ (ભદ્ર)	૧૦૮૮
૧૭૫૭	પારસમણિ પ્રભુનામ તજીને	શિવશંકર	૧૦૭૬
૧૧૮૬	પાલન કરતા દુઃખ કા હરતા	કેવલ	૭૩૪
૨૦૫૮	પાર્શ્વ પ્રભો તવ દર્શન સે	.....	૧૨૩૮
૨૦૫૯	પાર્શ્વ સુકાની થઈને સંભાળ	.....	૧૨૩૮
૧૮૧૭	પ્રાણી માત્રને રક્ષણ આપી	સંતબાલજી	૧૧૦૮
૨૦૬૧	પ્રાણો સે કરતે પૂજા	.....	૧૨૪૦
૧૨૯૧	પ્રિયતમ ! આવડા અખોલા ના	જાહ્નવી	૭૯૪
૧૨૬૮	પિયા નિજ મહેલ પધારો રે	ચિદાનંદ	૭૮૧
૨૦૬૨	પિયા બિન કૈસે ચૈન ન આવત	.....	૧૨૪૦
૧૩૨૨	પિયા સેજ કા દર્શન પાયા	તીર્થશિવોમ્	૮૧૨
૧૭૭૯	પિયુસંગ ખેલું મેં હોલી	સહજાનંદ (ભદ્ર)	૧૦૮૮
૧૨૩૧	પી લેવો હોય તો રસ	ગંગાસતી	૭૬૨
૧૧૬૫	પીએ કોઈ જ્ઞાન ગાંબેકી કલી	કરક	૭૨૩
૧૧૬૬	પીઓ કોઈ જ્ઞાન ઘૂંટકે ભંગ	કરક	૭૨૩
૧૩૨૩	પીડા લાગી જા મન માર્હી જગે	તીર્થશિવોમ્	૮૧૨
૧૪૩૨	પ્રીતમ હમારો પ્યારો શ્યામ	પ્રતાપબાલાજી	૮૭૭
૧૮૦૩	પુષ્પ તણી પાંદડીએ બેસી	સુંદરમ	૧૧૦૧
૨૦૬૩	પ્રેમ ઔર મનકા હૈ સંગ્રામ	.....	૧૨૪૦
૧૩૨૬	પ્રેમ કા પાના, પ્રેમ કા કરના	તીર્થશિવોમ્	૮૧૩
૧૩૨૫	પ્રેમ કા દાતા, પ્રેમ કા રક્ષક	તીર્થશિવોમ્	૮૧૩
૨૦૬૪	પ્રેમ જ્યોત પ્રગટાવ દયામય	.....	૧૨૪૧
૧૬૯૭	પ્રેમ દીયા પરવાના, અબ મન	વિશ્રામ	૧૦૩૬
૧૨૩૭	પ્રેમ ભક્તિ જેને ઘટ આવે	મુક્તાનંદ	૭૬૪
૧૮૫૭	પ્રેમ ભરેલું હૈયું લઈને	.....	૧૧૩૧
૨૦૬૫	પ્રેમ રંગમાં રંગાણી રે	.....	૧૨૪૧
૨૦૬૬	પ્રેમ સે ભરકે દિલકી ઝોલી	.....	૧૨૪૨
૧૩૨૪	પ્રેમકા ખેલ નિરાલા દેખા	તીર્થશિવોમ્	૮૧૨
૧૭૬૨	પ્રેમરસ પીધો હોય તે જાણે	સચ્ચિદાનંદ	૧૦૭૯
૧૬૦૫	પ્રેમળ જ્યોતિ તારો દાખવી	રવિન્દ્રનાથ ટાગોર	૯૮૪

૧૩૫૨	પોતાનું ઘર પરજળે તે તો	દલપતરામ કવિ	૮૨૭
૧૧૨૨	પંખીડાને આ પિંજરું, જૂનું જૂનું	અવિનાશ વ્યાસ	૬૯૬
૧૭૮૦	પંથીડા ! પ્રભુ ભજી લે દિન	સહજાનંદ (ભદ્ર)	૧૦૮૯

ફ

૧૩૨૭	ફિર યહ અવસર મિલેગા	તીર્થશિવોમ્	૮૧૪
૧૮૩૦	ફૂલ કહે ભમરાને, ભમરો વાત	હરિન્દ્ર દવે	૧૧૧૭

બ

૧૫૧૪	બચ્યા મત કરના અભિમાન એક ...	મચ્છેન્દ્રનાથ	૯૩૦
૨૦૬૭	બદલે કાળ દિશા બદલે	.....	૧૨૪૨
૨૦૬૮	બનવારી રે ! જીને કા	.....	૧૨૪૨
૧૪૯૪	બના દો વિમલ બુદ્ધિ ભગવાન	ભાઈજી	૯૧૮
૧૬૩૧	બસ ગયે નૈનન માંહિ બિહારી	રાનીરૂપકુંવરજી	૯૯૮
૧૮૫૧	બસ જાઓ પ્રભુ	.....	૧૧૨૭
૧૧૩૭	બહુ આશ ધરીને રાજ ! તમારે	ઈન્દુબેન ધાનક	૭૦૫
૧૫૭૩	બાજીગર કી બજી બાંસુરી	મંગતૂરામ	૯૬૩
૨૦૭૦	બાટ નિહારે ઘનશ્યામ નૈના	.....	૧૨૪૪
૧૩૪૫	બાબુલ કૈસે બિસરા જાઈ ?	દરિયાસાહેબ	૮૨૩
૧૭૮૧	બાલપણે આપણ સાથી સૌ	સહજાનંદ (ભદ્ર)	૧૦૮૯
૧૨૬૯	બિરથા જનમ ગમાયો મુરખ	ચિદાનંદ	૭૮૨
૧૧૩૨	બૂડતાં કોણ બચાવે ? ગુરુજી	અંબારામ ભગત	૭૦૨
૧૪૪૧	બુટડા બેઠાં મંદરિયે જઈ	પુરુષોત્તમ	૮૮૨
૨૦૬૯	બુતોમેં ભી તેરા રબ જલવા	.....	૧૨૪૩
૧૩૩૯	બેલી, એવા બેદલનો સંગ કેમ	રતનદાસ	૮૨૦
૨૦૭૧	બેલી, તોજી મદદરિયે આંચ નાંવ	.....	૧૨૪૪
૧૨૮૪	બોધ પિયાલા ગુરૂકા પીના	છોટાલાલ	૭૯૦
૧૫૧૫	બંગલા અજબ બના મહારાજ	મચ્છેન્દ્રનાથ	૯૩૦
૨૦૭૨	બંધન બંધન ઝંખે મારું મન	.....	૧૨૪૪

ભ

૧૨૩૨	ભક્તિ કરવી તેને રાંક થઈને	ગંગાસતી	૭૬૨
૨૦૭૩	ભક્તિ કી ઝનકાર ઉર કે	.....	૧૨૪૫

૧૮૩૮	ભક્તિ કે ઊઠે છે તરંગ	હર્ષ	૧૧૨૧
૧૮૫૮	ભક્તિ રસની ભાવ-ભીની આ	હર્ષ	૧૧૩૧
૧૭૪૭	ભક્તિના રંગે મારું મનડું રંગોને	શિવકુમાર નાકર	૧૦૬૯
૨૦૭૭	ભગવન તેરા રૂપ જો દેખા		૧૨૪૭
૨૦૭૬	ભગવાન રાહ દિખા ભગવાન		૧૨૪૭
૧૫૫૩	ભજ મન દુઃખભંજન ભગવાન	મીનપિયાસી	૯૫૧
૧૫૫૮	ભજન બનત નહિ મન તો	મૂળદાસ	૯૫૫
૨૦૭૪	ભર્યા પાપના ભાર સંભાર		૧૨૪૫
૧૭૮૨	ભયો મેરો મનુઆ બેપરવાહ	સહજાનંદ (ભદ્ર)	૧૦૯૦
૧૭૦૨	ભર મન બ્રહ્મ પ્રેમનો પ્યાલો રે	વેણીભાઈ પુરોહિત	૧૦૩૯
૧૫૯૩	ભરમ ભાંગો નહીં મનતણો મૂરખા ...	રતનો ભગત	૯૭૬
૨૦૭૫	ભવ્ય સુન ! મહાવીર સંદેશ		૧૨૪૬
૨૦૭૮	ભવ તરી જા રે પંથી ! તો ફેરા		૧૨૪૮
૧૫૪૯	ભાઈ, ગુરનાં ચરણોને તમે	માલીબાઈ	૯૪૯
૧૩૫૩	ભાઈઓ જેની ભારજા ભૂંડી	દલપતરામ કવિ	૮૨૮
૨૦૭૯	ભાવભીની વંદના પ્રભુરાજ કે		૧૨૪૮
૧૭૮૩	ભિન્ન છું સર્વથી સર્વ પ્રકારે	સહજાનંદ (ભદ્ર)	૧૦૯૦
૧૬૨૧	ભૂલીશ હું જગતની માયા	રસિક	૯૯૩
૧૪૭૭	ભૂલું પડ્યું છે દહાડે-જગત	બાપુ	૯૦૭
૧૫૩૦	ભૈયા જાનો ધર્મ કો મર્મ	મનોહર વર્ણી	૯૩૯
૧૧૪૭	ભોમિયા વિના મારે ભમવાતા	ઉમાશંકર જોષી	૭૧૨

મ

૨૦૮૦	મ્હારા સતગુરુ પકડી છે બાંહ		૧૨૪૯
૨૦૮૧	મ્હારે આયા (૩) સતગુરુજી		૧૨૪૯
૧૪૦૩	મ્હારો મન લાગોજી જિનજી સો	નવલ	૮૫૭
૨૦૮૨	મચ્યું આ વિશ્વનું સંગીત		૧૨૫૦
૨૦૮૩	મત કર તું અભિમાન રે બંદે		૧૨૫૦
૧૩૨૯	મતવારી મતવારી ભઈ હું	તીર્થશિવોમ્	૮૧૫
૧૨૪૪	મન કરી લેને વિચાર જીવન	ગંગદાસ	૭૬૮
૧૨૧૦	મન કી આદતને કોઈ	ગરીબદાસ	૭૪૯

૨૦૮૪	મન તડપત હરિ દર્શન કો આજ		૧૨૫૧
૧૭૦૧	મન તું કોલા ખણે તો ભાર	વિસનજી નાગડા	૧૦૩૮
૨૦૮૫	મન તું સુણ હી મુંજી ગાલ		૧૨૫૧
૧૫૩૧	મન ધ્યાઈયે જિનપતિ જનરંજન	મનોહર વર્ણી	૯૩૯
૧૩૩૦	મન ઐઠે જબ મન હી માંહી	તીર્થશિવોમ્	૮૧૫
૧૫૩૨	મન ભાવન મનભાવન શ્રી	મનોહર વર્ણી	૯૪૦
૧૭૪૮	મન મારું વીર ભજનમાં ન	શિવકુમાર નાકર	૧૦૭૦
૧૮૦૦	મન મૂરખ કી અ ભરમાણે	સાજન	૧૦૯૯
૨૧૦૮	મનમેં બસા નૈનોમેં બસા		૧૨૬૪
૧૬૭૫	મન મેરો સદા ખેલે નટબાજી	ચારીસાહેબ	૧૦૨૩
૨૦૮૬	મન મૈલા ઓર તનકો ઘોયે		૧૨૫૨
૧૧૦૮	મન રે સદ્ગુરુ કર મેરા ભાઈ	અચલરામ	૬૮૯
૧૪૦૨	મન વીતરાગ પદ વંદે રે	નવલ	૮૫૭
૨૦૮૭	મનકી તરંગ માર લે, બસ હો		૧૨૫૨
૨૦૮૮	મનકે બહકાયે મેં કોઈ ન આયે		૧૨૫૩
૧૫૦૨	મનતું રામ ભજીલે રાણા	ભાણ સાહેબ	૯૨૨
૧૨૩૩	મનને સ્થિર કરી આવો	ગંગાસતી	૭૬૩
૧૨૮૭	મનવા ! કાળા મટિયા કેશજી	જયમલ	૭૯૨
૨૦૮૯	મનવા ! ચાલો પાછા રે, અહીં		૧૨૫૩
૨૦૯૦	મનવા જે સુખની કરે તું આશા		૧૨૫૪
૧૭૪૯	મનવા રે નામ પ્રભુનું એક સાચું	શિવકુમાર નાકર	૧૦૭૦
૧૨૨૦	મનસા માલણી જી રે	ગોરખનાથ	૭૫૫
૧૧૭૧	મને એ જ સમજાતું નથી કે	કરસનદાસ માણેક	૭૨૬
૧૬૪૬	મને ઘડપણ ક્યાંથી આવ્યું રે	રામભક્ત	૧૦૦૬
૧૭૬૦	મને જડતો નથી મારો શ્યામ	સખીમણિ	૧૦૭૮
૧૬૪૭	મને નોટું આપોને મહારાજ રે	રામભક્ત	૧૦૦૭
૧૭૫૦	મને પારસ મળ્યાં સુહાગી, એણે	શિવકુમાર નાકર	૧૦૭૧
૨૦૯૧	મને મહાવીરના ગુણ ગાવા		૧૨૫૫
૧૬૪૮	મને લાગ્યો તારો નાદ	રામભક્ત	૧૦૦૮
૧૬૫૫	મલકતું મુખ પ્રભુશ્રીનું હવે	રાવજીભાઈ દેસાઈ	૧૦૧૨

૧૨૪૫	મળ્યો મનુષ્ય અવતાર માંડ	ગંગદાસ	૭૬૮
૨૦૯૨	મા તે મા બીજા વગડાના વા		૧૨૫૫
૨૦૯૩	મા શારદે ! વર દે હર્મે તેરે		૧૨૫૬
૧૧૫૬	માથે કોપી રહ્યો છે કાળ રે	શ્રદ્ધિરાજ	૭૧૭
૧૨૭૧	માન કહા અબ મેરા મધુકર	ચિદાનંદ	૭૮૩
૨૦૯૫	માનવ કી પૂજા કૌન કરે ?		૧૨૫૭
૧૧૨૭	માનવ નડે છે માનવીને મોટો	આપ કવિ	૬૯૯
૨૦૯૪	માનવ સ્વભાવ એવો જાણે		૧૨૫૬
૧૭૩૪	માનવનો જન્મ મળ્યો	શાંતિલાલ શાહ	૧૦૬૨
૧૨૭૦	મારગ સાચા કોઠિ ન બતાવે	ચિદાનંદ	૭૮૨
૧૫૫૯	મારા આતમના રે આધાર	મૂળદાસ	૯૫૫
૧૫૮૫	મારા એક એક પલકારે	ડો. રણજિતરામ પટેલ .	૯૭૧
૨૦૯૭	મારા ઘટમાં બિરાજતાં શ્રીનાથજી		૧૨૫૮
૨૦૯૮	મારા મરણ વખતે (સિકંદરના ફરમાન)		૧૨૫૮
૨૦૯૯	મારા રામ મંદિરમાં હોય થાળી		૧૨૫૯
૧૧૨૫	મારા રામના રખવાળા ઓછાં	અવિનાશ વ્યાસ	૬૯૮
૧૫૬૭	મારા સ્નેહી સત્ગુરૂ શ્યામ	મોરાર સાહેબ	૯૬૦
૧૫૫૦	મારા સમર્થા પહેલા વહેલા	માલીબાઈ	૯૪૯
૨૧૦૦	મારા હૈયાના હાર બની આવજો		૧૨૬૦
૧૩૩૧	માયા નારી નટની ભારી	તીર્થશિવોમ્	૮૧૬
૧૧૫૭	માયા માયા કરતો મૂરખ, ઠામ	શ્રદ્ધિરાજ	૭૧૮
૧૩૫૮	મારે ઠાકોરજી નથી થાવું	દાદ કવિ	૮૩૧
૧૧૨૪	મારે પાલવડે બંધાયો	અવિનાશ વ્યાસ	૬૯૭
૧૭૬૧	મારે સામે કિનારે જાવું	સખીમણિ	૧૦૭૮
૧૮૨૬	મારે હૈયે તે આનંદ અપાર	હરિદાસ	૧૧૧૪
૨૧૦૧	મારો એકતારો લઈ આવું		૧૨૬૦
૧૧૮૯	મારો કર ઘરની ? ડગમગ પગ	ખબરદાર	૭૩૬
૧૬૪૯	મારો શ્યામ રૂઠે તો કરવું શું ?	રામભક્ત	૧૦૦૯
૨૧૦૨	મારૂ ખોવાણું રે સપનું		૧૨૬૧
૧૪૩૫	મારુ રે મન, પણ મારું કહ્યું	પ્રભાશંકર કવિ	૮૭૮

૧૧૩૦	માહેર માઝે પંદરી	એકનાથ	૭૦૧
૧૪૭૮	માળાનો મર્મ નવ જાણ્યો, આંખો	બાપુ	૯૦૮
૧૫૩૩	મિટાના ચાહો તો જિનવર	મનોહર વર્ણી	૯૪૦
૨૧૦૩	મિલતા હૈ સચ્ચા સુખ કેવલ		૧૨૬૧
૧૪૮૬	મીઠાં મધુને મીઠાં મેહુલા તે	બોટાદકર	૯૧૩
૨૧૦૭	મીઠી વાણી ઉચ્ચરિએ જીવનમાં		૧૨૬૪
૧૪૧૯	મીઠો મીઠો બોલ, તોલ તોલ બોલ ...	નંદલાલ	૮૬૭
૨૧૦૪	મીરાં બની રે બાંવરિયા		૧૨૬૨
૨૧૦૫	મીરાંની સૌથી મોટી નાવ પ્રભુના		૧૨૬૨
૧૮૫૯	મીલુ કૈસે તુમકો ગુરૂરાજ		૧૧૩૨
૨૧૦૬	મૂંગા વાચા પામતા પંગુ ગિરિ		૧૨૬૩
૧૧૪૮	મૂઠ્ઠી જેવડું મંદિર મારું ને	ઉમાશંકર જોષી	૭૧૨
૧૬૧૬	મૂળ રે વિનાનું કાયા જાળવું રે	રવિસાહેબ	૯૯૧
૧૩૬૫	મુક્તિ કદિ નવ થાય	રંગીનદાસ	૮૩૫
૧૧૩૩	મુખે શાં રે કરું રે વખાણ ?	અંબારામ ભગત	૭૦૨
૨૧૦૯	મુજે મેરી મસ્તી કહાં લે કે		૧૨૬૫
૧૪૧૫	મુઝકો કહાં તૂ દેખે પર મૈં	નિર્ભયરામ	૮૬૫
૧૧૦૯	મુઝકો કયા ટૂંટ્ટે બન બનમૈં	અચલરામ	૬૮૯
૨૧૧૦	મુઝે કભી કભી સપના ચે આયે		૧૨૬૫
૨૧૧૧	મુઝે મિલા અનોખા પ્યાર ગુરુ		૧૨૬૬
૨૧૧૩	મુઝે રાસ આ ગયા હૈ તેરે		૧૨૬૦
૨૧૧૨	મુઝે લગી શ્યામ સંગ પ્રીત		૧૨૬૬
૧૧૧૦	મુરખ ગર્વ કરે કયા મનમૈં ?	અચલરામ	૬૯૦
૧૮૩૯	મુરલી બોલે શ્યામ	હર્ષ	૧૧૨૨
૧૫૩૪	મુસાફિર જાવો કિસ ઠોર	મનોહર વર્ણી	૯૪૧
૧૨૭૨	મુસાફિર ! રૈન રહી અબ	ચિદાનંદ	૭૮૩
૧૬૧૭	મેં નટુડી નામકી પ્યાસી	રવિસાહેબ	૯૯૧
૨૧૧૪	મેં પલ છિન કલ નહિ પાઉં		૧૨૬૭
૨૧૧૫	મેરા આપકી કૃપાસે સબ કામ		૧૨૬૮
૨૧૧૬	મેરા કોઈ ન સહારા બિન તેરે		૧૨૬૮

૧૮૬૦	મેરા મન તુજમેં રમ જાયે	૧૧૩૨	
૧૫૩૫	મેરા મન બેકરાર	મનોહર વર્ણી	૯૪૧
૧૩૬૮	મેરા સત્ ચિત આનંદ રૂપ	દિવ્યાનંદ	૮૩૭
૨૧૧૭	મેરા સુના હૈ સંસાર હરિ આ	૧૨૬૯	
૧૧૨૦	મેરી નજરે મોતી આયા, ભેદ	અરજણ મહારાજ	૬૯૫
૨૧૧૯	મેરી પરિણતિ મેં આનંદ અપાર	૧૨૭૦	
૨૧૧૮	મેરી પરિણતિ મેં ભગવાન	૧૨૬૯	
૨૧૨૦	મેરી ખાત રહી મેરે મનમેં	૧૨૭૦	
૧૨૩૪	મેરુ તો ડગે પણ જેના	ગંગાસતી	૭૬૩
૨૧૨૧	મેરે ગુરુ કી મહિમા અપાર યે	૧૨૭૧	
૧૨૦૧	મેરે ગુરુને બતાઈ હૈ રીત	ગણપતરામ	૭૪૪
૨૧૨૨	મેરે પ્રભુ તું મુજકો બતા	૧૨૭૨	
૧૬૭૦	મેરે પ્રભુશું, પ્રગટ્યો પૂરન રાગ	યશોવિજયજી	૧૦૨૦
૧૭૯૪	મેરે મન બસ રહો શ્રી રઘુરાજ	સખિતા	૧૦૯૬
૨૧૨૩	મેરે મન મંદિરમેં આન પધારો	૧૨૭૨	
૧૮૪૦	મેરે મન મંદિરમેં આવો	૧૧૨૨	
૧૩૩૨	મેરે મન વિયોગ કી પીરા	તીર્થશિવોમ્	૮૧૬
૨૧૨૪	મેરે મનમંદિર મેં હૈ પ્રભુજી	૧૨૭૩	
૧૫૩૬	મેરે શાશ્વત શરણ, સત્ય તારણ	મનોહર વર્ણી	૯૪૨
૨૧૨૫	મેરે સદ્ગુરુ દીનદયાલ કાગ સે	૧૨૭૩	
૧૬૭૧	મેં કીનો નહી તુમ બિન	યશોવિજયજી	૧૦૨૧
૨૧૨૬	મેં કૌન જતન ચઢ જાઉ અટરિયા	૧૨૭૪	
૧૬૩૫	મેં ટૂંટતા તૂટે થા જબ કુંજ	રામનરેશ ત્રિપાઠી	૧૦૦૦
૧૫૦૬	મેં તો અજબ નામ પે વારી !	ભીમસાહેબ	૯૨૪
૧૨૭૯	મેં તો કેસે ભરલાઉ ગગરીયાં ?	ચંદ્રસખી	૭૮૮
૨૧૨૭	મેં તો જપું સદા તેરા નામ	૧૨૭૪	
૨૧૨૮	મેં ભટક રહા થા જંગલમેં	૧૨૭૫	
૨૧૨૯	મેં યે નિર્ગથ પ્રતિમા દેખું	૧૨૭૫	
૧૩૯૪	મેં વારી જાઉં સતગુરુ કી મેરો	ધર્મદાસ	૮૫૦
૨૧૩૦	મેં વૈભવ પાયા રે નિજ	૧૨૭૬	

૧૮૬૬	મેં હું અપને મેં સ્વયં પૂર્ણ	હુકમચંદ ભારિલ્લ	૧૧૩૬
૧૫૩૭	મેં જ્ઞાનાનંદ સ્વભાવી હું	મનોહર વર્ણી	૯૪૨
૨૧૩૧	મૈલી યાદર ઓઢકે કેસે	૧૨૭૬	
૧૨૭૭	મૈત્રીભાવનું પવિત્ર ઝરણું મુજ	ચિત્રભાનુજી	૭૮૬
૨૧૩૨	મોરી લાગી લગન તોસે ગીરધારી	૧૨૭૭	
૧૪૦૯	મોહન બસિ ગયો મેરે મનમેં	નારાયણ સ્વામી	૮૬૨
૧૧૮૦	મોહની નિંદમાં સૂઈ મત રહો	કાલિદાસભાઈ	૭૩૧
૧૫૧૨	મોહિ સુન સુન આવે હાંસી	મખ્ખન	૯૨૮
૨૧૩૩	મોહે સતગુરુ શ્યામ મિલાય દિયો	૧૨૭૮	
૧૪૧૪	મો સમ કૌન અધમ અજ્ઞાની ?	નિર્ભયરામ	૮૬૪
૧૪૫૩	મો સમ કૌન બડો ઘરબારી	શ્રી નિત્યાનંદજી	૮૯૦
૨૨૨૧	મોન બિના સુખ નાહી	૧૩૨૭	
૨૧૩૪	મંગલમય મંગલકારી જિન	૧૨૭૮	
૧૨૯૦	મંદિર તારુ વિશ્વરૂપાનું	જયંતીલાલ આચાર્ય	૭૯૪
૧૧૩૮	મંદિરના શિખરે બોલે છે મોરલા	ઈન્દુબેન ધાનક	૭૦૫
૨૧૩૬	મંદિરે પધારો સ્વામી સલૂણા	૧૨૭૯	

ય

૨૧૩૭	યહ ધર્મ હૈ આતમજ્ઞાની કા	૧૨૭૯	
૨૧૩૮	યહ પ્રેમ સદા ભરપૂર રહે	૧૨૮૦	
૨૧૩૯	યે તો પ્રેમકી ખાત હૈ ઉઘી	૧૨૮૦	
૨૧૪૦	યે મીઠા પ્રેમ કા ખ્યાલા કોઈ	૧૨૮૧	
૧૫૩૮	યે શાશ્વત સુખકા ખ્યાલા કોઈ	મનોહર વર્ણી	૯૪૩
૨૧૪૧	યે સમય બડા હરબાઈ, સમયસે	૧૨૮૧	

ર

૧૫૯૪	રમત તો સંતોની સાચી રે	રતનો ભગત	૯૭૬
૧૨૩૫	રમીએ તો રંગમાં રમીએ	ગંગાસતી	૭૬૪
૨૧૪૨	રસકી દો બુંદ કયા મીલી	૧૨૮૨	
૧૮૬૨	રસિયા આવોના	૧૧૩૪	
૨૧૪૩	રહું છું તેથી રોજ ઉદાસ	૧૨૮૨	
૧૩૩૩	રક્ષાબંધન બાંધૂ તુમકો	તીર્થશિવોમ્	૮૧૭

૧૧૨૩	રાખના રમકડાં	અવિનાશ વ્યાસ	૬૯૭
૧૪૨૭	રાજ પ્રભુ મોઢે દેદો દરશનિયાં	પદ્મરેખાજી	૮૭૪
૧૪૨૮	રાજનગરના રજકણમાં, રાજનું	પદ્મરેખાજી	૮૭૪
૧૧૧૮	રાજી કર કિરતાર મનખો ના'વે	અમરસંગ	૬૯૪
૧૮૧૦	રાધાનું નામ તમે વાંસળીના	સુરેશ દલાલ	૧૧૦૫
૧૬૧૮	રામ ! કોણે બનાવ્યો ચરખો ?	રવિસાહેબ	૯૯૨
૧૧૭૨	રામ તણાં રખવાળાં અમને	કરસનદાસ માણેક	૭૨૬
૧૫૪૫	રામ ભજ રામ ભજ હે મન	મલુકદાસ	૯૪૭
૨૧૪૪	રામ રામ જપલે ધ્યારે, જીવન	.....	૧૨૮૩
૨૧૪૫	રામ રંગ બરસ્યો રી, આજ	.....	૧૨૮૩
૧૬૮૫	રામ શબ્દની માળા જપો તો	લાલદાસ	૧૦૨૯
૧૨૦૨	રામનામ મુખ બોલ, ઓ મનવા	ગણપતરામ	૭૪૪
૧૩૯૧	રામબાણ વાગ્યાં હોય તે	ધનોભગત	૮૪૯
૨૧૪૬	શ્રદ્ધભ જિનરાજ મુજ આજ દિન	.....	૧૨૮૪
૧૭૩૫	રૂડા રાજમહેલને ત્યાગી	શાંતિલાલ શાહ	૧૦૬૩
૨૧૪૮	રુદિયું રૂવે ને હૈયું ઠીબકાં	.....	૧૨૮૫
૧૮૪૧	રે જીવ નિજ પરિણામ સુધાર	હર્ષ	૧૧૨૨
૧૭૮૪	રે મન ! માન તૂ મોરી ખાત	સહજાનંદ (ભદ્ર)	૧૦૯૧
૧૪૯૫	રે મન હરિ સુમિરન કર લીજૈ	ભાઈજી (હનુમાનપ્રસાદ)	૯૧૮
૧૫૮૬	રંકને ભૂપ તે નામ છે જૂજવાં	રતનદાસ	૯૭૨
૨૧૪૭	રંગ દે યુનરિયા, શ્યામ	.....	૧૨૮૪
૧૪૮૦	રંગાઈ જાને રંગમાં તૂ	બાબા આનંદ	૯૦૯

લ

૨૧૪૯	લગની તો સદ્ગુરુ શું લાગી	.....	૧૨૮૬
૧૫૫૫	લગાયા થા દિલ ક્યૂં કહો	મીરાં (દષ્ટિરા)	૯૫૩
૧૩૯૦	લગી મોરી પિયાસો લગના	દેવો સાહેબ	૮૪૮
૧૨૭૩	લઘુતા મેરે મન માની લઈ	ચિદાનંદ	૭૮૩
૧૨૭૮	લાખો પાપી તિર ગયે	ચોથમલ	૭૮૭
૧૨૯૭	લાગ્યો કસુંબીનો રંગ	ઝવેરચંદ મેઘાણી	૭૯૮
૨૧૫૦	લાગી કૈસી લગન મીરાં હોકે	.....	૧૨૮૬

૧૫૪૮	લાગી રે ભાઈ લાગી, ભજન કેરી	મહેશ શાહ	૯૪૮
૧૬૯૪	લાલ ! તેરે નયનોકી ગતિ ન્યારી	વિનય	૧૦૩૪
૧૫૬૦	લે તો લેજે નામ રામનું, કહે તો	મૂળદાસ	૯૫૬
૧૩૯૮	લેને લેને લઠાવ જીવને, જોતાં	નરભેરામ	૮૫૫
૧૬૧૯	લોચનિયું સુનું કાજળ વિના	રવિસાહેબ	૯૯૨

વ

૨૧૫૧	વખત વને અનમોલ	.....	૧૨૮૭
૧૫૬૧	વચન વિચારી રે સંતો તમે	મૂળદાસ	૯૫૬
૧૨૩૬	વચન વિવેકી જે નરનારી	ગંગાસતી	૭૬૪
૧૫૧૦	વજન કરે તે હારે મનવા	મકરંદ દવે	૯૨૭
૧૪૬૨	વનકાયામં મનમૂગ ચારોં	બનારસી (દેવીસિંહ) ...	૯૬૬
૧૫૦૪	વસ્તુ વીરલે વખાણી, સંતો	ભાદુદાસ	૯૨૩
૧૨૭૪	વસ્તુગતે વસ્તુકો લક્ષણ	ચિદાનંદ	૭૮૪
૧૪૮૭	વસંતે પંચમાલાપે રસીલી	ખોટાદકર	૯૧૪
૨૧૫૩	વહ શક્તિ હર્મે દો દયાનિધે હમ	.....	૧૨૮૮
૧૧૬૮	વહેલા વહેલા આવો મારા	કરમાબાઈ	૭૨૪
૧૨૨૧	વાણી વાણી રે મારા	ગોરખનાથ	૭૫૫
૧૫૯૫	વાત શું વરણવું વાર તો વઈ ગઈ	રતનો ભગત	૯૭૭
૧૭૩૯	વારી જાઉં રે, બલિહારી	નારોંણ	૧૦૬૫
૧૪૯૩	વારે વારે મનખો નહિ આવે રે	ભવાનીદાસ	૯૧૭
૧૨૮૫	વાવા રે અમીરી સંતનકી	છોટાલાલ	૭૯૧
૧૭૧૨	વિજયી વિશ્વ તિરંગા ધ્યારા	શ્યામલાલ પાર્ષદ	૧૦૪૫
૨૧૫૪	વિક્લ પ્રાણ હરિનામ બિના	.....	૧૨૮૮
૧૩૭૮	વિમલ જિન વિમલતા તાહરીજી	દેવચંદ્ર	૮૪૨
૧૪૬૬	વિરાજે રામાયણ ઘટ માંહિ	બનારસીદાસ	૯૦૦
૨૧૫૫	વિષ ભરીને વિષધર સૂતો	.....	૧૨૮૯
૧૪૪૭	વિસર ન જાજો મેરે મિત	પ્રેમસખી	૮૮૬
૧૨૩૯	વીજળીને ચમકારે મોતી	ગંગાસતી	૭૬૫
૧૧૩૯	વીતરાગી ! તારી માયા લાગી	દન્ડુબેન ધાનક	૭૦૬
૨૧૫૬	વીર તારુ સરનામું સાચું બતાવ	.....	૧૨૮૯

૧૭૩૬	વીર નિર્વાણની વાત સુણીને	શાંતિલાલ શાહ	૧૦૬૩
૨૧૫૭	વીર પ્રભુ કા હૈ કહના		૧૨૯૦
૨૧૫૮	વીર પ્રભુ તુજ દર્શનથી		૧૨૯૦
૧૨૦૭	વૃથા ક્યો જનમ ખોતા હૈ	ગણેશલાલ (ગનેશી) ...	૭૪૭
૧૫૬૨	વૈરાગ્યના પદને વિઘન આડા	મૂળદાસ	૯૫૭
૨૧૫૯	વો કાલા એક બાંસુરી વાલા		૧૨૯૧
૧૨૫૨	વંદન કરીએ દિલના બોડી તાર	ચિત્તચંદ્ર	૭૭૩
૧૪૮૮	વંદે માતરમ્	બંકિમચંદ્ર	૯૧૪

શ

૧૬૩૨	શ્યામ છબિપર મેં વારી	રાનીરૂપકુંવરજી	૯૯૯
૨૧૬૦	શ્યામ તુજે મિલનેકા, સત્સંગ		૧૨૯૧
૧૪૧૦	શ્યામ નામ રસ બરસે રે મનવા	દાસ નારાયણ	૮૬૨
૧૭૩૭	શક્તિ નથી પણ ભક્તિ કરવા	શાંતિલાલ શાહ	૧૦૬૪
૨૧૬૧	શત્ શત્ તુમકો પ્રણામ સદ્ગુરુ		૧૨૯૨
૧૪૫૧	શબ્દ તે તો સાચા રે	પ્રેમાનંદ	૮૮૮
૨૧૬૨	શબરી ઘેર રામ પધાર્યા		૧૨૯૨
૨૧૬૩	શબરીએ બોર કદી ચાખ્યાંતા ક્યાં ?		૧૨૯૩
૨૧૬૪	શમા જલતી સે પરવાને હટાયે		૧૨૯૩
૧૬૮૬	શરણ પડા હું તેરી દયામય	લાલા (ગંગારામ)	૧૦૩૦
૧૮૦૬	શાને માટે શોચ કરે છે ?	સુંદરજી	૧૧૦૩
૧૭૦૬	શામળીયાની સાથે રે, શૂરતા	વૈરાગીબાબા	૧૦૪૧
૧૨૯૨	શાંતિ જિનેશ્વર સાચો સાહેબ	જિનરંગ	૭૯૫
૧૧૬૭	શિવ થતાં શી વાર છે ? જીવ તને ...	કરક	૭૨૪
૨૧૬૫	શિવ શુદ્ધબુદ્ધ પરં વિશ્વનાથ		૧૨૯૪
૧૨૪૦	શીલવંત સાધુને વારે	ગંગાસતી	૭૬૬
૧૭૮૫	શું જાણે વ્યાકરણી, અનુભવ	સહજાનંદ (ભદ્ર)	૧૦૯૧
૧૭૩૮	શું રે ગાવું ને શું રે બખવું ?	શાંતિલાલ શાહ	૧૦૬૫
૧૬૭૮	શૂન્ય શિખર પર સદ્ગુરુ હૈ	લખમાજી	૧૦૨૪
૧૩૦૫	શેનો નશો ! શાનો નશો ?	તદુપાનંદજી	૮૦૩
૨૧૬૬	શેરી શેરી ગલીયે ગલીયે શોધું રે		૧૨૯૫

૨૧૬૭	શોધી લે જીવનનો સાર		૧૨૯૫
------	--------------------------	--	------

શ્રી

૧૮૬૩	શ્રી મહાવીર ભગવાન, તુમ્હારે		૧૧૩૪
૧૪૭૧	શ્રી રાજચંદ્ર કૃપાળુ ભજ મન	બ્રહ્મચારીજી	૯૦૩
૧૬૭૨	શ્રી શીતલજિન ભેટિયે	ચશોવિજયજી	૧૦૨૨
૧૫૮૪	શ્રી સહજાત્મ સ્વરૂપ છો	રત્નપ્રય	૯૭૦
૨૧૬૮	શ્રીજી ! તારા ચરણોમાં મને રાખજે		૧૨૯૬
૨૧૬૯	શ્રીજી રે ! માયા લગાડી અમને સીદને		૧૨૯૬
૨૧૭૧	શ્રીનાથજી રે ! તારા વિના પ્રભુ મારે		૧૨૯૮
૧૬૯૧	શ્રીમદ્ધુરાષ્ટકમ્ (અઘરં મધરત્ન)	શ્રીમદ્ વલ્લભાચાર્ય ...	૧૦૩૨
૧૮૧૨	શ્રીસતગુરુ બરસત જ્ઞાન	સેવક	૧૧૦૬

સ

૨૧૭૦	સ્વયં જ્ઞાન મૂર્તિ, સ્વયં જ્ઞાન		૧૨૯૭
૨૧૭૩	સ્વીકારો મેરે પરણામ		૧૨૯૯
૧૪૯૭	સકલ જગ હરિકો રૂપ નિહાર	ભાર્જી (હનુમાનપ્રસાદ) ..	૯૧૯
૧૮૪૨	સકલ જગતમેં હિમગીરી	હર્ષ	૧૧૨૩
૧૩૬૪	સકળ વિશ્વના નાથ શ્રી હરિ	દાસ	૮૩૪
૧૩૯૯	સખી શું રે કહીયે વ્રજ નારને રે	નરભેરામ	૮૫૫
૧૨૦૯	સખી, હૌ શ્યામ રંગ રંગી	ગદાધર ભટ્ટ	૭૪૮
૧૧૪૦	સખીરી કરુણાધન આયો	ઈન્દુબેન ધાનક	૭૦૬
૧૪૨૯	સજીવનમૂર્તિ મારા નાથશ્રી	પદ્મરેખાજી	૮૭૫
૧૩૧૨	સત્ કેરે પંથ જવા હું		૮૦૭
૧૫૦૩	સત્ વચનસે સદ્ગુરુ મળિયા	ભાદુદાસ	૯૨૩
૧૨૩૮	સત્ય વસ્તુમાં જેનું ચિત્ત	ગંગાસતી	૭૬૫
૧૪૧૭	સત્સંગકી ગંગા બહતી હૈ	નિર્મલ	૮૬૬
૧૮૧૪	સત્સંગી બનો સત્સંગી બનો	સેવક (દ્વિતીય)	૧૧૦૭
૨૧૭૫	સતગુરુ તેરા આશરો ચાહતા હું		૧૩૦૦
૧૬૭૬	સતગુરુ હૈ સત પુરુષ અકેલા	ચારીસાહેબ	૧૦૨૪
૧૪૧૬	સતગુરુ હો મદિરા કૌન	નિર્ભયરામ	૮૬૫
૨૧૭૬	સતગુરુને આન જગાઈ રી સખી		૧૩૦૦

૧૮૦૪	સતિયા જન રે હો	સુંદરમ	૧૧૦૨
૧૪૩૯	સતી જ્યારે સ્વધામ ગયાં ત્યારે	પાનબાઈ	૮૮૧
૧૩૭૨	સદ્ગુરુ ઐસા રામ જૈસા !	દીપ	૮૩૯
૧૩૩૪	સદ્ગુરુ કૃપા અમોલક કીની	તીર્થશિવોમ્	૮૧૭
૨૧૭૭	સદ્ગુરુ તુમ્હારે પ્યારને ક્યા ?	.....	૧૩૦૧
૧૫૩૯	સદ્ગુરુ બાર બાર સમજાવે	મનોહર વર્ણી	૯૪૩
૧૭૮૬	સદ્ગુરુ ભંગ પિલાઈ	સહજાનંદ (ભદ્ર)	૧૦૯૨
૧૩૮૯	સદ્ગુરુ મિલિયા ભેદી, સંતો	દેવો સાહેબ	૮૪૮
૧૩૩૫	સદ્ગુરુ મેરે નામ - પ્રેમ પ્રગટાયા	તીર્થશિવોમ્	૮૧૮
૧૨૪૧	સદ્ગુરુ શબ્દના થાવ અધિકારીને ...	ગંગાસતી	૭૬૬
૧૩૭૬	સદ્ગુરુ સદ્જ્ઞાન બતાવો	દેવકૃષ્ણ	૮૧૪
૧૬૨૦	સદ્ગુરુ સાથે મારી પ્રીતડી	રવિસાહેબ	૯૯૨
૧૭૧૧	સદ્ગુરુ સંગે રે પરિબ્રહ્મ પામિયે રે ...	શ્યામ	૧૦૪૪
૧૬૫૬	સદ્ભાગ્યાદિ રે ગુણ આનંદપ્રદ	રાવજીભાઈ દેસાઈ	૧૦૧૨
૧૧૫૮	સદા સુખીયા જગતમાં સંત	શ્રદ્ધિરાજ	૭૧૮
૨૧૭૯	સદા રહો અલમસ્ત રામ કી	.....	૧૩૦૨
૧૨૯૫	સદાગુણ ગાઈ મેં તેરા	જંબુવિજયજી મ.સા.	૭૯૬
૨૧૭૮	સફલ હુઆ હૈ ઉઠ્ઠી કા જીવન	.....	૧૩૦૧
૧૨૮૮	સમજ મન સ્વાસ્થ કા સંસાર	જ્યોતિ	૭૯૨
૧૬૫૩	સમજ વિચાર નર યુવતી	રામસખી	૧૦૧૧
૧૭૫૬	સમજ કર દેખ લે ચેતન	શિવરામ	૧૦૭૫
૧૨૪૮	સમજ રસ કોઈક પાવૈ હો	ચરનદાસ	૭૭૦
૨૧૮૦	સમતાથી દર્દ સહુ પ્રભુ	.....	૧૩૦૨
૧૨૪૨	સરળ ચિત્ત રાખી નિર્મળ	ગંગાસતી	૭૬૭
૨૧૮૧	સરોવર કાંઠે શબરી બેઠી રટે	.....	૧૩૦૩
૧૭૮૭	સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ	સહજાનંદ (ભદ્ર)	૧૦૯૨
૧૮૧૫	સાચા આ સંતને હો	સેવક (દ્વિતીય)	૧૧૦૭
૧૮૨૭	સાચા તે સંત તેને જાણીએ રે	હરિદાસ	૧૧૧૫
૧૧૩૪	સાચા હરિ ગુરુ સંત ! મારે	અંબારામ ભગત	૭૦૩
૧૭૮૮	સાચો સત્સંગ રંગ ઢંદ્ર	સહજાનંદ (ભદ્ર)	૧૦૯૩

૧૩૩૬	સાજન તેરે કારણ મેં ને	તીર્થશિવોમ્	૮૧૮
૨૧૮૨	સાથ મેં મિલકે ભક્તિ મેં બહકે	.....	૧૩૦૪
૧૧૮૨	સાધક જન તો તેને કહીએ	કૃપાલ્વાનંદજી	૭૩૨
૧૪૮૯	સાધન સાધી શુદ્ધ થયો નહિ	ભગવાન	૯૧૫
૨૧૮૩	સાધુ પદ પામર શું સમજે ?	.....	૧૩૦૪
૧૩૪૬	સાધો, અલખ નિરંજન સોઈ	દરિયાસાહેબ	૮૨૩
૧૮૧૮	સાધો એસા સંત મોહિ ભાવે	સંતરામ	૧૧૧૦
૧૬૯૮	સાધો ! દેખ અશ્વર ઝણકારા	વિશ્રામ	૧૦૩૭
૧૨૪૯	સાધો નિંદક મિત્ર હમારા	ચરનદાસ	૭૭૧
૧૩૪૭	સાધો ! હરિ પદ કઠિન કહાની	દરિયાસાહેબ	૮૨૪
૧૫૯૬	સારમાં સાર છે પ્રપંચ ત્યાં પાર છે	રતનો ભગત	૯૭૭
૨૧૮૪	સાહેબ તેરે ચરણોમેં ઉલઝન	.....	૧૩૦૫
૨૧૮૫	સાંજ ભઈ ઘર આજા રે પીયા	.....	૧૩૦૫
૧૮૦૭	સાંવલિયા, મન ભાયા રે	સોજ	૧૧૦૩
૨૧૮૬	સાંસો કી ડોર બડી કમજોર	.....	૧૩૦૬
૨૧૮૮	સાંસો કે તાર તારમેં, પ્રભુ નામ	.....	૧૩૦૭
૧૭૪૦	સિદ્ધ શીલા પર તમે બિરાજો	શાંતિલાલ શાહ	૧૦૬૬
૧૪૮૪	સીતા સમાણી સતી કોણ	બુલાખીરામ	૯૧૨
૨૧૮૭	સીતારામ (૩) કહીયે જેહી વિધિ	.....	૧૩૦૬
૧૮૬૭	સૂનું છો થયું રે દેવળ	હૃદયયોગી	૧૧૩૬
૧૭૪૪	સૂર્ય ચંદ્ર આકાશ પવનને	શાંતિલાલ શાહ	૧૦૬૮
૧૧૪૯	સૂરજ ટૂટે ને ટૂટે ચાંદાની આંખડી ...	ઉમાશંકર જોષી	૭૧૩
૨૧૮૯	સૂરજકી ગર્મીસે જલતે હુયે	.....	૧૩૦૭
૨૧૯૦	સુખ આતે હૈ દુઃખ આતે હૈ	.....	૧૩૦૮
૧૭૪૧	સુખ છે થોડું ને દુખ છે ઝાઝું	શાંતિલાલ શાહ	૧૦૬૬
૧૭૪૨	સુખની છાયા કાંઈ નથી પણ	શાંતિલાલ શાહ	૧૦૬૭
૨૧૯૧	સુખમાં કે દુઃખમાં પ્રેમ પ્રભુનો	.....	૧૩૦૮
૧૪૦૪	સુમર સુમર મન શ્રી	નામદેવ	૮૫૮
૨૧૯૨	સુમિરન કર લો જી હીરા	.....	૧૩૦૯
૨૧૯૭	સુરકી ગતિ મેં ક્યા જાનું ?	.....	૧૩૧૧

੧੪੩੧	ਸੁਖੋ ਚੰਦਾਜ਼ੁ ! ਸੀਮੰਦਰ ਪਰਮਾਤਮ .... ਪਦਮਵਿਯਯਜੁ	੮੭੬	
੧੧੪੬	ਸੁਖੋ ਸ਼ਾਂਤਿ ਵਿਘੰਦ ਸੋਭਾਗੀ	ਉਦਯਰਤਨ	੭੧੧
੧੫੦੮	ਸੇਵਾ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਸਤਗੁਰੂ, ਤਨ	ਭੰਵਰ	੮੨੬
੧੬੭੩	ਸੇਵੋ ਭਵਿਯਾ ਵਿਮਲ ਵਿਘੋਸਰ	ਯਸ਼ੋਵਿਯਯਜੁ	੧੦੨੨
੨੧੭੨	ਸੈਯੋਨੀ ਮੈਂ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮ		੧੨੮੮
੨੧੮੩	ਸੋਨਾਨਾ ਪੀਯਰਮਾਂ ਮਾਰੋ ਪੂਰਾਯੋ		੧੩੦੮
੧੮੬੧	ਸੋਨਾਨੇ ਕ੍ਰਿਆਂਥੀ ਲਾਗੇ ਕਾਟ		੧੧੩੩
੨੧੮੪	ਸੋਹਮ ਭੋਲ ਸ਼ਿਵੋਭੰਮ ਭੋਲ		੧੩੧੦
੨੧੮੫	ਸੰਕਟ ਕੌਨ ਨਿਵਾਰੇ ? ਨਾਥ ਵਿਨਾ		੧੩੧੦
੨੧੮੬	ਸੰਕਲਪ ਹੈ ਹਮਾਰਾ ਈਸ਼ਾਨ		੧੩੧੧
੨੧੮੮	ਸੰਗ ਤਥੋ ਚੰਗ ਲਾਗੇ ਯਯਾਰੇ		੧੩੧੨
੧੨੦੪	ਸੰਤ ਕੋਠ ਸਾਯਾ ਰੇ ਰੀਤ	ਗਠਪਤਰਾਮ	੭੪੫
੧੩੦੪	ਸੰਤ ਪੁਰੁਖਨੁੰ ਸ਼ਰਠ ਗ੍ਰਹੀਨੇ	ਡੋਸਾਭਗਤ	੮੦੩
੧੪੮੮	ਸੰਤ ਮਠਾ ਗੁਨਪਾਨੀ ਯਗਤਮਾਂਠੀ	ਭਾਠਯੁ	੮੨੦
੧੩੪੧	ਸੰਤ ਸਮਾਗਮੇ ਨਿਸ਼ਾਠਿਨ ਸਤਗੁਰੂ	ਏਯਾਨੰਠ	੮੨੧
੧੪੪੨	ਸੰਤਨੇ ਸੰਤਪਠਾ ਰੇ ਨਥੀ	ਪੁਰੁਖੋਤਮ	੮੮੨
੨੧੮੮	ਸੰਤੋਖੀ ਰਾਯ ਆਵੇ, ਤਯ ਕਾਯਾ		੧੩੧੨
੨੨੦੦	ਸੰਯੋਗੋ ਮੈਂ ਜ਼ਾਨੀ ਕੀ ਪਚਿਠਿਤਿ		੧੩੧੩
੧੩੬੬	ਸੰਸਾਰਮਾਂ ਕੋਠ ਨਾਨਾ ਨੇ ਕੋਠ	ਏਸੀਯੁਵਠ	੮੩੬
੧੫੦੫	ਸੋ ਗੁਰੁਏਵ ਹਮਾਰਾ ਹੈ ਸਾਠੋ	ਭੂਠਰ	੮੨੪

ਠ

੧੬੩੬	ਠਯੁਏ ਨ ਯਗੇ ਮਾਰੋ ਆਤਮਰਾਮ	ਰਾਮਨਾਰਾਯਠ ਪਾਠਕ ..	੧੦੦੧
੧੮੪੩	ਠਤੁੰ ਯੁਵਨ ਕੁਰੁੰ ਅਰੁਪਠ		੧੧੨੩
੧੩੫੪	ਠਤੋ ਯਯਾਠਰੇ ਆਠ ਅਜ਼ਾਨ ਨਾਨੋ ...	ਏਲਪਤਰਾਮ ਕਵਿ	੮੨੮
੧੩੫੫	ਠਤੋ ਠੂੰ ਸੂਤੋ ਪਾਰਠੋ ਪੁਤ੍ਰ ਨਾਨੋ	ਏਲਪਤਰਾਮ ਕਵਿ	੮੨੮
੨੨੦੨	ਠਮ ਅਗਰ ਵੀਰ ਵਾਠੀ ਪੈ ਸ਼ਰੁਠਾ		੧੩੧੪
੨੨੦੩	ਠਮ ਐਕ ਯਨੇ ਠਮ ਨੇਕ ਯਨੇ		੧੩੧੪
੧੬੭੪	ਠਮ ਮਗਨ ਠਯੇ ਪ੍ਰਠੁ ਏਯਾਨਮੈਂ	ਯਸ਼ੋਵਿਯਯਜੁ	੧੦੨੩
੧੭੦੫	ਠਮਕੋ ਨਿਯ ਏਰੁਸ਼ਨ ਏੀਨਾ ਗੁਰੁ	ਵੇਰੋ ਸਾਠੇਠ	੧੦੪੧
੨੨੦੪	ਠਮਕੋ ਮਨਕੀ ਸ਼ਕਿਤਿ ਏਨਾ ਮਨ		੧੩੧੫

੧੬੭੭	ਠਮਾਰੇ ਐਕ ਅਲਠ ਪ੍ਰਿਯ ਘਾਰਾ	ਯਾਰੀਸਾਠੇਠ	੧੦੨੪
੧੭੮੮	ਠਮਾਰੇ ਗੁਰੁਨੇ ਏੀਨੀ ਐਕ ਯਡੀ	ਸੁੰਏਰਏਸ	੧੦੮੮
੧੬੩੩	ਠਮਾਰੇ ਪ੍ਰਠੁ ਕਠ ਮਿਲੀ ਹੈ	ਰਾਨੀਰੁਪਕੁੰਵਰੁਯੁ	੮੮੮
-	ਠਮੈਂ ਰਾਸ਼ਤੋ ਕੀ ਯੜਰਤ ਨਠੀ ਹੈ		੧੧੫੩
੧੪੬੩	ਠਰ ਐਕ ਠੂੰਠਟ ਹੈ ਯੰਗਲਮੈਂ, ਏਵਾ	ਯਨਾਰਸੀ (ਏਵੀਸਿੰਠ) ...	੮੮੬
੧੩੩੭	ਠਰ ਏਸ਼ਮੈਂ ਤੁੰ ਠਰ ਵੇਸ਼ਮੈਂ ਤੂੰ	ਤੁਕਾਰਾਮ	੮੧੮
੧੨੨੨	ਠਰ ਠਯ ਠਰ ਠਯ ਠੀਰਾ	ਗੋਰੁਪਨਾਠ	੭੫੬
੧੫੭੨	ਠਰੇ ਰਾਮ ਰਾਮ ਠਰੇ	ਮੋਠਨ	੮੬੨
੧੫੪੦	ਠਰੇਂਗੇ ਵੇ ਨਰ ਕੈਸੇ ਕਰਮ	ਮਨੋਠਰ ਵਠੀ	੮੪੪
੧੧੭੩	ਠਰਿ ਆਵੁੰ ਤਾਰੇ ਠਾਰੇ	ਕਰੁਸਨਏਸ ਮਾਠੇਕ	੭੨੭
੧੫੧੭	ਠਰਿ ! ਆਵੋ (੩) ਸੂਨਾ ਆ	ਮਨਸੁਠਪਲਾਲ ਯਵੇਰੀ	੮੩੧
੧੭੦੩	ਠਰਿ ਕੀਰੁਨਨੀ ਠੇਲੀ ਰੇ ਮਨਵਾ	ਵੇਠੀਠਾਠ ਪੁਰੋਠਿਤਿ	੧੦੪੦
੨੨੦੫	ਠਰਿ ਤਾਰੀ ਯਾਂਪੀ ਕ੍ਰਿਆਂਥੀ ਠਾਯ ?		੧੩੧੫
੧੮੨੧	ਠਰਿ ਏਯਾਨ ਠਏਯਮਾਂ ਠਰੁਤੋ ਯਾ	ਠਰਿ ਐਂ	੧੧੧੧
੨੨੦੬	ਠਰਿ ਨਾਮਕੇ ਠੀਰੇਮੋਤੀ ਮੈਂ ਠਿਯਰਾਵਾ		੧੩੧੬
੧੫੬੫	ਠਰਿ! ਮਨੇ ਕੋਕਿਲ ਯਨਾਵੀ	ਮੁਕੁੰਏਰਾਯ ਪਾਰਾਸ਼ਰੁਠ	੮੫੮
੧੩੨੮	ਠਰਿ ! ਮਾਰੇ ਠਏਯੇ ਰਠੇਯੋ	ਮੀਰਾਂਠਾਠ	੮੧੪
੧੫੪੬	ਠਰਿ ਸਮਾਨ ਏਾਤਾ ਕੋਠ ਨਾਠੀ	ਮਲੁਕਏਸ	੮੪੭
੧੪੮੮	ਠਰਿਕੋ ਠਰਿ-ਯਨ ਅਤਿਠਿ ਪਿਯਾਰੇ	ਠਾਠਯੁ	੮੨੦
੧੧੫੮	ਠਰਿਗੁਠ ਗਾਵਾਮਾਂ ਠੈਂਸ਼ੀਲਾ	ਠਠਿਰਾਯ	੭੧੮
੧੨੮੪	ਠਰਿਯਨ ਵਿਰੁਲਾ ਯਾਠੇ ਵਯਨ	ਯੁਵਠਏਸ	੭੮੬
੧੨੨੩	ਠਰਿਯਨ ਠਿੰਮਤ ਰਾਠਿਯੇ	ਗੰਗਾਰਾਮ	੭੫੭
੧੨੮੦	ਠਰਿਯੁਸੇ ਕੌਨ ਠੁਠਾਵਤ ਗੈਯਾ ?	ਚੰਦ੍ਰਸਪੀ	੭੮੮
੧੧੭੭	ਠਰਿਨਾ ਏਸ ਕਠਾਵੇ ਠਿਪਮਾਂ ਕੋਟਿਕ	ਕਠਾਨ	੭੨੮
੨੨੨੨	ਠਰਿਨੀ ਮਾਯਾ ਮਠਾ ਯਠਵੰਤੀ	ਪ੍ਰੀਤਮ	੧੩੨੭
੧੮੨੮	ਠਰਿਨੁੰ ਨਾਮ ਰੁਸਾਯਠ ਸੇਵੇ	ਠਰਿਏਸ	੧੧੧੫
੧੪੪੮	ਠਰਿਨੇ ਠਯਤਾਂ ਠਯੁ ਕੋਠਨੀ	ਪ੍ਰੇਮਠਏਸ	੮੮੬
੧੪੪੩	ਠਰਿਰੁਸ ਪੀਵੇਨੇ ਸਠੁਨੇ ਪਾਯ	ਪੁਰੁਖੋਤਮ	੮੮੩
੧੧੭੪	ਠਰਿਵਰ! ਤੁੰ ਮਾਰੁੰ ਠਠਿਯਾਰ	ਕਰੁਸਨਏਸ ਮਾਠੇਕ	੭੨੭
੧੨੦੩	ਠਠਿਯੇ ਠਿੰਮਤ ਠਰੋ ਮਾਰਾ	ਗਠਪਤਰਾਮ	੭੪੫

૧૩૫૬	હાથ જોડીને ગણનાથને હું નમું..... દલપતરામ કવિ	૮૩૦	
૧૩૬૧	હિંદુ તુરક ન જાણો દોઈ	દાદૂ..... ૮૩૩	
૨૨૦૭	હું ડગલે ડગલે દંભ કરું	૧૩૧૬	
૧૬૫૦	હું તને ભયું છું રવિવારે	રામભક્ત	૧૦૦૯
૨૨૧૦	હું તારામાં તું મારામાં	૧૩૨૦	
૧૭૯૦	હું તો અમર બની સત્સંગ કરી	સહજાનંદ (ભદ્ર)	૧૦૯૩
૧૮૪૫	હું તો આવ્યો તમારે દ્વારે	હર્ષ	૧૧૨૪
૧૧૩૫	હું તો ગુરુને સામૈયે સામી જઈશ.	અંબારામ ભગત	૭૦૩
૧૮૦૫	હું તો પૂછું કે મોરલાની પીંછીમાં	સુંદરમ	૧૧૦૨
૧૪૮૨	હું તો તન મનથી તમને વરી	બિન્દુ	૯૧૦
૧૫૮૭	હું નથી, હું નથી, હું નથી, તું જ છે .	રતનદાસ	૯૭૨
૧૨૦૫	હું ને મારું બે જે મૂકે	ગણપતરામ	૭૪૬
૨૨૦૮	હું મૌન રહીને એક અનાહત	૧૩૧૭	
૧૫૪૧	હું સ્વતંત્ર નિશ્ચલ નિષ્કામ	મનોહર વર્ણી	૯૪૪
૧૪૦૦	હું સદા, દીન તું દયાળ દામોદરા	નરસિંહ મહેતા	૮૫૬
૧૪૯૧	હે ઓઘવજી રે, મારાં વાલાને	ભગો ચારણ	૯૧૬
૨૨૧૧	હે કરુણાના કરનારા	૧૩૨૦	
૧૭૪૩	હે કિરતાર મને આધાર તારો	શાંતિલાલ શાહ	૧૦૬૭
૧૩૯૨	હે કોઈ અલખ આરાધો	ધનોભગત	૮૪૯
૨૨૧૨	હે ચંદ્રમૌલી, હે ચંદ્રશેખર	૧૩૨૧	
૧૮૪૪	હે જગવંદન ત્રિશલાનંદન	હર્ષ	૧૧૨૪
૧૮૬૪	હે જિનવર તુમ શરણમેં	૧૧૩૫	
૧૮૬૯	હે નાથ જોડી હાથ પાયે પ્રેમથી	શ્રી મોટા	૧૧૩૮
૧૧૪૨	હે નાથ ઝાઝી ના લગાડ હવે	ઈન્દુબેન ધાનક	૭૦૮
૧૫૦૦	હે દયામય ! દીનબંધો! દીનકો	ભાઈજી	૯૨૧
૧૧૪૧	હે દીન વત્સલ રાજ ! મારો	ઈન્દુબેન ધાનક	૭૦૭
૨૨૧૩	હે પ્રભુ આનંદદાતા જ્ઞાન	૧૩૨૧	
૨૨૧૪	હે પ્રભુવર ! તુમને દિવ્યધ્વની	૧૩૨૨	
૨૨૧૫	હેત ભર્યું હૈયું અમીરસથી ઉછળે	૧૩૨૨	
૧૩૪૮	હે કોઈ સંત રામ અનુરાગી	દરિયાસાહેબ	૮૨૪

૧૭૦૪	હે તન મેં પર નજર ન આવે	વિજ્ઞાનાનંદ	૧૦૪૦
૧૩૮૨	હૈયા ના કૂટ્યા હરિ સંગ હેત	દેવાનંદ	૮૪૪
૨૨૧૬	હો જાઓ ભવસાગર સે પાર	૧૩૨૩	
૧૭૮૯	હો પ્રભુજી ! મુજ ભૂલ માફ કરો	સહજાનંદ (ભદ્ર)	૧૦૯૩
૧૨૭૫	હો પ્રીતમજી ! પ્રીત કી રીત	ચિદાનંદ	૭૮૫
૧૪૩૦	હો રાજ અમને લાગ્યો ગુરુ	પદ્મરેખાજી	૮૭૬
૧૭૫૧	હો વંદન હજારો, હજારો અમારા	શિવકુમાર નાકર	૧૦૭૧
૧૬૫૨	હો હરિ તુમહી પાર લગૈયા	રામલાલ	૧૦૧૦
૧૨૦૮	હોલી ખેલહૂ સમુઝી કે રે ભાઈ	ગણેશલાલ (ગનેશી) ...	૭૪૮

ક્ષ

૧૨૦૬	ક્ષમા-ખડ્ગ કર ધારો મારા સંતો	ગણપતરામ	૭૪૬
------	-----------------------------------	---------------	-----

જ્ઞ

૨૨૧૭	જ્ઞાન કી જ્યોતિ જલાતે ચલો	૧૩૨૩	
૧૫૪૨	જ્ઞાન નર કાહે નાહિ કરે	મનોહર વર્ણી	૯૪૫
૨૨૧૮	જ્ઞાન મિલે ગુરુ કે મુખ સે	૧૩૨૪	
૧૧૨૬	જ્ઞાન વસંતની બહાર આવી	આનંદધન	૬૯૮
૧૨૭૬	જ્ઞાનકળા ઘટ ભાસી જાકું	ચિદાનંદ	૭૮૬
૧૫૯૮	જ્ઞાનમય હો ચેતન, તોહે	પ્ર. રવિન્દ્રકુમાર જૈન ..	૯૭૮
૧૧૬૦	જ્ઞાનમાં ગુરુ દયાથી ગળે	શ્રદ્ધિરાજ	૭૨૦
૧૫૭૭	જ્ઞાનમૂર્તિ ગુરુદેવ ! અમારે	રણછોડદાસ	૯૬૬
૧૪૬૭	જ્ઞાની એનું નામ જેનો મોહ	બનારસીદાસ	૯૦૦
૧૫૯૯	જ્ઞાની કે સહારે હો અનુભૂતિમેં	પ્ર. રવિન્દ્રકુમાર જૈન ..	૯૭૯
૧૪૧૮	જ્ઞાની તો તેને કહિયે રે	નિર્મલ	૮૬૬
૧૪૭૯	જ્ઞાનીઓ બતાવું રે બંધ મુક્તિ	બાપુ	૯૦૮

‘ભજ રે મના’ અનુક્રમણિકા (ભાગ : ૧)

અ	પૃષ્ઠ	અ	પૃષ્ઠ
અકલ કલા ખેલત નર જ્ઞાની	૪	અબ મૈં નાચ્યો બહુત ગોપાલ	૬૨૨
અકળ કળા ગત વ્યારી	૧૦૫	અબ મૈં અપને રામ	૫૪
અખિલ બ્રહ્માંડમાં એક તું	૨૩૫	અબ મોઠે અદ્ભુત આનંદ આયા	૪
અખિયાં હરિ દરસન કી ભૂખી	૬૨૧	અબ મેરે સમકિત સાવન	૪૩૧
અખિયાં હરિદર્શન કી પ્યાસી	૬૨૧	અબ ખૂબ હંસો અબ ખૂબ હંસો ...	૫૩૪
અખંડ વરને વરી સાહેલી	૪૬૮	અબ પાયા હૈ મુઝે સતગુરુ	૩૬૨
અખંડ સાહેબ નામ	૫૪	અબ તો જાગ મુસાફિર	૬૬૭
અગર હૈ મોક્ષકી બાંછા	૩૬૧	અબ તો મન પરદેશી માન	૫૫૩
અગર હૈ જ્ઞાન કો પાના	૩૬૧	અબ તો નિભાયાં બનેગા	૪૬૮
અગર હૈ શૌક મિલનેકા	૫૦૬	અબ ન મોઠે હરિમિલન બિન	૫૩૫
અગર જો દેહ હું નહિ તો	૫૬૭	અબ ન બની તો ફિર	૬૨૨
અચંબો ઇન લોગનકો આવે	૬૨૨	અબ હમ અમર ભયે ન મરેંગે	૨૦૩
અજબ હૈ નાર ઘુતારી માયા	૫૫૫	અબ હમ આનંદ કો ઘર આયો	૫૫
અજહુ સાવધાન કિન હોહિ	૬૨૩	અમૃતરસના ચાખ્યા છે જેણે	૩૩૫
અજીબ હૈ યહ દુનિયા બાબર	૪૦૩	અમીરસનાં પીપો ઢોળી, ...	૫૬૮
અનલહક્કની ખુમારીમાં, નથી	૫૬૮	અમારા ઘૂંઘટ ખોલી રે ક્યાં	૪૬૮
અનહદ વાજાં વાગે ગગનમાં	૫૬૮	અમારા ને તમારામાં બધામાં	૫૬૮
અનુભવ પ્રીતમ કૈસે મનાસી ?	૨૬	અમારા દિલ તણી વાતો	૧૨૦
અનુભવ તું હૈ હેતુ હમારો	૨૫	અમે તો આજ તમારા બે	૧૨૦
અનુભવ નાથકું કયું ન જગાવે ? ..	૨૫	અમે નીસરણી બનીને	૯૭
અનુભવ હમ તો રાવરી દાસી	૨૫	અમે મહાવીરના પુત્રો	૬૫૦
અનુભવ એવો રે અંતર જેને	૩૦૩	અમે મહિયારા રે, ગોકુળ	૨૩૫
અનુભવી આનંદમાં બ્રહ્મરસના	૫૦૩	અરે મન ! ધીરજ કાહે ન ધરે	૯૪
અનુભવી એકલા વસવું	૫૬૦	અરે મન યે દો દિન કા મેલા	૪૦૩
અપરંપાર પ્રભુ અવગુણ મોરા	૧૬૪	અરે જિયા, જગ ઘોખે કી ટાટી ...	૧૯૨
અપને કો આપ ભૂલકે હૈરાન	૩૬૨	અભિમાનનું ભૂત ભમાવે છે	૩૩૪
અબ ચલો સંગ હમારે કાયા	૨૬	અભિલાષ વ્યર્થ જાશે	૩૩૫
અબ કૈસે છૂટે રામ રટ	૫૩૦	અભિનંદન જિન દરિશણ	૨૬
અબ મૈં કોન ઉપાય કરું	૨૯૩	અલખ દેશમેં વાસ હમારા	૪૧૩

અલખ નામધૂન લાગી ગગનમેં	૧૩૪	આજ તો હમારે ઘર	૧૫૮
અલખ નિરંજન આતમ જ્યોતિ ...	૪૧૪	આજ મેરે ઘર ખુશિયા મનાઉ	૫૬
અલખનો પંથ છે વ્યારો મારા	૫૭૦	આજ શ્યામ મોહ લિયો	૬૨૩
અલ્યા નામ પામ્યો પણ રામને	૨૩૬	આજ શિવરી કે રામ ઘર આયે ...	૧૬૫
અવધૂ અનુભવકલિકા જાગી, ...	૩૦	આજ સુહાગન નારી અવધૂ	૩૨
અવધૂ ક્યા સોવે તન મઠમેં !	૨૭	આજે દિવાળી મારા દેહમાં રે	૫૭૨
અવધુ ક્યા માગું ગુણહીણા ?	૨૮	આજે સૌને જયશ્રીકૃષ્ણ	૫૭૧
અવધૂ નટ નાગરકી બાજુ	૨૯	આતમ અનુભવ કરના રે ભાઈ ...	૨૦૩
અવધૂ નામ હમારા રાખે સો	૨૯	આતમ અનુભવ આવે, જબ	૪૨૩
અવધૂ રામ રામ જગ ગાવે	૩૦	આતમ જાન લિયો મૂલ હિ સે	૫૩૫
અવધૂ વૈરાગ બેટા જાયા, વાને	૩૧	આતમ દરશન વિરલા પાવે	૬૫૦
અવધૂ સો જોગી ગુરુ મેરા, ...	૨૮	આતમતત્ત્વ વિચારો મારા	૫૭૩
અવધૂત ઐસા જ્ઞાન વિચારી	૫૮	આત્મા શોધ્યા વિના રે	૨૦૯
અવધૂત સો જોગી ગુરુ મેરા, ...	૫૫	આત્માને બંધન રે પ્રબળ	૧૩૪
અવસર પાછો નહી મળે	૧૬૧	આતમા પામવા કોઈ ઇચ્છા કરે	૫
અવસર બેર બેર નહિ આવે	૩૧	આત્માષટ્કમ - મનો બુદ્ધિ	૬૦૩
અહો ! આજે જણાયું કે	૫૭૦	આદ્ય તું મધ્ય તું અંત્ય તું	૨૩૬
અહો ! હરિ વહ દિન બેગિ	૨૦૭	આનંદ મંગળ કરું આરતી	૩૨૦
અવિધાનું મૂળ તે તન ત્રિયાતણું	૪	આનંદ ક્યાં વેચાય ?	૪૧૪
અચસે પાપી નર હોવેગે	૧૬૪	આનંદકારી અખંડ વિહારી	૩૨૧
અક્ષુબ્ધ મુજ અંબોધિ મેં યે	૪૩૫	આપને તારા અંતરનો	૩૯૩
અજ્ઞાની જીવ, સંગ કરે પણ	૩૨૦	આપા નહિ જાના તૂને	૧૯૨

આ

આ બિંદગીના ચોપડામાં	૩૫૬	આવો સંતો ! અમારા દેશમાં રે ...	૫૭૨
આ તન રંગ પતંગ સરીખો	૩૯૫	આશક મસ્ત ફકીર હૂયા	૩૬૩
આ નહી, આ નહી કરતાં કરતાં .	૫૭૧	આશા ઔરનકી ક્યા કીજે ?	૩૨
આઈ શરણ તિહારી સદ્ગુરુ	૪૫૩	આસક્તિ જબ તક લેશ હૈ, ...	૪૩૬
આંખલડી અલબેલા ! એવી	૨૬૨		
આંખો આગળ રે રહોને	૩૨૧		
આગે કહા કરસી ભૈયા	૪૧૭		
આગે સમજ પડેગી ભાઈ	૫૬		

ઇ

ઇચ્છે છે જે જોગી જન	૫૧૨
ઇતના તો કરના સ્વામી જબ	૩૬૩
ઇતની બિનતી સુણ મોરી	૪૬૯
ઇશ્વર કો જાન બંદે	૩૬૪

ઈશ્વર તેરી બડાઈ મુજસે ૩૬૪
ઈશ્વર તું દીનખંદુ હમ ૩૬૫
ઘસ તન ઘનકી કૌન ૫૬

ઉ

ઉઘાડી દ્વાર અંતરનાં કર્યાં ૫૭૩
ઉઠ રે ! ઉડાડ ઊંઘ તાહરી ૬૫૧
ઉડી જાવો પંખી ! પાંખુવાળા જી ૯૯
ઉતારો પેલે પાર દયામય ૨૬૨
ઉઘો કરમન કી ગતિ ન્યારી ૬૨૪
ઉઘો ! તુમ તો બડે વિરાગી ૬૨૪
ઉઘો તુમે જ્ઞાન સાર સમજાવું ૩૬૫
ઉઘો મુઝે સંત સદા અતિ પ્યારે ૩૬૬
ઉઘો વો સાંવરી સૂરત હમારા દિલ ૩૬૬
ઉઘો વો સાંવરી સૂરત હમારે દિલ ૩૬૭
ઉઘો વો સાંવરી સૂરત હમેં કબ ...૩૬૭
ઉઘો ! હૈ બેપીર કન્હાઈ ૪૦૪

ઊ

ઊંચી મેડી છે મારા સંતની મેં ૨૩૭
ઊઘો ! મેંને સબ કારે અજમાયે ...૬૨૫
ઊઘો મોહિ વ્રજ બિસરત નાહી ૬૨૪

એ

એક ઘડી દિન ઊગ્યા પે'લા ૧૬૫
એક તું એક તું એમ સૌ કો ૨૩૭
એક કિરતાર કલિતાર સૃષ્ટિ ૫૩૬
એક જ આશા હો નાથ ૨૬૩
એકવાર એકવાર એકવાર ૫૭૪
એ ગુરુ સેવીએ રે જેનું મૂલ ૬
એ જી તારા આંગણિયા રે ૯૮
એ મન શુદ્ધ ન થાયે ૧૩૫
એ મેરે ઘનશ્યામ ! હૃદયકાશ ૪૦૪
એનું નામ ફકીર ૯૮

એવા રે અમે એવા રે ૨૩૮
એવી પ્યાલી પીઠી મેં તો મારા ૬૦૬
એવો દિ દેખાડ વ્હાલા ૫૩૬
એવો સુંદર અવસર ક્યારે ૨૨૫
એવો હોય તો કોઈ બતાવો ૩૧૨
એસી કબ કહિહૌ ગોપાલ ૪૭૪
એસો કો ઉદાર જગમાંહી ૧૬૬
એસો હાલ લખાયો મ્હારે ૫૭

ઐ

ઐ મેરે દિલે શયદા ૫૦૭
ઐસી કરી ગુરુ દેવ દયા ૩૬૮
ઐસા ધ્યાન લગાવો ભવ્ય ૪૧૭
ઐસી ભક્તિ ન હોઈ ૫૩૦
ઐસી પ્રીત સિખાઓ મોહે ૪૫૪
ઐસી મતવારી દુનિયા ૫૭
ઐસી મૂઢતા યા મનકી ૧૬૬
ઐસી હરિ કરત દાસ પર ૧૬૭
ઐસા સ્વરૂપ વિચારો હંસા ૪૧૫
ઐસા જ્ઞાન હમારા સાધો ૩૬૮
ઐસે જિનચરણે ચિત લ્યાઉં રે ૩૩
ઐસે રામ દીન હિતકારી ૧૭૬
ઐસે વિમલ ભાવ જબ પાવે ૪૨૩
ઐસે સંતનકી સેવા કર ૬૨૫

ઓ

ઓ વ્રજનારી ! શા માટે તું ૧૮૧
ઓઘવજી કર્મનકી ગતિ ન્યારી ૪૭૦
ઓરા આવોને સુંદર શ્યામ , ...૩૯૬

અં

અંક પ્રભુજી મારે નથી થાવું ને ૩૩૬
અંજન અચસો આંજીએ રે , ...૬૦૬
અંતરની ભીંતો ભેદો રે ૩૩૬

અંતરયામીનું નથી અબાણ્યું ૩૨૨

ક

કઠણ ચોટ છે કાળની રે ૨૧૦
કબ તક ના આઓગે હરિ તુમ ...૪૫૪
કબ સુમરોગે રામ ! ૫૯
કબહું ક હૌં યહિ રહનિ રહૌંગો ..૧૬૬
કનક કામિનીથી નથી કોણ ૧૦૮
કર સત્સંગ અભી સે પ્યારે ૫૩૭
કર ગુજરાન - ગરીબી મેં ૫૮
કરમગતિ ટારી નાહી ટરે ૬૨૬
કરણા સુણો શ્યામ મેરી ૪૭૦
કલ્પવૃક્ષ હેઠે બેઠાં રે ૩૩૭
કયા ઇલ્મ ઉન્હોંને શિખ લિયે ૨૧૮
કયા ખોજે અજ્ઞાન ? અવધૂ ૫૩૮
કયા ગુમાન કરના બે ? ૫૯
કયા તન માંજતા રે ? એક દિન ૩૪
કયા પાનીમેં મલ મલ ન્હાવે ૩૬૯
કયાં મળશે કહો કયાં મળશે ૬૫૨
કયા સો રહા મુસાફિર ? ૩૬૯
કયા સોયે ? ઊઠ જાગ રે ૩૩
ક્યારે મુને મિલશ્યે, માહરો ૩૪
કહાં જાના નિરખાના સાધો ૫૩૮
કહીં ઐસા ન હો જાયે ૪૫૫
કહો મનડાં કેમ વારીએ ૪૭૧
કહ્યા છે ગુરુ કરવા કેવા ૧૩૬
કાગળ તણી હોડી વડે સાગર ૬૫૨
કાગળ સદ્ગુરુ લખે, એના ૬
કાન ! કયામૃત પાન કરી લે ૧૩૬
કાનુડો માગ્યો દે ને જશોદા ૪૭૧
કાયા પૂછે છે જીવને પ્રેમથી રે ૫૭૪
કાયાનો ઘડનારો ઘટમાંચ ૯૯

કાયારૂપી નગરી રે, કીઠી છે ૧૩૭
કાલ અચાનક હી લે જાયેગા ૪૧૮
કાહ કરુ કિત જાઉં પિયા બિન ...૪૫૬
કાહે કો સોચિત અતિ ભારી ૨૦૪
કાહે રે ! બન ખોજન જાઈ ! ૨૮૮
કાળનાં આવ્યાં કે'ણ, ટાળી ૨૬૩
કિંચિત્ કુસંગે રે બોધ બગડે ૧૩૮
કિતની દેર હૈ ઔર ખિવેયા ૪૫૬
કિન ગુન ભયો રે ઉદાસી ભમરા ...૩૫
કિસ દેવતાને આજ મેરા દિલ ૩૭૦
કીડીબાઈની જાનમાં ૪૪૫
કુછ લેના ન દેના મગન ૫૯
કુંજ કુંજ ટૂંટે રી માધો ૪૫૬
કુબુદ્ધિ સૂઝી કાં કૂડી ? ૨૬૪
કૃપા કી ન હોતી જો આદત ૪૦૫
કૃપાળુ કૃપા દ્રષ્ટિ આપે કરીને ૧૨૩
કે'જો દુખડાંની વાતુ, ...૧૦૦
કેતે દિન હરિ સુમરન બિનુ ૬૨૬
કેહી બિધ તોહી સમજાના ૨૮૮
કેંક યુગ વિત્યા રે ભૂતળમાં ૩૨૨
કેસા જોગ કમાયા બે ! ૬૦
કેસો ખેલ રચ્યો મેરે દાતા ! ૬૦
કોઈ મન મેળાપી હોય તો મન ૧૩૮
કોઈ મેરે કામ ન આયો ૬૨૭
કોઈ હાલ મસ્ત કોઈ પ્યાલ ૨૨૦
કોઈનો ભાર ન રાખે મુરારિ ૨૩૮
કોડિયું નાનું ભલેને હું સદાયે ૩૫૭
કોડીની કિંમત ભગત જ્યાં ૩૩૮
કોને કહું દિલડાની વાતું ૬૦૭
કો 'પત રાખે મોરી, શ્યામ ૬૨૬
કૌન કુટિલ ખલ કામી મો સમ ૧૬૭

કંચન વરણો નાહ રે, મોને	૩૬
ખ	
ખબર નહી આ જુગમેં પલકી	૨૮૯
ખલક સખ ચૈનકા સપના	૬૫
ખરું દર્શન નિખત્માનું બીજાં	૫૭૪
ખીલેલાં એ ઠેકાણે કરમાણાં રે	૧૦૦
ખેલ દુનિયામેં પૈસેકા	૬૧
ખેલે પિયા ગેબ ગગનમેં હોરી	૧૩૯
ગ	
ગગનની મોજ માણીને	૫૭૬
ગજબ હાથે ગુજારીને પછી કાશી ..	૩૧૩
ગરવ કિયો સોઈ નર હાર્યો	૬૧
ગરવા ગુરુ મળ્યા રે એવા	૭
ગલી તો ચારો બંદ હુઈ	૪૭૧
ગાઈ ગાઈ અબ કા કહિ ગાઉ	૫૨૯
ગાગરના ભરન દેત તેરો	૪૭૨
ગાંડાની વણઝાર એનો ગણતા	૧૨૫
ગુણી એવા સંત ગમે છે	૬૫૩
ગુરુ કહત સીખ ઈમિ બાર-બાર ..	૧૯૨
ગુરુ કે ચરણ ચિત લાય મન	૬૨
ગુરુકે સમાન નહી, દૂસરા	૬૨
ગુરુગમસે ખેલો હોરી	૧૪૦
ગુરુચરન પ્રીત મોરી લાગી રે	૫૩૯
ગુરુજી દરસ બિન બિચરા તરસે ..	૩૭૦
ગુરુજી મળ્યા છે જ્ઞાનવાળા રે	૧૦૧
ગુરુજીનાં સંગમાં ને રસિયાના	૫૭૬
ગુરુજીની મહેરમાં ને આનંદની	૫૭૭
ગુરુદેવ દયાળુ દયા કરખે	૧૮૯
ગુરુને જ્ઞાન બતાયા રે, મેરે મન	૧૮
ગુરુને મુજે જ્ઞાન કી ગંદ લગાઈ ..	૬૦૮
ગુરુ બિન કૌન બતાવે બાટ	૬૩

ગુરુ મુક્ત થવાનો અપૂર્વ માર્ગ	૬૫૪
ગુરુ સમ દાતા નહિ મેરે ભાઈ	૬૩
ગુરુ સમાન દાતા નહિ કોઈ	૨૦૪
ગોરે ગોરે મુખકો ગુમાન	૧૫૯
ગોવિંદો પ્રાણ અમારો રે	૪૭૨
ઘ	
ઘટ ખોજ્યા બિન પાર ન આવે	૪૧૫
ઘટડામાં ગોવિંદ પાયો મારા	૫૭૭
ઘટમાં આતમરામ જગાય	૫૫૪
ઘડપણ કોણે મોકલ્યું	૨૩૯
ઘડી એક નહિ, આવડે, તુજ	૪૭૩
ઘુંઘટકા પટ ખોલ રે	૬૩
ચ	
ચટપટ ચેત હેત કર હરિશું	૧૪૦
ચડાવી લે ચડાવી લે, પ્રભુના	૫૭૮
ચરખા ચલતા નાહિ ચરખા	૪૩૨
ચરન કમલ અવિનાસી ભજ	૪૭૩
ચલના હેં દૂર મુસાફિર કાહે	૬૪
ચલ હંસા, હંસા ચલ હંસા	૬૪
ચિત તું શીંદને ચિંતા ઘરે	૧૮૨
ચિત સિમરન કરો	૪૪૩
ચિન્માત્ર તૂ ભરપૂર હૈ, નહિ	૪૩૬
ચિન્મૂરતિ દુગધારી કી મોહે	૧૯૩
ચીણગારી ચાંપી રે શ્યામ	૬૫૪
ચેતન ! એસા જ્ઞાન વિચારો	૩૬
ચેતન ! ચતુર યોગાન	૩૪
ચેતન દેવકી સેવ કરો નર	૩૭૧
ચેતન શુદ્ધાતમકું ધ્યાવો	૩૬
ચેતના હૈ તો ચેત લે	૨૯૦
ચોરાઈ ગયું મન ઈશ્કમાં પછી	૩૧૪

છ	
છાંડ દે ગલેકી બેયાં કાના	૬૨૭
છાંડિ દે યા બુદ્ધિ ભોરી	૧૯૩
છુમ છુમ બાજે ઘુંઘરિયા	૬૦૮
છૂતા નહીં મેં દેહ ફિર ભી	૪૩૭
છે બ્રહ્માનંદ ભરપૂર	૩૨૩
છોડી છોડી છોડી મેં તો જગની ...	૫૭૮
જ	
જગત - જંબાળને છોડી પ્રભુના ...	૫૭૯
જગતમાં એક જ જન્મ્યો રે	૧૦૧
જગતમેં જૂહી દેખી પ્રીત	૨૯૦
જગતમેં સ્વાસ્થકા વ્યવહાર	૩૭૨
જગતરૂપી બગીચામાં સફર	૫૭૯
જગમેં જીવત હી કૌ નાતો	૬૩૬
જડ ભાવે જડ પરિણમે	૫૧૩
જડને ચૈતન્ય બંને દ્રવ્યના	૫૧૪
જતન કર આપના ધ્યારે	૩૭૧
જન્મ તેરા બાતો હી બીત ગયો	૬૬
જનમ જનમ કી દાસી મીરાં	૪૫૭
જનમ સખ બાતનમેં બીત ગયો ...	૬૨૮
જનમો જન્મ ચરણોની ભક્તિ	૩૩૮
જપિ માલા જિનવર નામકી	૪૩૨
જબ મુરલીઘરને મુરલીકો	૨૨૧
જય ગણેશ ગણનાથ દયાનિધિ	૩૭૨
જય જગદીશ્વરી માત સરસ્વતી	૩૭૧
જય જય ગુરુ મહારાજ ગુરુ	૫૩૯
જયદેવ જયદેવ જય જિનવર	૬૫૫
જ્યારે આતમદીપ હોલાય	૨૬૪
જ્યાં દેખે સો દુખિયા બાબા	૬૬
જ્યાં લગી આતમાતત્ત્વ ચીંચ્યો	૨૪૦
જ્યાં લગી જાતને ભાત ઝંઝાળ	૫૦૪

જ્યાં લગી જીવની જાત જાણી	૪૪૬
જહાં જોઉં તહાં સતા, અનુપમ	૨૨૬
જળહળ જયોતિ સ્વરુપ તું	૫૧૫
જા કે શિર પર સર્જનહાર	૧૪૧
જા ઘર કથા નહિ હરિ કીર્તન	૬૭
જાઉ કહાં તજ શરન તિહારે	૧૯૪
જાકી સુરતા શબ્દ ઘર આઈ	૫૫૫
જાગ મુસાફિર દેખ જરા વો તો	૩૭૩
જાગ પિયારી, અબ કાહે કો	૬૭
જાગ જંબાળથી જીવન જય	૬૫૬
જાગને જાદવા કૃષ્ણ ગોવાળિયા ...	૨૪૦
જાગ્યને જોગીડા દત દિગંબરા	૫૪૦
જાગિયે રઘુનાથ કુંવર, પંછી	૧૬૮
જાગીને જોઉં તો જગત દીસે	૨૪૧
જાગો તમે જદુપતિ રાય	૪૭૪
જાગો પ્રીતમ ધ્યારા લાલ તુમ	૬૨૯
જાનત પ્રીતિ રીતિ રઘુરાઈ	૧૬૮
જાવું છે દૂર ઝાઝૂં રે	૧૦૮
જિંદગી સુધાર બંદે ચહી તેરો	૩૭૩
જિંદગીમાં કેટલું કમાણા રે	૧૨૬
જિનરાજ ચરન મન મતિ વિસરૈ ..	૪૩૩
જિનવાણી માતા દર્શનકી	૩૧૭
જિનવેન સુનત મોરી ભૂલ ભગી ..	૧૯૪
જિસકો નહી હૈ બોધ તો	૩૭૪
જી રે આજ આતમ ઓળખાવિયો	૭
જીઆ તોફું સમજ ન આઈ	૬૨૯
જીન ઈશ્કમેં શિર ના દિયા	૫૦૮
જીને પિયા પ્રેમરસ ધ્યાલા હૈ	૧૪૧
જીય જાને મેરી સફલ ઘરીરી	૩૭
જીવો રે કબીરા ભજન ધૂન	૬૮
જૂનું તો થયું રે દેવળ	૪૭૪

જે કોઈ પ્રેમ અંશ અવતરે	૧૮૨
જે કોઈ હોય હરિના દાસ	૧૪૨
જે ગમે જગદ્ગુરુ દેવ	૨૪૧
જે જન ઓઠા મોઠે ન બિસારે	૬૩૦
જે જોયું તે જાય જગતમાં	૫૪૦
જે દિન તુમ વિવેક બિન ખોયે	૪૨૪
જે શાંતના ગુણ ગાય એ	૧૦૯
જેના ઘરમાં ભક્તિગાન	૧૨૬
જેના દિલમાં દીનની દાઝ નથી	૫૪૧
જેનાં ચિતડાં ચડેલા ચકડોળ રે ...	૧૦૨
જેનું તન મન માન્યું ત્યાગે રે	૩૦૧
જેનું રે મન વન વંછતું અતિ	૨૧૯
જેને ઘેર હરિજન હરિજસ ગાય ...	૨૪૨
જેને હૈયે હરિનો વાસ	૩૩૯
જેને જ્ઞાન નિરામય ખૂટી જડી	૫૪૧
જેમાં હોય વિવેક	૧૪૨
જેવો રસ ભર્યો જે ઠામે રે	૩૦૦
જો આનંદ સંત ફકીર કરે	૬૦૯
જો અપનો મન હરિ સૌ રાચે	૬૪૭
જો આપકો દેખે ન ઉસકો	૫૪૨
જો તુમ તોડો પિયા મૈં નાહી	૪૭૫
જો નર દુઃખમે દુઃખ નહિ માને	૨૯૦
જો ભજે હરિ કો સદા સોઈ	૩૭૪
જો મૈં હોતી શ્યામ સાંવરે	૪૭૫
જો મોહિ રામ લાગતે મીઠે	૨૮૩
જો મોક્ષ હૈ તું ચાહતા વિષ	૪૩૮
જો સુખ હોત ગોપાલહિ ગાયે	૬૩૦
જો હમ ભલે - ખુરે તૌ તેરે	૬૩૧
જોઈ વિચારી હું વરી છું	૩૨૩
જોગ સાધો તમે સારો મારા	૫૮૦
જોગ જુગત હમ પાઈ સાધો	૩૭૫

જોને જોને સખી એનું રૂપ, ...	૩૯૭
જોવા ઘો મને જોવા ઘો ચંદ્ર	૩૮
જોશીડા જોશ તો જુઓને	૪૭૫

ઝ

ઝગજે સારી રાત દિવલડા	૨૬૫
ઝાંખી ક્યારે થાશે તમારી ?	૨૬૬
ઝીનીઝીની બિની ચદરિયા	૬૫
ઝેર તો પીઘાં છે જાણી	૪૭૬

ટ

ટાળે મનની બધી ભ્રાંતિ રે	૩૩૯
--------------------------------	-----

ડ

ડગોરી ભગોરી લગોરી	૩૭
ઠામે ન ઠર્યા રે કોઈ દી	૧૦૨
ઠુમક ચલત રામચંદ્ર બાજત	૧૬૯

ડ

ડુબ ડુબ ડુબ મન	૬૮
----------------------	----

ઢ

ઢજી તોજાન માયાના અસલના	૫૮૦
ઢજી દે અભિમાન, ઘર તું	૨૬૬
ઢજ દિયે પ્રાણ કાયા રે કૈસે	૬૯
ઢજો મન ! હરિ વિમુખનકો	૬૨૮
ઢમે છો શોધમાં જેની	૬૫૬
ઢમે જાવ એમ કહેશો તો જાશું	૪૭૬
ઢરણા ઓથે ડુંગર રે	૨૧૦
ઢ્યાગ ન ટકે રે વૈરાગ વિના	૨૯૭
ઢારા ઘટમાં ગોવિંદ બોલે	૧૨૭
ઢારા દાસના દાસની નિત્ય	૨૪૨
ઢારા તનમાં તપાસ ત્રિવેણી	૩૨૪
ઢારા વિના ઘડી ન રહેવાય	૫૮૧
ઢારાં શાં શાં કરુ સન્માન	૨૬૭

ઢારી આંખલડી અલબેલ, ...	૩૯૭
ઢારું દાણ થાય તે લીજે	૪૭૭
ઢારે દ્વારે ઊભો દીનાનાથ	૨૬૮
ઢાહરી મહેરની લહેર એક પલક ...	૨૪૨
ઢાહિ તે આયો સરન સબેરે	૧૭૦
ઢિલક કરતાં પ્રેપન થયાં	૮
ઢીરથ કહાં જાના મેરે	૫૪૨
ઢીરથ કૌન કરે ?	૬૯
ઢું તો ઢારું આપ વિસારી	૧૪૩
ઢું તો નિંદા ન કરીશ કોઈની	૩૨૪
ઢું તો રામ રટણ કર રંગમાં	૩૨૫
ઢું તો મેરા સચ્ચા સ્વામી ધન્ય	૬૩૨
ઢું મારે ચાંદલિયે ચોંટ્યો રાજ	૨૪૩
ઢું હિ રામ ! (૨) બોલે મારો	૭૦
ઢુમ દેખલો લોગો નાવમેં	૭૦
ઢુમ નહી આયે પ્રભુ, મધુબન	૪૫૮
ઢુમ બિન મીરાં ભઈ બાવરી	૪૫૮
ઢુમ બિન મેરા કોઈ નહિ હૈ	૪૫૯
ઢુમ બિન રહ્યો ન જાય	૪૭૭
ઢુમ બિન સબ બિગરી મેરી	૪૬૦
ઢુમ મેરી રાખો લાજ હરી	૬૩૩
ઢુમ્હારી યાદ આતી હૈ	૪૬૦
ઢૂ જિનવર સ્વામી મેરા	૨૦૪
ઢૂ તો સમઝ સમઝ રે ભાઈ	૨૦૫
ઢૂ મેરા સખા ઢૂહી મેરા	૨૯૧
ઢૂ દયાલુ દીન હૌ ઢૂ દાનિ	૧૭૦
ઢૂ શુદ્ધ હૈ તેરા કિસી સે, ...	૪૩૯
ઢે દિન બિસરિ ગયે ઈહાં આયે ...	૬૧૩
ઢેરી જાનપે ફીદા હું, ચાહે	૫૦૮
ઢેરે દિદાર કે લિયે બંદા	૩૭૫
ઢેરો કોઈ નહિ રોકણહાર	૪૭૮

ઢેરો કો હૈ રોકનહાર	૭૭
ઢેરો ગુણ ગાવત હું મૈં	૪૧૮
ઢોડી દિવાલો મહેલની, બેઠા	૫૪૩
ઢોજાની જલસે, કચસે તરેગી	૫૫૫
ઢોરા મોરા મનવા કૈસે એક	૭૧
ઢોહિ સમઝાયો સૌ સૌ બાર	૧૯૪

ઢ

ઢયાં દર્શન નિખાત્માનું	૫૮૧
ઢ્યાંકી કથની મ્હાને પ્યારી	૪૩૧

ઢ

ઢમ જાય ચે હમારા કહી	૫૫૬
ઢરસ બિનુ દુખણ લાગે જૈન	૪૭૮
ઢરિસન પ્રાણજીવન ! મોઠે દીજે	૩૮
ઢર્શન દો ઘનશ્યામ નાથ મોરી	૬૩૧
ઢાટ્યો રહેને ચોર દેવના	૩૯૮
ઢિનરાત નાથ ! રટું તમોને	૬૫૭
ઢિલ લે લિયા હૈ મેરા વો	૩૭૬
ઢિલ દયા જરીએ ન ધારી, સો	૧૧૦
ઢિલના દરિયામાં મારી ડૂબકી	૫૮૨
ઢિલમાં વિચારી જોજો રે	૩૪૦
ઢિલરૂબા દિલકી સુનાઉ	૫૪૪
ઢીનાનાથ દયાળ નટવર	૧૨૧
ઢીનન દુઃખ હરન દેવ	૬૩૨
ઢે દે પ્રભુ દર્શન તો મુઝે	૩૭૬
ઢેખોજી ઇક પરમ ગુરુને કૈસા	૧૯૫
ઢેહરૂપી ડેરામાં રે, ...	૩૧૭
ઢો દિનકા જગમેં મેલા, સબ	૩૭૭
ઢો દિનકે મિજબાન બિગાડું	૪૭૯
ઢૂર દેશ સે આઈ હૈ જોગન	૪૬૧
ઢૂર કાં પ્રભુ ! દોડ તું	૬૫૭
ઢુર દેશ સે આઈ બૈરાગન	૪૬૧

દુનિયા બોલે એને બોલવા ૪૭૮
દુનિયા દીવાની રે બ્રહ્માંડ ૨૧૧

દ

દન દન સાધર્મીજન મિલન કી ...૧૯૫
દન દન જીવ્યું તેનું રે ૩૦૪
દન્ય દન્ય હૈ ઘડી આજકી ૪૨૪
દન્ય દન્ય એ સંત સુબાણને ૨૯૮
દન્ય રે દિવસ આ અહો ૫૧૬
દન્ય તું દન્ય તું એમ કહે ૨૪૪
દન્ય આજ ઘડી સંત પદાર્થા.....૩૨૫
દર્મ બિનેસર ગાઉ રંગશું, ...૩૮
દર્મતત્વ જો પૂછ્યું મને ૫૧૭
ધ્યાન ધર ધ્યાન ધર નેત્રમાં ૨૪૪
ધ્યાન ધર હરિતણું અલ્પમતિ ૨૪૩
ધરા પર ધર્મગુરુ એવા રે ૧૪૪
ધરી નામ અનામી અનેક ૨૬૮
દા નાપું છું ધરણીધર ૨૬૯
દાર તરવારની સોહલી, દોહલી ૩૯
દાહ સુણી દાબો રે ૨૧૨
ધિક્ ધિક્ તારો અવતાર રે ૨૯૯

ન

ન ઘતરાઓ સનમ ઘતના ૬૦૯
ન કર્યા વિવેક વિચાર તો ૨૨૬
ન બજિયા વૈદ્ય કયા દેખે ૩૭૮
ન ચૂ ઘનશ્યામ તુમકો દુઃખસે ૪૦૫
નજર જ્યાં જ્યાં કરો ત્યાં ત્યાં ૫૮૨
નજર ન આવે આતમ જ્યોતિ ૭૧
નજર ભર દેખલે મુજકો ૩૭૭
નટવર નાગર નંદા, ભજો રે ૪૮૦
નથી રે અબાણ્યું નાથનું ૧૪૪
નથી સાધુના દિલ સાફ જ્યાં ૨૨૭

નથી જ્યાં કોઈ મારું ત્યાં ૫૮૩
નથી જ્યાં હું અને મારું, ત્યાં ૫૮૩
નથી શાંતિ ગ્રહી શકતા ૧૧૦
નરહરિ ! ચંચલ હૈ મતિ મેરી ૫૨૯
નહિ અપમાનની પરવા, પછી શું ..૧૧૧
નહિ એસો જનમ બારંબાર ૨૦૫
નહિ રે વિસારું હરિ અંતરમાંથી ..૪૮૧
નહીં એસો જનમ વાર વાર ૪૮૦
નયનને નિર્મળા કરીને પ્રથમ ૬૫૮
ના કીનો તેં હરિકો સુમરન ૬૩૩
ના મેં જાનું આરતી ૪૮૧
ના વિસારીએ રૂડા હૃદયમાંથી ૧૧૨
નાથ ! તુમ જાનત હો સબકી ૪૮૨
નાથ તેરી અકલિત માયા ૧૯
નાથ ! મને નિર્ભળ જાણી નિભાવો .૨૭૦
નાનું સરખું ગોકુળિયું, મારે ૨૪૪
નામ ઘણીકો સબસે નીકો ૩૦૫
નામ લિયા હરિ કા જિસને ૩૭૮
નામ સુધારસ સાર સરવમાં ૩૦૪
નામ હરિ કા જપ લે બંદે ૭૨
નારાયણ જિનકે હિરદેમેં ૩૭૯
નારાયણનું નામ જ લેતા ૨૪૫
નિર્ગુણ પંથ નિરાલા સાધો ૩૭૯
નિજસ્વરૂપ સંભાર રે મન ૨૨૮
નિર્દાનનું ઘન રામ, અમારે ૧૧૨
નિર્ભય નોબત વાગે મારા ૫૮૪
નિર્મળ નજરો નાથ ! નિરંતર ૨૭૦
નિરઘન કો ઘન રામ હમારો ૭૨
નિરાધાર કેમ મૂકી, શ્યામ મને ૪૦
નિરંજન ગુરુકા જ્ઞાન સુનો ૩૮૦
નિરંજન ધુન કો સુનતા હૈ ૩૮૦

નિરંજન માલા ઘટમેં ફિરે ૩૮૧
નિશદિન જોઉં તારી વાટડી ૪૧
નિસદિન બરસત નૈન હમારે ૬૩૩
નિશદિન શ્રી જિન મોહિ અધાર ..૫૬૩
નિસ્સાર યહ સંસાર દુઃખ ભંડાર ..૪૪૦
નિસાની કહા બતાવું રે, તેરો ૪૧
નીરખને ગગનમાં કોણ ઘૂમી ૨૪૫
નીરખીને નવચૌવના ૫૧૮
નૂરતસૂરત ચાલી શૂન્યમાં ૯
નેતિ નેતિ કહ વેદ પુકારે ૬૩૪
નેના ભયે અનાથ હમારે ૬૩૪
નેના મતવાલે હૈ ૪૦૬
નેહરવા હમકાં ન ભાવે ૭૩

પ

પગ મને ધોવા દો રઘુરાય ૧૦૩
પગ ઘુંઘરાં બાંધ મીરાં ૪૮૩
પરનું ભૂંડું કરતાં પહેલાં પોતાનું...૧૨૭
પરમકૃપાળુ દીન દયાળુ ૩૪૦
પરમ પ્રેમ પરં બ્રહ્મ ૧૬૦
પરમ સુધારસ પાન કિયો ૫૮૪
પરમ - વિશુદ્ધતર પ્રેમની લાગી ...૬૫૯
પ્યારે દરસન દીજ્યો આય ૪૮૩
પ્યારે ! ભજ લે રામ દિન રૈના ૫૪૪
પ્રગટ બિના ક્યો સુખ પાવે ૫૦૩
પ્રગટ મળે સુખ થાય ગિરધર ૧૮૩
પ્રણમું પદ પંકજ પાર્શ્વના, જસ ૪૨
પ્રથમ તો નામરૂપથી ટળવું માન ...૪૪૭
પ્રથમ પ્રભુજી સાથે પ્રીત ૩૨૬
પ્રથમ મણિ ઔંકાર ૧૬૦
પ્રપંચને પારથી સમજીને ચાલવું ૪૪૭
પ્રભુ ! ખૂબ પારખાં લેજો ૨૭૧

પ્રભુ ! તારે બારણે આવ્યો ૨૭૨
પ્રભુ ! બિન ના સરૈ ભાઈ ૫૦૦
પ્રભુ ! એવી દયા કર તું ૫૬૧
પ્રભુ મોરી એસી બુધિ કીજે ૧૯૬
પ્રભુ મેં કિહિ વિધિ થુતિ કરૈં ૨૦૬
પ્રભુ મેરી નૈયા કો પાર ઉતારો ૩૮૨
પ્રભુ મેરે પ્રીતમ પ્રાન પિયારે ૨૯૧
પ્રભુ મેરે દિલમેં સદા યાદ ૩૮૨
પ્રભુ ભક્તિકા ગુણ કહા, જો ૭૩
પ્રભુ પૈ યહ વરદાન સુપાઉ ૪૨૫
પ્રભુ પતિત પાવન મેં અપાવન ૪૧૮
પ્રભુ તને પ્રસન્ન તે એમ થાયે ૧૪૫
પ્રભુ તેરી મહિમા કિસ બિધ ૩૮૧
પ્રભુ નાવ કિનારે લગાવ ૪૮૩
પ્રભુની આજ્ઞાની જેવી રે, ...૩૪૧
પ્રભુનામ સુધારસ પી લે ૧૨૧
પ્રભુનો મારગ સૌથી સહેલો ૧૪૬
પ્રભુજી મેં અરજ કરું છું ૪૮૪
પ્રભુજી ! સંગતિ સરન તિહારી ૨૯૫
પ્રભો ! શું મારું હું ? ૨૭૪
પ્રભો ! અંતર્યામી ! જીવન ૨૭૨
પાની મેં મીન પિયાસી ૭૪
પામરકો સંગ ત્યાગ રે ૨૨૬
પાયોજી મૈને રામ રતન ૪૮૪
પ્રાત ભયો સબ ભવિજન ૪૧૯
પ્રાત: સમે સૂર ઉગ્યા પહેલા ૨૪૬
પિય બિન નિશદિન ઝુંરું ૪૨
પિલા દે પ્રેમકા પ્યાલા પ્રભુ દર્શન ..૩૮૨
પી લે પ્યાલા હો મતવાલા ૭૪
પીડા એક પેટની મોટી ૧૨૨

પીયા બિન સુદ્ધ બુદ્ધ ભૂલી હો ૪૩
 પ્રીછો ભાઈ સંત સુખાણ ૩૦૫
 પ્રીત કરી પારકે હાથ શું ભાળવે ..૨૪૬
 પ્રીતકી રીત નહી હો, પ્રિતમ ૪૩
 પ્રીતમ મુજ મેં પાયા, મેરા ૧૮૯
 પ્રીતમની પ્રીત જાણે પ્રીતમના ૩૪૧
 પૂછું વિશ્વપતિ ! એક વાત ૨૭૧
 પૂજા કરને આઈ પુજારિન ૪૬૨
 પૂરણ પ્રેમ લગા દિલમેં જબ ૩૮૩
 પૂરા અંશ પ્રભુના હશે, જ્ઞાન ૧૪૬
 પુલકંત નયન ચક્રોર પક્ષી ૪૩૩
 પ્રેમ નગરનાં પંખી ! સહુ ૫૮૫
 પ્રેમના પંથ જ વ્યારા, ઝંખે ૩૪૨
 પ્રેમની જ્યોત શી જાગી લગની ૫૮૫
 પ્રેમનો પંથ છે વ્યારો સરવ ૩૨૬
 પ્રેમનું પાન કરાવો હરિવર ૫૬૨
 પ્રેમરસ પા ને તું મોરના ૨૪૭
 પ્રેમીજન આવો રે, પ્રેમ ૧૪૭
 પોપટ ! તન પિંજર નહિ તારું ૧૧૩
 પંખીનો મેળો, મેળો રહે કેમ ૧૧૩
 પંચરંગી અંગલો રે, શોભા ૨૧૨
 પંથનો પાર ન આવે ભજન ૩૦૬

ફ

ફકીરીમેં મજા જીસકો અમીરી ૩૮૩

બ

બડી અનોખી રીત પિયાકી ૪૬૨
 બતાવું શું કહો બાવા ! ૨૨૮
 બદે ભટકી અહીં આવ્યો ૫૮૬
 બઠ્ઠો અદ્ભુત ચંદ્રવીર જિન ૧૯૬
 બન જા હરિ પ્યારા ૫૫૬
 બન જા હરિદાસા ૧૮૪

બનેલા સ્વાર્થના બંદા ન ૧૨૨
 બરસન લાગ્યો રંગ શબ્દ ૭૫
 બરસે બદરિયા સાવનકી ૪૮૪
 બસો મોરે નેનનમેં નંદલાલ ૪૮૫
 બસંતકી ઋતુ આઈ આલી ૪૬૩
 બહુ પુણ્યકેરા પુંજથી ૫૧૮
 બળીને પ્વાર થાવાના, બતાવે ૧૧૪
 બ્રહ્મ ભરથારનો ભોગ ભાવ્યો ૪૪૮
 બ્રહ્મરસ તે પિયે રે જે કોઈ ૯
 બ્રહ્મજ્ઞાની ગુરુ મળિયા રે ૫૮૬
 બાપજી ! પાપ મેં કવણ કીધાં ૨૪૮
 બાલા બોગી આયો મૈયા ૬૩૫
 બાલા મેં બૈરાગણ હૂંગી ૪૮૫
 બાંસુરી બજાઈ આજ રંગ સો ૬૩૬
 બાહિર ટૂંટન જા મત સજની ૩૮૪
 બાળપણું તેં જીવ અજ્ઞાની ખબર ..૩૯૮
 બિગડે સો બનજાવે ૬૧૦
 બિન ગોપાલ નહી કોઈ અપનો ...૬૩૬
 બિના નયન પાવે નહી ૫૧૯
 બિનુ ગુપાલ બૈરિન ભઈ કુંજે ૬૩૫
 બિરથા જન્મ ગવાયા, ભજન ૫૫૭
 બિસર ગઈ સખ બાત પરાઈ ૨૯૨
 બીજા સાઘન બહુ કર્યા ૫૨૦
 બીત ગયે દિન ભજન ૭૫
 બુદ્ધિને ભરમાવી નાખે રે ૩૪૨
 બેલીડા ઊઠો ઉતાવળા થઈ ૧૮૪
 બંદગી વિણ જીવન જીવ્યા ૬૧૦
 બંસી બજાકે મેરી નિંદિયા ૪૦૮
 બંસીવાલા આજો મોરા દેશ ૪૮૬

ભ

ભક્તવત્સલ સદા, દેવના દેવ છો .૩૦૭

ભક્તિ કરતાં છૂટે મારા પ્રાણ ૩૪૩
 ભક્તિ મારગ સહુથી ભલો ૧૪૭
 ભક્તિ બિનુ બૈલ બિરાને વૈહો ...૬૩૯
 ભક્તિ વડે વશ થાય, રમાપતિ ૧૧૪
 ભક્તિ શૂરવીરની સાચી રે, ...૪૪૮
 ભક્તિના પ્રકારો જગમાં નવ છે ...૩૪૩
 ભક્તિમેં મસ્ત બના હું ૬૧૧
 ભજ મન રામ ચરન સુખદાઈ ૧૭૧
 ભજન બિન ચૌં હી જનમ ૪૨૦
 ભજન બિના જીવન પશુ કે ૬૧૧
 ભજન શ્યામ સુંદર કા કરતે ૪૦૮
 ભજનનો રંગ આવે છે માયા બો ..૩૪૪
 ભજનનો વેપાર હરિ ! તારા ૨૪૮
 ભજનમેં હોત આનંદ આનંદ ૭૫
 ભજેથી શું થાય, જ્યાં લગી ૩૧૪
 ભજું મન રામચરણ દિનરાતી ૧૭૨
 ભટકતાં ભવમાં રે ગયા ૧૮૫
 ભણતર મોટું ભૂત તપસી ૫૪૫
 ભણીને પ્રેમના પોથાં ૨૨૯
 ભભૂતી અંગ પર ચોળી, ભરાવી ..૫૮૭
 ભરમે ભૂલ્યા તે નર ભટકે ૧૪૮
 ભવસાગરમાં ચરણ અચળ ૩૯૬
 ભલું તો થયું રે ભઈઓ ૩૪૪
 ભર્યું જ્યાં ત્યાં પ્રભુ તારું ૫૪૫
 ભાગ્ય બડે સતગુરુ મેં પાચો ૩૮૪
 ભાગ બડે જા ઘર સંત ૭૬
 ભાવ વિણ ભક્તિ નવ કામ આવે .૫૪૬
 ભિન્ન નથી ભગવાન તુજથી ૬૫૯
 ભિન્ન ભિન્ન મત દેખીએ ૫૨૦
 ભીતર જગને જલાવીને, ...૮૮૭
 ભીતરની જ્યોત જાગી ત્યાં ૫૮૮

ભૂતળ ભક્તિ પદારથ મોટું ૨૪૯
 ભૂલ્યો મન ભમરા તૂ ક્યાં ૭૬
 ભૂલથી સંતોનો સંગાથ ૩૪૫
 ભૂલો ભલે બીજું બધું ૩૪૫
 ભેખને ટેક વણાશ્રમ પાળતાં ૫૦૪
 ભેદ ન જાને કોઈ સાહેબ ૭૭
 ભેદમાં ખેદ અભેદ નિર્વાણ છે ૫૪૬
 ભોળી રે ભરવાડણ હરિને ૨૪૯

મ

મતિ ભોગન રાચૌજી, ભવ ૪૨૦
 મધુકર ઘટની કહિયહુ જાઈ ૬૩૭
 મત કર મોહ તૂ હરિ ૭૮
 મતજા, મતજા, મતજા બોગી ૪૮૭
 મતવાલા તણી રીત મહા ૫૦૪
 મન અમનસ્ક થયા વિણ જગમાં ..૩૧૧
 મન કી બાત ન માનો સાધો ૩૮૪
 મનકી મન હી માંહિ રહી ૨૯૨
 મન તૂ શ્યામ સે કર હેત ૬૩૭
 મન તું ગા પ્રભુના ગાન ૧૨૮
 મન તો વીંધાયું વહાલાજીની ૩૦૬
 મન! તોહે કિસ બિધ કર ૭૯
 મન મસ્ત હુઆ તબ ક્યાં ૭૯
 મન રે પરસિ હરિ કે ૪૯૮
 મન લાગો મેરો ચાર ફકીરીમેં ૭૮
 મન મિહીન કર લીજીએ ૪૨૯
 મનડું ક્યાં ફરે રે એનું ૩૪૭
 મનડું કિમહી ન બાજે હો, ...૪૪
 મનની વૃષ્ટા કદી ન તૂટે હોજી ૩૧૫
 મનનો મરમ બો જાણે ચતુર ૧૪૯
 મનસા નટનાગરસૂં જોરી હો ૪૫
 મને બોલાવે છે દૂર દૂર ૨૭૪

મને હરિ ગુણ ગાવાની ટેવ ૨૫૦
 મમતા તું ન ગઈ મેરે મનસે ૧૭૨
 મરણ એ ધર્મ કાયાનો ૫૮૮
 મરવા ટાણે રે મેં થી કેમ ૧૮૫
 મ્હારે જનમ - મરણરા સાથી ૪૮૬
 મ્હાંકે ઘટ જિન ધુનિ અબ ૪૨૫
 મહામતવાળા શ્રી રામ જના ૧૦
 મહાવીર ! અમને પાર ઉતારો ૬૬૦
 મહાવીર તણા ભક્ત એને ૬૬૦
 મહાવીરાષ્ટકમ્ ૪૨૬
 મહિમા હૈ અગમ જિનાગમકી ૪૨૭
 મહેંકે ત્યારે જીવન ક્યારી ૨૭૫
 મ્હોને ચાકર રાખોજી ગિરધારી ...૪૮૭
 મળ્યા ગુરુદેવ મુક્ત ઘર પાયા ૪૪૯
 મળ્યાં છે સાધનો મોંઘા ૬૬૧
 મળ્યો છે દેહ માનવનો ૩૪૬
 માઘરી મેં તો લિયો ગોવિંદો ૪૮૫
 માંગ્યું મળે છે ત્યારે સૌને ૫૯૦
 માછીડા હોડી હલકાર, મારે ૪૮૮
 માઘવ ! મો સમાન જગ માંહી ૧૭૩
 માઘવ ! મોહ પાસ ક્યો ટૂંટું ૧૭૩
 માઘવ લ્યો કોઈ માઘવ લ્યો ૪૮૮
 માન અને મર્યાદા મૂકી, દોડે ૩૪૭
 માન લે યા સિખ મોરી ૧૯૬
 માનત નાહિ મન મોરા ૮૦
 માયામાં મુંઝાયો રે ૬૬૨
 મારગ મારો ચીંધતો રેજે ૨૭૬
 મારગ સાચા મિલ ગયા ૫૨૧
 મારા જીવન કેરી નાવ ૩૪૮
 મારા જીવન તણી શુદ્ધ શેરીએ ૬૬૧
 મારા જીવનનાં મોંઘા મહેમાન ૧૨૮

મારા જેવા તારે તો છે કરોડ ૫૮૯
 મારાં દિલ દેવળના દેવ ૧૨૯
 મારાં નયણાંની આળસ રે, ...૨૭૬
 મારા સ્વપનામાં સાક્ષાત્ ૩૪૮
 મારા હાથ પડ્યા છે હેઠા ૧૧૫
 મારી છેલ્લી જીવનની સાંજ ૨૭૭
 મારી નાડ તમારે હાથે ૧૧૫
 મારી રે કટારી સંતો પ્રેમની ૫૦૯
 મારી લાજ તમારે હાથે, નાથ ૧૧૬
 મારી હૂંડી સ્વીકારો મહારાજ રે ...૨૫૦
 મારું મનડું મનમોહનમાં મને ૧૩૦
 મારું રે મહિયર બાદલપરમાં ૨૫૧
 મારે આવ્યો અલૌકિક દાવ રે ૩૯૯
 મારો સાદ સાંભળજો શ્યામ ૨૭૮
 માહરે તો તાહરા નામનો ૨૫૨
 મિથ્યા ન મરશો ભટકી ભાઈ ૩૦૭
 મિલતા જા ગુરુજ્ઞાની થારી ૪૮૯
 મિલાદો શ્યામ સે ઉધો ૩૮૫
 મીઠી માઝમ કેરી રાતડી રે ૩૪૯
 મૂકી દે, મૂઠ ગમાર, મમતા ૩૨૭
 મુજકો કહાં ટૂંટું રે બંદે ૮૧
 મૂરખ મન ગુરુ વિના ગમ ૬૧૨
 મૂરખને બોધ ન લાગે રે ૧૦૪
 મૂરખો કાલની વાતું કરે ૪૪૯
 મૂલડો થોડો ભાઈ ! વ્યાજડો ૪૫
 મૂળ મારગ સાંભળો જિનનો રે ૫૨૨
 મૂળ સંસારનું મૂઠ મન માંકડું ૫૪૭
 મુખ દેખનકું આઈ પ્યારે ૬૩૮
 મુખડા ક્યા દેખો દરખનમેં ૮૦
 મુખડાની માયા લાગી રે ૪૮૯
 મુજ અબળાને મોટી નિરાંત ૪૯૦

મુજે હૈ કામ ઈશ્વર સે જગત ૩૮૬
 મુનિ કહત વશિષ્ઠ વિચારી, ...૩૮૬
 મુંને લહે રે લાગી હરિના ૪૯૦
 મુસાફરિ જાગતે રહના નગરમેં ...૩૮૭
 મૃત્યુકાળે મોહન ! માગું ૨૭૮
 મેરા પિયા મુઝે દિખલાદો રે ૩૮૫
 મેરે કબ હૈ વા દિનકો સુઘરી ૧૯૭
 મેરે ઘટ ગ્યાન ભાનુ ભયો ભોર ૪૫
 મેરે તો ગિરધર ગોપાલ ૪૯૦
 મેરે દિલમેં દિલકા પ્યારા ૨૦
 મેરે માટી કે મટકે તૂ રામ ૮૧
 મેરો મન અનત કહાં સુખ ૬૩૮
 મેરો મન એસી ખેલત હોરી ૧૯૭
 મેરો મનુવા અતિ હરષાય ૪૨૦
 મેલ્ય મન તાણ ગ્રહી વચન ૫૦૫
 મેલું કા થયું રે ? નિર્મળ ૨૭૯
 મેવાશીને માર માંહલા ૫૯૦
 મેં આયો જિન શરન તિહારી ૧૯૮
 મેં ગિરધર કે ઘર જાઉં ૪૮૨
 મેં ગિરધર રંગ રાતી ૪૯૧
 મેં જાણ્યો નહીં પ્રભુકો, મિલણ ૪૯૨
 મેં તો રમતા જોગી રામ ૩૮૭
 મેં તો સાંવરેકે રંગ રાચી ૪૯૨
 મેં તો હરિગુણ ગાવત ૪૯૨
 મેં તો ગુરુ અપને સેં હોરી ૩૮૮
 મેં નજરસે પી રહા હું ૨૦
 મેં નિજ આતમ કબ ધ્યાઉગા ? ...૨૦૬
 મેં ને પાઘ ગઠરિયા રામ ઘનકી ૮૨
 મેં હરિ બિન ક્યો જીઉ રી માર્ધ ...૪૯૩
 મૈયા મોરી મેં નહિ માખન ૬૩૮
 મો સમ પતિત ન ઔર ગુસાઈ ૬૩૯

મોઘો મનુષ્ય દેહ ફરી ફરીને ૪૫૦
 મોટા જનનો જે મેળાપ ૩૫૦
 મોટાની મોટાઈ પોતે નાના ૩૫૦
 મોતીતણી માળા ગળામાં ૫૨૧
 મોરલી વેરણ થઈ રે કાનુડાની ૬૧૨
 મોહન પ્રેમ બિના નહી મિલતા ૪૦૭
 મોહિ કબ એસા દિન આય હૈ ૨૦૬
 મોહે લાગી લટક ગુરુ ૪૯૩
 મંગલ મંદિર ખોલો ૩૧૧

ય

યમનિયમ સંયમ આપ કિયો ૫૨૩
 યહ મન નેક ન કહ્યો કરે ૨૯૨
 યહ મોહ ઉદય દુઃખ પાવે ૪૨૮
 યહ વિનતી રઘુવીર ગુસાઈ ૧૭૮
 યા જગ અંધા મેં કેહિ ૮૩
 યા જગ મીત ન દેખ્યો કોઈ ૨૮૮
 યા નિત ચિંતવો ઉઠિ કે ભોર ૪૨૧
 યા પુદ્ગલ કા કયા વિસવાસા ! ૪૬
 યા બિધિ મનકો લગાવે, મનકે ૮૨
 યા વિધિ ભક્તિ કેસે હોય ૪૯૯
 યા વ્રજમેં કછુ દેખ્યો રી ટોના ૪૯૩
 યોગી યા વિધ મન કો લગાવે ૮૩
 યો મન કબહૂં તુમહિ ન લાગ્યો ...૧૭૦

ર

ઋષભ જિનેશ્વર પ્રીતમ માહરો ૪૭
 રહત નહિ જ્ઞાની કો ભવબંધ ૫૩૧
 રઘુવર મોહી સંગ કર લીજે ૧૭૫
 રઘુવીર તુમ કો મેરી લાજ ૧૭૫
 રઝળતી રાંડના રડવળે છોકરાં ...૨૫૨
 રટ લાગી છે રસિયાના રૂપની ૩૦૮
 રસના રામ નામ ક્યો નહીં ૧૭૯

રસિયા હોય તે રે રસની ૧૫૦
 રહના નહિ દેસ બિરાના ૮૩
 રહોજી બૈનનમં નંદલાલ ૪૬૩
 રાખે પ્રીતિ સેવક પર સદાય ૩૫૧
 રાજ રૂચત મોહે નાહી રે ૧૭૪
 રાણો કાગળ મોકલે દેખે ૪૯૪
 રાત રહે જ્યાહરે, પાછલી ખટ ૨૫૩
 રાત્રે રોજ વિચારો, આજ કમાયા .૬૬૨
 રામ કહો રહમાન કહો કોઈ ૪૬
 રામ તેરી રચના અચરજ ભારી ...૩૮૮
 રામ ન જાને ઓર જાને સે ૮૪
 રામ નામ રસ પીજે મનુઆ ૪૯૪
 રામ નામ તબ જાવ્યો સંતો ૮૫
 રામ નામ સાકર કટકા ૪૯૫
 રામ મિલણ કે કાજ સખી મેરે ૪૯૫
 રામ મિલણ રો ઘણો ૪૬૮
 રામ રમકડું જડિયું રે રાણાજી ૪૯૫
 રામ રસ પ્યાલા હૈ ભરપૂર ૮૫
 રામ રામે તેમ રહીએ ઓધવજી ...૪૯૬
 રામ રામે તેમ રેવું અરે મન ૫૬૨
 રામ સભામાં અમે રમવાને ૨૫૩
 રામ સુમર રામ તેરે કામ ૩૮૯
 રામ સુમર, રામ સુમર ૮૪
 રામ-રટન ધૂની લાગી ગગનમં ૩૦૮
 રામરસ એસો હૈ મેરે ભાઈ ૮૬
 રિસાની આપ મનાવો રે, પ્યારે ૪૬
 રૂકમનિ મોહિ વ્રજ બિસરત ૬૪૦
 રૂડી ને રંગીલી રે, વ્હાલા ૪૯૬
 રે જબ નાથ હૃદયમં આવે ૬૪૦
 રે મન કૃષ્ણ નામ કહિ લીજે ૬૪૦
 રે મન ! ભજ ભજ દીનદયાલ ૨૦૭

રે મન - મસ્ત સદા દિલ રહના ...૫૪૮
 રે શિર સાટે નટવરને વરીએ ૩૯૯
 રૈન રહી અબ થોરી મુસાફિર ૫૫૭
 રોમે રોમે ચડે રામરસ ૧૫૦

લ

લખુડી ! લખ લખ કર માં ૧૧૬
 લછમન ધીરે ચલો મેં હારી ૧૭૪
 લાગી મોહિ રામ ખુમારી હો ૪૯૭
 લાગી લાગી લાગી મુજને ૫૯૧
 લાંબી વાટને સાથી નહિ કોઈ ૨૮૦
 લૂછે નહિ કોઈ આંસુડાંની ધાર ૨૮૦
 લે હરિ નામકો નાવ જાકું ૧૦૫
 લોચન ! તુ ભવમોચન પ્રભુને ૧૫૧

વ

વચન વાલાતણાંરે, એવા ૧૦
 વઢો અદ્ભૂત ચંદ્રવીર બિન ૧૯૬
 વસમી વેળાએ વિહ્લ ! આવજો ...૨૮૧
 વહાંકી ખાત વ્યારી હૈ મેરે ૫૪૮
 વ્હાલા પ્રભુ ! તમારી ભક્તિ ૫૯૧
 વ્હાલા ! મારી વિનતિને ઉરમાં ૨૮૧
 વ્હાલા ! મારા હૈયામાં રહેજે ૩૫૧
 વ્હાલા લાગો છો વિશ્વાધાર રે ૪૦૦
 વ્હાલાને વીલો મેલતા, મારૂ ૪૯૭
 વહી પ્યારા હૈ જિસકા હુસ્ન હર ..૪૦૯
 વાગ્યા શબ્દના બાણ રે ૮૬
 વાંચ વાંચ વિશ્વ-ગ્રંથ ૫૪૯
 વાતની વાતમાં આયુષ વર્ષ જાય ..૩૧૬
 વારજે મન વારજે તારા ૩૧૬
 વિચારી કહાં વિચારે રે ૩૫
 વિચારી ચાલ સખા તું ૧૨૩
 વિના વિશ્વેશની પ્રીતિ નથી ૨૨૯
 વિશ્વંભર થઈ ભરે સૌના પેટ ૨૮૨

વિષ સમ વિષય સબ જાનકર, ...૪૪૦
 વીનતી માહરી આજ પ્રભાતની ૩૫૨
 વીરજીને ચરણે લાગું, વીરપણું ૪૮
 વૃક્ષન સે મત લે મન ૬૪૧
 વૈરાગ વિણ એ વાણી વદે ૨૯૯
 વૈષ્ણવજનને વિષયથી રે ટળવું ૨૫૪
 વૈષ્ણવજનને વિરોધ ન કોઈસું ૨૪૭
 વૈષ્ણવજન તો તેને રે ૨૫૪
 વૈષ્ણવ નથી થયો તું રે ૧૮૬
 વો નર હમકો ભાવે સાધુ ૬૧૨

શ

શ્રી અરિહંત ઇવિ લખિ હિરદૈ ૧૫૭
 શ્રી રામચંદ્ર કૃપાલુ ભજમન ૧૭૭
 શ્યામ તવ મૂરતિ હાય સમાની ૬૪૨
 શ્યામ મનોહર સે મન કો ૪૦૯
 શ્યામ મોહિ તુમ બિન કછુ ન ૬૪૧
 શ્યામ રંગ સમીપે ન જાવું ૧૮૭
 શ્યામને મુરલી મધુર બજાઈ ૬૪૨
 શબ્દની પાર સદ્ગુરુજીનું રૂપ ૪૫૦
 શબ્દાતીત નિગમ મુખ ગાવે ૧૧
 શરન રામજીકે આયો કુટુંબ ૧૭૬
 શરીર ! તું સ્થૂળ હું ચેતન ૫૯૨
 શરીર વિના શોધન રે, પાર ૨૧૩
 શરીર સૂરૂપ સદા રોગમુક્તં ૬૦૩
 શાં શાં રૂપ વખાણું, સંતો રે ૧૧
 શાંતિ કે સાગર અરુ ૫૨૪
 શાંતિ પમાડે તેને તો સંત ૨૫૫
 શાંતિ માટે સદ્ગુરુનું શરણું ૬૬૩
 શામળા તારી પાસે માંગુ ૫૯૨
 શામળિયા! સદ તૂટ્યો રે ૧૧૭
 શાસ્ત્રો પુરાન કહેતે જો તું ૫૫૮

શુભ શીતળતામય છાંય ૫૨૫
 શેરી વળાવીને સજ્જ કરું ૨૫૫
 શું કાચી કાયા કારણે, કરે ૨૩૦
 શું પૂછો મુજને કે હું શું ૬૧૩
 શું શોધે સજ્જની ? અંતર ૧૫૨
 શંકર મહાદેવ દેવ સેવક ૧૬૧
 શંકરના સંગમાં હો, સાચાંને ૫૯૩

સ

સકળ સૃષ્ટિમાં કોઈનું સગું જો ૩૫૨
 સકલ જ્ઞેય જ્ઞાયક તદપિ ૧૯૮
 સખિ ! મને વહાલો રે, સુંદર ૩૦૯
 સખી! રઘુનાથ રૂપ-નિહારૂ ૧૭૭
 સગપણ એક હરિવરનું સાચું ૪૦૦
 સજ્જની ટાણું આવ્યું રે ભવજલ ૪૦૦
 સત્ગુરુ મિલે મ્હારે સારે દુઃખ ૮૮
 સત્પુરૂષને ધ્યાવો સાધુભાઈ ૮૭
 સતસે નાહીં ચીજ પરાઈ ૫૪૯
 સત્ય નહિ તે ધર્મ જ શાનો ? ૧૫૨
 સદ્ગુણના સિંધુ શોધ સંતને ૬૬૩
 સદ્ગુરુ વર સમજાવે કોઈ ૬૬૪
 સદ્ગુરુ શબ્દને તોળો હરિજનો ...૫૯૩
 સદ્ગુરુ શરણ વિના અજ્ઞાન ૧૧૮
 સદ્ગુરુ સ્વામીને વીનવું ૫૦૯
 સદ્ગુરુ હો મહારાજ મો પે ૮૮
 સદ્ગુરુનાં તે વચન વિચારતાં ૩૨૭
 સદ્ગુરુના શરણે જઈ સ્વરૂપ ૫૯૪
 સદ્ગુરુના સત્ સંગમાં તમે ૬૬૪
 સદા પ્રભુ પ્રેમનો છે સંગી રે ૧૫૩
 સદા ભજો ગુરુદેવ, ગુરુવિના ૫૫૦
 સદા વિશ્વેશ વિશ્વાસે, અમારૂં ૧૧૮
 સફલ હૈ ધન્ય ધન્ય વા ઘડી ૪૨૮

સખ કુછ જીવિત કો વ્યવહાર ૨૯૩
 સખ ચલો ગુરુ કે દેશ ૫૫૯
 સખ તીરથ કર આઈ ૬૧૪
 સખ દિન ગયે વિષયકે હેત ૬૪૩
 સખ દિન હોત ન એક સમાન ૬૪૩
 સખ પ્રાણિયો કો આપ મેં, ... ૪૪૧
 સખસે ઊંચી પ્રેમ સગાઈ ૬૪૪
 સખજણ સાધન સાચું સરવ થકી .. ૧૫૪
 સખજ્યા વિનાનું રે સુખ નહિ ૧૨
 સમઝ કર દેખલે પ્યારે ૩૮૯
 સમઝ બુઝ દિલ ખોજ પિયા રે ૯૫
 સમરને શ્રી હરિ મેલ મમતા પરી .. ૨૫૬
 સલિલ મન સંકટ રે, હરિ ૨૧૪
 સહજ સમાધિ લાગી મળિયા ૫૯૪
 સાગર તાર કોઈ પીયે ન પાણી ૩૦૧
 સાધો ! ખોટી ખટપટ છોડો ૫૯૫
 સાધો ! જે પકરી સો પકરી ૧૭
 સાધો ભાઈ ! સમતા રંગ રમીજે ૪૯
 સાધો મનકા માન ત્યાગો ૨૯૩
 સાધો ! સખ મેં એક હી ખોલે ૫૯૫
 સાધો ! સહજ સમાધિ કરો ૫૯૬
 સાધો ! સહજ સમાધિ લાગી ૫૯૬
 સાધો સહજ સમાધિ ભલી ૮૯
 સાધો ! હું તો સૌથી વ્યારો ૫૯૭
 સાધુ, એહિ તન મિથ્યા માનો ૨૯૪
 સાધુ મારા ભાઈ રે હાં પ્રેમને ૧૨
 સાધુ સંગતિ બિનું કેસે પધયે ? ૪૮
 સાધુકી સંગત પાઈ રે બકી ૮૮
 સાંભળ સૈયર સુરતા ધરીને ૨૫૬
 સાંભર્યો જમનાજીનો કિનારો રે ... ૧૦૪
 સામેરી સોહાગી રે, સુખી ૩૦૯

સાર સંસારમાં ન જોયો ૬૬૫
 સાંવરે મોકું રંગમેં ચોરી ૬૪૪
 સાંવરે સે કહિયે મોરી ૬૪૫
 સાંવરેકી દૃષ્ટિ માનો પ્રેમકી ૪૯૮
 સિરીકૃષ્ણ કહે નિરધારા, ... ૩૯૦
 સીતાપતિ રામચંદ્ર રઘુપતિ ૧૭૮
 સુખ દુઃખ મનમાં ન આણિયે ૨૫૭
 સુણ વાંસલડી વેરણ થઈ લાગી ૩૨૮
 સુણ વ્રજ નારી શા માટે તું ૩૨૮
 સુન નાથ અરજ અખ મેરી ૩૯૦
 સુનહૂ ગોપી હરિકો સંદેશ ૬૪૫
 સુની હો મેં હરિ આવન કી ૪૯૯
 સુને રી મૈને નિર્બલ કે બલરામ ... ૬૪૬
 સુનેરી મૈને હરિ મુરલી કી તાન ... ૫૫૧
 સુમતિચરણજી આતમ અરપણા ૪૯
 સુમરન કર લે મેરે મના ૨૯૪
 સુમિરન બિન ગોતા ખાએગા ૮૯
 સોઈ રસના જો હરિગુન ગાયે ૬૪૬
 સોચ તૂં પગલે સર તેરે ૯૦
 સોહં ના તાનમાં ને સોહંના ૫૯૭
 સોહં શબ્દ વિચારો સાધો ૩૯૧
 સૌથી સમરથ રાધાવરનો ૧૮૭
 સૌને જોઈએ એક જ ‘હાં’ ૩૫૩
 સંત કૃપાથી છૂટે માયા ૩૨૯
 સંગત એને શું કરે ૧૫
 સંત નિરંતર ચિંતત ઐસે ૪૨૯
 સંત પરમ હિતકારી જગતમાંહી ... ૪૦૧
 સંત પારસ ચંદન બાવના ૩૨૯
 સંત મળે સાચા રે, અગમની તે ... ૨૧૪
 સંત શૂરવીર તે સદ્ગુરુજીના ૪૫૧
 સંત સમાગમ જે જન કરશે ૩૩૦

સંત સમાગમ કીજે, હો નિશદિન . ૩૭૯
 સંતન કે સંગ લાગ રે ૯૨
 સંતો ખાત બડી મહાપદકી ૧૪
 સંતો ભાઈ રે સમજણ કી એક ૧૫
 સંતો ભાઈ રે હાં સ્વયં પદ તે ૧૩
 સંતો રે સચ્ચિદાનંદ સ્વામી પૂરણ ... ૧૪
 સંતો સો સતગુરુ મોહિ ભાવે ૯૨
 સંતોની સંગત રે મરણે ના ૩૧૦
 સંશય શમિયા રે જ્ઞાન પામિયો ૧૫૪
 સંસાર કી સખ વસ્તુએં, બનતી ... ૪૪૩
 સંસારવાહી બેલ રામ, દિનરાત ... ૪૪૨

હ

હજી છે હાથમાં બાજી, કરી લે ૬૬૬
 હઠ લઈ બેઠા છો હરિચાય ૧૧૯
 હતો જ્યાં ત્યાં જ હમણાં છું. ૫૯૮
 હૃદયમાં વસ્તુ છે અણમોલી ૬૧૫
 હૃદયમાં જે તપાસીને ૬૧૪
 હૃદયના દીવડે બળતી તમારા ૫૬૩
 હમ તો કબહુ ન ૨૦૦
 હમ ભગતન કે ભગત હમારે ૬૪૬
 હમ સતસંગતિ બહુત લગાઈ ૧૨૯
 હમ શરન ગહ્યો જિન ચરનકો ૪૨૧
 હમને સુણી છેે હરી અધમ ૫૦૦
 હમસે રાર કરો ના મોરારી ૬૧૫
 હમારી વીર હરો ભવપીર ૨૦૦
 હમારે પ્રભુ અવગુણ ચિત ન ૬૩૪
 હરદમસે હરિ ભજ લે બંદા, ... ૧૫૫
 હરિ કે બીના કૌન ગરીબ કો ૬૧૬
 હરિ કે નામ બિના દુઃખ પાવે ૨૯૪
 હરિ કો દેખા દરસનમેં ૨૧
 હરિ કો નામ સદા સુખદાઈ ૨૯૫

હરિ ગુન ગાના ગુરુ રૂપકા ૬૧૬
 હરિ ગુરુ સંતે કીધી મારી સ્થાય ૧૬
 હરિ ચરણમેં મનકો લગાયે ૪૧૦
 હરિ જેવો તેવો હું દાસ તમારો ૧૮૮
 હરિ તુમ ભક્તન કે પ્રતિપાલ ૩૯૧
 હરિ તેરે ચરણન કી હું મેં દાસી ... ૩૯૨
 હરિ ભજતાં સહુ મોટપ પામે ૫૦૫
 હરિ ભજે તો આવે સુખની ૩૩૦
 હરિ ! મારી બેડલી પાર ઉતારો ... ૨૮૨
 હરિ ! મારી હોડી હંકારો ૨૮૩
 હરિ વસે હરિના જનમાં, તમે શું .. ૩૩૧
 હરિ શું કરું રે ? મારો ! માયા ૧૮૮
 હરિ સે લાગ રહો મેરે ભાઈ ૨૯૫
 હરિ સૌ ઠાકુર ઔર ન જન ૬૪૭
 હરિ હરિ રટણ કર કઠણ ૨૫૮
 હરિ હરિજન અળગા કરી રખે ૧૭
 હરિ ! હું આવું છું તારે ધામ ૨૮૪
 હરિ ! હું દાસ તમારો, કરૂણાકર . ૧૧૯
 હરિજન ભક્તિ ન છોડે સંતો ૯૩
 હરિજન હોય તેણે હેત ઘણું ૪૫૧
 હરિજન હરિને છે બહુ પ્યારા ૩૫૩
 હરિના ગુણલા ગાતી જા તું ૩૫૪
 હરિના નામનો, સૌથી મોટો ૫૫૧
 હરિનામ સુધારસ પીજીએ પીતાં ... ૩૧૦
 હરિનામ સુમર સુખધામ જગતમેં .. ૩૯૨
 હરિનો મારગ છે શૂરાનો ૩૩૧
 હરિભક્તિ વિના જે જન જીવે ૨૫૭
 હરિરસ પીઓ અને પાઓ ૫૯૮
 હરિરસ પીવાને આવો મારા ૫૯૮
 હવે સંસાર સાથે શું ૨૩૦
 હળવે હળવે હળવે પ્રભુજી ૨૫૮

હળવે હળવે હાલો મારા ૫૯૯
 હળવો થયો છે હૈયાભાર ૨૮૪
 હાં રે આજની ઘડી તે ૨૫૯
 હાં રે હરિ, વસે હરિનાં જનમાં ૫૦૦
 હારે હૈયું હલેતું હામ ૨૮૫
 હિત કહ્યું સુણે ન કંઈ ૨૨૩
 હિન્દુ મુસલમીન દોનું ભાઈ ૯૩
 હીરાની પરીક્ષા રે, ઝવેરી ૨૧૫
 હું ગોવાલણ તારી રે કાનુડા ૨૫૯
 હું દીન માનવ સાધનહીન ૩૫૪
 હું તારો તું મારો પ્રભુ કદી ૩૫૪
 હું તો ઘટમાં ઘડું છું ઘાટ ૨૮૫
 હું બલિહારી એ વૈરાગ્યને ૩૦૦
 હું માં તું માંને સર્વમાં ૬૦૧
 હે જિન તેરે મેં શરણે આયા ૨૦૧
 હે નાથ ! ગ્રહી અમ હાથ ૬૬૬
 હે પ્રભુ હે પ્રભુ ૫૨૫
 હે મન તું હિ તું હિ બોલે રે ૨૧૬
 હે રસના ! જશ ગાને હરિના ૧૫૫
 હે રી મેં તો દરદ દિવાની ૫૦૧
 હે હરિ ! કવન જતન ભ્રમ ભાગે .૧૭૯
 હેતે હરિ રસ પીજીએ, ઉર ૨૧૬
 હેરી સખી ચલ લે ચલ તું ૩૯૩
 હે આંખ વો જો રામકા દર્શન ૪૧૧
 હે આશક ઔર માશૂક જહાં ૨૨૨
 હે કોઈ ભૂલા મન સમુજાવે ૮૭
 હે દયામય આપ હી સંસાર કે ૪૧૧
 હૈયા સુના માનવીઓને ૩૫૫
 હો સાધુ ફક્કડ બન ફીરના ૫૫૮
 હોડીવાલા હોડી હંકાર ૧૩૦
 હોત આસવા પરિસવા ૫૨૭

હોરી ખેલત હૈ ગિરધારી ૫૦૧
 હંસલો આવ્યો હરિ ! તારા ૬૦૦
 હંસા ! ગઈતી ગુરુજીના દેશમાં ૬૦૧
 હંસા ! નેણાં ઠરે ને નાભિ ૬૦૦
 હંસા ! હંસ મિલે સુખ ૯૪
 હાંરે વ્હાલા અરજી અમારી ૩૫૬

જ્ઞા

જ્ઞાન અપાર ભલે થાય ૧૩૧
 જ્ઞાન કા શૂલ મારા ગુરુને ૯૪
 જ્ઞાન ન ઉપજે ગુરુ વિના કોટી ૧૫૬
 જ્ઞાન વિના સાધન તે સર્વે ૧૫૬
 જ્ઞાની એસી હોલી મયાઈ ૨૦૧
 જ્ઞાની ગુરૂ મળિયા રે ૬૧૭
 જ્ઞાની ધ્યાની ગયા તેના જુગમાં ...૨૧૭

આંશિક સંદર્ભ સુચિપત્ર

- (૧) પુનિત પ્રમામૃત : રચયિતા - સંત પુનિત
- (૨) પરિચિત પદસંગ્રહ : પ્રકાશક - સસ્તુ સાહિત્યવર્ધક કાર્યાલય
- (૩) સંસ્કારની સરવાણી ભાગ ૧-૨ : પ્રકાશક - પુનિત પ્રકાશન પ્રતિષ્ઠાન
- (૪) શ્રી ગુરૂવંદના : પ્રકાશક - ગાયશ્રી પરિવાર
- (૫) ભજનસાર સિંધુ : સંકલન - માંડણભાઈ રામજી પટેલ
- (૬) શંકર ભજનાવલિ : પ્રકાશક - શ્રી જનસેવા પરિવાર, પાલડી
- (૭) શ્રી બ્રહ્માનંદ ભજનમાલ : પ્રકાશક - ગર્ગ એન્ડ કંપની
- (૮) સમય સાધના : પ્રકાશક - સસ્તુ પુસ્તક ભંડાર, નડિયાદ
- (૯) બાળ પદાવલી : પ્રકાશક - વિવેકાનંદ કેન્દ્ર ગુજરાતી પ્રકાશન વિભાગ
- (૧૦) જિનેન્દ્ર ભક્તિ ગંગા : પ્રકાશક - શ્રી દિ. જૈન તેરાપંથ મહાસંઘ, દિલ્હી
- (૧૧) ભજન સંગ્રહ : પ્રકાશક - ગોવિન્દભવન કાર્યાલય, ગોરખપુર
- (૧૨) ભજનસાગર ભાગ ૧-૨ : પ્રકાશક - સસ્તુ સાહિત્યવર્ધક કાર્યાલય, મુંબઈ
- (૧૩) નિજાનંદ ભજનમાળા : પ્રકાશક - રાવ બહાદુર કે. જે. ગાંધી, જુનાગઢ
- (૧૪) દુર્લભ ભજનસંગ્રહ : પ્રકાશક - ગોવિંદભાઈ રામજીભાઈ ધામેલિયા
- (૧૫) શ્રી આનંદધન પદ્ય રત્નાવલિ : પ્રકાશક - જગદ્ચંદ્ર સારાભાઈ નવાબ
- (૧૬) મનોહર પદાવલી : પ્રકાશક - ખેમચંદ જૈન સર્કિઝ, મેરઠ
- (૧૭) જૈન ભજન સૌરભ : પ્રકાશક-જૈન વિદ્યા સંસ્થાન, શ્રી મહાવીરજી, રાજસ્થાન
- (૧૮) છોટમની વાણી : પ્રકાશક - સસ્તુ સાહિત્યવર્ધક કાર્યાલય
- (૧૯) ભજનપદ પુસ્તિકા : પ્રકાશક - પૂ. દેવચંદ્રજી પ્રકાશ મંદિર, લીંબડી
- (૨૦) અધ્યાત્મ તરંગ : પ્રકાશક - અખિલ ભારતીય જૈન યુવા ફેડરેશન, જબલપુર
- (૨૧) જિનેન્દ્ર અર્ચના : પ્રકાશક - વિમલ જૈન ગ્રંથમાલા પ્રકાશન, દિલ્હી
- (૨૨) સંતવાણી અંક : પ્રકાશક - કલ્યાણ ઘનશ્યામદાસ જાલાન, ગોરખપુર
- (૨૩) ગુજરાતી સાહિત્ય કોશ, પ્રાચીન અને અર્વાચીન ખંડ - ૧, ૨, ૩ અમદાવાદ
- (૨૪) પ્રાચીન કવિઓ અને કૃતિઓ : પ્રકાશક - શ્રી સયાજી સાહિત્ય માળા